

روژی پرشنگدار

پروونکردنه وهی (غایة الإختصار)

ناسراو به

صنح فتح القریب

له تیگه پشتنی بریاره کانی شه ریعته تی ئیسلام
له سهه راره وی ئینامی (الشافعی) رحمه الله

دانانی

عبدالله عبدالعزیز هه رته لی

بلاو کراوه ی کتبیخانه ی

سماجی قانوری کونیی

بو هه روشتن و چاپکردن و بلاوکردنه وه

عێراق - کوردستان - هه رته لی

٠٦٦ ٢٢٢٣٣٨٦٨

هه رته لی

مندی اقرأ الثقافی

www.iqra.ahfamontada.com

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

نور الدین احمد حمہ شریف
امام و خطیب دین

پوڑی پرشنگدار

پوونکردنہوہی (غایۃ الإختصار)

ناسراو بہ

﴿ مِّنْ فَتْحِ الْقَرِيبِ ﴾

لہ تیگہیشتنی پریارہکانی شہریعہتی ئیسلام
لہ سہر پارہوی ئیمامی (الشافعی) ﷺ

دانانی

عبدالله عبدالعزیز ہہرتہلی

چاپی ہہشتہم

ربیع الثانی (۱۴۳۰) ی کوچی

خاکہلیوہ (۲۷۰۹) ی کوردی

نیسان (۲۰۰۹) ی زایینی

دانہر بہخوی بوئم چاپہ نامادہی کردوہ

کتیبخانہی حاجی قادری کوئی لہ مہولیر، چاپی کردوتہوہ

ژمارہی سپارہنی (۳۵) سالی (۲۰۰۶) ز، لہ کتیبخانہی گشتی مہولیر، سراوہتن

ناوی کیتاب: پۆژی پرشنگذار، پوونکردنه وهی (متن فتح القریب).

بایهت: شەریعەتی ئیسلام.

دانهەر: عبدالله عبدالعزیز هەرتەلی.

نۆیەتی چاپ: هەشتەم.

بەرەواری چاپ: (۱۴۳۰) کۆچی - (۲۷۰۹) کوردی - (۲۰۰۹) زایینی.

تیراژ: (۳۰۰۰) دانه.

چاپخانه: دارالمعرفة به بیروت

بلاوگەر موه: کتیبخانی حاجی قادری کۆیی، له هەولێر.

چاپی یەکەم: (۳۰۰۰) دانه، له چاپخانهی وهزارهتی پۆشنیبری / هەولێر - ۱۹۹۶.

چاپی دووم: (۲۰۰۰) دانه، له چاپخانهی کریستال / هەولێر - ۱۹۹۸.

چاپی سێیەم: (۲۰۰۰) دانه، له چاپخانهی وهزارهتی پهروه رده / هەولێر - ۲۰۰۰.

چاپی چوارەم: (۳۰۰۰) دانه، له چاپخانهی وهزارهتی پهروه رده / هەولێر - ۲۰۰۲.

چاپی پینجەم: (۳۰۰۰) دانه، له چاپخانهی مهارت - تهران / ئێران - ۲۰۰۶.

چاپی شەشەم: (۳۰۰۰) دانه، له چاپخانهی مهارت - تهران / ئێران - ۲۰۰۷.

چاپی هەفتەم: (۳۰۰۰) دانه، له چاپخانهی مهارت - تهران / ئێران - ۲۰۰۸.

دانراوه کانی تری دانهر:

۱- مۆنراوهی ﴿نیمان و ئیسلام﴾

۲- پوونکردنه وهی ﴿الأربعین النواویة﴾

۳- عه قیدهی ئیسلامی﴾

۴- پوونکردنه وهی ﴿العقیده الطحاویة﴾

۵- چه ند گوئیك له ﴿گولزاری ئیسلام﴾

۶- پوونکردنه وهی ﴿منهاج الطالبین﴾

۷- پوونکردنه وهی ﴿قطر العارض فی علم الفرائض﴾

۸- ﴿چۆنیهتی حج و عمره﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پيشهگى دانهر

﴿يَا رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ كَمَا يَتَّبِعِي لَجَلالَ وَجْهِكَ وَلِعَظِيمِ سُلْطَانِكَ لَا أَحْصِي نَسَاءَ عَلَيْكَ أَنْتَ كَمَا أَنْتَيْتَ عَلَيَّ نَفْسِي، وَأَصْلِي وَأَسْلَمْتُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ خَاتَمِ أَنْبِيَانِكَ وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ إِلَى يَوْمِ لِقَائِكَ﴾.

له نوای سوپاس بۆ خودلو نارندى دروود بۆ گیانى پاکی حه زده تی (محمد المصطفى) ﷺ بزانه: که خوای گه وره له قورپانی پیرۆزدا فرموویه تی: ﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾ من ئاده میزادو جنۆکه م بۆ هیچ دروست نه کردون ته نها بۆ ئه وه نه بی: که بمپه رستنو ته نها من به دادوهره پهره رده کار دابنن.

مه به ست لیره دا ئه مه یه: کاروباری ئایینی و ئابووری و کومه لایه تی و پامیاری و گشت فرمانپه وایی له ژیر ئه و یاسایه بی: که پیتغه مبه ری خۆشه ویست ﷺ له لای خوداره بۆی هاتوه و به ئیمه ی راگه یاندوه.

جیاوازی نیه - ئه م یاسایه - ووشه واته ی له لای خواره هاتبی: وه کو قورپانی پیرۆز، یان ته نها واته ی له لای خواره هاتبی و پیتغه مبه ر ﷺ به زمانه شیرینه که ی خۆی ووشه ی بۆ دانابی: وه کو حه دیس، چونکه خوای گه وره فرموویه تی: ﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ﴾ پیتغه مبه ر ﷺ له خۆیه وه هیچ نالن، وه هه رچی بیلی هه ر له لای خواره پنی راگه یاندروه.

که وابوو: یاسای نیسلام - له هه موو بوارێکیه وه - له نوو سه رچاویه هه لێنجراره، جا هه ر که سێک له نوو سه رچاویه ئاو بخواته وه، هه رگیز گومرا نابن، به لام ئاو خوارینه وه ش جاری وایه یه: دۆلجه ی پتویسته و ئاوده ری پتویسته و که سێکی وای نه وی: شوینی ئاوه که بدۆزیته وه و نه گه ر تینووه که پنی نه زانی ده بی شوینی که وی، جا هه ر له به ر نه وه یه خوای گه وره فرموویه تی: ﴿فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾ ئیوه پرسیار له زانایانی قورپان بکه ن نه گه ر به خۆتان نازان.

شتیکێ ئاشکرایه له م دونیایه دا هه موو که س خۆیتده وار نیه و هه موو خۆیتده وارێکیش زانا نیه و هه موو زانایه کیش له و پله یه نیه: که بتوانی زمانی عه ره بی وه رده شو بکا - که زمانی قورپان و حه دیسه - بوئی به ناچاری ئه بی فرمانی ئه و ئایه ته پیرۆزه جی به جی بکه یز و سوود له و به ره مه وه ره یگرین: که زانایانی باوه ر پیکراو بۆ ئیمه یان

به جی هیستوه، نو بهرهمهش پوونکردنه وهی قورئان و حدیسه، به گویره ی یاسایه کی تاییه تی که پی پی نه گوترئ: (أُصُولُ الْفِقْهِ)، واته: یاساو بنجینه ی تیگه یشتن، وه نو بهرهمه به نرخهش پی پی نه گوترئ: (فِقْه)، واته: تیگه یشتنی قورئان و حدیس، هر وه ک پیغه مبر علیه السلام فه رموویه تی: ﴿مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ﴾ رواه البخاری و مسلم، هر که سئک خوی گوره بیه وی به ختوره ی بکا، له نایینی پیروز تی نه گه یه نی و نه بیته شهرعزان.

جا بزافه: نو جوړه که سه ی هولّ نه دا نو تیگه یشتنه وه ده ست بیئنی، پی پی نه گوترئ: (مُجْتَهِدٌ)، واته: مه ولدر، هم پی پی نه گوترئ: (فَقِيه)، واته: تیگه یشتنو له قورئان و حدیس، وه خومانوو کردنه که شی پی پی نه گوترئ: (اجْتِهَادٌ)، وه شیوه ی خومانوو کردنه که ی لیکنولینه وه ی له قورئان و حدیس پی پی نه گوترئ: (مَذْهَبٌ)، واته: ریگای بچوون.

ئینجا که نه وه ت زانی، نه مهش بزافه: که زانایان له بچوون و لیکنولینه وه ی قورئان و حدیسدا جیاوازن، له بهر نو جیاوازی به جیاوازی له نیوان (مَذْهَبٌ) هکانی شهریه تی نیسلامدا پووی داوه، به لام نو جیاوازی به چاکه به کی خودایه که به نیمی به خشبوه و زیان به نایین ناگه یه نی، به لگهش نه م حدیسه پیروزه یه:

﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ يَوْمَ الْأَحْزَابِ: أَلَا: لَا يُصَلِّيَنَّ أَحَدٌ الْعَصْرَ إِلَّا فِي بَنِي قُرَيْظَةَ، فَأَذْرَكَ بَعْضُهُمُ الْعَصْرَ فِي الطَّرِيقِ فَقَالَ بَعْضُهُمْ: لَا نُصَلِّي حَتَّى نَأْتِيَهَا، وَقَالَ بَعْضُهُمْ: بَلْ نُصَلِّي لَمْ يَرِدْ مِثْلَ ذَلِكَ، فَذَكَرَ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَلَمْ يُعْنَفْ وَاحِدًا مِنْهُمْ﴾ رواه البخاری و مسلم، پیغه مبر علیه السلام له جهنگی (أحزاب) دا فه رمووی: ناگادار بن: نای هیچ کهس نو یژی عه سر بکا تا له ناو مال هکانی (به نی قوره یزه) دا نه بکا، ئینجا یاره کان که وتنه پی و له ریگه دا کاتی نو یژی (عَصْر) هات، چینیگ گوتیان: نیمه نو یژ ناکه ین تا نه گه یه ناو مال هکانی (به نی قوره یزه)، چونکه ووشه ی حدیسه که وا نه گه یه نی، جا نو چینه له نوای مه غریب نو یژی عه سریان کرد؟ چونکه درهنگ گه یشتنه جی، وه چینه که ی تر گوتیان: نیمه نیستا نو یژه که مان نه که ین، چونکه مه بهستی پیغه مبر علیه السلام ته نها په له کردنه، نه ک دوا خستنی نو یژ، ئینجا که نو پوودلوه یان بچ پیغه مبر علیه السلام باس کرد، هیچانی به به هله داچوو و تاوانبار دانه نا، چونکه نو جیاوازی به له جیاوازی بچووندا پووی داوو.

جا ئەى موسولمانى خۆشهويست ليرەدا بۆت ناشكرابو: كه جياوازي له نيتوان مەزەبى نيمام (أبوحنيفة) و نيمام (مالك) و نيمامى (الشافعى) و نيمام (أحمد) دا، مەروەك جياوازي ئەو دوو چينه سەحابەى پيغەمبەرە و ﷺ كاريكى پەوايە، هيج كەسيكيش ناتوانى جياوازي له بۆچووندا لەم دونيايەدا لايباو خەلكى له ناو جوغزىكى تەسكدا بەند بكا.

بەلام بۆ ئەوەى پەرتەوازەى پوو نەدلو خەلكى فيلبازو له خوانەترس دەستى خۆى نەخاتە ناو ياساى ئىسلام، زانايانى ئىسلام تەنھا دانيان بەو چوار مەزەبەدا هيتاوه، كەوابوو: تەنھا ئەو چوار مەزەبە جىگەى باوەپن، ئيمە بە ئامازەى مەر كاميان شوينكە وتوى قورئان و حەدىس بين، خواى گەورە ليمان وەرئەگرى، چونكە بە فرمانى ئايەتى ﴿فَأَسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾ جولوينەوه.

وہ مەر له بەر ئەو ئايەتە، له سەردەمى ئەو چوار ئيمامانەوه تا ئيستى موسولمانان له سەر ئەو ياسايە پويشتون و مەر يەكەش بۆ خۆى پەيوەندى بە مەزەبيكەوه كړيوە، كەوابوو: ناگونجى ئەم مەموو خەلك بە گومرا دابندرى، چونكە پيغەمبەر ﷺ فرمويەتى: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَجْمَعُ أُمَّتِي عَلَى ضَلَالَةٍ وَيُدَافِعُ اللَّهُ مَعَ الْجَمَاعَةِ وَمَنْ شَدَّ شَدًّا إِلَى النَّارِ﴾ رواه الترمذى، خواى گەورە ئومەتى من له سەر هيج گومرايوونيك كۆ ناكاتەوه و دەستى يارمەتى خوا له گەل كۆمەل دايە، مەر كەسيك له كۆمەل دەرچى، ئەو بەرەو ئاگر ئەپوا.

ئينجا كە ئەوەت زانى، ئەمەش بزانه: له مەر چوار مەزەبەكاندا كتيبي (فقہى) جۆرلوجۆر داندرلون، بۆ ئەوەى خەلك سويان ئۆهريگرى، وە كورتترين كتيب-كە له مەزەبى نيمامى (الشافعى) داندرابى- (غايە الاختصار) بوو، كە داندرلوى زاناي بە ناويانگ: (أبي شجاع) ئەسفەهانى- خولانى پازى- وە ئەم كتيبە بە نرخە گشت باسەكانى (فقہى) ئىسلامى تىدا كۆ كرلونهوه و باسەكانى زۆر بە پيكي دابەش كړيون، بە شتووەيەكى وەها: كە قوتابى و مامۆستا سويى ئۆهريگرى، خوا پاداشتى دانەرەكەى بداتەوه.

ئەمە له لايەك، له لايەكى تریشەوه ئەبينم له كوردستانى خۆشهويستماندا لاوهكانى كورد بە زۆرى مەستى ئايينيان ئەجولتو پوو ئەكەنە مزگەوتەكان و زۆر سووپن له سەر ئەوەى كە شارەزاي ئايينى ئىسلام بين، جا له بارەى خواپەرستى، يان پاميارى، يان ئابوورى، يان كۆمەلايەتى... هتد.

وہ ئەم كتيبە كورتەش گشتى تىدا كۆ كرابۆوه، بۆيى هەلسام و ناوى خوام ئهيتاوه بە زمانى كوردى وەرم گيپاوه و پووئم كردهوه و چەند شتى بە نرخم تىدا نووسى، له قورئانى

پیرۆزۆ له هه‌دیسێ پێغه‌مبەر ﷺ به زۆری به‌لگه‌م بۆ هه‌تاوه‌ته‌وه، ئینجا ئه‌ی موسوڵمانی به‌پێرز، بۆ ئه‌وه‌ی له هه‌دیسێه‌کان و له مه‌سه‌له‌کانی (فقه‌ی) گومانته‌ نه‌میتنی و دلتیا بیهی، ته‌ماشای ئه‌م سه‌رچاوانه‌ بکه‌:

۱- (تحفة‌المحتاج لشرح‌ المنهاج، لابن حجر‌الهیتمی) وه (حاشیه‌الشروانی) که له‌گه‌لێ دایه‌.

۲- (الإقناع فی حلّ‌ ألفاظ‌ أبی‌شجاع، للخطیب‌ الشریینی).

به‌لام له‌مه‌ په‌خه‌م لته‌گره‌: که نه‌بینی ته‌نها پارچه‌یه‌کی ئایه‌تیک، یان هه‌دیسێکم نووسیوه‌، چونکه‌ بۆ کورتی وام کردوه‌، جا نه‌گه‌ر له‌ کورتایی هه‌دیسدا نووسیویوم: (رواه‌ الشیخان)، مه‌به‌ستم ئیمامی (البخاری) و ئیمامی (مسلم)ن، وه‌ نه‌گه‌ر نووسیویوم: (رواه‌ اصحاب‌ السنن)، مه‌به‌ستم ئیمامی (الترمذی) و ئیمامی (أبو‌داود) و، ئیمامی (النسائی)یه، خوا لیتیان پازی بێن.

ئیترا ئه‌ی موسوڵمانی خۆشه‌ویست، من دلتیات ته‌که‌م که له‌ کاره‌دا هه‌یج خیانه‌تم نه‌کرده‌وه‌ خوای گه‌وره‌ چۆن یارمه‌تی دایم ئه‌وه‌ها خۆم ماندوو کردوه‌وه‌، دان به‌وه‌دا نه‌نیم که من سواری ئه‌و مه‌یدانه‌ نیم، به‌لام تا ئیستا هه‌یج کتیبێکم به‌م شیوه‌یه‌ نه‌هاترته‌ به‌رچاو: که به‌ کوردی داندرا بێو لای کوردی موسوڵمان به‌ به‌لگه‌ دلتیا بکا، که‌وابوو: به‌ ئه‌رکی سه‌رشانی خۆم زانی که ئه‌م کتیبه‌ به‌م شیوه‌یه‌ پێشکه‌ش به‌ جه‌نابت بکه‌م، ناوم نا:

﴿ رۆژی پێشنگدار، پوو‌نگه‌ردنه‌وه‌ی (غَايَةِ‌الإخْتِصَارِ) ﴾

جا نه‌گه‌ر مه‌له‌یه‌کت چاو پێکه‌وت، تکه‌ت لته‌که‌م راستی بکه‌وه‌ و نه‌گه‌ر که‌م وکۆپی مه‌بوو، چاوپۆشیم لته‌که‌. جا به‌ هه‌ر جۆرێک بێ، له‌ به‌رپێزت چاوه‌پوانی نوعمام، که‌وابوو: نوعمام بۆ بکه‌: خوا ئه‌م کاره‌م لته‌ریگرێو، له‌ من و له‌ ئێوه‌ و له‌ دایکو باوکمان خۆش بێو له‌ دۆزه‌خ پزگارمان بکاو به‌ به‌هه‌شت شادمان بکا، آمین.

عبدالله‌ عبدالعزيز‌ هه‌رته‌لی

هه‌ولێر - کوردستان

په‌مه‌زانی (۱۴۱۳)ی کۆچی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ وَصَحَابَتِهِ أَجْمَعِينَ.

قال القاضي أبو شجاع أحمد بن الحسين بن أحمد الأصفهاني - رحمه الله تعالى -: سألتني

﴿ پیناسه‌ی (أبي شجاع) ی دانهری کتیبه‌که ﴾

بزانه: ئەم کتیبه ناوی (غایة الاختصاص)، هەم پێی ئەگوتری: (متن القریب)، بەلام لە کوردەواری دا ناسراوه: بە (متن فتح القریب).

هەروەها: دانهری ئەم کتیبه‌ش بە (أبو شجاع) بە ناویانگەو ناوی (أحمد) کوپی (حسین) کوپی (أحمد)، خەلکی شاری نیسەهانە: کە شارێکە لە ئێران.

ئەم بە‌پێزە پیاوچاکیکی خواپەرست و خێرۆمەند بوو، لە ناو موسولماناندا بە زانایەکی نایین پەرورەو خواناس بە‌ناویانگ بوو، یە‌کە‌مجار ئەو بە‌پێزە (قازی) بوو، ئینجا بوو‌تە وەزیر، ئینجا وازی لە دنیا هێناو چوو (مدینة) ی پیرۆزو، لەوی دەستی بە خزمەتی مزگەوتی پێغه‌مبەر ﷺ کرد، ماوه‌ی (١٦٠) سەدو شەست ساڵ ژیاوه، لە‌گەڵ ئەو‌شدا - تا وەفاتی کرد - هیچ ئەندامیکی لە کار نە‌که‌وتبو، لە سالی (٤٨٨) ی کوچی وەفاتی کرد، لە (مدینة) ی پیرۆز لە نزیک ژورە‌کە‌ی کوپی پێغه‌مبەر ﷺ نیشتر اووه، پە‌حمەتی خوا بپێزی بە سەر کوپی‌دا، خوای گە‌وره‌ ئه‌ویش و ئێمه‌ش بە‌هه‌شت شاد بکا، آمین.

﴿ پێشه‌کی (أبي شجاع) ﴾

(بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) بە‌ناوی خوای بە‌خشنده‌و مپهره‌بان دەست بە دانانی ئەم کتیبه‌ نە‌کەم (الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ) سوپاس بۆ ئەو خوایە‌ی پەرورە‌دگاری هەموو دروستکراویکە (وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ) خودا پە‌حمەتی خۆی بپێزنی بۆ سەر گە‌وره‌و سەرداری ئێمه‌: حە‌زرتی (محمد) پێغه‌مبەری هە‌موو جیهان ﷺ (وآله) هە‌روه‌ها پە‌حمەتی خۆی بپێزینتە سەر خزمە‌موسولمانە‌کانی پێغه‌مبەر ﷺ (وَصَحْبِهِ) هە‌روه‌ها پە‌حمەتی خۆی بپێزینتە سەر یارانی پێغه‌مبەر ﷺ (أَجْمَعِينَ) بە‌تیکراپی.

(صَحَابَةٌ): کە‌سێکە بە‌ موسولمانی پێغه‌مبەری ﷺ دیتبی، یان پێغه‌مبەر ﷺ ئەوی دیتبی، هەر بە‌ موسولمانیش مردبی.

(أَمَّا بَعْدُ) پاش ئە‌مه، بزانە: (قال القاضي أبو شجاع) ئەو (قازی)‌یە‌ی پێی ئە‌لین: باوکی شو‌جاع، ناوی (أحمد بن الحسين بن أحمد الأصفهاني)‌یە، واتە: خە‌لکی نیسەهانە: کە‌ شارێکە لە‌ئێران، ئە‌فرموی: (سألني) دلوایان لێم کرد

بَعْضُ الْأَصْدِقَاءِ - حَفِظَهُمُ اللَّهُ تَعَالَى - : أَنْ أَعْمَلَ مُخْتَصِرًا فِي الْفِقْهِ عَلَى مَذْهَبِ الْإِمَامِ الشَّافِعِيِّ - رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ رِضْوَانُهُ - فِي غَايَةِ الْإِخْتِصَارِ وَنَهَايَةِ الْإِجْزَالِ لِيَقْرُبَ عَلَى الْمُتَعَلِّمِ دَرَسُهُ وَيَسْهُلَ عَلَى الْمُبْتَدِئِ حِفْظُهُ، وَأَنْ أَكْثَرَ فِيهِ مِنَ التَّقْسِيمَاتِ وَحَضْرِ الْخِصَالِ، فَأَجَبْتُهُ إِلَى ذَلِكَ طَالِبًا لِلثَّوَابِ رَاغِبًا إِلَى اللَّهِ تَعَالَى فِي التَّرْفِيقِ لِلصَّوَابِ، إِنَّهُ عَلَى مَا يَشَاءُ قَدِيرٌ وَبِعِبَادِهِ لَطِيفٌ خَبِيرٌ.

(بَعْضُ الْأَصْدِقَاءِ) هه‌ندئى له دوستانى خوم - (حَفِظَهُمُ اللَّهُ تَعَالَى) خواى گه‌وره بيانپاريزئى - (أَنْ أَعْمَلَ مُخْتَصِرًا) كه ناميلكه به‌كى كورتيان بؤ پڻك بخم (فِي الْفِقْهِ) له تيگه‌يشتنى بپياره‌كانى شاريه‌تى نيسلام.

(يُنَاسِهَ)؛ (فِقْهٌ): تيگه‌يشتنى بپياره‌كانى شاريه‌يه، كه له قورئانى پيرؤزو له هه‌ديسى پينغه‌مبه‌ر ﷺ وه‌رگيراون بؤ نه‌وهى جي‌به‌جئى بكرئن له لايه‌ن فه‌رمان پيكراره‌كان. (على مذهب الإمام الشافعي) ﷺ نه‌م تيگه‌يشتنه له سه‌ر پاره‌وى ئيمامى (الشافعي) بئى، چونكه هه‌ر يه‌كه له‌و چوار ئيمامه، واته: ئيمامى (حنفي) و (مالكي) و (شافعي) و (حنبلي) - خوا لتيان پازى بئى - جؤره بؤ چونتيكان هه‌يه له ره‌ونكرده‌وه و تيگه‌يشتنى قورئان و هه‌ديس، جا نه‌م تيگه‌يشتنه پئى نه‌گوتري: (فِقْهٌ)، وه جؤرى بؤچوونه‌كه‌ش پئى نه‌گوتري: (مَذْهَبٌ).

ئينجا نه‌م ناميلكه‌يه وه‌ها دابنئيم (فِي غَايَةِ الْإِخْتِصَارِ) يه‌كجار كورت بئو دوپاره‌ى تئ‌دا نه‌بئى (وَنَهَايَةِ الْإِجْزَالِ) له‌وپه‌رى كورتى بئو درئزه‌ى تئ‌دا نه‌بئى (لِيَقْرُبَ عَلَى الْمُتَعَلِّمِ) تاكو قوتابى ئايئنى بؤى ئاسان بئى (تَرَسُهُ) خوئندنى.

(وَيَسْهُلَ عَلَى الْمُبْتَدِئِ حِفْظُهُ) هه‌روه‌ها بؤ نه‌وهى ئاسان بئى له‌به‌ركردى بؤ نه‌و كه‌سه‌ى تازه ده‌ست پئنه‌كا (وَأَنْ أَكْثَرَ فِيهِ مِنَ التَّقْسِيمَاتِ) داوايان لئيم كرد: نه‌م ناميلكه‌يه زؤد به‌ش به‌ش بكم و (وَحَضْرِ الْخِصَالِ) هه‌موو شته باشه‌كان بگريته‌وه.

(فَأَجَبْتُهُ إِلَى ذَلِكَ) ئينجا منيش داوايه‌كه‌ى نه‌وانم جي‌به‌جئى كرىو بپيارم دا ناميلكه‌كه بنوسم (طَالِبًا لِلثَّوَابِ) داواى پاداشتى نه‌وه له‌ خوا نه‌كه‌م (رَاغِبًا إِلَى اللَّهِ تَعَالَى) هاوار نه‌كه‌مه لاي‌خواى گه‌وره (فِي التَّرْفِيقِ) كه توانام بدا (لِلصَّوَابِ) بؤ راستى، دورم بخاته‌وه له‌ هه‌له (إِنَّهُ عَلَى مَا يَشَاءُ قَدِيرٌ) چونكه خواى گه‌وره توانايه بؤ كردنى هه‌ر شتيكى هه‌ز بكا (وَبِعِبَادِهِ لَطِيفٌ) له‌گه‌ل به‌نده‌كانى خؤى له‌سه‌رخؤيه‌و گشت نه‌ئيئيه‌كانيشيان نه‌زانئى (خَبِيرٌ) له‌هه‌موو كرده‌وه‌كانيان ئاگاداره.

* * *

(كِتَابُ الطَّهَارَةِ)

﴿ كِتَابُ الطَّهَارَةِ: نُهَم پَه پرتوکه باسی پاک کردنهوه نهکا ﴾

واته: لابر دنی پیسی و بی دهستنویژی بیچوک و گوره.

﴿پیشهگی﴾ بزانه: چند زانستیکی به سود هه نه، پیویسته گشت قوتابی به کی نایینی بیانزانی:

یه گهم: برپاره کانی شریعه تی نیسلام- که وه رگیرون له (قرآن) و (حدیث) و (إجماع)،
واته: به کدهنگی زانایانی نایین- حه فتن، نه مهش پیتاسه که یانه:

۱- (وَأَجِبْ)، یان (فَرَضْ)، واته: پیویست، نه وه به به کردنی پاداشتی بدریتی و له
سه نه کردنی سزا بدری: وه کو نویژ کردن.

ئینجا بزانه: (وَأَجِبْ) سو جوره، یه که میان: (فَرَضُ الْقَيْنِ): که پیویسته هه موو
که سیک بق خوی بیکا، پاداشت و سزاشی هه ر بق خوی تی، واته: به کردنی که سیک تر
تاوانی نه کردنی له سه لاناچی: وه کو نویژو پڙڙوو، هتد. دووه میان: (فَرَضُ الْكِفَايَةِ):
که نه گه به کیک، یان کومه لیک واجبه که به ته ولوی بکا، خیره که بق خوی تی، سزای
نه کردنی له سه موسولمانانی تر لانه چی: وه کو ناشتی مردوو... هتد

۲- (سُنَّةٌ)، یان (مَنْدُوبٌ)، یان (مُسْتَحَبٌ)، واته: خیر، نه وه به به کردنی پاداشتی
بدریتی و له سه نه کردنی سزا نه دری: وه کو سیواک کردن... هتد.

۳- (حَرَامٌ)، واته: قده غه کراو، نه وه به له سه کردنی سزابدیری و به واز لیته نانی
پاداشتی بدریتی: وه کو دزی و زینا... هتد.

۴- (مَكْرُوهٌ)، واته: ناپه سند، نه وه به له سه کردنی سزا نه دری و نه گه بق خوا وازی
لیتینی پاداشتی بدریتی: وه کو خواردن به دهستی چه په... هتد.

۵- (حَلَالٌ)، یان (جَائِزٌ)، واته: ریگه دراو، نه وه به کردن و نه کردنی به کسان بی: وه کو
نوستن و خواردن... هتد، به لام نه گه به نیازی به هیزیوون بق خوا به رستی بیکا خیری
نه گاتی: وه کو نوستنی پڙڙی به نیازی شه و نویژ.

۶- (صَحِيحٌ)، واته: دروست و ته ولو، نه وه به برپاره کانی خواو پیغه مبه ری ﷺ لیینه
چی له گه ل نه و هه رجانای بقی داندراون: وه کو نویژ به دهستنویژه وه... هتد.

۷- (بَاطِلٌ)، یان (فَاسِدٌ)، واته: ناته و او و نادرست، نه وه به هه رجه کان و برپاره کانی
شهرعی لیینه چی: وه کو نویژی بی دهستنویژ... هتد.

دووهم: بزانه: نه و برپارانه- له دواي (قرآن)- یان له (حَدِيثٌ صَحِيحٌ)، یان له (حَدِيثٌ حَسَنٌ)
وه نه گیری، چونکه (حَدِيثٌ ضَعِيفٌ)- بی هیز به م شیوه به:

الْمِيَاهُ الَّتِي يَجُوزُ بِهَا التَّطْهِيرُ سَبْعُ مِيَاهٍ: مَاءُ السَّمَاءِ، وَمَاءُ الْبَحْرِ، وَمَاءُ النَّهْرِ،
وَمَاءُ الْبَيْتْرِ، وَمَاءُ الْعَيْنِ،

* نيمامی (الشافعی) نه فرموی: نه گهر خه لك، واته: زانایانی نایین به حدیسیکی
(ضعیف) پازی بونو قبولیان کرد، نه وه نه بیته به لگوو بق برپاره کانی شه ریهت به کار
دی، واته: چونکه نه بیته (إجماع).

* نيمام (أحمد) نه فرموی: به و مرجه حدیسی (ضعیف) به کار دی: نه گهر نژایه تی
نه بی، واته: له گه ل قورپان و حدیسیکی تری (صحیح). بروانه (المدایغی).

* نيمام (النوای) نه فرموی: زانایان فرموویانه: دروسته حدیسی (ضعیف) بق کاری
خبرو چاکه به کار بی، واته: به و مرجه ی زور (ضعیف) نه بی. بروانه (الأذکار).

سویهم: بزانه: له (عُلُومُ الْحَدِيثِ) دا (قَاعِدَةٌ) یه كه هیه: نه گهر (سَنَدِ) ی حدیسیك
(ضعیف) بوو، به لام (مَثْنِ) ی حدیسه كه له گه ل (مَثْنِ) ی حدیسیکی تری (صحیح) تیکی
نه کرده وه، نه م حدیسه (صحیح) ه نه بیته (شَاهِدُ) بق حدیسه (ضعیف) ه که و به رزی
نه کاته وه بق پله ی (حَسَنٌ لِقَبْرِهِ) و به کار دی وه کو حدیسی (حَسَنٌ لِذَاتِهِ).

که و ابوو: ناگادار به: نه و جورده حدیسانه ی له به شی دووه م و سینه مدا باسما ن کردن له
کتیبی (فقه) - شه ریهت نیسلامدا نژدن و به کار دین به و مرجانه ی باسما ن کردن، به لام
ته نها (مُجْتَهَدٌ) نه توانی نه و کاره بکا، هه روه ك له پیشه کی دا باسما ن کرد.

نیفجا بزانه: (إجماع)، واته: یه کده نگ زانایانی نایین، به لگه ی سینه مه له دوی
(قرآن) و (حدیث)، که واته: نه گهر چینتیکی (مُجْتَهَدِينَ) نیسلام یه کده نگ بون له سه ر
برپاریکی شه ری، واجبه ره فتاری پی بکری، بروانه نایه تی (۵۹) النساء.

﴿بِاسْمِ نَاوِ كَان﴾

(الْمِيَاهُ الَّتِي) نه و جورده ناوانه ی که (يَجُوزُ) دروسته (بِهَا التَّطْهِيرُ) شتیان پی پاک
بکریته وه و ده ستنوویژیان پی بشوری (سَبْعُ مِيَاهٍ) هفت جورده ناون:

یه که م: (مَاءُ السَّمَاءِ) ناوی ناسمانه، واته: باران، خوی گه ورده فرموویه تی: ﴿وَيُنَزَّلُ
عَلَيْكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءٌ لِيُطَهِّرَكُمْ بِهِ﴾ خوا له ناسمانه وه ناوتان بق نه بارینتی بق نه وه ی
پاکتان بکاته وه به و بارانه.

دووه م: (وَمَاءُ الْبَحْرِ) ناوی ده ریا یه، هه ر جوریک بی ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ
فِي الْبَحْرِ: هُوَ الطَّهْرُ مَاؤُهُ الْحَلُّ مِثْلَهُ﴾ رواه الترمذی، پیفهمبر ﷺ فرموی: ده ریا
ناوه که ی پاکه ره وه یه و مردووه که شی حه لاله.

سینه مه: (وَمَاءُ النَّهْرِ) ناوی پویاره. چوارهم: (وَمَاءُ الْبَيْتْرِ) ناوی بیره.
پینجه م: (وَمَاءُ الْعَيْنِ) ناوی سه رچاوه یه، نه و سینیانه - وه ك یه ك - له زه مین دینه

وَمَاءُ الثَّلْجِ، وَمَاءُ الْبَرْدِ. ثُمَّ الْمِيَاهُ عَلَى أَرْبَعَةِ أَقْسَامٍ: طَاهِرٌ مُطَهَّرٌ
غَيْرُ مَكْرُوهٍ اسْتِعْمَالُهُ وَهُوَ الْمَاءُ الْمَطْلُوقُ. وَطَاهِرٌ مُطَهَّرٌ مَكْرُوهٌ اسْتِعْمَالُهُ
وَهُوَ الْمَاءُ الْمُشْمَسُ. وَطَاهِرٌ غَيْرُ مُطَهَّرٍ وَهُوَ الْمَاءُ الْمُسْتَعْمَلُ،

دهرود، به لکه بق مهرستیکیان: ﴿عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ فِي
بِرْبُضَاعَةٍ: إِنَّ الْمَاءَ طَهُورٌ لَا يَنْجَسُهُ شَيْءٌ﴾ رواه أصحاب السنن، پیغمبر ﷺ
فرمودی: ناوی نهو بیره پاککرده و به و هیچ شتیک پیسی ناکا.

شهمه: (وَمَاءُ الثَّلْجِ) ناوی به فره. حه فتم: (وَمَاءُ الْبَرْدِ) ناوی ته زره به. پیغمبر ﷺ
نه یفرمودی: ﴿اللَّهُمَّ اغْسِلْ خَطَايَايَ بِالْمَاءِ وَالسَّلْجِ وَالْبَرْدِ﴾ رواه الشيخان، خوابه
تاوانه کانم لی بشورینه به ناو و به فرو ته زره. نینجا به کورتی نهو حهفت ناوانه: یان ناوی
ناسمان، یان ناوی زه مینن.

(ثُمَّ) نینجا له ناوی نهوهی جوړه کانم ناوت زانی، بزانه: (الْمِيَاهُ عَلَى أَرْبَعَةِ أَقْسَامٍ)
نهو ناوانه نه کرینه چوار بهش:

به شی یه کم: (طَاهِرٌ) ناویکی پاکو (مُطَهَّرٌ) شت پاک نه کاته وهو (غَيْرُ مَكْرُوهٍ اسْتِعْمَالُهُ)
به کارهینانی ناپه سند نه (وَهُوَ الْمَاءُ الْمَطْلُوقُ) نه م به شه یان ناوی رووتی پی نه کورتی، واته:
له ناوی ناو به و لاه ناویکی تری نه بی ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ أُغْرِبِي فِي الْمَسْجِدِ،
فَتَنَاولَهُ النَّاسُ، فَقَالَ لَهُمُ النَّبِيُّ ﷺ: دَعُوهُ وَهَرِيقُوا عَلَيَّ يَوْمَ لَيْلَةٍ سَجَلًا مِنْ مَاءٍ﴾ رواه
الشيخان، پیاوک میزی له ناو مزگوت کرد، خه لکیش لییان قیراند، پیغمبر ﷺ فرمودی:
وازی لی بینن و دلچه یه کی ناو بریننن به سر میزه که ی دا.

به شی دوهم: (وَطَاهِرٌ مُطَهَّرٌ) ناویکی پاکو پاککرده و به، به لام (مَكْرُوهٍ اسْتِعْمَالُهُ)
به کارهینانی ناپه سند نه؟ چونکه مه ترسی به له کبونی پیستی لی ته کری، مهروه ک نیامی
(عَنْ ﷺ) وای فرموده (وَهُوَ الْمَاءُ الْمُشْمَسُ) نه مه شیان نهو ناوه به: که له ولاتیکی زور
گرم، به گرمایی پوز، له ناو قاپیکی ناسندا گرم بوبی.

به شی سومیهم: (وَطَاهِرٌ) ناویکی پاکه (غَيْرُ مُطَهَّرٍ) پاککرده و به، واته: هیچ شتیک
پی پاک نابیته وهو ده ستونویژی پی ناشوری (وَهُوَ الْمَاءُ الْمُسْتَعْمَلُ) نه مه شیان نهو
ناوه به که جاریک به کارهاتبی بق ده ستونویژ، یان بق شورینی شتیک تری، به لکه:
﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: لَا يَغْتَسِلُ أَحَدُكُمْ فِي الْمَاءِ الدَّائِمِ وَهُوَ جُنْبٌ﴾
رواه مسلم، پیغمبر ﷺ فرمودی: کاتن له شتان به جه نابهت بی، له ناو ناویکی که می
وه ستاودا خوتان مه شون. واته: چونکه به و به کارهینانه بق جاریکی تری میزی
پاککرده و به نامینی.

وَالْمُتَغَيِّرُ بِمَا خَالَطَهُ مِنَ الطَّاهِرَاتِ. وَمَاءٌ نَجَسٌ وَهُوَ الَّذِي حَلَّتْ فِيهِ نَجَاسَةٌ وَهُوَ دُونَ الْقَلْتَيْنِ أَوْ كَانَ قَلْتَيْنِ فَتَغَيَّرَ. وَالْقَلْتَانِ خَمْسُمِائَةٍ رِطْلٍ بَعْدَادِيٍّ تَقْرِيْبًا فِي الْأَصْحَحِ.

(وَالْمُتَغَيِّرُ) ههروهه وهه كه بهشي سئيه مه- واته: پاكه، پاكه ره وه نيه- ناويكي گزراو (بما) به شتيكي وهه كه (خَالَطَهُ) تيكي لي بويي (مِنَ الطَّاهِرَاتِ) لهو شتانهي پاكز، نينجا تامي بگويي، يان بزني، يان پهنگي: وهه كه شهكر، يان ماستي تيكي له بگهي، يان چايه... هته، چونكه بهو تيكي لبوونه ناوي ناوي له سهه لاته چي وشه ت پاك ناكاته وه.

نينجا بزانه: گزراي ناو به هوي زور مانه وهي، يان به هوي شويني وهستاني، يان به هوي شويني تييه ريووني، يان به هوي شيلو يووني، نه وانه هيچيان زيانيان نيه. بهشي چوارهم: (وَمَاءٌ نَجَسٌ) ناويكي پيسه (وَهُوَ الَّذِي) ناوي پيس نه مهيه: (حَلَّتْ فِيهِ نَجَاسَةٌ) شتيكي پيسي تن بگويي (وَهُوَ دُونَ الْقَلْتَيْنِ) ناوه كه شه له (قَوْلَهُ تَيْنِ) كه متر بي، جا بگويي، يان نه گويي، ههه پيس نه بين ﴿عَنْ ابْنِ عُمرَرَ بْنِ أَهْ عَثَمَا: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: إِذَا كَانَ الْمَاءُ قَلْتَيْنِ لَمْ يَحْمِلِ الْخَبْثَ﴾ رواه اصحاب السنن، پيغه مبهه ر ﷺ فهرموي: ههركاتيكي ناو گه يشته (قَوْلَهُ تَيْنِ)- به شتي پيس- پيس نابي. واته: نه گه ره له (قَوْلَهُ تَيْنِ) كه متر بوو پيس نه بين. (أَوْ كَانَ قَلْتَيْنِ) يان ناوه كه (قَوْلَهُ تَيْنِ) بوو (فَتَغَيَّرَ) به لام پهنگ، يان تام، يان بزني گزرا، نه مه شيان ههه پيس نه بين، به بهلگهي (اجماع)، واته: به كدهنگي زاناياني ناييني.

نينجا بزانه: نه گهه ناوي قولله تيني پيسبوو، گزرا نه كهي نه ما: به خوي، يان به زياد كورني، نه وهه پاك نه بيته وه.

ديسان بزانه: له فهرمودهي كوني نيمامي (شافعي) دا ﷺ: ناوي رويشتوو پيس نابي به بي گزراو. وه له فهرمودهي نيمام (مالك) دا ﷺ: هيچ ناويكي پيس نابي تا نه گويي. (وَالْقَلْتَانِ خَمْسُمِائَةٍ رِطْلٍ بَعْدَادِيٍّ تَقْرِيْبًا فِي الْأَصْحَحِ) نه ندازهي (قَوْلَهُ تَيْنِ) نزكيهي پينج سههه ريتله به ريتلي به غدا، چونكه پيغه مبهه ر ﷺ نه فهرموي: ﴿إِذَا بَلَغَ الْمَاءُ قَلْتَيْنِ بَقِيَّ هَجْرٌ لَمْ يَنْجُسْ﴾ رواه الترمذي والبيهقي، ههركاتيكي ناو بووه (قَوْلَهُ تَيْنِ) به (قَوْلَهُي) هه جهه، پيس نابي. نيمامي (شافعي) نه وهه ديسههي نه وهه ليكي دلوه ته وه: كه نه كاته پينج كوندهي ناو، نيتسا نه كاته دوازده ته نه كه، به ته نه كهي نه وت، واته: (١٩٢) ليرت.

﴿پاشكوي﴾ بزانه: جكه له سههكو به راز به دهه تيناني هيچ گيانله به ريك ناو پيس نابي وهه كار ناكه وي ﴿عَنْ جَابِرٍ ﷺ: سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ: أَنْ تَرَضًا بِمَا أَفْضَلَتْ الْحُمْرُ؟ قَالَ: نَعَمْ، وَبِمَا أَفْضَلَتْ السَّبَاعُ كُلُّهَا﴾ رواه البيهقي، پرسيار له پيغه مبهه ر ﷺ كرا: نايا بهو ناوه دهه سنويژ بشوين كه له پاش خورنده وهي كهه ماوه ته وهه؟ فهرموي: به لي، به بهه ماوهي گشت پرندههه كه دهه سنويژ بشون.

(فَصَلِّ وَجُلُودُ الْمَيْتَةِ تَطْهَرُ بِالدَّبَاغِ، إِلَّا جِلْدَ الْكَلْبِ وَالْخَنْزِيرِ وَمَا تَوَلَّدَ مِنْهُمَا أَوْ مِنْ أَحَدِهِمَا، وَعَظْمُ الْمَيْتَةِ وَشَعْرُهَا نَجَسٌ إِلَّا الْأَدْمَى.)

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَاسِي پَاكُورْدَنَهَوِي پِيسْتَهِي مُرْدَارِيوُو﴾

(پیناسه)؛ مردار به نازه لیک، یان به بالداریک نه گوتری: به بی سهرپینی شهرعی گیانی دهرچوبی: وه که رو هیستر، چونکه شهرع کوشتنه وهی بق دانه ناوه، نه گهر به سهرپینیش گیانی دهرچی همر مرداره، یان وه که مهرو بزنو مریشک، که به خوی مردبی، یان به بی شهرعی سهری برابی.

(وَجُلُودُ الْمَيْتَةِ) پِيسْتَهِي نَازَه لِي مُرْدَارِيوُو (تَطْهَرُ) پَاك نَه بِيْتَه وه (بِالدَّبَاغِ) به ده باغ کردنی (پیناسه)؛ ده باغ کردن، واته: خۆشکردن، لابردنی چه وریه تو زنده گزشتی پِيسْتَه به شتیکی تفتو تال: وه کو گلوان، مازوو، تو یکی هه نار، به جۆرِکِي وه ها: نه گهر خرایه ناو ناو بۆگن نه بِيْتَه وه ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: أَيُّمَا إِهَابٍ دُبِغَ فَقَدْ طَهَّرَ﴾

رواه مسلم، پیغمبر ﷺ فرموی: همر پِيسْتَه یه که ده باغ کرابی، پاك بۆته وه. (إِلَّا جِلْدَ الْكَلْبِ) تهنه پِيسْتَه یه سهگ نه بی (وَالْخَنْزِيرِ) ههروهه پِيسْتَه یه به راز نه بی، چونکه نهو نووانه به زیندوویش همر پیسنو گلوان پِيسْتَه یان پاك نایبته وه به هیج جۆرِک. (وَمَا تَوَلَّدَ مِنْهُمَا) ههروهه نه وهی له نیوان سهگو به راز له دایک بووه: وه که باوکی له سهگ بی و دایکی له به راز بی.

(أَوْ مِنْ أَحَدِهِمَا) یان له یه کی که له سهگو به راز له دایک بوئی: وه که باوکی له نازه لیک پاك بی و دایکی له سهگ بی، نه وانه هیچیان پاك نایبته وه.

(وَعَظْمُ الْمَيْتَةِ) نِيسْقَانِي گیانداری مرداریوو، ههم (وَشَعْرُهَا) مووه کانو خوریه که وه پهره کانی (نَجَسٌ) گشتی پیسه به هیج جۆرِک پاك نایبته وه، خوی گهره فرمویه تی: ﴿حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ﴾ چه رام کراوه له سهر نیوه ههرچی مردار بوئی. دیاره چه رامکردنی له بهر پیسی یه.

(إِلَّا الْأَدْمَى) تهنه ناده میزاد نه بی: نه لاشه ی، نه مووه کانی، نه نِيسْقَانِي پیس نیه، نه به زیندووی، نه به مردووی، چونکه خوی گهره نه فرموی: ﴿وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ﴾ به پاستی نِیمه ریزمان له ناده میزاد ناوه. واته: نه گهر پیس بی هیج ریزی نامینی.

﴿پاشکُو﴾: خوری و مووی نازه لیک که گزشتی بخوری، توکو پهری بالنده یه که گزشتی بخوری، گشتی پاکه: به زیندووی و به کوژدلووه یی.

به لام مووی نازه لئی، یان بالنده یی که گزشتیان ناخوری، که لی جیابووه، پیسه، وه که لاشه مرداریوووه که یی.

(فَصَلِّ) وَلَا يَجُوزُ اسْتِعْمَالُ أَوَانِي الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ، وَيَجُوزُ اسْتِعْمَالُ غَيْرِهِمَا مِنَ الْأَوَانِي..
(فَصَلِّ) وَالسَّوَاكُ مُسْتَحَبٌّ فِي كُلِّ حَالٍ إِلَّا بَعْدَ الزَّوَالِ لِلصَّائِمِ،

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَاسِي قَاقِو كَه لُوپَه لِي چِشْت﴾

(وَلَا يَجُوزُ) دروست نیه: نه بق پیاو، نه بق نافرته (اسْتِعْمَالُ) به کارمیتانی (أَوَانِي الذَّهَبِ) قاپی زَیْر و (وَالْفِضَّةُ) قاپی زیو ﴿عَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا تَشْرَبُوا فِي آيَةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَلَا تَأْكُلُوا فِي صِحَافِهِمَا﴾ رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ فرمودی: له ناو جامی زَیْر و زیودا ناو مهخونه وه له ناو قاپه کانیشیاندا چِشْت مهخون.

جا مهروهك خواردن و خواردنه وه له قاپی زَیْر و زیودا قهدهغه كراوه، مهموو به کارمیتانیکی تریشیان قهدهغه یه، مهروهها بزانه: جیاوازی نیه له نیوان که وچکی زَیْر و زیو و منهجَل و تهشت و هershتیکی تر: که بق خواردن و خواردنه وه و کاروباری تر به کار بی، مهروهها هه لگرتنی که لُوپَه لی خواردن و خواردنه وه - که له زَیْر و زیو دروست کرابن - هه رماه، جا له ناو جامخانه دایینی، یان له تاو و دیوار، یان بیشاریته وه.

(وَيَحِلُّ) حه لاله (اسْتِعْمَالُ غَيْرِهِمَا) به کارمیتانی قاپو که لُوپَه لی تری خواردن و خواردنه وه (مِنِ الْأَوَانِي) له مهموو جُورِيك: وهك شوشه و هه خفوری و ستیل و سفرو فافون... هتد، هه رچه ند زُور به نرخیش بن.

﴿پَاشَكُو﴾: پیغمبر ﷺ فرمائی داوه: که لُوپَه لی خواردن و خواردنه وه سه ری له سه ر دابندری و، له کاتی نوستن ده رگا کلیل بدری و چراو ناگر بکوژیند ریته وه و هه ر چیه کمان له وانه کرد بلتین: بسم الله. (بخاری و مسلم و ترمذی) گتپاویه تیان وه.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَاسِي سِیَوَاكِ كَرْدِن﴾

(پَیْنِاسَه) سیواك نه وه یه: هه ر شتیکی زیر بی و چلکی سه ر ددان لاببا. (وَالسَّوَاكُ) سیواك كردن (مُسْتَحَبُّ) زُور خیره (فِي كُلِّ حَالٍ) له مهموو کاتیکدا، چونکه زیاتر له سه د هه دیس ده رباره ی سیواك هاتوه، جا به داخه وه - له گه ل نه وه ش که قازانجی دونیا و قیامه تی هه یه - زُور له موسولمانان به کاری ناهیتن.

(إِلَّا بَعْدَ الزَّوَالِ) تنها له دوا ی لادانی زُور له نیوه پُوه سوننه ت نیه (لِلصَّائِمِ) بق که سَیك که به پُوهو بی ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَخُلُوفُ فَمِ الصَّائِمِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ﴾ رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ فرمودی: بونی ده می مرقفی به پُوهو خوشره له لای خوا له بونی میسك. واته: به سیواك كردن نه و بونه لاته چی.

به لام نیمامی (النواوی) - له (المجموع) دا - نه م رایه ی هه لُبَّار دوه: که سیواك كردن هیج کاتیک بق مرقفی به پُوهو (مَكْرُوه) نیه.

وَهُوَ فِي ثَلَاثَةِ مَوَاضِعَ أَشَدُّ اسْتِحْبَابًا: عِنْدَ تَغْيِيرِ الْقَمِّ مِنْ أَزْمٍ وَغَيْرِهِ، وَعِنْدَ الْقِيَامِ مِنَ النَّوْمِ، وَعِنْدَ الْقِيَامِ إِلَى الصَّلَاةِ.

(وَمَوْ) سیواک کردن (فِي ثَلَاثَةِ مَوَاضِعَ) له سنی کاتدا (أَشَدُّ اسْتِحْبَابًا) هر زود زود خیره
 یه کهم: (عِنْدَ تَغْيِيرِ الْقَمِّ) له کاتی گزردانی تامی دهم، چونکه پیغمبر ﷺ نه فرموی:
 ﴿السَّوَاكُ مَطَهْرَةٌ لِلْقَمِّ مَرْضَاةٌ لِلرَّبِّ﴾ رواه البخاری، سیواک کردن پاکک ره وه یه بق
 دهم و هوی پازی بوونی خواجه. (مِنْ أَزْمٍ) جا تامی دهم بگری به وازمینانی له قسه کردن،
 یان نه خواردن (وَعَبْرِهِ) یان له بهر خواردن شتیکی بون ناخوش: وه ک سیرو پیاز.
 دووهم: (وَعِنْدَ الْقِيَامِ مِنَ النَّوْمِ) له کاتی هه لسان له خو ﴿عَنْ حَدِيثِهِ﴾: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ
 إِذَا قَامَ لِيَتَهَجَّدَ يَشُوصُ فَاَهُ بِالسَّوَاكِ﴾ رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ که له خو هه لسه ستا
 بق شه و نوویژ، سیواکی به ناو دهمی دا نه خشاند.

سنی یه م: (وَعِنْدَ الْقِيَامِ إِلَى الصَّلَاةِ) له کاتی هه لسان بق نوویژ کردن ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ﴾:
 عَنْ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: لَوْلَا أَنْ أَشُقُّ عَلَى أُمَّتِي لِأَمْرِهِمْ بِالسَّوَاكِ مَعَ كُلِّ صَلَاةٍ﴾ رواه
 الشيخان، پیغمبر ﷺ نه فرموی: نه گهر له بهر نازارو ماندوو کردن تو مهمت نه بویه،
 فرمانم نه دانی: له گه ل هه موو نوویژکا سیواک بکن.

﴿پاشکون﴾: هه روه ها سیواک کردن زود خیره: له پیش دست پیکردنی ده ستنوویژ
 ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ﴾: عَنْ النَّبِيِّ ﷺ: لَوْلَا أَنْ أَشُقُّ عَلَى أُمَّتِي لِأَمْرِهِمْ بِالسَّوَاكِ مَعَ كُلِّ
 وَضْءٍ﴾ رواه الامام مالك، پیغمبر ﷺ نه فرموی: نه گهر له بهر نازارو ماندوو کردن
 تو مهمت نه بویه فرمانم نه دانی: له گه ل هه موو ده ستنوویژگرتنیکا سیواک بکن.

هه روه ها سیواک سوننه ته: بق خویندن قورنانون و هه دیسو شهرعو بق زیگری خاوا، کاتی
 چوونه وه ناو مال، هه روه ها سوننه ته: سیواک له داری (نهرک) بی و له بستیک دریزتر
 نه بی و به ناو ته پ بگری و چلکی پیوه نه بی، هه زه تی (عائشة) خا لیه پازی بی، نه فرموی:
 پیغمبر ﷺ سیواکی نه دا ده ستم تا کو بوی بشوم. (أبوداود) گنپلویه تیه وه.

هه روه ها پیغمبر ﷺ نه فرموی: ﴿عَشْرٌ مِنَ الْفَطْرَةِ: قَصُّ الشَّارِبِ، وَإِعْفَاءُ اللَّحْيَةِ،
 وَالسَّوَاكُ، وَاسْتِنْسَاقُ الْمَاءِ، وَقَصُّ الْأَظْفَارِ، وَغَسْلُ الْأَبْرَاجِمِ، وَتَنْفُ الْأَيْطِ، وَحَلْقُ الْعَالَةِ،
 وَاتِّقَاصُ الْمَاءِ﴾ رواه الشيخان، ده رهوشتی باش هه نه، رهوشتی نایینی نیسلان:
 (۱) به رسمیل کردن تا سوزایی لئوی دهر نه که وی. (۲) پیش بهردان. (۳) سیواک کردن.
 (۴) ناو له لوت وهر کردن، واته: پاک کردن وه وی لوت. (۵) نینوک کردن هه موو هه یینی یه ک.
 (۶) شوشتنی لوجه کانی ده ستو په نجه. (۷) لادانی مووی بن هه نگل، له چل پوژ جاریک.
 (۸) لادانی مووی بهر، واته: پیش و پاش، له چل پوژ جاریک. (۹) تاره ت کردن به ناو.

(فَصَلِّ) وَفَرُوضُ الْوُضُوءِ سِتَّةٌ: أَلْيَةُ عِنْدَ غَسْلِ الْوَجْهِ، وَغَسْلُ الْوَجْهِ، وَغَسْلُ الْيَدَيْنِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ، وَمَسْحُ بَعْضِ الرَّأْسِ، وَغَسْلُ الرَّجْلَيْنِ إِلَى الْكَعْبَيْنِ،

(۱۰) ناو له دم وهرکردن، یان سوننه تکرندی نیرو می، چونکه له کوتای حه بیسه که دا نه فرموی: ﴿وَكَيْتُ الْعَاشِرَةَ إِلَّا أَنْ تَكُونَ الْمَضْمُضَةَ﴾.

(سودی سیواک): پازی کردنی خوا، پاککردنی دم، سپی کردنی ددان، به هیز کردنی پدو، زیره ک بوون، لواختنی مو سپی بوون. ئینجا سوننه ته: به دهستی راسته له لای راستی ده مه وه دهست به سیواک کردن بگری تو به سه ریانی ددانه کان و درزیانی زوبانی دا بیئی.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَاسِي دَهَسْتَنُويزْگرتن﴾

(وَفَرُوضُ الْوُضُوءِ) پتویسه سته کانی ده ستنویز (سِتَّةٌ) شه شهن: یه کهم: (الْيَةُ) نیه تهیتانه، واته: نیازی لابردنی بی ده ستنویزی، یان نیازی گرتنی فه پزی ده ستنویز (عِنْدَ غَسْلِ الْوَجْهِ) نه بی نهو نیه ته بهیئ له کاتی شورندی پوخسار، به لام مهرج نیه به زمان بگوتری ﴿عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: إِذَا أَعْمَلُ بِالنِّيَّاتِ﴾ رواه الشيخان، پیغه مبه رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فه رموی: هر کرده وه یه کی خواپه رستی بی، به نیازی ناو دل نه بی دانامه زری.

دووم: (وَغَسْلُ الْوَجْهِ) شورندی پوخساره، (سنوری پوخسار: له نیوان هر دو گوئی یه، له گه ل کوتای مووی پیشه سر تا کوتای چه ناگه)، که وابوو: واجبه هر دوو زولفه کان بشوردن هر چه ند بریزیش بن.

سسی یه م: (وَغَسْلُ الْيَدَيْنِ) شورندی هر دوو ده سته کانه (إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ) له گه ل نه نیشکه کانی، جا نه گه ر نه ختیکی دهستی برابوو، واجبه: نه وه ندهی ماوه بی شورئی، جا نه گه ر له نه نیشکه وه برابوو، سه ری قولی نه شورئی.

چوارهم: (وَمَسْحُ بَعْضِ الرَّأْسِ) مه سخی به شتیکی سه ره، واته: هینانی دهستی-که دووباره تپ کرابی- به سه ره نه ختیکی پیسته ی سه ری، یان نه ختیکی مووی سه ری: که له سنوری سه ره دهر نه چوبی.

پینجه م: (وَغَسْلُ الرَّجْلَيْنِ) شورندی هر دوو قاچه کانه (إِلَى الْكَعْبَيْنِ) له گه ل گوزینگه کانی. به لکه: خوی گه وره فه رموی ته تی: ﴿إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ﴾ کاتیک ویستان هه لسن نوئز بگه ن پوخسارتان بشون و ده ستان له گه ل نه نیشکتان بشون و سه رتان مه سح بکه ن و قاچتان له گه ل گوزینگتان بشون.

﴿ناگاداری﴾: شوردن نه وه یه: ناو به سه ره نه و نهدامانه دا بریواو، هیچ شتی وایان له سه ره نه بی: که ریگا بگری ناو بگاته پیسته، وه ک بنیشتو مؤوم بوئی وه وه ویر... هتد.

وَالْتَرْتِيبُ عَلَى مَا ذَكَرْنَاهُ. وَسُنَّتُهُ عَشْرَةُ أَشْيَاءَ: التَّسْمِيَةُ، وَغَسْلُ الْكُفَّيْنِ قَبْلَ إِدْخَالِهِمَا الْإِنَاءَ، وَالْمَضْمَضَةُ، وَالِاسْتِنْشَاقُ، وَمَسْحُ جَمِيعِ الرَّأْسِ، وَمَسْحُ الْأُذُنَيْنِ ظَاهِرِهِمَا وَبَاطِنِهِمَا بِمَاءٍ جَدِيدٍ، وَتَخْلِيلُ اللَّحْيَةِ الْكَثَّةِ،

شاه شهم: (والترتيب) به جن مینانی نهو ریزه به (علی ما ذکرناه) به و شیوه بهی گوتمان له نایه تی پیروزدا: یه که له دوی یه که، چونکه پیغمبر ﷺ به و جوره ده ستویزی گرتوه، پروانه (البخاری و مسلم).

که ابوو: نه کهر که سیک نه ندامیکی نه شورده، یان به کیکی پیش نهوی تر شوری، یان نهختیکی ته نه بویو، نه بی بگه ریته وه دو باره بیشوری و نهوی له دوی نه و نه دماش شورلوه، نه بی دو باره بیشوریته وه، تا کو ریزه که تیک نه چی ﴿عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: أَنَّ رَجُلًا تَوَضَّأَ فَتَرَكَ مَوْضِعَ ظَفَرِ عَلِيٍّ قَدَمِهِ فَأَبْصَرَهُ النَّبِيُّ ﷺ، فَقَالَ: إِزْجِعْ فَأَحْسِنْ وَضُوءَكَ﴾ رواه مسلم، پیغمبر ﷺ پیویکی بینی به نه ندازه ی یه که نینوک قاجی ته نه کردبو، نینجا پیوی فرموی: بگه ریته جوان ده ستویزه که ت بشوره.

(وَسُنَّتُهُ) سوننه ته کانی ده ستویزی (عَشْرَةُ أَشْيَاءَ) ده سوننه تن: یه که م: (التَّسْمِيَةُ) گزونی (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ)، که ده ست به ده ستویزی نه کا، پیغمبر ﷺ فرموی: ﴿تَوَضَّأُوا بِاسْمِ اللَّهِ﴾ رواه النسائي، ده ستویزی بگرنو (بِسْمِ اللَّهِ) بکن. جا نه کهر له یه که م جار له بیری چوو له ناو ده ستویزی هاته وه بیری، با بلی: (بِسْمِ اللَّهِ أَوْلُهُ وَأَخْرَهُ).

دووه م: (وَغَسْلُ الْكُفَّيْنِ) شورونی هر دوو له پی دهسته (قَبْلَ إِدْخَالِهِمَا الْإِنَاءَ) پیش نهوی بیانخاته ناو ناو که، نینجا له دوی ده ست شورن - سیواک بکا وه کو گوتمان.

سی یه م: (وَالْمَضْمَضَةُ) ناو له دم وهر دانه. چوارهم: (وَالِاسْتِنْشَاقُ) ناو له لوت وهر دانه. بق به لکه: نیمامی (عوسمان) نهو ستیانه ی کردن و فرموی: ﴿رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ تَوَضَّأَ نَحْوَ وَضْؤِي هَذَا﴾ رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ بینی به و شیوه بهی من ده ستویزی گرت.

پینجه م: (وَمَسْحُ جَمِيعِ الرَّأْسِ) مه سکردنی هه موو سه ره. شاه شهم: (وَمَسْحُ الْأُذُنَيْنِ) مه سکردنی هر دوو گوی به کانه (ظَاهِرِهِمَا وَبَاطِنِهِمَا) لای دهره وه و لای ژوره وه (بِمَاءٍ جَدِيدٍ) به ناویکی تازه، نه که به ته پرایه تی مه سخی سه ر ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ مَسَحَ بِرَأْسِهِ وَأُذُنَيْهِ ظَاهِرِهِمَا وَبَاطِنِهِمَا﴾ رواه الترمذي و ابوداود، پیغمبر ﷺ سه ری مه سح کردو، دهره وه و ژوره وه ی گوی به کانی مه سح کرد.

هه فته م: (وَتَخْلِيلُ اللَّحْيَةِ الْكَثَّةِ) مه لکوشینی ریشیکی پر به به نهجی دهستی، هر وه ما چه نکه ناویکیش بخاته ژیر چه ناگی ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا تَوَضَّأَ أَخَذَ

وَتَخْلِيلُ أَصَابِعِ الْيَدَيْنِ وَالرُّجُلَيْنِ، وَتَقْدِيمُ الْيَمْنَى عَلَى الْيُسْرَى،
وَالطَّهَارَةُ ثَلَاثًا ثَلَاثًا، وَالْمُؤَالَاةُ.

كَفًّا مِنْ مَاءٍ فَأَذْخَلَهُ تَحْتَ حَنَكِهِ فَخَلَّلَ بِهِ لِحْيَتَهُ ﴿رواه الترمذي، كه پیغمبر ﷺ
دهستنویزی نه گرت، چهنکه ناویکی نه دایه زیز چه ناگهی و پریشی پیروزی بین هه لکوشی.

(وَتَخْلِيلُ أَصَابِعِ الْيَدَيْنِ وَالرُّجُلَيْنِ) هر وهها دهست تیوه ردانی نیوان په نجه کانی دهست و
قاچه، پیغمبر ﷺ فرموی: ﴿إِذَا تَوَضَّأْتَ فَخَلَّلْ بَيْنَ أَصَابِعِ يَدَيْكَ وَرِجْلَيْكَ﴾ رواه
الترمذي، کاتی دهستنویزی نه شوی، په نجه به نیوان په نجه کانی دهست و قاچندا بهینه.

هه شته م: (وَتَقْدِيمُ الْيَمْنَى) پیشخستنی شورنی راسته یه (عَلَى الْيُسْرَى) له سر لای چه په
﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: إِنْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ لِيُحِبُّ التَّيْمَنَ فِي طَهْوَرِهِ وَلِي تَرَجُلِهِ وَفِي
التَّعَالِيهِ﴾ رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ پیشخستنی لای راسته ی پی خوش بوو: له
دهستنویزی غوسلو سر شانه گردن و پیلاو گردنه پی.

نویهم: (وَالطَّهَارَةُ ثَلَاثًا ثَلَاثًا) شوردن و مهسحکردنی نه ندانه کانه سی جار سی جار
﴿جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ يُسْأَلُهُ عَنِ الْوُضُوءِ؟ فَأَرَاهُ ثَلَاثًا ثَلَاثًا، ثُمَّ قَالَ: هَكَذَا الْوُضُوءُ،
فَمَنْ زَادَ عَلَيَّ هَذَا فَقَدْ أَسَاءَ وَتَعَدَّى وَظَلَمَ﴾ رواه النسائي وابوداود، پیغمبر ﷺ سی
جار سی جار دهستنویزی به پیاویک گرت و فرموی: دهستنویزی نه وهایه، هر که سیک له
سی جار زیاتر نه ندانه کانی بشوری، نه وه خراپه و ستم نه کا.

دهیم: (وَالْمُؤَالَاةُ) نه ندانه کانی به دوی به کدا بشورینی به جوریکی وهها: به که میان
ووشک نه بیته وه کاتی دهست به دووه میان نه کا.

﴿پاشکون﴾: ههروهها سوننه ته له نه اندازه ی واجب زیاتر بشورسری: وه که هندیک
له قولی و لای ندری کوزینگی و دهره وه ی پروخساری، چونکه پیغمبر ﷺ فرموی ته تی:
﴿إِنَّ أُمَّتِي يُدْعَوْنَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ غُرًّا مُحَجَّلِينَ مِنْ آثَارِ الْوُضُوءِ فَمَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ
يُطِيلَ غُرَّتَهُ فَلْيَفْعَلْ﴾ رواه الشيخان، نومم ته من له روژی قیامت داوا نه کرین
پروخسارو دهست و پییان سپی به له بهر دهستنویزی شورین، جا هر که سیک له تیوه
نه توانی سپیای خوی زیاد بکا با بیکا.

﴿وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَتَوَضَّأُ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ، وَقَالَ: يُجْزَى أَحَدَنَا الْوُضُوءُ
مَا لَمْ يُحْدَثْ﴾ رواه البخاري، پیغمبر ﷺ بق هه مو نویزیک دهستنویزی نه شورده وه،
به لام نیمه دهستنویزی مان هر دروست بوو تا بین دهستنویزی نه بوین. واته: نوی گردنه وه ی
دهستنویزی واجب نیه، به لکو سوننه ته و هه مو نویزه کانی به یه که دهستنویزی دروستن.
ههروهها سوننه ته: له دوی دهستنویزی شوردن روو له قبیله بکه ی و دهست بهر بکه یه وه و

(فَصَلِّ) وَالْإِسْتِنْجَاءُ وَاجِبٌ مِنَ الْبَوْلِ وَالْفَائِطِ، وَالْأَفْضَلُ أَنْ يَسْتَنْجِيَ بِالْأَخْجَارِ
ثُمَّ يُتْبِعَهَا بِالْمَاءِ، وَيَجُوزُ أَنْ يَقْتَصِرَ عَلَى الْمَاءِ أَوْ عَلَى ثَلَاثَةِ أَخْجَارٍ يُنْقَى
بِهِنَّ الْمَحَلُّ، فَإِذَا أَرَادَ الْإِقْتِصَارَ عَلَى أَحَدِهِمَا فَالْمَاءُ أَفْضَلُ،

ثم دوعایه بخویتی: ﴿أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا
عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ التَّوَّابِينَ وَاجْعَلْنِي مِنَ الْمُتَطَهِّرِينَ، سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ
وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ﴾ رواه الترمذي والحاكم.

﴿ فصل: له باسی تاره تکردن ﴾

واته: پاکردنه وهی شه دو شوینانهی له داوینتی ناده میزاد پیسای بی دهرته چی.
(وَالْإِسْتِنْجَاءُ) تاره تکردن (وَاجِبٌ) پیویسته (مِنَ الْبَوْلِ) به هوی میزکردن (وَالْفَائِطِ)
وه به هوی پیسایه که یتر: که له پشته وه دهرته چی ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ
يَدْخُلُ الْخَلَاءَ فَأَحْمِلُ أَنَا وَعَلَامٌ نَحْوِي إِذَا وَءَ مِنْ مَاءٍ وَعَنْزَةٌ فَيَسْتَنْجِي بِالْمَاءِ﴾ رواه
مسلم، پیغه مبره ﷺ ده چوو نوده ستخانه، نینجا منو مندالتکی وه ک خوم قاپتیک ناومان
له گهل دارعه سایه که به دهسته وه نه گرتو پیغه مبره ﷺ تاره تی به ناوه که نه کرد.

(وَالْأَفْضَلُ) باشتر شه وهی (أَنْ يَسْتَنْجِيَ) تاره ت بکا (بِالْأَخْجَارِ) به سی به رد (ثُمَّ يُتْبِعَهَا
بِالْمَاءِ) نینجا له دوا بی به رده کان به ناو تاره ت بکا، چونکه به رده کان پیسایه که لاته به ن،
ناوه که ش بقره که لا شه با.

(وَيَجُوزُ) دروسته (أَنْ يَقْتَصِرَ عَلَى الْمَاءِ) تنها به ناو تاره ت بکا، به لکه: شه وه دیسه ی
پا بردوو (أَوْ عَلَى ثَلَاثَةِ أَخْجَارٍ) یان تنها به سی به رد تاره ت بکا (يُنْقَى بِهِنَ الْمَحَلُّ) به
مه رجی شوینی پیسایه که پاک بکه شه وه ﴿عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَتَى النَّبِيَّ ﷺ الْفَائِطُ
فَأَمَرَنِي أَنْ آتِيَهُ بِثَلَاثَةِ أَخْجَارٍ﴾ رواه البخاری، (ابن مسعود) فرموویته تی: پیغه مبره ﷺ
چوو پیسای بی کاو فرمانی پی کردم: سی به ردی بق بیتم بق تاره تکردن.

ثینجا بزانه: هه شتیک وشک بی و پیسایه که لایباو پاک بی و ریزی نه بی، نه گه
له جیاتی به رد تاره تی پی بکری، دروسته (فَإِذَا أَرَادَ الْإِقْتِصَارَ عَلَى أَحَدِهِمَا) جا هه رکاتی
ویستی تنها به یه کیکیان تاره ت بکا، شه وه (فَالْمَاءُ أَفْضَلُ) ناو خیری زورتره له سی
به رده کان، چونکه باشتر پاک ی نه کاته وه.

﴿ باسی چو نیه تی پیسای کردن ﴾

هه رکه سیک ویستی بیته شوینی پیسای کردن، سونته ته بی: ﴿بِسْمِ اللَّهِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ
بِكَ مِنَ الْخُبْثِ وَالْخُبَاثِ﴾ رواه الشیخان وابن منصور. نینجا که هاته دهره وه، بی:
﴿غُفْرَانَكَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنِّي الْأَذَى وَعَافَانِي﴾ رواه اصحاب السنن وابن ماجه.

وَيَجْتَنِبُ إِسْتِقْبَالَ الْقِبْلَةِ وَإِسْتِدْبَارَهَا فِي الصُّحْرَاءِ،
وَيَجْتَنِبُ الْبَوْلَ وَالْفَائِطَ فِي الْمَاءِ الرَّأَكِدِ، وَتَحْتَ الشَّجَرَةِ الْمُثْمِرَةِ،
وَفِي الطَّرِيقِ، وَالظَّلِّ، وَالثَّقْبِ،

وه نابی قورئان و هر شتیکی تر- که ناوی خواو پیغه مبهری علیه السلام لی نوسرابی- له که ل خویا بیاته سر پیسای علیه السلام ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلَ الْخَلَاءَ نَزَعَ خَائِمَهُ﴾ رواه الترمذي، پیغه مبهری علیه السلام که ده چووه پیسای کردن، نه نگوستیلهی خوی دانه نا، چونکه له سره نوسرابو (محمد رسول الله). جا بزانه: نه گهر به مه بهستی ریژلیگرتن، نه و ناوانه نه نووسرابی- وه ک ناوی سر ناسنامه- نه وه دانانی ناوی.

(وَيَجْتَنِبُ) نه بی خوی بیاریزی نه و که سهی پیسای نه کا (إِسْتِقْبَالَ الْقِبْلَةِ) پوو له قبیله نه کا (وَإِسْتِدْبَارَهَا) مه روه ما پشتیشی له قبیله نه کا (فِي الصُّحْرَاءِ) نه گهر له بیابان بوو، به لام نه گهر ناوده سخانه که پووه پووی قبیله بوو، یان پشتی له قبیله بوو، نه وه زیانی نیه علیه السلام ﴿عَنْ أَبِي أَيُّوبٍ الْأَصْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِذَا أَتَى أَحَدَكُمْ الْفَائِطَ فَلَا يَسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةَ وَلَا يُولِّهَا ظَهْرَهُ﴾ رواه الشيخان، پیغه مبهری علیه السلام فه رموی: کاتی چون پیسای بکن، پووتان له قبیله مه کن و پشتیشی تی مه کن.

جا بزانه: نه گهر له بیابان پیسای بکا، نه بی شتیگ بخته پیغه خوی بو نه وهی بیته به رده له نیوان خوی و قبیله.

(وَيَجْتَنِبُ الْبَوْلَ وَالْفَائِطَ فِي الْمَاءِ الرَّأَكِدِ) با خوی بیاریزی: میزو پیسای له ناو ناوی وه ستاودا نه کا علیه السلام ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا يَبُولَنَّ أَحَدُكُمْ فِي الْمَاءِ الدَّائِمِ الَّذِي لَا يَجْرِي﴾ رواه الشيخان، پیغه مبهری علیه السلام فه رموی: میز له ناو ناوی وه ستاودا مه کن که ناوی له بهر ناپوا. (وَتَحْتَ الشَّجَرَةِ الْمُثْمِرَةِ) له بن داری به بهر میزو پیسای نه کا، چونکه میوه که پیس نه بی.

(وَفِي الطَّرِيقِ) وه له ریگه و (وَالظَّلِّ) له سیبه پیسای و میز نه کا علیه السلام ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِتَّقُوا اللَّاعِنِينَ: الَّذِي يَتَخَلَّى فِي طَرِيقِ النَّاسِ أَوْ ظِلِّهِمْ﴾ رواه مسلم، پیغه مبهری علیه السلام فه رموی: بترسن له و دوو کرده وهی نه بنه هوی له عنات لیگرتنان: له بهر پیسای کردن له ریگهی خه لکی و له و سیبه رهی خه ک لی دانه نیشن. جا بزانه: نه و شوینهی له زستاناندا لی دانه نیشن، وه ک سیبه وایه.

(وَالثَّقْبِ) نابی میزو پیسای له ناو کون و قلیشای زه مین بکا علیه السلام ﴿عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَرْجِسَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: نَهَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُبَالَ فِي الْجُحْرِ﴾ رواه ابودود، پیغه مبهری علیه السلام قه ده غهی کرده: میز له ناو کونی زه مین بکری. واته: نه وه ک گیانه به ریگی تی دا بی و نازاری پی بکا.

وَلَا يَتَكَلَّمُ عَلَى الْبَوْلِ وَالْفَائِطِ، وَلَا يَسْتَقْبِلُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ، وَلَا يَسْتَدْبِرُهُمَا.
(فَصَلِّ) وَالَّذِي يَنْقُضُ الْوُضُوءَ سِتَّةَ أَشْيَاءَ: مَا خَرَجَ مِنَ السَّبِيلَيْنِ،
وَالنُّومَ عَلَى غَيْرِ هَيْئَةِ الْمُتَمَكِّنِ،

(وَلَا يَتَكَلَّمُ عَلَى الْبَوْلِ وَالْفَائِطِ) نابی قسه بکا له کاتی میزو پیسایى کردن ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾:
عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: إِذَا تَقَوَّطَ الرَّجُلَانِ فَلْيَتَوَارَا كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا عَنْ صَاحِبِهِ وَلَا يَتَحَدَّثَا فَإِنَّ
اللَّهَ يَمَقْتُ عَلَى ذَلِكَ ﴿رواه أحمد، پیغه مبرر﴾ فرموی: نه گار دوو که س پیسایى
بکن، با خویان دابوژشن و قسه نه کن، چونکه خودا زدر بقى له وه نه بیته وه.

(وَلَا يَسْتَقْبِلُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ) نابی روو له بؤژد مانگ بکا (وَلَا يَسْتَدْبِرُهُمَا) نابی پشتیشیان
تی بکا، بؤنه وهی نه بیته بین ریژی و بی ته ده بی.

﴿پاشکون﴾: (سلمان) - غوالی، بانی بی - نه فرموی: ﴿لَهَا نَا النَّبِيُّ ﷺ: أَنْ لَسْتَجِي بِالْيَمِينِ﴾ رواه
مسلم، پیغه مبرر﴾ قه ده غعی کردوه: به دهستی راسته تارهت بکین.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَاسِي هُوِيَه كَانِي بِي دَه سَتَوِيژِي﴾

(وَالَّذِي يَنْقُضُ الْوُضُوءَ) نه و شتانهی ده ستنویژ هه لئه وه شیننه وه، واته: نه بنه هوی
بی ده ستنویژی (سِتَّةَ أَشْيَاءَ) شه ش شتن:

یه که م: (مَا خَرَجَ) شتی که بیته دهره وه (مِنَ السَّبِيلَيْنِ) له یه کیگ له و دوو کونه ی
خواره وه: که م بی، یان زدر بی، ته پ بی، یان ووشک بی، میزو پیسایى بی، یان شتیکی تر
بی. چونکه خوی گورد نه فرموی: ﴿أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْفَائِطِ...﴾ تا کوتای
نایه ته که، مه به ست نه وه یه: یان هاتنه وه له پیسایى کردن. واته: ده ستنویژ نامینی
﴿وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَلْحَدْتُ فُسَاءً أَوْ ضُرَاطًا﴾ رواه البخاری، بی ده ستنویژی به
هوی تر، یان فس روو نه دا. ﴿وَعَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كُنْتُ رَجُلًا مَذَّاءً فَأَمَرْتُ الْمَقْدَادَ أَنْ
يَسْأَلَ النَّبِيَّ ﷺ؟ فَقَالَ ﷺ: يَغْسِلُ ذِكْرَهُ وَيَتَوَضَّأُ﴾ رواه الشيخان، نیمامی (علی) فرموی:
من مه زیم زدر بوو، میقداد بوی پرسیار کردم؟ پیغه مبرر﴾ فرموی: مینه که ی خوی
نه شوری و ده ستنویژ هه لئه گرتنه وه.

دووه م: (وَالنُّومَ) نوستنه ﴿عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كُنْتُ رَجُلًا مَذَّاءً فَأَمَرْتُ الْمَقْدَادَ أَنْ
يَسْأَلَ النَّبِيَّ ﷺ؟ فَقَالَ ﷺ: يَغْسِلُ ذِكْرَهُ وَيَتَوَضَّأُ﴾ رواه أبو داود وحسنه الترمذي، پیغه مبرر﴾ فرموی: چاو زاریتی
کونی خواره وه یه، جا هر که سیک نوست با ده ستنویژ بشوریته وه.

(عَلَى غَيْرِ هَيْئَةِ الْمُتَمَكِّنِ) به مهرجیک نوستنه که له سر شتیه یه کی وایی: کونه که ی وه ها
دانه مه زرانندی: که هیچ شتیکی لیتیته دهره وه، واته: نه گار به دانیشتویی نوست و قاجی
خوی دانایه ژیر کونه که ی، نه وه ده ستنویژی ناشکی ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَانَ أَصْحَابُ

وَزَوَالُ الْعَقْلِ بِسُكْرِ أَوْ مَرَضٍ، وَلَمَسُ الرَّجُلِ الْمَرْأَةَ الْأَجْنَبِيَّةَ مِنْ غَيْرِ حَائِلٍ، وَمَسُّ فَرْجِ الْأَدْمِيِّ بِيَاطِنِ الْكَفِّ، وَمَسُّ حَلْقَةِ دُبُرِهِ عَلَى الْجَدِيدِ. (فصل) وَالَّذِي يُوجِبُ الْفُسْلُ سِتَّةَ أَشْيَاءَ: ثَلَاثَةٌ تَشْتَرِكُ فِيهَا الرَّجَالُ وَالنِّسَاءُ:

رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَنْتَظِرُونَ الْعِشَاءَ حَتَّى تُخْفِقَ رُؤُوسُهُمْ ثُمَّ يُصَلُّونَ وَلَا يَتَوَضَّأُونَ ﴿رواه أبو داود﴾، (صحابه) كَانِي يَتَغَمَّبُهُمْ ﷺ چاوه پوانی نویژی عیشایان نه کردو له بهر نوستن سهریان خوار نه بووه و دهستنویژیان نه نه شوردده وه و نویژیان نه کرد. واته: چونکه به دانیشتیوی نوستبون. هه روه ها: به بۆرژان دهستنویژی ناشکی.

سَمِيَّيَهُم: (وَزَوَالُ الْعَقْلِ) بَيْنَ هَوْشِيوَنَه (بِسُكْرِ) بِه هَوَى سَهْرَخَوَشِي (أَوْ مَرَضٍ) يَان بَه هَوَى نَه خَوَشِي، چونکه بئ هَوَشِي له نوستن به هیزتره.

چوارهم: (وَلَمَسُ الرَّجُلِ) گه یشتنی پیستی پیاوه (الْمَرْأَةَ الْأَجْنَبِيَّةَ) به پیستی ئافره تی بیتگانه، واته: ئه ئافره ته ی ماره یی له پیاوه که بی: ئیستا، یان له مهوئا: وه کو خوشکه ئن (مِنْ غَيْرِ حَائِلٍ) که به بی پهرده بی، واته: پیسته ی هه ربوکیان پووت بی، خوی گه و ره فه رموویه تی: ﴿أَوْ لَأَمْسَمُ النِّسَاءِ﴾ یان دهستان له ئافره تان دا. واته: دهستنویژیان نامینی.

ئینجا بزانه: مَدَالِيكْ که نه گه یشتبیته پاده ی حه ز بۆچرون دهستنویژی ئناشکی، ئیتر نه گه ر دهست لیدانی ئنو پیاو به ویستی خۆشیا ن نه بی، دهستنویژی هه ربوکیان هه نه شکی، به لام به دهست لیدانی موو دهستنویژی ناشکی.

پینجه م: (وَمَسُّ فَرْجِ الْأَدْمِيِّ) دهست لیدانی نه ندای میزکردنی ئاده میزاده (بِيَاطِنِ الْكَفِّ) به به ری دهستی و به بی پهرده ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِذَا أَفْضَى أَحَدُكُمْ بِيَدِهِ إِلَى فَرْجِهِ وَلَيْسَ بَيْنَهُمَا سِتْرٌ وَلَا حِجَابٌ فَلْيَتَوَضَّأْ﴾ رواه الشافعي وأحمد، پیتغه مبه ر ﷺ فه رمووی: هه رکاتی به کیکتان دهستی دایه نه ندای میزکردنی خوی و پهرده ش له نئوانیاندا نه بو، با دهستنویژی بشۆریته وه.

جا بزانه: بۆ دهستنویژی نه مان جیاوازی نیه: نه نداهه که هی خوی بی، یان هی به کیکی تر بی، هی گه و ره بی، یان هی بچوک بی.

شه شه م: (وَمَسُّ حَلْقَةِ دُبُرِهِ عَلَى الْجَدِيدِ) دهست لیدانی کونی خواره وه ی ئاده میزاده له سه ر فه رمووده ی نۆئی نیامی (شافعی)، به لگه ش ئه و حه دیسه ی پراپروه.

ئینجا بزانه: ئه م بی دهستنویژی به پی نی نه گوتری: (بی دهستنویژی ی بچوک).

﴿فصل: له یاسی ئه و شتانه ی ئه بئه هوی واجیبوونی غوسل﴾

(وَالَّذِي يُوجِبُ الْفُسْلُ) ئه و شته ی ئه بیته هوی واجیبوونی خو شۆردنی ئاده میزاد (سِتَّةَ أَشْيَاءَ) شه ش جو ره شتن: (ثَلَاثَةٌ) سیتیان (تَشْتَرِكُ فِيهَا) به کسانه له و سیتیانه دا (الرِّجَالُ وَالنِّسَاءُ) پیاو و ئافره ت:

وَهِيَ التِّقَاءُ الْخِتَائِنِ، وَإِنزَالُ الْمَنِيِّ،

(وَمَنِ) يَهْكُم: جَهَنَابَه تَه، واته: له ش پيسبوون به هوى (التِّقَاءُ الْخِتَائِنِ) بردنه ژورده وهى نه ختتیک له نه دنامى ميزکردنى نيرينه بَر ناو کونى پيشه وهى ناده ميزاد، يان پشته وهى ناده ميزاد، يان نازهل، نينجا جياوازى نيه: ناويان بي، يان نا ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا جَلَسَ بَيْنَ شُعْبَيْهَا الْأَرْبَعِ ثُمَّ اجْتَهَدَ فَقَدْ وَجَبَ الْغُسْلُ وَإِنْ لَمْ يُنْزَلْ﴾ رواه مسلم، پيغه مبه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: فه رموى: هه رکاتیک پياو له نيوان هه رچوار په لى نافرته دانيشتو سه رى هينه کهى برده ژورده وه، واجبه خويان بشون هه رچهنه ناويشيان نه يه ته دهره وه.

(وَإِنزَالُ الْمَنِيِّ) دووهم: جَهَنَابَه تَه، واته: له ش پيسبوون به هوى دهرچونى (مَنِ)، واته: ناوى پياو، يان ناوى نافرته، جا له کاتى خه وتنا بي، يان له کاتى هه شيارى، به دست خوى بي، يان نا، خواى گه وره فه رمويه تى: ﴿وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا﴾ نه گه ربه جه نابه ت بون خوتان بشون.

هه روه ها نافرته تیک پرسيارى له پيغه مبه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ کرد: ﴿هَلْ عَلَى الْمَرْأَةِ مِنْ غُسْلِ إِذَا اِحْتَلَمَتْ؟ فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: نَعَمْ إِذَا رَأَتْ الْمَاءَ﴾ رواه الشيخان، نايا نه گه ر نافرته وه کو پياو خه ونى به کارى نير و مئيه تى بيينى، واجبه خوى بشورى؟ پيغه مبه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: فه رموى: به لى هه رکاتیک بيينى ناوى هاتوه نه بي خوى بشورى.

﴿ناگادارى﴾ بزانه: نيشانهى ناو هاتنى پياو، يان نافرته، نه وه يه: ره حه ت ببنو له زه ت بيينى، که وابوو: نه گه ر زن و ميرد جيماعيان کردو هه ربوکیان ره حه ت بون، نينجا له دواى خورشوردن ناوه که له پيشه وهى نافرته که هاتوه دهره وه، واجبه نافرته که غوسله کهى دووباره بکاته وه؟ چونکه ناوه کهى خوى تیکه ل به ناوى پياوه که بووه و تازه ديته دهره وه، به لام نه گه ر نافرته که ره حه ت نه بوينى، نه وه ناپه وئى غوسله که دووباره بکاته وه، چونکه ناوى خوى نه هاتوه.

نينجا بزانه: به هوى ده ستبازى و ده ماره لسان جوړه ناويکى ليچو زهره، يان سپى دهر نه که وئى، پئى نه گوترى: (مَذْي)، نافرته تان زياتر نه و ناوه يان دئى، نه و ناوه غوسل واجبه ناکا، به لام پيسه ﴿عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: عَنِ الْمَذْيِ؟ فَقَالَ: يَغْسِلُ ذِكْرَهُ وَيَتَوَضَّأُ﴾ رواه الشيخان، پيغه مبه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: دهر باره ي (مَذْي) پرسيارى ليکرا؟ نه وئى فه رموى: زه که رى خوى نه شورى و ده ستنويز نه گرى.

هه روه ها ناويکى ترى شيلوو-وهک شير- له کاتى ميزکردن ديته دهره وه پئى نه گوترى: (وَدْي)، نه مه ش پيسه به لام غوسل واجبه ناکا.

وَالْمَوْتُ. وَثَلَاثَةٌ تَخْتَصُّ بِهَا النِّسَاءُ: وَهِيَ الْحَيْضُ، وَالنَّفَاسُ، وَالْوِلَادَةُ. (فَصَلِّ) وَقَرَأْ رِاضُ الْفُسْلِ ثَلَاثَةَ أَشْيَاءَ: الْكَيْتَةَ، وَإِزَالََةَ النَّجَاسَةِ إِنْ كَانَتْ عَلَى بَدَنِهِ، وَإِصَالَ الْمَاءِ إِلَى جَمِيعِ الشَّعْرِ وَالْبَشْرَةِ.

﴿ناگاداری﴾: نه گەر له دواى غوسل كردن له گه ل میزکردن نه (منی) یه ی له ناو بۆر په که دا مابو، هاته دهره وه، نه بی نووباره خوی بشوریته وه.

(وَالْمَوْتُ) سنی یه م: مردنه، واته: هر که سیک بمری واجب بشوری، هر وه که له شوینی خوی دا باسی نه کهین، ان شاء الله تعالی.

(وَالْوِلَادَةُ) سنی تریش له وشه شه (تَخْتَصُّ بِهَا النِّسَاءُ) تاییه ته به نافرته تان (وَهِيَ الْحَيْضُ) یه که میان: پاکبونه وه یه له خویته حه یز. (وَالنَّفَاسُ) دووه میان: پاکبونه وه یه له خویته پاش مندالبون. نه و دووانه نه بی به زووترین کات خویان بشون له دواى پاکبونه وه، وه که له موبدوا باس نه کهین، ان شاء الله تعالی.

(وَالْوِلَادَةُ) سنی یه میان: مندالبونه: جا منداله که ی له داوینی بیته دهره وه، یان زکی هه لبدین و بیهیننه دهره وه، هر نه بی خوی بشوری، هر وه ها جیاوازی نه: منداله که ی به مردویی بی، یان به زیندویی، وینه ی کیشرابی، یان هر پارچه خویته بی، به لگش نه مه یه: مندال له تروی پیاو و نافرته لروست نه بی، نه ویش به هر جوری بیته دهره وه، غوسل واجب نه بی.

ئینجا بزانه: (جَنَابَةٌ) پی سنی نه گوتری: (بِنِ دَهْسْتَنُووِزِی گه وه). هر وه ها بزانه: بی دهستیازی و دهمار هه لسان - جگه له (مَذِي) - ناویکی تری سبی له دامینی نافرته دیته دهره وه، نه مه ش پاکه، به لام دهستیویژ نه شکینی.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَاسِي جُونِيَه تِي خَوْشُورْدَن﴾

(وَقَرَأْ رِاضُ الْفُسْلِ) پیویستیه کانی خوشوردن (ثَلَاثَةَ أَشْيَاءَ) سنی شتن: یه که م: (الْكَيْتَةُ) نه تهینانه، واته: نیازی لابردنی له ش پیسی، یان جه نابهت، یان نیازی به جی هینانی فهزی غوسل. جا بزانه: نه و نه ته ی سنی یه م بۆ پیاو و نافرته هر وه که یه که وایه، هر چه ند نافرته له حه یزو نیفاسیش خوی بشوا، جا که یه که م جار ناو به خوت دانه که ی نه و نه ته بیته، پیغه مبه ر ﷺ نه فه رموی: ﴿إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ﴾ رواه الشیخان، هر کرده وه یه کی خواپه رستی بی، به نیازی ناو دل نه بی دانامه زری.

دووه م: (وَإِزَالََةُ النَّجَاسَةِ) لابردنی شتی پیسه (إِنْ كَانَتْ عَلَى بَدَنِهِ) نه گەر پیسیه که له سه ر لاشه ی هه بی، هر وه ها پیویسته نه و جوره شتانه ی ریگای ناو نه گرن - که بگاته سه ر پیسته - لایان بیبا: وه که خوینو بویاغ و بنیشته... هتد. سنی یه م: (وَإِصَالَ الْمَاءِ إِلَى جَمِيعِ الشَّعْرِ وَالْبَشْرَةِ) گه یاندنی ناوه بۆ ناو هه موو مووه کانو

وَسُنَّتُهُ خَمْسَةٌ أَشْيَاءَ: التَّسْمِيَةُ، وَالْوُضُوءُ قَبْلَهُ، وَإِمْرَارُ الْيَدِ عَلَى الْجَسَدِ، وَالْمُؤَالَاةُ، وَتَقْدِيمُ الْيَمَنِى عَلَى الْيُسْرِى. (فَصْلٌ) وَالْإِغْتِسَالَاتُ الْمَسْتُوتَةُ سَبْعَةٌ عَشَرَ غُسْلًا: غُسْلُ الْجُمُعَةِ، وَالْعِيدَيْنِ،

هموو پیستهی، واته، نهیی سهرو پيشو بن ههنگلو كونهكویو نیوان ههردوو پانی، هه موویان ناویان به سهردا بپوا.

ههروهها نهگه كه زیهكانی سهری نافرهت توند پیچرابونو ناویان بۆ نههچوو، نهیی بیانكاتهوه، بهلام نهگه رشل بون و ناویان بۆ نههچوو، كردهوه بیان ناوی ﴿عَنْ عَلِيٍّ﴾: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَنْ تَرَكَ مَوْضِعَ شَعْرَةٍ مِنْ جَنَابَةِ لَمْ يَغْسِلْهَا فَعَلَّ بِهِ كَذَا وَكَذَا مِنْ التَّارِكِ صححه القرطبي وابن حجرالعسقلاني، پیغه مبه ر ﷺ فه رمویی: هه كه سیتك شوینی یهك موو نه شوری له جهنا بهت، وههاو وههای لیته كری له ناگری بۆزه خ.

(وَسُنَّتُهُ) سوننه تهكانی خو شوردن (خَمْسَةٌ أَشْيَاءَ) پینجن (التَّسْمِيَةُ) یه كه م: گوتنی (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) له گه له دهست پی كردهی خو شوردن. (وَالْوُضُوءُ قَبْلَهُ) دووهم: دهست نو یژ شوردنه له پیش غوسل كردن. (وَإِمْرَارُ الْيَدِ عَلَى الْجَسَدِ) سی یه م: هینانی دهسته به سهر لاشه كه ی دا بۆ نه وهی باش ته پ بیی. (وَالْمُؤَالَاةُ) چوارهم: به نوای یه كتردا هه موو لاشه كه ی بشوا، نهو سوننه تانه له م هه دیسه وه رگراون:

﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا اغْتَسَلَ مِنْ الْجَنَابَةِ يَبْدَأُ فَيَغْسِلُ يَدَيْهِ، ثُمَّ يُفْرَغُ بِيَمِينِهِ عَلَى شِمَالِهِ فَيَغْسِلُ فَرْجَهُ، ثُمَّ يَتَوَضَّأُ وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ، ثُمَّ يَأْخُذُ الْمَاءَ فَيَدْخُلُ أَصَابِعَهُ فِي أَصُولِ الشَّعْرِ، ثُمَّ حَفَنَ عَلَى رَأْسِهِ ثَلَاثَ حَفَنَاتٍ، ثُمَّ أَفَاضَ عَلَى سَائِرِ جَسَدِهِ، ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ﴾ رواه الشيخان، پیغه مبه ر ﷺ كاتی له جهنا بهت خوی نه شوری، دهسته كانی نه شوری، نینجا به دهستی راسته ی ناوی هه لئه كرتو نه یدایه دهستی چه په ی و تاره تی پی نه كرتو، نینجا دهست نو یژ یكی ته واوی نه شورد، نینجا ناوی هه لئه كرتو په نهجكانی نه خسته ناو مووی سهری هه لیته گوشو و سی جار ناوی نه كرتو به سهریا، نینجا لاشه ی خوی نه شورد، نینجا قاچه كانی نه شوردن.

(وَتَقْدِيمُ الْيَمَنِى عَلَى الْيُسْرِى) پینجه م: پینخستنی شوردنی لای راسته یه له سهر لای چه په ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُحِبُّ التَّيْمَنَ فِي طُهُورِهِ إِذَا تَطَهَّرَ﴾ رواه الشيخان، پیغه مبه ر ﷺ پی ی خو شبو لای راسته ی پیش بخا بۆ دهست نو یژو غوسل كردنی.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِي خَوْشُورْدَنِي سُونَنَهَاتِ﴾

(وَالْإِغْتِسَالَاتُ الْمَسْتُوتَةُ) نهو خو شوردنانه ی خیرن (سَبْعَةٌ عَشَرَ غُسْلًا) هه فده غوسلن: (غُسْلُ الْجُمُعَةِ) یه كه م: خو شوردنی بۆزی هه ینی یه. (وَالْعِيدَيْنِ) دووهم و سی یه م: خو شوردنه بۆ جه رنی په مه زان و قوربان، نهو سییانه له شوینی خویان باسیان نه كه یین.

وَالْإِسْتِسْقَاءَ، وَالْخُسُوفَ، وَالْكُسُوفَ، وَالْفُسْلُ مِنْ غَسَلِ الْمَيْتِ، وَالْكَافِرِ إِذَا أَسْلَمَ، وَالْمَجْتُونِ وَالْمُعْمَى عَلَيْهِ إِذَا أَفَاقَا، وَالْفُسْلُ عِنْدَ الْإِحْرَامِ، وَلِدُخُولِ مَكَّةَ، وَلِلْوُقُوفِ بِعَرَفَةَ، وَلِلْمَيْتِ بِمَرْذَلَفَةَ، وَلِرَمِي الْجِمَارِ الثَّلَاثِ، وَلِلطَّوَافِ، وَلِلسَّعْيِ، وَلِدُخُولِ مَدِينَةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. (فَصْلٌ) وَالْمَسْحُ عَلَى الْخُفَيْنِ جَائِزٌ بِثَلَاثَةِ شُرَاطٍ:

(وَالْإِسْتِسْقَاءَ) چوارهم: خۆشۆردنه بۆ نوێژی داواکردنی باران. (وَالْخُسُوفِ) پینجهم: خۆشۆردنه بۆ نوێژی مانگگیران (وَالْكُسُوفِ) شهشهم: خۆشۆردنه بۆ نوێژی پۆزگیران، نه و سێ نوێژانه به درێژی له بهشی نوێژدا باسیان نهكەین.

(وَالْفُسْلُ مِنْ غَسَلِ الْمَيْتِ) چهفتهم: خۆشۆردنه له بهر ئهوهی مردووی شۆردوه ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: عَنْ النَّبِيِّ ﷺ: مَنْ غَسَلَ مَيْتًا فَلْيَغْتَسِلْ ﴿حَسَنُ التِّرْمِذِيِّ، يَنْفَعُ مَبْرُورًا﴾ فهرمووی: هەر که سێک مردووهکی شۆرد با خۆی بشۆری.

(وَالْكَافِرِ إِذَا أَسْلَمَ) ههشتم: خۆشۆردنی که سێکه که کافره و ئه بێته موسولمان ﴿أَسْلَمَ قَيْسُ بْنُ عَاصِمٍ فَأَمَرَهُ النَّبِيُّ ﷺ: أَنْ يَغْتَسِلَ﴾ رواه اصحاب السنن، (قاسمی) کوپی (عاسیم) بووه موسولمان، پینجهم مبر ﷺ پێی فهرموو: خۆت بشۆره. ههروهها سونته ته سه ریشی بناشی.

(وَالْمَجْتُونِ) نۆیهم: خۆشۆردنه له بهر شیتیبوون (وَالْمُعْمَى عَلَيْهِ) دهیهم: خۆشۆردنه له بهر بێهۆشبوون (إِذَا أَفَاقَا) کاتی چاک بوونه ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: كَانَ ﷺ يُغْمَى عَلَيْهِ مِنْ مَرَضٍ مَوْتَهُ ثُمَّ يُفِيقُ فَيَغْتَسِلُ﴾ رواه الشيخان، پینجهم مبر ﷺ له بهر نه خۆشی و ههاتی بێهۆش دهبو، ئینجا که دههاته وه هۆش خۆی غوسلی دهکرد.

(وَالْفُسْلُ عِنْدَ الْإِحْرَامِ) یانزهم: خۆشۆردنه بۆ ئیحرام بهستن به حج، یان به عومره. (وَلِدُخُولِ مَكَّةَ) دوانزه: خۆشۆردنه بۆ چوونه ناو (مکهکه) ی پیرۆز. (وَالْوُقُوفِ بِعَرَفَةَ) سێزدهههم: خۆشۆردنه بۆ وهستانی عهرفه. (وَالْمَيْتِ بِمَرْذَلَفَةَ) چواردهههم: بۆ شه و مانه وه له موزده لیهف. (وَلِرَمِي الْجِمَارِ الثَّلَاثِ) یانزه ههم: بۆ بهرد لێدانی ههرسێک شه یاننه کان. (وَالِلطَّوَافِ) شانزهههم: بۆ ته واف کردنی مالی خوا. (وَالِلسَّعْيِ) بۆ هاتوچۆی نێوان سه فاه و مهروه. (وَلِدُخُولِ مَدِينَةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ) چهفدهههم: خۆشۆردنه بۆ چوونه مه دینه ی پیرۆزو زیاره تی پینجهم مبر ﷺ.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِي مَهْ سَهِي خَوْفٍ﴾

پینجاسه: خوف جووته گۆره وی به که له پیسته، یان له شتیکی تر دروست کراوه و ناوی تیناچی. (وَالْمَسْحُ) هیتانی دهستی ته (عَلَى الْخُفَيْنِ) به سه ر جووته خوفه که (جائز) دروسته له جیاتی قاچ شۆردن له دهست نوێژدا (بِثَلَاثَةِ شُرَاطٍ) به سێ مه رج:

أَنْ يَتَّسِدِيَءَ لُبْسَهُمَا بَعْدَ كَمَالِ الطَّهَارَةِ، وَأَنْ يَكُونَا سَاتِرَيْنِ لِمَحَلِّ
غَسْلِ الْفَرْضِ مِنَ الْقَدَمَيْنِ، وَأَنْ يَكُونَا مِمَّا يُمَكِّنُ تَتَابُعَ الْمَشْيِ عَلَيْهِمَا.
وَيَمْسَحُ الْمُقِيمُ يَوْمًا وَلَيْلَةً، وَالْمُسَافِرُ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ بِلَيَالِيهِنَّ،
وَأَبْتِدَاءُ الْمُدَّةِ مِنْ حِينَ يُحْدِثُ بَعْدَ لُبْسِ الْخُفَيْنِ، فَإِنْ مَسَحَ فِي الْحَضْرِ ثُمَّ سَافَرَ

یه کهم: (أَنْ يَتَّسِدِيَءَ لُبْسَهُمَا) هر دو خوفه کان بکاته پیئی (بَعْدَ كَمَالِ الطَّهَارَةِ) پاش
ته و او بیونی ده ستنوژی گرتن.

دوهم: (وَأَنْ يَكُونَا سَاتِرَيْنِ) نه و دو خوفه داپوشه بن (لِمَحَلِّ غَسْلِ الْفَرْضِ) بق نه و
شویتهی واجبه بشوری (مِنَ الْقَدَمَيْنِ) له هر دو قاچه کان له کاتی ده ستنوژی دا، واته:
قاچه کانی به گزینگه وه داپوشن.

سییهم: (وَأَنْ يَكُونَا مِمَّا يُمَكِّنُ) خوفه کان نه وه نده توند بن که بگونجی (تَتَابُعِ الْمَشْيِ
عَلَيْهِمَا) به دواى یه کدا کاروانچی هاتوچویان به سهردا بکا بق کاروباری خوی له کاتی
دابه زین، هر وه ما نه بی خوفه کان پاک بن، نه گه نا: نوژیان لی نایم.

جا بزانه: نیمامی (عَلَى) عنه رموی: ﴿رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَمْسَحُ عَلَى ظَهْرِ خُفَيْهِ﴾
رواه ابو داود، پیغه مبه رم عنه بینی پشته پیئی خوفه کانی مسح نه کرد. واته: مه سحر کنی
خوفه کان واجبه له سهر پشته پیئی بن.

(وَيَمْسَحُ الْمُقِيمُ) نه و که سهی له ماله وه یه مه سحی خوف نه کا، له جیاتی قاچ شورین (يَوْمًا)
پوژیکی ته ولو (وَلَيْلَةً) له گه ل شه ویکی ته ولو (وَالْمُسَافِرُ) نه و که سهی که له مال نیه و پیواره،
سه فهره که شی نوو قوناغه، واته: (۸۰) هشتا کیلومتر، نه مهش مه سحی خوف نه کا (ثَلَاثَةَ
أَيَّامٍ) سی پوزان (بِلَيَالِيهِنَّ) له گه ل سی شه وه کانیاں ﴿عَنْ أَبِي بَكْرَةَ عنه: عَنْ النَّبِيِّ ﷺ: اللَّهُ
رَخَّصَ لِلْمُسَافِرِ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ وَلَيَالِيهِنَّ وَلِلْمُقِيمِ يَوْمًا وَلَيْلَةً، إِذَا تَطَهَّرَ فَلَبَسَ خُفَيْهِ أَنْ يَمْسَحَ
عَلَيْهِمَا﴾ أخرجه الدار قطني وصححه ابن خزيمة، پیغه مبه رم عنه ماوهی مه سحی خوفی دانا:
بق پیوار سی پوژ و سی شه و، بق دانیش تووی ماله وهش یه ک پوژ و یه ک شه و، به مهرجی
دواى ده ستنوژی شورین نه و دووانه خوفه کانیاں بکه نه پیئی.

(وَأَبْتِدَاءُ الْمُدَّةِ) ده ست پیگردنی ماوهی مه سحر کنی خوف بق سه فهر و بق ماله وه (مِنَ)
حِينَ يُحْدِثُ) له کاتی بی ده ستنوژی بیونه وه ده ست پیئنه کا (بَعْدَ لُبْسِ الْخُفَيْنِ) نه و
بی ده ستنوژی تهی له دواى ده به رکردنی خوفه کان رهو نه دا.

(پووئگرونه وه): له کاتزمیری چوار ده ستنوژی گرت و خوفی کردنه پیئی، نینجا له
کاتزمیری یانزه بی ده ستنوژی بوو، نه وه ماوه که ی له کاتزمیری یانزه وه ده ست پیئنه کا.
(فَإِنْ مَسَحَ) جا نه گه رموژ مه سحی خوفی کرد (فِي الْحَضْرِ) له ماله وه (ثُمَّ سَافَرَ) نینجا

أَوْ مَسَحَ فِي السَّفَرِ ثُمَّ أَقَامَ أَلَمْ مَسَحَ مُقِيمٍ، وَيَطْلُ الْمَسْحُ بِثَلَاثَةِ أَشْيَاءَ: بِخَلْعِهِمَا، وَانْقِضَاءِ الْمُدَّةِ، وَمَا يُوجِبُ الْمَسْحَ الْفُضْلَ. (فُضْلٌ) وَشَرَايِطُ التَّيْمِمْ خَمْسَةٌ أَشْيَاءَ: وَجُودُ الْعُذْرِ بِسَفَرٍ أَوْ مَرَضٍ،

به سفره چوو، نه وه نه بی هه شه و پوژتک مه سحی خوف بکا، چونکه له بناغه که ی به مه بهستی ماله وه بووه (أَوْ مَسَحَ فِي السَّفَرِ) یان مه سحی خوفی کرد کاتی که له سفره بوو (ثُمَّ أَقَامَ) نینجا هاتوه ماله وه، نه وه ش (أَلَمْ مَسَحَ مُقِيمٍ) هه ماوه ی ماله وه ته ولو نه کا، واته: له شه و پوژتک زیاتری بۆ دروست نیه، چونکه سه سفره که ی کرتایی هاتوه.

(وَيَطْلُ الْمَسْحَ) مه سحر کردنی خوف تیک نه چی (بِثَلَاثَةِ أَشْيَاءَ) به سئ شت: یه که م: (بِخَلْعِهِمَا) به داکه ندنی خوفه کان مه سح تیک نه چی، جا نه گه ده ستنویژی هه بوو، نه وه ته نها قاچه کانی نه شوریته وه و خوفه کان نه کاته وه پی، نه گه نه بیو، نه وه ده ستنویژی ته ولو نه شورئ.

دووه م: (وَانْقِضَاءِ الْمُدَّةِ) به کرتایی هاتنی ماوه ی ماله وه، یان ماوه ی سفره، مه سح تیک نه چی و نه بی دووباره خوفه کان دابکه نی و ده ستنویژ بشوریته وه و خوفه کان دووباره بکاته وه پی.

سئ یه م: (وَمَا يُوجِبُ الْمَسْحَ) هه شتیک غوسل واجب بکا مه سحی خوف تیک نه دلو نه بی نوئی بکاته وه ﴿عَنْ صَفْوَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَأْمُرُنَا إِذَا كُنَّا سَفَرًا أَلَّا نَتْرَعَ خِفَافًا ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ وَلَيَالِيَهُنَّ إِلَّا مِنْ جَنَابَةٍ﴾ رواه الترمذی، پیغه مبه ر ﷺ فه رمانی نه دابینی: کاتی له سفره بین ماوه ی سئ شه و سئ پوژان خوفه کانمان دانکه نین ته نها له بهر جه نابته -واته: له ش پیسی- نه بی.

﴿فُضْلٌ: لَهُ بَأْسِي تَه يه موم﴾

(پیناسه): ته یه موم نه وه یه له جیاتی به کارهیتانی ناو-بۆ ده ستنویژو غوسل-توژتکی پاک به پوو خسار و هه ر دوو ده سته کانی دابدا. (وَشَرَايِطُ التَّيْمِمْ) مه رجه کانی دروست بوونی ته یه موم کردن بۆ بی ده ستنویژی و بۆ جه نابته (خَمْسَةٌ أَشْيَاءَ) پینجن:

یه که م: (وَجُودُ الْعُذْرِ) نه گونجانی به کارهیتانی ناوه (بِسَفَرٍ) به هوی پیبوری (أَوْ مَرَضٍ) یان به هوی نه خوشی، خوی گه وره نه فه رموی: ﴿وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَوْ عَلَى سَفَرٍ﴾ إلی آخر الآية، نه گه نه خوش بون، یان پیبور بون-له کرتایی دا نه فه رموی: -ته یه موم بکه ن.

جا نه گه که سیک نه یزانی له و شوینه ناو نیه، نه بی یه کسه ر ته یه موم بکا، جیاوازی سفره و ماله وه نیه، به لام نه گه ر گومانی هه بوو، یان شاره زای شوینه که نه بو، نه وه نه بی به ده وره بیری خوی دا بگه پی و بچیته سه ر به رزاییه کان و ته ماشا بکا، نینجا نه گه ر

وَدُخُولُ وَقْتِ الصَّلَاةِ، وَطَلْبُ الْمَاءِ، وَتَعَذُّرُ إِسْتِعْمَالِهِ، وَإِعْوَاذُهُ بَعْدَ الطَّلَبِ،
وَالْتَرَابُ الطَّاهِرُ لَهُ غُبَارٌ،

ناو نه بو، ته یه مومم نه کاو قه زا کردنه وهی نویژه که ی له سر واجب نیه، به و مرجه ی سه فهره که ی تاوانباری نه بی، هروه ها نه گه ر ناو به توبه ت بی و بزانی: له کاتی نویژ توبه تی ناگاتی، واجبه ته یه مومم بکاو قه زا کردنه وهی نویژه که ی له سر نیه .

هروه ها نه گه ر که سیک نه خوش بی و ترسی ه بی: نه گه ر خوی به ناو بشوری، نه خوشیه که ی زیاتر بی، یان دره نگر چاک بیته وه، یان زیانکی تری پی بگا، نه ماش با ته یه مومم بکاو قه زا کردنه وهی نه نویژانه ی له سر نیه، جا له ماله وه بی، یان له سه فهر بی.

دووم: (وَدُخُولُ وَقْتِ الصَّلَاةِ) کاتی نویژ هاتی نینجا ته یه مومم بکا، واته: پیش هاتی کاتی نویژ ته یه مومم دروست نیه .

سبیهم: (وَطَلْبُ الْمَاءِ) به دوی ناودا بگه ری، جا نه گه ر دهستی نه که وت با ته یه مومم بکا، چونکه خوی گه وره فرموویه تی: ﴿فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا﴾ نه گه ر ناوتان دهست نه که وت، هولی گلنکی پاک بدن.

﴿ناگاداری﴾: هه رکه سیک له بهر نه بوونی ناو له و شوینه دا ته یه مومم بکا: که به زوری ناوی هیه، به لام جار جاره رو نه دا ناوی لیته، واجبه نویژه که ی قه زا بکاته وه، جیاوازی چولی و ناوه دانی و پیوارو نیشته جی نیه .

چوارهم: (وَتَعَذُّرُ إِسْتِعْمَالِهِ) نه گونجانی به کارهینانی ناوه: یان له ترسی دوژمن، یان له بهر نز، یان له بهر سه رما ﴿عَنْ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ أَجْتَنَبَ تَيَمُّمَ مِنْ شِدَّةِ الْبُرْدِ وَصَلَّى فَأَقْرَأَ النَّبِيُّ ﷺ﴾ رواه البخاری، (عمری کوپی (عاس) جه نابه تی تووش بو، له ترسی سه رما ته یه موممی کردو نویژی کرد، پیغه مبه ر ﷺ هیچی پی نه گوت.

جا بزانه: نه و که سه ی له ترسی سه رما ته یه مومم نه کا، واجبه نویژه که ی قه زا بکاته وه، جیاوازی پیوارو ماله وه نیه، به لام له فرمووده یه کی تری نیمام (الشافعی) و نیمام (أحمد) دا: قه زا کردنه وه یان له سر نیه، هه ر وه ها نه گه ر نه گونجا ناوه که گه ر بکا،

واجبه گه رمی بکاو نابی ته یه مومم بکا، هه رچه ند کاتی نویژیش به سه ر بچی.

پینجه م: (وَإِعْوَاذُهُ) هوودانی پیویستی به بق نه م ناوه (بَعْدَ الطَّلَبِ) دوی دهسکه وتنی ناوه که: جا بق خوی بی، یان بق ناده میزانیکی تری به پیز- واته: نویژنه که ر نه بی و له گه ن نیسلام جه نگ نه کاو له دین درنه چوبی- که و ابو: ناوه که له و پیویستیانه به کار دین و ته یه مومم نه کاو قه زا کردنه وهی له سر نیه، به و مرجه ی له سه فهری تاوانباری نه بی.

(وَالْتَرَابُ الطَّاهِرُ) نه و گله ی ته یه موممی پی نه کا، مرجه: نه بی پاک بی و (لَهُ غُبَارٌ) نه بی تزی ه بی، خوی گه وره فرموویه تی: ﴿فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا﴾ هولی گلنکی پاک

فَإِنْ خَالَطَهُ جِصٌّ أَوْ رَمْلٌ لَمْ يُجْزَ. وَفَرَاغُهُ أَرْبَعَةُ أَشْيَاءَ: النَّيَّةُ، وَمَسْحُ الْوَجْهِ، وَمَسْحُ الْيَدَيْنِ مَعَ الْمِرْفَقَيْنِ، وَالْتِرْتِيبُ. وَسُنَّتُهُ ثَلَاثَةٌ أَشْيَاءَ: التَّسْمِيَةُ، وَتَقْدِيمُ الْيُمْنَى عَلَى الْيُسْرَى، وَالْمُؤَالَاةُ. وَالَّذِي يُبْطَلُ التَّيْمُ ثَلَاثَةٌ أَشْيَاءَ: مَا أَبْطَلَ الْوُضُوءَ، وَرُؤْيَا الْمَاءِ فِي غَيْرِ وَقْتِ الصَّلَاةِ،

بدن بق تہ یہ موم. (فَإِنْ خَالَطَهُ) جا نہ گہر تیکہ لی نہ و گلہ بویں (جِصٌّ) گچ (أَوْ رَمْلٌ) یان لیم، نہ وہ (لَمْ يُجْزَ) تہ یہ موموی پیں دروست نیہ، چونکہ نہم دووانہ گل نین، بہ لام نہ گہر لیمہ کہ تزوی مہ بوو، نہ وہ تہ یہ موموی پیں دروستہ.

(وَفَرَاغُهُ) پتویسستہ کانی تہ یہ موم (أَرْبَعَةُ أَشْيَاءَ) چوارن: یہ کہم: (النَّيَّةُ) نیہ تہیتانہ. واتہ: بہ دل نیازی نہ وہ بی: کہ نویژکردن حہ لال نہ کا؟ چونکہ بہ تہ یہ موم بین دہستنوویژیو جہ نابہت لا ناچن ﴿عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الصَّعِيدُ الطَّيِّبُ وَضُوءُ الْمُسْلِمِ وَإِنْ لَمْ يَجِدِ الْمَاءَ عَشْرَ سِنِينَ، فَإِذَا وَجَدَ الْمَاءَ فَلْيَمْسُهُ بِشِرْكِهِ﴾ رواہ أصحاب السنن، پیقہ مہر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فہرموی: خولی پاکژ دہستنوویژگری موسولمانہ نہ گہر تا دہ سالیس ناوی دہست نہ کہوی، بہ لام ہر کاتی ناوی دہست کہوت، با خوی پیں پاکژ بکاتہ وہ لہ بین دہستنوویژی و لہش پیسی.

دووم: (وَمَسْحُ الْوَجْهِ) ہینانی دہستی بہ تزوہ بہ سہر پووخساری دا. سہی یہم: (وَمَسْحُ الْيَدَيْنِ مَعَ الْمِرْفَقَيْنِ) ہینانی دہستی بہ تزوہ بہ سہر ہر دو دہستہ کانی دا لہ گہل نہ نیشکہ کانی، خوی گہورہ نہ فہرموی: ﴿فَأَمْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ مِنْهُ﴾ پووخسار و دہستہ کانتان بہ تزوی نہ و گلہ پاکہ مہسح بکن. (تہ یہ موم وہک دہستنوویژہ کہ باسی نہ نیشک لہوی دا کراوہ).

چوارہم: (وَالْتِرْتِيبُ) بہ جی ہینانی نہ و پیزہ یہ کہ لہ نایہتی پیروزدا گوتراوہ. (وَسُنَّتُهُ) سوننہ تہ کانی تہ یہ موم (ثَلَاثَةٌ أَشْيَاءَ) سہ تہ (التَّسْمِيَةُ) یہ کہم: گوتنی (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ). (وَتَقْدِيمُ الْيُمْنَى عَلَى الْيُسْرَى) دووم: پیسخستن لای راستہ یہ لہ سہر لای چہ پہ. (وَالْمُؤَالَاةُ) سہی یہم: لہ یہک شوین بہ دوی یہ کدا تہ یہ موم بکا، ہر وہک لہ دہستنوویژدا باسی نہ و سوننہ تانہ کراوہ.

(وَالَّذِي يُبْطَلُ التَّيْمُ) نہ و شتہی تہ یہ موم ہلئہ وہ شینیتہ وہ (ثَلَاثَةٌ أَشْيَاءَ) سہ شتن: یہ کہم: (مَا أَبْطَلَ الْوُضُوءَ) نہ و شہش شتانہی دہستنوویژیان ہلئہ وہ شانده وہ، تہ یہ مومیش ہلئہ وہ شیننہ وہ.

دووم: (وَرُؤْيَا الْمَاءِ) دہستکہوتنی ناوہ (فِي غَيْرِ وَقْتِ الصَّلَاةِ) کہ ہیشتا نویژی دانہ بہستبی. واتہ: نہ گہر دہستی بہ نویژ کردبو، نینجا ناو پہیدا بوو، با نویژہ کہی تہ لو

وَالرَّدَّةُ. وَصَاحِبُ الْجَبَائِرِ يَمْسَحُ عَلَيْهَا وَيَتِيمٌ وَيُصَلِّي وَلَا إِعَادَةَ عَلَيْهِ إِنْ كَانَ وَضَعَهَا عَلَى طَهْرٍ، وَيَتِيمٌ لِكُلِّ فَرِيضَةٍ، وَيُصَلِّي بِتِيمٍ وَاحِدٍ مَا شَاءَ مِنَ التَّوَافِلِ.

بكا، به لام نه گهر نويژه که ی ببری بؤ نه وه ی ده ستنویژ بگری بؤ به ده ستنویژه وه بیکا، نه وه خیری زدرتره.

سسی یم: (وَالرَّدَّةُ) کافر یونه، واته: به کوفر کردنیک ته یه موم هه لئه وه شیتته وه. (وَصَاحِبُ الْجَبَائِرِ) نه وه که سه ی برینی، یان شکه سستی پیچراوه و نه نه گونجا پیچره که لایبا (يَمْسَحُ عَلَيْهَا) ده سستی ته پ دینی به سه ر پیچره که دا، به لام نه بی نه ندانه ساغه کانی تری به ناو بشوا، نینجا که توبه تی زامداره که هات، به ناو مه سحی بکا (وَيَتِيمٌ) نینجا که نه ندانه زامداره که ی به ناو مه سح کرد، ته یه موم نه کا بؤ نه وه ی ریزه که تیک نه چی (وَيُصَلِّي) نويژ نه کا (وَلَا إِعَادَةَ عَلَيْهِ) قه زای نويژه که ی له سه ر نیه (إِنْ كَانَ وَضَعَهَا) به و مه رجه ی که پیچره که ی داناهه ته سه ر برینه که (عَلَى طَهْرٍ) له سه ر به ده ستنویژی بویی، چونکه نه م پیچره وه ک خوف وایه - که باسما ن کرد - که و ابوو: نه گهر له سه ر بی ده ستنویژی پیچره که ی دانابو، نه بی نويژه که قه زای بکاته وه.

هه روه ها نه گهر نه و پیچره له نه ندانه کانی ته یه موم بوو: وه ک ده ست و پوو خسار، هه ر نه بی نويژه که ی قه زای بکاته وه، چونکه - له به ر پیچره که - نه ناوی نه گاتی و نه توژ، پیغه مبه ر ﷺ نه فه رموی: ﴿إِذَا أَمَرْتُكُمْ بِشَيْءٍ فَأَتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ﴾ رواه الشيخان، کاتی فه رمانیکم پی کردن، به گویره ی تواناتان بیکن.

که و ابوو: نه م جوره ته یه مومه بؤ جی به جی کردنی فه رمانی خولو پیغه مبه ر ﷺ، جا نه گهر لابر دنی پیچره که نه گه ناجو زیانی نه بو، واجبه بؤ ده ستنویژ و بؤ ته یه موم لای بیا.

(وَيَتِيمٌ) واجبه ته یه موم بکا (لِكُلِّ فَرِيضَةٍ) بؤ هه موو نويژکی واجبه، وه بؤ هه ر شتیکی تر: که به بی ده ستنویژی دروست نه بی: وه ک خوبه ی جومعه و ته واف کردن... هتد ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ: يَتِيمٌ لِكُلِّ فَرِيضَةٍ وَإِنْ لَمْ يُخْدَثْ﴾ رواه البيهقي، (ابْنِ عُمَرَ) - خا لیبان دنی بن - فه رموی: بؤ هه موو نويژک نه بی ته یه موم بگری، هه رچه ند بی ده ستنویژیش نه بویی. (وَيُصَلِّي بِتِيمٍ وَاحِدٍ) دروسته به یه ک ته یه موم نويژ بکا (مَا شَاءَ مِنَ التَّوَافِلِ) هه ر چه ند حه ز نه کا له سوننه ته کان.

﴿نَاكَادَارِي﴾: ته یه موم بؤ بی ده ستنویژی و بؤ له ش پیسی پیوا، یان نافره ت: جا به حه یز، یان به نیفاس، بؤ زیندوو، یان بؤ مردوو، هه مووی وه کو یه کتری وایه: ته نها پوو خسارو ده ست مه سح نه کرین. جا بزافه: نه گهر مردویک ته یه موم کرلو نويژی له سه ر کرا، نینجا پیش ناشتنی ناو ده ست که وت، واجبه بشوری بؤ دوباره نويژی له سه ر بگریته وه، به و شیوه یه ی له باسی مردودا پونی ده که ینه وه، إِنْ شَاءَ اللهُ تَعَالَى.

(فَصَلِّ) وَكُلْ مَائِعَ خَرَجٍ مِنَ السَّبِيلَيْنِ نَجَسٍ إِلَّا الْمَنِيَّ، وَغَسَّلْ جَمِيعَ الْأَبْوَالِ وَالْأَزْوَاجِ وَاجِبٌ إِلَّا بَوْلَ الصَّبِيِّ الَّذِي لَمْ يَأْكُلِ الطَّعَامَ فَإِنَّهُ يَطْهَرُ بِرَشِّ الْمَاءِ عَلَيْهِ،

﴿پاشکون﴾: نه گره نه ناوی دست کتوت و نه گل: جا بی‌ده‌ست‌نوژی بی، یان له‌شی به جه‌نابت بی، واجبه: نویژه واجبه‌کان بکار نواین قه‌زایان بکاتوه، جا به‌م که‌سه نه‌گوتری: (فَأَقِدُ الطُّهُورَيْنِ)، واته: له ده‌ستجوی هر دوو پاکژکه‌ره‌وه‌کان: که گل و ناوه.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَاسِي پِيسِي وَلَا يَبْرُدُنِي پِيسِي﴾

(پیناسه): پِيسِي چلکنیکه به شهر نویژی پیوه دروست نیه. (وَكُلُّ مَائِعٍ) هر شتیکی تپ بیو (خَرَجٍ مِنَ السَّبِيلَيْنِ) بیته دهره‌وه له یه‌کیک له کونی پیته‌وه، یان پاشه‌وه (نَجَسٍ) پیسه، جا له ناده‌میزاد بیته دهره‌وه، یان له بالنده، یان له نازه‌ل، گوشتی بخوری، یان نا.

(إِلَّا الْمَنِيَّ) ته‌نها (مه‌نی) نه‌بی، واته: ناوی نیر و من پاکه ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: كُنْتُ أَفْرُكُ الْمَنِيَّ مِنْ ثَوْبِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لِيُصَلِّيَ فِيهِ﴾ رواه مسلم، (عائشة) نه‌فرموی: من به نینوک (مه‌نی)م نه‌پنی له جلی پیته‌مبه‌ر ﷺ جا نه‌ویش نویژی پیوه نه‌کرد. واته: پیس نیه بزی نه‌یته‌شورد.

(وَغَسَّلْ جَمِيعَ الْأَبْوَالِ) شورینی هر دوو جوره میزک واجبه، جا هی ناده‌میزاد بی، یان نازه‌ل، نه‌گره ته‌نها یه‌ک پشکیش بی، لی‌بورنی نیه، پیاریک میزی له ناو مزگه‌وت کردو پیته‌مبه‌ر ﷺ فرموی: ﴿دَعُوهُ وَهَرِّقُوا عَلَى بَوْلِهِ سَجْلًا مِنْ مَاءٍ﴾ رواه الشيخان، وازی لی‌بینزو دولجه‌به‌کی ناو بپزیننه سهر میزه‌که‌ی.

(وَالْأَزْوَاجِ وَاجِبٌ) هر وه‌ها شورینی هر پیسایه‌کی که له کونی پاشه‌وه دهرچی واجبه، جا هی ناده‌میزاد بی، یان نازه‌ل، یان بالنده، (عبدالله) کوپی (مسعود) خدای بان بی، نه‌فرموی: ﴿أَتَى النَّبِيَّ ﷺ الْغَائِطُ فَأَمَرَنِي أَنْ آتِيَهُ بِثَلَاثَةِ أَحْجَارٍ، فَأَتَيْتُهُ بِرَوْثِهِ وَحَجْرَيْنِ، فَأَخَذَهُمَا وَأَلْقَى الرُّوثَةَ، وَقَالَ: إِنَّهَا رَكْسٌ﴾ رواه البخاري، پیته‌مبه‌ر ﷺ چوه پیسای بی کردن و داوای لیم کرد: سی به‌ردی بق بیتم تاره‌تی پی بکا، منیش نوو به‌ردو ریختیم بق هینا، نه‌ویش ریخه‌که‌ی فری‌داو فرموی: نه‌وه پیسه. هر وه‌ها بزانه: پشانه‌وه‌ش پیسه و نه‌بی بشوری.

(إِلَّا بَوْلَ الصَّبِيِّ الَّذِي) به‌لام واجب نیه شورینی میزی کوپی وه‌ها: که (لَمْ يَأْكُلِ الطَّعَامَ) جگه له شیر هیچ‌تری نه‌خورد بی و ته‌مه‌نیشی له دووسال زیاتر نه‌بی (فَإِنَّهُ) میزی نه‌م کوپه (يَطْهَرُ) پاک نه‌بیته‌وه (بِرَشِّ الْمَاءِ عَلَيْهِ) به ناو بپزاندنه سهری، واته: به قه‌د میزه‌که به ناو تپ بکری ﴿عَنْ أُمِّ قَيْسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَلَّهَا جَاءَتْ بِأَبْنٍ لَهَا صَغِيرٍ لَمْ يَأْكُلِ الطَّعَامَ فَأَجْلَسَهُ النَّبِيُّ ﷺ فِي حِجْرِهِ فَبَالَ عَلَى ثَوْبِهِ، فَدَعَا بِمَاءٍ فَطَحَّهَ وَكَمْ يَغْسِلُهُ﴾ رواه

وَلَا يُفَعَّى عَنْ شَيْءٍ مِنَ النَّجَسَاتِ إِلَّا الْبَسِيرَ مِنَ الدَّمِ أَوْ الْقَيْحِ،
وَمَا لَا نَفْسَ لَهُ سَائِلَةٌ إِذَا وَقَعَ فِي الْإِنَاءِ وَمَاتَ فِيهِ فَإِنَّهُ لَا يُنَجِّسُهُ، وَالْحَيَوَانُ كُلُّهُ طَاهِرٌ

الشیخان، نافره تیک کویکی بچوکی - که خوارندی نه خواردیو - میتابه خزمهت پیغمبر ﷺ،
نه ویش له کوشی خوی دانا، کوره کهش میزی به جلی پیغمبر ﷺ دا کرد، پیغمبر ﷺ
داوای ناوی کردو پرتانده سر میزه کهو نه یشورد.

جا نه کهر منداله که له دوو سال ته منی زیاتر بوو، یان خوارندی خواردیو، یان کیژله
بوو، نه بی میزه که ی بشوری ﴿عَنْ أَبِي السَّمْحِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يُغَسَّلُ مِنْ بَوْلِ الْجَارِيَةِ
وَيُرْسُ مِنْ بَوْلِ الْأُغْلَامِ﴾ رواه النسائي، پیغمبر ﷺ فرموی: میزی کیژله نه شوری و
میزی کور ناوی به سردا نه پرتندری.

(وَلَا يُفَعَّى) لیتابوردی (عَنْ شَيْءٍ مِنَ النَّجَسَاتِ) له هیچ جوره پیسیهک، واته: نه بی
هموو جوره پیسیهک بشوری و لیبوردی نیه (إِلَّا الْبَسِيرَ) ته نها که میک نه بی (مِنَ الدَّمِ) له
خوین: جا خوینی خوی بی، یان هی شتیکی تری جگه له سهگو به راز (وَالْقَيْحِ) یان که میک
له کیمو خیزاوکی برینو قونیری خوی، یان هی شتیکی تری جگه له سهگ و به راز،
هرچند خوینو کیمه کهش به ناره که بلاو بوینه وه، یان خوینی کیچو نه سپی و پیشوله:
که به جله کانیه وه بی.

هر وه ها لیبوردن هیه، له پشکه قورو چلکوی کولان و ریگه - له کاتی زستان - که له
نه ژتوی به ره و خوارتر بی، هر وه ها له دلویه ی سریان له زستاندا.

(وَمَا لَا نَفْسَ لَهُ) هر وه ها لیبوردن هیه له گیانله به ریکی وه ها: که خوینیکی وای نه بین
(سَائِلَةٌ) لوی برژی له کاتی لیکردنه وه ی نه ندامیک: وه ک میشو زهنگه سورده و قالوچه و...
هند (إِذَا وَقَعَ فِي الْإِنَاءِ) هر کاتی نه و گیانله به ره به خوی که وته ناو قاپیک که شتیکی شلی
تی دابو (وَمَاتَ فِيهِ) له ناوی دا مرد (فَأِنَّهُ) نه و گیانله به ره (لَا يُنَجِّسُهُ) شته شله که پیس
ناکا ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا وَقَعَ الذَّبَابُ فِي شَرَابٍ أَحَدِكُمْ فَلْيَلْعَمْسُهُ
كُلَّهُ ثُمَّ لِيَطْرَحْهُ، فَإِنْ فِي أَحَدِ جَنَاحَيْهِ شِفَاءٌ وَفِي الْآخَرِ دَاءٌ﴾ رواه البخاري،
پیغمبر ﷺ فرموی: کاتیک میش که وته ناو خواردنه وه ی به کیکتان با هموو ی تقومی
ناو شله که بکاو له دوا بی دا فری بی بدا، چونکه له بالیکی دا دهرمانه و له وه ی تری دا دهرده.
واته: شله که پیس نابی.

(وَالْحَيَوَانُ كُلُّهُ) هموو جوره نازه لیک (طَاهِرٌ) پاکه ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنْتَرَضًا
بِمَا أَفْضَلَتِ الْحُمْرُ؟ قَالَ: نَعَمْ، وَبِمَا أَفْضَلَتِ السَّبَاعُ كُلُّهَا﴾ رواه البيهقي، پرسیار له
پیغمبر ﷺ کرا: نایا ده ستویژ بشوین به له بهرماوه ی کهر؟ نه ویش فرموی: به لی، به
له بهرماوه ی هموو نرپنده به کیش. واته: چونکه نرپنده پاکه ناو پیس ناکا.

إِلَّا الْكَلْبَ وَالْخَنزِيرَ وَمَا تَوَلَّدَ مِنْهُمَا أَوْ مِنْ أَحَدِهِمَا، وَالْمَيْتَةَ كُلَّهَا نَجَسَةٌ إِلَّا السَّمَكَ
وَالْجَرَادَ وَالْأَدَمِيَّ، وَيُغَسَّلُ الْإِنَاءُ مِنْ وُلُوغِ الْكَلْبِ وَالْخَنزِيرِ سَبْعَ مَرَّاتٍ إِحْدَاهُنَّ
بِالثَّرَابِ، وَيُغَسَّلُ مِنْ سَائِرِ النَّجَاسَاتِ مَرَّةً يَأْتِي عَلَيْهِ، وَالثَّلَاثَةُ أَفْضَلُ،

(إِلَّا الْكَلْبَ وَالْخَنزِيرَ) تنها سه‌گو به راز پاک نینو گلاون (وَمَا تَوَلَّدَ مِنْهُمَا) نه‌وی له نیوان
سه‌گو به رازیش بوبی هر پاک نیه (أَوْ مِنْ أَحَدِهِمَا) یان هر له یه کیک له سه‌گو به راز
بوبی، هر پاک نیه. جا بزانه: تولو تازی هر به سهگ دانه‌درینو گلاون.

(وَالْمَيْتَةَ كُلَّهَا) هموو جوره مرداربوویک (نَجَسَةٌ) پیسه، خوی‌گه‌وره نه‌فرموی: ﴿حُرِّمَتْ
عَلَيْكُمْ الْمَيْتَةُ﴾ چه‌رام کراوه له سه‌ر نیوه هرچی مردار بی.

(إِلَّا السَّمَكَ) به‌لام ماسی به مردوویش هر پاکه (وَالْجَرَادَ) هروره‌ها کلکو، نه‌ویش به
مردووی پاکه ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: أَحَلَّتْ لَنَا مَيْتَانِ وَدَمَانِ: فَأَمَّا
الْمَيْتَانِ فَالْحَوْتُ وَالْجَرَادُ، وَأَمَّا الدَّمَانِ فَالْكَبْدُ وَالطَّحَالُ﴾ رواه أحمد وغيره،
پیغه‌مبه‌ر ﷺ فرموی: حلال کراوه بو نیمه نوو جوره مردو و نوو جوره خوین:
ماسی و کلکو، جه‌رگو سپله، واته: پاته‌په‌شه.

(وَالْأَدَمِيَّ) هروره‌ها ناده‌میزاد به مردوویش هر پاکه، خوی‌گه‌وره نه‌فرموی: ﴿وَلَقَدْ
كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ﴾ به راستی نیمه ریزمان له ناده‌میزاد ناوه. واته: له به‌ر ریژلیتان به
مردن پیس نابی.

(وَيُغَسَّلُ الْإِنَاءُ) واجبه قاپ وکه‌لوپه‌لی خواردن و شتی‌تریش بشوری (مِنْ وُلُوغِ الْكَلْبِ) له
به‌ر ده‌م تینانی سهگ (وَالْخَنزِيرِ) هروره‌ها به‌راز (سَبْعَ مَرَّاتٍ) حه‌فت جار (إِحْدَاهُنَّ)
جارکیان له و حه‌فت جاره (بِالثَّرَابِ) نه‌بی به کلکی پاک بی، که تیکه‌ل به‌ ناو بوبی.
بزانه: سه‌گو به‌راز خویان له هر شتیک بده‌ن-جا نه‌وان ته‌ر بن، یان شته‌که ته‌ر بی-
نه‌و شته‌گلاو نه‌بی، واته: به‌ نه‌ستوری پیس نه‌بی و نه‌بی حه‌فت جار-به‌و جوره-
بشوری، جا به‌و جوره شورده نه‌گوتری: (گلاو‌کردنه‌وه).

پیغه‌مبه‌ر ﷺ فرمویته‌ی: ﴿إِذَا وَلَغَ الْكَلْبُ فِي إِنَاءٍ أَحَدِكُمْ فَلْيُرْقِهْ، ثُمَّ لِيُغَسَّلْهُ سَبْعَ
مَرَّاتٍ إِحْدَاهُنَّ بِالثَّرَابِ﴾ رواه مسلم، کاتی سهگ ده‌می نایه ناو قاپی نیوه، نه‌و شته‌ی
تی‌دی‌دایه بیرینینو حه‌فت جار بیشتون، با جارکیان له و حه‌فته به‌گل و ناو بی.

(وَيُغَسَّلُ) هموو شتیک نه‌شوری (مِنْ سَائِرِ النَّجَاسَاتِ) له هموو جوره پیسیه‌کی‌تر (مَرَّةً
وَاحِدَةً) یه‌ک جار (يَأْتِي عَلَيْهِ) ناوه‌که به سه‌ر شته پیسیبووه‌که‌دا بره‌وا (وَالثَّلَاثَةُ أَفْضَلُ)
به‌لام سی جار بشوری چاکتره.

﴿نَاكَادَارِي﴾: هر شتیک که نه‌شوری، نه‌بی که‌له‌شی پیسیه‌که لاجبی، نه‌گر لانه‌چو،
یان ره‌نگو بوئی پیسیه‌که به یه‌که‌وه مابو، نه‌وه پاک نه‌بووه‌ته‌وه، به‌لام مانه‌وه‌ی ره‌نگ

وَإِذَا تَخَلَّتِ الْخُمْرَةُ بِنَفْسِهَا طَهَّرَتْ، وَإِنْ خُلَّتْ بَطَرَحِ شَيْءٍ فِيهَا لَمْ تَطْهَرْ.
 (فَصَلِّ) وَيَخْرُجُ مِنَ الْفَرْجِ ثَلَاثَةُ دُمَاءٍ: دَمُ الْحَيْضِ، وَالنَّفَاسِ، وَالْإِسْتِحَاضَةِ.
 فَأَلْحَيْضُ: هُوَ الدَّمُ الْخَارِجُ مِنْ فَرْجِ الْمَرْأَةِ عَلَى سَبِيلِ الصَّحَّةِ مِنْ غَيْرِ سَبَبِ الْوِلَادَةِ،
 وَلَوْنُهُ أَسْوَدٌ مُخْتَدِمٌ لِدَاغٍ،

به تهنها، یان بۆن به تهنها-که لابردنیان زه حمهت بی- زیانی نیه.
 ئینجا بزانه: بوی پیوسته ناوه که به سر پیسبووه که دا بپوا-تهک پیسبووه که بخریته
 ناو ناوه که- چونکه ناوه که پیس نه بن.

(وَإِذَا تَخَلَّتِ الْخُمْرَةُ) هر کاتیک شهراپ-واته: (مهی)-بووه سرکه (بِنَفْسِهَا) له خویوه
 (طَهَّرَتْ) پاک نه بیته وه و خواردنه وهی حه لاله.

(وَإِنْ خُلَّتْ) به لام نه گه بووه سرکه (بَطَرَحِ شَيْءٍ فِيهَا) به تیهاویشتنی شتی که بۆ ناو
 (مهی)، نه وه (لَمْ تَطْهَرْ) پاک نایته وه و خواردنه وهی حه رانه ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ
 عَنِ الْخُمْرِ تَتَّخَذُ خَلًّا؟ قَالَ: لَا﴾ رواه مسلم، پرسیار کرا له پیغه مبه ر ﷺ نایا نه گه مهی
 به ده ستکاری کردن بگریته سرکه پاکه، یان نا؟ فه رموی: نا.

﴿ناگاداری﴾: هر شتی که بنجینهی خوی دا پیس بی، نه وه به شوردن پاک نایته وه،
 وه نه و شتی پیسه: نه گه به خوی ته ر بوو، یان نه و شتی پی پی ده که وی ته ر بوو،
 نه وه پیسی نه کا، به لام هر پیسیه کی ووشک بی، نه وه شتی ووشک پیس ناکا، هر چه ند
 سهگ و به رازیش بی.

﴿فَصَلِّ: بِأَسَى (حَيْضٍ) وَ (نَفَاسٍ) = بِنِوَيْزِي نَافَرَه تَان﴾

(وَيَخْرُجُ) دیتته دهر وه (مِنَ الْفَرْجِ) له نه ندای میزگردنی نافرته (ثَلَاثَةُ دُمَاءٍ) سن جوره
 خوین (دَمُ الْحَيْضِ) یه که م: خوینی حه یز. (وَالنَّفَاسِ) دووهم: خوینی مندالبیون.
 (وَالْإِسْتِحَاضَةَ) سی یه م: خوینی ئیستیحاله، واته: خوینچه کی نه خوشی.

(فَالْحَيْضُ) پیناسه ی حه یز نه مه یه: (هُوَ الدَّمُ الْخَارِجُ) خوینی که له مندالدنه وه دیتته دهر وه له
 کاتیکی تاییه تی دا (مِنَ فَرْجِ الْمَرْأَةِ) له کونی نه ندای مندالبیونی نافرته وه (عَلَى سَبِيلِ
 الصَّحَّةِ) له و کاته ی ته ندوستی نافرته که باشه (مِنْ غَيْرِ سَبَبِ الْوِلَادَةِ) به هوی مندالبیونیش
 نیه، پیغه مبه ر ﷺ فه رمویه تی: ﴿هَذَا شَيْءٌ كَبَّهُ اللَّهُ عَلَى بَنَاتِ آدَمَ﴾ رواه الشیخان، نه م
 حه یزه شتی که خوی گه وه نووسیویه تی له سر کیزه کانی باب نادم.

(وَلَوْنُهُ) رهنگی خوینی حه یز (أَسْوَدٌ) ره شه (مُخْتَدِمٌ) گه ره (لِدَاغٍ) دیشیتن.
 جا بزانه: رهنگی نه م خویته سزیش هه یه، کالیش هه یه، زه ردیش هه یه، شیلوش هه یه،
 بۆنیشی ناخوشه.

وَالنَّفَاسُ: هُوَ الدَّمُ الْخَارِجُ عَقِبَ الْوِلَادَةِ، وَالْإِسْتِحَاضَةُ: هُوَ الدَّمُ الْخَارِجُ فِي غَيْرِ أَيَّامِ الْحَيْضِ وَالنَّفَاسِ، وَأَقْلُ الْحَيْضِ يَوْمٌ وَلَيْلَةٌ، وَأَكْثَرُهُ خَمْسَةٌ عَشَرَ يَوْمًا بِلَيَالِيهَا، وَغَالِبُهُ سِتٌّ أَوْ سَبْعٌ، وَأَقْلُ النَّفَاسِ لِحِظَةٌ،

(وَالنَّفَاسُ) پیناسه‌ی نیفاس: (هُوَ الدَّمُ الْخَارِجُ) خوینیکه دیته دهره‌وه له کونی ئەندامی مندالبوونی ئافره‌ته‌وه (عَقِبَ الْوِلَادَةِ) له پاش چۆلبوونی مندالدانه: به دانانی ئه‌و باره‌ی تۆی‌دایه، جا ئه‌و باره مندالیکه ته‌واو بێ، یان هه‌ر پارچه‌ی خوینیکه‌ی بێ، له‌ کونه‌که‌ی بێته‌دهره‌وه، یان زگی هه‌لبدری.

﴿نَاكَادَارِي﴾: ئەم خوینەش هه‌ر خوینتی هه‌یزه‌ به‌ هۆی ئاوسبوونی ئافره‌ت له‌ ناو مندالدانه‌دا کۆ ئه‌بێته‌وه، جاری و هه‌یه: ئافره‌تی ئاوس ئەم خوینە‌ی ل‌دیته‌ دهره‌وه‌و هه‌ر به‌ هه‌یز دانه‌ندری ئەگه‌ر مه‌رجه‌کانی ل‌بێته‌جێ، به‌لام به‌ زۆری واپوو ئە‌دا: که‌ باره‌که‌ی له‌ ناو مندالدانه‌دا نه‌ما، خوینە‌که‌ دیته‌ دهره‌وه‌.

(وَالْإِسْتِحَاضَةُ) خوینچرکه‌: (هُوَ الدَّمُ الْخَارِجُ) خوینیکه‌ی به‌رده‌وامه‌ له‌ به‌ر نه‌خۆشی له‌ کونی مندالبوونی ئافره‌ته‌وه‌ دیته‌ دهره‌وه‌ (فِي غَيْرِ أَيَّامِ الْحَيْضِ وَالنَّفَاسِ) له‌و پۆژانه‌ی کاتی هه‌یزو نیفاس نین ﴿عَنْ حَمْنَةَ بِنْتِ جَحْشِ بْنِ أَبِي هَانِئَةَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِنَّمَا هَذِهِ رَكْضَةٌ مِنْ رَكْضَاتِ الشَّيْطَانِ﴾ رواه اصحاب السنن، پیتغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمووی: ئەم خوینچرکه‌ی به‌ هۆی ل‌یدانیکه‌ شه‌یتانه‌، که‌ ده‌ماریکه‌ له‌ مندالدانه‌دا پچراندوه. که‌واته‌: ئەم خوینە‌ بێ‌ده‌ستووژی‌که‌ی بچوکی به‌رده‌وامه‌و نوژی‌و پۆژوو قه‌ده‌غه‌ناکا.

(وَأَقْلُ الْحَيْضِ) که‌مترین مانه‌وه‌ی ئافره‌ت له‌ خوینتی هه‌یزدا (يَوْمٌ وَلَيْلَةٌ) شه‌ویک و پۆژیکه‌، واته‌: به‌رده‌وام تا بیست و چوار سه‌عات ته‌رپایه‌تی خوین هه‌ر هه‌بی. (وَأَكْثَرُهُ) زۆرتین مانه‌وه‌ی ئافره‌ت له‌ هه‌یزدا (خَمْسَةٌ عَشَرَ يَوْمًا بِلَيَالِيهَا) پانزه‌ شه‌و و پانزه‌ پۆژه، به‌لام مه‌رج نیه‌ به‌رده‌وام خوینە‌که‌ی بێ، چونکه‌ ئافره‌تی و هه‌یه‌ به‌ دوو پۆژ جاریک خوین ته‌بینی، که‌واته‌: له‌ شه‌و و پۆژیک به‌و لاوه‌ هه‌رچه‌ندی هه‌بی، هه‌مووی به‌ هه‌یز دانه‌ندری تا پانزه‌ پۆژ، که‌وابوو: له‌و نێوانه‌دا ماوه‌و ئەندازه‌ی ل‌یارک‌لوی نیه‌.

(وَغَالِبُهُ) به‌لام به‌ ئەغله‌بی که‌ ئافره‌تان له‌ هه‌یزدا بن (سِتٌّ أَوْ سَبْعٌ) یان شه‌ش پۆژه، یان هه‌فته‌، له‌وه‌شدا مه‌رج نیه‌ خوینە‌که‌ به‌رده‌وام بێ، پیتغه‌مبه‌ر ﷺ به‌و ئافره‌ته‌ی فه‌رموو: ﴿لَتَحِيضِي سِتَّةَ أَيَّامٍ أَوْ سَبْعَةَ أَيَّامٍ ثُمَّ اغْتَسِلِي﴾ رواه اصحاب السنن، له‌ هه‌یزدا به‌میته‌وه‌: یان شه‌ش، یان هه‌فته‌ پۆژ، ئینجا خۆت بشۆره‌.

(وَأَقْلُ النَّفَاسِ) که‌مترین ماوه‌ی هاتنی خوین له‌ لوی باردانانی ئافره‌ت (لِحِظَةٌ) چاو چوکانیکه‌، واته‌: ماوه‌یه‌کی که‌مه‌، جاری و هه‌یه‌ مندالیشی ئه‌بێ و هه‌یج خوین نابینێ، که‌وابوو: واجبه‌ یه‌کسه‌ر خۆی بشو‌لو نوژی‌و بکا.

وَأَكْثَرُهُ سِتُّونَ يَوْمًا، وَغَالِبُهُ أَرْبَعُونَ، وَأَقْلُّ الطُّهْرِ بَيْنَ الْخَيْضَتَيْنِ خَمْسَةَ عَشَرَ يَوْمًا،
وَلَا حَدَّ لَأَكْثَرِهِ،

(وَأَكْثَرُهُ) زودترین ماوهی هاتنی نهو خویته (سِتُّونَ يَوْمًا) شهست پوژده
(وَغَالِبُهُ) به نه غلبه بی ماوهی هاتنی نهو خویته (أَرْبَعُونَ يَوْمًا) چل پوژده ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ
عَنْهُ﴾ وَقَتَ النَّبِيِّ ﷺ لِلتَّفَسَاءِ أَرْبَعِينَ يَوْمًا إِلَّا أَنْ تَرَى الطُّهْرَ قَبْلَ ذَلِكَ ﴿رواه ابن ماجه،
پیغمبر ﷺ ماوهی دانیشتنی نافرتهی مندال لیبوری دیاری کرد به چل پوژده، مه گهر
پیش چل پوژده خویتنی بپرئ، نهوه پاک نه بیته وه.

که و ابو: نیفاس ماوهو نه اندازهی- له ده میک تا شهست پوژده- دیاری نه کراوه، چونکه
نافرتهی وا هه به به هفته یه ک پاک نه بیته وه، نه بی خوی بشوری و نویژ بکا.
(وَأَقْلُّ الطُّهْرِ) که مترینی نهو ماوهیهی که نافرته پاک بیته وه (بَيْنَ الْخَيْضَتَيْنِ) له نیوان
دوو چه یزدا (خَمْسَةَ عَشَرَ يَوْمًا) پانزه پوژده، واته: به لای که می نه بی پانزه پوژده پاک بی،
نینجا چه یزتیکی تر بیینی (وَلَا حَدَّ لَأَكْثَرِهِ) وه هیچ سنوریک داننداروه بق زودترین ماوهی
پاک بوونه وه، چونکه نافرتهی وا هه به ته نها یه ک جار چه یز نه بیینی.
هه روه ما بزانه: ته مه نی نافرته و ژیانی نافرته و خوشحالی و غمناکی نافرته، هه ریه ک
له واته کار نه کاته سر پیشکه و تن و دواک و تنی چه یز.

﴿بَاسِ خَوْنِ چَرَكِی نَه خُوشِ﴾

گوتمان: خویتنی چه یز له پانزه شهو و پوژده تینا په پئ. جا نه گهر نافرته تیک له پانزه پوژده
زیاتر خویتنی هات، نهوه به م جوړه په فتار نه کا:
یه که م: نه گهر له پیشان چه یزو خاویتنی بیینی بو و خویته که ی نیستاشی به یه ک شیوه
نه هات، نهوه هر له سر عاده تی پیشووی نه رواو به نه اندازهی چه یزه که ی پیشووی بوی
به چه یز دانندری و نهوه ی تر هه مووی خاویتنی به، پیغمبر ﷺ به نافرته تیکی وه های
فه رموو: ﴿أَمْكِي قَدْرًا كَأَنْتَ تَحْبِسُكَ حَيْضُكَ ثُمَّ اغْتَسِلِي وَكُوْضِي لِكُلِّ صَلَاةٍ﴾ رواه
الشیخان، له چه یزدا بمینه وه بهو نه اندازه یه ی له پیشان نه مایه وه، نینجا غوسل بکه و
ده ستنویژ بشوره وه بق هه موو نویژیک.

دووم: هر نافرته تیک به دوو جوړ، یان زیاتر نهو خویته ی نه بیینی، وه ک په شو سوړ، یان
سوړو کال، نهوه به هیزه که به چه یز دانندری و بی هیزه که ش به خاویتنی، به م رجئ:
بی هیزه که له پانزه پوژده که م تر نه بی و به هیزه که ش له پانزه پوژده زودتر نه بی، پیغمبر ﷺ
به نافرته تیکی له م بابه ته ی فه رموو: ﴿إِنْ دَمَ الْحَيْضِ دَمٌ أَسْوَدٌ يَعْرِفُ، فَإِذَا كَانَ ذَلِكَ
فَأَمْسِكِي عَنِ الصَّلَاةِ وَإِذَا كَانَ الْآخِرُ فَكُوْضِي وَصَلِّي﴾ رواه النسائی، خویتنی چه یز
په نگی په شهو و بونی هه به، جا نه گهر ته مه ت بیینی نویژ مه که، نه گهر له مایان بی هیزرت

وَأَقْلُ زَمَنٍ تَحِيضُ فِيهِ الْمَرْأَةُ تِسْعَ سِنِينَ، وَأَقْلُ الْحَمَلِ سِتَّةَ أَشْهُرٍ،

ببینی له نوای غوسل کردن نهی بی بق هه موو نویتزک ده ستنویتز بشوری و نویتز بکهی. جا نه گهر نه و مرجهی گوتمان نه هاته جی، نه وه نهی وه ک به شی به که م په فتار بکا. سنی یه م: نه گهر نافره ته که به که مجاری بوو حه یزی نه بیینی: نه وه نه گهر په نگسی خویننه کانی لیک جیا نه کرده وه، نه وه ش وه ک به شی دوو م په فتار نه کا، نه گهر نا: نه وه شه و پوژکی بق به حه یز دانه ندیری و بیست و نو پوژی بق به خاوینی دانه ندیرین.

﴿ناگاداری﴾: له و ماوه یه ی بزی به حه یز داندراوه، وه ک نافره تی خاوه ن حه یز په فتار نه کا، به لام له و ماوه یه ی به خاوینی داندراوه، نهی نویتز بکا و پوژوو بگریو، واجبه بق هه موو نویتزک تاره ت بکا و پارچه په مویه ک بخاته سر کونه که یی و بیبه ستی و ده ستنویتز بشواو نویتز بکا، هه روه ها قورپان خویندن و جیما عکردنیشی دروستن، جا بزافه: جگه له و سنی یه، جوړی تریش هه نه له کتیبه دریزه کاندای باسیان کرلوه.

(وَأَقْلُ زَمَنٍ) که مترین ته مه ن (تَحِيضُ فِيهِ الْمَرْأَةُ) که بگوچی نافره ت بق به که م جار خویننی حه یز بیینی (تِسْعَ سِنِينَ) نو سالی نیسلامی یه، که هر سالیک (۳۵۴) سنی سه دو په نجاو چوار پوژوه، که واته: نه گهر کیژوله یه ک له ته مه نی نو سالی و به و لاره تر خویننی بیینی، نه وه حه یزه و کیژوه که عزه ب نه یی.

هه روه ها کوپیش له نو سالی و به و لاره نه گونجی (مَنِي) ی بیته دهره وه و بلوغی بیی، جا نه گهر کیژ خویننی نه بیینی و کوپ (مَنِي) ی نه هات، نه وه هه روه وکیان که ته مه نی پانزه سالیان - به سالی نیسلامی - ته ولو کرد، بلوغیان نه یی، واته: له قوناعی مندالی نه گه نه قوناعی گه وره یی ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ: عَرَضَنِي رَسُولُ اللهِ ﷺ يَوْمَ أُحُدٍ وَأَنَا ابْنُ أَرْبَعِ عَشْرَةَ فَلَمْ يُجِزْنِي، وَعَرَضَنِي يَوْمَ الْخَنْدَقِ وَأَنَا ابْنُ خَمْسِ عَشْرَةَ فَأَجَازَنِي﴾ رواه الشيخان، (ابن عمر) فه رموی: له جهنگی (نوحود) پیغه مبه ر ﷺ پتکای نه دا بجم بق جهنگ چونکه چورده سالان بوم، به لام له جهنگی (خندهق) پتکای دام چونکه پانزه سالان بوم و گوره بوبوم.

(وَأَقْلُ الْحَمَلِ) که مترین ماوه ی مانه وه ی کوپه له ناو زگی دایکی دا (سِتَّةَ أَشْهُرٍ) شه ش مانگ، چونکه خوی گوره نه فه رموی: ﴿وَحَمْلُهُ وَفِصَالُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا﴾ ماوه ی مانه وه ی کوپه له ناو زگ تا له شیرخوردن نه کرتته وه، سی مانگ. له نایه تیکی تریشدا نه فه رموی: ﴿وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ﴾ دایکان دوو سالی ته ولو منداله کانیان شیر نه دن.

واته: نه م دوو سالی شیردان له و سی مانگ دهرکه، نه میتیتته وه شه ش مانگ. که و ابوو: نه گهر نافره ت به شه ش مانگ مندالی بوو، نابین گومانی لی بکن.

وَأَكْثَرُهُ أَرْبَعُ سِنِينَ، وَغَالِبُهُ تِسْعَةُ أَشْهُرٍ، وَيَحْرُمُ بِالْحَيْضِ وَالنَّفَاسِ لِمَا نَبِيَّ أَشْيَاءَ: الصَّلَاةُ، وَالصَّوْمُ، وَقِرَاءَةُ الْقُرْآنِ، وَمَسُّ الْمُصْحَفِ وَحَمَلُهُ، وَدُخُولُ الْمَسْجِدِ، وَالطَّوَافُ،

(وَأَكْثَرُهُ) زودترین ماهی مانده‌ی مندال له ناو زگدا (أَرْبَعُ سِنِينَ) چوار ساله (وَالغالبُ) به نه غلبه‌ی که مندال له ناو زگدا بمینیتتوه (تِسْعَةُ أَشْهُرٍ) نو مانگه.

﴿ نَهْ وَشَتَانَه‌ی بَه لَه‌ش پِیسی حه‌پامن ﴾

(وَيَحْرُمُ) حه‌پامه له سه‌ر نافرته (بِالْحَيْضِ وَالنَّفَاسِ) به هوی حه‌یزو نیفاس، واته: تا خویینه‌که‌ی کوتابی دئی و ئینجا خوی نه‌شوری (لِمَا نَبِيَّ أَشْيَاءَ) هه‌شت شتی لی حه‌پامن:

یه‌که‌م: (الصَّلَاةُ) نویژکردن حه‌پامه، نابیی قه‌زاشی بکاته‌وه.

دوهم: (وَالصَّوْمُ) پدئوو گرتن حه‌پامه، به‌لام واجبه قه‌زای بکاته‌وه. ﴿سُئِلَتْ عَائِشَةُ

رَضِيَ اللهُ عَنْهَا: مَا بَالُ الْخَائِضِ تَقْضِي الصَّوْمَ وَلَا تَقْضِي الصَّلَاةَ؟ قَالَتْ: كَانَ يُصَيِّنَا ذَلِكَ

فَتَوْمَرُ بِقِضَاءِ الصَّوْمِ وَلَا تَوْمَرُ بِقِضَاءِ الصَّلَاةِ﴾ رواه الشيخان، حه‌زرتی (عائِشَةُ) خواتی

بنی بن، فه‌رموی: ئیمه نه‌و حه‌یزه‌مان تووش نه‌بو، پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمانی نه‌دا: پدئوو

قه‌زا بکه‌ینه‌وه و فه‌رمانی نه‌ده‌دا نویژ قه‌زا بکه‌ینه‌وه. واته: چونکه نویژ زود نووباره

ده‌بیتتوه، قه‌زا کردنه‌وه‌ی بارگرانی‌یه، به‌لام پدئوو سالی یه‌ک جاره.

سی‌یه‌م: (وَقِرَاءَةُ الْقُرْآنِ) خویندن قورئان حه‌پامه ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: عَنِ

النَّبِيِّ ﷺ: لَا يَقْرَأُ الْجُنُبُ وَلَا الْخَائِضُ شَيْئًا مِنَ الْقُرْآنِ﴾ رواه الترمذی، پیغه‌مبه‌ر ﷺ

فه‌رموی: نابیی جه‌نابه‌تدارو حه‌یزدار هیچ شتیکی قورئان بخویئن.

﴿نَاكَادَارِي﴾: له لای ئیمامی (الکرخی) و ئیمامی (الطحاوی) دروسته: حه‌یزدار ده‌رسی

قورئان به قوتابیان بلئی، به‌و مه‌رجه‌ی وشه‌کان جیاجیا فیتری قوتابی بکا، واته:

وشه‌یه‌ک بلئی، ئینجا قوتابی به‌ دوا‌ی‌دا بلیتتوه.

چوارهم: (وَمَسُّ الْمُصْحَفِ) ده‌ست لیدانی قورئان و (وَحَمَلُهُ) هه‌روه‌ما هه‌لگرتنیشی

حه‌پامه، خوی گه‌وره نه‌فه‌رموی: ﴿لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ﴾ نابیی ده‌ست له قورئان بده‌ن

ته‌نجا به‌ ده‌ست‌نویژده‌کان نه‌بن.

پینجه‌م: (وَدُخُولُ الْمَسْجِدِ) چوونه ناو مزگه‌وت حه‌پامه ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ:

إِنِّي لَا أَحِلُّ الْمَسْجِدَ لِخَائِضٍ وَلَا جُنُبٍ﴾ صححه ابن‌خزیمه، پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموی:

چوونه ناو مزگه‌وت حه‌لان ناکه‌م: نه‌ بی‌لش به‌ جه‌نابه‌ت، نه‌ بی‌ نافرته‌ی به‌ حه‌یز.

شه‌شه‌م: (وَالطَّوَافُ) ته‌واف کردنی مالی خوا حه‌پامه ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا: حَضَّتْ،

فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِنْ عَلِيٌّ مَا يَفْعَلُ الْحَاجُّ غَيْرَ أَلَّا تَطُوفِي بِالْبَيْتِ﴾ رواه الشيخان، (عائِشَةُ)

فه‌رموی: له سه‌فه‌ری (حج) تووشی حه‌یز بوم، پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموی: هه‌موو

کرده‌وه‌کانی حاجیان بکه، به‌لام ته‌وان به‌یت مه‌که.

وَالْوَطْءُ، وَالِاسْتِمْتَاعُ بِمَا بَيْنَ السُّرَّةِ وَالرُّكْبَةِ. وَيَحْرُمُ عَلَى الْجُنُبِ خَمْسَةُ أَشْيَاءَ: الصَّلَاةَ، وَقِرَاءَةَ الْقُرْآنِ، وَمَسُّ الْمُصْحَفِ وَحَمْلُهُ، وَالطَّوَافُ، وَاللَّبْتُ فِي الْمَسْجِدِ. وَيَحْرُمُ عَلَى الْمُخَدِّثِ ثَلَاثَةَ أَشْيَاءَ: الصَّلَاةَ،

حرفتم: (وَالْوَطْءُ) جیماع کردن حرّامه ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِصْتَعُوا كُلَّ شَيْءٍ إِلَّا النِّكَاحَ ﴿رواه مسلم، پیغمبر ﷺ﴾ فرمودی: له کاتی چه یزدا هموو رابواردنتیک له گه ل ژنه کانتان بکن جگه له جیماع کردن.

هه شتم: (وَالِاسْتِمْتَاعُ) له زهت وهرگرتن حرّامه (بِمَا بَيْنَ السُّرَّةِ وَالرُّكْبَةِ) به و شویتنی نیوان ناوکو نه ژتویه: به پووتی، نه وه ک تووشی جیماع بین.

به لام نه گهر پووت نه بو دروسته ﴿عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِي اللَّهِ عَندَ: قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَأْمُرُنِي فَأَتِرُّ قِيَّاسِرُنِي وَأَنَا حَائِضٌ﴾ رواه الشيخان، (عائشة) نه فرمودی: پیغمبر ﷺ فرمانی پی نه کردم: په شته مالیکم له نیوان ناوکو نه ژتوم نه به ست، نینجا له زه تی خوی وهر نه گرت، منیش له و کاته دا له چه یزدا بووم.

که و ابوو: جگه له جیماع هموو رابواردنتیک حلاله: وه ک ماچ کردن و له گه ل نوستنو له گه ل خواردن... هتد.

﴿نَاكَادَارِي﴾: له پاش پاکبوونه وه له خوینی چه یز و نیفاس، نه وشتانه هر حرّامن تا غوسل نه کا، به لام پوژووگرتن پیش غوسل کردن دروسته، هر وه ها نه گهر ئافره ت له کاتی نوژی عه سر، یان له کاتی نوژی عیسا پاک بووه: له چه یز، یان له نیفاس، نه بی نوژی نیوه پوی نه و پوژده، یان نوژی مه غریب قهزا بکاته وه.

(وَيَحْرُمُ عَلَى الْجُنُبِ) حرّامه له سهر له شپیس به جه نابته: جا پیاو بی، یان ئافره ت (خَمْسَةَ أَشْيَاءَ) پینج شتی له سهر حرّامن تا خوی نه شورئ:

یه کم: (الصَّلَاةَ) نوژ کردن حرّامه، پیغمبر ﷺ فرمودی: ﴿لَا يَقْبَلُ اللَّهُ صَلَاةَ بَغِيرِ طَهُورٍ﴾ رواه مسلم، به بی له شپاکی له جه نابته، خوا نوژ قبول ناکا. دووم: (وَقِرَاءَةَ الْقُرْآنِ) خویندن قورئان حرّامه. سی یه م: (وَمَسُّ الْمُصْحَفِ وَحَمْلُهُ) ده ست لیدانی قورئان و هه لگرتنی حرّامه.

چوارم: (وَالطَّوَافُ) تواف کردن مالی خوا. پینجه م: (وَاللَّبْتُ فِي الْمَسْجِدِ) مانه وه له ناو مزگوت حرّامه. به لگهی نه مانه ش له به لگهی چه یز وهر یگره.

(وَيَحْرُمُ عَلَى الْمُخَدِّثِ) حرّامه له سهر مرؤفی بی ده ست نوژ (ثَلَاثَةَ أَشْيَاءَ) سی شت: یه کم: (الصَّلَاةَ) نوژ کردن دروست نیه، پیغمبر ﷺ فرمودی: ﴿لَا يَقْبَلُ صَلَاةَ مَنْ أَحَدَّثَ حَتَّى يَتَوَضَّأَ﴾ رواه الشيخان، واته: نوژی بی ده ست نوژ خوا قبولی ناکا.

وَالطَّرَافُ، وَمَسُّ الْمُصْحَفِ وَحَمْلُهُ.

دوهم: (وَالطَّرَافُ) تهواف کردن دروست نيه ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: الطَّرَافُ بِمَنْزِلَةِ الصَّلَاةِ﴾ رواه الحاكم، تهواف وهك نويژ واپه.

سئيم: (وَمَسُّ الْمُصْحَفِ وَحَمْلُهُ) دهست ليدانى قورپان وهه لگرتنى چه پامن، خوا نه فهرموى: ﴿لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ﴾ نابى دهست له قورپان بدهن تهنها به دهست نويژه وه نه بى. به لام خويندنى قورپان به بى دهست نويژى دروسته.

هروه ها نه گهر مندال بى دهست نويژ بو، نابى قه ده غه بى بگهين له دهست ليدانى قورپان. جا بزانه: تهخته ره شه بى قوتابخانه - نه گهر قورپانى له سه ر نوسرابو - وهك قورپان دهست ليدانى چه پامه.

﴿پاشكوف﴾: دروسته بى شافره تى به چه يزو مروفى به جه نابهت: زيگرو دوعا بگه ن، هه چه ند نهو زيگرو دوعايه له ناو قورپان يشدا هه بى، به لام نهك به مه به سئى قورپان خويندن، بو وينه: كه سيك پييان گوت: فلان مرد. نه ويش بلى: ﴿إِنَّا لِلَّهِ وَأَنَا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ﴾. يان كه سولرى وولاغ، يان توتومبيل ده بى، بلى: ﴿سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرْنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ﴾. يان گوتنى ﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ له كاتى خورلدنو خواردنه وه... هتد.

هروه ها دروسته له ناو ياتاغ و جانتاى جله كانى دا قورپان هه لگرتى به جه نابهتو به بى دهست نويژى.

هروه ها سونته ته له بهر قورپان و زاناي نايينى هه لبستى ﴿وَصَحَّ: أَلَهُ﴾ قَامَ لِلتَّوْرَةِ﴾ نقله فى التحفة، چه ديسى سه صحيح هه به: كه پيغه مبه ر ﷺ له بهر ته ورات هه لساوه. هروه ها خواى گوره نه فهرموى: ﴿وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا﴾ كاتى قورپان نه خويندى بى دهنگ بنو گوى لى توابگرن.

هروه ها پيغه مبه ر ﷺ نه فهرموى: ﴿اقْرَأُوا الْقُرْآنَ مَا نَتَلَفْت عَلَيْهِ قُلُوبُكُمْ فَإِذَا اخْتَلَفْتُمْ فَمُوعِنَهُ﴾ رواه الشيخان، قورپان بخويندن تا دلتان له كه لى نه گودجن، نينجا كه دلتان ماندوو بو، هه لسنو مه يخوينن، واته: نه وهك توشى هه له بين.

هروه ها پيغه مبه ر ﷺ نه فهرموى: ﴿عَرَضْتُ عَلَى ذُنُوبٍ أُمَّتِي فَلَمْ أَرْ ذَلِيلاً أَعْظَمَ مِنْ سُورَةِ مِنَ الْقُرْآنِ أَوْ آيَةٍ أَوْ تِجَارَةٍ رَجُلٌ نَسِيَهَا﴾ رواه الترمذى، واته: گونا مه كانى توممه تى منيان هينا بهرچاوم، لهو گونا مه گوره ترم نه ديت كه مروء سوپه تيك، يان تايه تيكى قورپانى له بىر بچيته وه. (خوايه له بهر خاترى قورپان له گونا مان خوش به)، آمين.

* * *

(کتابُ الصَّلَاةِ)

الصَّلَاةُ الْمَفْرُوضَةُ خَمْسٌ: الظُّهْرُ، وَأَوَّلُ وَقْتِهَا: زَوَالُ الشَّمْسِ،
وَأَخْرُوعُ إِذَا صَارَ ظِلُّ كُلِّ شَيْءٍ مِثْلَهُ بَعْدَ ظِلِّ الزَّوَالِ.
وَالْعَصْرُ، وَأَوَّلُ وَقْتِهَا: الزِّيَادَةُ عَلَى ظِلِّ الْمِثْلِ، وَأَخْرُوعُ فِي الْإِخْتِيَارِ إِلَى ظِلِّ الْمِثْلَيْنِ،

﴿ كِتَابُ الصَّلَاةِ: نَهْمُ بِهِ بِتَوَكُّهِ بِأَسَى نُوَيْزُهُ كَمَا ﴾

(الصَّلَاةُ الْمَفْرُوضَةُ) نَهْمُ نُوَيْزَاتِهِ خَوَايَ كِهَوْرَه لَه سَهْرُ مَوْسُولْمَانَانِي وَاجِبُ كَرْبُون، كِه
فَهْرَمُوِيَهْتِي: ﴿فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا﴾ نُوَيْزُ بَكْن
بِه پَاسْتِي نُوَيْزُ لَه سَهْرُ خَاوَهْنِ بَاوَه پَرَانِ نَوْسَرَاوَه وَ كَاتِي بِقِ دَانْدِرَاوَه.

(خَمْسٌ) نَهْمُ نُوَيْزُهُ وَاجِبَانِه پَينَجْنِ لَه شَهْرُ وَ پَرُوَيْكِدَا ﴿عَنْ مَالِكِ بْنِ صَعْقَةَ﴾: قَالَ
النَّبِيُّ ﷺ: فَرَضَ اللَّهُ عَلَى أُمَّتِي لَيْلَةَ الْإِسْرَاءِ خَمْسِينَ صَلَاةً فَلَمْ أَزَلْ أَرَا جَعْفَةَ وَأَسْأَلُهُ
التَّخْفِيفَ حَتَّى جَعَلَهَا خَمْسًا فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ ﴿ رَوَاهُ الشَّيْخَانُ، بِتَفْهِيمِهِ رَحِمَهُ اللَّهُ ﷺ فَهْرَمُوِي:
شَهْرُ شَهْرُ پَرُوِيِي وَ سَهْرُ كِه وَتَمَّ بِقِ نَاسْمَانِه كَانِ، خَوَايَ كِه وَرَه وَاجِبِي كَرْدِ لَه سَهْرُ تَوْمَعَمْتِ:
كِه پَه نَجَا نُوَيْزُ بَكْن، بَه لَامِ مِنْ هَرِ پَارَامَه وَه وَ دَاوَايَ سَوَكْرِدَنْمِ لِي كَرْدِ، تَا كَرْدِنِيَه پَينَج
نُوَيْزُ لَه هَمُو شَهْرُ وَ پَرُوَيْكِدَا.

كِه وَابُو: نُوَيْزُ لَه (مَكَّة) يَ پَرُوَيْزُ، لَه (٢٧) بِيَسْتِ وَ حَه فَتِي مَانِكِي (رَجَب)، سَالِيكُو نِيُو
پَيشِ كَرْچَكْرَدَنْ، وَاجِبُ كِرَاوَه وَ پَوَكْنِي دُووَه مِي نِيَسْلَامَه.

﴿ كَاتَا وَ نَاوِي نُوَيْزُهُ كَان ﴾

خَوَايَ كِه وَرَه فَهْرَمُوِيَهْتِي: ﴿فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ، وَلَهُ الْحَمْدُ فِي
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ﴾ خَوَايَ كِه وَرَه بَه پَاكِ بِنَاسِنُو نُوَيْزِي بِقِ
بَكْن: لَه كَاتِي شَهْرُ دَاهَاتَنْ نُوَيْزِي مَه غَرِيْبِ وَ عِيْشَا بَكْن، لَه كَاتِي بَه يَانِي نُوَيْزُ بَكْن، لَه
كَاتِي نِيُوَارَانِ نُوَيْزِي عَه سَرِ بَكْن، لَه كَاتِي نِيُوَه پَرُوَيْ نُوَيْزُ بَكْن.

(الظُّهْرُ) نُوَيْزِي يَه كَه مِ لَه وَ پَينَجَانِه: نُوَيْزِي نِيُوَه پَرُوِيَه، نَهْمَه يَه كَه مِ نُوَيْزُ بُوُو كِه حَه زَرَه تِي
(جُوْبِرَانِيْل) فَيَرِي پَينَغَمَبَه رِي ﷺ كَرْدِ، لَه پَرُوِي شَهْرُ پَرُوِيَه كِه، وَتَه: نُوَيْزِي بَه يَانِي يَ نَهْمُ
پَرُوِيَه نَه كَرَا (وَأَوَّلُ وَقْتِهَا) زَوَاتَرِيْنِ كَاتِي نُوَيْزِي نِيُوَه پَرُوِي (زَوَالُ الشَّمْسِ) لَادَانِي پَرُوِيَه لَه
نَاوَه نَدِي نَاسْمَانِ بَه رَه وَ پَرُوِيَاوَا (وَأَخْرُوعُ) كَرْتَايِي كَاتِي نُوَيْزِي نِيُوَه پَرُوِي (إِذَا صَارَ ظِلُّ كُلِّ
شَيْءٍ مِثْلَهُ) هَرِ كَاتِي سَبِيَه رِي هَمُو شَتِيكِ بَه نَه نَدَازَه يَ خَوِي پَرُوِي (بَعْدَ ظِلِّ الزَّوَالِ) لَه
پَاشِ نَهْمُ سَبِيَه رَه كَرْتَه يَ كَاتِي پَرُوِي لَه نَاوَه نَدِي نَاسْمَانِه.

(وَالْعَصْرُ) دُووَه مِ: نُوَيْزِي عَه سَرَه (وَأَوَّلُ وَقْتِهَا) زَوَاتَرِيْنِ كَاتِي نُوَيْزِي عَه سَرِ (الزِّيَادَةُ عَلَى ظِلِّ
الْمِثْلِ) نَهْمَه يَه سَبِيَه رِي هَمُو شَتِيكِ تَرْتِيكِ لَه خَوِي زِيَا تَرِيْنِ (وَأَخْرُوعُ) كَرْتَايِي كَاتِي عَه سَرِ
(فِي الْإِخْتِيَارِ) بَه كَاتِي هَه لَبْرُودَه: كِه خَوِي رِي بَكَاتِي (إِلَى ظِلِّ الْمِثْلَيْنِ) تَا سَبِيَه رِي هَمُو

وَفِي الْجَوَازِ إِلَى غُرُوبِ الشَّمْسِ. وَالْمَغْرِبُ، وَوَقْتُهَا وَاحِدٌ: وَهُوَ غُرُوبُ الشَّمْسِ
وَبِمَقْدَارِ مَا يُؤَدِّنُ وَيَتَوَضَّأُ وَيَسْتُرُ الْعَوْرَةَ وَيَقِيمُ الصَّلَاةَ وَيُصَلِّي خَمْسَ رَكَعَاتٍ.
وَالْعِشَاءُ، وَأَوَّلُ وَقْتِهَا: إِذَا غَابَ الشَّفَقُ الْأَخْمَرُ، وَآخِرُهُ فِي الْإِخْتِيَارِ إِلَى ثُلُثِ اللَّيْلِ،
وَفِي الْجَوَازِ إِلَى طُلُوعِ الْفَجْرِ الثَّانِي. وَالصُّبْحُ، وَأَوَّلُ وَقْتِهَا: طُلُوعُ الْفَجْرِ الثَّانِي،
وَآخِرُهُ فِي الْإِخْتِيَارِ إِلَى الْإِسْفَارِ، وَفِي الْجَوَازِ إِلَى طُلُوعِ الشَّمْسِ.

شَتِيكَ دُو مِه نَدِي خَوِي نَه رَوَا (وَفِي الْجَوَازِ) وَه كَوْتَايِي عَسَر بَه كَاتِي دُرُوسْتَبُون بَه لَام وَه ك
كَاتِي پِيَشْتَر خِيَرِي نَه كَاتِي (إِلَى غُرُوبِ الشَّمْسِ) تَا پَرُؤْ نَاوَا نَه بِيْن، مَه ر نَه مِيْنِي.
(وَالْمَغْرِبُ) سَمِي يَه: نَوِيْزِي مَه غَرِيْبِه - نَوِيْزِي شِيَوَان (وَوَقْتُهَا وَاحِدٌ) كَاتِي مَه غَرِيْب يَه ك
كَاتِه (وَهُوَ) نَه وَكَاتِه ش (غُرُوبُ الشَّمْسِ) بَه نَاوَابُونِي پَرُؤْ دَه سَت پِيْن نَه كَا (وَبِمَقْدَارِ مَا
يُؤَدِّنُ) بَه رَدَه وَام نَه بِيْن تَا بَانِك نَه دَاو (وَيَتَوَضَّأُ) دَه سَت نَوِيْزِي نَه شَوَاو (وَيَسْتُرُ الْعَوْرَةَ)
عَه وَدَه تِي خَوِي دَانَه پَرُوشِنُو (وَيَقِيمُ الصَّلَاةَ) نِي قَامَه تِي نَوِيْزِي نَه كَاو (وَيُصَلِّي خَمْسَ رَكَعَاتِ)
پِيْنِج رَه كَمَه ت نَوِيْزِي نَه كَا: سَمِي مَه غَرِيْبُو دُوِي سَوْنَه ت.
جَا نَه وَه فَه رَمُودَه ي نَوِيْزِي نِي مَامِي (شَا فَعِي) يَه، بَه لَام فَه رَمُودَه كَه ي كُونِي نَاشِكْرَاتِرَه
- چُونَكَه حَه دِي سَه كَه ي دَاهَاتُور پَالِپَشْتِيَه تِي - كَه نَه فَه رَمُوي: تَا نَوِيْزِي عِي شَا نَه بِيْن، كَاتِي
مَه غَرِيْب مَه ر نَه مِيْنِي.

(وَالْعِشَاءُ) چَوَارَه م: نَوِيْزِي عِي شَا يَه - خَه وَتِنَان (وَأَوَّلُ وَقْتِهَا) زُووْتَرِيْن كَاتِي نَه وَ نَوِيْزَه (إِذَا غَابَ
الشَّفَقُ الْأَخْمَرُ) نَه وَكَاتِه يَه كَه پَرُؤَاكِي سَوْر لَه لَای پَرُؤْ نَاوَا، نَاوَا نَه بِيْن (وَآخِرُهُ فِي الْإِخْتِيَارِ)
كَوْتَايِي كَاتِي عِي شَا بَه كَاتِي هَه لَبْرُودَه: كَه خِيَرِي بَكَاتِي (إِلَى ثُلُثِ اللَّيْلِ) تَا سِيْئَه كِي شَه وَ
نَه رَوَا (وَفِي الْجَوَازِ) وَه بَه كَاتِي دُرُوسْتَبُونِي نَوِيْزِي بَه لَام وَه ك كَاتِي پِيَشْتَر خِيَرِي نَه كَاتِي (إِلَى
طُلُوعِ الْفَجْرِ الثَّانِي) تَا پَرُؤَاكِي دُووَه مِي بَه يَان دَه ر نَه كَه وَيِي مَه ر نَه مِيْنِي.
(وَالصُّبْحُ) پِيْنِجَه م: نَوِيْزِي سَبَه يِنَه يَه (وَأَوَّلُ وَقْتِهَا) زُووْتَرِيْن كَاتِي نَوِيْزِي سَبَه يِنَه (طُلُوعُ
الْفَجْرِ الثَّانِي) دَه ر كَه وَتِي پَرُؤَاكِي دُووَه مِي بَه يَانَه - كَه پِيْنِي نَه كَوْتَرِي: (الْفَجْرُ الصَّادِقُ) - وَتَه:
پَرُؤَاكِيَه كَه بَه پَانِي بَلَاو نَه بِيْتَه وَه لَه بِنَارِي نَاسْمَانِي لَای پَرُؤْ هَه لَات، نِيْنَجَا بَه رَه بَه رَه زِيَاد
نَه بِيْن، تَا پَرُؤْ دَه ر نَه كَه وَيِي:

(وَآخِرُهُ فِي الْإِخْتِيَارِ) كَوْتَايِي كَاتِي نَوِيْزِي سَبَه يِنَه بَه كَاتِي هَه لَبْرُودَه: كَه خِيَرِي بَكَاتِي
(إِلَى الْإِسْفَارِ) تَا دُونِيَا تَه وَلُو پَرُؤَاك نَه بِيْن (وَفِي الْجَوَازِ) وَه بَه كَاتِي دُرُوسْتَبُونِي نَوِيْزِي بَه لَام
وَه ك كَاتِي پِيَشْتَر خِيَرِي نَه كَاتِي (إِلَى طُلُوعِ الشَّمْسِ) تَا پَرُؤْ لَه بَه رَزَابِيَه كَان دَه ر نَه كَه وَيِي
- كَه پِيْنِي نَه لِيْن: (كَه زَنِك) - مَه ر نَه مِيْنِي. بَه لَكَه ي پِيْنِج كَاتَه كَان نَه م حَه دِي سَه يَه:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: وَقْتُ الظُّهْرِ إِذَا زَالَتْ الشَّمْسُ وَكَانَ
ظِلُّ الرَّجُلِ كَطَوْلِهِ مَا لَمْ يَحْضُرِ الْعَصْرُ، وَوَقْتُ الْعَصْرِ مَا لَمْ تَصْفُرْ الشَّمْسُ، وَوَقْتُ صَلَاةِ

(فَصَلِّ وَشَرَانِطُ وَجُوبِ الصَّلَاةِ ثَلَاثَةُ أَشْيَاءَ: الْإِسْلَامُ، وَالْبُلُوغُ، وَالْعَقْلُ وَهُوَ حَدُّ التَّكْلِيفِ.

المَغْرِبِ مَا لَمْ يَغِبِ الشَّفَقُ، وَوَقْتُ صَلَاةِ الْعِشَاءِ إِلَى نِصْفِ اللَّيْلِ الْأَوْسَطِ، وَوَقْتُ صَلَاةِ الصُّبْحِ مِنْ طُلُوعِ الْفَجْرِ مَا لَمْ تَطْلُعِ الشَّمْسُ) رواه مسلم، پیغمبر ﷺ فرمودی: کاتبی نیوه رز که رز لایدا تا سبیره پیاو هندی خوی نه بی، نینجا عسر نه بی تا رز زهردهی نه که ویتن، نینجا مغرب دیو نه مینن تا رونا بی سدر تاوا نه بی، نینجا عیسا نه بی تا نیوه شهوی به که م، وه به دهر که وتنی به بیان نویژی سبهینه به تا رز دهر نه که وی.

جا بزانه: پیغمبر ﷺ نه فرمودی: ﴿أَحَبُّ الْأَعْمَالِ الصَّلَاةُ فِي أَوَّلِ وَقْتِهَا﴾ رواه الشیخان، خورش و بیستترین کرده وی باش: نویژ کردنه له زووترین کاتبی خوی دا. هه روه ما نه فرمودی: ﴿مَنْ أَدْرَكَ رَكْعَةً مِنَ الصَّلَاةِ فَقَدْ أَدْرَكَ الصَّلَاةَ﴾ رواه الشیخان، هه ر که سیک یه که ره که متی نویژه که ی له کاتبی خوی دا بکا، هه موو نویژه که ی دروسته.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَاسِي لَهُ وَكَه سَانَهُی نَوِيژِيَان لَهُ سَهْر وَاجِبُهُ﴾

(وَشَرَانِطُ وَجُوبِ الصَّلَاةِ) مەرجه کاتبی واجیبوونی نویژ (ثَلَاثَةُ أَشْيَاءَ) سنی مەرجن: یه که م: (الْإِسْلَامُ) نیسلامه تی به، چونکه نویژ روکنی دوه می نیسلامه، که و ابوو: کافر نویژی له سهر نیه، خوی گوره نه فرمودی: ﴿قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَتَّهَوُا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ﴾ به کافره کان بلن: نه گه ر واز بیننو موسولمان بین له پابر دوویان نه بوردی. به لام نه که سهی له نیسلامه تی وه گه ر ابیتته وه، واته: کافر بو بی، نه بی هه موو نویژو رزوه کاتبی قهزا بکاته وه.

دوه م: (وَالْبُلُوغُ) بلوغی بو بی: به و شیوه یه ی باسمان کرد له هه یزدا. سنی یه م: (وَالْعَقْلُ) عه قلی هه بی (وَهُوَ حَدُّ التَّكْلِيفِ) عه قل سنوری دلوا کردنی خواپه رستی به ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: رَفِعَ الْقَلَمُ عَنْ ثَلَاثَةٍ: عَنِ النَّائِمِ حَتَّى يَسْتَيْقِظَ وَعَنِ الصَّبِيِّ حَتَّى يَحْتَلِمَ وَعَنِ الْمَجْتُونِ حَتَّى يَعْقِلَ﴾ رواه احمد والنسائی، پیغمبر ﷺ فرمودی: نویسنی تاوان له سهر سنی که سان هه لگیر لوه: له سهر نوستوو تا هه شیار نه بیته وه، له سهر مندال تا بلوغی نه بی، له سهر شیت تا چاک نه بیته وه.

که و ابوو: قهزا کردنه وه نویژ واجب نیه: له سهر مندالو شیتو بین هوشو شافره تی خاوه ن هه یزو نیفاس.

به لام مروفی نووستوو- که نویژی نه کردین- ته نها تاوانی له سهر نانووسری و نه بی نویژه که ی قهزا بکاته وه، چونکه پیغمبر ﷺ فرمودی: ﴿إِذَا رَقَدَ أَحَدُكُمْ عَنِ الصَّلَاةِ أَوْ غَفَلَ عَنْهَا فَلْيُصَلِّهَا إِذَا ذَكَرَهَا﴾ رواه مسلم، کاتبی به کیکتان نوستوو، یان له بیری چوو نویژ بکا، با نه و نویژه بکا کاتبی هه شیار نه بیته وه دیتته وه بیری.

.....
 هردها نه و كه سهی نويزنه كر بووه، يان چەند نويزتيكي نه كردهون، يان نويزتي كردهون، به لام نويزه كاني دروست نه بوبن، واجبه: نويزه كانيان قهزا بکه نه وه ﴿عَنْ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: أَنَّهُ شَغِلَ النَّبِيُّ ﷺ عَنِ صَلَاةِ الْعَصْرِ يَوْمَ الْأَخْرَابِ، ثُمَّ صَلَّاهَا بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ﴾ رواه الشيخان، پيغمبر ﷺ له جهنگي (خه ندهق) نويزتي عه سري له ده ست چو و له كاتي خزي دا پتي نه كرا- نينجا له نيوان (مغرب) و (عشاء) دا نويزه كه ي عه سري كرد.

﴿بإسي پهر وهرده كردني مندال﴾

بزافه: بقره اميناني مندالان، پيغمبر ﷺ فه رمويه تي: ﴿مُرُوا الصَّبِيَّ بِالصَّلَاةِ إِذَا بَلَغَ سَبْعَ سِنِينَ، وَإِذَا بَلَغَ عَشْرَ سِنِينَ فَأَضْرِبُوهُ عَلَيْهَا، وَفَرَّقُوا بَيْنَهُمْ فِي الْمَضَاجِعِ﴾ رواه الترمذي و ابوداود، كاتي منداله كانتان ته مه نيان بووه هفت سالان فه رمانيان پي بكن بقره نويز كردن، وه له ته مه ني ده سالي له سه ر نويزنه كردن لييان بدهن و جيگه ي خه و تنيان ليك جيا بکه نه وه، نه وه ك په وشتيان تيك بچن.

هه ردها نه يي دايكو باوك له هفت ساليه وه منداله كانيان فيري په وشتي نيسلامه تي بكن، فيري وشه ي شاده و نيمانيان بكن، فيري بوكني نيمان و نيسلاميان بكن، فيري ناسيني خولو پيغمبريان بكن: كه يه ك خودا هه يه ناوي (الله) يه، هه موو بوونه وهرت ك نه و دروستي كرده.

هه م پيغمبر ﷺ ناوي (محمد) ﷺ، له (مكه) ي پيروز له دايك بووه، له (مدينه) ي پيروز وه فاتي كرده، له ته مه ني چل سالي دا بووه ته پيغمبر، له شه ستوسن سالي دا وه فاتي كرده، له نواي وي هيچ پيغمبرت ك نه، وه ناييني نيمه ناوي نيسلامه، خوي گه وه فه رمويه تي: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا﴾ نه ي خاوهن باوه ران خوتان و خزم و كه ستان له ناگري نوزه خ بيارينن.

﴿بإسي نويزمكاني سونته ت﴾

﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ: أَنْظَرُوا هَلْ لِعَبْدِي مِنْ تَطَوُّعٍ؟ فَإِنْ كَانَ لَهُ تَطَوُّعٌ قَالَ: أَتَمُّوا لِعَبْدِي فَرِيضَتَهُ مِنْ تَطَوُّعِهِ﴾ رواه ابوداود، پيغمبر ﷺ فه رموي: له ريزي قيامت كه به نده له بده سستي خوا نه وه سستي نويزه كاني ناته واوه، خوي گه وه به فريشته كان نه فه رموي: ته ماشا بكن نايا به نده ي من نويزي سونته تي هه نه؟ جا نه گه ر سونته تي هه بون، نه فه رموي: ناته واوي نويزه واجبه كاني- كه نه يزانويه- له و سونته تانه بوي ته ولو بكن. نينجا بزافه: خيري هه ر واجبيك به قه د هفتا سونته ته.

وَالصَّلَاةُ الْمَسْنُونَاتُ خَمْسٌ: أَلْعِيدَانِ، وَالْكَسُوفَانِ، وَالْإِسْتِسْقَاءُ.
وَالسُّنَّةُ التَّابِعَةُ لِلْفَرَائِضِ سَبْعَ عَشْرَةَ رَكْعَةً: رَكْعَتَا الْفَجْرِ، وَأَرْبَعٌ قَبْلَ الظُّهْرِ وَرَكْعَتَانِ
بَعْدَهَا، وَأَرْبَعٌ قَبْلَ الْعَصْرِ، وَرَكْعَتَانِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ،

(وَالصَّلَاةُ الْمَسْنُونَاتُ) هُوَ نَوِيْزَاتُهُ سَوْنَه تَنُو بِه جِه مَاعَه تِي ش نِه كَرِيْن (خَمْسٌ) پِيْنَجِن:
(أَلْعِيدَانِ) نَوِيْزِي جِه ذِي رِه مَه زَانُو قُوْرِيَان (وَالْكَسُوفَانِ) نَوِيْزِي رُوْزِ كِيْرَانُو مَانِكْ كِيْرَان
(وَالْإِسْتِسْقَاءُ) نَوِيْزِي دَاوَا كَرْدَنِي بَارَان.

(وَالسُّنَّةُ) هُوَ سَوْنَه تَانَهِي بِه جِه مَاعَه تَا كَرِيْنُو (التَّابِعَةُ لِلْفَرَائِضِ) بِه سَتْرَاوْنَه تَه وَه
بِه نَوِيْزَه وَاجِبَه كَان (سَبْعَ عَشْرَةَ رَكْعَةً) حَه هَدَه رِه كَعَه تَن:

(رَكْعَتَا الْفَجْرِ) دُوو رِه كَعَه تِي پِيْش نَوِيْزِي بِه يَانِي: نِيَه تِي سَوْنَه تِي پِيْش نَوِيْزِي بِه يَانِي
لِي دِيْنِي، لِه دَوَاي فَاتِي حَه لِه رِه كَعَه تِي يَه كَه م (قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ) وَ لِه رِه كَعَه تِي دُووَه م
(قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) نِه خَوِيْنِي ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: رَكْعَتَا الْفَجْرِ خَيْرٌ مِنْ
الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا﴾ رَوَاه مُسْلِم، پِيْغَه مَبْرُكٌ ﷺ فَه رَمُوِي: دُوو رِه كَعَه تِي پِيْش نَوِيْزِي بِه يَانِي
لِه هَمُوو دُوْنِيَاو لِه وَهِي لِه دُوْنِيَا دَا بِه بَاشْتَرَه.

(وَأَرْبَعٌ قَبْلَ الظُّهْرِ) چَوَار رِه كَعَه تِي پِيْشِي نَوِيْزِي نِيُوَه رُوْ (وَرَكْعَتَانِ بَعْدَهَا) دُوو رِه كَعَه تِي لِه
دَوَاي نَوِيْزِي نِيُوَه رُوْ ﴿عَنْ أُمِّ حَبِيْبَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ حَافِظٌ عَلَيَّ أَرْبَعٌ قَبْلَ
الظُّهْرِ وَأَرْبَعٌ بَعْدَهَا حَرَّمَ اللَّهُ تَعَالَى عَلَيَّ النَّارَ﴾ رَوَاه اَصْحَابُ السُّنَنِ، پِيْغَه مَبْرُكٌ ﷺ
فَه رَمُوِي: هَر كِه سِيْكَ بَه رَدَه وَام چَوَار رِه كَعَه تِي پِيْش نَوِيْزِي نِيُوَه رُوْ چَوَار رِه كَعَه تِي دَوَاي
نَوِيْزِي نِيُوَه رُوْ بَكَا، خَوَاي كِه وَرَه لِه شَا كَرِي دُوْرَه خ قَه دَه غَهِي نِه كَا. كِه وَابُوو: نِيَه تِي
سَوْنَه تِي پِيْش نِيُوَه رُوْ، سَوْنَه تِي دَوَاي نِيُوَه رُوْ لِي بِيْتِنِ.

﴿فَاكَا دَارِي﴾: پِيْش جُوْمَعَه دُوو رِه كَعَه تِي، يَان چَوَار رِه كَعَه تِي سَوْنَه تَن، هَمُوَهَا لِه دَوَاي
جُوْمَعَه ش چَوَار رِه كَعَه تِي سَوْنَه تَن.

(وَأَرْبَعٌ قَبْلَ الْعَصْرِ) چَوَار رِه كَعَه تِي پِيْش نَوِيْزِي عَه سِر سَوْنَه تَن، نِيَه تِي سَوْنَه تِي
پِيْش عَه سِرِي لِي دِيْنِي ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: رَحِمَ اللَّهُ أُمَّرَأَ صَلَّى قَبْلَ
الْعَصْرِ أَرْبَعًا﴾ رَوَاه التَّرْمِذِي، پِيْغَه مَبْرُكٌ ﷺ فَه رَمُوِي: خَوَا رِه مَبْرُكٌ ﷺ بَه وَكِه سَه بَكَا: كِه پِيْش
نَوِيْزِي عَه سِر چَوَار رِه كَعَه تِي سَوْنَه تَن نِه كَا.

جَا بَزَانَه: دُوو رِه كَعَه تِي پِيْش نَوِيْزِي عَه سِر هَر سَوْنَه تَن ﴿عَنْ عَلِيٍّ ﷺ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ
كَانَ يُصَلِّي قَبْلَ الْعَصْرِ رَكْعَتَيْنِ﴾ رَوَاه أَبُو دَاوُد، پِيْغَه مَبْرُكٌ ﷺ پِيْش نَوِيْزِي عَه سِر
دُوو رِه كَعَه تِي نِه كَرْدَن.

(وَرَكْعَتَانِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ) دُوو رِه كَعَه تِي لِه دَوَاي نَوِيْزِي مَه غَرِيْب سَوْنَه تَن بِه نِيَه تِي
سَوْنَه تِي پَاش مَه غَرِيْب.

وَلَثَلَاثٌ بَعْدَ الْعِشَاءِ يُوتَرُ بِوَاحِدَةٍ مِنْهُنَّ. وَثَلَاثُ نَوَافِلَ مُؤَكَّدَاتٌ: صَلَاةُ اللَّيْلِ،

(وَلَثَلَاثٌ بَعْدَ الْعِشَاءِ) سَنَ رَهْكَعَاتِ پَاشِ نَوِيژِي عِيْشَا سَوْنَهْتَن (يُوتَرُ بِوَاحِدَةٍ مِنْهُنَّ) يَهْ كِيْتِكِيَانِ لَهْ وَ سَيِيَانَهْ بَهْ تَاكْ تَهْ كَا (هَر وَهْ كِ بَاسِي تَهْ كَهْ يِن)، نَوَهْ كَانِي تَرِيْشْ - كَهْ لَهْ پِيْشْ (وَتَر) تَهْ كَرِيْن - نِيَهْتِي سَوْنَهْتِي پَاشِ عِيْشَايْ لِيْ دِيْنِيْن، نِيْنَجَا لَهْ وَ حَهْ قَدَهْ يَهْ دَهْ يَانِ پِيْتَهْ مَبَهْرَ ﷺ بَهْ رَدَهْ وَامْ كَرِيْوِي وَ پِيْيَانِ تَهْ كَوْتَرِي: (مُؤَكَّدَه):

﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ: حَفِظْتُ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ عَشْرَ رَكَعَاتٍ: رَكَعَتَيْنِ قَبْلَ الظُّهْرِ وَرَكَعَتَيْنِ بَعْدَهَا، وَرَكَعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ فِي بَيْتِهِ، وَرَكَعَتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الصُّبْحِ﴾ رَوَاهُ الشَّيْخَانُ، (ابن عمر) خَوَا لِيْيَانِ رَازِي بِيْن، فَهَرْمُوِي: دَهْ رَهْكَعَاتِي سَوْنَهْتِي لَهْ پِيْتَهْ مَبَهْرَ ﷺ وَ هَرْ كَرْتُوْنِ كَهْ بَهْ رَدَهْ وَامْ تَهْ يَكْرِيْدِن: نَوَهْ رَهْكَعَاتِ پِيْشْ نِيْوَهْ رَازِي وَ نَوَهْ رَهْكَعَاتِ پَاشِ نِيْوَهْ رَازِي، نَوَهْ رَهْكَعَاتِ پَاشِ مَهْ غَرِيْبِ لَهْ مَالَهْ وَهْ، نَوَهْ رَهْكَعَاتِ پَاشِ عِيْشَا لَهْ مَالَهْ وَهْ، نَوَهْ رَهْكَعَاتِ پِيْشْ نَوِيژِي بَهْ يَانِي.

﴿بَاسِي نَوِيژِي وَهْتَر﴾

(وَتَر): نَوِيژِيْ كَهْ لَهْ شَهْ وِيْ دَا بَهْ تَاكْ تَهْ كَرِيْن، لَآيْ كَهْ مِيْ يَهْ كِ رَهْكَعَاتَهْ وَ لَآيْ رَازِي يَانِزَهْ رَهْكَعَاتَهْ، بَهْ لَامْ وَهْتَرِي تَهْ وِلُوْ بَهْ لَآيْ كَهْ مِيْ سَنَ رَهْكَعَاتَهْ: نِيَهْتِي نَوِيژِي وَهْتَرِي لِيْ دِيْنِيْن، لَهْ رَهْكَعَاتِي يَهْ كَهْ مِ پَاشِ فَاتِيْحَهْ سَوْرَهْتِي (سَبَّحْ اسْمَ رَبِّكَ) بَخُوِيْنِيْ وَ لَهْ رَهْكَعَاتِي نَوَهْمِ پَاشِ فَاتِيْحَهْ سَوْرَهْتِي (قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ)، نِيْنَجَا سَوْنَهْتَهْ پَاشِ تَهْ حِيَايْ سَهْ لَامْ بَدَاتَهْ وَهْ، رَهْكَعَاتِي سَنِيْ يَهْ مِ بَهْ تَاكْ بَكَاوْ سَوْرَهْتِي (قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ) وَ (قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ) وَ (قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ) لَهْ پَاشِ فَاتِيْحَهْ بَخُوِيْنِيْ وَ لَهْ پَاشِ تَهْ حِيَايْ سَهْ لَامْ بَدَاتَهْ وَهْ.

﴿عَنْ خَارِجَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِنَّ اللهَ أَمَدَكُمْ بِصَلَاةِ هِيَ خَيْرٌ لَكُمْ مِنْ حُمْرِ النَّعَمِ وَهِيَ الْوَتْرُ فِيمَا بَيْنَ الْعِشَاءِ إِلَى طُلُوعِ الْفَجْرِ﴾ رَوَاهُ الْحَاكِمُ، پِيْتَهْ مَبَهْرَ ﷺ فَهَرْمُوِي: خَوَايْ كَهْ وَرَهْ نَوِيژِيْ كِي تَرِي دَاوَهْتَهْ نِيْوَهْ لَهْ وَوَشْتَرِي سَوْرَ خِيْرِي رَازِي تَرَهْ، نَاوِي وَهْتَرَهْ، كَاتَهْ كَهْ يِ لَهْ نِيْوَانِ كَرِيْدِنِي نَوِيژِي عِيْشَا يَهْ تَا دَهْ رَهْكَعَاتِي بَهْ يَانِ.

جَا بَرَاْنَهْ: وَهْتَرِ بَهْ تَهْ نَهَايِ تَهْ كَرِيْن، تَهْ نَهَا لَهْ (رَهْ مَهْ زَان) دَا سَوْنَهْتَهْ بَهْ جَهْ مَاعَهْتِ بَكْرِي.

﴿پَاشْ كَوِي﴾: بَرَاْنَهْ: لَهْ پِيْشْ نَوِيژِي (مَغْرِب) وَ پِيْشْ نَوِيژِي (عِشَاء) نَوَهْ رَهْكَعَاتِ سَوْنَهْتَن ﴿عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُقْفَلٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: بَيْنَ كُلِّ أَذَانِيْنِ صَلَاةٍ﴾ رَوَاهُ الشَّيْخَانُ، پِيْتَهْ مَبَهْرَ ﷺ فَهَرْمُوِي: لَهْ نِيْوَانِ كَشْتِ بَانْ كَوِ نِيْقَامَهْ تِيْ كَدَا نَوِيژِيْ كِي سَوْنَهْتِ هَهْ يَهْ.

﴿بَاسِي شَهْ وَنَوِيژِي﴾

(وَلَثَلَاثُ نَوَافِلَ) سَنَ سَوْنَهْتِي تَر (مُؤَكَّدَات) رَازِي خِيْرِنِ وَ پِيْتَهْ مَبَهْرَ ﷺ بَهْ رَدَهْ وَامْ كَرِيْوِي: يَهْ كَهْ م: (صَلَاةُ اللَّيْلِ) نَوِيژِي شَهْ وِيْ بَهْ نِيَهْتِي شَهْ وَنَوِيژِي، پِيْتَهْ مَبَهْرَ ﷺ فَهَرْمُوِي تَهْ:

وَصَلَاةُ الضُّحَى، وَصَلَاةُ التَّرَاوِيحِ.

﴿أَفْضَلُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الْفَرِيضَةِ صَلَاةُ اللَّيْلِ﴾ رواه مسلم، له هه موو نوڙيٽك گوره تر له دواى نوڙي واجب نوڙي شوه.

جا نه گره نه نوڙه له پيش نوسن بکړي پښي نه گوتري: (شهونوږي)، وه نه گره له دواى نوسن بکړي پښي نه گوتري: (تهجد)، جا نه مه يان له هه موويان خيرتره، نينجا لاي که مى شهونوږي دوو په کهه ته، لاي زړى ديارى نه کرلوه.

جا بزانه: سوننه ته بڼو نه و کهه سى شهونوږي نه کا: نوڙي (وتر) بخاته دواى هه موو نوږه کان، چونکه پيغه مبر ﷺ واي فرمووه، هه روه ما پيغه مبر ﷺ فرموويه تى: ﴿مَنْ خَافَ أَلَّا يَقُومَ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ فَلْيُوتِرْ أَوَّلَهُ، وَمَنْ طَمَعُ أَنْ يَقُومَ آخِرَهُ فَلْيُوتِرْ آخِرَ اللَّيْلِ فَإِنَّ صَلَاةَ آخِرِ اللَّيْلِ مَشْهُودَةٌ وَذَلِكَ أَفْضَلُ﴾ رواه مسلم، نه گره به کيک ترسا له کوتايي شهو له خه وه لته ستى، با پيش نوسن نوڙي (وتر) بکا، وه نه گره به ته ما يو هه لته ستى، با له کوتايي شهو هه لته ستى نوڙي (وتر) بکا، چونکه بڼو نه پيغه (وتر) (تهجد)، نه و شيوه به خيرتره.

﴿بَاسَى چيشته نوږي﴾

دووم: (وَصَلَاةُ الضُّحَى) نوږي چيشته نگاوه: لاي که مى دوو په کهه ته، لاي زړى هه شت په کهه ته، که رڼه به قه د رميک به رز بڼووه تا نيوه رڼو ماوهى هه به، به لام به لاي که مى تو چوار په کهه ته هر بکه ﴿عَنْ نُعَيْمِ بْنِ هَمَارٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: يَا بَنِي آدَمَ لَا نُعْجِزُنِي مِنْ أَرْبَعِ رَكَعَاتٍ فِي أَوَّلِ نَهَارِكَ أَكْفِكَ آخِرَةَ﴾ رواه احمد والترمذي، خواى گوره له حديسينى قودسى دا فرموويه تى: نهى شاهه ميزاد له بيرم مه که چوار په کهه نوږم بڼو بکه له سه رته تاي رڼه کهه ته، منيش نه تپاريزم تا کوتايي رڼه کهه ته. جا نه مه شيان نيته چيشته نوږي لاي ديتنى.

﴿بَاسَى نوږي ته راويح﴾

سوى يه: (وَصَلَاةُ التَّرَاوِيحِ) نوږي ته راويح، له شهوانى مانگي په مه زاندا له دواى نوږي عيشا تا دهر کهه تنى به يان ماوهى هه به ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَلَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ﴾ رواه الشيخان، پيغه مبر ﷺ فرمووى: هه رکه سىک له شهوانى په مه زاندا خوا په رستى بکا، خوا له گوناهى راپردوى خوش نه ينى.

نينجا بزانه: ژماره تپاويح له هر چوار مه زه به کاند: بيست په کهه ته ﴿عَنْ يَزِيدِ بْنِ رومان رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَانَ النَّاسُ فِي زَمَنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ ﷺ يَقُومُونَ فِي رَمَضَانَ ثَلَاثَ وَعِشْرِينَ رَكْعَةً﴾ رواه الامام مالك، له سه رده مى نيماي (عمن دا- خواتى پاتى يى- موسولمانان بيست و سى

﴿فَصَلِّ وَشَرَّاطُ الصَّلَاةِ قَبْلَ الدُّخُولِ فِيهَا خَمْسَةُ أَشْيَاءَ: طَهَارَةُ الْأَعْضَاءِ مِنَ الْحَدَثِ﴾

په كچه تيان نوږڙ نه كړدن له شه واني پرده مه زاندا- واته: سنيان (وټر) بون- (سه حابه) ي پيغه مبه ريش ﷺ - خاالتيان ياني بون- هه موويان به م دانانه ي نيمامي (عومر) پلازي بون.

به لام هه شت په كچه تيش ته راويح دروسته و حديسه كه ي به ميژه ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي رَمَضَانَ ثَمَانِ رَكَعَاتٍ ثُمَّ أَوْتَرَ﴾ رواه ابنا خزيمه و حبان في صحيحهما، (جابر) نه فرموي: پيغه مبه ريش ﷺ له شه واني پرده مه زاندا هه شت په كچه ت سوننه تي پي كړدين، نينجا نوږڙي وه تري كرد. هه روه ها گيترانه وه ي (بخاري) و (مسلم) له (عائشة) له و حديسه نزيكه.

ديسان بزانه: واجبه له هه موو دوو په كچه تيك سلام بدريته وه، با نيته تي ته راويحي لږ بيتي، سوننه ته: ته راويح به جه ماعت بكرين.

﴿ناگاداري﴾: نه گه ر نه و سوننه تانه ي باسما ن كړدن كاتيان به سه ر چوو و نه كران، سوننه ته فه زا بكرينه وه، چونكه پيغه مبه ريش ﷺ فرمويته ي: ﴿مَنْ نَامَ عَنِ الْوُتْرِ أَوْ نَسِيَ فَلْيُصَلِّ إِذَا ذَكَرَ وَإِذَا اسْتَيْقَظَ﴾ رواه الترمذي، هه ركه سيك نوست و وه تري نه كړد، يان له بيري چوو، با بيكا كاتن هاته وه بيري به خه به ر هات.

هه روه ها دروسته: سوننه ته پيش نوږږيه كان بخرينه دواي نوږږه كه ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا فَاتَتْهُ الْأَرْبَعُ قَبْلَ الظُّهْرِ صَلَّاهُنَّ بَعْدَ الرَّكَعَتَيْنِ بَعْدَ الظُّهْرِ﴾ رواه الترمذي، كاتن پيغه مبه ريش ﷺ فرما نه كه وتبا چوار په كچه ته كه ي پيش نيوه پږ بكا، له دواي نه و دوو په كچه ته سوننه ته ي دواي نيوه پږ نه ي كړدن.

﴿پاشكوف﴾: پيغه مبه ريش ﷺ فرمويته ي: ﴿صَلَاةُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ مَثْنِي مَثْنِي﴾ رواه ابوداود، سوننه ته كاني شه وي و پږږي دوو په كچه ت دوو په كچه ت نه كرين. واته: له دواي دوو په كچه ت ه حيات نه خوږيني و سلام نه داته وه.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَأْسِي مَهْرَجَهُ كَانِي دَرُوسْتَبُونِي نُوږږُ﴾

(وَشَرَّاطُ الصَّلَاةِ) نه و مه رجانه ي دان دراون پږ دروستبوني نوږږ (قَبْلَ الدُّخُولِ فِيهَا) پيش ده ست پي كړدني نوږږ تا كوټاي نوږږ (خَمْسَةَ) پينج مه رجن:

يه كه م: (طَهَارَةُ الْأَعْضَاءِ) پاكي هه موو نه دنامه كانه (مِنَ الْحَدَثِ) له بڼه ده ستنوږږي كه وړه و بچوك ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا يَقْبَلُ اللَّهُ صَلَاةً بغير طُهُورٍ﴾ رواه اصحاب السنن، پيغه مبه ريش ﷺ فرموي: به بڼ له ش پاكي له بڼه ده ستنوږږي كه وړه و بچوك، خواي كه وړه هيج نوږږي كه وړه و رناگري.

جا نه گه ر كه سيك به بڼه ده ستنوږږي كه وړه، يان بچوك نوږږي كرد، نه يي دووباره ي بكانه وه، هه روه ها نه گه ر له ناو نوږږدا بڼه ده ستنوږږ بو، هه ر نه يي دووباره ي

وَالنَّجَسِ، وَسَتْرُ الْعَوْرَةِ بِلِبَاسٍ طَاهِرٍ، وَالْوُقُوفُ عَلَى مَكَانٍ طَاهِرٍ،

بكاتوره ﴿عَنْ عَلِيِّ بْنِ طَلْحٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِذَا فُتِيَ أَحَدُكُمْ فِي الصَّلَاةِ فَلْيَنْصَرِفْ وَلْيَتَوَضَّأْ وَلْيَعِدِّ الصَّلَاةَ﴾ رواه اصحاب السنن، پیغمبر ﷺ فرمودی: کاتبی به کتیک له نپوه له ناو نوپژدا بایه کی لیدره چوو، با واز له نوپژده کی بیئی و ده ستنویژ بشوریته وه و نوپژده که ش دوپاره بکاته وه.

(وَالنَّجَسِ) هره وه ها نه بی له شو بهرگی پاک بی له هه موو پیسیه کی، پیغمبر ﷺ به ثافره تنکی فرمودی: ﴿إِذَا أَقْبَلْتَ الْحَيْضَةَ فَدَعِي الصَّلَاةَ، وَإِذَا أَذْبَرْتَ فَأَعْسِلِي عَنكَ الدَّمَ وَصَلِّي﴾ رواه الشيخان، کاتبی خوینی حه یز پووی تیکردی واز له نوپژد بیتنه و کاتبی کزتابی حه یز هات نه و خوینتی پپژاوه ته له شو بهرگت بیپشوره و نوپژد بکه.

که وایوو: نه گهر له ناو نوپژدا جلی، یان له شی پیس بو، نوپژده کی نه بری و نه بی دوپاره ی بکاته وه، هره وه ها نه گهر له پیش نوپژکردن پیسیه کی پیوه بو، به لام نه یزانی و نوپژدی کرد، هره نه بی دوپاره ی بکاته وه.

دووه م: (وَسَتْرُ الْعَوْرَةِ) عه وپه تی دایپوشن (بلیباس طاهر) به پشاکتیکی پاک، پهنگی پیسته ی تی دا دیار نه بی، جا بزافه: عه وپه تی ثافره ت: جگه له پووخسارو له په ده سستی هه موو له شی عه وپه ته ﴿عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّهَا سَأَلَتْ النَّبِيَّ ﷺ: أَتُصَلِّي الْمَرْأَةُ فِي دِرْعٍ وَخِمَارٍ؟ قَالَ: إِذَا كَانَ الدَّرْعُ سَابِغًا يُغَطِّي ظَهْرَ قَدَمَيْهَا﴾ رواه ابوداود و صححه الحاکم علی شرط البخاری، ثایا دروسته ثافره ت نوپژد بکا به ده ستمالیکه وه که سهرو که رده نی دایپوشن، له گهل کراسیکی درپژد؟ پیغمبر ﷺ فرمودی: به تی، به و مهرجه ی کراسه که نه وه نده درپژد بی: پشته بیی دایپوشن.

که وایوو: هیچ نه ندما یکی ثافره ت-هتا به ره پی و مووه کانی سه ریشی- نابی دیار بی، چونکه نوپژده کی دروست نابی.

وه عه وپه تی پیاو نیوان ناوکو نه ژتویه تی ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِذَا كَانَ الثُّوبُ وَاسِعًا فَخَالَفَ بَيْنَ طَرَفَيْهِ، وَإِنْ كَانَ ضَيِّقًا فَاتَّزَرَ بِهِ﴾ رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ فرمودی: نه گهر جله که ت به رین بوو، خو تی له ناو بیپچه، وه نه گهر ته سک بوو- وه ک په شته مال- لای خواره وه تی پی دایپوشنه. (ناشکرایه: مه به ست به په شته مالی خواره وه: دایپوشه ری نیوان ناوکو نه ژتویه).

سسی یه م: (وَالْوُقُوفُ عَلَى مَكَانٍ طَاهِرٍ) نه و شوینتی نوپژدی له سه ره که نه بی پاک بی ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ أَعْرَابِيٌّ فِي الْمَسْجِدِ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: دَعُوهُ وَهَرِّقُوا عَلَى بَوْلِهِ سَجْلًا مِنْ مَاءٍ﴾ رواه الشيخان، پیاو یک میزی له ناو مزگه وت کرد، پیغمبر ﷺ

وَالْعِلْمُ بِدُخُولِ الْوَقْتِ، وَاسْتِقْبَالُ الْقِبْلَةِ. وَيَجُوزُ تَرْكُ الْقِبْلَةِ فِي حَالَتَيْنِ: فِي شِدَّةِ الْخَوْفِ، وَفِي التَّافِلَةِ فِي السَّفَرِ عَلَى الرَّاحِلَةِ.

فهرموی: وازی لیبتینو نولچهیه کی ناو برژئتنه سر میزه که ی. واته: چونکه مزگهوت شوینی نویژه نه بی پاک بن.

چوارهم: (وَالْعِلْمُ بِدُخُولِ الْوَقْتِ) نه بی بزانی: کاتی نویژ هاتوه، خوی گوره فهرموویته: ﴿إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا﴾ به راستی نویژ له سر خاوهن باوه پان نووسراوه و کاتی بق داندراوه. که واپوو: دروست نیه پیش هاتنی کاتی نویژ، نویژ بکا.

پینجهم: (وَاسْتِقْبَالُ الْقِبْلَةِ) پووکرده قیبله یه، خوی گوره فهرموویته: ﴿قَوْلٌ وَجْهَكَ لِشَطْرِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ﴾ له نویژکردندا پووی خوت بکه لای (الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ). مه به ست: مالی خوی له مه که ی پیروژ.

﴿پوو نه کرده قیبله و، نویژی ناو نوتومبیل﴾

(وَيَجُوزُ) دروسته (تَرَكَ الْقِبْلَةَ) پوو له قیبله نه کرئی (فِي حَالَتَيْنِ) له دوو کاتدا: یه که م: (فِي شِدَّةِ الْخَوْفِ) له و کاتی ترس مه یه: جا له بوژمن، یان له شتیکی تر، خوی گوره نه فهرموی: ﴿فَإِنْ خِفْتُمْ فَرِجَالًا أَوْ رُكْبَانًا﴾ نه گه که وتنه مه ترسی نویژه که تان بکن به پیاده بی، یان، به سواری، جا پووتان له قیبله بی، یان نا. که واپوو: به پتگی خوی دا پانه کاو نویژی فه پز نه کا، جا نه گه نه ی توانی پوکووع و سوجه ببا، ناماژه یان بق نه کاو، دووباره کردنه وی نویژی ناوی، مه روک له نویژی ترسدا باسی نه که بن.

دووه م: (وَفِي التَّافِلَةِ) له نویژی سوننه تدا دروسته پوو له قیبله نه کا، هر چه ند ترسیشی نه بی (فِي السَّفَرِ) که له سه فر بن، واته: به پتگه دا پوولو سوننه ت بکا.

مهروه ا (عَلَى الرَّاحِلَةِ) به سواری وولاغیش دروسته پئیوار نویژی سوننه ت بکا، هر چه ند ترسیشی نه بی و وولاغه که یشی پووا، به لام نه گه ترسی نه بو، نویژی فه پز به م شیوه یه ی دووه م دروست نیه ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي عَلَى رَاحِلَتِهِ حَيْثُ تَوَجَّهَتْ بِهِ، فَإِذَا أَرَادَ الْفَرِيضَةَ نَزَلَ فَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ﴾ رواه الشيخان، پیغه مبه ر ﷺ له سر پشتی وولاغه که ی نویژی سوننه تی نه کرد، جا هر کاتی ویستبای نویژی فه پز بکا، دانه به زوی پووی له قیبله نه کردو نویژه فه پزه که ی نه کرد.

جا بزافه: پئیواری سوارو پئیواری پیاده، نه بی بق نویژدابه ستن پوویان له قیبله بکن، مهروه ا پئیواری پیاده نه بی له پوکووع و سوجه ش پوو له قیبله بکاو به ته واپویش بیانکا، به لام پئیواری سوار هر ناماژه یان بق بکا دروسته و نایه وی پووی له قیبله بن.

(فَصَلِّ وَأَرْكَانُ الصَّلَاةِ ثَمَانِيَةَ عَشَرَ رُكْنًا: أَلْتِيَّةُ، وَالْقِيَامُ مَعَ الْقُدْرَةِ، وَتَكْبِيرَةُ الْإِحْرَامِ،

﴿پاشکون﴾: له و حدیسه بؤمان دهرکهوت که کردنی نویژی فہرزد دوسته: له ناو فرۆکه، یان کہشتی، یان تۆتومبیل، بہ و مرجهی ږوو له قبیلہ بکاو سوجدہ و ږوکووع بہ تہ ولوی بیا، جا نہ گہر نہ وانہ له قبیلہ لایاندا، واجبه نویژکہرہ کہ بہ زووترین کات خوی بسوپینتتہ وہ لای قبیلہ، بہ لام نہ گہر نہ گونجا ږوو له قبیلہ بکا، یان ږوکنہ کانی نویژ تہ ولو بکا، نہ و کاتہ واجبه: دابہ زئی و نویژ بکا، جا نہ گہر نہ گونجا دابہ زئی، دیسان واجبه: بہ ہر شیوہ یہ ک ہبئی، نویژہ کہی بکاو دوابئی نوویارہی بکاتہ وہ ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُسَبِّحُ عَلَى الرَّاحِلَةِ... غَيْرَ أَنَّهُ لَا يَصَلِّي عَلَيْهَا الْمَكْتُوبَةَ﴾ رواہ الشیخان، پیتفہ مبرر ﷺ بہ سولری و ولاغ نویژی سوننتہی نہ کرد، بہ لام نویژی واجبی له سر پشتی و ولاغ نہ نہ کرد. (واتہ: چونکہ سوجدہ و ږوکووعی له سر ناگوچی).

﴿فَصَلِّ: لَهُ بِاسِي چُونِيه تِي وَ، ږوکنہ کانی نویژ﴾

(وَأَرْكَانُ الصَّلَاةِ) نہ و بہ شانہی نویژیان لی بیک دئی (ثَمَانِيَةَ عَشَرَ رُكْنًا) ہژدہ بہ شن، بیان نہ گوتری ږوکنی نویژ:

یہ کہم: (النَّبِيُّ) نیہ تہینانہ ﴿عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ﴾ رواہ الشیخان، پیتفہ مبرر ﷺ فہرموی: ہر کردہ وہ یہ کی خواہ رستی بی، بہ نیازی ناو دل نہ بی دانامہ زئی.

ثینجا بزافہ: پتویستہ بہ و نیہ تہ ہموو نویژیک له یہ کتری جیا بکہ یہ وہ: ثایا فہرزه، یان سوننتہ تہ؟ وہ ناوی نویژہ کہ چی یہ؟ بؤ وینہ: بہ دل بلی: (نیازم وہ یہ فہرزی نویژی نیوہ ږو نہ کہم)، یان بلی: (سوننتہی پیش نیوہ ږو نہ کہم). نیتہر نایہ وی بلی: نہ وہ ندہ ږو کہ تہ یہ، یان بلی: بؤ خوا نہ یکہم، بہ لکو سوننتہ تہ، ہر وہا سوننتہ تہ پیش (اللُّ أَكْبَرُ): نیہ تہ بہ زویان بگوتری، بؤ نہ وہی یارمہ تی دل بدا.

دوہم: (وَالْقِيَامُ مَعَ الْقُدْرَةِ) ږلوہ ستانہ بہ پیوہ له نویژہ فہرزه کاندہ بؤ فاتیحہ خویندن نہ گہر توانای ہبئی، وہ سوننتہ تہ بہ قہد یہ ک بست قاچہ کانی لیک نوور بن ﴿عَنْ عِمْرَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: صَلِّ قَائِمًا فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فُقَاعِدًا﴾ رواہ البخاری، پیتفہ مبرر ﷺ فہرموی: نویژ بہ پیوہ بکہ، جا نہ گہر توانات نہ بو، بہ دانیش تووی بیکہ.

سسی یہم: (وَتَكْبِيرَةُ الْإِحْرَامِ) بہ گوتنی (اللُّ أَكْبَرُ) نویژ دابہ ستی ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِذَا قُمْتَ إِلَى الصَّلَاةِ فَكَبِّرْ﴾ رواہ الشیخان، پیتفہ مبرر ﷺ فہرموی: کاتنی ویستت نویژ دابہ ستی، بلی: (اللُّ أَكْبَرُ).

﴿ثَاغَادَارِي﴾: نیہ تی نویژ نہ بی له گہل گوتنی (اللُّ أَكْبَرُ) بی، بہ لام زدر له زانایان فہرمویانہ: دوستہ له پیش گوتنی (اللُّ أَكْبَرُ) نیہ تہ بیئن.

وَقِرَاءَةُ الْفَاتِحَةِ، وَبِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) آيَةٌ مِنْهَا، وَالرُّكُوعُ، وَالطَّمَأْنِينَةُ فِيهِ،
وَالرَّفْعُ وَالْإِعْتِدَالُ، وَالطَّمَأْنِينَةُ فِيهِ، وَالسُّجُودُ، وَالطَّمَأْنِينَةُ فِيهِ، وَالْجُلُوسُ بَيْنَ السُّجُودَيْنِ،

چوارهم: (وَقِرَاءَةُ الْفَاتِحَةِ) خَوْتِنْدَنِي سُوْرَهْتِي فَاتِيحَه لَه هَمُوْرَه كَمَه تَيَكْدَا ﴿عَنْ عُبَادَةَ بْنِ
الصَّامِتِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا صَلَاةَ لِمَنْ لَمْ يَقْرَأْ بِأَمِّ الْقُرْآنِ ﴿رواه الشيخان، بِتَفْهِيْمِهِ رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهُ﴾ فَرَمُوِي: نُوِيْزِي تَهو كَسَه دَرُوْسْت نِيَه كَه فَاتِيحَه لَه نَاو نُوِيْزِدَا نَه خَوْتِنْدَنِي.

(و) هَرُوْهَ مَا خَوْتِنْدَنِي (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) لَه پِيْش فَاتِيحَه وَاجِبَه وَ (آيَةٌ مِنْهَا)
تَا يَه تِيكِي فَاتِيحَه ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ)
إِخْلَى آيَاتِهَا ﴿رواه الدارقطني، بِتَفْهِيْمِهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾ فَرَمُوِي: (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ)
تَا يَه تِيكِي فَاتِيحَه.

پِيْنَجَهَم: (وَالرُّكُوعُ) رُوْكُوْع بَرْدَنَه. شَهْشَهَم: (وَالطَّمَأْنِينَةُ فِيهِ) خُوْرَاكِرْتَنَه لَه رُوْكُوْع، وَاتَه:
پَشْتَو تَه سَتُوِي وَهَك يَه ك رَاسْت بِيْ وَ بَه هَر دُوو دَه سَتَه كَانِي تَه زُوِيَه كَانِي بَكْرِي وَ
پَه نَجَه كَانِي دَه سَتِي بَه رَه وَ قِيْبَلَه بِيْ. حَه لَقْتَهَم: (وَالرَّفْعُ) هَه لَسَانَه وَ يَه لَه رُوْكُوْع (وَالْإِعْتِدَالُ)
تَه بِي لَه وَ هَه لَسَانَه وَ يَه رَاسْت رَا بُوَه سَتِي. هَه شَقْتَهَم: (وَالطَّمَأْنِينَةُ فِيهِ) خُوْرَاكِرْتَنَه لَه وَ
هَه لَسَانَه وَ يَه: تَا هَمُوو تِيْسَقَانَه كَانِي تَه چَنَه وَ نَاو جُوْمَه كِي خُوِيَان ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهُ﴾: ثُمَّ ارْكَعْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ رَاكِعًا ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَعْتَدِلَ قَائِمًا ﴿رواه الشيخان،
بِتَفْهِيْمِهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾ فَرَمُوِي: نَوَاي فَاتِيحَه خَوْتِنْدَنِي رُوْكُوْع بِيَه وَ خُوْت رَا بَكْرَه لَه رُوْكُوْع، تِيْنَجَا
هَه لَسَه وَ تَا بَه پِيْوَه رَاسْت رَا تَه وَ سَتِي.

نُوِيَهَم: (وَالسُّجُودُ) سُوْجُوْدَه بَرْدَنَه دُوو جَا رَه هَمُوو رَه كَمَه تَيَكْدَا بَه م جُوْرَه ي كَه
بِتَفْهِيْمِهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَرَمُوِيَه تِي: ﴿أَمْرْتُ أَنْ أَسْجُدَ عَلَى سَبْعَةِ أَعْظُمٍ: عَلَى الْجَبْهَةِ، وَأَشَارَ بِيَدِهِ
إِلَى أَنْفِهِ، وَالْيَدَيْنِ، وَالرُّكْبَتَيْنِ، وَأَطْرَافِ الْقَدَمَيْنِ﴾ رَوَاهُ الشَّيْخَانُ، فَرَمَانَم دَرَاوَه تِي:
سُوْجُوْدَه بِيَهَم لَه سَهَر حَه وَت تِيْسَقَان: لَه سَهَر نِيُوْچَاوَان وَ لَوْتَو هَر دُوو دَه سَتَو هَر دُوو
تَه زُوُو وَ پَه نَجَه كَانِي قَاچ.

جَا بَزَانَه: تَه بِي سُوْجُوْدَه لَه سَهَر شَتِيكِي وَابِي: كَه لَه كَه لِي هَه لَنَه سَتِي تَه وَ تَه وَ تَه بِي لَاي
خَوَارَه وَ ي بَه رَزْتَر بِيْ لَه لَاي سَهَرِي، وَاتَه: تَه كَه ر پَه رُوِيَه ك، يَان مِيْزَه رَه كَه ي لَه سَهَر
نِيُوْچَاوَانِي بُوُو، سُوْجُوْدَه ي دَرُوْسْت نِيَه.

دَه يَهَم: (وَالطَّمَأْنِينَةُ فِيهِ) خُوْرَاكِرْتَنَه لَه سُوْجُوْدَه دَا تَا كَرَانَا يِي سَهَرِي تَه كَاتَه
شُوِيْنِي سُوْجُوْدَه، بِتَفْهِيْمِهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَرَمُوِيَه تِي: ﴿ثُمَّ اسْجُدْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ سَاجِدًا﴾
رَوَاهُ الشَّيْخَانُ، تِيْنَجَا سُوْجُوْدَه بِيَه وَ خُوْت رَا بَكْرَه لَه سُوْجُوْدَه دَا.
يَا نَزَهَم: (وَالْجُلُوسُ بَيْنَ السُّجُودَيْنِ) دَانِي شَتَنَه لَه نِيُوَان هَر دُوو سُوْجُوْدَه كَانَدَا.

وَالطَّمَأْنِيَّةُ فِيهِ، وَالْجُلُوسُ الْأَخِيرُ، وَالتَّشَهُدُ فِيهِ، وَالصَّلَاةُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فِيهِ،
وَالتَّسْلِيمَةُ الْأُولَى، وَبَيَّةُ الْخُرُوجِ مِنَ الصَّلَاةِ، وَتَرْتِيبُ الْأَرْكَانِ عَلَى مَا ذَكَرْنَا.

دوانزهم: (وَالطَّمَأْنِيَّةُ فِيهِ) خرداگرتنه له و دانيشتنه دا تا به ته وای پشتی راست
ته بیته وه و دهسته کانی له سه رانه کانی دانه نه و په نهجی هر دوو دهسته کانی له نزیك
نه ژنوبه کانی دانه نه، پیغه مبر ﷺ فرموویته: ﴿ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ جَالِسًا﴾ رواه
الشیخان، دواى سوجه هه لسه وه تا به ته وای دا نه نیسی.

سینزدهم: (وَالْجُلُوسُ الْأَخِيرُ) دانیشتنه بو ته حیاتی دواى سی.
چواردهم: (وَالتَّشَهُدُ فِيهِ) خویندنی ته حیاتی دواى یه له و دانیشتنه دا:

جا نه مهش ده قسی نه و ته حیاته یه که (ابن عباس) - خواتیان پنه بی- له پیغه مبر ﷺ
کیراویه تیه وه: ﴿التَّحِيَّاتُ الْمُبَارَكَاتُ الصَّلَوَاتُ الطَّيِّبَاتُ لِلَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ
وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ﴾ رواه مسلم.

پانزهم: (وَالصَّلَاةُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ) سه لاوات لیدانه له سه ر پیغه مبر ﷺ (فیه) له ته حیاتی
ناخیردا، جا به لای که می بلتی: (اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ). به لام له دواى ته حیات- پیش
سه لامدانه وه- سوننه ته: به بریزی سه لاوات لیداو بلتی: ﴿اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى
آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ، وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ
عَلَى إِبْرَاهِيمَ فِي الْعَالَمِينَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ﴾ رواه مسلم عن ابی مسعود.

هه روه ما له پاش نه و سه لاواته- پیش سه لامدانه وه- سوننه ته نه م نوعایه بخوینی:
﴿اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ، وَمِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ،
وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ﴾ رواه الشیخان.

شانزهم: (وَالتَّسْلِيمَةُ الْأُولَى) سه لامدانه وه یه که مه به لای راسته دا، چونکه پیغه مبر ﷺ
فرموویته: ﴿تَخْرِجُهَا التَّكْبِيرُ وَتَخْلِيلُهَا السَّلَامُ﴾ رواه اصحاب السنن، دابه ستنی نویژ
(الله أكبر) گوته، وه ده رچوون له نویژ سه لامدانه وه یه. واته: بلتی: (السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ
اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ).

هه فده هم: (وَبَيَّةُ الْخُرُوجِ مِنَ الصَّلَاةِ) نیته دی ده رچوونه له نویژ، به لام فرمووده ی
راستر نه وه یه: که نه و نیته پتویست نیه.

هه ژده هم: (وَتَرْتِيبُ الْأَرْكَانِ) پرزکردنی نه و روکخانه یه (على ما ذكرناه) به و شیوه یه ی
باسمان کرد: که له پیغه مبر ﷺ وه رگراوه فرموویته: ﴿صَلُّوا كَمَا رَأَيْتُمُونِي
أَصَلِّي﴾ رواه البخاری، نویژ بکن به و شیوه یه ی منتان بینوه نویژم ده کرد.

وَسُنَّتْهَا قَبْلَ الدُّخُولِ فِيهَا شَيْئَانِ: الْأَذَانُ وَالْإِقَامَةُ

جا نه‌گەر به پیچیه‌وانه‌ی ئه‌و ریزه نوژی کرد: وه‌ک به قه‌سدی سوجه پیش پوکووع بیا، ئه‌وه نوژی‌ه‌که‌ی تیک نه‌چی و ئه‌بی دووباره‌ی بکاته‌وه.

به‌لام نه‌گەر- به قه‌سدی نه‌بو- به هه‌له سوجه‌ی پیش پوکووع برد، یان ته‌حیاتی پیش فاتحه‌ خویند، نوژی‌ه‌که‌ی تیک ناچن، به‌لام هه‌رچی له نوای ریزتی‌کدانه‌که کردویه‌تی به بی سود نه‌پوای ئه‌بی بگه‌ریتته‌وه سه‌ر ریزه‌که‌ی خوی، جا نه‌گەر هه‌ر نه‌هاته‌وه بی‌ری که ریزی تیک داوه، تا گه‌یشته‌وه هه‌مان پوکن- که نه‌یکردوه- با هه‌ر به‌رده‌وام بی و ئه‌و پوکنه له جی‌ی نه‌کراوه‌که نه‌ژمیردری، ئه‌وه‌ی به هه‌له‌ش کردبوی، دووباره ئه‌یکاته‌وه، ئینجا سوننه‌ته پیش سه‌لامدانه‌وه سوجه‌ی سه‌هوو بیا.

﴿بِاسْمِ بَانِگَاو نِیْقَامَهَات﴾

(وَسُنَّتْهَا) سوننه‌ته‌کانی نوژی (قَبْلَ الدُّخُولِ فِيهَا) پیش دابه‌ستنی نوژی (شَيْئَانِ) دوو شتن: سوننه‌تی یه‌که‌م: (الْأَذَانُ) بانگدانه بۆ هه‌ر پینچ نوژی‌ه‌هه‌رزه‌کان، جا به ته‌نهایی نوژی بکا، یان به جه‌ماعه‌ت، له چۆلی بن، یان له ئاوه‌دانی، به‌وه هه‌رجه‌ی کاتی نوژی‌هاتبێ، پیغه‌مبه‌ر ﷺ هه‌رموویه‌تی: ﴿إِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَلْيُؤْذَنُ لَكُمْ أَحَدُكُمْ﴾ رواه الشيخان، کاتی نوژی بوو، با یه‌کێک له ئیوه بۆتان بانگ بدا.

جا بزانه: له به‌ر ئه‌و هه‌دیسه‌ جه‌ند زانایه‌ک هه‌رموویانه: بانگ (فَرَضُ الْكِفَايَةِ) یه، واته: له هه‌ر دێیه‌کو له هه‌ر گه‌رێک ئه‌بی بانگ بدری، نه‌گەر نا: هه‌موویان تاوانبار نه‌بن، وه ئه‌بی بانگبێزه‌که پیاو بی و موسولمان بی و پووی له قیبله بی و به پتوه بی.

ئهمه‌ش ده‌قی بانگ، که له پیغه‌مبه‌ر ﷺ پیمان گه‌یشتوه: ﴿اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، أَشْهَدُ أَنْ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ أَشْهَدُ أَنْ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ، حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ...﴾ (فَإِنْ كَانَ صَلَاةَ الصُّبْحِ) واته: نه‌گەر بانگه‌که بۆ نوژی به‌یانی بوو ﴿قُلْتُ﴾ له نوای (حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ) بلی: ﴿الصَّلَاةُ خَيْرٌ مِنَ التَّوْمِ الصَّلَاةُ خَيْرٌ مِنَ التَّوْمِ، اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ رواه اصحاب السنن عن أبي محنورة.

سوننه‌تی دووهم: (وَالْإِقَامَةُ) نيقامه‌تکردنه بۆ هه‌ر پینچ هه‌رزه‌کان: جا به ته‌نهایی نوژی بکا، یان به جه‌ماعه‌ت، پیش دابه‌ستنی نوژی پووی له قیبله بکاو به‌م ووشانه نيقامه‌تی نوژی بکا: ﴿اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، أَشْهَدُ أَنْ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ، حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ، قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ، قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ، اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ رواه اصحاب السنن عن عبدالله بن زيد الأنصاري.

وَبَعْدَ الدُّخُولِ فِيهَا شَيْئَانِ: التَّشَهُدُ الْأَوَّلُ، وَالْقُنُوتُ فِي الصُّبْحِ،

﴿بِاسِي وَهَلَامِدَانِهَوِي بَانِك﴾

هر كه سيك گویى له بانگ، یان له نیقامت بوو، سوننه ته نه ویش وهكو بانگدهر ووشه كان بلی، به لام له كاتى ﴿حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ، حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ﴾ بلی: ﴿لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ﴾ رواه مسلم.

هر وهما له نوای بانگو له نوای نیقامت سوننه ته بانگدهر ونه وهی گویى لیبوه: سه لاوات لیبدن، پیغمبر ﷺ فرمویه تی: ﴿إِذَا سَمِعْتُمُ النِّدَاءَ فَقُولُوا مِثْلَ مَا يَقُولُ الْمُؤَذِّنُ، ثُمَّ صَلُّوا عَلَيَّ، فَإِنَّهُ مَنْ صَلَّى عَلَيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ بِهَا عَشْرًا﴾ رواه مسلم واصحاب السنن، كاتى گویتان له بانگه وازی نویژ بوو- واته: بانگو نیقامت- تیوهش وهكو بانگدهر كه ووشه كان بلین، نینجا له نوای دا سه لاوات له سه لیبدن، چونكه هر كه سيك یهك سه لاوات له سه لیبدن، خوی گه وره ده ره حمه تی به سه ردا نه یاری تی.

هر وهما له نوای بانگو له نوای نیقامت سوننه ته بلی: ﴿اللَّهُمَّ رَبِّ هَذِهِ الدُّعْوَةِ التَّامَّةِ وَالصَّلَاةِ الْقَائِمَةِ آتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَخْمُودًا الَّذِي وَعَدْتَهُ﴾ رواه البخاری. ﴿وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّهُ كَانَ إِذَا سَمِعَ الْمُؤَذِّنَ يَقِيمُ الصَّلَاةَ يَقُولُ: (اللَّهُمَّ رَبِّ هَذِهِ الدُّعْوَةُ التَّامَّةُ وَالصَّلَاةُ الْقَائِمَةُ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٌ وَأَنَّهُ سُوَّلُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ)﴾ رواه ابن السنن، واته: كه (ابوهريرة) گویى له نیقامه تی نویژ نه بو بهم ووشانه ی پرابردو سه لاواتی لیته دلو نوعای بقی پیغمبر ﷺ نه كرد.

﴿بِاسِي قُونُووتو، سوننه ته كانی تری ناو نویژ﴾

نینجا كه نیقامت ته ولو بوو هله سستی و نویژ دانه به سستی، جا (وَبَعْدَ الدُّخُولِ فِيهَا) نهو سوننه تانه ی به شیكن له نویژو له پاش ده ست پیکردنی نویژن (شئینان) دوو سوننه تن: سوننه تی یه كه م: (التَّشَهُدُ الْأَوَّلُ) ته حیاتی یه كه م- تا نه گاته (اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٌ) ﴿عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُجَيْنَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَامَ مِنْ اثْنَتَيْنِ مِنَ الظُّهْرِ لَمْ يَجْلِسْ بَيْنَهُمَا، فَلَمَّا قَضَى صَلَاتَهُ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ﴾ رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ دوو په كه تی نویژی نیوه پوی كردن و بق ته حیاتی یه كه م دانه نیشته و هلساوه، نینجا كه نویژی ته ولو كرد، دوو سوچه دی سه هوی بردن و سه لامی داوه.

سوننه تی دووهم: (وَالْقُنُوتُ) خویندن (قونووت-ه) له سنی شویندا: یه كه م: (فِي الصُّبْحِ) له نویژی سبه یناندا كه له پوكووعی ناخبری هلساوه له نوای (سَمِعَ اللَّهُ- تَا- لِكَ الْحَمْدُ)، ﴿عَنْ أَلْسِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: مَا زَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْنُتُ فِي صَلَاةِ الصُّبْحِ حَتَّى يَفَارِقَ الدُّنْيَا﴾ رواه الدارقطني والحاكم، پیغمبر ﷺ به رده وام له نویژی سبه یناندا قونووتی نه خویند تا وه فاتى كرد.

وَلِي الْوَيْلِ فِي النِّصْفِ الْفَائِي مِنْ رَمَضَانَ. وَهَيَاثُهَا خَمْسَ عَشْرَةَ خَصْلَةً: رَفَعَ الْيَدَيْنِ

دووم: نه گهر به لایه ک هاته سهر موسولمانان، سونفته له هر پینج فهرزه کاندای پاش مه لسانه وه له روکووی ناخیر: قونوت بخویندی ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ لَا يَقْنُتُ إِلَّا إِذَا دَعَا لِقَوْمٍ أَوْ دَعَا عَلَى قَوْمٍ﴾ صححه ابن خزیمه، پیغمبر ﷺ له هه موو نویزه فهرزه کاندای قونوتی نه نه خویندی، مه گهر نوعای بی چه وساوان کردبای، یان نوعای له سته مکاران کردبای. واته: تنها نه و کاته قونوتی نه خویندی.

سوییم: (وَلِي الْوَيْلِ) له نویژی (وَتَرَدَا) که له روکووی ناخیری مه لساوه - قونوت سونفته (فِي النِّصْفِ الثَّانِي) له نیوهی نووه مدا (مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ) له مانگی په مه زان، جیاوازی نیه: ته رووی کردبی، یان نا.

﴿ناگاداری﴾: مه ندیک له زانایانی نایینی فهرموویانه: بهرده وام قونوت له نویژی (وَتَرَدَا) سوونفته.

جا بزانه: له هه موو ووشه کانی قونوت خیرتر نه مه یه: ﴿عَنْ الْحَسَنِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ: عَلَّمَنِي النَّبِيُّ ﷺ كَلِمَاتٍ أَقُولُهُنَّ فِي قُبُوتِ الْوَيْلِ﴾ حه زده تی (حسن) کوپی نیمامی (علی) ره مه مه فهرموویته: پیغمبر ﷺ چه ند ووشه یه کی فیر کردم که له قونوتی (وَتَرَدَا) بیاد خوینم، که نه مه یه: ﴿اللَّهُمَّ اهْدِنِي لِمَنْ هَدَيْتَ، وَعَافِنِي لِمَنْ عَافَيْتَ، وَكُوِّنِي لِمَنْ كُوِّنْتَ، وَبَارِكْ لِي فِيمَا أَعْطَيْتَ، وَفِي شَرِّ مَا قَضَيْتَ، فَإِنَّكَ تَقْضِي وَلَا يُقْضَى عَلَيْكَ، وَإِلَهُ لَا يَذِلُّ مَنْ وَالَيْتَ، وَلَا يَعِزُّ مَنْ عَادَيْتَ، تَبَارَكْتَ رَبَّنَا وَتَعَالَيْتَ، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ مُحَمَّدٍ ﷺ﴾ رواه البيهقي والترمذي والنسائي.

هه روه ما سونفته پیس سه لوات لیدان له نوای (وَتَعَالَيْتَ) بلی: ﴿فَلَاكُ الْحَمْدُ عَلَى مَا قَضَيْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ﴾.

هه روه ما سونفته: هه روو ده سته کانی بهرز بکاته وه، وه نه گهر نیمام بوو، دهنگی بهرز بکاته وه، له جیاتی تاک، بیکا به کو مه ل، واته: بلی: (إِهْدِنَا، عَافِنَا، كُوِّنْنَا، بَارِكْ لَنَا، قِنَا). وه نه گهر مه نوم بوو، بلی: (أَمِينَ). وه جیاوازی قونوتی سبهینه و به لاو وه تر نیه. جا بزانه: له جیاتی قونوت، یان له نوای قونوت هه روو عایه کی تر بخوینم، هه رووسته.

﴿سونفته کانی ناو نویژ﴾

(وَمِمَّا ثَابَتْهَا) نه و سونفته تانه ی به شیک نینه له نویژ، به لام نویژیان پی جوان نه بی (خَمْسَ عَشْرَةَ خَصْلَةً) پانزه نه:

یه کم: (رَفَعَ الْيَدَيْنِ) بهرز کردنه وهی هه روو ده سته کانه تا سهری په نجه کانیان نه گاته به رانبر سه روهی گوئی به کانی، له په ده سته به رانبر شان کانی نه بی:

عِنْدَ تَكْبِيرَةِ الْإِحْرَامِ وَعِنْدَ الرُّكُوعِ وَالرَّفْعِ مِنْهُ، وَوَضْعُ الْيَمِينِ عَلَى الشَّمَالِ،
وَالتَّوَجُّهُ، وَالْإِسْتِعَاذَةُ، وَالْجَهْرُ فِي مَوْضِعِهِ،

(عِنْدَ تَكْبِيرَةِ الْإِحْرَامِ) له كاتی گوئنی (الله اکبر)ی نویژدابهستن و (وعِنْدَ الرُّكُوعِ) له كاتی
چوونه پوكووع و (وَالرَّفْعِ مِنْهُ) له كاتی ههلسانوه له پوكووع، ههروهه له كاتی ههلسانوه
له تهحیاتی بهكهم بق فاتیحهی سنی بهم ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ زِيَادٌ عَنْهَا قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ إِفْتَحَ
التَّكْبِيرَ لِلصَّلَاةِ، فَرَفَعَ يَدَيْهِ حِينَ يُكَبِّرُ حَتَّى يَجْعَلَهُمَا حَذْوَ مَنْكِبَيْهِ، وَإِذَا كَبَّرَ لِلرُّكُوعِ فَعَلَ
مِثْلَهُ، وَإِذَا قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَعَلَ مِثْلَهُ، وَإِذَا قَامَ مِنَ الرُّكُوعَيْنِ رَفَعَ يَدَيْهِ﴾ رِوَاهُ
الشيخان، (ابن عمر) -خالیان بنه بن- فرموی: پیغه مبرم ﷺ بینی له كاتی (الله اکبر)ی
نویژدابهستن ههردو دهسته کانی بهرز ده کردنه وه تا به رانبهری شانها کانی ده بوزو، کاتی
چووه پوكووع هه ربو شیوهیه دهستی بهرز کردنه وه، کاتی ههلساوه له پوكووع هه ربو
شیوهیه دهستی بهرز کردنه وه، کاتی له تهحیات ههلساوه بق په کمهتی سنی بهم ههردو
دهستی بهو شیوهیه بهرز کردنه وه.

دووه م: (وَوَضْعُ الْيَمِينِ عَلَى الشَّمَالِ) دانانی دهستی راستهیه له سهر دهستی چهپه، له
کاتی فاتیحه خویندن له پشتی ناوک له ژیر سینگی ﴿عَنْ أَنَسِ بْنِ حُجْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: وَضَعَ
رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى ظَهْرِ كَفِّهِ الْيُسْرَى وَالرُّسْغِ وَالسَّاعِدِ﴾ رِوَاهُ أَبُو دَاوُدَ
وَالنَّسَائِيُّ، پیغه مبرم ﷺ دهستی راستهی دانا سهر پشته دهستی چهپه له که ل جومگی
دهستی له که ل به شیکی باسکی.

سنی بهم: (وَالتَّوَجُّهُ) خویندنن دوعای (ته وه ججوهه) به نهینی له دوی (الله اکبر)ی نویژ
دابهستن ﴿عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ كَبَّرَ، ثُمَّ قَالَ: ﴿
پیغه مبرم ﷺ که بق نویژ هه لتهستا به (الله اکبر) نویژی دانه بهست، نینجا نه م دوعایه
ته خویند: ﴿وَوَجْهْتُ وَجْهِي لِلذِّي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ حَنِيفًا مُسْلِمًا وَمَا أَنَا مِنَ
الْمُشْرِكِينَ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ لِأَشْرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ
أُمِرْتُ وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾ رِوَاهُ مُسْلِمٌ.

چوارهم: (وَالْإِسْتِعَاذَةُ) گوئنی (أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ) به نهینی، پیش دهست
پیکردنی (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) له هه موو په کمه تیکدا، خوی گه وره فرمویه تی:
﴿وَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ﴾ کاتی ویستت قورشان بضوینی
داوا له خوا بکه بتپاریزی له شهیتانی تیبه لدرلو.

پینجهم: (وَالْجَهْرُ) به دهنگ خویندنن فاتیحه و سوپه تی دوی فاتیحهیه (فِي مَوْضِعِهِ) له و
شوینهی ناشکرای بق داندراوه: که نویژی به یانی و جومعه و په کمه تی به کهم دووه می

وَالْإِسْرَارُ فِي مَوْضِعِهِ، وَالتَّائِمِينَ، وَقِرَاءَةُ السُّورَةِ بَعْدَ الْفَاتِحَةِ،

عیشاو مه‌غریبو مه‌ردبو جه‌ژنه‌کان و مانگگیران و ته‌راویح و وه‌تری‌پره‌مه‌زانه، به و مه‌رجه‌ی -له‌وانه‌دا- مه‌نوموم نه‌بن.

(وَالْإِسْرَارُ فِي مَوْضِعِهِ) مه‌روه‌ها به نه‌یئی خویندنه له و شویتنه‌ی نه‌یئی بی داندراره: که په‌واتیبی مه‌ر پینج نویژه‌کان و نویژی نیوه‌پژ و عه‌سرو په‌کعتی سن‌یه‌م و چواره‌می مه‌غریبو عیشایه. جا بزانه: له‌م پینجه‌مه‌دا جیاوازی نیام و نویژکری به ته‌نهایی نیه.

شه‌شه‌م: (والتَّائِمِينَ) گوئی (آمین) له دواى فاتحه، جا به ته‌نهایی بی، یان به جه‌ماعت ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ التَّيُّبِيُّ: إِذَا أَمَّنَ الْإِمَامُ فَأَمَّنُوا، فَإِنَّهُ مَنْ وَاقَى تَأْمِينَهُ تَأْمِينَ الْمَلَائِكَةِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ﴾ رواه الشيخان، پیغه‌مبه‌ر رضي الله عنه فه‌رموی: کاتى نیام گوئی: (آمین). نیوه‌ش بلین: (آمین). چونکه مه‌ر که سیک (آمین) گوئنه‌کسی له‌گه‌ل (آمین) گوئی مه‌لائیکه‌تان ریک بکه‌وی، خواى‌گوره له گونا‌می‌پا‌ردوبوی خوش نه‌بی.

حه‌فته‌م: (وقراءة السُّورَةِ) خویندنى سوپه‌تیکه (بَعْدَ الْفَاتِحَةِ) له پاش خویندنى فاتحه له په‌کعتی به‌که‌م و دوهم، جا بزانه: له‌جیاتى سوپه‌ت دروسته نایه‌تیکی قورپان بخوینى، به‌لام سوپه‌تیکی‌ته‌واو له نایه‌تیکی به نه‌دازه‌ی خوی خیرتره.

جا نه‌گه‌ر سوپه‌تی نه‌خویند، لای که‌می سن‌ نایه‌ت بخوینى ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ التَّيُّبِيُّ: ثَلَاثُ آيَاتٍ يقرأ بِهِنَّ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاتِهِ خَيْرٌ لَهُ مِنْ ثَلَاثِ خَلْفَاتِ عِظَامِ سِمَانٍ﴾ رواه مسلم، پیغه‌مبه‌ر رضي الله عنه فه‌رموی: سن‌ نایه‌تی قورپان به‌کیکتان له نویژدا بیاخوینى له پاش فاتحه، خیری زورتره له سن‌ ووشتی ناوسی گوره‌وه‌قه‌لو.

به‌لام نه‌گه‌ر مه‌نوموم گوئی له سوپه‌ت خویندنى نیام بوو، نه‌بی گوئی لی‌بگری‌و‌نابى سوپه‌ت بخوینى ﴿عَنْ عِبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ التَّيُّبِيُّ: لَعَلَّكُمْ تَقْرَأُونَ خَلْفَ إِمَامِكُمْ؟ قُلْنَا: نَعَمْ. قَالَ: لَا تَفْعَلُوا إِلَّا بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ فَإِنَّهُ لِأَصْلَاةٍ لِمَنْ لَمْ يقرأ بِهَا﴾ رواه اصحاب السنن، پیغه‌مبه‌ر رضي الله عنه فه‌رموی: وا دیاره نیوه له نویژی به جه‌ماعت له دواى نیام قورپان نه‌خوینن؟ گوتمان: به‌لی نه‌بخوینن، پیغه‌مبه‌ر رضي الله عنه فه‌رموی: وا مه‌که‌ن جگه له فاتحه هیچی‌تر مه‌خوینن، چونکه مه‌ر که سیک فاتحه نه‌خوینى نویژی دروست نیه.

جا نه‌گه‌ر نویژه‌که نه‌یئی بوو، یان گوئی له خویندنى نیام نه‌بو، نه‌وکاته با بیخوینى. ﴿ناگاداری﴾: خویندنى نایه‌ت، یان سوپه‌تی پاش فاتحه سوئنه‌ته: له سه‌ر ریزی قورپان بی، سوئنه‌ته: په‌کعتی‌به‌که‌م له په‌کعتی‌دوهم دریزتر بی، سوئنه‌ته: نیام ماوه‌یه‌ک به بی‌ده‌نگی قورپان له دواى فاتحه بخوینى؟ بق نه‌وه‌ی مه‌نومومه‌کانیش فاتحه‌ی خویان بخوینن.

والتكبيرات عند الخفض والرفع، وقول سمع الله لمن حمده ربنا لك الحمد،
والتسبيح في الركوع والسجود، ووضع اليدين على الفخذين في الجلوس:
يسطُ اليسرى ويقبض اليمنى إلا المسبحة فإنه يشيرُ بها مُتَشَهِّدًا،

ههشتم: (والتكبيرات) (الله أكبر) گوته (عند الخفض) کاتی هاتنه خوار بقو رکوع و
سجده (والرفع) مهرهها کاتی ههلسانه وه له سوجهو ته حیات ﴿عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ﷺ﴾: كَانَ
رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُكَبِّرُ فِي كُلِّ خَفْضٍ وَرَفَعٍ وَقِيَامٍ وَقُعُودٍ ﴿رواه الترمذي، پیغمبر ﷺ
نه یگوت: (الله أكبر)، بقگشت هاتنه خواره وه ههلسانه وه وراوهستان و دانیشتن.

نویهم: (وقول) کاتی له رکوع ههلساوه بلی: ﴿سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ﴾
رواه الشيخان، جا بزانه: نیام به ناشکرا (سمع الله لمن حمده) نه لن، نه وه یتروش به
نهینی نه لن، هم سونته له پاش (ربنا لك الحمد) بلی: ﴿حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ مِلْءُ
السَّمَوَاتِ وَمِلْءُ الْأَرْضِ وَمِلْءُ مَا بَيْنَهُمَا وَمِلْءُ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ﴾ رواه مسلم.

دهیهم و، یازدهم: (والتسبيح) ته سبجات کردنه (فی الركوع) له رکوعدا، وه ک سنی جار
بلی: ﴿سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ﴾. هم (والسجود) له سوجه شدا سنی جار بلی: ﴿سُبْحَانَ رَبِّيَ
الْأَعْلَى﴾. رواها الترمذي، مهرهها له دانیشتنی نیوان ههردوو سوجهدا سونته ته بلی:
﴿اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَعَافِنِي وَاهْدِنِي وَأرْزُقْنِي﴾ رواه ابوداود وصحه الحاكم.

دوازدهم: (ووضع اليدين) دانانی ههردوو دهسته کانه (على الفخذين) له سه ههردوو
رانه کانی (فی الجلوس) له دانیشتنی نیوان ههردوو سوجهو هم له ته حیاته کاندایا به م
شیهویه: (يسطُ اليسرى) په نجه کانی دهستی چه په ی دریز بکاته نزیک نه ژتویه کانی
(ويقبض اليمنى) په نجه کانی دهستی راسته ی بنوقینتی (إلا المسبحة) ته نها په نجه ی شاده
نه نوقینتی (فإنه) په نجه ی شاده (يُشيرُ بها) نامازه ی پی نه کا (مُتَشَهِّدًا) له کاتی شاده
هینان، که کوتی: (إلا الله) به زنی نه کاته وه، به لام نایجولینتی ﴿عَنْ ابْنِ الزُّبَيْرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا:
أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُشِيرُ بِالسَّبَابَةِ وَلَا يَحْرُكُهَا﴾ رواه احمد و ابوداود والنسائي،
پیغمبر ﷺ به په نجه ی شاده نامازه ی نه کردو نه یته جولاند.

نینجا تا کورتای ته حیات داینانیته وه په نجه ی گوره شی پیوه نه لکینتی ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا جَلَسَ فِي الصَّلَاةِ وَضَعَ كَفَّهُ الِئْمَنِي عَلَى فِخْذِهِ الِئْمَنِي،
وَقَبَضَ أَصَابِعَهُ كُلَّهَا وَأَشَارَ بِأَصْبَعِهِ الَّتِي تَلِي الإِبْهَامَ، وَوَضَعَ كَفَّهُ الِئْسَرِي عَلَى فِخْذِهِ
الِئْسَرِي﴾ رواه مسلم، که پیغمبر ﷺ بق ته حیاتی نویژ دانه نیشت، دهستی راسته ی له
سه رپانی راسته ی دانه او هه موو په نجه کانی نه نوقاندن و نامازه ی به و په نجه ی نه کرد که
له لای په نجه ی گوره یه، وه دهستی چه په ی دانه نا سه رپانی چه په ی.

وَالْإِفْرَاشُ فِي جَمِيعِ الْجَلَسَاتِ، وَالتَّوَرُّكُ فِي الْجَلْسَةِ الْأَخِيرَةِ، وَالتَّسْلِيمَةُ الثَّانِيَةُ.

سپزدهم: (وَالْإِفْرَاشُ) دانیشتنه له سر قاچی چه په (فِي جَمِيعِ الْجَلَسَاتِ) له هه مو دانیشتنه کانی نیوان سوجه کانو له ته حیاته کاندو-جگه له ته حیاتی ناخیر- واته: له سر گوزینگی قاچی چه په دانه نیشتی و قاچی راستی له سر په نجه کان دانه چه قینتی.

چواردهم: (وَالتَّوَرُّكُ) دانانی نر مهی پانیه تی له سر زه مین (فِي الْجَلْسَةِ الْأَخِيرَةِ) له دانیشتنه سی هلامدانه وهی به نوادا دی، واته: قاچی راستی دانه چه قینتی و قاچی چه په ی به لای راستی دا نه باته دهره وه و نر مه پانه که ی چه په ی نه لکنین به زه مین ﴿عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فِي صِفَةِ صَلَاةِ النَّبِيِّ ﷺ: إِذَا جَلَسَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ جَلَسَ عَلَى رِجْلِهِ الْيُسْرَى وَنَصَبَ الْيُمْنَى، وَإِذَا جَلَسَ فِي الرَّكْعَةِ الْأَخْرَى قَدَّمَ رِجْلَهُ الْيُسْرَى وَنَصَبَ الْأُخْرَى وَقَعَدَ عَلَى مَقْعَدِهِ﴾ رواه البخاری، پیغه مبرر ﷺ که دو رکعتی ته ولو نه کردن، بق ته حیاتی به کم له سر قاچی چه په ی دانه نیشت و قاچی راستی دانه چه قاند، که بق ته حیاتی نوایی دانه نیشت، قاچی چه په ی نه خسته پیش قاچی راستی و قاچی راستی دانه چه قاندو له سر نر مه ی پانی دانه نیشت.

پانزدهم: (وَالتَّسْلِيمَةُ الثَّانِيَةُ) سه لامدانه وهی دووه مه ﴿عَنْ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُسَلِّمُ عَنْ يَمِينِهِ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، وَعَنْ شِمَالِهِ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ﴾ رواه أبو داود، پیغه مبرر ﷺ سه لامی به کمی به لای راسته دا نه داوه سه لامی دووه می به لای چه په دا نه داوه، له سه لامدانه وهی دا نه یگوت: (السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ).

﴿بِاسِي نُهْ وَزِيكَرَانِي نُهْ پِيَشْ نُوِيْزُو نُهْ دَوَايِ نُوِيْزُو نُهْ كُوْتَرِيْنِ﴾

۱- زیکری پیش نویره کان ﴿عَنْ أُمِّ رَافِعٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّهَا قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ذُنُوسِي عَلَى عَمَلٍ يَأْجُرُنِي اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ، قَالَ ﷺ: يَا أُمَّ رَافِعٍ إِذَا قُمْتَ إِلَى الصَّلَاةِ فَسَبِّحِي اللَّهَ تَعَالَى عَشْرًا، وَهَلِّلِيهِ عَشْرًا، وَاحْمَدِيهِ عَشْرًا، وَكَبِّرِيهِ عَشْرًا، وَأَسْتَغْفِرِيهِ عَشْرًا﴾ رواه ابن السنن، نه ی پیغه مبرری خوا، زیکریکم پی بلی که به گوتنی پاداشتم بدریتی له لای خوی گوره، پیغه مبرریش ﷺ فرموی: نه ی (دایکی پافیع)، کاتی ویستت هه لسی نویره بکه ی، ده جار بلی: (سُبْحَانَ اللَّهِ)، ده جار بلی: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ)، ده جار بلی: (الْحَمْدُ لِلَّهِ)، ده جار بلی: (اللَّهُ أَكْبَرُ)، ده جار بلی: (أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ).

۲- ﴿زِيكَرِي دَوَايِ نُوِيْزِيْ بِيْ يَانِي وَهِيْ غَرِيْبٌ بِيْ تَابِيِيْهِ تِي﴾

که سه لامت داوه له دو نویره، پیش نه وهی له شوینی خوت لاجبی و پیش هه مو قسه یه که ده جار بلی: ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ رواه الترمذی عن ابی نر و عمارة.

.....
نینجا سنی جار بلی: ﴿رَضِينَا بِاللَّهِ رَبًّا، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا، وَبِمُحَمَّدٍ ﷺ رَسُولًا﴾ رواه اصحاب السنن. نینجا هفت جار بلی: ﴿اللَّهُمَّ اجْرِنِي مِنَ التَّارِكِ﴾ رواه ابودلود.

۲- ﴿زیکری هدر یننج نویژ مکان به گشتی﴾

یه کهم: ﴿عَنْ ثَوْبَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا الصَّرَفَ مِنْ صَلَاتِهِ اسْتَفْرَأَ اللَّهَ ثَلَاثًا، فَقَالَ: ﴿كَاتِبِي بِتَفْهِمِ بَعْضِ سَلَامِي تَدَاوُهُ لِي نَوَيْزًا، سَيَّ جَارِ نَهْ يَفْرَمُو: (اسْتَفْرَأَ اللَّهَ)، نِينْجَا نَهْ يَفْرَمُو: ﴿اللَّهُمَّ أَلْتِ السَّلَامَ، وَمِنْكَ السَّلَامُ، تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ﴾ رواه مسلم.

دووم: نایه ته لکورسی ﴿عَنْ أَبِي أَمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ قَرَأَ آيَةَ الْكُرْسِيِّ ذُبِرَ كُلُّ صَلَاةٍ مَكْتُوبَةٍ لَمْ يَمْتَعَهُ مِنْ دُخُولِ الْجَنَّةِ إِلَّا الْمَوْتُ﴾ صححه ابن حبان، یتفه مبرر ﴿فهرموی: هر که سیک نوای هه مو نویژکی فه رز نایه ته لکورسی بخوینی، هیچ شتی رتگی به هه شتی لیتاگری تنها نه مردنی رتگی نادا.

سنی یه م: یتفه مبرر ﴿نَوَى نَوَيْزًا نَهْ يَفْرَمُو: ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ﴾ رواه الشيخان.

چوارم: ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ سَبَّحَ ذُبِرَ كُلُّ صَلَاةٍ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ، وَحَمِدَ اللَّهَ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ، وَكَبَّرَ اللَّهَ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ، فَلَنْ تَسْعَ وَتَسْعُونَ﴾ یتفه مبرر ﴿فهرموی: هر که سیک له نوای هه مو نویژیک سی وسن جار بلی: (سُبْحَانَ اللَّهِ)، سی وسن جار بلی: (الْحَمْدُ لِلَّهِ)، سی وسن جار بلی: (اللَّهُ أَكْبَرُ)، نه وه نه کاته نه وه د و نو، وه ک ژماره ی ناوه پیروزه کانی خوی گوره ﴿وَقَالَ تَمَامُ الْمَاءِ﴾ نینجا بقر ته او کردنی ژماره سه د، جاریک بلی: ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾، به گوتنی نه و زیکرانه ﴿غُفِرَتْ خَطَايَاهُ وَلَوْ كَانَ مِنْ مِثْلِ زَبْدِ الْبَحْرِ﴾ رواه مسلم، خوی گوره له گونا هه کانی خوش نه بن، هه رچند وه که فی ده ریا زید بن. یتفه م: ده جار بلی: ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ رواه الترمذي.

شه شه م: ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ رَفَعَ الصَّوْتِ بِالذِّكْرِ - حِينَ يَنْصَرِفُ النَّاسُ مِنَ الْمَكْتُوبَةِ - كَانَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ﴾ رواه الشيخان، واته: دهنگ هه لیتان به و زیکره ی نوای نویژه واجبه کان - که نویژ نه کرا - له سه رده می یتفه مبرر ﴿هه یو.

نیمامی (الشافعی) نه فه رموی: نه گه ر نیمام نه یویست لئی فیره زیکر بن، با دهنگ هه لیتانی تا نه زانی: لئی فیر یون، نینجا دهنگی نزم نه کاته وه.

(فَصَلِّ) وَالْمَرْأَةُ تُخَالِفُ الرَّجُلَ فِي خَمْسَةِ أَشْيَاءَ: فَالرَّجُلُ يُجَالِي مِرْفَقِيهِ عَنِ جَنْبَيْهِ، وَيَقِلُّ بَطْنُهُ عَنِ فَخْذَيْهِ فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ، وَيَجْهَرُ لِي مَوْضِعِ الْجَهْرِ، وَإِذَا نَابَهُ شَيْءٌ فِي الصَّلَاةِ سَبَّحَ،

﴿ دوعا كردن له دواى نويژمکان ﴾

﴿عَنْ أَبِي أَمَامَةَ ۞﴾: قِيلَ: يَارَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَيُّ الدُّعَاءِ أَسْمَعُ؟ قَالَ: جَوْفَ اللَّيْلِ الْآخِرِ، وَذُبْرَ الصَّلَوَاتِ الْمَكْتُوبَاتِ ﴿رواه الترمذي، پرسپار له پیتغه مبه ر ۞﴾: كرا: نایا كام دوعا زوتر قبول نه بن؟ فرموی: له ناوهندی کوتایی شه و له دواى نويژه واجبه كان.
 نینجا بزانه: (أَلْحَمْدُ لِلَّهِ) و سه لاوات لیدان پیتش دوعا كردن سوننه ته ﴿عَنْ فَضَالَةَ ۞﴾: دَخَلَ رَجُلٌ رَجُلٌ فَصَلَّى فَقَالَ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: عَجَلْتَّ أَيُّهَا الْمُصَلِّي، إِذَا صَلَّيْتَ فَقَعَدْتَ، فَاحْمَدِ اللَّهَ بِمَا هُوَ أَقْلُهُ، وَصَلِّ عَلَيَّ، ثُمَّ اذْعُهُ ﴿رواه الترمذي، پیاویك هاته مزگهوت نويژی كرد، نینجا دوعای كړيو كوتی: خوايه ليم خوش ببه و په حم پئ بکه. نینجا پیتغه مبه ر ۞﴾ فرموی: په لوت كرد نهی نويژكړ، هر كاتى نويژت كرد، نینجا دانیشتی، سوپاسی خوا بکه به و جوړه ی شایانی گوره بیه تی، واته: بلی: (أَلْحَمْدُ لِلَّهِ)، وه سه لاوات له سر من لېده، نینجا دوعا بکه.

﴿ فصل: له باسی جیوازی پیاو و نافرته له نويژدا ﴾

(وَالْمَرْأَةُ) نَافَرَتْ (تُخَالِفَ الرَّجُلَ) جیوازه له نیرینه، كاتى نويژكردن (فِي خَمْسَةِ أَشْيَاءَ) له پینچ شتدا يه كه م: (فَالرَّجُلُ) هر چى نیرینه بن (يُجَالِي) سوننه ته دوور بخاته وه (مِرْفَقِيهِ) هر دوو نه نيشكه كانی (عَنِ جَنْبَيْهِ) له هر دوو ته نيشته كانی.
 دووهم: (وَيَقِلُّ بَطْنُهُ) زگی خړی بهرز بكاته وه (عَنِ فَخْذَيْهِ) له هر دوو پانه كانی، هر وه ما نه ژتويه كانی به قه د يه ك بست ليك دوور بخاته وه (فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ) له كاتى ږوكووع و سوجود وه ما نه كا ﴿عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُجَيْنَةَ ۞﴾: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا صَلَّى فَرَجَّ بَيْنَ يَدَيْهِ حَتَّى يَيْدُوَ بِيَاضِ إِبْطَيْهِ ﴿رواه الشيخان، كاتى پیتغه مبه ر ۞﴾ نويژی نه كړيو سوجهی نه برد، دهسته كانی نه وه نده له ته نيشته كانی دوور نه خستنه وه: تا سپیایى بن ه نكلی دهر نه كهوت. ﴿وَعَنْ أَنَسٍ ۞﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: اِعْتَدُوا فِي السُّجُودِ وَلَا يَتَبَسَّطُ أَحَدُكُمْ ذِرَاعِيَهُ إِبْسَاطَ الْكَلْبِ ﴿رواه الشيخان، پیتغه مبه ر ۞﴾ فرموی: خوتان راست بکه له سوجه دا، وهك سهگ باسكتان دامه نینه سر زه مين.

سپي يه م: (وَيَجْهَرُ) پیاو به دهنك بخوینى (فِي مَوْضِعِ الْجَهْرِ) له و كاتانه ی به دهنك مه لیتان نويژيان تى دا نه كړئ: كه باسما ن كردن له فسلې ږا بردوا.

چوارهم: (وَإِذَا نَابَهُ شَيْءٌ) كاتى پیاو شتيكى لېوونه دا (فِي الصَّلَاةِ) له ناو نويژدا: وهك ناگادار كړدنه وهی نيمام، يان كه سنيكى تر (سَبَّحَ) سوننه ته بلی: (سُبْحَانَ اللَّهِ)،

وَعَوْرَةُ الرَّجُلِ مَا بَيْنَ سُرَّتِهِ وَرُكْبَتِهِ. وَالْمَرْأَةُ تُضْمُ بَعْضَهَا إِلَى بَعْضٍ، وَتُخْفَضُ صَوْتُهَا بِحَضْرَةِ الرَّجَالِ الْأَجَانِبِ، وَإِذَا نَابَهَا شَيْءٌ فِي الصَّلَاةِ صَفَقَتْ، وَجَمِيعُ بَدَنِ الْحُرَّةِ عَوْرَةٌ إِلَّا وَجْهَهَا وَكَفَّيْهَا، وَالْأَمَةُ كَالرَّجُلِ.

﴿عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ نَابَهُ شَيْءٌ فِي صَلَاتِهِ فَلْيَسْبِخْ وَإِنَّمَا التَّصْفِيقُ لِلنِّسَاءِ﴾ رَوَاهُ الشَّيْخَانُ، بِإِثْقَابِهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، فَهِيَ رَمُومِيٌّ: هِيَ كَمَا سَبَّكَ شَتَيْكِي لِتُرُودَا لَهُ نَاوِ نُوِيْرْدَا: نَهْ كَرِ بِبَاوِ بُوو، بَا بَلِي: (سُبْحَانَ اللَّهِ)، بَه لَامِ بَا نَاْفَرَهْتِ جَهْ پَلَهْ لِتَبْدَا، وَاتَه: بَه رَه دَه سَتِي رَاسْتَهِي لَه بِسَهْتَه دَه سَتِي جَهْ پَهِي بَدَا.

بَيْنَجَهْم: (وَعَوْرَةُ الرَّجُلِ) عَهْرَه تِي نِيْرِيْنَه هَه رَجَه نَدِ مَنْدَالِيْشِ بِيْنِ (مَا بَيْنَ سُرَّتِهِ وَرُكْبَتِهِ) نِيْوَانِ نَاوِكُو نَه رُتُوِيَه تِي ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا كَانَ الْقَوْمُ وَأَسَعَا فَالْتَحَفْ بِهِ- يَعْنِي فِي الصَّلَاةِ- وَإِنْ كَانَ ضَيْقًا فَانْتَرِزْ بِهِ﴾ رَوَاهُ الشَّيْخَانُ، بِإِثْقَابِهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، فَهِيَ رَمُومِيٌّ: نَهْ كَرِ جَلَهْ كَهْتِ بَه رِيْنِ بُوو، خُوْتِي لَه نَاوِ بِيِيْجَه، وَهْ نَهْ كَرِ تَه سَكِ بُوو، وَهْ كَه پَه شَهْتَه مَالِ لَآيِ خَوَارَه وَهِي پِي دَابِيُوْشَه. وَاتَه: (لِزَلِ) بَه پَه شَهْتَه مَالِي نِيْوَانِ نَاوِكُو نَه رُتُو نَه كُوْتَرِي.

(وَالْمَرْأَةُ) بَه لَامِ نَاْفَرَهْتِ، وَاتَه: مِيْنِيْنَه هَه رَجَه نَدِ مَنْدَالِيْشِ بِيْنِ (تَضْمٌ بِعَضُهَا) نَه نَدَامَه كَانِي نَه لَكِيْنِي (إِلَى بَعْضٍ) بَه نَه نَدَامَه كَانِي تَرِي، وَاتَه: نَه نِيْشِكَه كَانِي نَه لَكِيْنِي بَه تَه نِيْشَهْتَه كَانِي وَهْ لَه پُوْكَوْعُو سُوْجَدَه دَاوِ رُكِي نَه لَكِيْنِي بَه رَاْنَه كَانِي وَهْ لَه كَاتِي سُوْجَدَه دَا، چُوْنِكَه وَهْمَا بَاشْتَرِ دَانَه پُوْشَرِي، وَهْ لَه حَه دِيْسِيْكِي بِيْنِ هِيْرْدَا هَاتُوَه: ﴿مَرُّ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيَّ أَمْرًا تَيْنَ لُصْلِيَانِ، فَقَالَ: إِذَا سَجَدْنَا فَمَضًا بَعْضَ اللَّحْمِ إِلَى الْأَرْضِ، فَإِنَّ الْمَرْأَةَ لِيَسَتْ فِي ذَلِكَ كَالرَّجُلِ﴾ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَابِيْهَقِي مَرْسَلًا، بِإِثْقَابِهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، بَه لَآيِ دُوو نَاْفَرَهْتَا رَاْبِرْدِ كَه نُوِيْرْدِيَانِ نَه كَرْدِ، فَهِيَ رَمُومِيٌّ: كَاتِي سُوْجَدَه تَانِ بَرْدِ نَه خَتِيْكَ خُوْتَانِ بَلِكِيْنِ بَه زَهْمِيْنِ، چُوْنِكَه لَه سُوْجَدَه دَا نَاْفَرَهْتِ وَهْ كَه پِيَاوِ نِيَه.

(وَتُخْفَضُ صَوْتُهَا) هَه رُوَهْمَا نَاْفَرَهْتِ دَه نَكِي خُوِي نَزْمِ نَه كَا (بِحَضْرَةِ الرَّجَالِ الْأَجَانِبِ) نَه كَرِ پِيَاوِي بِيْكَانَه كُوِي لَه دَه نَكِي نَه بُوو، نَه وَهْ شَتَيْكِي بِيْنِ شَهْرَعِي پُوو بَدَا. (وَإِذَا نَابَهَا شَيْءٌ) نَه كَرِ نَاْفَرَهْتِ شَتَيْكِي لِتُرُودَا بَدَا (فِي الصَّلَاةِ) لَه نَاوِ نُوِيْرْدَا (صَفَقَتْ) بَا جَهْ پَلَهْ لِتَبْدَا: بَه وَ شِيُوَهِي بَاسْمَانِ كَرْدِ.

(وَجَمِيعُ بَدَنِ الْحُرَّةِ عَوْرَةٌ) هَه مُوو لَآشَهِي نَاْفَرَهْتِ عَهْرَهْتَه (إِلَّا وَجْهَهَا وَكَفَّيْهَا) تَه نَهْمَا پُوُوْخَسَارُو لَه پَه دَه سَتِي لَه نُوِيْرْدَا عَهْرَهْتِ نِيَه، خَوَايِ كَه وَرَه نَه فَهْرِ مُوِي: ﴿وَلَا يُسَدِّدِينَ زِيْنَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا﴾ وَاتَه: نَابِي نَاْفَرَهْتَانِ جَوَانِي خُوِيَانِ بَه دَهْرِ بَخْنِ جَكَه لَه وَ شُوِيْنَانَهِي لَه كَاتِي كَارِكِرْدِيْنِ بَه دَهْرِ نَه كَه وَن: كَه تَه نَهْمَا لَه پَه دَه سَتِ وَ پُوُوْخَسَارَه.

(وَالْأَمَةُ) (جَارِيَةٌ)، وَاتَه: كُوِيْلَهِي مِيْنِ (كَالرَّجُلِ) وَهْ كُوِ پِيَاوَه، وَاتَه: لَه نُوِيْرْدَا عَهْرَهْتِي نِيْوَانِ نَاوِكُو نَه رُتُوِيَه تِي.

(فَصَلِّ) وَالَّذِي يُبْطِلُ الصَّلَاةَ أَحَدَ عَشَرَ شَيْئًا: الْكَلَامُ الْعَمْدُ، وَالْعَمَلُ الْكَثِيرُ، وَالْحَدِيثُ، وَحُدُوثُ التَّجَاسَةِ،

﴿ناگاداری﴾: نه و عوپره تهی باسمان کرد عوپره تی نویژ بوو، به لام بز ته ماشاگردنی بیای بیگانه، پووخسار و دهست و گشت نه ندنامه کانی تری نافرته عوپره ته، جیاوازی نافرته تی نازاد و کزله نیه، هر وه که له (به پتووی ژن ماره گردن) دا باسی نه کین، ان شاء تعالی.

﴿فَصَلِّ: له باسی نهوشتانهی نویژ به تال نه که نهوه﴾

(وَالَّذِي يُبْطِلُ الصَّلَاةَ) نهوشتانهی نویژ به تال نه که نهوه (أَحَدَ عَشَرَ شَيْئًا) یانزه شتن: یه کهم: (الْكَلَامُ الْعَمْدُ) قسه گردنی به قسه دی یه، هر چه ند ته نها نوو پی تیش بی: وه که بلی: (نا)، یان (با)، یان (نه)، پیغه مبه ر علیه السلام فرمووی تی: ﴿إِنَّ هَذِهِ الصَّلَاةَ لَا يَصْلُحُ فِيهَا شَيْءٌ مِنْ كَلَامِ النَّاسِ، إِلَّا مَا هُوَ التَّسْبِيحُ وَالتَّكْبِيرُ وَقِرَاءَةُ الْقُرْآنِ﴾ رواده مسلم، ناگوجی له ناو نهو نویژ ده قسهی ناده میزادان بگری، نه بی ته نها ته سیجات و ته کبیرو خویندنی قورنانی تی دا بگری.

به لام نه گره به دهست خزی نه بو: ووشه یه که، یان نوو ووشه ی له دم در چون، یان له بهر کز که، یان پیگه نین، یان گریان- که دهسته لاتی به سردا نه بی- نوو ووشه، یان سنی به دهمدا هاتن، به نهوانه نویژ به تال نابن.

دووم: (وَالْعَمَلُ الْكَثِيرُ) جموجولی زوره، بز وینه: نوو شاقاو، یان نوو جوله ی تر- به هر نه ندامیک بی- به کهم دانه ندی، به لام سنی زوره و نویژ به تال نه که نهوه نه گره به دوا یه کدا بن ﴿عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يُصَلِّي وَهُوَ حَامِلٌ أَمَامَةَ بِنْتِ زَيْتَبَ، فَإِذَا سَجَدَ وَضَعَهَا وَإِذَا قَامَ حَمَلَهَا﴾ رواده الشیخان، پیغه مبه ر علیه السلام لهو کاته ی نویژی نه کرد، کیژ له یه کی- که ناوی نومامه بوو- هله گرت، جا کاتی سوجه دی نه برد دایته نا، که هله ستاره هله گرت وه. مه بهست نه وه یه: نهو جوله یه ی پیغه مبه ر علیه السلام کهم بوو، چونکه به دوا یه کدا نه کرلوه.

سسی یه م: (وَالْحَدِيثُ) بی دهستنویژیونه ﴿عَنْ عَلِيِّ بْنِ طَلْحَةَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا فَسَأَ أَحَدُكُمْ فِي الصَّلَاةِ فَلْيَنْصَرِفْ وَلْيَتَوَضَّأْ وَيُعِدِّ الصَّلَاةَ﴾ رواده اصحاب السنن، پیغه مبه ر علیه السلام فرمووی: کاتی یه کیکتان له ناو نویژ دا بیه کی له ده رجوو، با برها دهستنویژ بشواته وه و نویژ ده کهش نوویاره بکاته وه.

چوارهم: (وَحُدُوثُ التَّجَاسَةِ) په دیا بونی پیسی یه له جله کانی، یان له نه ندنامه کانی، خوی گه وره فرمووی تی: ﴿وَلْيَأْتِكُمْ فَطَهْرٌ﴾ جل و بهرگی خوت پاک بکوه. ﴿وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِامْرَأَةٍ: فَاغْسِلِي عَنكَ الدَّمَ وَصَلِّي﴾ رواده الشیخان، پیغه مبه ر علیه السلام فرمووی: نهو خوینه ی پرژا وه ته جل و بهرگت بی شوره و نویژ بکه.

وَالْكَشَافُ الْعَوْرَةَ، وَتَغْيِيرُ النَّيَّةِ، وَاسْتِدْبَارُ الْقِبْلَةِ، وَالْأَكْلُ، وَالشُّرْبُ، وَالْقَهْقَهَةُ، وَالرُّدَّةُ.

پینجهم: (وَأَنْكَشَافُ الْعَوْرَةَ) دهرکه وقتی عه پره ته، جا نه گهر زوو دایبپوشیتته وه، نویژی به تال نایب (بِقِ بَه لَگَه: بَگَه پَرِوَه بِقِ مَه رَجَه کَانِی نَوِیَن).

﴿نَاگَادَارِی﴾: نه گهر پیار، یان نافرته هیچیان ده ست نه که وت عه پره تی خویان پن دایبوشن، واجبه: نویژه که یان بکه نو دوپاره کردنه وهی ناوی.

شه شهم: (وَتَغْيِيرُ النَّيَّةِ) گزپینی نیه تی نه م نویژه یه بق نویژی کی تر، واته: نه و نویژه ی نیه تی له ناودا گزپیه له گه ل نه و نویژه ی نیه تی بق میناوه، هه ردوکیان به تال نه بن، چونکه هه ردوکیان ناته واون.

حفتهم: (وَاسْتِدْبَارُ الْقِبْلَةِ) لادانه له ناستی قبیله، جا نه گهر ماوه که کم بو و زوو گه پاره لای قبیله، نه وه نویژه که ی به تال نایب، به لام نه گهر ماوه که زدر بوو، نویژه که ی به تال نه بن.

﴿نَاگَادَارِی﴾: نه و کاتانه ی و زه مینان له قبیله نویژ به تال ناکا، له مَه رَجَه کَانِی نَوِیژْدَا باسما ن کردن.

هه شتتم: (وَالْأَكْلُ) خواردنه به قه سدی، هه رچند که میش بی. نویهم: (وَالشُّرْبُ) خواردنه وه یه به قه سدی، هه رچند که میش بی. ثینجا بزافه: نه گهر شتیکی شیرنی خوارد، ثینجا له ناو نویژدا شیرینی که ی قوتدا، نویژه که ی به تال نه بن، چونکه نه وانه زدر دزایه تبیان له گه ل نویژ هه یه.

ده یهم: (وَالْقَهْقَهَةُ) پیکه نینی به ده نگه، چونکه پیتی له گه ل دهرنه چی و نه بیته قسه کردن، وه ک گوتمان.

یازهم: (وَالرُّدَّةُ) کافر بیوننه، چونکه کافر بیونیش دزی خواپه رستی یه.

﴿پاشکون﴾: یه کم: رابردن چه رامه له پیش که سیک که نویژ نه کاو سنووری بق خوی داناره، به لام نویژه که ی به تال نایبته وه، پیغه مبه ر ﷺ فه رمویه تی: ﴿لَأَنْ يَقِفَ أَحَدُكُمْ مِائَةَ عَامٍ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَمُرَّ بَيْنَ يَدَيْ أَخِيهِ وَهُوَ يُصَلِّي﴾ رواه الترمذی، هه ر یه کیک له ثیوه سه د سال بوه ستن باشتره، نه وه که به پیش برای خوی دا رابری کاتن نویژ نه کا.

دوهم: ناوردانه وه مه کروه، به لام نویژ به تال ناکا، پیغه مبه ر ﷺ فه رمویه تی: ﴿لَا يَزَالُ اللَّهُ مُقْبِلًا عَلَى الْعَبْدِ وَهُوَ فِي صَلَاتِهِ مَا لَمْ يَلْتَفِتْ، فَإِذَا انْتَفَتِ انْصَرَفَ عَنْهُ﴾ رواه النسائي، به رده وام خوی گوره پوی له به نده ی خوی ته له کاتن نویژ کردنی، به لام که ناوری دایه وه له ناو نویژدا، خوا وازی لته مینی.

سئ یهم: پیغه مبه ر ﷺ فه رمویه تی: ﴿لَا صَلَاةَ بِحَضْرَةِ الطَّعَامِ وَلَا هُوَ يُدَاغُهُ الْأَخْبَثَانِ﴾ رواه مسلم، نویژ کردن مه کروه کاتیک خواردن ناماده نه بن بق که سیک برسی بی، یان کاتن میزی بی، یان پیسایه که ی تر.

(فَصَلِّ) وَرَكَعَاتُ الْفَرَائِضِ سَبْعَ عَشْرَةَ رَكْعَةً: فِيهَا أَرْبَعٌ وَثَلَاثُونَ سَجْدَةً،
وَأَرْبَعٌ وَتِسْعُونَ تَكْبِيرَةً، وَتِسْعُ تَشَهُدَاتٍ،

چوارهم: سوننته که ده چپته ناو مزگوت بلی: ﴿اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى مُحَمَّدٍ، رَبِّ
اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ﴾ رِوَاہُ التِّرْمِذِيِّ، نِيْنَجَا (بِسْمِ اللّٰهِ) بَكَو، قَاجِي
رَاسْتَهِي لَه پيشان بياته ژورده وه، هه روهها پيغهمبر ﷺ فه رمويه تي: ﴿إِذَا دَخَلَ
أَحَدُكُمْ الْمَسْجِدَ فَلَا يَجْلِسْ حَتَّى يُصَلِّيَ رَكْعَتَيْنِ﴾ رِوَاہُ الشَّيْخَانِ، كَاتِي بَه كَيْك لَه نِيوَه
چوره ناو مزگوت، با دانه نيشن تا دوو ره كعت نويزنه كا. جا بزانه: بهم دوو ره كعت هه
نه گوتري: (تَحِيَّةُ الْمَسْجِدِ).

نينجا كه له مزگوت هاته دهره وه، قاجي چه پهي له پيشان نه بياته دهره وه و نه لي:
﴿اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى مُحَمَّدٍ، رَبِّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ فَضْلِكَ﴾
رِوَاہُ التِّرْمِذِيِّ عَنِ فَاطِمَةَ زَيْنَةَ عَلَيْهَا السَّلَامُ.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَاسِي زَمَارِي رَه كعت هه كاني نويزنه كان﴾

(وَرَكَعَاتُ الْفَرَائِضِ) هه موو ره كعت هه كاني نويزنه واجبه كان (سَبْعَ عَشْرَةَ رَكْعَةً) حه فده
ره كعتن له شه و پوزيكداء، واته: نويزي نيوه پوز چوار ره كعت هه، عه سر چوار ره كعت هه،
مه غريب سي ره كعت هه، عيشا چوار ره كعت هه، سبهينه دوو ره كعت هه، به لام نه گه ره هيني
بوو، نه بنه وه پانزه ره كعت، وه نه گه ره له سه فار بوو، نه بنه وه يازده، هه روهك له
مه ودوا باسي نه كين ﴿عَنْ عَائِشَةَ زَيْنَةَ عَلَيْهَا السَّلَامُ: أَوَّلُ مَا فَرَضَتِ الصَّلَاةَ رَكْعَتَانِ إِلَّا الْمَغْرِبَ
فَأَيُّهَا وَتُرُّ التَّهَارُ﴾ رِوَاہُ الْإِمَامِ أَحْمَدُ ﴿ثُمَّ هَاجَرَ النَّبِيُّ ﷺ فَفَرَضَتْ أَرْبَعًا وَأَقْرَبَتْ صَلَاةَ
السَّفَرِ عَلَى الْأَوَّلِ﴾ رِوَاہُ الْبُخَارِيِّ، (عَائِشَةُ) - خِوَالِي بَازِي - فَه رمويه تي: يه كه مجار
هه موو نويزنه كان دوو ره كعت هه بون، به لام مه غريب سي ره كعت هه بوو، نينجا
پيغهمبر ﷺ كوچي كرد بوقه مدينه، نويزنه كان - جگه له مه غريب و سبهينه - بوونه چوار
ره كعت هه، به لام له سه فهدا هه روهك جاري پيشوو به دوو ره كعت هه مانه وه.

(فِيهَا) لَه و حه فده ره كعت هه تانه دا هه يه (أَرْبَعٌ وَثَلَاثُونَ سَجْدَةً) سي و چوار سوجه: چونكه هه
ره كعت هه دوو سوجه ي تدايه، واته: دوو جاران حه فده - نه كاته سي و چوار.
(وَأَرْبَعٌ وَتِسْعُونَ تَكْبِيرَةً) نه وه دوو چوار (اللَّهُ أَكْبَرُ) يان تدايه: چونكه نويزي نيوه پوز و
عه سر و عيشا: هه يه كه يان بيست و دوو (اللَّهُ أَكْبَرُ) ي تدايه، نه وه شه ست و شه ش،
سبهينه يازده ي تدايه، مه غريب حه فده ي تدايه - نه كاته نه وه دوو چوار.

(وَتِسْعُ تَشَهُدَاتٍ) نوقه تدايه يان تدايه: نويزي به ياني يهك ته حياتي تدايه و، هه
به كيكيش له چواره كاني تر دوو ته حياتيان تدايه.

وَعَشْرُ تَسْلِمَاتٍ، وَمِائَةٌ وَثَلَاثٌ وَخَمْسُونَ تَسْبِيحَةً، وَجُمْلَةُ الْأَرْكَانِ فِي الصَّلَاةِ
 مِائَةٌ وَسِتَّةٌ وَعَشْرُونَ رُكْنًا: فِي الصُّبْحِ ثَلَاثُونَ رُكْنًا، وَفِي الْمَغْرِبِ
 اثْنَانِ وَأَرْبَعُونَ رُكْنًا، وَفِي الرَّبَاعِيَّةِ أَرْبَعَةٌ وَخَمْسُونَ رُكْنًا.
 وَمَنْ عَجَزَ عَنِ الْقِيَامِ فِي الْفَرِيضَةِ: صَلَّى جَالِسًا، وَمَنْ عَجَزَ عَنِ الْجُلُوسِ
 صَلَّى مُضْطَجِعًا، وَمَنْ عَجَزَ عَنْهُ صَلَّى مُسْتَلْقِيًا.

(وَعَشْرُ تَسْلِمَاتٍ) ده سه لامدانه وه یان تی دایه: هر یه کتیک دوو سه لام=ته کاته ده.
 (وَمِائَةٌ وَثَلَاثٌ وَخَمْسُونَ تَسْبِيحَةً) سه دو په نجاو سئ ته سببها تیان تی دایه: چونکه هر
 په کعه تیک تق (سُبْحَانَ رَبِّي) تی دایه، واته: تق جاران حه دهه=ته کا سه دو په نجاو سئ.
 (وَجُمْلَةُ الْأَرْكَانِ) ژماره ی روکنه کان به کورتی (فِي الصَّلَاةِ) له و پینچ فه پزانده (مِائَةٌ وَسِتَّةٌ
 وَعَشْرُونَ رُكْنًا) سه دو بیست و شه ش روکنن: (فِي الصُّبْحِ) له نوژی سبه ینده (ثَلَاثُونَ
 رُكْنًا) سی روکن هه نه (وَفِي الْمَغْرِبِ) له نوژی مه غریبدا (اِثْنَانِ وَأَرْبَعُونَ رُكْنًا) چلو دوو
 روکن هه نه (وَفِي الرَّبَاعِيَّةِ) له هر یه کتیک له و سئ نوژیانه ی چوار په کعتین (أَرْبَعَةٌ وَخَمْسُونَ
 رُكْنًا) په نجاو چوار روکن هه نه.

(جائتني خويڼه ري خوښه ويست، له جياتي من ډو روکنانه به دريژي بق خوت بزميره).

﴿باسی نوژی کردن به دانیشتنه وه﴾

(وَمَنْ عَجَزَ عَنِ الْقِيَامِ) هر که سیك توانای نه بو به پیوه نوژی بکا (فِي الْفَرِيضَةِ) له و
 نوژیانه ی که واجب، جا له بهر نه خوښی نه ی توانی به پیوه بیکا، یان شوینه که زور نه وی
 بو و نه یته توانی خوی پاست بکاته وه، یان له ترسی دوژمن نه ویرا هه لسیته وه سه ر
 پی؟ چونکه خوی له مه کو نابو، یان بو یوه چاودیری جموجولی دوژمن، نه گه هه لسا یا
 سه پی نه اشکرا نه بو، هر یه کتیک له وانه (صَلَّى جَالِسًا) نوژی هه پزه که ی به دانیشتووی
 ته کا، ینجا بق روکووع خوی دانیشیتنه وه خواره وه تا نیوچاوانی به رانبر نه ژتویه کانی
 نه ی، ینجا سوچه ده ش-به ته او ی- نه یا.

﴿ناگاداری﴾: نه گه نه ی توانی به پیوه نوژی بکا به لام پشتی چه ما بو: جا له بهر

نه خوښی، یان شوینه که نه ختیک نه وی بو، نه وه نه یی به چه ماوه یی نوژی بکاو، بق
 روکووعیش زیاتر خوی کوور بکاته وه، ینجا سوچه ده ش-به ته او ی- بیا.

(وَمَنْ عَجَزَ عَنِ الْجُلُوسِ) هر که سیك له دانیشتنه وه ش نه یته توانی نوژی بکا، چونکه زور
 نه خوښ بو، یان ده ست و قاچی به سترا بو (صَلَّى مُضْطَجِعًا) بو له قبیله له سه ر
 ته نیشتی راسته ی نوژی ته کا.

(وَمَنْ عَجَزَ عَنْهُ) هر که سیك نه یته توانی له سه ر ته نیشت نوژی بکا (صَلَّى مُسْتَلْقِيًا) له سه ر
 پشت دريژ نه یی و بهر په یی له قبیله نه کاو شتیک له بن سه ری دانه یی نوژی ته کا، جا

(فَصَلِّ) وَالْمَتْرُوكُ مِنَ الصَّلَاةِ ثَلَاثَةٌ أَشْيَاءٌ: فَرَضٌ، وَسُنَّةٌ، وَهَيْئَةٌ، فَأَلْفَرَضُ: لَا يَسُوبُ عَنْهُ سُجُودُ السُّهُوِّ، بَلْ إِنْ ذَكَرَهُ وَالزَّمَانُ قَرِيبٌ أَتَى بِهِ وَبَنَى عَلَيْهِ وَسَجَدَ لِلسُّهُوِّ،

نه وانه - هر دو یکیان - چون بویان بگویند سوجه و پوکوع نه بن، نه گهر نه گونجا، نه بی به سه ری خویان نامازه بق سوجه و پوکوع بکن، جا نه گهر نه یانتوانی، با به چاو ناماز هیان بق بکن، نه گهر هر نه یانتوانی، نه بی به دل نویژ بکن، واته: تا هوشی مابن، نابن واز له نویژ بیئی:

﴿عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حَصِينٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ لِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: صَلِّ قَائِمًا، فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَقَاعِدًا، فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَعَلَى جَنْبٍ﴾ رواه البخاری، وزاد النسائی: ﴿فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَمُسْتَلْقِيًا﴾ پیغمبر ﷺ فرمودی: نویژ به پیوه بکه، نه گهر نه تتوانی به دانیشتویی بیکه، نه گهر نه تتوانی له سه ر نه شت بیکه، نه گهر نه تتوانی له سه ر پشت بیکه.

﴿ناگاداری﴾: جگه له چاودیتو مه کچی - نه وانه - هیچیان دوباره کردنه وهی نویژیان له سه ر نیه.

﴿پاشکون﴾: نه وهی گوتمان هه مووی بق نویژه فه رزه کان بوو، به لام سوننهت به هه موو جوریک دروسته، چونکه پیغمبر ﷺ فرمودی: ﴿مَنْ صَلَّى قَاعِدًا فَلَهُ نِصْفُ أَجْرِ الْقَائِمِ، وَمَنْ صَلَّى نَائِمًا فَلَهُ نِصْفُ أَجْرِ الْقَاعِدِ﴾ رواه أصحاب السنن، هر که سیک به دانیشتویی نویژی سوننهت بکا، نیوهی خیری به پیوهی هه یه، وه هر که سیک به پالدانه وه نویژی سوننهت بکا، نیوهی خیری دانیشتویی هه یه. به لام نه بی بق پوکوع و سوجه دابنیشن. جا بزانه: قورپان خویندن و هه موو زیکرکی تریش به پالدانه وه له سه ر پشت - وه ک دانیشتن - دروسته و خیری هه یه.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بِاسِي سَوْجَدِي (سَهُو)﴾

(وَالْمَتْرُوكُ مِنَ الصَّلَاةِ) نه و شتهی له نویژ له بیر نه چی (ثَلَاثَةٌ أَشْيَاءٌ) سنن جوره: جوروی یه که م: (فَرَضٌ) واجبه، وه ک نه و پوکوانه ی باس مان کردن. جوروی دو وه م: (وَسُنَّةٌ) سوننهت و به شیکه له نویژ. جوروی سی یه م: (وَهَيْئَةٌ) سوننهت و به شیک نیه له نویژ، وه کو باس مان کردن.

(فَأَلْفَرَضُ) جا نه و واجبه نه یکر وه (لَا يَسُوبُ عَنْهُ) نابیته جیگری نه و واجبه نه کر وه (سُجُودُ السُّهُوِّ) سوجه ی سه هوو (بَلْ إِنْ ذَكَرَهُ) به لکو نه گهر له دوا ی سه لامدانه وه هاته وه بیری که واجبه کی نه کر وه (وَالزَّمَانُ قَرِيبٌ) ماوهی هاتنه وه بیری نزیک بوو له سه لامدانه وه (أَتَى بِهِ) پیویسته بگه ریته وه ناو نویژه که، بق کردنی نه و واجبه (وَبَنَى عَلَيْهِ) هر له سه ر واجبه نه کر وه که ده ست به نویژ نه کاته وه، به و مرجه ی زور قسه ی نه کر دین و بی ده ست نویژ نه بوبن (وَسَجَدَ لِلسُّهُوِّ) له بهر نه و سه هووه سوجه ی سه هوو نه با ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾:

وَالسُّنَّةُ: لَا يَعُودُ إِلَيْهَا بَعْدَ التَّلْبِيسِ بِالْفَرْضِ، لَكِنَّهُ يَسْجُدُ لِلسُّهُوِ عَنْهَا،
وَالْهَيْئَةُ: لَا يَعُودُ إِلَيْهَا بَعْدَ تَرْكِهَا، وَلَا يَسْجُدُ لِلسُّهُوِ عَنْهَا،

صَلَّى لَنَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ صَلَاةَ الْعَصْرِ فَسَلَّمَ فِي رَكَعَتَيْنِ، فَقَالَ ذُو الْيَدَيْنِ: أَقْصَرْتَ
الصَّلَاةَ أَمْ نَسِيتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَقَالَ: كُلُّ ذَلِكَ لَمْ يَكُنْ. فَقَالَ: قَدْ كَانَ بَعْضُ
ذَلِكَ. فَقَالَ: أَصَدَقَ ذُو الْيَدَيْنِ؟ فَقَالُوا: نَعَمْ. فَأَتَمَّ النَّبِيُّ مَا بَقِيَ مِنَ الصَّلَاةِ ثُمَّ سَجَدَ
سَجْدَتَيْنِ بَعْدَ التَّسْلِيمِ ﴿رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ نویدی عسری به جماعت کرد،
جا که دو رکعتی کردن سلامی دایه‌وه، سه‌حابه‌یک فرموی: نهی پیغمبر
خو ﷺ نوید کورت بوت‌وه، یان له‌بیرت چوو؟ فرموی: هیچان له‌و دووانه نه‌بوه.
سه‌حابه‌که گوتی: شتی‌ک هر بووه. پیغمبر ﷺ فرموی: نایا راست نه‌کا؟ سه‌حابه‌کان
گوتیان: به‌لن راست نه‌کا. جا پیغمبر ﷺ که‌راوه ناو نویدو نه‌ودوو په‌کعت‌هی مابون،
ته‌واوی کردن و سوجه‌ی سه‌هووی برد.

جا بزانه: نه‌گر پیش سه‌لامدانه‌وش هاته‌وه بیری که واجبی‌کی نه‌کردوه، نابی‌ سه‌لام
بداته‌وه تا واجبه‌که نه‌کا، به‌و شیوه‌یه‌ی له‌ کوتایی پوکنه‌کانی نویددا باسما‌ن کرد.

(وَالسُّنَّةُ) نه‌و سوننه‌تانه‌ی به‌شیکن له‌ نوید: وه‌ک قونوتی به‌یانی و ته‌حیاتی‌به‌که‌م، نه‌گر
له‌بیری چوو بی‌کا (لَا يَعُودُ إِلَيْهَا) نابی‌ بگه‌ریت‌وه بق‌کردنی سوننه‌ته‌که (بَعْدَ التَّلْبِيسِ بِالْفَرْضِ)
پاش ده‌ست پی‌کردنی واجبی‌ک له‌ نوای نه‌کردنی نه‌و سوننه‌ته:

بِقُ وَيُنْه: ته‌حیاتی‌به‌که‌می نه‌خویندو ته‌ولو هه‌لساره بق‌فاتیحه‌خویندن، یان قونوتی
نه‌خویندو چوو ده‌ستی به‌ سوجه‌ کرد، نه‌وه نابی‌ بگه‌ریت‌وه بق‌ته‌حیاته‌که‌و قونوته‌که
(لَكِنَّهُ يَسْجُدُ لِلسُّهُوِ) به‌لام له‌ جیاتی نه‌کردنیان سوننه‌ته: سوجه‌ی سه‌هووی بی‌ا
﴿عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْثَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَامَ مِنَ النَّتْنِ مِنَ الظُّهْرِ لَمْ يَجْلِسْ بَيْنَهُمَا،
فَلَمَّا قَضَى صَلَاتَهُ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ﴾ رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ دو په‌کعتی له
نویدی‌نیوه بق‌کردن و دانه‌نیشته ته‌حیاتی‌به‌که‌م بخوینی، نینجا که نوید‌ه‌کی ته‌ولو کرد،
دوو سوجه‌ی بردن و سلامی دایه‌وه.

﴿نَاگاداری﴾: نه‌گر ته‌حیاتی‌به‌که‌می نه‌خویند به‌لام له‌ نه‌ندازه‌ی پوکووع زیاتر
هه‌لنه‌ستابووه، سوننه‌ته بگه‌ریت‌وه بیخوینی، هه‌روه‌ها: نه‌گر قونوتی نه‌خویند به‌لام
ده‌ستی به‌ سوجه‌ نه‌کردبو، سوننه‌ته بگه‌ریت‌وه بیخوینی.

(وَالْهَيْئَةُ) نه‌و پانزه سوننه‌تانه‌ی باسما‌ن کردنو به‌شیک نه‌بون له‌ نوید (لَا يَعُودُ إِلَيْهَا)
نابی‌ یو‌یان بگه‌ریت‌وه (بَعْدَ تَرْكِهَا) پاش نه‌کردنیان (وَلَا يَسْجُدُ لِلسُّهُوِ عَنْهَا) وه‌ نابی‌
سوجه‌ی سه‌هوویان له‌جیاتی بی‌ا.

وَإِذَا شَكَ فِي عَدَدِ مَا آتَى بِهِ مِنَ الرُّكْعَاتِ بَنَى عَلَى الْيَقِينِ - وَهُوَ الْأَقْلُ - وَسَجَدَ لِلسُّهُوِ،
وَسُجُودُ السُّهُوِ سُنَّةٌ، وَمَحَلُّهُ قَبْلَ السَّلَامِ.

(وَإِذَا شَكَ) هر کاتیک گومانی که چه بدبو (فِي عَدَدِ مَا آتَى بِهِ) دهمبارهی نه و ژمارهی که
کردی (مِنَ الرُّكْعَاتِ) له په که ته کانی نویژ، واته: که و ته گومان: نایا سنی په که ته
کردون، یان چوار (بَنَى عَلَى الْيَقِينِ) نویژه که ی نه کا له سهر نه و ژماره یی گومانی تن دا نیه
(وَهُوَ) نه و ژماره یی گومانه (الْأَقْلُ) ژماره که مه که یه، واته: و داننه تن ته نه سنی په که ته

کردون و ه لئه ستن په که ته یکی تریش نه کاو (وَسَجَدَ لِلسُّهُوِ) سوننه ته سوجه ی سه هوو بیا
﴿عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِذَا سَهَا أَحَدُكُمْ فِي صَلَاتِهِ: فَلَمْ يَذُرْ
وَاحِدَةً صَلَّى أَوْ اثْنَتَيْنِ فَلْيَنْ عَلِيَّ وَاحِدَةً، فَإِنْ لَمْ يَذُرْ اثْنَتَيْنِ صَلَّى أَوْ ثَلَاثًا فَلْيَنْ عَلِيَّ
ثْنَتَيْنِ، وَإِنْ لَمْ يَذُرْ ثَلَاثًا صَلَّى أَوْ أَرْبَعًا فَلْيَنْ عَلِيَّ ثَلَاثًا، وَلْيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ
يُسَلِّمَ﴾ رواه الترمذي، پیغمبر ﷺ فرمود: کاتن یه کی کتان که و ته گومان و نه یزانی
نایا یه که په که ته کردون، یان دوو؟ با و دابنن ته نه یه که په که ته کردون، نه که ر
نه یزانی دوو په که ته کردون، یان سنی؟ با و دابنن ته نه دوو په که ته کردون، نه که ر
نه یزانی سنی په که ته کردون، یان چوار؟ با و دابنن ته نه سنی په که ته کردون، نینجا
پیش سه لامدانه وه دوو سوجه بیا.

﴿ناگاداری﴾: نه که ر که سیک هاته وه بیری که نه و په که ته ی نیستا نه یکه په که ته
پینجه مه، نه بی وازی لبینن و زوو بگه ریتته وه بق ته حیات خویندن، نه گینا: نویژه که ی
به تال نه بن، هه روه ها نه که ر له دوی ته حیات ناخیر به سه هوو هه لساوه، دیسان نه بی
واز بینن و دابنیشیتته وه بق سه لامدانه وه. جا له و دوو جوړه یه سوننه ته سوجه ی سه هوو
بیا، نینجا سه لامدانه وه.

(وَسُجُودُ السُّهُوِ) هر دوو سوجه که ی سه هوو (سُنَّةٌ) سوننه تن، نه که ر سوجه کانیش نه با،
نویژه که ی دروسته (وَمَحَلُّهُ) شوینی سوجه ی سه هوو (قَبْلَ السَّلَامِ) پیش سه لامدانه وه یه،
جا بزانه: سوننه ته له و دوو سوجه یه دا بلن: (سُبْحَانَ مَنْ لَا يُنَامُ وَلَا يَسْهُوُ).

﴿بای سوجه ی (تلاوة)﴾

بزانه: چوارده نایه ته له قورنانی پیرژدا هه نه، ووشه ی سوجه یان تن دایه، سوننه ته
قورنات خوینو نه و که سه ی گوئی لی یه - پاش ته و او بوونی نایه ته که - سوجه ی (تلاوة)
بیهن ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقْرَأُ السُّورَةَ الَّتِي فِيهَا السُّجُودُ،
فَيَسْجُدُ وَكَسْجُدَ مَعَهُ حَتَّى مَا يَجِدُ أَحَدًا مَكَانًا لِمَوْضِعِ جَبْهَتِهِ﴾ رواه الشيخان،
پیغمبر ﷺ نه و سوره ته ی سوجه ی تن دایه نه یخویندن، نینجا سوجه ی نه برد، نیمه ش
سوجه مان نه برد، تا هه ندیکمان شوینی ده ست نه نه که و تنوچاوانی لی دابنن.

(فَصَلِّ) وَخَمْسَةَ أَوْقَاتٍ لَا يُصَلِّي فِيهَا إِلَّا صَلَاةً لَهَا سَبَبٌ: بَعْدَ صَلَاةِ الصُّبْحِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ، وَعِنْدَ طُلُوعِهَا حَتَّى تَتَكَامَلَ وَتَرْتَفِعَ قَدْرَ رُفْحٍ، وَإِذَا اسْتَوَتْ حَتَّى تَزُولَ، نِيَجَا سَوْجُدِهِ كَانَ لَهُ سَوْجُودُهُ تَانَهُ دَانَهُ: دُوَوَانِيَانِ لَهُ سَوْجُودَتِي (الْحَجِّ)، يَهَكِيكَ: لَهُ (الْأَعْرَافِ) وَ (الرَّعْدِ) وَ (النَّحْلِ) وَ (الْإِسْرَاءِ) وَ (مَرْيَمَ) وَ (الْفَرْقَانَ) وَ (النَّمْلَ) وَ (الْمِ السَّجْدَةَ) وَ (حَمِ السَّجْدَةَ) وَ (النَّجْمِ) وَ (الْإِنْشِقَاقِ) وَ (الْمَلَقِ).

جَا لَهُ كَهَلَنْ (اللَّهُ أَكْبَرُ) دَا نِيَهَتِي سَوْجُدِهِ (تِلَاوَةً) دِنِيْنِي وَ جَارِيَكِي تَرِيَشِ بُوْ جُوُونِهِ سَوْجُدِهِ نَهَلِيْنِي: (اللَّهُ أَكْبَرُ). نِيَجَا كَهَلَنْ سَوْجُدِهِ هَهَلَسَاوَهُ، نَهَلِيْنِي: (اللَّهُ أَكْبَرُ)، نِيَجَا دَانَهُ نِيَشِيْتُو سَهَلَامِ نَهَدَانَهُ وَه.

جَا بِيْزَانَهُ: سَوْجُدِهِ (تِلَاوَةً) يَهَكِ سَوْجُدِهِ يَه، سُوْنَنَتَهُ تَنِيْدَا بِلِيْنِي: ﴿سَجَدَ وَجْهِي لِلَّذِي خَلَقَهُ وَصُوْرَهُ وَشَقَّ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ بِحَوْلِهِ وَقُوْرِهِ فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ﴾ رُوَاهُ اصْحَابُ السَّنَنِ. جَا بِيْزَانَهُ: نَهَبِي نَهَمِ سَوْجُدِهِ يَه مَهْرَجَه كَانِي نُوِيْزِي لِيْبِيْتِنَه جِيْنِي.

﴿بِاسْمِ سَوْجُدِهِ (شُكْرٍ)﴾

هَهْرَكِه سِيَكِ بَه لَآيَه كِي لَهُ سَهَرِ لَآجُوُو، يَانِ دَلْخُوشِيَه كِي بِيْنِ كِه يِشْتِ، سُوْنَنَتَهُ سَوْجُدِهِ يَه كِي شُوْكَرِ بُوْ خُوْدَا بِيَا ﴿عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَمَرْتُ النَّبِيَّ ﷺ أَنْ يَسْجُدَ لِيْ سَاجِدًا﴾ رُوَاهُ التَّرْمِذِي وَابُوْدَاوُدَ، بِيْنْفَه مَبْرُوْرٌ ﷺ هَه وَآلِيَكِي دَلْخُوشِكِرِي بِيْنِ كِه يِشْتِ، جَا يَه كَسَرِ بُوْ خُوَا كِه وَتَه سَوْجُدِهِ.

جَا بِيْزَانَهُ: نَهَمِ سَوْجُدِهِ يَه شِ يَهَكِ سَوْجُدِهِ يَه، وَهَكُو سَوْجُدِهِ (تِلَاوَةً) يَه، نَهَبِي مَهْرَجَه كَانِي نُوِيْزِي لِيْبِيْتِنَه جِيْنِي.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بِاسْمِ نَهَوِ بِيْنْفَجِ كَاتَانَه يِ جَهْرَاهِ نُوِيْزِي سُوْنَنَتِيَانِ تَنِيْدَا بَكْرِي﴾

(وَخَمْسَةَ أَوْقَاتٍ) بِيْنْفَجِ كَاتِ مَهَنَه (لَا يُصَلِّي فِيهَا) نَابِيْنِي نُوِيْزِي سُوْنَنَتِيَانِ تَنِيْدَا بَكْرِي (الْأَصَلَةَ) تَهَنَهَا جُوْرَه نُوِيْزِيَكِ دِرُوْسَتَه (لَهَا سَبَبٌ) كِه هُوِيَه كِي رَابِرِدُوُوِي هَه بِيْنِي: وَهَكِ قَه زَاكِرِدِنَه وَهِي نُوِيْزِي، يَانِ نُوِيْزِي مَرِدُوُوِي، يَانِ (تَحِيَّةُ الْمَسْجِدِ)، يَانِ سُوْنَنَتِي دَه سَتَنُوِيْزِي، نَهَوَانَه هَه مُوُوِيَانِ لَهُ وَ بِيْنْفَجِ كَاتَانَه دَا دِرُوْسَتِنِ، بَه لَامِ سُوْنَنَتِي سَهْرِيَه خُوْ وَ نُوِيْزِي نِيَسْتِيخَارَه وَ سُوْنَنَتِي نِيْحِرَامِ دِرُوْسَتِ نِيْنِي:

يَه كِه مَه: (بَعْدَ صَلَاةِ الصُّبْحِ) پَاشِ نُوِيْزِي كِرْدِنِي بَه يَانِي نَابِيْنِي هِيْجِ نُوِيْزِيَكِي سُوْنَنَتِ بَكَا (حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ) تَا رُوْزِ دَهْرِنَه كِه وِيْنِي.

دُوُوَهَمِ: (وَعِنْدَ طُلُوعِهَا) كَاتِي رُوْزَه لَاتِ نَابِيْنِي نُوِيْزِي سُوْنَنَتِ بَكَا (حَتَّى تَتَكَامَلَ) تَا بَه تَه وَلُوُوِي رُوْزِ دَهْرِنَه كِه وِيْنِي (وَقَرَّتْ قَدْرَ رُفْحٍ) بَه نَهْدَانَه يِ رَهْمِيَكِ بَهْرِزِ نَهَبِيْتَه وَه.

سَهِي يَه مَه: (وَعِنْدَ الْاِسْتِوَاءِ) كَاتِي رُوْزِ دِيْتَه نَاوَه نَدِي نَاسْمَانِ نَابِيْنِي نُوِيْزِي سُوْنَنَتِ بَكَا (حَتَّى تَزُولَ) تَا رُوْزِ بَهْرَه وَ جَاوِي رَاسَتَه لَاتَه دَا، بَه لَامِ نَه كِه رِ نِيُوَه رُوِي هَه بِيْنِي بُوُو، نَه وَه

وَبَعْدَ صَلَاةِ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ الشَّمْسُ، وَعِنْدَ الْغُرُوبِ حَتَّى يَتَكَامَلَ غُرُوبُهَا.
(فصل) وَصَلَاةُ الْجَمَاعَةِ سُنَّةٌ مُؤَكَّدَةٌ،

دروسته نویژی سوننته بکا ﴿عَنْ عَقْبَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: ثَلَاثُ سَاعَاتٍ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَتَهَايَا أَنْ يُصَلِّيَ فِيهِنَّ وَأَنْ يُقْبِرَ فِيهِنَّ مَوْتَانَا: حِينَ تَطْلُعُ الشَّمْسُ بَارِغَةً حَتَّى تَرْتَفِعَ، وَحِينَ يَقُومُ قَائِمُ الظُّهْرِ حَتَّى تَزُولَ الشَّمْسُ، وَحِينَ تَضِيْفُ الشَّمْسُ لِلْغُرُوبِ ﴿رواه مسلم، (عوقبه) نه فرموی: له سن کاتدا پیغه مبر ﷺ نویژ کردنو ناشتنی مردوی له نیمه قدهغه نه کرد، یه کم: له کاتی پوزمه لات تابه ته لوی به رز نه بویه. دووم: له کاتی نیوه پوز تا پوز لای نه دا. سی ییم: له کاتی زه ربوونی پوز بق تا واپوون تا به ته لوی تاوا نه بی.

چوارم: (وَبَعْدَ صَلَاةِ الْعَصْرِ) له پاش نویژ کردنی عسر نابن نویژی سوننته بکا (حَتَّى تَغْرُبَ الشَّمْسُ) تا پوز تاوا نه بی ﴿عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا صَلَاةَ بَعْدَ الصُّبْحِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ، وَلَا صَلَاةَ بَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغِيبَ الشَّمْسُ ﴿رواه الشيخان، پیغه مبر ﷺ فرموی: نویژ کردن دروست نیه پاش نویژ کردنی سبهینه تا پوز دهر نه که وی، وه نویژ کردن دروست نیه پاش نویژ کردنی عسر تا پوز تاوا نه بی.

پینجهم: (وَعِنْدَ الْغُرُوبِ) له کاتی پوز تاوا واپوون نابن نویژ بکا (حَتَّى يَتَكَامَلَ غُرُوبُهَا) تا به ته لوی تاوا نه بی.

﴿پاشکوف﴾: له و پینج کاتانه دا ته و افو نویژ کردن له مه که کی پیرزدا دروسته ﴿عَنْ جَبْرِ بْنِ مُطْعَمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: يَا بَنِي عَبْدِ مَنَافٍ لَا تَمْنَعُوا أَحَدًا طَافَ بِهَذَا الْبَيْتِ وَصَلَّى آيَةَ سَاعَةٍ شَاءَ: مِنْ لَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ ﴿رواه أصحاب السنن، پیغه مبر ﷺ فرموی: هیچ که سیک قدهغه مه کن که بیه وی ته و ال به بیت بکا، یان نویژ له مه که دا بکا له هر کاتیکا خوی پی خوش بی: شو بی، یان پوز بی.

﴿فصل: له باسی نویژ کردنی به جماعت به﴾

(يُفِيئَا سَهُ)؛ جماعت نه و به جمو جولی نویزه که ی خوی بیه ستی به جمو جولی نویژی به کیکی تر، که پی نه گوتری: (نیمام)، واته: پیتش نویژ.

(وَصَلَاةُ الْجَمَاعَةِ) نویژ کردنی به جماعت له هر پینج فوزه کاند (سُنَّةٌ مُؤَكَّدَةٌ) سوننه تیکی زدر گوره به ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: صَلَاةُ الْجَمَاعَةِ تَفْضُلُ صَلَاةِ الْفَدْلِ بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً ﴿رواه الشيخان، پیغه مبر ﷺ فرموی: نویژ کردنی به جماعت گوره تره له نویژ کردنی به نه نهای به بیست و هفت پله.

جا بزانه: نیمامی (الخواهی) فرموی به نویژ کردنی به جماعت (فَرَضُ الْكِفَايَةِ) به. که واپو: له هر شوینتیک - که کر مه له خه کیکی لی - نه بی جماعت به ناشکرای بکری

وَعَلَى الْمَأْمُومِ أَنْ يَتَوَيَّ الْأَيْتِمَامَ دُونَ الْإِمَامِ، وَيَجُوزُ أَنْ يَأْتِمَ الْحُرُّ بِالْعَبْدِ، وَالْبَالِغُ بِالْمُرَاهِقِ،

بِقَوْلِهِ هُوَ خَلْفُ بَنِي بَزَائِنٍ وَبِحَيْثُ جَمَاعَةٍ لَهُ هَرِ بِنَجِّ فَرَزْدَه كَانِ، هَرِ چَه نَد هَمُوو
خَه لَكِي ش بَه شَدَارِي نَه كَا، چُونَكَه پَيْتَه مَبَر عَلَيْهِ السَّلَام فَه رَمُووِيَه تِي: ﴿مَا مِنْ لَلَاةٍ فِي قَرِيْبَةٍ وَلَا
بَنُو لَأَقْرَامٍ فِيْهِمُ الصَّلَاةُ إِلَّا اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ﴾ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ، لَه هَر هُوْبَه
رَه شَمَالِيْكَو لَه هَر لَادِيْ يَه كَه سِيْ پِيَاوِي لِيْ بُوْن وَ نُوِيْزِيَان بَه جَمَاعَه تَه كَرْد، شَه يَتَان
خُوِيَان بَه سَه رَدَا نَه سَه پِيْتِي وَ كُوْمَرِيَان نَه كَا.

(وَعَلَى الْمَأْمُومِ) وَاجِبُه: لَه سَه رَه مَه مَعُوْم، وَاتَه: نَه وَ كَه سَه يَ لَه دَوَايِ نِيْمَام نُوِيْزِي نَه كَا (أَنْ
يَتَوَيَّ الْإَيْتِمَامَ) نَه بِي نِيَه تِي جَمَاعَه تِي بِيْتِي لَه كَه لَ (اللَّهُ أَكْبَرُ) نُوِيْزِي دَابَه سَتْنَدَا، وَاتَه: بَه دَل
بَلِي: (نَه م نُوِيْزَه بَه جَمَاعَه تَه كَه م). يَان بَلِي: (لَه دَوَايِ نَه م نِيْمَامَه نُوِيْزِي نَه كَه م). جَا
نَه كَر نِيَه تِي جَمَاعَه تَه هِيْتِي جَمَاعَه تَه كَه يَ دَرُوَسْت نِيَه.

(نُونَ الْإِمَامِ) بَه لَام نِيْمَام لَه سَه رِي وَاجِب نِيَه نِيَه تِي جَمَاعَه تَه، يَان نِيْمَامَه تِي بِيْتِي،
بَه لَكُو سُوْنَه تَه نِيَه تِي نِيْمَامَه تِي بِيْتِي تَا كُو خِيْرِي جَمَاعَه تِي بَكَا تِي، پَيْتَه مَبَر عَلَيْهِ السَّلَام
فَه رَمُووِيَه تِي: ﴿إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ﴾ رَوَاهُ الشَّيْخَانِ، هَر كَرْدَه وَه يَه كِي خُوَابَه رَسْتِي بِي،
بَه نِيَا زِي نَاو دَل نَه بِيْن دَانَامَه زِي.

﴿نَا كَا دَارِي﴾: نَه كَر يَه كِي كَه بَه تَه نَهَائِي نُوِيْزِي دَابَه سَتْبُو، نِيْنَجَا يَه كِي كِي تَر هَات نُوِيْزِي
لَه دَوَا دَابَه سَت، نَه وَه دَرُوَسْتَه، بَا نِيْمَامَه كَه ش لَه وَ كَا تَدَا نِيَه تِي نِيْمَامَه تِي بَه دَل بِيْتِي.

جَا بَزَانَه: وَاجِبُه لَه سَه ر نِيْمَامِي جُوْمَعَه: نِيَه تِي نِيْمَامَه تِي بِيْتِي، نَه كِيْنَا: جُوْمَعَه كَه يَ دَرُوَسْت
نِيَه (وَيَجُوزُ) دَرُوَسْتَه (أَنْ يَأْتِمَ الْحُرُّ بِالْعَبْدِ) مَرُوْفِي نَا زَاد جَمَاعَه تَه بَكَا لَه دَوَايِ كَرِيْلَه.

(وَالْبَالِغُ بِالْمُرَاهِقِ) هَه رُوَهَا دَرُوَسْتَه مَرُوْفِي بِالغِيْبُو- وَاتَه: پِيْنَكَه يَشْتُو- جَمَاعَه تَه بَكَا لَه
دَوَايِ مَنْدَالِيْكَ كَه چَا كَه وَ خَرَابَه لِيْكَ جِيَا بَكَا تَه وَه ﴿كَانَ عَمْرُوبُ بْنُ سَلْمَةَ يَوْمَ قَوْمِهِ عَلَى
عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ ابْنُ سِتِّ أَوْ سَبْعٍ﴾ رَوَاهُ الْبَخَارِيُّ، (عَه مَرِي كُوِي) سَه لَه مَه
پِيْتَشْنُوِيْزِي بُو كَه لَه كَه يَ خُوِي نَه كَرْد- لَه سَه رَدَه مِي پَيْتَه مَبَر دَا عَلَيْهِ السَّلَام- تَه مَه نِي شَه ش،
يَان حَه فَت سَالَان بُوو.

هَه رُوَهَا دَرُوَسْتَه مَرُوْفِي كُوِيْر بِيْتَه نِيْمَام ﴿عَنْ أَنَسٍ ﷺ: إِسْتَخْلَفَ النَّبِيُّ ﷺ ابْنَ أُمَّ
مَكْتُوْمٍ ﷺ يَوْمَ النَّاسِ وَهُوَ أَعْمَى﴾ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، پَيْتَه مَبَر عَلَيْهِ السَّلَام (عَبْدَالله) كُوِي
(أُمَّ مَكْتُوْمِ) يَ لَه جِيْ يَ خُوِي بَه جِيْ هِيْشْت بُو نَه وَه يَ پِيْتَشْنُوِيْزِي بُو خَه لَكِي (مَه دِيْنَه) بَكَا،
نَه وَ (عَبْدَالله) يَه كُوِيْر بُوو.

هَه رُوَهَا دَرُوَسْتَه لَه دَوَايِ پِيَاوِي گُوْنَاهِبَارُو فَاسَق جَمَاعَه تَه بَكَرِي ﴿كَانَ ابْنُ عَمْرٍو جِيَا
عَنْهَا: يُصَلِّي خَلْفَ الْحَجَّاجِ﴾ رَوَاهُ الْبَخَارِيُّ، (ابْنِ عَمْرٍو) نُوِيْزِي لَه دَوَايِ (حَجَّاجِ) يَ سَه قَه فِي
نَه كَرْد لَه كَه لَ نَه وَه ش زُوْد گُوْنَاهِبَار بُوو.

وَلَا تَصِحُّ قُدُوءُ رَجُلٍ بِامْرَأَةٍ، وَلَا قَارِئٍ بِأَمِّيٍّ، وَأَيُّ مَوْضِعٍ صَلَّى فِي الْمَسْجِدِ بِصَلَاةِ الْإِمَامِ وَهُوَ عَالِمٌ بِصَلَاتِهِ أَجْزَأُ

(وَلَا تَصِحُّ) دروست نیه (قُدُوءُ رَجُلٍ بِامْرَأَةٍ) پیاو له دواى نافرته جهامعت بکا ﴿عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَنْ يُفْلِحَ قَوْمٌ وَلَوْ أَمْرَهُمْ إِمْرَأَةٌ﴾ رواه البخارى، پیغمبر ﷺ فرموی: نه و گله سهرفران نابئ: که کارى خویان بدنه دهست نافرته.

(وَلَا قَارِئٍ) هروه ما دروست نیه که سبک که فاتحهی ناپهوان بئ، وه ک پیتیک به پیتیکى تر بگوئى، وه ک بلى: (أَنْحَمْتَ) له جياتى (أَنْحَمْتَ)، يان بلى: (سِرَاتِ الزَّيْنِ) له جياتى (صِرَاطِ الَّذِينَ)، يان بلى: (وَلَا الظَّالِمِينَ) له جياتى (وَلَا الضَّالِّينَ)، يان جوته پینهکان نه گرى، واته: (إِيَّاكَ) له جياتى (إِيَّاكَ)، نه و جوره که سانه پيشنوئيزيان دروست نیه.

﴿عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَوْمَ الْقَوْمِ أَقْرَبُهُمْ لِكِتَابِ اللَّهِ تَعَالَى، فَإِنْ كَانُوا فِي الْقِرَاءَةِ سَوَاءً فَأَعْلَمُهُمْ بِالسُّنَّةِ، فَإِنْ كَانُوا فِي السُّنَّةِ سَوَاءً فَأَقْدَمُهُمْ هِجْرَةَ، فَإِنْ كَانُوا فِي الْهِجْرَةِ سَوَاءً فَأَقْدَمُهُمْ سَنًا، وَلَا يُؤْمِنُ الرَّجُلُ الرَّجُلَ فِي سُلْطَانِهِ، وَلَا يَقْعُدُ فِي بَيْتِهِ عَلَى تَكْرِمَتِهِ إِلَّا بِأَذْنِهِ﴾ رواه مسلم، پیغمبر ﷺ فرموی: با نه و که سه پيشنوئيزى بؤ موسولمانان بکا: که شهر عزانتر بئ و زياتر قورئانى خوئندبئ، نينجا نه و که سهى زياتر شارهزای شهر و حدیس بئ، نينجا نه و که سهى زووتر کورچى کردبئ، نينجا نه و که سهى به ته مه نتر بئ، نابئ مروؤ له شوئنى دهسه لاتی پياوئیکى تر دا پيشنوئيزى بؤ وى بکا به بئ نيزنى وى، نابئ مروؤ له مالى به کيکى تر دا له سر جيگهى خاوهن مال دابنيشئ به بئ نيزنى وى.

که واته: خاوهن مال و نيمامى مزگوت له پيشترن بؤ پيشنوئيزى کردن، هرچند خوئنده واريشيان که م بئ، به لام نه گره نهوان به کيکى تريان ديارى کرد بؤ پيشنوئيزى کردن، نه و يان له پيشتره.

هروه ما دروست نیه جهامعت کردن له دواى که سبک: که بزائى دهستنوئيزى نیه، يان شتيکى پيسى پئوهيه، يان ته به مومئیکى وای کردوه: که نووباره کردنه وهى نوئيزى له سر بئ، به لام نه گره پيسيه کهى پئوه ديار نه بو، يان نه يئنه زائى بئ دهستنوئيزه و له دواى نوئيزى ناشکرابو، نه وه نوئيزه که دروسته و نووباره وى ناوئ.

(وَأَيُّ مَوْضِعٍ) له هر شوئنيک (صَلَّى فِي الْمَسْجِدِ) که مه نوموم نوئيز بکا له ناو مزگوت دا (بِصَلَاةِ الْإِمَامِ) له دواى نيمامئک (فيه) که نه و يش هر له مزگوت دا بئ (وَهُوَ عَالِمٌ بِصَلَاتِهِ) مه نومومه که ش ناگادار بوو له هه لسان و دانيشتنى نيمامه کهى (أَجْزَأُ) جهامعه ته کهى دروسته، هرچند مزگوته که ش زؤد گوره بئ و هرچند ليئشى نوود بئ، يان به کيان

مَا لَمْ يَتَقَدَّمَ عَلَيْهِ، وَإِنْ صَلَّى فِي الْمَسْجِدِ وَالْمَأْمُومِ خَارِجَ الْمَسْجِدِ قَرِيباً مِنْهُ وَهُوَ عَالِمٌ بِصَلَاتِهِ وَلَا حَائِلَ هُنَاكَ جَازًا.

له ویتر به رزتر بی، یان په رده له نیوانیانداهه بی (مالم یققدم علیه) به وهرجهی له شوینی نویژکردن به پیش نیامه که ی نه که وی.

که وایو: سوننه ته: لای که می به پاشنه ی قاجی له نیام به دلوهر تر بی و له لای راسته ی نیام نویژ دایبه سستی، جا نه گره په کیکی تریش هات، با له لای چه په ی دایبه سستی، نینجا هردوکیان نه کشیتنه وه دواوه، یان نیام نه روا ته پیشه وه، بق نه وه ی بین به یه که سه ف، چونکه سوننه ته مه نموممه کان شان به شانی په کتری بدنه و که لین له نیوانیانداهه نه بی ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَقِيمُوا صُفُوفَكُمْ، وَكَانَ أَحَدُنَا يُلْزِقُ مَنَكِبَهُ بِمَنَكِبِ صَاحِبِهِ وَقَدَمَهُ بِقَدَمِهِ﴾ رواه البخاری، له کاتی نویژ دایبه سستن پیغه مبه ر ﷺ نه یغه رموو: پیزتان راست بکن، نینجا هر په کی که له نیامه شانی به شانی نوی تره وه نه لکاندو قاجی به قاجیه وه نه لکاند.

هروه ها سوننه ته مندالان له دوا ی سه فی پیاوان نویژ دایبه سستن نه گره به په که وه هاتبون بق مزگوت، به لام نه گره مندالان زووتر هاتبون و له سه فی په که م شوینی خویان گرتبو، نابین دوا بخرین، هروه ها نه بی نافره تان له دوا ی مندالان بوه سستن ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: صَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَمْتُ وَيَتِيمَ خَلْفَهُ، وَأُمُّ سَلِيمٍ خَلْفَنَا﴾ رواه الشيخان، پیغه مبه ر ﷺ نویژی کرد، منو مندالکی په تیم له دوا ی پیغه مبه ر ﷺ وه ستاینو (أم سلیم) - که دایکم بوو - له دوا ی نیامه پاره ستاو نویژی دایبه ست.

(وَإِنْ صَلَّى فِي الْمَسْجِدِ) نه گره نیام پیش نویژی له ناو مزگوتدا نه کرد (وَالْمَأْمُومِ خَارِجَ الْمَسْجِدِ) مه نموممیش له دهره وه ی مزگوت نویژی له دوا ی نه و نیامه نه کرد (قَرِيباً مِنْهُ) لی تیشی نیزی که بوو، واته: له سه سه د که ز زیاتر دور نه بو (وَهُوَ عَالِمٌ بِصَلَاتِهِ) مه نموممه که ش ناگادار بوو له هه لسان و دانیشتنی نیام (وَلَا حَائِلَ هُنَاكَ) په رده شیان له نیوانداهه بوو، له وی (جَانٌ) نویژه که دروسته.

جا بزانه: له هه موو جوړه جهامعه تیکدا نه بی مه نمومم ناگادار بی له جموجولی نیامه که ی، وه نابین پیش نیام نویژ دایبه سستی و، واجبه هه موو کرده وه کاتی نویژ دوا به دوا ی نیام بکا ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّهَا النَّاسُ إِلَى إِمَامِكُمْ فَلَا تَسْبِقُونِي بِالرُّكُوعِ وَلَا بِالسُّجُودِ وَلَا بِالْقِيَامِ وَلَا بِالْإِصْرَافِ﴾ رواه الشيخان، پیغه مبه ر ﷺ فه رموی: نه ی خه لکینه من پیش نویژی نیامه، پیش من پوکوو و سووجه هه به ن و پیش من هه لمه ستنه وه و پیش من سه لام مه ده نه وه.

.....
﴿پاشکون﴾: نه‌گه‌ر که سیک به ته‌نهایی نویژی کردبو، نینجا جه‌ماعه‌تی بقریک کهوت، سوننه‌ته به جه‌ماعه‌ت دووباره‌ی بکاته‌وه، هه‌روه‌ها دروسته نویژدابه‌ستن له‌ دوا‌ی که‌سیک که جوره نویژکی‌تر نه‌کا، هه‌رچه‌ند نویژه‌ک‌شی سوننه‌ت بی: وه‌ک دابه‌ستنی نویژی نیوه‌رؤ له‌ دوا‌ی نیمامیک که نویژی به‌یانی، یان مه‌غریب، یان ته‌راویح نه‌کا.

﴿ناگاداری﴾: نه‌گه‌ر مه‌نموم دره‌نگ که‌یشته جه‌ماعه‌ت، با نویژ دابه‌ستنی و به‌گویره‌ی نویژی نیمام نویژ بکا، نینجا که نیمام سه‌لامی دابه‌وه، با هه‌لبستنی نویژه‌ک‌سی خ‌ری ته‌واو بکا **﴿عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾**: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِذَا أَتَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَعَلَيْكُمْ بِالسَّكِينَةِ فَمَا أَدْرَكْتُمْ فَصَلُّوا وَمَا فَاتَكُمْ فَأْتُمُوا ﴿رواه الشيخان، پی‌تفه‌مبه‌ر ﷺ فرموی: کاتنی دینه نویژکردن به هتوا‌شی و به به‌ریژانه وهرن، نه‌وه‌نده‌ی له‌گه‌ل نیمام فریا که‌وتن بیکه‌ن، نه‌وه‌ی ماوه - له‌ پاش سه‌لامدانه‌وه‌ی نیمام - هه‌لسن ته‌واوی بکه‌ن.

جا نه‌گه‌ر مه‌نموم فریاکه‌وت روکووع به ته‌واوی له‌گه‌ل نیمام بیا، نه‌وه بقی به‌ به‌ر فاتحه‌ نه‌که‌وتی و ره‌که‌ته‌ک‌سی مه‌موو دروسته، پی‌تفه‌مبه‌ر ﷺ فرمویه‌تی: **﴿إِذَا جِئْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ وَ لَحْنُ سُجُودٍ فَاسْجُدُوا وَلَا تَعْلُوهَا شَيْئًا، وَمَنْ أَدْرَكَ الرُّكْعَةَ فَقَدْ أَدْرَكَ الصَّلَاةَ﴾** رواه الدارقطني، کاتیک که هاتن نویژتان دابه‌ستنی نیمام له‌ سوجه‌دا بوو، نیوه‌ش برؤنه سوجه‌دا، به‌لام به‌ هیچی دامه‌نین، وه هه‌ر که‌سیک له‌گه‌ل نیمام که‌یشته روکووعیک‌ی ته‌واو، نه‌وه بقی به‌ ره‌که‌ته‌یک‌ی ته‌واو نه‌ژمیردی.

جا بزانه: نه‌گه‌ر نیمام له‌ روکووعدا بوو، یان له‌ ته‌حیاتی ناخیردا بوو، هه‌ستی کرد: که به‌کیک نه‌یه‌وی نویژی له‌ دوا دابه‌ستنی، نه‌وه سوننه‌ته نه‌ختیک چاوه‌روانی بکا. **﴿ناگاداریه‌کی‌تر﴾**: نه‌گه‌ر نیمام له‌ ناو نویژه‌ه‌له‌یه‌کی کرد، سوننه‌ته مه‌نمومی پیاو ناگاداری بکاته‌وه و بلی: (سبحان الله). به‌لام مه‌نمومی ئافره‌ت چه‌پله‌ لی‌ته‌دا، واته: به‌رده‌ستی راسته‌ی له‌ پشته‌ده‌ستی چه‌په‌ی نه‌دا.

هه‌روه‌ها نه‌گه‌ر نیمام خویندنی فاتحه، یان سوهرتی پاش فاتحه‌ی لی‌ تیکچو، با مه‌نموم بی‌ی بلینته‌وه **﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا﴾**: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى صَلَاةً فَلَبَسَ عَلَيْهِ، فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ لِأَبِي بِنِ كَعْبٍ: أَصَلَيْتَ مَعَنَا؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ فَمَا مَنَعَكَ أَنْ تَفْصَحَ عَلَيَّ؟ ﴿رواه ابن حبان، پی‌تفه‌مبه‌ر ﷺ له‌ نویژیک‌دا خویندنی قورنانی لی‌ تیکچو، جابه‌ (نوبه‌یی) کوهری (که‌عبی) فرموی: تق نویژت له‌گه‌ل نیمه‌دا کرد؟ گوئی: به‌لی. فرموی: نه‌ی بچی پی‌ت نه‌گوته‌وه؟.

هه‌روه‌ها نه‌گه‌ر نیمام بی‌ده‌ستنویژ بوو، یان شتیکی به‌سه‌ر هات: با له‌ نویژه‌ک‌سی ده‌رچی و به‌کیکی‌تر بجیت له‌حیاتی نه‌وه‌ده‌ست به‌ نیمامه‌تی بکا، نه‌وه‌ک جه‌ماعه‌ته‌که

(فَصَلِّ) وَيَجُوزُ لِلْمُسَافِرِ قَصْرُ الصَّلَاةِ الرَّبَاعِيَّةِ بِخَمْسَةِ شَرَايِطَ: أَنْ يَكُونَ سَفْرُهُ فِي غَيْرِ مَقْصِدَةٍ، وَأَنْ تَكُونَ مَسَافَتُهُ سِتَّةَ عَشَرَ فَرَسَخًا،

تيك بچي، له مه دا جياوازي جومعه و نويژه کاني تر نيه، به لگه ش کرده وهی نيمامی (عمه) ﷺ، له کاتی برينداريوونی دا (عبدالرحمن بن عوف)ی له جی خوی داناو نويژی به بیانی به خالکه که ته واو کرد.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَاسِي (قَصْر) وَ (جَمْع) لَهُ سَهْفَرْدَا﴾

واته: کورتکردنه وه و کورکردنه وهی نويژ. (وَيَجُوزُ) دروسته (لِلْمُسَافِرِ) بؤ نه و که سهی له سه فهدايه (قَصْرُ الصَّلَاةِ الرَّبَاعِيَّةِ) نه و سن نويژانهی چوار په کهه تين، کورتیان بکاته وه بؤ دوو په کههت، به لام نويژی مه غريبو به بیانی کورت ناکرتنه وه ﴿عَنْ أَنَسٍ ﷺ قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ مِنَ الْمَدِينَةِ إِلَى مَكَّةَ فَكَانَ يُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ رَكَعَتَيْنِ﴾ رواه الشيخان، (أنس) فهدامويه تی: له گه ل پیغه مبه ر ﷺ له (مَدِينَةُ) وه چوینه (مَكَّةَ)، نويژه چوار په کهه تیه کانی نه کردنه دوو په کههت.

(بِخَمْسَةِ شَرَايِطَ) بؤ نه و کورتکردنه وه یه پینج مه رج هه نه: یه کهم: (أَنْ يَكُونَ سَفْرُهُ فِي غَيْرِ مَقْصِدٍ) نابي سه فهدا که ی بؤ گونا هکاری بی، که واپوو: نه گه ثافرت به بی نيزنی ميري خوی بؤ سه فهدا برپوا، یان که سیک بؤ زینا، یان بؤ مرقف کوشتنی به نامه ق، یان بؤ هر گونا هباریه کی تر به سه فهدا برپون، نابي قه سرو جمع بکن، هه روه ما قه زردار نه گه کاتی قه زردانه وهی هاتبئ و به بی پرسی خاوه ن قه رزه که ی به سه فهدا بچي، نابي قه سرو جمع بکا.

دووه م: (وَأَنْ يَكُونَ مَسَافَتُهُ) نه ندازه ی دووری نه و شویننه ی بؤی نه چي (سِتَّةَ عَشَرَ فَرَسَخًا) شانزه فهدا سه خ بی، واته: هه شتا کیلو متر، به لگه: (اجماعی) هه رچوار مه زه بی (اهل السنة) یه، هه م ﴿وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ وَابْنُ عَبَّاسٍ ﷺ يَقْصُرَانِ وَيُفْطِرَانِ فِي أَرْبَعَةِ بُرْدٍ وَهِيَ سِتَّةَ عَشَرَ فَرَسَخًا﴾ رواه البخاری، واته: نه و دوو سه حابه یه له نه ندازه ی چوار (بريد) دا نويژيان کورت نه کرده وه و پؤژوویان نه شکاند: که نه کاته شانزه فهدا سه خ.

نينجا نه گه ر نه و نه ندازه یه به سواری فرۆکه، یان توتومبیل به سه عاتیکیش بچي، هه ر بؤی دروسته: قه سرو جمع بکا.

﴿نَاگاداری﴾: نه گه ر نیه تی هینا: چوار شه و و پؤژی ته ولو له شویتیک بمینتته وه، به وه کوتایي سه فهدا که ی دیو نابي هیچی تر قه سرو جمع بکا، به لام نه گه ر نیه تی مانه وهی نه هینا، به لکو ته نها چاوه پروانی پیکه اتنی کاریکی خوی نه کربو نه یته زانی چ پؤژیک بؤی نه بی؟ نه وه تا هه زده پؤژ بؤی دروسته: قه سرو جمع بکا، جگه له رؤزی هاتنو بارکردن ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: أَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ بِمَكَّةَ تِسْعَةَ عَشَرَ يَوْمًا يَقْصُرُ﴾ رواه

وَأَنْ يَكُونَ مُؤَدِّياً لِلصَّلَاةِ الرَّبَاعِيَّةِ، وَأَنْ يَتَوَيَّ الْقَصْرَ مَعَ الْأَحْرَامِ، وَأَنْ لَا يَأْتِمَّ بِمُقِيمٍ. وَيَجُوزُ لِلْمُسَافِرِ أَنْ يَجْمَعَ بَيْنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ لِي وَوَقْتِ أَيَّهِمَا شَاءَ، وَبَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ فِي وَقْتِ أَيَّهِمَا شَاءَ،

البخاری، پیغمبر ﷺ له دواى بزگارکردنى (مکة) ی پیروز له وى مايه وه، ماوه ی تۆزده بقۇز نويزى كورت نه كوردنه وه.

ههروه ها نه گه ر كه سيك نه يه زانى بق كوي نه چى، نه ويش نابى قه سرو جه مع بكا. سى يه م: (وَأَنْ يَكُونَ مُؤَدِّياً لِلصَّلَاةِ الرَّبَاعِيَّةِ) نه و نويزانه ي كورتيان نه كاته وه نويزى نه و كات بن، نه ك نويزى قه زاء، واته: نه گه ر نويزى قه زاي له سه ر بون، نابى به كورتكراوه يى قه زايان بكا ته وه، چونكه به ته واوى كه وتونه ته نه ستوى.

چوارهم: (وَأَنْ يَتَوَيَّ الْقَصْرَ) نيه تى كورتكردنه وه ي نويز بيئى (مَعَ الْإِحْرَامِ) له كه ل (الله اكبر) ي نويز دابه ستندا.

پينجه م: (وَأَنْ لَا يَأْتِمَّ بِمُقِيمٍ) نابى نويزه كه ي خوى به جهامه ت له دواى نيماميكى وه ها بكا: كه نويزه كانى خوى ته واو نه كا، جا نيمامه كه ريبوار بين، يان نا، جا نه گه ر ته نها به قه د (الله اكبر) يك نويزى له دواى نه و نيمامه دابه ست، نه بى نه ويش نويزه كه ي خوى ته واو بكا ﴿قِيلَ لِابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: مَا بَالُ الْمُسَافِرِ يُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ إِذَا الْفَرَدَ، وَأَرْبَعًا إِذَا أَتَمَّ بِمُقِيمٍ؟ قَالَ: تِلْكَ السُّنَّةُ﴾ رواه الامام احمد، به (ابن عباس) يان گوت: بق چى نه گه ر ريبوار نويز به ته نها يى بكا دوو ره كهه ت نه كا وه نه گه ر به جهامه ت له دواى نيسته چى بيكا، نه بى چوار ره كهه ت بكا؟ له وه لامدا فه رموى: نه وه رينگه ي پيغمبره ﷺ.

﴿ناگادارى﴾: نه گه ر نه يزانى نيمامه كه ريبواره، به لام گومانى له نيه ته كه ي هه بوو، با نويزه كه ي له دوا دابه ستو نيه تى كورتكردنه وه بيئى، نينجا نه گه ر نيمامه كه كورتى كرده وه، با نه ويش كورتى بكا ته وه، نه گه ر نه و ته واوى كرد، با نه ويش ته واوى بكا.

﴿بِاسِي (جَمْع) كُوْكَرْدَنَه وَه ي دُوو نُويزُ لَه كَاتِي يَه كِي كِيَانِلَا﴾

(وَيَجُوزُ) دروسته (لِلْمُسَافِرِ) بق كه سيك كه بچيته سه فه ريكى هه شتا كيلومتري، بق گوناهاكاريش نه چيته سه فه ر (أَنْ يَجْمَعَ) كو بكا ته وه (بَيْنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ) نويزى نيه وه رپوو عه سر (فِي وَقْتِ أَيَّهِمَا شَاءَ) له كاتى هه ر كامه يان هه ز ده كا: جا نيه وه رپو ببا ته كاتى عه سر، كه پى تى نه گوتري: (جَمْعُ التَّأَخِيرِ)، واته: دواخستن، يان عه سر بيئيته كاتى نيه وه رپو، كه پى تى نه گوتري: (جَمْعُ التَّقْدِيمِ)، واته: پيشخستن.

(وَبَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ) ههروه هاش كوكردنه وه ي مه غريبو عيشا دروسته (فِي وَقْتِ أَيَّهِمَا شَاءَ) له كاتى هه ر كامه يان هه ز ده كا: جا مه غريب دوا بيخى بق كاتى عيشا، يان عيشا پيش بيخى بق كاتى مه غريب ﴿عَنْ مَعَاذٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ فِي غَزْوَةِ بَسُوكَ:

وَيَجُوزُ لِلْحَاضِرِ فِي الْمَطَرِ: أَنْ يَجْمَعَ بَيْنَهُمَا فِي وَقْتِ الْأُولَى مِنْهُمَا.
(فَصَلِّ) وَشَرَائِطُ وَجُوبِ الْجُمُعَةِ سَبْعَةَ أَشْيَاءَ: الْإِسْلَامُ،

إِذَا زَاغَتِ الشَّمْسُ قَبْلَ أَنْ يَرْتَحِلَ جَمَعَ بَيْنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ، وَإِنْ يَرْتَحِلَ قَبْلَ أَنْ تَرِيغَ الشَّمْسُ أَخَّرَ الظُّهْرَ حَتَّى يَنْزِلَ لِلْعَصْرِ، وَفِي الْمَغْرِبِ مَثَلُ ذَلِكَ ﴿رواه الترمذی وبعضه فی البخاری، پیغمبر ﷺ له جنگی (تبوک) دا کاتی نیوه پږی نه بو پیش بارکردنی، نه وه نویژی عسری له که ل نیوه پږی له به ک کاتدا نه کردن، به لام نه گهر باری کردبایه پیش نه وهی کاتی نویژی بی، نه وه نیوه پږی دوا نه خست بق کاتی عسری، هه روه هاش مه غریبو عیشای به و جوړه دوا نه خستن و پیش نه خستن.

﴿ناگاداری﴾: له (جمع التقدیم)، واته: له پیشخستن نیویژدا، پیویسته: ده ست به نویژی به که م بکا و هه له ناو نویژی به که مدا نیه تی کوکردنه وهی نویژی نووهم بیئی، نینجا که سه لامی دلوه، به کسه ر ده ست به نویژی نووهم بکا. وه له (جمع التأخیر)، واته: له دواخستن نیویژدا، پیویسته: له کاتی نویژی به که مدا نیه تی دواخستن بیئی بق نه وهی گونا هبار نه بی، هه روه ها دروسته: قه سرو جمع به به که وهش بکری.

(وَيَجُوزُ) دروسته (لِلْحَاضِرِ) بق نه وه که سه ی له ماله وهیه (فِي الْمَطَرِ) له کاتی باران باریندا (أَنْ يَجْمَعَ بَيْنَهُمَا) کوکردنه وهی نوو نویژ (فِي وَقْتِ الْأُولَى مِنْهُمَا) له کاتی نویژی به که مدا، به و مرجه ی نویژه کان به جه ماعت بکا له مزگه و تیکی نوو و به رگی ته ر بیی و له کاتی نویژی به که میشدا باران بیاری ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: صَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ بِالْمَدِينَةِ سَبْعًا وَكَمَانِيًا: الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ وَالْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ﴾ رواه البخاری، پیغمبر ﷺ له (مدینه) نویژی نیوه پږی و عسری له به ک کاتدا نه کردن و مه غریبو عیشای له به ک کاتدا نه کردن.

نیمام (مالك) و نیمام (شافعی) فرموویانه: نه و کوکردنه وهیه به هوی باران بوو.
﴿پاشکون﴾: زور له پیشه وایانی نایین فرموویانه: دروسته کوکردنه وهی نوو نویژ له به ک کاتدا بق مروی نه خویش، جا نه گهر له کاتی نویژی به که مدا نه خویشتر بوو، با دوا بخوا، نه گهر له کاتی نویژی نووهمدا نه خویشتر نه بوو، با پیشی بخوا، به و مرجانیهی گوتمان له کوکردنه وهی سه فهدا.

﴿فَصَلِّ: له باسی نویژی (جُمُعَةٍ)﴾

نویژی جومعه نوو په کعته، واجبه له کاتی نیوه پږی پږی مهینی دا به جه ماعت بکری.
(وَشَرَائِطُ وَجُوبِ الْجُمُعَةِ) نه و مرجانیهی داندرلون بق واجبیوونی نویژی جومعه (سَبْعَةَ أَشْيَاءَ) حه فته مرجن:

به که م: (الْإِسْلَامُ) نیسلامه تی به، خوی که وره فرموویه تی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ

وَالْبُلُوغُ، وَالْعَقْلُ، وَالْحُرِّيَّةُ، وَالذُّكُورِيَّةُ، وَالصَّحَّةُ، وَالْإِسْتِطَانُ.
وَشَرَايِطُ فَعْلِهَا ثَلَاثَةٌ: أَنْ تُكُونَ الْبَلَدُ مِصْرًا أَوْ قَرْيَةً،

تَعْلَمُونَ ﴿ثُمَّ﴾ خَاوَنَ بَاوَهْرَانَ، كَاتِبَ بَانِكِي نِيُوَهْرِي دِرَا لَه پَرْدِي هَمِينِي، زَوو بِرْدَن بُو
نَوِيْذِي جومعه، واز له كَرِينو فرۆشتن بيئن-واته: كه بانگي جومعه درآ، كَرِينو فرۆشتن
حه پرامه-، جومعه كردن بُو نِيُوَه باشتره نه گهر نِيُوَه بزانن.

دووم: (وَالْبُلُوغُ) بلوغبوونه، واته: له سر مندال جومعه واجب نيه. سِيِيَهَم: (وَالْعَقْلُ)
عه قلى هه بِيَن، نابِيَن شِيَت بِيَن. چوارهم: (وَالْحُرِّيَّةُ) نازاد بِيَن، كَوِيَله نه بِيَن.

پينجهم: (وَالذُّكُورِيَّةُ) نيرينه بِيَن، واته: نافرته جومعه ي له سر نيه، به لام: نه گهر
جومعه ي كرد، نوه جومعه كه ي دروسته نيوه پَرْدِي له سر لاته چِيَن.

شه شهم: (وَالصَّحَّةُ) ته ندروستي باش بِيَن، واته: نوه ننده نه خوشي گران نه بِيَن: كه
نه گاته جومعه، يان بگاتن به لام نه تواني تا كوتايي نويْذِي بَمِيْنِيْتِه وه ﴿عَنْ طَارِقِ بْنِ

شَهَابٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: الْجُمُعَةُ حَقٌّ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ فِي جَمَاعَةٍ إِلَّا أَرْبَعَةً:
مَمْلُوكٌ، وَإِمْرَأَةٌ، وَصَبِيٌّ، وَمَرِيضٌ ﴿رواه ابوداود والحاكم، پيغه مبرر ﷺ﴾ فه رموي: نويْذِي
جومعه له سر هه موي موسولمانيك واجب وه بِيَن به جماعت بيكا، به لام چوار كه س
جومعه يان له سر نيه: كَوِيَله و نافرته و مندالو نه خوش.

حفتهم: (وَالْإِسْتِطَانُ) دانيشتوي نه و شويته بِيَن كه جومعه ي لته كَرِيَن، يان نيازي مانه وه ي
چوار پَرْدِي هه بِيَن له و شويته دا، كه وابو: رِيْدِيَارِيَك كه چوار پَرْدِي له شويْتِيَك نه مِيْنِيْتِه وه
جومعه ي له سر نيه ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ جَمْعًا بِعَرَفَةَ فِي حَجَّةِ
الْوَدَاعِ ﴿رواه مسلم، پيغه مبرر ﷺ﴾ كه له حجه ي مالتاوي له عه رفه وه ستا، نويْذِي نيوه پَرْدِي و
عه سري كَر كرينه وه. واته: جومعه ي نه كرد هه رچند نه و پَرْدِي هه بِيَن بُو.

جا بزانه: قوتايي و سه ريازو بازركان... هتد. نه گهر نيازي مانه وه ي چوار پَرْدِي، يان
زياتريان هه بِيَن، نيه جومعه بكن، هه روه ها حه پرامه: سه ركردن له پَرْدِي جومعه،
نه گهر مه ترسي له ده ستجوني جومعه ي هه بِيَن.

(وَشَرَايِطُ فَعْلِهَا) مه رجه كاني دروستبوني نويْذِي جومعه (ثَلَاثَةٌ) سِيِيَه: نه:
يه كه م: (أَنْ تُكُونَ الْبَلَدُ) نه و شويته ي جومعه ي لته كَرِيَن (مِصْرًا) شار بِيَن (أَوْ قَرْيَةً) يان
لادي بِيَن، واته: شويْذِي نيشته جي يه كجاري بِيَن ﴿لَأَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمْ يَقُمْ الْجُمُعَةَ فِي
حَجَّةِ الْوَدَاعِ بِعَرَفَةَ﴾ كما في حديث مسلم عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، چونكه پيغه مبرر ﷺ له عه رفه
جومعه ي نه كرد، له گه ل نه وه ش دانيشتواني (مَكَّة) ي له گه لدا بون.

كه وابو: له ناو هه ربه شمالو هه وارگه كاني كويستاندا جومعه كردن دروست نيه، به لام
نه گهر كوييان له دهنگي بانگي شويْذِيكي تر نه بو، نيه بچن بُو نويْذِي جومعه بكن.

وَأَنْ يَكُونَ الْعَدَدُ أَرْبَعِينَ مِنْ أَهْلِ الْجُمُعَةِ، وَأَنْ يَكُونَ الْوَقْتُ بَاقِيًا، فَإِنْ خَرَجَ الْوَقْتُ أَوْ
عَدِمَتِ الشَّرُوطُ صَلَّيْتَ ظَهْرًا، وَفَرَائِضُهَا ثَلَاثَةٌ: خُطْبَتَانِ يَقُومُ فِيهِمَا وَيَجْلِسُ بَيْنَهُمَا،

﴿ناگاداری﴾: نه‌گەر خاوهن ده‌سته‌لاتیک به زۆر لیکردن دانیشتوانی شوینیکی
گواستنوه بی شوینیکی تر، نه وانیش نیازان وابو: هر کاتیک بویان بگونجی بچنه‌وه بی
شوینه‌که‌ی خویان، نه‌وانه - له شوینه‌که‌ی تر دا - جومعه‌یان دروست نیه، چونکه
نیشته‌جئی به‌کجاری نین، هرچه‌ند خانوووشیان دروست کردبئ، جا نه‌گەر - له‌وئ - دا -
جومعه‌یان کرد، نه‌بی نوژی نیوه‌پۆش هر بکه‌ن.

دوهم: (وَأَنْ يَكُونَ الْعَدَدُ) ژماره‌ی نه‌و که‌سانه‌ی جومعه‌ نه‌که‌ن (أَرْبَعِينَ) به‌لای‌که‌می
چل که‌س بن (مِنْ أَهْلِ الْجُمُعَةِ) له‌و که‌سانه‌ش بن که جومعه‌یان له‌سه‌ره ﴿عَنْ ابْنِ
مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾ قَالَ: جَمَعَ النَّبِيُّ ﷺ بِالْمَدِينَةِ وَنَحْنُ أَرْبَعُونَ رَجُلًا ﴿رواه البيهقي،
پیتفه‌مبه‌ر ﷺ له‌مه‌دینه جومعه‌ی کرد، ژماره‌مان چل پیاو بوو.

که‌وابوو: نه‌گەر شوینیک چل پیاوی لینه‌بو، جومعه‌یان له‌سه‌ر نیه، به‌لام نه‌گەر گوئیان
له‌بانگی شوینیکی تر بوو، نه‌بی بچن بۆ نه‌وئ جومعه‌ بکه‌ن.

جا بزانه: له‌مه‌زه‌بی نیمامی (حنفی) دا: به‌چار که‌سان جومعه‌ دروسته، وه
له‌مه‌زه‌بی نیمامی (مالک) دا: به‌دوانزه که‌سان جومعه‌ دروسته.

سێ‌یه‌م: (وَأَنْ يَكُونَ الْوَقْتُ بَاقِيًا) کاتی جومعه‌ کردن - که‌کاتی نیوه‌پۆیه - بمینئ
تا جومعه‌که‌ته‌واو نه‌بی ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَصَلِّي الْجُمُعَةَ حِينَ تَمِيلُ
الشَّمْسُ ﴿رواه البخاري﴾ وَوَعَنْ سَلْمَةَ: كُنَّا نَصَلِّي الْجُمُعَةَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَنَرْجِعُ وَمَا نَجِدُ
لِلْحَيَّاطَانِ فَيُنَا نَسْتِظِلُّ بِهِ ﴿رواه الشيخان، (نه‌نه‌س) نه‌فه‌رموئ: کاتی پۆز لای نه‌دا بۆ چاری
راسته، پیتفه‌مبه‌ر ﷺ جومعه‌ی نه‌کرد. (سه‌له‌مه) نه‌فه‌رموئ: له‌گه‌ل پیتفه‌مبه‌ر ﷺ جومعه‌مان
نه‌کردو نه‌گه‌راینه‌وه هیشتا دیواره‌کان سییه‌ریکی وایان نه‌بو تی‌دا بپۆین.

(فَإِنْ خَرَجَ الْوَقْتُ) جا نه‌گەر نه‌وه‌نده‌ ماوه‌ی نه‌ما جومعه‌ به‌دوو خوتبه‌وه بکری
(أَوْ عَدِمَتِ الشَّرُوطُ) یان به‌کیک له‌و مه‌رجانه‌ی گوتمان نه‌بو، نه‌و کاته (صَلَّيْتَ ظَهْرًا) نه‌بی
چار په‌که‌ت به‌نیه‌تی نوژی نیوه‌پۆ بکری؟ چونکه جومعه‌ قه‌زا نا‌کریته‌وه، جا نه‌گەر
جومعه‌ش دروست نه‌بو، نابن نوژی نیوه‌پۆ له‌ده‌ست بدئ.

(وَفَرَائِضُهَا) واجب‌ه‌کانی جومعه‌ کردن (ثَلَاثَةٌ) سه‌نه:
یه‌که‌م: (خُطْبَتَانِ) خویندنه‌وه‌ی دوو ووتاره (يَقُومُ فِيهِمَا) نه‌بی به‌پێوه ووتاره‌کان بدا
(وَيَجْلِسُ بَيْنَهُمَا) له‌پاش ووتاری یه‌که‌م نه‌بی به‌قه‌د دانیشتی نیوان دوو سوچه
دابیشئ ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا﴾: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَخْطُبُ قَائِمًا ثُمَّ يَقَعُ، ثُمَّ يَقُومُ كَمَا

وَأَنْ تُصَلِّيَ رَكَعَتَيْنِ، فِي جَمَاعَةٍ. وَهِيَ آئِهَا أَرْبَعُ خِصَالٍ: الْغُسْلُ وَتَنْظِيفُ الْجَسَدِ،
وَلَبْسُ الثِّيَابِ الْبَيْضِ، وَأَخْذُ الظُّفْرِ، وَالطَّيْبُ. وَيَسْتَحَبُّ الْإِنْصَاتُ فِي وَقْتِ الخُطْبَةِ،

تَفْعَلُونَ الْآنَ ﴿﴾ رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ به پیوه ووتاری جومعهی نه خوینده وه، نینجا
دا نه نیشته، نینجا هه لئه ستاره بق ووتاری دووهم وهك نیستا نیوه نه یکه ن.

جا بزانه: نه بی ووتار خوینی جومعه پیاو بیو به لای که م چل که س گویئی له ووتاره که ی
بیئ. هه روه ها له و دو ووتاره دا واجبه: هه ر پینج روکنه کان به عه په بی بن: که
روکنی یه که م: سوپاسی خودایه، وهك بلی: (الْحَمْدُ لِلَّهِ).

روکنی دووهم: سه لاوات له سه ر پیغه مبه ره ﷺ، وهك بلی: (اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ).
روکنی سی یه م: ناموزگاری به ترسان له خودا، وهك بلی: (أَوْصِيكُمْ بِقَوْلِي اللَّهِ).
روکنی چوارهم: خوینده وهی نایه تیکی قورپانی پیروزه له ووتاری کدا.

روکنی پینجه م: دو عاگردن بق موسولمانان له ووتاری دووه مدا، به لای که می بلی: (اللَّهُمَّ
اغْفِرْ لِلْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ). جگه له و پینجانه واجب نیه ووتاره کان به عه په بی بن.

هه روه ها سوننه ته: که ووتار خوین گه یشته شوینی ووتاردان پوو له دانیشتونانی مزگهوت
بکاو سه لامیان لبکا، نینجا که هه ر دو ووتاره کانی ته او گردن، نیقامه تی نویژ نه کریو
دهست به نویژی جومعه نه کا.

دووهم: (وَأَنْ تُصَلِّيَ رَكَعَتَيْنِ) نویژی جومعه به دو په که ه تی بکریئ.
سی یه م: (فِي جَمَاعَةٍ) نویژی جومعه به جه ماعت بکریو، واجبه نیمام و مه نوموم نیه تی
نویژی جومعه بیتن، پیغه مبه ره ﷺ هه رمویه تی: ﴿مَنْ أَدْرَكَ مِنْ صَلَاةِ الْجُمُعَةِ رَكَعَةً
فَلْيُصِفْ إِلَيْهَا أُخْرَى وَقَدْ تَمَّتْ صَلَاتُهُ، وَمَنْ فَاتَهُ الرَّكَعَتَانِ فَلْيُصَلِّ أَرْبَعًا﴾ رواه
الدارقطنی، هه ر که سیک له نویژی جومعه گه یشته روکووعی دووه م، بوی به به ر په که ه تی ک
نه که وی، جا با له دواي سه لامدانه وهی نیمام، په که ه تی کی تر بکاو جومعه که ی ته او وه،
به لام نه گه ر له پاش روکووعی دووه م گه یشته نویژی جومعه - نه وه ش هه ر نیه تی جومعه
نه هینی، به لام - له دواي سه لامدانه وهی نیمام نه بی چوار په که ه تی نویژ بکا.

(وَهِيَ آئِهَا) سوننه ته کانی جومعه (أَرْبَعٌ) چوارن: (الْغُسْلُ) یه که م: خق شوژدنه به نیه تی
غوسلی جومعه و (وَتَنْظِيفُ الْجَسَدِ) هه روه ها پاکژکردنی له شی خویه تی له چلک و بونی
ناخوش. (وَلَبْسُ الثِّيَابِ الْبَيْضِ) دووه م: به رگتیکی جوان و سپی بکاته به ر. (وَأَخْذُ الظُّفْرِ)
سی یه م: نینوکی لایبا. (وَالطَّيْبُ) چوارهم: خوی بوخوش بکا.

(وَيَسْتَحَبُّ) هه روه ها سوننه ته (الْإِنْصَاتُ) گوی پراگرتن و بی دهنگی (فِي وَقْتِ الخُطْبَةِ) له و
کاته ی ووتاری جومعه نه خویندریتنه وه ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ اغْتَسَلَ

وَمَنْ دَخَلَ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ ثُمَّ يَجْلِسُ.

يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَلَيْسَ مِنْ أَحْسَنِ ثِيَابِهِ، وَمَنْ مِنْ طَيْبٍ إِنْ كَانَ عِنْدَهُ، ثُمَّ أَتَى الْجُمُعَةَ فَلَمْ يَتَخَطَّ أَغْنَاقَ النَّاسِ، ثُمَّ صَلَّى مَا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ، ثُمَّ أَلْصَقَ إِذَا خَرَجَ إِمَامُهُ حَتَّى يَفْرُغَ مِنْ صَلَاتِهِ، كَانَتْ كَفَّارَةً لِمَا بَيْنَهَا وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الَّتِي قَبْلَهُ ﴿رواه ابوداود، بيته مبرر﴾
فهرموی: هر که سبک روزهی جمعه به نیت جمعه خوی بشود و جوانترین بهرگی بکاته بهر، نه گهر بزنی خوشی هه بوو خوی بزوخوش بکا، نینجا بیته جمعه، به لام به سه ملی خه لکدا باز نه دا، نینجا بز خوی ده ست به نو بزکردن بکا، نینجا که نیمام هاته خوتبه خویندنه وه بن ده نگ بین و گوئی لرباگری تا نو بز ته واو نه بن، نه و چا کانه نه بنه لاده رو داپوشه ری گونا هه کانی نیتان نه جمعه به و جمعه که ی پرابردو.

(وَمَنْ دَخَلَ) هر که سبک هاته ناو مزگوت (وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ) لهو کاته ش نیمام ووتاری نه دا (صَلَّى رَكَعَتَيْنِ) با نوو ره که هت به نیت سوننه تی جمعه، یان (تَحِيَّةُ الْمَسْجِدِ) بکا (خَفِيفَتَيْنِ) به سوکی و به په له بیانکا (ثُمَّ يَجْلِسُ) نینجا دلبنیش، به لام نه گهر به کسهر دلنیش، نه و کاته چه رانه دیسان هه لستیه وه سوننه ته که بکا ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِذَا جَاءَ أَحَدُكُمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ فَلْيَرْكَعْ رَكَعَتَيْنِ وَلْيَتَجَوَّزْ فِيهِمَا ﴿رواه الشیخان، بیته مبرر﴾
فهرموی: کاتی به کیکتان هاته مزگوت له روزهی هه ینی لهو کاته ش نیمام ووتاری نه دا، با نوو ره که هت سوننه ت بکا به په له، واته: نینجا دلبنیش.

﴿نَاكَادَارِي﴾: نوو ره که هت سوننه تی پیش جمعه ش هه به پیش نه وه ی نیمام ده ست به ووتار بکا ﴿عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَعْقِلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: بَيْنَ كُلِّ أَذَانَيْنِ صَلَاةٌ ﴿رواه الشیخان، بیته مبرر﴾
فهرموی: له نیتان هر بانگو نیکامه تیکدا نو بزکی سوننه ت هه به. هه روه ما له نوای جمعه ش چوار ره که هت، یان نوو ره که هت سوننه ت هه به، بیته مبرر ﴿فهرموی تی﴾: ﴿إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ الْجُمُعَةَ فَلْيُصَلِّ بَعْدَهَا أَرْبَعًا﴾
﴿وَكَانَ ﷺ يُصَلِّي بَعْدَ الْجُمُعَةِ رَكَعَتَيْنِ فِي بَيْتِهِ﴾
فهرموی: کاتی به کیکتان نو بز جمعه ی کرد، با چوار ره که هت سوننه تیش له نوای بکا. بیته مبرر ﴿نوو ره که هت سوننه تی له پاش جمعه له ماله وه نه کرد.

﴿پاشکوز﴾: سه لوات لیدان له شه و روزهی جمعه دا زدر خیره ﴿عَنْ أَوْسِ بْنِ أَوْسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِنْ مِنْ أَفْضَلِ أَيَّامِكُمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَأَكْثَرُوا عَلَيَّ مِنَ الصَّلَاةِ فِيهِ فَإِنَّ صَلَاتَكُمْ مَغْرُوضَةٌ عَلَيَّ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَكَيْفَ تُغْرَضُ عَلَيْكَ صَلَاتُنَا وَقَدْ أَرَمْتَ؟ قَالَ: إِنْ اللَّهُ حَرَّمَ عَلَيَّ الْأَرْضَ أَجْسَادَ الْأَنْبِيَاءِ ﴿رواه النسائی، بیته مبرر﴾
فهرموی: له هه مو روزه کانتان گه وره تر روزهی هه ینی به، که و ابوو: زدر سه لوات له سه لربده ن

(فَصَلِّ) وَصَلَاةَ الْعِيدَيْنِ سُنَّةٌ مُؤَكَّدَةٌ، وَهِيَ رَكَعَتَانِ: يُكْبَرُ فِي الْأُولَى سَبْعًا
سُورَى تَكْبِيرَةِ الْأَحْرَامِ، وَفِي الثَّانِيَةِ خَمْسًا سُورَى تَكْبِيرَةِ الْقِيَامِ،

له پژوی هینی‌دا، چونکه سه‌لاواته‌کانتان نه‌گه‌یه‌ندریته لای منو گویم لویه، گوتیان:
چون سه‌لاواته‌کان نه‌گاته لای تو، چونکه تو له ناو‌گوره‌که‌تدا پژوی؟ فرموی: نارزم
چونکه خوی‌گوره‌ده قده‌غهی کردوه: زهوی لاشه‌ی پیغه‌مبه‌ران بپژنیو بخوا.

﴿وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ قَرَأَ سُورَةَ الْكَهْفِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ أَضَاءَ لَهُ مِنَ
الثُّورِ مَا بَيْنَ الْجُمُعَتَيْنِ﴾ رواه الحاكم، پیغه‌مبه‌ر ﷺ فرموی: هر که سبک سوپه‌تی
(الکَهْف) له پژوی هینی‌دا بخوینن، نیوان هر دوو هینی‌به‌که‌ی بقر پوشن نه‌بیته‌وه.
نیامی (النواوی) نه‌فرموی: له شهوی هینی‌ش خیره بخویندری.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَأْسِي (صَلَاةَ الْعِيدَيْنِ) نُوَيْزِي هَرِدُوو جَهْرَنَه‌كَان﴾

(وَصَلَاةَ الْعِيدَيْنِ) نُوَيْزِي جَهْرَنِي پَه‌مَزَانِ وَ قَوْرِيَانِ (سُنَّةٌ مُؤَكَّدَةٌ) سَوْنَتَه‌تِيكِي زَقَر‌گَه‌وره‌یه‌ بقر
هه‌موو که‌سبک، چونکه پیغه‌مبه‌ر ﷺ کردویه‌تی (وَهِي) نُوَيْزِي هَرِدُوو جَهْرَنَه‌كَان (رَكَعَتَانِ)
دوو پَه‌که‌عتن: نیته‌ی نُوَيْزِي جَهْرَنِي پَه‌مَزَانِ، یان جَهْرَنِي قَوْرِيَانِي لِتَيْنِي:

(يُكْبَرُ ثَلَاثًا): (اللَّهُ أَكْبَرُ)، (فِي الْأُولَى) له پَه‌که‌عتی‌یه‌که‌مدا له پاش خویندنی (وَجَهَّتْ
وَجِهِي)... هتد (سَبْعًا) حه‌فت جار (سُورَى تَكْبِيرَةِ الْإِحْرَامِ) جگه له (اللَّهُ أَكْبَرُ) نُوَيْزِد‌به‌ستن (وَفِي
الثَّانِيَةِ) وه‌له پَه‌که‌عتی‌دووه‌مدا (خَمْسًا) پینج جار نه‌لن: (اللَّهُ أَكْبَرُ)، (سُورَى تَكْبِيرَةِ الْقِيَامِ) جگه
له (اللَّهُ أَكْبَرُ) هه‌لسانه‌وه ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُكْبَرُ فِي الْعِيدَيْنِ: فِي الْأُولَى
سَبْعًا قَبْلَ الْقِرَاءَةِ، وَفِي الْآخِرَةِ خَمْسًا قَبْلَ الْقِرَاءَةِ﴾ رواه الترمذي، پیغه‌مبه‌ر ﷺ له نُوَيْزِي هه‌دوو
جَهْرَنَه‌كَان له پَه‌که‌عتی‌یه‌که‌مدا حه‌فت (اللَّهُ أَكْبَرُ) نه‌گوتن پینش فاتیه‌خویندن، هه‌روه‌ها
له پَه‌که‌عتی‌دووه‌میشدا پینج (اللَّهُ أَكْبَرُ) نه‌گوتن پینش فاتیه‌خویندن.

جا بزانه: سوننه‌ته له‌گه‌ل هر (اللَّهُ أَكْبَرُ) هَرِدُوو ده‌سته‌کانی به‌رز بکاته‌وه، وه له
نیوان (اللَّهُ أَكْبَرُ) ه‌کاندا بلن: (سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ). نینجا پاش
(اللَّهُ أَكْبَرُ) حه‌فته‌م له پَه‌که‌عتی‌یه‌که‌م، وه پاش (اللَّهُ أَكْبَرُ) پینج‌م له پَه‌که‌عتی‌دووه‌م
یه‌کسر (أَعُوذُ بِاللَّهِ) نه‌کاو فاتیه‌خوینن.

﴿نَاكَادَارِي﴾: یه‌که‌م: کاتی نُوَيْزِي جَهْرَنَه‌كَان له به‌رزوونی پژو به‌ قه‌د پمیک ده‌ست
پن‌نه‌کاو، تا پژو لانه‌دا بقر چاوی راسته، نه‌مینن.

دووه‌م: نُوَيْزِي جَهْرَنَه‌كَان سوننه‌ته به‌ جه‌ماعت بکری، به‌لام لروسته به‌ تنه‌پیش بکری.
سبی‌یه‌م: ﴿كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَأْمُرُ الْمُؤَدَّنَ فِي الْعِيدِ: أَنْ يَقُولَ: الصَّلَاةُ جَامِعَةٌ﴾ رواه
الشافعي عن الزهري مرسلًا، پیغه‌مبه‌ر ﷺ فرمائی به‌ بانگ‌ده‌ر نه‌گرد: له‌جیاتی بانگو نیقامه‌ت
له جَهْرَنَه‌كَاندا بلن: (الصَّلَاةُ جَامِعَةٌ).

وَيَخْطُبُ بَعْدَهَا خُطْبَتَيْنِ: يُكَبِّرُ فِي الْأُولَى تِسْعًا، وَفِي الثَّانِيَةِ سَبْعًا. وَيُكَبِّرُ مِنْ غُرُوبِ الشَّمْسِ مِنْ لَيْلَةِ الْعِيدِ إِلَى أَنْ يَدْخُلَ الْإِمَامُ فِي الصَّلَاةِ، وَفِي الْأَضْحَى خَلْفَ الصَّلَوَاتِ الْمَقْرُوضَاتِ: مِنْ صُبْحِ يَوْمِ عَرَفَةَ إِلَى الْعَصْرِ مِنْ آخِرِ أَيَّامِ التَّشْرِيقِ.

(وَيَخْطُبُ بَعْدَهَا) سوننه ته پاش نویژی جه ژن (خُطْبَتَيْنِ) دوو ووتار بدها، وهك ووتاره كانی جومعه، جا له جه ژنی په مه زاندا باسی سه رفیتره بكاو له جه ژنی قوریاندا باسی قوریانی بكا، هم (يُكَبِّرُ فِي الْأُولَى تِسْعًا) پيش دهست پيكردنسی ووتاری په كه م نو جار بلی: (الله اكبر) به دواي په كدا.

(وَفِي الثَّانِيَةِ سَبْعًا) وه پيش ووتاری دووهم حهفت جار بلی: (الله اكبر) به دواي په كدا ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا يُصَلُّونَ الْعِيدَيْنِ قَبْلَ الْخُطْبَةِ﴾ رواه الشيخان، پيغمبر ﷺ و نيامی (ابوبکر و نيامی) عمر) پيش ووتاردان نویژی جه ژنیان نه كود.

(وَيُكَبِّرُ) سوننه ته ته كبر لېدا (مِنْ غُرُوبِ الشَّمْسِ) له كانی پوژ تا واپوونه وه (مِنْ لَيْلَةِ الْعِيدِ) له شهوی هردوو جه ژنه كان (إِلَى أَنْ يَدْخُلَ الْإِمَامُ فِي الصَّلَاةِ) تا نيام نویژی جه ژن دانه به ستنی، نه كبر به جماعت بيكا، نه كبر نا: تا خوی نویژی جه ژن دهست پي نه كا، خوی كه وده فهرموويه تی: ﴿وَلِتَكْمَلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَاكُمْ﴾ بؤ نه وهی ژماره ی پوژووه كان ته ولو بكن، جا كه ته ووتان كود، (الله اكبر) بلین، چونكه خوی كه وده نيوه ی خستونه سر پيگايه كي پاست.

جا بزانه: نه و ته كبرانه ی شهوی له هه موو كاتیكو شوپنيكدا نه كوترين، نهك هه ر له دواي نویژه كان، جا نه مه شيوه ی ته كبر ليدانه: (الله اكبر الله اكبر الله اكبر، لا اله الا الله والله اكبر، الله اكبر، والله الحمد)، سنی جار.

(وَفِي الْأَضْحَى) هه روه ها له جه ژنی قوریاندا-جگه له ته كبره كانی شهوی- ته كبر ليدان سوننه ته (خَلْفَ الصَّلَوَاتِ الْمَقْرُوضَاتِ) له دواي هه موو نویژه واجب ه كان و سوننه ته كان (مِنْ صُبْحِ يَوْمِ عَرَفَةَ) له پاش نویژی سبهينه ی پوژي عالفوه (إِلَى الْعَصْرِ) تا پاش نویژی هه سر (مِنْ آخِرِ أَيَّامِ التَّشْرِيقِ) له كوتای سني هه مين پوژه كانی دواي جه ژنی قوریان، كه پييان نه كوتري: (أَيَّامِ التَّشْرِيقِ).

به لام له جه ژنی په مه زاندا ته نها له دواي نویژی مه غريبو عيشاو سبهينه ی جه ژن سوننه تن. ﴿پاشكؤ﴾: سوننه ته بؤ هردوو جه ژنه كان خوی بشوړی و بهرگی جوانو پاك بكاته بهر و خوی بؤنخوش بكاو به پيگايه كدا بچيته نویژی جه ژن و به په كيكی تردا بگه رپته وه، وه جه ژنه پيروزانه ش حلاله.

(فَصَلِّ وَصَلَاةَ الْكُسُوفِ سُنَّةٌ مُؤَكَّدَةٌ، فَإِنْ فَاتَتْ لَمْ تُقْضَ، وَيُصَلِّي لِكُسُوفِ الشَّمْسِ وَخُسُوفِ الْقَمَرِ رَكَعَتَيْنِ: فِي كُلِّ رَكَعَةٍ قِيَامَانِ يُطِيلُ الْقِرَاءَةَ فِيهِمَا، وَرُكُوعَانِ يُطِيلُ التَّسْبِيحَ فِيهِمَا، دُونَ السُّجُودِ،

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَاسِيَ (صَلَاةَ الْكُسُوفِ) نَوِيْزِي رُوْزْگِيْرَانِ وَ مَانْگْگِيْرَانِ﴾

(وَصَلَاةَ الْكُسُوفِ) نَوِيْزْگِرْدِنِي رُوْزْگِيْرَانِ وَ مَانْگْگِيْرَانِ (سُنَّةٌ مُؤَكَّدَةٌ) سَوْنَه تَتِيكِي رُوْزْگِيْرَانِ، چُونْکِه پِيْتَه مَبْرَدَا ﷺ کَرْدِيه تِي (فَإِنْ فَاتَتْ) جَا نَه گَر نَه وَ نَوِيْزَه کَاتِي کَرْدِنِي نَه مَا (لَمْ تُقْضَ) قَه زَا نَا کَرِيْتَه وَه.

جَا بَزَانَه: بَه گِيْرَانِي مَانْگْ، يَان بَه گِيْرَانِي رُوْزْ، کَاتِي نَه وَ نَوِيْزَه دَه سَت پِي تَه کَا، وَه کَاتِي نَوِيْزَه کَش بَه سَهَر نَه چِيْن: بَه بُووْنَه وَهِي رُوْزْ، يَان مَانْگْ، يَان نَاوَابُووْنِي رُوْزْ بَه گِيْرَاوِي، يَان بَه دَه رَه کَه وَتَنِي رُوْزْ نَه گَر مَانْگْ گِيْرَابُو.

(وَيُصَلِّي) سَوْنَه تَه هَه مَوُو کَه س نَوِيْزْ بَکَا (لِكُسُوفِ الشَّمْسِ) لَه بَه ر رُوْزْگِيْرَانِ، نِيه تِي نَوِيْزِي رُوْزْگِيْرَانِي لِي بِيْتِنِي (وَخُسُوفِ الْقَمَرِ) وَه لَه بَه ر مَانْگْگِيْرَانِ، نِيه تِي نَوِيْزِي مَانْگْگِيْرَانِي لِي بِيْتِنِي (رَكَعَتَيْنِ) بَه لَای کَه م نَه وَ نَوِيْزَه دُوو رَه کَه تَه وَه کُو سَوْنَه تِي بَه يَانِي، نِيْنَجَا لِرُو سَتَه: بَه تَه نَهَائِي بَکَرِي وَ بَه جَه مَاعَه تِي ش سَوْنَه تَه، بَه لَام زِيَا تَر خِيْرَه بَه م شِيْوَه يَه بَکَرِي:

(فِي كُلِّ رَكَعَةٍ) لَه هَه ر رَه کَه تِي کَ لَه وَ دُوو رَه کَه تَا نَه دَا (قِيَامَانِ) دُوو رِلَوَه سَتَانِي بَه پِيْوَه يَان تِي دَانَه، وَاتَه: پَاش رُو کُوْع نَاجِيْتَه سُوْجَدَه، بَه لَکُو دِيْسَان دَه سَت بَه فَاتِيْجَه نَه کَاتَه وَه (يُطِيلُ الْقِرَاءَةَ فِيهِمَا) لَه پَاش فَاتِيْجَه لَه هَه ر دُوو رَه کَه تَه کَان، وَاتَه: لَه هَه ر چَوَار وَه سَتَانَه کَان دَا سُوْپَه تِي دَرِيْزْ بَخُوِيْنِي (وَرُكُوعَانِ) وَه هَه ر رَه کَه تِي کَ دُوو رُو کُوْعِي تِي دَانَه پِيْش چُووْنَه سُوْجَدَه (يُطِيلُ التَّسْبِيحَ فِيهِمَا) رُوْزْ بَلَنِي (سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ): بَه قَه د سَه د نَایَه ت لَه يَه کَه مَدَا، هَه شَتَا نَایَه ت لَه دُووَه مَدَا، حَه فَتَا نَایَه ت لَه سِي يَه مَدَا، پَه نَجَا نَایَه ت لَه چَوَارَه مَدَا (دُونَ السُّجُودِ) بَه لَام سُوْجَدَه کَان دَرِيْزْ نَا کَاتَه وَه.

جَا بَزَانَه: نِيْمَامِي (النَّوَاوِي) فَه ر مَوُو يَه تِي: سَوْنَه تَه سُوْجَدَه کَانِيْش دَرِيْزْ بَکَاتَه وَه وَه رُو کُوْعِي پِيْشَه خُوِيَان.

﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا: قَالَتْ خَسَفَتِ الشَّمْسُ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ لِقَامِ فَصَلَّى بِالنَّاسِ، فَأَطَالَ الْقِيَامَ، ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ، ثُمَّ قَامَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ، وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ، ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ، ثُمَّ سَجَدَ فَأَطَالَ السُّجُودَ، ثُمَّ فَعَلَ فِي الرُّكُوعِ الثَّانِيَةِ مِثْلَ مَا فَعَلَ فِي الرُّكُوعِ الْأَوَّلِيِّ، ثُمَّ انْصَرَفَ وَقَدْ جَلَّتِ الشَّمْسُ فَخَطَبَ النَّاسَ﴾ رَوَاهُ الشَّيْخَانِ، لَه سَه ر دَه مِي پِيْتَه مَبْرَدَا ﷺ رُوْزْ گِيْرَا، نِيْنَجَا پِيْتَه مَبْرَدَا ﷺ هَه لَسَا نَوِيْزِي رُوْزْگِيْرَانِي بَه جَه مَاعَه ت بِي مَوُ سَو لِمَانَانِ کَرْد، لَه رَه کَه تِي يَه کَه مَدَا رُوْزْ مَایَه وَه وَ رُوْزْ

وَيَخْطُبُ بَعْدَهَا خُطْبَتَيْنِ، وَيُسِرُّ فِي كُسُوفِ الشَّمْسِ وَيَجْهَرُ فِي خُسُوفِ الْقَمَرِ.
(فَصَلِّ) وَصَلَاةَ الْإِسْتِسْقَاءِ مَسْنُونَةً، فَيَأْمُرُهُمُ الْإِمَامُ: بِالثُّوبَةِ وَالصَّدَقَةِ، وَالْخُرُوجِ مِنَ
الْمَظَالِمِ، وَمُصَالِحَةِ الْأَعْدَاءِ،

قورئانی خویند، نینجا چووه روکوع له وی شدا زور مایه وه ته سیباحتی نه کرد، نینجا له روکوع هه لساوه نه چووه سوچه، دیسان دهستی به فاتحه خویندن کرد، به لام له پاره ستانه که ی پیشوو که متر مایه وه، نینجا دیسان چووه روکوع له روکوعه که ی پیشوو که متر مایه وه، نینجا له روکوع هه لساوه، نینجا چووه سوچه وه له هه رو سوچه کانیش زور مایه وه، نینجا هه لساوه بق په که ته نووه م نه ویشی وه که په که ته پیشوو کرد، نوایی - که سه لامی دلوه - رژو بو بووه، جا دهستی به ووتاردان کرد.

(وَيَخْطُبُ بَعْدَهَا خُطْبَتَيْنِ) سوننه ته نیمام له نوایی نه و نویره نو ووتار بخوینته وه (به به لکه ی نه و حه دیسه ی باسماں کرد)، جا نه و نو ووتاره وه کو ووتاره کانی جومعه بن (وَسِرُّ) با به نهیته بخوینتی (فِي كُسُوفِ الشَّمْسِ) له نویری رژو گیران (وَيَجْهَرُ) با به دهنگ بخوینتی (فِي خُسُوفِ الْقَمَرِ) له نویری مانگ گیران.

﴿پاشکوک﴾: له بهر تونیا تاریک بوون و توژ و په شه با و لاقاو و زه مین له رزین، سوننه ته: هه که سیک بق خوی - به ته نهایی - نوو په که ته نویر بکا وه که سوننه ته پیش نیوه بو، نه که بهو شتوه ی گوتمان ﴿عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِنَّ هَذِهِ الْآيَاتُ الَّتِي يُرْسَلُ اللَّهُ تَعَالَى لَا تُكُونُ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ، وَلَكِنَّ اللَّهَ يُرْسِلُهَا يُخَوِّفُ بِهَا عِبَادَهُ، فَإِذَا رَأَيْتُمْ مِنْهَا شَيْئًا فَافْزَعُوا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ وَدُعَائِهِ وَاسْتِغْفَارِهِ﴾ رواه الشيخان، پیغه مبر ﷺ فه رموی: نه و جوړه نیشانه به ترسانه، له بهر مردن و ژینی هچ که سیک نایه، به لام خوی که ووه بهو جوړه بودلوانه به نده کانی خوی نه ترسینتی، جا کاتی شتیک له وانه پوی دا، ئیوه پوو بکه نه نویر کردن و پارانه وه له خولو، تویه کردن و خیر کردن و (اللَّهُ أَكْبَرُ) و زیکی تر.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَاسِي (صَلَاةَ الْإِسْتِسْقَاءِ) نَوِيْرِي دَاوَاكِرْدَنِي نَاوَدَانِ لَه خَوَايِ گَه وَرَه﴾

(وَصَلَاةَ الْإِسْتِسْقَاءِ) نویری دلوکردنی ناودان (مَسْنُونَةً) سوننه تیکی زور گه ووه به، نروسه به ته نهایی بکری به جهامهت سوننه ته، جا بزانه: نه و نویره له بهر نه بارینی باران، یان له بهر که می ناو، یان له بهر ووشکبوونی ناو، سوننه ته بکری.

(فَيَأْمُرُهُمُ الْإِمَامُ) کاربه دهستی نه و شوینته فرمان نه داته خه که: (بِالثُّوبَةِ) که خه لکه که تویه بکه ن و (وَالصَّدَقَةِ) هه روه ها خیرو چاکه بکه ن و (وَالْخُرُوجِ مِنَ الْمَظَالِمِ) واز له سته مکاری بیتن و مافی په کتری بده نه وه و گه رده نی په کتری نازاد بکه ن (وَمُصَالِحَةِ الْأَعْدَاءِ) وه بوژمنه کان له گه ل په کتری ناشت بینه وه و په کتری بیورن و گفتوگو له گه ل

وَصِيَامِ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ، ثُمَّ يَخْرُجُ بِهِمْ فِي الْيَوْمِ الرَّابِعِ فِي ثِيَابٍ بَدَلَةٍ وَاسْتِكَالَةٍ وَتَضَرُّعٍ، وَيُصَلِّيَ بِهِمْ رَكَعَتَيْنِ كَصَلَاةِ الْعِيدَيْنِ، ثُمَّ يَخْطُبُ بَعْدَهُمَا، وَيَحْوِلُ رِدَاءَهُ، وَيُكْثِرُ مِنَ الدُّعَاءِ وَالِاسْتِغْفَارِ،

یه کتری بکن (وَصِيَامِ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ) هر وه ما فرمان نه دا: که هه موو که سیک چوار پوزان به پوزوو بین: سن پوزان - له سر به کدا - له ماله وه.

(ثُمَّ يَخْرُجُ بِهِمْ) نینجا له نوای نه و سن پوزان کار به دسته که خه لکه که له نا وه دانی نه باته دهر وه (فِي الْيَوْمِ الرَّابِعِ) له پوزی چواره مینی پوزوو کاندا نه پوزن بق شوینیکی چول. جا بزانه: نه و چوار پوزووانه به فرمانی کار به دست واجب نه بن، واته: هر که سیک به پوزوو نه بین، گونا هبار ه.

نینجا که بق نویژ کردنه که دهر چون: (فِي ثِيَابٍ بَدَلَةٍ) جلو به رگیکی شوو دلوا نه که نه بهر (وَاسْتِكَالَةٍ) به دلکی پر ترس نه پوزن (وَتَضَرُّعٍ) به ملکه چی و پارانه وه له خوا، خویان خه ریک نه کن، هر وه ها پیرو مندالو ناژه لو بیچوو ه کانیان له گول خویان نه بهن. (وَيُصَلِّيَ بِهِمْ رَكَعَتَيْنِ) نینجا نیمام دوو ره که هت نویژ به جه ماعت بق خه لکه که نه کا، به نیه تی نویژی دوا کردنی ناودان (كَصَلَاةِ الْعِيدَيْنِ) وه کو نویژی جه ژنه کان: به دهنگ نه خویتنو له ره که هتی به که مدا هفت ته کبیرو له ره که هتی دووه مدا پینج ته کبیر لته دا، به و شیوه ی گوتمان.

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: خَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مُتَبَدِّلاً مُتَوَاضِعاً حَتَّى أَتَى الْمُصَلِّيَ فَرَقِيَ الْمُنْبَرِ فَلَمْ يَخْطُبْ يَخْطُبُكُمْ هَذِهِ، وَلَكِنْ لَمْ يَزَلْ فِي الدُّعَاءِ وَالتَّضَرُّعِ وَالتَّكْبِيرِ حَتَّى صَلَّى رَكَعَتَيْنِ كَمَا يُصَلِّي فِي الْعِيدِ رَوَاهُ اصْحَابُ السُّنَنِ، بِتَفْهِيمِ بَعْضِ رِوَاةٍ بَقِي نَوِيژ کردنی باران له مه دینه چوو دهر وه، به رگیکی شپه که ی کرده بهر، ملکه چ بوو، له خوا نه پاراپیه وه تا که یشته شوینی نویژ کردن، جا چوو سه سر مینبهر، نه و جوژه ووتاره ی نیوه ی نه دا، به لکو هر دوعای نه کردو (الله اکبر) ی نه گوت، نینجا دوو ره که هت نویژی به جه ماعت کرد وه کو نویژی جه ژن.

(ثُمَّ يَخْطُبُ بَعْدَهَا) نینجا سوننه ته نیمام دوو ووتار بدا له پاش نویژ کردن (وَيَحْوِلُ رِدَاءَهُ) نینجا نیمام - پاش دهست پیکردنی ووتاری دووه م - روو له قیبله نه کاو عه بایه که ی، یان جله کانی تری دیوادیو نه کاو سه رلوژیر نه ی کاته بهر (وَيُكْثِرُ مِنَ الدُّعَاءِ) له هر دوو ووتاره کاندا زور له خوا نه پارپته وه که باران بیارینو و به لایه کان لایبا.

(وَالِاسْتِغْفَارِ) زور (أَسْتَغْفِرُ الله) نه لن، واته: پیش دهست پیکردنی ووتاری به که م تر جار نه لن: (أَسْتَغْفِرُ اللهَ الْعَظِيمَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ وَتُوبُ إِلَيْهِ). به لام پیش دهست پیکردنی ووتاری دووه م هفت جار نه یلی.

وَيَدْعُو بِدُعَاءِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ: اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا سُقْيَا رَحْمَةً وَلَا تَجْعَلْهَا سُقْيَا عَذَابٍ وَلَا مَخَقٍ وَلَا بَلَاءٍ وَلَا هَدْمٍ وَلَا غَرَقٍ، اللَّهُمَّ عَلَى الظَّرَابِ وَالْآكَامِ وَمَنَايِبِ الشَّجَرِ وَبُطُونِ الْأَوْدِيَةِ، اللَّهُمَّ حَوَالِيْنَا وَلَا عَلَيْنَا، اللَّهُمَّ اسْقِنَا غَيْثًا مُغِيثًا هَيِّنًا مَرِيئًا مَرِيئًا مَرِيئًا سَخَاً عَامًا غَدَقًا طَبَقًا مُجَلَّلًا دَائِمًا إِلَى يَوْمِ الدِّينِ، اللَّهُمَّ اسْقِنَا الْغَيْثَ وَلَا تَجْعَلْنَا مِنَ الْقَانِطِينَ، اللَّهُمَّ إِنَّ بِالْعِبَادِ وَالْبِلَادِ مِنَ الْجَهْدِ وَالْجُوعِ وَالصَّنْكَ مَا لَا تَشْكُرُو إِلَّا إِلَيْكَ، اللَّهُمَّ أَلْبَسْنَا لَنَا الزُّرْعَ وَأَدْرَأْنَا الضَّرْعَ، وَأَنْزَلْنَا عَلَيْنَا مِنْ بَرَكَاتِ السَّمَاءِ وَأَلْبَسْنَا لَنَا مِنْ بَرَكَاتِ الْأَرْضِ، وَانْكَشَفْنَا عَنَّا مِنَ الْبَلَاءِ مَا لَا يَكْشِفُهُ غَيْرُكَ، اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْتَغْفِرُكَ إِلَّا بِكَ كُنْتَ غَفَّارًا فَارْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْنَا مِذْرَارًا. وَيَقْتَسِلُ فِي الْوَادِي إِذَا سَالَ،

﴿ناگاداری﴾: سوننه ته ووتاره کان له نوابی نوویژکردن بن ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ لِلْإِسْتِسْقَاءِ وَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ خَطَبَ﴾ رواه البيهقي واحمد وابن ماجه، پیتغه مبر ﷺ نوویژی بارانی کرد، ئینجا ووتاری دا. ههروه ما دروستیسه له پیش نوویژکردندا بن ﴿عَنْ عَبَّادٍ عَنْ عَمِّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ يَسْتَسْقِي فَحَوْلَ إِلَى النَّاسِ ظَهْرَهُ وَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ يَدْعُو ثُمَّ حَوْلَ رِدَاءَهُ ثُمَّ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ جَهْرًا فِيهِمَا بِالْقِرَاءَةِ﴾ رواه الشيخان، پیتغه مبر ﷺ چوه دهره وهی (مدینه) بو نوویژی باران، له ووتاره که هی دا پشتی له خه که کردو پووی کرده قبيله نو عای نه کرد، ئینجا عه بایه که هی دیو لو دیو کرد، ئینجا له نوابی ووتاره که نوو په کعهت نوویژی پیمان کردو دهنگی هه لیتنا له فاتیمه خویندن.

(وَيَدْعُو) سوننه ته له ووتاری به که مدا نو عا بکا (بِدُعَاءِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ) به و نو عایه ی پیتغه مبر ﷺ نه یکرد (وَهُوَ) نه و نو عایه نه مه یه:

﴿اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا سُقْيَا رَحْمَةً وَلَا تَجْعَلْهَا سُقْيَا عَذَابٍ وَلَا مَخَقٍ وَلَا بَلَاءٍ وَلَا هَدْمٍ وَلَا غَرَقٍ، اللَّهُمَّ عَلَى الظَّرَابِ وَالْآكَامِ وَمَنَايِبِ الشَّجَرِ وَبُطُونِ الْأَوْدِيَةِ، اللَّهُمَّ حَوَالِيْنَا وَلَا عَلَيْنَا، اللَّهُمَّ اسْقِنَا غَيْثًا مُغِيثًا هَيِّنًا مَرِيئًا مَرِيئًا مَرِيئًا سَخَاً عَامًا غَدَقًا طَبَقًا مُجَلَّلًا دَائِمًا إِلَى يَوْمِ الدِّينِ، اللَّهُمَّ اسْقِنَا الْغَيْثَ وَلَا تَجْعَلْنَا مِنَ الْقَانِطِينَ، اللَّهُمَّ إِنَّ بِالْعِبَادِ وَالْبِلَادِ مِنَ الْجَهْدِ وَالْجُوعِ وَالصَّنْكَ مَا لَا تَشْكُرُو إِلَّا إِلَيْكَ، اللَّهُمَّ أَلْبَسْنَا لَنَا الزُّرْعَ وَأَدْرَأْنَا الضَّرْعَ، وَأَنْزَلْنَا عَلَيْنَا مِنْ بَرَكَاتِ السَّمَاءِ وَأَلْبَسْنَا لَنَا مِنْ بَرَكَاتِ الْأَرْضِ، وَانْكَشَفْنَا عَنَّا مِنَ الْبَلَاءِ مَا لَا يَكْشِفُهُ غَيْرُكَ، اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْتَغْفِرُكَ إِلَّا بِكَ كُنْتَ غَفَّارًا فَارْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْنَا مِذْرَارًا﴾ رواه الامام الشافعي في المختصر.

(وَيَقْتَسِلُ) سوننه ته خوی بشوری، یان ده ستنوویژ بگری (فی الوادی) له شیوه کان (إذا سَالَ) کاتی لافاوی پێ دا هات، ههروه ما سوننه ته که بارانی نووی نه باری: خوی پووت

وَيَسَّجِدُ لِلرَّغْدِ وَالْبَرْقِ.
 (فَصَلِّ) وَصَلَاةُ الْخَوْفِ عَلَى ثَلَاثَةِ أَضْرُبٍ، أَحَدُهَا: أَنْ يَكُونَ الْعَدُوُّ فِي غَيْرِ
 جِهَةِ الْقِبْلَةِ، فَيَفْرِقُهُمُ الْإِمَامُ فِرْقَتَيْنِ: فِرْقَةً تَقِفُ فِي وَجْهِ الْعَدُوِّ،
 وَفِرْقَةً خَلْفَهُ، فَيُصَلِّي بِالْفِرْقَةِ الَّتِي خَلْفَهُ رُكْعَةً، ثُمَّ لَتِمُّ لِنَفْسِهَا وَتَمَضَى إِلَى
 وَجْهِ الْعَدُوِّ، وَتَأْتِي الطَّائِفَةُ الْأُخْرَى، فَيُصَلِّي بِهَا رُكْعَةً، وَتَتِمُّ لِنَفْسِهَا وَيُسَلِّمُ بِهَا.

بکاتوه تا له شی تهر نه بی ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: حَسَرَ النَّبِيُّ ﷺ تَوْبَهُ حَتَّى أَصَابَهُ مِنْ
 الْمَطَرِ، وَقَالَ: إِنَّهُ حَدِيثٌ عَهْدٌ بِرَبِّهِ﴾ رواه مسلم، پیغمبر ﷺ بهر کی خوی له سر خوی
 لادا تا له شی تهر بوو به باران و فرمودی: نه وه تازه له لای خوا هاتوه.

(وَيَسَّجِدُ لِلرَّغْدِ) سوننه ته له بهر گرمه ی هور ته سببجات بکاو بلی: ﴿سُبْحَانَ مَنْ يُسَبِّحُ
 الرَّغْدُ بِحَمْدِهِ وَالْمَلَائِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِ﴾ رواه الامام مالك. (وَالْبَرْقِ) هور هوما له کاتی
 بریقه ی بروسک بلی: ﴿سُبْحَانَ مَنْ يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا﴾. به لام با ته ماشای
 بریقه ی بروسک نه کا.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بِاسِي (صَلَاةُ الْخَوْفِ) نَوِيْزِي تَرَسِ﴾

(وَصَلَاةُ الْخَوْفِ) نويژ کوردن له کاتی ترسان (عَلَى ثَلَاثَةِ أَضْرُبٍ) سنی جوړه:
 (أَحَدُهَا) يه که ميان: (أَنْ يَكُونَ الْعَدُوُّ نَهْوِيه: نوژمن له شوينتيک بی) (فِي غَيْرِ جِهَةِ الْقِبْلَةِ)
 که لای قبيله نه بین (فَيَفْرِقُهُمُ الْإِمَامُ فِرْقَتَيْنِ) نيمام سوپا يه که ی نه کاته نوو کومه له (فِرْقَةً)
 کومه ليک (تَقِفُ فِي وَجْهِ الْعَدُوِّ) له بهرانبه ر نوژمن نه وه ستن پاسه وانی نه که ن (وَفِرْقَةً)
 کومه له که ی تریش (تَقِفُ خَلْفَهُ) له پشت نيمام نه وه ستن له شوينتيکی وا: که چه کی نوژمن
 نه یانگاتی (فَيُصَلِّي) جا نيمام نويژ به جهامعت نه کا (بِالْفِرْقَةِ الَّتِي خَلْفَهُ) به و کومه له ی له
 نوای خوی ماوه ته وه (رُكْعَةً) ته نها يه که ره که م تيان پی ته کا- نه گهر نويژه که نوو ره که م تی
 بوو- به لام نه گهر سنی ره که م ت، يان چوار بوو، نوو ره که م تيان پی ته کا (ثُمَّ) نينجا که
 نيمام هه لساوه بقی ره که م تی نووهم، نه گهر نوو ره که م تی بوو (تَتِمُّ لِنَفْسِهَا) با نه و کومه له
 نيته ی جيا بوونه وه بيننو بقی خویان نويژه که ته و او بکن (وَتَمَضَى) که ته و لویان کرد با برون
 (لِوَجْهِ الْعَدُوِّ) بقی بهرانبه ر نوژمن، به لام نيمام له ره که م تی نووهم چاره روان نه کاو پاش
 فاتيحه سوپه تی نويژ نه خوینتی، نينجا (وَتَأْتِي الطَّائِفَةُ الْأُخْرَى) با کومه له که ی تریش بينه
 پشت نيمام و نويژ دابه ستن (فَيُصَلِّي بِهَا رُكْعَةً) نينجا نيمام ره که م ته که ی تریش به
 جهامعت له که ل نه وان بکا، نه گهر نوو ره که م تی بوو، نه گهر نا: با سنی به مو چواره م
 له که ل نه وان بکا (وَتَتِمُّ لِنَفْسِهَا) جا که نيمام بقی ته حیات دانيشت، نه وان هه لسه ستن
 نويژه که ی خویان ته و او نه که ن (وَيُسَلِّمُ بِهَا) با نيمام له ته حیات چاره روانيان بکا بقی

وَالثَّانِي: أَنْ يَكُونَ فِي جِهَةِ الْقِبْلَةِ، فَيَصِفُهُمُ الْإِمَامُ صَفَيْنِ وَيُحْرِمُ بِهِمْ، فَإِذَا سَجَدَ سَجَدَ مَعَهُ أَحَدُ الصَّفَيْنِ، وَوَقَفَ الصَّفُّ الْآخَرَ يَحْرُسُهُمْ، فَإِذَا رَفَعَ سَجَدُوا وَوَلَّحُوا. وَالثَّلَاثُ: أَنْ يَكُونَ فِي شِدَّةِ الْخَوْفِ وَالْتِحَامِ الْحَرْبِ، فَيَصَلِّي كَيْفَ أَمَكَّنَهُ: رَاجِلًا، أَوْ رَاكِبًا، مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ، وَغَيْرَ مُسْتَقْبِلٍ لَهَا. (فَصَلِّ) وَيَحْرُمُ عَلَى الرُّجَالِ لُبْسُ الْحَرِيرِ وَالتَّخْتُمِ بِالذَّهَبِ،

نه وهی به یه که وه سه لام بده نه وه. نه شتیوه پیغه مبر علیه السلام له جهنگی (ذات الرقام) کردویه تی، (بخاری) و (مسلم) گیزاویه تیان وه.

(وَالثَّانِي) شتیوهی دو وه له نویژی ترس: (أَنْ يَكُونَ فِي جِهَةِ الْقِبْلَةِ) نه وه یه نوژمن له لای قبیله بی (فَيَصِفُهُمُ الْإِمَامُ صَفَيْنِ) با نیام بیانکاته دو ریز (وَيُحْرِمُ بِهِمْ) نینجا نویژ له گه له هر دو ریزه کان دایه ستی و هم مو به یه که وه روکوع بیه (فَإِذَا سَجَدَ) جا که نیام چوه سوجه (سَجَدَ مَعَهُ أَحَدُ الصَّفَيْنِ) با تنها یه ک ریز سوجه له گه له نیام بیا (وَوَقَفَ الصَّفُّ الْآخَرَ) ریزه که ی تریش به پیوه بوه ستی (يَحْرُسُهُمْ) پاسه وانئ نه وانه بکن که له سوجه دان (فَإِذَا رَفَعَ) جا که نیام و ریزه که له سوجهی دو وه ه لسانه وه (سَجَدُوا) با ریزه که ی تریش سوجه بیه نو (وَلَّحُوا) له ره که تی دو وه بگه نه وه نیام. نه شتیوه پیغه مبر علیه السلام له (عسفان) کردویه تی، (مسلم) گیزاویه تیه وه.

(وَالثَّلَاثُ) شتیوهی سی یه له نویژی ترس: (أَنْ يَكُونَ فِي شِدَّةِ الْخَوْفِ) نه وه یه ترس زور بی (وَالْتِحَامِ الْحَرْبِ) له شکری هر دو لا، له جهنگ تیکه لی یه کتری بی (فَيَصَلِّي) هر که سه نویژی خوی نه کا (كَيْفَ أَمَكَّنَهُ) به هر جزرکی بوی پیک بکه وی (رَاجِلًا) چ به پیاده یی (أَوْ رَاكِبًا) یان به سواری (مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ) بگونه ی رووی له قبیله بی (وَغَيْرَ مُسْتَقْبِلٍ لَهَا) یان رووی له قبیله نه بی، نه بی نویژه که هر بکا.

جا نه گه نه گونجا روکوع و سوجه بیا، با نه ختیک خوی کوپ بکاته وه بۆ روکوع و که میک زیاتر بۆ سوجه، نیترا پکردن و چه ک به کارهیتان و لیدان و کوشتن، زیان به نویژ ناگه یه تی، نویژه که ش دو باره کردنه وهی ناوی، به و مرجه ی هاوارو قسه نه کا.

نینجا بزانه: نه و جوره نویژه ی سی یه له بهر هم مو جوره ترسیک دروسته، وه ک له بهر نوژمنیک، یان له ترسی لافاو، یان ناگر، یان نرنده پا بکا، نویژه که ش دوویاره ی ناوی، خوی گوره نه فرموی: ﴿فَإِنْ خِفْتُمْ فَرِجَالًا أَوْ رُكْبَانًا﴾ نه گه که وتنه مه ترسی، نویژه که تان بکن به پیاده یی، یان به سواری، پووتان له قبیله بی، یان نا.

﴿ فَصَلِّ: لَهُ بَاسِي جَلٍ وَبِهِرْگ ﴾

(وَيَحْرُمُ عَلَى الرُّجَالِ) حه رانه له سه ر پیاوان: (لُبْسُ الْحَرِيرِ) به کارهیتانی ناو ریشم، جا بۆ کردنه بهر، یان بۆ راخستن (وَالتَّخْتُمِ بِالذَّهَبِ) هروه ها حه رانه له سه ر پیاوان:

وَيَحِلُّ لِلنِّسَاءِ، وَقَلِيلُ الذَّهَبِ وَكَثِيرُهُ فِي التَّخْرِيمِ سَوَاءٌ، وَإِذَا كَانَ بَعْضُ الشُّوْبِ
إِبْرِيْسِمًا وَبَعْضُهُ قُطْنًا أَوْ كَثَانًا جَازَ لُبْسُهُ مَا لَمْ يَكُنِ الْإِبْرِيْسِمُ غَالِبًا.

نهنگوستيله زير بكنه په نجه يان (ويحل للنساء) نه و دووانه بق نافرته تان حالان
﴿عَنْ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: أَنَّهُ ﷺ أَخَذَ حَرِيرًا فَجَعَلَهُ فِي يَمِينِهِ، وَأَخَذَ ذَهَبًا فَجَعَلَهُ فِي شِمَالِهِ ثُمَّ
قَالَ: إِنَّ هَذَيْنِ حَرَامٌ عَلَيَّ ذِكْرُ أُمَّتِي﴾ وفسى روايه: ﴿وَأَحِلُّ لِإِنْسَائِهِمْ﴾ رواه اصحاب
السنن، پيغمبر ﷺ پارچه ناوريشميكى به دهستى راسته يوه گرتو پارچه زيريكى به
دهستى چه په يوه گرتو فرموى: نه م دووانه بق نيرينه توممه تى من حه پامنو بق
مى بينه تى توممه تم حالان.

(وَقَلِيلُ الذَّهَبِ) زيرى كه م و (وَكَثِيرُهُ) زيرى زرد (فِي التَّخْرِيمِ) له حه پامى دا (سَوَاءٌ) يه كسانه،
وه كو يه ك حه پامه.

(وَإِذَا كَانَ بَعْضُ الشُّوْبِ) جا نه گه به شينكى جلو بهرگ (إِبْرِيْسِمًا) ناوريشم بوو (وَبَعْضُهُ)
به شه كه تيريشى (قُطْنًا) لوكه بوو (أَوْ كَثَانًا) يان كه تان بوو (جَازَ لُبْسُهُ) دروسته بيكاته
به رى (مَا لَمْ يَكُنِ الْإِبْرِيْسِمُ غَالِبًا) بهو مه رجه تى ناوريشمه كه زياتر نه بين ﴿عَنْ أَسْمَاءَ رَضِيَ اللهُ
عَنْهَا: كَانَتْ جُبَّةَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مَكْفُوفَةَ الْحَجِيبِ وَالْكَمِّينِ وَالْفَرْجَيْنِ بِالذَّيَّاجِ﴾ رواه مسلم
وابودلود، جوببه كه تى پيغمبر ﷺ به خو سه ره دهستو پرڅه كانى له ناوريشم بوو.

﴿پاشكون﴾: دروسته بق پياو و نافرته: ددانسى زير بو بهرگ كرنى ددان به زير ﴿عَنْ
مَعَاوِيَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ لُبْسِ الذَّهَبِ إِلَّا مَقْطَعًا﴾ رواه النسائى، پيغمبر ﷺ
به كار هيتانى زيرى حه پام كروه مه گه ر پارچه تى بچوك بق پيويستى.

مهروه ها سوننه ته بق پياو: يه كه نهنگوستيله زير، وه سوننه ته بيخاته په نجه تى قليجه،
واته: په نجه تى هره بچكوله، جا چ له دهستى راسته بين، يان له دهستى چه په ﴿عَنْ
أَسِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: لَبِسَ النَّبِيُّ ﷺ خَاتَمَ فِضَّةٍ فِي يَمِينِهِ﴾ وَعَنْهُ أَيْضًا: ﴿كَانَ خَاتَمُ النَّبِيِّ ﷺ فِي
الْخَنْصَرِ مِنَ الْأَيْسَرِ﴾ رواه مسلم، (انس) - خواتمى يانه بين - فرمويده تى: پيغمبر ﷺ
نهنگوستيله يه كه زيرى كرده په نجه تى دهسته راستى. مهروه ها فرمويده تى: پيغمبر ﷺ
نهنگوستيله تى خسته قليجه تى دهسته چه پى. واته: جاريتك خستويه تيه دهستى راسته،
جاريتكيش دهستى چه په.

مهروه ها سوننه ته بق پياو و نافرته: هموو حه فته يه كه سه رو چاوى خويان و لاشه تى
خويان بشونو، پياو ريشى خوى شان به كاو، هه ر دو كيان جلو بهرگى خاوين بكنه
به رو، به گويزه تى دهسته لاسى خويان بهرگى نوى بكنه بهر، سوننه ته: پياو بونى خوش
له خوى بداو، ميزه ر بنيتته سه رى وليچكه تى ميزه رى به نيوشانيدا بهر بداته وه. نه وانه
هه موويان هه ديسان ده ر باره هاتوه.

(فَصَلِّ) وَيَلْزَمُ فِي الْمَيِّتِ أَرْبَعَةَ أَشْيَاءَ: غُسْلُهُ، وَتَكْفِيئُهُ، وَالصَّلَاةَ عَلَيْهِ، وَذَنْبُهُ.
وَإِنَّمَا لَا يُغْسَلَانِ وَلَا يُصَلَّى عَلَيْهِمَا: الشَّهِيدُ فِي مَعْرَكَةِ الْمُشْرِكِينَ،

﴿فَصَلِّ: لَهُ بِنَاسِي يَبْنُو سِتِيهِ كَانِي مَرْدُو﴾

(وَيَلْزَمُ) واجبه (فِي الْمَيِّتِ) دهریاره‌ی موسولمانی مردو (أَرْبَعَةَ أَشْيَاءَ) چوار شت واجبن به (فَرَضُ الْكِفَايَةِ)، واته: نه و چوارانه له سر هه موو که سیتک واجبن-که ناگاداری مردنه که ی-جا نه گهر به کتیک به و واجبان هه لسا، نه وه خیره که بق خویه تی و تاوانیش له سر هه موویان لاده چن، نه گهر نا: هه موویان تاوانبارن:

یه که م: (غُسْلُهُ) شوړدنی. دوهم: (وَتَكْفِيئُهُ) کفن کردنی. سیم: (وَالصَّلَاةَ عَلَيْهِ) نویژ له سر کردنی. چوارهم: (وَذَنْبُهُ) شاردنه وه ی له ناو خاکدا.

﴿ناگاداری﴾: نه گهر نافرده تیکی ناوس مرد و منداله که ی له ناو زگی دا نه بزوت، واجبه: زگی هه لیدرئ و منداله که ی بیننه دهر وه، به و مرجعی ته منی شه ش مانگ ته و بو بوی، خوای گه وره فرمویه تی: ﴿وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا﴾ هر که سیتک ناده میزانیکی له مردن پزگار کرین، خیری وه که نه و که سه یه که هه موو خه لکی پزگار کردی.

(وَإِنَّمَا) دوو جوړه مردو هه نه (لَا يُغْسَلَانِ) دروست نیه بشورین (وَلَا يُصَلَّى عَلَيْهِمَا) هه روه ها دروست نیه نویژیان له سر بکری:

(الشَّهِيدُ) یه که م: موسولمانیکه که شهید بو بوی (فِي مَعْرَكَةِ الْمُشْرِكِينَ) له جهنگی موسولمانان له که ل کافرده کان، به و مرجعی به هوی جهنگ- له کاتی جهنگ- گیانی دهریچن، نه که به هوی کی تر: وه کو نه خویشی ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ فِي قِتْلِي أَحَدًا: بِذَنْبِهِمْ فِي دِمَائِهِمْ وَلَمْ يُغْسَلُوا وَلَمْ يُصَلَّ عَلَيْهِمْ﴾ رواه البخاری، پیغه مبه ر ﷺ له جهنگی (أَحَدٌ) فرمانی دا: شهید ده کان به به رگی خوینینی خویانه وه بنیژدینو نه شوران و نویژیان له سر نه کرا.

جا بزانه: نه و حدیسه به لکه یه: که سوننه ته شهید به به رگی خوینینی خویانه وه، هر له شوینتی لی شهید بووه بنیژری نه گهر بگوچن.

﴿ناگاداری﴾: دوو فرموده ی جیاواز هه نه: دهریاره ی نه و شهیده ی له کاتی جهنگ بریندار نه بوی له دوی جهنگ گیانی دهرنه چن، هم دهریاره ی نه و موسولمانانه ی له ریگای خوا تیده کوشنو له جهنگی نه و موسولمانانه شهید نه کترین که به حوکمی خولو پیغه مبه ر ﷺ ره فتار ناکن:

یه که میان: نه فرموی: نه و دوو شهیدانه ش وه که شهیدی جهنگی کافرانن: شوړدینو نویژیان له سر نیه. دووهمیان: نه فرموی: نه بی بشوړدینو نویژیان له سر بکری وه کو شهیدانی تری قیامه تی. جا بزانه: نه م دووه مه به میژتره.

وَالسَّقَطُ الَّذِي لَمْ يَسْتَهْلِ صَارِحًا، وَيُقَسَلُ الْمَيْتُ وَإِرَاءُ،
وَيَكُونُ فِي أَوَّلِ غَسَلِهِ سِدْرٌ، وَفِي آخِرِهِ شَيْءٌ مِنْ كَافُورٍ،

(وَالسَّقَطُ) دودوم كهس كه ناشورئو نوئزئى له سهر ناكريئ: مندالئكى ناتهلوى له بارچووهر
(الَّذِي لَمْ يَسْتَهْلِ صَارِحًا) واته: كه به دهرئه كهوى دهنگى ئىته بيسترئو نه جولى، چونكه له ناو
زكى دليكى دا دروستكرينى ته ولو نه بوهر، نه مه يان ته نها له ناو په روكيكددا نه پيچرئو ژئر خاك
نه كرى، به لام نه گهر مندالئكى ته ولو به مردووى له دايك بوو، نه وه ته نها نوئز له سهر كردينى
واجب نيهر سببه كاني تر واجب، پيغه مبه رﷺ فهرموويه تى: ﴿الطُّفْلُ لِأَيِّصَلَى عَلَيْهِ وَلَا يَبْرَثُ
وَلَا يُورَثُ حَتَّى يَسْتَهْلَ﴾ رواه الترمذى، مندالى له بارچوو نابئ نوئزئى له سهر بكرئو نابئ
ميرات بكرئو نابئ ميراتى ئىبگرئى تا به زيندووى به دهرئه كهوى.

هروه ها نهو چه ديسه وانه گه به تى: نه گهر مندالئك له دايك بوو و جولوه، يان دهنگى كرىو
مرد، نه وه نه بئى وه كو گهره پفتارى له گه ل بكرئ.

﴿بِاسِي شُورْدَنِى مَرْدُو﴾

(وَيُقَسَلُ الْمَيْتُ) واجبه: مردوو بشورئى كه ته ولو گياني دهرچوو، ههرچند له ناو ناو يشدا
خنكايئ (وَبِرَاءُ) سوننه ته: شوردينه كه تاك بئ.

جا بزانه: واجبه كه ههر نه وه نده يه: جارئك بشورئى وه كو غوسلى جه نابهت، به لام سوننهت
وه ها يه: سئ جار بشورئى، هم (وَيَكُونُ) سوننه ته: هه بئ (فِي أَوَّلِ غَسَلِهِ) له يه كه م
شوردينى دا (سِدْرٌ) شتيكى وا كه چلكى لئ لايبا: وه كو سابون.

هم (وَفِي آخِرِهِ) سوننه ته له كوتايى شوردينى دا تيكه لئ ناوه كه بكرئ (شَيْءٌ) كه ميك (مِنْ
كَافُورٍ) له كافور، بئ نه وهى بوئى خوئش بيئ و لاشهى توند بيئ، ئينجا زهر باش وشك
نه كرىته وهو كفن نه كرى.

جا بزانه: پئويسته پياو پياو بشورئو، نافرته نافرته بشورئى، به لام دروسته مندالى
بچكوله: نافرته تو پياو بيئون، هروه ها دروسته: ئنو ميئرد يه كترى بشون ﴿قَالَ النَّبِيُّ ﷺ
لِعَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: لَوْ مِتَّ قَبْلِي لَفَسَلْتُكَ وَكَفَّيْتُكَ﴾ رواه احمد وابن ماجه، پيغه مبه رﷺ
به (عائشة) فهرموو: نه گهر پيئشى من مردى، من نه تشومو كفتت نه كه م.

هروه ها بزانه: سوننه ته: مردوو شور دهستى خوئى به توندى به سهر ورگى مردووه كه دا
بيئى، ئينجا واجبه: په روكيكد، يان دهسته وانه يه كه بخاته دهستى خوئى و تاره تى
مردووه كه بكاو ههر پيسه كى تريش هه بوو لاي بياو نابئ ته ماشاى عوره تى بكا، ئينجا به
په روكيكدى تر ناو ده م لووتى پاك بكاته وه، ئينجا دهستنوئزئى مردووه كه نه شورئى، ئينجا
دهست به لاي راسته ي نه كا، ئينجا كه سابونى ئى شوردد، دوو جارى تريش نه يشورئى،
پيغه مبه رﷺ - كاتى كه كيژه كهى وه فاتى كرىو ويستيان بيئون - فهرمووى:

وَيُكْفَنُ فِي ثَلَاثَةِ أَلْوَابٍ بَيْضٍ لَيْسَ فِيهَا قَمِيصٌ وَلَا عِمَامَةٌ،

﴿بُذْءَانُ بِيَمَائِنِهَا وَمَوَاضِعِ الْأَوْضُوءِ مِنْهَا﴾ رواه الشيخان، له پیشا دست به لای راسته و شویته کانی دستنویژ بکن.

﴿ناگاداری﴾: نهگر پیاویک مرد و هیچ پیاویک نه بو بیشوری، یان نافرہ تیک مرد و هیچ نافرہ تیک نه بو بیشوری، نه وه نهگر بگونجن به جلی خویانه وه نقومی ناو ناو بکرین، یان له ناو جله کانی خویاندا بشورین و پروت نه کرین، واجبه به و جوره بشورین، جا نهگر نه گونجا، نبی ته به موم بکرین ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: غَسَلُوا النَّبِيَّ ﷺ وَعَلَيْهِ قَمِيصَةٌ﴾ رواه احمد، که پیغمبریان ﷺ شورد، کراسی هر له بهردا بو و پروتیا ن نه کرده وه. ئینجا بزانه: نهگر له ناوهدانی دا-له بهر نه بوونی ناو-مردوویک ته به موم کرا، ئینجا پیش ناشتنی ناو به دست کهوت، نه وه واجبه: بشوری و دوپاره نویژی (جنازه) ی له سر بکرته وه.

هر وه ها نهگر له ناوهدانی دا به ته به موم نویژی (جنازه) ی له سر کرابو، ئینجا ناو به دست کهوت، واجبه: دوپاره-به دستنویژ وه-نویژی (جنازه) ی له سر بکرته وه، جا نهگر ناشترابو، نه و کاته له سر گوره کهی-به دستنویژ وه-نویژ که نه بکرته وه، واته: نهگر ته به موم کرابو، نه بق شوشتنو نه بق نویژ له سر کردن نابی بیهیننه دهر وه.

﴿باسی کفن کردن﴾

بزانه: نهگر مردوه که مالی خوی نه بو، نه وه تنها به ک پارچه کفن واجبه: که هه موو له شی دابوشی، جا خزمی خوی بوی بکا، یان که سینکی تر، به لام خیریا ن نه گاتی نهگر سن پارچه ی بق ته ولو بکن.

﴿وَيُكْفَنُ﴾ واجبه مردوه کفن بکری (فی ثَلَاثَةِ أَلْوَابِ) له ناو سن پارچه جلد، نهگر مالی خوی هه بو (بِیضٍ) سوننه ته نه و سن پارچانه سپی بن (لَيْسَ فِيهَا قَمِيصٌ) هیچیا ن له و سن پارچانه نه کرینه کراس (وَلَا عِمَامَةٌ) وه نه شکرینه میزه، یان له چه ک، به لکو هر سیکیا ن-به که به که- له مردوه که بیچرین ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: كَفَّنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي ثَلَاثَةِ أَلْوَابٍ بَيْضٍ لَيْسَ فِيهَا قَمِيصٌ وَلَا عِمَامَةٌ﴾ رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ له ناو سن پارچه جلی سپی دا کفن کرا، هیچیا ن له و سن جلانه نه کرانه کراس و میزه.

جا بزانه: نهگر مردوه که میرانگری به تیمو شیتی نه بو، دروسته: پینج پارچه کفنی بق بکرین: جا نهگر پیاو بو، چواره میان نه کرینه میزه رو پینجه میان نه کرینه کراسیک له شانیه وه تا قاجی.

وه نهگر نافرته بو، سن به میان نه کرینه له چه و چواره میان نه کرینه په شته مالی نیوان ناوک و نه ژتو پینجه میان نه کرینه کراس.

.....
﴿ناگاداری﴾: نه‌گەر که سیک له ئیحرامی حج و عومرهدا مرد، نه‌وه نه‌گەر پیاو بوو، نابین

سه‌ری دابپوشری و نه‌گەر ئافرهت بوو، نابین رووخساری دابپوشری.

جا بزانه: هر جۆره جلیک هه‌بی و هه‌ر په‌نگیک هه‌بی، دروسته بکریته کفن، جا نه‌گەر هه‌چ جل ده‌ست نه‌که‌وت، نه‌و کاته نایلۆن و شتی وه‌ک پیسته دروسته، جا نه‌گەر نه‌مه‌ش نه‌بو، نه‌بی به‌ پووش و گیا کلن بکری، جا نه‌گەر نه‌بو، نه‌وکاته قوڕ له لاشه‌ی نه‌دری ﴿عَنْ خَبَابٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَسْتَشْهَدُ مُصْنَبٌ وَلَمْ يَتْرُكْ إِلَّا لُوبًا. كَانُوا إِذَا غَطُّوا بِهِ رَأْسَهُ خَرَجَتْ رِجْلَاهُ، وَإِذَا غُطِّيَ بِهِ رِجْلَاهُ خَرَجَ رَأْسُهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: غُطُّوا رَأْسَهُ وَاجْعَلُوا عَلَى رِجْلَيْهِ الْإِذْخِرَ﴾ رواه الترمذی، (مصنعب‌ی کورپی (عمین) له غه‌زای (أحد) شه‌ید بوو، ته‌نها به‌ک پارچه جلی هه‌بوو، نه‌گەر سه‌ریان دابپوشیبایه قاجی ده‌رنه‌که‌وت، نه‌گەر قاجیان دابپوشیبا سه‌ری ده‌رنه‌که‌وت، جا پیغه‌مه‌ر ﷺ فه‌رموی: سه‌ری به‌ جله‌که دابپوشنو قاجه‌کانیشی به‌و گیایه دابپوشن که ناوی ئیزخیره.

﴿بایسی نوژی (جنازة) له سه‌ر مردوو﴾

نه‌م نوژه نه‌بی به‌ پیوه به‌ بین سوچه‌و په‌کووع بکری، مه‌رجه‌کانی نه‌م نوژه-جگه له مه‌رجه‌کانی تری نوژه-نه‌مانه‌ن:

۱- نه‌بی مردوو که شورابی، یان ته‌یه‌موم کرابی، واته: نه‌گەر نه‌گونجا مردوو که بشوژی، یان ته‌یه‌موم بکری، نابین نوژی له سه‌ر بکری.

۲- نه‌بی لاشه‌و کفنه‌که‌ی پاک بی، به‌لام نه‌گەر خوینی مردوو که نه‌وه‌ستا، نه‌و کاته له به‌ر ناچاری نوژی له سه‌ر ده‌کری.

۳- نه‌بی مردوو که له لای قیبله له پیش نوژکه‌ره‌که دابندرئ، به‌لام نه‌گەر مردوو که له شاریکی تر بوو، یان له لادئ‌یه‌کی تر بوو، نه‌و کاته دروسته له شویتیکی تره‌وه نوژی له سه‌ر بکا، مه‌رچه‌ند له لای قیبله‌ش نه‌بن ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ عَلَى النَّجَاشِيِّ فِي الْيَوْمِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ﴾ رواه الشيخان، پیغه‌مه‌ر ﷺ له (مه‌دینه) وه نوژی له سه‌ر (نه‌جاشی) کرد له و پۆژه‌ی له (هه‌به‌شه) وه‌فاتی کردبو.

۴- نه‌بی نه‌وه‌ی نوژی له سه‌ر مردوو نه‌کا: نۆرینه‌ بین، مه‌رچه‌ند مندالیش بین، به‌لام نه‌گەر نۆرینه‌ ده‌ست نه‌که‌وت، واجبه: ئافرهت نوژی له سه‌ر بکا.

ئینجا بزانه: سوننه‌ته نوژی‌جه‌تازه-له سه‌ر مردوو- به‌ جه‌ماعه‌ت بکری و به‌ ته‌نهاییش دروسته.

وَيُكَبِّرُ عَلَيْهِ أَرْبَعَ تَكْبِيرَاتٍ: يَقْرَأُ الْفَاتِحَةَ بَعْدَ الْأُولَى، وَيُصَلِّي عَلَى النَّبِيِّ ﷺ بَعْدَ الثَّانِيَةِ، وَيَدْعُو لِلْمَيِّتِ بَعْدَ الثَّلَاثَةِ، فَيَقُولُ: اَللّٰهُمَّ هَذَا عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ، خَرَجَ مِنْ رَوْحِ الدُّنْيَا وَسَعْتَهَا—وَمَحْبُوبُهُ وَأَحِبَّاءُهُ فِيهَا— إِلَى ظُلْمَةِ الْقَبْرِ وَمَا هُوَ لِأَقْبِهِ، كَانَ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَحَدَّكَ لِأَشْرِيكَ لَكَ وَأَنْ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ، وَأَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنَّا، اَللّٰهُمَّ إِنَّهُ نَزَلَ بِكَ وَأَنْتَ خَيْرُ مَنْزُولٍ بِهِ، وَأَصْبَحَ فَقِيرًا إِلَى رَحْمَتِكَ وَأَنْتَ غَنِيٌّ عَنْ عَذَابِهِ، وَقَدْ جَنَّاتِكَ رَاغِبِينَ إِلَيْكَ شَفَعَاءَ لَهُ، اَللّٰهُمَّ إِنْ كَانَ مُحْسِنًا فَرِّدْ فِي إِحْسَانِهِ، وَإِنْ كَانَ مُسِيئًا فَتَجَاوَزْ عَنْهُ، وَلَقَّهِ بِرَحْمَتِكَ رِضَاكَ، وَقَهْ فَتَنَةَ الْقَبْرِ وَعَذَابَهُ وَأَفْسَحْ لَهُ فِي قَبْرِهِ وَجَافِ الْأَرْضَ عَنْ جَنَّتِيهِ، وَلَقَّهِ بِرَحْمَتِكَ الْأَمْنَ مِنْ عَذَابِكَ حَتَّى تَبْعَثَهُ أَمِنًا إِلَى جَنَّاتِكَ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. وَيَقُولُ فِي الرَّابِعَةِ: اَللّٰهُمَّ لَا تَحْرِمْنَا أَجْرَهُ، وَلَا تَقْتُلْنَا بَعْدَهُ، وَاعْفِرْ لَنَا وَلَهُ.

(وَيُكَبِّرُ عَلَيْهِ) واجبه نه و كه سه ی نویژ له سه مر دووه نه كا، بلی: (الله اكبر)، (اربع تكبيرات) چوار جار: به (الله اكبر) ی یه كه م نویژ دابه ستو و به دل نیه ت بیتو بلی: (نیمتم ومیه فه رزی نویژی جمنازه له سه نه م مر دووه نه كه م).

نینجا (يَقْرَأُ الْفَاتِحَةَ) با فاتحه بخوینئ (بَعْدَ الْأُولَى) پاش (الله اكبر) ی یه كه م—كه نویژی پئ دابه ستوه— نینجا له دوا ی فاتحه، دووم جار بلی: (الله اكبر)، جا (وَيُصَلِّي عَلَى النَّبِيِّ ﷺ) سه لاوات له سه ر پیغه مبه ر ﷺ لیدئا (بَعْدَ الثَّانِيَةِ) پاش (الله اكبر) ی دووم، واته: بلی: (اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ)، به لام سه لاواتی ته حیات له مه خیرتره، نینجا له دوا ی سه لاوات—سه یه م جار بلی: (الله اكبر)، جا (وَيَدْعُو لِلْمَيِّتِ) واجبه: دوعا بق مر دووه كه بكا (بَعْدَ الثَّلَاثَةِ) پاش (الله اكبر) ی سه یه م.

نینجا بزانه: دوعا ی واجب بق نافرته و بق پیاو بق گوره و بق بچوك، هر نه وه نده یه بلی: (اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لَهُ وَارْحَمْهُ). به لام سونته ته جكه له و دوعا یه نه م دوعا یه ش بكا:

(فَيَقُولُ) بلی: (اَللّٰهُمَّ هَذَا عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ، خَرَجَ مِنْ رَوْحِ الدُّنْيَا وَسَعْتَهَا—وَمَحْبُوبُهُ وَأَحِبَّاءُهُ فِيهَا— إِلَى ظُلْمَةِ الْقَبْرِ وَمَا هُوَ لِأَقْبِهِ، كَانَ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَحَدَّكَ لِأَشْرِيكَ لَكَ وَأَنْ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ—وَأَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنَّا— اَللّٰهُمَّ إِنَّهُ نَزَلَ بِكَ وَأَنْتَ خَيْرُ مَنْزُولٍ بِهِ، وَأَصْبَحَ فَقِيرًا إِلَى رَحْمَتِكَ وَأَنْتَ غَنِيٌّ عَنْ عَذَابِهِ، وَقَدْ جَنَّاتِكَ رَاغِبِينَ إِلَيْكَ شَفَعَاءَ لَهُ، اَللّٰهُمَّ إِنْ كَانَ مُحْسِنًا فَرِّدْ فِي إِحْسَانِهِ، وَإِنْ كَانَ مُسِيئًا فَتَجَاوَزْ عَنْهُ وَلَقَّهِ بِرَحْمَتِكَ رِضَاكَ وَقَهْ فَتَنَةَ الْقَبْرِ وَعَذَابَهُ وَأَفْسَحْ لَهُ فِي قَبْرِهِ وَجَافِ الْأَرْضَ عَنْ جَنَّتِيهِ، وَلَقَّهِ بِرَحْمَتِكَ الْأَمْنَ مِنْ عَذَابِكَ حَتَّى تَبْعَثَهُ أَمِنًا إِلَى جَنَّاتِكَ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ).

نینجا—كه دوعا ی ته ولو كرد—چواره مین جار بلی: (الله اكبر). جا (وَيَقُولُ فِي الرَّابِعَةِ) سونته ته (پاش (الله اكبر) ی چواره م بلی: (اَللّٰهُمَّ لَا تَحْرِمْنَا أَجْرَهُ، وَلَا تَقْتُلْنَا بَعْدَهُ وَاعْفِرْ لَنَا وَلَهُ).

وَيُسَلِّمُ بَعْدَ الرَّابِعَةِ، وَيَذْفَنُ فِي لَحْدِ، مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ، وَيُحْمَلُ مِنْ قَبْلِ رَأْسِهِ

وه نه گهر نه مهش نه لئ، زيانی نيته (وَيُسَلِّمُ بَعْدَ الرَّابِعَةِ) واجبه: پاش (الله أكبر) چوارهم سه لام بداته وه.

﴿ناگاداری﴾: نهو دوعايانه له چهند حه ديسيك كز كرلونه وه، چهند دوعاي تريس هه نه له بهر دريژی نه مانتوسين.

ئينجا بزانه: سوننه ته نهو نويزه له هه موو كاتيكا به بين دهنگ هه لئنان بكرئو له گال هه موو (الله أكبر) يكا هه ريدو دهسته كانی بهرز بکاته وه، هه روه ها سوننه ته نه گهر به جه ماعت كرا: پريزه كان بکهنه سي ريز ﴿عَنْ مَالِكِ بْنِ هَبِيرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَا مِنْ مَيِّتٍ يَمُوتُ قِيَصَلَّى عَلَيْهِ ثَلَاثَةَ صُفُوفٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ إِلَّا أُوجِبَ﴾ رواه الترمذي، پيغه مبره ﷺ هه رموي: هه كه سيك كه ده مرئ، سي ريز له موسولمانان نويزی له سهه بکهن، خوی گه وه به هه شتي بق دابين نه كا.

هه روه ها پيغه مبره ﷺ هه رموي ته: ﴿الطُّفْلُ يُصَلَّى عَلَيْهِ وَيُدْعَى لِرَأْسِهِ﴾ رواه أبو داود، مندال نويزی جه نازه ی له سهه نه كریو دوعاش بق دايكو باوكی نه كری. جا سوننه ته لهو دوعايه دا بلئ: (اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ فَرَطًا لِأَبَوَيْهِ وَسَلْفًا وَذَخْرًا وَإِعْتِبَارًا وَشَفِيعًا وَقَلْبًا بِمَوَازِينَهُمَا وَأَفْرَغِ الصَّبْرَ عَلَى قُلُوبِهِمَا).

﴿ناگاداریه کی تر﴾: دروسته له سهه كومه له مردويك يه ك نويز بكرئ، بهو مه رجی خزمه كانيان پزی بن، هه روه ها دروسته پاش نه وه ی مردوه كه به خاك سپيډرا: نويزی له سهه بكرئ ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ امْرَأَةً كَانَتْ تَقُمُ الْمَسْجِدَ فَمَاتَتْ، فَسَأَلَ عَنْهَا النَّبِيُّ ﷺ؟ فَذَلُّهُ عَلَى قَبْرِهَا فَصَلَّى عَلَيْهَا﴾ رواه الشيخان، نافره تيك خزمه تي مزگه وتی نه كرد، كاتی كه مرد پيغه مبره ﷺ پرسيازی لی كرد؟ گوتيان: مردوه. جا قه بره كه يان نيشانی پيغه مبره ﷺ نويزی له سهه كرد.

هه روه ها نه گهر پارچه نه دامیكي مردويكي موسولمان دوزيايه وه، نه بی بشوريو له ناو پارچه په رويه كدا بيچريو نويزی له سهه بكرئو ژيرخاك بكرئ.

﴿باسی شاردنه وه ی مردوو له ناو خاكدا﴾

(وَيَذْفَنُ) واجبه مردوو له ناو چالتيكي وه هادا ژير خاك بكرئ: كه بزنی نه يه ته دهه وه وه درنده دهی نه هينئ (فِي لَحْنٍ) وه ها سوننه ته: نهو چاله لاپر بين، جا نه گهر نه گونجا، با ناوډر بيو له هه ريدو لای ديوازی بق بكرئ، ئينجا مردوه كه ی له ناو دابندرئ.

(مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ) واجبه: پوي له قبيله بكرئ، ئينجا سهه ريانی بق بكرئ به دار، يان به خشت، يان به بهرد (وَيُسَلِّمُ) سوننه ته: مردوه كه له ناو دارجه نازه به پيډرئ ته دهه وه (مِنْ قَبْلِ رَأْسِهِ) له لای سهه ريه وه، تاكو به داميني قه بره كه دا سهه ريه وانه بكرئ ته ناو قه بره كه

برفق، وَيَقُولُ الَّذِي يُلْحَدُهُ: بِسْمِ اللَّهِ وَعَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَيُضَجُّعُ لِي الْقَبْرَ بَعْدَ أَنْ يُعَمِّقَ قَامَةً وَبَسْطَةً، وَيُسَطِّحُ الْقَبْرَ، وَلَا يُبَسِّطُ عَلَيْهِ وَلَا يَجْصِصُ، وَلَا بَأْسَ بِالْبُكَاءِ عَلَى الْمَيِّتِ (برفق) به هتواشی (وَيَقُولُ الَّذِي يُلْحَدُهُ) سوننه ته نو که سهی مردووه که نه خاته ناو قبر، بلن: ﴿بِسْمِ اللَّهِ وَعَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ﴾ رواه اصحاب السنن.

(وَيُضَجُّعُ فِي الْقَبْرِ) مردووه که له سر ته نیشتی پاستهی له ناو قبر دریز نه کری، وه پووه تی به پووتی له سر کومه له خولیک، یان خشتیک دانه ندری (بَعْدَ أَنْ يُعَمِّقَ) پاش نه وهی قه بره که قول نه کری (قَامَةً) به قه د بالای پیاویک (وَبَسْطَةً) وه به قه د باسکیکی دریز کراو بۆ سهروه، جا بزانه: نه ونده قولی به سوننه ته، نینجا خوله که تی نه کرتته وه تا پر نه بیتته وه.

(وَيُسَطِّحُ الْقَبْرَ) سوننه ته قه بره که سه رگور بکری وه به قه د بستیک به رز بکریته وه، ههروه ها سوننه ته کتلیک له لای سه ری قه بره که دابکوتری، وه خزمه کان له یه ک شوین بنیزین ﴿عَنْ الْمَطْلَبِ بْنِ أَبِي وَدَاعَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: لَمَّا مَاتَ عُثْمَانُ بْنُ مَطْعُونٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، وَضَعَ النَّبِيُّ ﷺ حَجْرًا عِنْدَ رَأْسِ الْقَبْرِ، وَقَالَ: أَتَعْلَمُ بِهَا قَبْرَ أَخِي وَأُذْفِنُ إِلَيْهِ مِنْ مَاتَ مِنْ أَهْلِي﴾ رواه ابوداود، کاتی (عوسمان) ی کوی (مه زعون) - که شیر برای پیغمبر بوو ﷺ - وه فاتی کرد، پیغمبر ﷺ کیلیکی له لای سه ری قه بره که ی داکوتاو فرموی: گوپی برای خوم پی ناسمه وه خزمه کانی ترم له لای نو نه نیژم.

(وَلَا يُبْنِي عَلَيْهِ) حه راه - له گوپستانی گشتی دا - خانوو له سر قه بره که لروست بکری، به لام نه گه رملکی خوی بوو، مه کروه (وَلَا يُجْصِصُ) ههروه ها مه کروه به که چ و چیمه نتو گوپه که مارنج بکری له دهر وه و له ژوده وه ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَنْ يُجْصِصَ الْقَبْرُ وَأَنْ يُقَعَّدَ عَلَيْهِ وَأَنْ يُتَى عَلَيْهِ﴾ رواه مسلم، پیغمبر ﷺ قه ده غی کردوه: قه بر گچکاری بکری، وه له سه ری دابنیشن، یان به پی به سه ری که ون، وه خانوی له سر بکری.

﴿نَاكِدَارِي﴾: نه گه ر له کاتی قه بر هه لکه ننندا قه بریکی تر دهر که وت، نه وه نه گه ر قول کردنه که ی ته واو نه بویی، واجبه پر بکریته وه وازی لیبتن، به لام نه گه ر ته واو قول کرا، نینجا قه بریکی تر دهر که وت، نه وه نیسفانه کانی نه خرنه لایه کی قه بره که، مردووه نوی به که یشی تی دا نه نیژدی.

(وَلَا بَأْسَ) هیچ گونا نه (بِالْبُكَاءِ عَلَى الْمَيِّتِ) به هوی گویان له سه ر مردوو، پیغمبر ﷺ فرمویته تی: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَعْذِبُ بِدَمْعِ الْعَيْنِ وَلَا بِحُزْنِ الْقَلْبِ، وَلَكِنْ يَعْذِبُ بِهَذَا أَوْ يَرْحَمُ﴾ رواه الشیخان، خوی گه وره به هوی فرمیچکی چاو و غه مگینی

مِنْ غَيْرِ نَوْحٍ وَلَا شَقِّ جَيْبٍ، وَيُعْزَى أَهْلُهُ إِلَى ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ مِنْ ذُنُوبِهِ،
وَلَا يُدْفَنُ إِثْنَانٍ فِي قَبْرِ إِلَّا لِحَاجَةٍ.

دل میچ که سیک نازار نادا، به لام به هوی نو زویانه نازار نه دا-واته: نه گهر له گریانه که دا
دهنگ هه لئین-، یان رهحم نهکا، نه گهر نوعای چاکی پین بکسی.

(مِنْ غَيْرِ نَوْحٍ) بهو مارجهی نهو گریانه، بین هاوارکردن بین (وَلَا شَقِّ جَيْبٍ) وه بهو مارجهی
یه خه ی خوی دانه دپئی و پرچه می خوی دهرنه کیشی و پویی خوی نه پین، نه وانه هه مووی
حه رامن، پیغه مبه ر علیه السلام هه رموویته: ﴿لَيْسَ مِنَّا مَنْ ضَرَبَ الْخُلُودَ وَشَقَّ الْجُيُوبَ وَدَعَا
بِدَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ﴾ رواه الشيخان، نهو که سه له سه ر په ووشت و پنگای نیمه ی موسولمان
نیه: که له په ده ست له پویی خوی نه دا، یان نه پین، وه نهو که سه ی یه خه ی خوی
دانه دپئی، یان له سینه ی خوی نه دا، وه نهو که سه ی وهک سه رده می کافره کان به دهنگ
هه لئینان نه گریین.

(وَيُعْزَى أَهْلُهُ) سوننه ته: تازیه کردن له خزمه کانی مردووه که-یهک جار-واته: دلدانه وه یان و
دوعا بۆ مردووه که بکاو بلتی: خوا نارامی دلت بدا، خوا له مردووه که ت خوش بین (إِلَى ثَلَاثَةِ
أَيَّامٍ) تا ماوه ی سن پۆژان (مِنْ ذُنُوبِهِ) له کاتی ناشتنیه وه، پیغه مبه ر علیه السلام هه رموویته:
﴿مَا مِنْ مُسْلِمٍ يُعْزَى أَخَاهُ بِمُصِيبَةٍ إِلَّا كَسَاهُ اللَّهُ مِنْ حُلَلِ الْكِرَامَةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾ رواه ابن
ماجه، هه ر موسولمانیک تازیه ی برای خوی بکاو دلی بداته وه له کاتی به سه رهاتیک
دلته زین، خوی گه وره بهرگی به پیزانی نه کاته بهر له پۆژی قیامت.

﴿ناگاداری﴾: ۱- مه کروه خزمه کانی مردووه که دابنیشن بۆ نه وه ی خه که
تازیه یان بکا، به لکو نه بی بۆ نیش و کاری خویان بپۆن، جا هه ر که سیک که ده یانگاتی،
تازیه یان بکاو بپوا.

۲- سوننه ته دراوسیکانی و خزمه کانی نوور: چیشته و خوارده مه نی ناماده بکن بۆ مالی
مردووه که، بۆ ماوه ی شه ویک و پۆژیک ﴿عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرِ بْنِ أَبِي عَتَمَةَ:
لَمَّا جَاءَ نَعْيُ جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم: اصْنَعُوا لِأَهْلِ جَعْفَرٍ طَعَامًا فَإِنَّهُ قَدْ جَاءَهُمْ مَا
يَشْتَهُلُهُمْ﴾ رواه الترمذي، کاتی هه والی شه هیدبوونی (جه عفر) گه شسته (مه دینه)،
پیغه مبه ر علیه السلام هه رمووی: خوارده مه نی بۆ مال و مندالی (جه عفر) دروست بکن چونکه
نه وان به غه مناکی خویان خه ریکن.

(وَلَا يُدْفَنُ إِثْنَانٍ فِي قَبْرِ) دروست نیه نوو مردووه به یه که وه له ناو قه بریکدا بشار برینه وه
(إِلَّا لِحَاجَةٍ) ته نها له بهر پتویستی دروسته، وهک نه وه ی مردووه کان ندر بن، یان زهویه که
که م بین، یان کفنه که بهش نهکا، جا سوننه ته په رده یه کی خول، یان شتیکی تر له نیوان

مردوبه کاندا دابندری ﴿عَنْ هِشَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ يَوْمَ أَحُدٍ: اجْعَلُوا الرَّجُلَيْنِ وَالثَّلَاثَةَ فِي الْقَبْرِ، قِيلَ: فَأَيُّهُمُ يُقَدَّمُ؟ قَالَ: أَكْثَرُهُمْ قُرْآنًا ﴿رواه اصحاب السنن، له غزای (توحود) پیغمبر ﷺ﴾ فرموی: دو پیاو و سن پیاو به یه که وه له ناویه ک قه بردا بشارنه وه، وه کامیان زودتر قورثانی خویندوه، با نه ویان له پیشتر بین بق لای قبیله .

﴿ناگاداری﴾: کرئی شوردن و کفر و نوژیو قه بر-مه موی- له مالی مردوبه که نه درئی، به لام نه بی میرد کرئی نه وانه بق ژنه مردوبه که ی بدا، نینجا نه گه مالی خلی نه بو، نه و کاته له مالی نه و که سه ی نه درئی که واجب بوو به خیری بکا، جا نه گه نه ویش نه بو، له (بیتُ المال) نه درئی، جا نه گه نه ویش نه بو، له مالی موسولمانانی ده وه له مه مند جی به جی نه کرئی.

﴿پاشکوک﴾: ۱- سوننه ته پیش نه وه ی گیانی ده رچی: پویه پوی قبیله بکرئی (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) له لا بگوتئی، به لام نابین پی پی بلین: بلین: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ). ﴿عَنْ أَبِي سَعِيدٍ وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبْرٍ عَنْهُمَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَقِّنُوا مَوْتَاكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَقَالَ: مَنْ كَانَ آخِرُ كَلَامِهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ﴾ رواهما الترمذی، پیغمبر ﷺ فرموی: له لای نه و نه خوشانه ی مه ترسی مردنیان لته کرئی، بلین: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ). مه رکه سیک دواپین قسه ی له دونیادا (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) بین، نه چپته به ههشت.

۲- کاتی که گیانی ده رچی: به زوترین کات نه بی نه و چوار واجباننه ی گوتمان جی به جی بکرین و نابین ژیر خاک کردنی دوا بخرئی ﴿عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: يَا عَلِيُّ ثَلَاثٌ لَا تُؤَخَّرُهَا: الصَّلَاةُ إِذَا آتَتْ، وَالْجَنَازَةُ إِذَا حَضَرْتَ، وَالْأَيْمُ إِذَا وَجَدْتَ لَهَا كَفْوًا ﴿رواه الترمذی، پیغمبر ﷺ فرموی: نه ی (علی)، که کاتی نوژی هات دوا ی مه خه و زوو بیکه، که مردوبه ناماده بو دوا ی مه خه و زوو بینیزه، که نافرته ی بی میرد هاوچه شنی خلی ده ست که وت دوا ی مه خه و لای ماره بکه .

۳- سوننه ته مردوبی موسولمان له گورستانی گشتی دا بنیژی، چونکه پیغمبر ﷺ (صحابه) وایان کردوه، به لام مردوبی کافر دروست نیه: نه نوژی له سه ر بکرئی نه له گورستانی موسولماناندا بنیژی، جیاوازی کافری بنه رته ی و موسولمانی کافریو نیه، چونکه خوا ی گه وره نه فرموی: ﴿وَلَا تُكْفَلُ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلَا تُقَمُّ عَلَى قَبْرِهِ﴾ نوژی مردوبه له سه ر هیچ که سیک له و کافره منافقانه مه که و له سه ر گوری پامه وهسته، واته: به شداری ناشتنی مه که .

۴- ناماده بوون بق نه و چوار واجباننه ی مردوبه- که باسمان کردن- خیریکی زودی مه یه ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ شَهِدَ الْجَنَازَةَ حَتَّى يُصَلِّيَ عَلَيْهَا فَلَهُ قِرَاطٌ وَمَنْ

.....
 شَهْدَهَا حَتَّى تُدْفَنَ كَانَ لَهُ قَبْرَانِ ﴿١﴾ رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ فرمودی: هر که سبک
 له لای مردوو ناماده بی تا نویژی له سر نهکا، نهوه به قد قبراتیک خیری بی
 نه نووسری، وه هر که سبک له لای مردوو ناماده بی تا نه بیه نه گورستان و نه بینژن،
 خیری دو قبراتی ههیه، هر قبراتیک به قد کبوی نوحوده.

۵- به زووترین کات نه بی قهرزه کانی مردوو که بدرینه وه، جا قهرزداری خوا بی: وه کو
 زهکات، یان ناده میزاد، وه ههولی نهوه بدهن خهک گهرده نی نازاد بکا، به تایه تی
 نه وانه ی کاتی خوی ستمی لی کردون، پیغمبر ﷺ فرمودیه تی: ﴿نَفْسُ الْمُؤْمِنِ مُعَلَّقَةٌ
 بِدَيْنِهِ حَتَّى يُقْضَى عَنْهُ﴾ رواه الترمذی، گیانی موسولمانی مردوو به هوی قهرزداریه که ی له
 به هشت قدهغه نه کری تا قهرزه که ی بی نه دریته وه. که وابوو: نه بی به زووترین کات
 قهرزی زهکات و که ففاره ته کان- که له مه ودوا باسیان نه که یین- بوی بدرینه وه.

۶- سوننه ته: خیرکردن بی مردوو، چونکه سودی خیره که ی پی نه کا ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ
 رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: قَالَ سَعْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ: يَأْسُؤُاَ اللّٰهَ ﷻ إِنَّ أُمَّي تُؤْفِيْتِ، أَيَنْفَعُهَا شَيْءٌ إِنْ
 تَصَدَّقْتُ بِهِنَّ؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ فَإِنِّي أَشْهَدُكَ أَنَّ حَائِطِي الْمِخْرَافَ صَدَقَةٌ عَنْهَا﴾ رواه
 البخاری، (سه عدی کوری (عوباده) گوتی: (یا رسول الله) دایکم وه فاتی کردوه نایا
 سودی پی نه کا نه کر خیری بی بکه م؟ پیغمبر ﷺ فرمودی: به لی. (سه عدی گوتی:
 که وایی: تو شاهید به، باغه که ی خوم خیری دایکم بی.

ههروه ها دوعا کردنیش سودی بی مردوو ههیه ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِذَا مَاتَ
 ابْنُ آدَمَ انْقَطَعَ عَمَلُهُ إِلَّا مِنْ ثَلَاثٍ: صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ، أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ، أَوْ وَكَلٍ صَالِحٍ يَدْعُو
 لَهُ﴾ رواه مسلم، پیغمبر ﷺ فرمودی: کاتی ناده میزادی موسولمان نه مرئ خیری هه موو
 کرده وه کانی خوی کوتایی دی، به لام سنی کرده وه هه نه له دوی مردنیش خیره که یان
 به رده وام بی مردوو که نه چن، یه که م: خیریکی وه ها که سو ده که ی به رده وام بی: وه کو
 مزگه وت و قوتا بخانه ی نایینی و نه خوشخانه و ناوی خورنده وه... هتد. دووهم: زانستیکی
 به که ک بی موسولمانان، جا فیری خه لکی کرد بی، یان کتیبیکی له دوی خوی به جی
 هیشتی. سنی یه م: پوله یه کی خوی که له دوی خوی دوعای بی بکا. واته: له سر
 کرده وه ی باش په روه رده ی کرد بی، یان هر به خوی مندالیکی باش بی.

۷- سهردانی قهر بی پیاوان سوننه ته، چونکه پیغمبر ﷺ فرمودیه تی: ﴿كُنْتُ نَهَيْتُكُمْ
 عَنْ زِيَارَةِ الْقُبُورِ، إِلَّا فَرُورُوهَا فَإِنَّهَا تُذَكِّرُكُمْ الْآخِرَةَ﴾ رواه مسلم، تا نیستا من
 سهردانی قهرانم له نیوه قدهغه کردبو، ناگادارتان نه که مه وه: نیزنه سهردانی قهران
 بکن، چونکه قیامه تان به بیر دینیته وه.

(کتابُ الزَّكَاةِ)

تَجِبُ الزَّكَاةُ فِي خَمْسَةِ أَشْيَاءَ: وَهِيَ الْمَوَاشِي، وَالْأَثْمَانُ، وَالزُّرُوعُ، وَالنَّمَارُ، وَغُرُوضُ التِّجَارَةِ.

جا که چووه سر کزپستان، سوننه ته نه م دوغایه بلی: ﴿السَّلَامُ عَلَيْكُمْ دَارَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ وَأَنَا إِنْ شَاءَ اللَّهُ بِكُمْ لَاحِقُونَ﴾ رواه مسلم. ههروه ما بلی: ﴿يَغْفِرُ اللَّهُ لَنَا وَلَكُمْ أَنْتُمْ سَلَفُنَا وَكُنْزٌ بِالْأَثَرِ﴾ رواه الترمذی. نینجا سوننه ته دوغای تریشی بؤ بکا.

به لام سر دانی قه بران بؤ نافرته تان مه کروهه و خیری ناگاتن، هه ندیك له زانایان هه رمویانه: هه راهه نافرته بچیته سر قه بران، چونکه پیغه مبه رﷺ هه رمویه تی: ﴿لَعَنَ اللَّهُ زَائِرَاتِ الْقُبُورِ وَالْمُتَخَلِّدِينَ عَلَيْهَا الْمَسَاجِدَ وَالسُّرُجَ﴾ رواه اصحاب السنن، له عنه تی خوا له و نافرته تانه که نه چنه سر قه بران، له عنه تی خوا له و که سانه که له سر قه بر مزگوت دروست نه که ن بؤ نه وهی خه لک نویدی لی بکا، له عنه تی خوا له و که سانه که له سر قه بران چرا دانه گیر سینن، چونکه مال به فیرو دانه. و ملوا علی سیدنا محمد وآله وصحبه وسلم.

* * *

﴿ كِتَابُ الزَّكَاةِ: نُهَم پَه رتووکه باسی زهکات نه کا ﴾

زهکات له نایینی نیسلامدا نه مه یه: موسولمان نه ختیك مالی خقی بداته موسولمانتی تر، به و هه رجانه ی باسیان نه که یین. زهکات روکنی سی یه می نیسلامه، له مانگی (شوال) سالی دووه می کزچی واجب کراره.

جا هه که سیک بلی: زهکات واجب نیه، کافر نه یین، وه نه و که سه ی زهکات نه دا، نه بی که وره ی موسولمانان به زور لی وه ریگری، جا نه که هر هه نه یدا، جهنگی له که ل نه کری، خوی گی وره هه رمویه تی: ﴿وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ﴾ نویدی به هه موو واجبیکه وه نه حجام بدهن و زهکات بدهن. ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِمُعَاذٍ - لَمَّا بَعَثَهُ إِلَى الْيَمَنِ - أَخْبِرْهُمْ: أَنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً تُؤْخَذُ مِنْ أَعْيَانِهِمْ فَرُدُّ عَلَى فُقَرَائِهِمْ﴾ رواه الشيخان، که پیغه مبه رﷺ (معاذی) ناره (یعن)، هه رموی: پتیان بلی: خوی گی وره زهکاتی له سر دهوله مهنده کانیان واجب کراره، لیان وه ره نه گیری تو نه بریته هه ژاره کانیان.

(تَجِبُ الزَّكَاةُ) زهکات واجب (فِي خَمْسَةِ أَشْيَاءَ) له پینج جوره شتدا: (وَمِثْلِي) نه و شتانه ی زهکاتیان تن دایه یه که م: (الْمَوَاشِي) نازه له. دووه م: (وَالْأَثْمَانُ) پاره و پوله. سی یه م: (وَالزُّرُوعُ) ده غل و دانه. چوارم: (وَالنَّمَانُ) میوه یه. پینجه م: (وَعُرُوضُ التِّجَارَةِ) که لوپه لی بازرگانی یه.

فَأَمَّا الْمَوَاشِي فَتَجِبُ الزَّكَاةُ فِي ثَلَاثَةِ أَجْنَاسٍ مِنْهَا: وَهِيَ الْإِبِلُ، وَالْبَقَرُ، وَالْفَنَمُ،
وَشَرَايِطُ وَجُوبِهَا سِتَّةُ أَشْيَاءَ: الْإِسْلَامُ، وَالْحُرِّيَّةُ، وَالْمِلْكُ الثَّمَامُ، وَالنَّصَابُ، وَالْحَوْلُ،
وَالسُّومُ. وَأَمَّا الْأَثْمَانُ فَشَيْئَانِ: الذَّهَبُ وَالْفِضَّةُ،

(فَأَمَّا الْمَوَاشِي) جا هرچی نازده له (فَتَجِبُ الزَّكَاةُ) زهکات واجبه هه موو سالتیک یه ک جار
(فِي ثَلَاثَةِ أَجْنَاسٍ مِنْهَا) له سن په گزی نازده لدا (وَهِيَ الْإِبِلُ) یه کهم: ووشره. (وَالْبَقَرُ)
دووه: په شه وولاغه. (وَالْفَنَمُ) سسی یه م: کاره گه له، واته: بز نو مه پ.

(وَشَرَايِطُ وَجُوبِهَا) هر چه کانی واجبیوونی زهکات له و نازده لانه دا (سِتَّةُ أَشْيَاءَ) شه ش
هرجن (الْإِسْلَامُ) یه کهم: زه کاتده ره که موسولمان بی: جا مندال بی، یان گوره بی،
شیت بی، یان عاقل بی. (وَالْحُرِّيَّةُ) دووه م: نازاد بی، کویله نه بی. (وَالْمِلْكُ الثَّمَامُ)
سسی یه م: نازده له که به ته وای ملکی خوی بی. (وَالنَّصَابُ) چوارهم: نازده له کان بگه نه
پاده ی زهکات، وه ک له مه وداو باسی نه که یین. (وَالْحَوْلُ) پینجهم: سالتیکی نیسلامی به
سهردا برواو هر له مولکی خاوه نه که ی دا بی.

(وَالسُّومُ) شه شهم: نه و نازده لانه بله وه ریندرین له پووشو گیای گشتی، جا نه گه ماوه یه ک
خاوه نه که ی (ثالثی) نه دانی، یان به پاره گه لای دلرو پووشو گیای بق نه هیتان، نه وه
تیبینی نه که یین: نه گه نرخی (ثالثه که) که متر بوو له به روپومی نازده له کان، یان له نرخی
نازده له کان-نه گه به روپومیان نه بو- یان به نه ندازه ی یه کتری بون، نه وه واجبه زهکات
بدا، به لام نه گه نرخی (ثالثه که) زورتر بوو له به روپومه که، یان له نرخی نازده له کان-نه گه
به روپوم نه بو- نه وه زهکاتی له سهر نیه.

ثینجا بزانه: مه به ست له به روپوم: بیچووه کان و شیرو خوری و مووه که یه به تیکرایی.
﴿ثَاكَاذَارِي﴾: نه و نازده له ی به زهکات نه چی: نابیی نه خوش بی و نابیی که م و کوری
هه بی و نابیی نیرینه بی، مه گه هر نه و جوړه نازده لانه ی هه بن، نه و کاته هر له وینه که ی
خویان زهکاته که یان نه دا.

هر وده ها نه و که سه ی زهکات وه رنه گری: نابیی دلاوی نازده لی به بیچوو بکاو نابیی دلاوی
نازده لی ناوس بکاو نابیی دلاوی دابه سته ی خولردن بکاو نابیی دلاوی نازده لیکی له هه مووان
باشتر بکا ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لِمُعَاذٍ: إِذَاكَ وَكَرَاتِمَ أَمْوَالِهِمْ﴾
رواه الشیخان، پیغه مبه رﷺ فه رموویه (معاذ): ناگاداریه نه که ی ماله باشه که یان-له زهکات-
لوه ریگری. به لام: نه گه خاوه نه که ی پزی بی، نه و کاته لروسته باشه که وه ریگری.

(وَأَمَّا الْأَثْمَانُ) نه و پاره و پولی زهکاتی تن دلیه له بهر به نرخی خوی (فَشَيْئَانِ) نوو جوړه
پاره یه: (الذَّهَبُ) یه کهم: زیره (وَالْفِضَّةُ) دووه م: زیوه. نه و نووانه زهکاتیان تن دلیه
هر چه ند نه شکرینه پاره.

وَشَرَائِطُ وُجُوبِ الزَّكَاةِ فِيهَا خَمْسَةُ أَشْيَاءَ: الْإِسْلَامُ، وَالْحُرِّيَّةُ، وَالْمَلِكُ التَّامُّ، وَالنِّصَابُ، وَالْحَوْلُ. وَأَمَّا الزُّرُوعُ فَتَجِبُ الزَّكَاةُ فِيهَا بِثَلَاثَةِ شَرَائِطٍ: أَنْ يَكُونَ مِمَّا يَزْرَعُهُ الْآدَمِيُّونَ، وَأَنْ يَكُونَ قُوتاً مُدْخِراً، وَأَنْ يَكُونَ نِصَاباً وَهُوَ خَمْسَةُ أَوْسُقٍ لِاقْتِشَرِ عَلَيْهَا. وَأَمَّا الثَّمَارُ فَتَجِبُ الزَّكَاةُ فِي شَيْئَيْنِ مِنْهَا: ثَمَرَةُ التَّخْلِ وَثَمَرَةُ الْكَرَمِ،

(وَشَرَائِطُ وُجُوبِ الزَّكَاةِ فِيهَا) ئەو مەرجانەى پێویستى بۆ واجبوونى زەكات لە زىپو زیادا، هەموو سالتىك يەك جار (خەمسة اشياء) پێنج مەرجى (الإسلام) يەكەم: زەكاتدەرەكە موسولمان بى. (وَالْحُرِّيَّةُ) دووم: نازاد بى. (وَالْمَلِكُ التَّامُّ) سەيئەم: بە تەولوى مولكى خۆى بى. (وَالنِّصَابُ) چوارەم: بگاتە پادەى زەكات.

(وَالْحَوْلُ) پێنجەم: ئەبى سالتىكى ئىسلامى بە سەردا بېرولو مەر لە مولكى خاوەنەكەى دا بى ﴿قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ اسْتَفَادَ مَالاً فَلَا زَكَاةَ عَلَيْهِ حَتَّى يَحُولَ عَلَيْهِ الْحَوْلُ عِنْدَ رَبِّهِ﴾ رِوَاةُ التِّرْمِذِيِّ، پێغەمبەر ﷺ فرموى: مەر كە سىتك مالتىكى وە دەست هێنا، زەكاتى لە سەرنى تە سالتىكى بە سەردا ئەروا لە لای خاوەنەكەى خۆى.

(وَأَمَّا الزُّرُوعُ) هەروەها دەغل و دان (فَتَجِبُ الزَّكَاةُ فِيهَا) تەنھا يەك جار زەكاتى تێدا واجبە لە كاتى رووتەى دا (بِثَلَاثَةِ شَرَائِطٍ) بە سە مەرج:

يەكەم: (أَنْ يَكُونَ مِمَّا يَزْرَعُهُ الْآدَمِيُّونَ) لەو جۆرە دانە و ئێلە يە بى: كە ئادەمیزادان بۆ خواردن داينە چێنن، هەرچەند لە كاتى هەرزانیش نە یخۆن: وەكو جۆ و مەرزى.

دووم: (وَأَنْ يَكُونَ قُوتاً) ئادەمیزاد پێى بژىن - واتە: وەكو گولە بەرژە نە بى - هەم (مُدْخِراً) پاشەكەوتیش بکری: وەكو گەنم و ماش و نىسكو و توك و جۆ و برنج و گەنمە شامى و لوبیا و... هتد، واتە: خەيارو گندۆرە و شووتى زەكاتى تێدا نى.

سەيئەم: (وَأَنْ يَكُونَ نِصَاباً) بگاتە پادەى زەكات (وَهُوَ خَمْسَةُ أَوْسُقٍ) پادەى زەكاتى دەغل و دان: پێنج بارە - واتە: چل تەنەكە - بە مەرجەى (لِاقْتِشَرِ عَلَيْهَا) توێكلەكەى لە سەرنى: وەكو چەلتوك ﴿عَنْ أَبِي سَعِيدٍ ﷺ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَيْسَ لِي مَا دُونَ خَمْسَةِ أَوْسُقٍ صَدَقَةً﴾ رِوَاةُ الشَّيْخَانِ، پێغەمبەر ﷺ فرموى: لە پێنج بار كە مەر زەكاتى تێدا نى.

جا ئەگەر توێكلەكەى لە سەربو: وەكو چەلتوك، ئەو كاتە پادەى زەكات ئەكاتە دە بار. (وَأَمَّا الثَّمَارُ) هەروەها ميوە (فَتَجِبُ الزَّكَاةُ) تەنھا يەك جار زەكاتى تێدا واجبە لە كاتى بېرنەوەى دا (فِي شَيْئَيْنِ مِنْهَا) لە دوو جۆرە ميوە دا:

يەكەم: (ثَمَرَةُ التَّخْلِ) ميوەى دارخورما. دووم: (وَتَمَرَةُ الْكَرَمِ) ميوەى دارەمىو، واتە: تری، چونكە ئەو دووانە ئادەمیزاد پێیان ئەژىن و پاشەكەوت ئەكرىن، كە وابوو: جگە لەو دوو هێچ جۆرە ميوەى تر زەكاتى تێدا نى.

وَشَرَايِطُ وَجُوبِ الزَّكَاةِ فِيهَا أَرْبَعَةٌ أَشْيَاءٌ: الْإِسْلَامُ، وَالْحُرِّيَّةُ، وَالْمَلِكُ الثَّامُ، وَالنَّصَابُ.
وَأَمَّا عُرُوضُ التَّجَارَةِ فَتَجِبُ الزَّكَاةُ فِيهَا بِالشَّرَايِطِ الْمَذْكُورَةِ فِي الْأَثْمَانِ.

(وَشَرَايِطُ وَجُوبِ الزَّكَاةِ فِيهَا) مرجه کانی واجیبوونی زهکات له میوهدا (أَرْبَعَةٌ أَشْيَاءٌ) چوار مرجن (الْإِسْلَامُ) یهکهم: زهکاتدهرهکه موسولمان بین. (وَالْحُرِّيَّةُ) دووهم: نازاد بین. (وَالْمَلِكُ الثَّامُ) سنی یهم: به تهوای مولکی خوی بین. (وَالنَّصَابُ) چوارهم: بگاته رادهی زهکات، که پیئنج باره له نوای ووشککردنهو هی.

﴿نَاكَادَارِي﴾: بۆ واجیبوونی زهکاتی میوهو دانهویله مرج نیه سالتیکی به سهردا بیروا، چونکه خوای گوره فرموویتهی: ﴿وَأَتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ﴾ واته: مافی نهو ماله دهرکن له کاتی دروینهی دا. که واپوو: نهگهر زهکاتی دانهویله میوه جارنک سرا، نینجا مایهوه بۆ سالتیکی ترا، نهوه دووباره زهکاتی تندا واجب نیه.

(وَأَمَّا عُرُوضُ التَّجَارَةِ) بهلام مالی بازرگانی (فَتَجِبُ الزَّكَاةُ فِيهَا) زهکاتی تندا واجبه هه موو سالتیک یهک جار (بِالشَّرَايِطِ الْمَذْكُورَةِ) بهو پیئنج مرجهانهی گوتمان (فِي الْأَثْمَانِ) له باسی پارهو پولدا.

(پووئکردنهوه): ۱- کافر بۆیین زهکاتی له نونیا دا له سهر نیه چونکه زهکات پوکنی سنی یهمی نیسلامه و پیئویستی به نیهت هه یه، که واپوو: نهگهر بووه موسولمانیش زهکاتی رابردووی له سهر نیه.

۲- کویله = (عبد) بۆیین زهکاتی له سهر نیه چونکه خاوهن مال نیه، نهو خویو ماله که هی گوره که به تی.

۳- مولکی گشتی: وهکو وه قفی مزگه وته کانو قوتا بخانه کانو (بیت المال)، بۆیین زهکاتی تندا نیه چونکه خاوهنی تایبه تی نیه و به تهوای مولکی کهس نیه.

۴- مندالو شیت زهکات له ماله که یاندا واجبه؟ چونکه موسولمانن، بهلام نه بی نهو که سهی به ختیویان نهکا، زهکاته که یان بۆ بدا ﴿عَنْ أَبِي عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أَخْبِرْتُهُمْ: أَنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً تُؤْخَذُ مِنْ أَعْيَانِهِمْ﴾ رواه الشيخان، پیئمه بر ﷺ فرمووی: خوای گوره زهکاتی له سهر موسولمانان واجب کردوه له دوله منده کانیان وه رنه گیری. لهو فرمووده یه هیچ جیاوازی نه کردوه له نیوان دوله مندی گوره و مندالو شیت و عاقل.

۵- نهو ماله ی لی زهوت کراوه، یان به قهرزی داوه بهلام قهرزداره که ون بووه، یان نه بیو بیداته وه، یان له بهر زقداری نایداته وه، نهو جوره که سانه تا ماله که ی خویان دهست نه که ویتته وه واجب نیه زهکاته که بدن، جا نهگهر دهستیان که وته وه، نه بی نهو سالانهی که زهکاته که یان نه دراوه، هه مووی به یه که وه بدری.

(فَصَلِّ) وَأَوَّلُ نِصَابِ الْإِبِلِ خُمْسٌ، وَفِيهَا شَاةٌ، وَفِي عَشْرِ شَاتَانِ، وَفِي خُمْسِ عَشْرَةَ ثَلَاثُ شِيَاهٍ، وَفِي عِشْرِينَ أَرْبَعُ شِيَاهٍ، وَفِي خُمْسِ وَعِشْرِينَ بِنْتُ مَخَاضٍ، وَفِي سِتِّ وَثَلَاثِينَ بِنْتُ لُبُونٍ، وَفِي سِتِّ وَأَرْبَعِينَ حِقَّةٌ، وَفِي إِحْدَى وَسِتِّينَ جَذَعَةٌ، وَفِي سِتِّ وَسَبْعِينَ بِنْتُ لُبُونٍ، وَفِي إِحْدَى وَتِسْعِينَ حِقَّتَانِ، وَفِي مِائَةٍ وَإِحْدَى وَعِشْرِينَ ثَلَاثُ بَنَاتٍ لُبُونٍ،

مهره‌ها نه‌گه ر ماهی بی‌زن گه بیسته راده‌ی زه‌کات، واجبه زه‌کاتی لب‌بدا، وه‌کو نه‌و قه‌رزه‌ی باسما ن کرد.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بِأَسَى زَهَكَاتِي وَوَشْتَرِ﴾

(وَأَوَّلُ نِصَابِ الْإِبِلِ) یه‌که م راده‌ی زه‌کاتی ووشتر (خُمْسٌ) پینج سهره: چ نیر، چ من ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ أَلْتَبِيُّ ﷺ: لَيْسَ فِيمَا دُونَ خُمْسِ ذَوْدٍ مِنَ الْإِبِلِ صَدَقَةٌ﴾ رواه مسلم، پیغمبر ﷺ فرموی: له پینج سهر ووشتر که متر بی، زه‌کاتی تدا نیه.

(وَفِيهَا) واجبه له زه‌کاتی نه‌و پینج ووشتره‌دا (شَاةٌ) به‌رخیکی منی یه‌ک ساله، واته: (كاوِيَتِكَ) بدا، یان بزنیکی دوو ساله بدا (وَفِي عَشْرِ) مهره‌ها له ده ووشتره‌دا (شَاتَانِ) دوو بز، یان دوو کاوپ بدا (وَفِي خُمْسِ عَشْرَةَ) له پانزه ووشتره‌دا (ثَلَاثُ شِيَاهٍ) سی کاوپ، یان سی بز (وَفِي عِشْرِينَ) له بیست ووشتره‌دا (أَرْبَعُ شِيَاهٍ) چوار کاوپ، یان چوار بز بدا ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ أَبَا بَكْرٍ ﷺ كَتَبَ لَهُ هَذَا الْكِتَابَ وَفِيهِ: فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى الْمُسْلِمِينَ فِي أَرْبَعٍ وَعِشْرِينَ مِنَ الْإِبِلِ لِمَا دُونَهَا: مِنْ كُلِّ خُمْسِ شَاةٍ﴾ رواه البخاری، نیمامی (نه‌بوکی) خدا نی رازی بی - بؤ (نه‌نسی) نووسی: پیغمبر ﷺ واجبی کردوه له سهر موسولمانان - له بیستو چوار ووشتره‌دا، یان که متر - له هر پینج ووشتره‌کا: کاویتک، یان بزنیک له زه‌کات بدن.

(وَفِي خُمْسِ وَعِشْرِينَ) وه له بیستو پینج ووشتره‌دا (بِنْتُ مَخَاضٍ) فه‌رخه ووشتریکی منی یه‌ک ساله نه‌دری (وَفِي سِتِّ وَثَلَاثِينَ) له سیو شه‌ش ووشتره‌دا (بِنْتُ لُبُونٍ) ووشتریکی منی دوو ساله نه‌دری (وَفِي سِتِّ وَأَرْبَعِينَ) له چلو شه‌ش ووشتره‌دا (حِقَّةٌ) ووشتریکی منی سیو ساله نه‌دری (وَفِي إِحْدَى وَسِتِّينَ) له شه‌ستو یه‌ک ووشتره‌دا (جَذَعَةٌ) ووشتریکی منی چوار ساله نه‌دری (وَفِي سِتِّ وَسَبْعِينَ) له هفتاو شه‌ش ووشتره‌دا (بِنْتُ لُبُونٍ) دوو ووشتریکی منی دوو ساله نه‌دری (وَفِي إِحْدَى وَتِسْعِينَ) له نه‌وه‌دو یه‌ک ووشتره‌دا (حِقَّتَانِ) دوو ووشتریکی منی سیو ساله نه‌دری (وَفِي مِائَةٍ وَإِحْدَى وَعِشْرِينَ) له سه‌دو بیستو یه‌ک ووشتره‌دا (ثَلَاثُ بَنَاتٍ لُبُونٍ) سیو ووشتریکی منی دوو ساله نه‌دری ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ أَبَا بَكْرٍ ﷺ كَتَبَ لَهُ هَذَا الْكِتَابَ لِمَا وَجَّهَهُ إِلَى الْبَحْرَيْنِ﴾ رواه البخاری، (أنس) فرموی: (أبو بکر) ﷺ نه‌وهای بؤ من نووسی که ناردمی بؤ (به‌هره‌ین) ... تا کوتایی هه‌نپسه‌که.

ثُمَّ لِي كُلِّ أَرْبَعِينَ بَنْتُ لَبُونٍ، وَلِي كُلِّ خَمْسِينَ حِقَّةً.
 (فَصَلِّ) وَأَوَّلُ نِصَابِ الْبَقْرِ ثَلَاثُونَ، وَفِيهَا تَبِيعٌ، وَلِي أَرْبَعِينَ مُسِنَّةً، وَعَلَى هَذَا أَبَدًا فَحَسَنٌ.
 (فَصَلِّ) وَأَوَّلُ نِصَابِ الْغَنَمِ أَرْبَعُونَ، وَفِيهَا شَاةٌ جَذَعَةٌ مِنَ الضَّأْنِ أَوْ ثَنِيَّةٌ مِنَ الْمَعَزِ، وَلِي
 مِائَةٌ وَإِحْدَى وَعِشْرِينَ شَاتَانِ، وَلِي مِائَتَيْنِ وَوَاحِدَةً ثَلَاثُ شِيَاهِ، وَلِي أَرْبَعِمِائَةٍ أَرْبَعِ شِيَاهِ،
 (ثُمَّ) ثَيْنِجَا لَهُ دَوَى سَهُو بِيَسْتَوِيَهُكَ تَا ثَهْكَاتَه سَهُو سِي، هِيچِي تَر زَهْكَاتِ وَاجِبِ نِيَه،
 ثَيْنِجَا كَه كَه يَشْتَه سَهُو سِي (لِي كُلِّ أَرْبَعِينَ) لَهُ هَهُو چَلَه كَانَدَا (بَنْتُ لَبُونِ) وَوَشْتَرِيكِي
 مِي سِي دُوو سَالَه نَهْدِرِي (وَفِي كُلِّ خَمْسِينَ حِقَّةً) لَهُ هَهُو پَه نَجَايَه كَانَدَا وَوَشْتَرِيكِي مِي سِي
 سِي سَالَه نَهْدِرِي، وَاتَه: لَهُ سَهُو سِي دَا: يَه كَه پَه نَجَاو دُوو چَلِي تَن دَانَه، كَه وَاتَه:
 وَوَشْتَرِيكِي سِي سَالَه وَدُو وَوَشْتَرِي دُوو سَالَه لَهُ زَهْكَاتِيَانِ نَهْدِرِي ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: فَإِذَا
 زَادَتْ عَلَى عِشْرِينَ وَمِائَةٍ فَفِي كُلِّ أَرْبَعِينَ بَنْتُ لَبُونٍ، وَلِي كُلِّ خَمْسِينَ حِقَّةً ﴿رَوَاهُ
 الْبُخَارِيُّ، وَاتَه سِي دِيَارَه.

﴿ فَصَلِّ: لَهُ بَاسِي زَهْكَاتِي رَهْ شَهْ وُولاغ ﴾

وَاتَه: كَامِيَشُو كَاچُووت. (وَأَوَّلُ نِصَابِ الْبَقْرِ) يَه كَه مِ رَادَه سِي زَهْكَاتِي رَهْ شَهْ وُولاغ (ثَلَاثُونَ)
 سِي سَهْرَه: چ نَيْرِ، چ مِي (وَفِيهَا) وَاجِبَه لَهُ زَهْكَاتِي نَهو سِي سَهْرَه دَا (تَبِيعٌ) كُوئَلِكِيكِي
 يَه كَه سَالَه بَدِرِي: چ نَيْرِ، چ مِي (وَفِي أَرْبَعِينَ) وَاجِبَه لَهُ زَهْكَاتِي چَل سَهْرَه دَا (مُسِنَّةً)
 مِي تَن كُوئِيكِي دُوو سَالَه بَدِرِي، يَان دُوو كُوئَلِكِي يَه كَه سَالَه (وَعَلَى هَذَا) لَهُ سَهْر شِيَوَه سِي نَهو
 دُوو زِمَارَه يَه (أَبَدًا فَحَسَنٌ) بَهْرَه وَوَام بَرِي... وَاتَه: لَهُ حَهْفَتَا سَهْر: يَه كِي يَه كَه سَالَه وَ يَه كِي
 دُوو سَالَه زَهْكَاتَه ﴿عَنْ مَعَاذٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: أَمَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَنْ آخُذَ مِنْ كُلِّ ثَلَاثِينَ بَقْرَةً تَبِيعًا
 أَوْ تَبِيعَةً، وَمِنْ كُلِّ أَرْبَعِينَ مُسِنَّةً ﴿رَوَاهُ اصْحَابُ السُّنَنِ، (مَعَاذٍ) رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَوْوِي: پِي تَه مَبْرَه رَضِيَ اللَّهُ
 عَنْهُ﴾ فَهْرَمَانِي پِي كَرْدَم: لَهُ سِي رَهْ شَهْ وُولاغ كُوئَلِكِيكِي يَه كَه سَالَه: چ نَيْرِ، چ مِي وَه رِي كَرْم، وَه لَهُ
 چَل سَهْر: مِي تَن كُوئِيكِي دُوو سَالَه وَه رِي كَرْم.

﴿ فَصَلِّ: لَهُ بَاسِي زَهْكَاتِي مَهْرُو بَزْن ﴾

(وَأَوَّلُ نِصَابِ الْغَنَمِ) يَه كَه مِ رَادَه سِي زَهْكَاتِي مَهْرُو بَزْن (أَرْبَعُونَ) چَل سَهْرَه (وَفِيهَا شَاةٌ) لَهُو
 چَلَه دَا وَاجِبَه: يَه كَه سَهْر بَدِرِي (جَذَعَةٌ مِنَ الضَّأْنِ) كَاوَرِيكِي مِي سِي يَه كَه سَالَه (أَوْ ثَنِيَّةٌ مِنَ
 الْمَعَزِ) يَان بَزْنِيكِي دُوو سَالَه (وَفِي مِائَةٍ وَإِحْدَى وَعِشْرِينَ) لَهُ سَهُو بِيَسْتَوِيَهُكَ سَهْرَه دَا
 (شَاتَانِ) دُوو سَهْر لَهُ زَهْكَاتِ نَهْدِرِي، هَهْر بَهو تَه مَه نَه سِي كُوئَمَانِ (وَفِي مِائَتَيْنِ وَوَاحِدَةٍ)
 لَهُ دُوو سَهُو يَه كَه سَهْرَه دَا (ثَلَاثُ شِيَاهِ) سِي سَهْر لَهُ زَهْكَاتِ نَهْدِرِي (وَفِي أَرْبَعِمِائَةٍ)
 لَهُ چَوَارَسَه دَا (أَرْبَعُ شِيَاهِ) چَوَار سَهْر لَهُ زَهْكَاتِ نَهْدِرِي.

تَمَّ فِي كُلِّ مِائَةِ شَاةٍ.

(تَمَّ) نینجا له چوارسهد به و لاره (فِي كُلِّ مِائَةٍ) له هر سه دیکدا (شَاةٍ) کاوړپکی بهک ساله، یان بزنیکی دوو ساله له زهکات بدری ﴿عَنْ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي صَدَقَةِ الْفَتَمِ فِي سَائِمَتِهَا: إِذَا كَانَتْ أَرْبَعِينَ إِلَى عَشْرِينَ وَمِائَةِ شَاةٍ، فَإِذَا زَادَتْ عَلَى عَشْرِينَ وَمِائَةٍ إِلَى مِائَتَيْنِ شَاتَانِ، فَإِذَا زَادَتْ عَلَى مِائَتَيْنِ إِلَى ثَلَاثِمِائَةٍ فَفِيهَا ثَلَاثٌ، فَإِذَا زَادَتْ عَلَى ثَلَاثِمِائَةٍ فَفِي كُلِّ مِائَةِ شَاةٍ ﴿رواه البخاری، بیغهمبر ﷺ زهکاتی مهو بزنی له وهر پیندرای بهم جوړه داناوه: له چل سر تا نه گاته سه دو بیست: بهک مهو، یان بهک بزنی زهکاتی تن دایه... همد.

نینجا بزانه: جیاوازی نیه - بُو واجبوونی زهکات - کاره گه له که: گشتی مهو بزنی، یان گشتی بزنی بزنی، یان له مهو بزنی پیک ماتبو و به هر دووکیان بگاته پاده ی زهکات، کامیشو مانگاش هر بهم شیوه به به.

﴿ناگاداری﴾: دروسته له جیاتی بزنی: مهو له زهکات بدری، وه له جیاتی مهو: بزنی له زهکات بدری، بهو هرجه ی تیینی نری نرخ بکری.

جا بزانه: له مهو بهی نیمامی (حنفی) دا دروسته: نرخی ناوه له که له زهکات بدری. هر وه ما بزانه: نهو ژماره بهی نه که ویتته نیوان زهکاته کان: وهک نیوان پینجو ده، له زهکاتی ووشر دای، وه نیوان چلو سه دویست ووهک، له زهکاتی مهو بزندا، وه نیوان سی و چل، له زهکاتی په شه وولاغدا. نهو گشتی لیوورداره و زهکاتی تن دای نیه.

﴿پاشکو﴾: بیچووی نهو ناوه لانه زهکاتی تن دای نیه، تنها له دوو کاتدا نه بزنی: په کهم: نه گهر دایکه کان بمرن به گشتی، یان هندیکیان بمرن پیش سه ره ساله، نهو ه بیچووه کانیان له جی نه ژمیر بزنی، بُو وینه: نه گهر سی مانگای لی مردن و سی بیچوویان له پاش به جی مان، یان له چل مهو پانزه یان مردن و پانزه بهرخیان له پاش به جی مان، نهو ه بیچووه کان که لینی دایکیان پی پر نه کرتته وه و نه بی زهکات بدا.

دووه م: بُو ته و اوکرینی پاده ی دووه می زهکاتو به سه ره وهر تر، بیچووه کان سه رژمیر نه کرین، بُو وینه: نه گهر سه د مهو ه بوو له گه ل بیست و بهک بهرخ، نه بی نه و بیست و بهک بهرخه بخریتته سه سه د مهو ه که، بُو نهو ه ی دوو زهکاتی لی بدا ﴿عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾ أَلَا قَالَ لِسَاعِيهِ: إِعْتَدُ عَلَيْهِمُ بِالسُّخْلَةِ ﴿رواه الإمام مالك، نیمامی (عمر) به کرینکاره که ی زهکاتی فرموو: بهرخه ساوا به کانیان سه رژمیر بکه. به لام پاده ی زهکاتی به کهم به بیچوو ته و او ناکری، بُو وینه: نه گهر سی مهو سی بهرخی ه بی و بهرخه کان ته مه نیان نه بویتته سالتیک، نهو ه زهکاتی له سه واجب نیه.

(فَصَلِّ) وَالْخَلِيطَانِ يُزَكِّيَانِ زَكَاةَ الْوَاحِدِ، بِسَبْعَةِ شَرَايِطَ: إِذَا كَانَ الْمَرَاخُ وَاحِدًا، وَالْمَسْرُخُ وَاحِدًا، وَالْمَرْعَى وَاحِدًا، وَالْفَحْلُ وَاحِدًا، وَالْمَشْرَبُ وَاحِدًا، وَالْحَالِبُ وَاحِدًا، وَمَوْضِعُ الْحَلْبِ وَاحِدًا.

﴿فصل: له باسی زهکاتی نازهلئ تیکه لاو و مالی تیکه لاو﴾

(وَالْخَلِيطَانِ) نهو که سانهی نازهلئ کانیان تیکه ل کردون و بهو تیکه لکردنهش نه که یشتنه پادهی زهکات (يُزَكِّيَانِ) واجبه زهکات بدهن (زَكَاةَ الْوَاحِدِ) وهک زهکاتی بهک مال که هی بهک خاوهن بین (بِسَبْعَةِ شَرَايِطَ) به هفت مهرج:

(إِذَا كَانَ الْمَرَاخُ وَاحِدًا) بهکهم: شوینی مانه وهی شهوی تیان بهک بین. (وَالْمَسْرُخُ وَاحِدًا) دوهم: مؤلکایان بهک بین. (وَالْمَرْعَى وَاحِدًا) سومیهم: شوینی له وهریان بهک بین. (وَالْفَحْلُ وَاحِدًا) چوارهم: بیزیان بهک بین، بهلام نه گهر نوو جوړه نازهلئ بون: وهک مهرو بز، نه وه مهرج نیه. (وَالْمَشْرَبُ وَاحِدًا) پینجهم: شوینی ناو خورنده وهیان بهک بین. (وَالْحَالِبُ وَاحِدًا) شه ششم: بیزیان بهک بین، بهلام نه م فرموده به بین هیزه، که واته: زیانی نیه هه به که بیزی خوی دیار بین. (وَمَوْضِعُ الْحَلْبِ وَاحِدًا) هفتهم: شوینی دوشینیان بهک بین.

جا بزانه: نه بی نهو مهرجانه بق ماوهی سالتیک بده وهام بن، واته: نه گهر تنها زستانان، یان هاوینان تیکه لیان نه کرد، نه وه نه بی هه که سهیان زهکاتی خوی به جیاوازی بدا.

﴿ناگاداری﴾: جاری واهیه نهو تیکه لکردنه قازانجه: وهک نهو نوو که سانهی هه به کهو چل مهپی هه بین، به تیکه لکردن نه کاته هه شتا، نه وه تنها بهک زهکاتی تن دایه، جاری واش هیه زه ره ره: وهک نهو نوو که سانهی هه به کهو بیست مهریان هیه، به تیکه لکردن نه بیته چل، نه بی زهکات بدهن ﴿عَنْ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فِي كِتَابِهِ لِأَنْسٍ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ: لَا يَجْمَعُ بَيْنَ مُتَفَرِّقٍ وَلَا يُفَرِّقُ بَيْنَ مُجْتَمِعٍ خَشْيَةَ الصَّدَقَةِ، وَمَا كَانَ مِنْ خَلِيطَيْنِ فَإِلَهُمَا يَتَرَا جَعَانِ بِالسُّوِيَّةِ﴾ رواه البخاری، پیغه مبه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فرمودی: نابی له ترسی زهکاتدان نازهلئ تیکه ل بکرینو نابی لیک جیا بکرینه وه، وه نهو نوو که سانهی نازهلئ خویان تیکه ل کردون، نه بی زهکات بدهن، ئینجا به گویرهی نه ندازهی مال که یان بق به کتری نه گهر پیننه وه.

﴿پاشکون﴾: هه نهو هه دیسه به لگه به بق واجبیوونی زهکات له مالی هاو بهش: جا دانه ویله بین، یان بازرگانی بین، یان نازهلئ بین، یان هه شتیکی تر: که زهکاتی تن دایه بین، هه روه ها نه گهر نهو جوړه شتانه تیکه لیش بکرین بق ماوهی سالتیک هه روهک مالی بهک خاوهن زهکاتیان لی ته درئ، بهو مهرجهی نه گهر دانه ویله بوو: جوخینو دروینه و داچاندن و کیلانی لیک جیا نه کرینه وه، وه نه گهر بازرگانی بوو: ته رازوو و چاودیترو فروشیارو نوکانی

(فَصَلِّ) وَنِصَابُ الذَّهَبِ عِشْرُونَ مِثْقَالًا، وَفِيهِ رُبْعُ الْعُشْرِ وَهُوَ نِصْفُ مِثْقَالٍ،
وَفِيْمَا زَادَ بِحِسَابِهِ.

وَنِصَابُ الْوَرِقِ مِائَتَا دِرْهَمٍ، وَفِيهِ رُبْعُ الْعُشْرِ وَهُوَ خَمْسَةُ دَرَاهِمٍ، وَفِيْمَا زَادَ بِحِسَابِهِ.

لَيْكُ جِيَا نَه كَرِيْتَهَوَه، جَا بِي زَه كَاتَدَانِ بِيْتُوِيْسْت نَاكَا تَهَو هَاوِيِي تَرِيَانِ نِيْزَنِ بَدَا،
بِه لَكُو يَه كِي كِيَانِ زَه كَات تَه دَلُو نِيَه تَه جِيَا تِي خُوِي هَاوِيِي يَه كِي دِيْنِيْن.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَأْسِي زَه كَاتِي زِيْرُو زِيُو، پَارَهَو پُوَل﴾

(وَنِصَابُ الذَّهَبِ) پَادَهِي زَه كَاتِي زِيْر (عِشْرُونَ مِثْقَالًا) بِيْسْت مِيْسْقَالَه، هَر مِيْسْقَالِيْكَ
حَه فِتَاو دُوو دَه نَكِه جِيْيَه، بَهَو مَه رَجَهِي - لَه هَر دُوو لَآيَه وَه - زَلَكِه بَارِي كِه كِي لِي قَرْتَابِيْن
(وَفِيْهِ) وَاجِبَه لَه بِيْسْت مِيْسْقَالِي زِيْرَدَا: (رُبْعُ الْعُشْرِ) چَارِي كِي دَه يَه كِ زَه كَات بَدَا (وَهُوَ نِصْفُ
مِثْقَالٍ) وَاتَه: لَه بِيْسْت مِيْسْقَالِي زِيْرَدَا: نِيُو مِيْسْقَالِ زَه كَاتَه.

(وَفِيْمَا زَادَ) هَر وَه هَا تَه كَه ر لَه تَه نَدَا زَهِي بِيْسْت مِيْسْقَالِ زِيَا تَر زِيْرِي هَه بُوو، تَه وَه
(بِحِسَابِهِ) بَه كُوِيْرَهِي زِيْدَه يَه كِه زَه كَاتَه كِي تَه دَا.

(وَنِصَابُ الْوَرِقِ) پَادَهِي زَه كَاتِي زِيُو (مِائَتَا دِرْهَمٍ) دُوو سَه د دِيْرَه مَه، كِه بَه كِي شَانَه تَه كَاتَه
سَه دُو چَل مِيْسْقَالِ (وَفِيْهِ) وَاجِبَه لَه دُوو سَه د دِيْرَه مِي زِيُو دَا: (رُبْعُ الْعُشْرِ) چَارِي كِي
دَه يَه كِ زَه كَات بَدَا (وَهُوَ خَمْسَةُ دَرَاهِمٍ) وَاتَه: پِيْنچ دِيْرَه مِي زِيُو.

(وَفِيْمَا زَادَ) هَر وَه هَا تَه كَه ر لَه تَه نَدَا زَهِي دُوو سَه د دِيْرَه مِ زِيَا تَر زِيُوِي هَه بُوو، تَه وَه

(بِحِسَابِهِ) بَه كُوِيْرَهِي زِيْدَه يَه كِه زَه كَاتَه كِي تَه دَا ﴿عَنْ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: عَنِ الثَّبِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: فَإِذَا
كَانَتْ لَكَ مِائَتَا دِرْهَمٍ وَحَالَ عَلَيْهَا الْحَوْلُ فَفِيهَا خَمْسَةُ دَرَاهِمٍ، وَلَيْسَ عَلَيْكَ شَيْءٌ حَتَّى
يَكُونَ لَكَ عِشْرُونَ دِينَارًا فَإِذَا كَانَ لَكَ عِشْرُونَ دِينَارًا وَحَالَ عَلَيْهَا الْحَوْلُ فَفِيهَا نِصْفُ
دِينَارٍ، فَمَا زَادَ بِحِسَابِ ذَلِكَ﴾ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَصَحَّحَهُ الْبُخَارِيُّ، بِتَفْهِيْمِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَهَر مَوْوِي:

كَاتِي دُوو سَه د دِيْرَه مِي زِيُو تَه بُوو وَ سَالِي بَه سَه رَدَا پَابِرْد، پِيْنچ دِيْرَه مِ زَه كَاتِي تَر دَا
وَاجِبَه، بَه لَام تَه كَه ر زِيْر كِه يَشْتَه بِيْسْت مِيْسْقَالِ وَ سَالِي بَه سَه رَدَا پَابِرْد، نِيُو مِيْسْقَالِ
زَه كَاتِي تَر دَا وَاجِبَه، جَا تَه وَ تَه نَدَا زَهِي لَه پَادَهِي زَه كَاتِي زِيْرُو زِيُو زِيَا تَرَه، بَه كُوِيْرَهِي
زِيْدَه يَه كِه زَه كَاتِي تَر دَا وَاجِبَه، هَر چَه نَد كِه مِيْشِ بِيْن.

﴿نَاكَادَارِي﴾: پَارَهَو پُوَلِي تَه م سَه رَدَه مَه - بِي زَه كَاتَدَانِ - بَه رَانَبَه ر بَه زِيُو تَه قَرَسِيْتِنْدِرِي،
نَه كِ بَه زِيْر؟ چَوْنَكِه زَه كَاتِ بِيْ بَه رِزَه وَه نَدِي هَه زَارَانِ دَانْدِرَاوَه وَ تَه وَهَاشِ بِيْ هَه زَارَانِ
بَه سَوْدَتَرَه، هَر وَه هَا پِيْتَه مَبَه ر عَلَيْهِ السَّلَامُ لَه چَه نَد حَه دِيْسِي كِدَا زِيُوِي بَه پَارَه يَه كِي سَه رَه كِي
دَانَاوَه بِيْ زَانِيْنِي نَر خِي زِيْرِي:

بِيْ نَمُوْنَه: ﴿عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ: قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مَا يُغْنِيهِ؟ قَالَ: خَمْسُونَ دِرْهَمًا
أَوْ قِيمَتُهَا مِنَ الذَّهَبِ﴾ أَخْرَجَهُ أَصْحَابُ السَّنَنِ، كُوْتَرَا: تَهِي پِيْتَه مَبَه رِي خَوَالِدِ عَلَيْهِ السَّلَامُ

وَلَا تَجِبُ فِي الْحُلِيِّ الْمُبَاحِ زَكَاةٌ.
(فَصَلِّ) وَنِصَابُ الزُّرُوعِ وَالشَّمَارِ خَمْسَةٌ أَوْسُقٍ. وَهِيَ أَلْفٌ وَسِتُّمِائَةٌ رَطْلٌ بِالْعِرَاقِ،

چی مرقه دهوله مند نکا له دهرۆزه کردن؟ فهرمووی: په نجا دیرمه می زیو، یان نرخى
ئو په نجا به له زتیر.

که وایو: هر که سیک به ئەندازه ی نرخى سه دو چل مسقالی زیو پارە ی هه بوو، زه کاتى
له سه ر واجب ئەبێ و واجبە: به ئەندازه ی له سه دا: دوو و نیو زه کاتى لێدا، واتە: له هر
هه زاریک: بیست و پینج.

(وَلَا تَجِبُ) واجب نیه (فِي الْحُلِيِّ الْمُبَاحِ) له خشلى زتیرو زیوی حه لال (زَكَاةً) زه کات بدا
﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَلَّهُ كَانَ يُحَلِّي بَنَاتِهِ وَجَوَارِيَهُ بِالذَّهَبِ ثُمَّ لَا يُخْرِجُ مِنْهُ الزَّكَاةَ﴾
رواه مالك والشافعي، (ابن عمر) رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا به خشلى زتیر کیزه کانی و کاره که ره کانی
ئەپازانده وه، ئینجا زه کاتى ئو خشله ی نه ئەدا.

به لام ئەگەر خشله که حه رام بوو: وهک ئو خشله ی پیاو بیکاته بهر خوی، یان ئافرهت،
به لام له ئەندازه به دهر بوو و ئیسرافى تێدا کرابو، ئه وه ئه بى زه کاتى بدا ﴿عَنْ عَمْرِو بْنِ
شُعَيْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ امْرَأَةً أَلَّتْ فِي يَدِهَا مَسْكَانَ غَلِظَتَانِ مِنَ الذَّهَبِ،
فَقَالَتْ لَهَا: أَعْطَيْنِ زَكَاةً هَذَا؟ قَالَتْ: لَا، قَالَ: أَيْسُرُكَ أَنْ يُسَوِّرَكَ اللَّهُ بِهِمَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ
سَوَارِينَ مِنْ نَارٍ﴾ روه اصحاب السنن، ئافره تیک هاته لای پیتفه مبه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، کیزه که ی خوی
له گه لدا بوو، دوو بازنى گه وه له ده ستى کیزه که ی دا بون- واته: له ئەندازه به دهر بون-
پیتفه مبه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فهرمووی: ئایا زه کاتى ئه و بازنانه ئه ده ی؟ ئافره ته که گوئى: نا.
پیتفه مبه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فهرمووی: ئایا پیت خۆشه خوای گه وه به هوی ئه و دوو بازنانه له رۆژى
قیامه ت دوو بازنى ئاگر بخته ده ستت؟ واته: چونکه زه کاته که یان نه دروه.

﴿نَاكَادَارِي﴾: ئەگەر پیاو خشلى زتیرو زیو بکړئ و له ماله وه دایینن تاكو له مه ودا بیکاته
به ر ژنى خوی، یان ئافره تیکى تر، ئه وه حه رام نیه و زه کاتى لێناکه وئ.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بِأَسَى زَكَاةً دَانَهُ وَيَلَهُ مِيوَهُ﴾

(وَنِصَابُ الزُّرُوعِ) پاده ی زه کاتى دانه و یله و (وَالشَّمَارِ) پاده ی زه کاتى میوه (خَمْسَةٌ أَوْسُقٍ)
به پێوانه ئەکاته پینج بار، که هر باریکی هه شت ته نه که ی به سه ر بێ، به ته نه که ی
نهفت، واته: تیکرا ئەکاته چل ته نه که ی به سه ر، به لام ئەگەر دارمال بکړئ، ئەکاته چلو
پینج ته نه که ی دارمال کړو:

(وَهِيَ) ئه و پینج باره به کیشانه (أَلْفٌ وَسِتُّمِائَةٌ رَطْلٌ بِالْعِرَاقِ) ئەکاته هه زارو شه شسه د
پیتل به پیتلى عیراق، ئیستا ئەکاته (ههفتسه دو بیست و پینج) کیلو گرام

وَمَا زَادَ فَبِحَسَابِهِ، وَفِيهَا: إِنْ سُقِيَتْ بِمَاءِ السَّمَاءِ أَوْ السَّنْحِ الْعُشْرُ،
وَإِنْ سُقِيَتْ بِدَلَابٍ أَوْ نَضْحٍ نِصْفُ الْعُشْرِ.

(وَمَا زَادَ) نه وهی له و نه اندازه یه زیاتر بی (فَبِحَسَابِهِ) به گویره ی زیده یه که ی زه کاتی تی دا
واجبه (وَفِيهَا) له و دا نه ویله و میوه یه دا به م نه اندازه زه کات واجبه:
(إِنْ سُقِيَتْ بِمَاءِ السَّمَاءِ) نه گه ر ناو درابو به ناوی باران (أَوْ السَّنْحِ) یان به ناوی
چوکه و روبرا، نه وه (الْعُشْرُ) ده یه کی واجبه له زه کات بدری، واته: له چل ته نه که: چوار
ته نه که نه درین.

(وَإِنْ سُقِيَتْ) به لام نه گه ر ناو درابو (بِدَلَابٍ) به و ناوه ی له ناو بیر نه هیندریته دهره وه به
هوی ناژه ل، یان نامیریکی تر (أَوْ نَضْحٍ) یان له روبرا بوی هینابو به هوی توتوموبیل، یان
ناوه که ی کپی بو، یان پی ی به خسرابو، نه وه (نِصْفُ الْعُشْرِ) نیوه ی ده یه کی زه کاته،
واته: له چل ته نه که: سو ته نه که زه کاتی لَ واجب نه بی ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ:
فِي مَا سَقَتِ الْأَنْهَارُ وَالْغَيْمُ الْعُشْرُ، وَفِي مَا سَقَى بِالسَّانِيَةِ نِصْفُ الْعُشْرِ ﴿رواه الشيخان،
پیغه مبر ﷺ﴾ فه رموی: نه و میوه و دانه ویله ی به باران و روبرا ناو دراره، ده یه کی له
زه کاتا نه دری، وه نه وه ی به هوی ناژه ل ناو دراره، واته: بوی مه لئنجراوه، نیوه ی
ده یه کی له زه کاتا نه دری.

﴿پاشکون﴾: ۱- زه کاتی میوه له کاتی به له که بوونی واجب نه بی، وه زه کاتی دانه ویله له
کاتی ده نک ره قبوونی واجب نه بی، جا له بهر نه وه نیمامی (الْحَرَمَيْنِ) و، نیمامی (الْقَزَالِي)
- خواتیان بازی بی- فه رمویاته: هرچی له پیش زه کاتدان نه یخوا، یان نه یبه خشن، له سه ری
نه ژمیردری و نه بی زه کاته که ی بدا.

۲- پیویسته خورما ووشک بکریته وه، تری بکریته میوز، دانه ویله له کاوکوت پاک
بکریته وه، نینجا له زه کات بدری.

۳- کرئی بپینه وه ی خورما و تری و ووشک کردنه وه یان و کرئی سروینه ی دانه ویله و
گیره کردنی و هینانی بق مالی هه ژاره کان و کرئی زه ویه که و کیلانی و کرئی سه پان و
کرئکاره کان: گشتی له مالی زه کاتده ره که نه دری و نابی پیش زه کاتدان هیچی له و
به ربومه بدری.

جا نه گه ر له به ربومه که نه و کرئی یانه ی دا، نه وه زه کاتی نه و نه اندازه یه ی هر له سه ر
نه مین و نه بی له مالی خوی هر پیدا.

﴿ناگاداری﴾: له مه زه به بی نیمامی (حنفی) دا دروسته له جیاتی میوه، یان دانه ویله:
نرخ ی نه و نه اندازه یه بدا که له سه ری واجبه بیداته زه کات.

(فَصَلِّ) وَتَقَوُّمٌ عُرُوضُ التَّجَارَةِ عِنْدَ آخِرِ الْحَوْلِ بِمَا اشْتَرَيْتَ بِهِ،
وَيُخْرِجُ مِنْ ذَلِكَ رُبْعَ الْعُشْرِ.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَأْسِي زَهَكَاتِي مَالِي بَازَرِگَانِي﴾

واته: کپینو فروشتن بؤ قازانچ کردن (وَتَقَوُّمٌ) نه قمرسیندری، واته: نرخ دانه ندری بؤ (عُرُوضُ التَّجَارَةِ) که لوپه لی بازرگانی به گویره ی نرخی فروشتنی بازار (عِنْدَ آخِرِ الْحَوْلِ) له کاتی کوتایی هاتنی سالتیک له و پؤژه وه که کپیویه تی (بِما) به و جوره پاره یه ی (اُشْتَرَيْتَ بِهِ) که ماله کهی پن کپاره: نه گهر به پاره ی نیرانی کپی بوی، به پاره ی نیرانی نرخی فروشتنی به قازانجه وه بؤ دانه نئو نه گهر به عیراقی کپی بوی، هر به عیراقی نرخی فروشتنی به قازانجه وه بؤ دانه نئ، نینجا نه گهر به قازانجه وه گه یشته راده ی زه کات-که نرخی سه دو چل میسقالی زیوه- نه وه زه کاتی تئدا.

(پروونگردنه وه): نه گهر له مانگی په مه زان شتیکی کپی به هزار دینار، نینجا له کوتایی سال نرخی بووه دوو هزار دینار، نه وه نه بی زه کات له دوو هزار دینار که بدا. (وَيُخْرِجُ) واجبه: زه کات بدا (مِنْ ذَلِكَ) له مالی بازرگانی (رُبْعَ الْعُشْرِ) چارنکی ده یه ک، واته: له چلا: یه ک، له سه دا: دوو و نیو، به و مرجه ی بگاته نرخی سه دو چل میسقالی زیو ﴿عَنْ سَمْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَأْمُرُنَا: أَنْ نُخْرِجَ الصَّدَقَةَ فِيمَا نَعْدُهُ لِلْبَيْعِ﴾ رواه ابوداود، (سه موره) نه فه رموی: پیغه مبر ﷺ فه رمانی پن نه کردین: زه کاتی نه و ماله بده ین که بؤ فروشتن ناماده ی نه که ین.

جا بزانه: نه بی له زه کاتی بازرگانی دا پاره بدریته زه کات، واته: دروست نیه که لوپه له زه کات بدری.

﴿ناگاداری﴾: ۱- نه و شته ی به نیازی بازرگانی کپیویه تی، دوا ین له فروشتنی په شیمان نه بیته وه و بؤ خوی داینه نئ، نه وه زه کاتی تئدا نیه.

۲- مهروه ها که لوپه لی ناو مالی خوی که ده یفروشتن نه ویش زه کاتی تئدا نیه، به لام نه گهر تا سالتیک پاره کهی له لا مایه وه، نه بی زه کاتی پاره که بدا.

۳- نامیره کانی پیشه سازی و که لوپه لی ناو دوکان-که بؤ فروشتن دانه ندراون-خانوی به کری دراو و نو تو مبیلی هاتوچو کردن و باره لگرتنو کری پن کردن و نامیری کیلان و دروینه، نه وانه هیجان زه کاتیان تئدا نیه، به لام نه گهر به رویومیان هه بوو و بؤ ماوه ی سالتیک پاشه که وت کرا، نه بی زه کات له به رویومه که بدا.

۴- نه گهر که سیک بازرگانی سر پن یی نه کرد: وه ک نازه ل فروشتنو نو تو مبیل فروشتنو خانوو فروشتن، نه وه هر کاتی سالتیک رابرد، نه بی زه کاتی نه وانه بدا: به گویره ی نرخی فروشتنی بازار.

وَمَا اسْتُخْرِجَ مِنْ مَعَادِنِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ يُخْرَجُ مِنْهُ رُبْعُ الْعُشْرِ فِي الْحَالِ،
وَمَا يُوجَدُ مِنَ الرِّكَازِ فَفِيهِ الْخُمْسُ.

﴿بأسی زهکاتی کانگه و گه نجینه﴾

(وَمَا اسْتُخْرِجَ) نه وهی هیندراو ته دهره وه (مِنْ مَعَادِنِ الذَّهَبِ) له کانگه ی زیږ (وَالْفِضَّةِ) یان له کانگه ی زیو، جا له مولکی خوی بی، یان له شویتیکي وه ها که مولکی که س نه بن (يُخْرَجُ مِنْهُ) زه کاتی لیته درئ نه گهر له لوی پاکردنه وه که بیشته پاده ی زهکات (رُبْعُ الْعُشْرِ) چواریکي ده یه ک، واته: له چلا: یه ک، زه کاتی ته ی (فِي الْحَالِ) هر له وه ده مه ی نه بهینیته دهره وه، واته: نابئ سالتیکی به سردا بپوا ﴿عَنْ بِلَالِ بْنِ الْحَرِثِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: أَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنَ الْمَعَادِنِ الْقَبْلِيَّةِ الزُّكَاةَ ﴿رواه الإمام مالك وأبو دلود، پیغه مبر ﷺ﴾ له کانگه کانی (قه به لیبیه) زه کاتی وه رگرت.

(وَمَا يُوجَدُ) هر زیږو زیو یکی بدوزیته وه (مِنْ الرِّكَازِ) له و گه نجینانه ی له پیش هاتنی نیسلام شاردراونه وه (فِيهِ الْخُمْسُ) نه گهر که بیشته پاده ی زهکات، نه وه له پینچ به ش به شیکي نه دریته زهکات، هر له وه ده مه ی نه بدوزیته وه و نابئ سالتیکی به سردا بپوا ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ: فِي الرِّكَازِ الْخُمْسُ ﴿رواه الشيخان، پیغه مبر ﷺ﴾ فرموی: له گه نجینه ی نوزرا وه دا پینجیک زه کاته.

که واته: چوار به شه که ی تر هه مووی بؤ خوی ته ی، به و مرجه ی له شویتیکي وا بیدوزیته وه: که ملکی هیچ که سیک نه بن، یان هر به خوی ملکه که ی ناوه دان کرد بیته وه.

به لام نه گهر له شویتیکي گشتی وه که مزگوت نوزی به وه، یان نیشانه یه کی نیسلامی له سر بو، نه وه وه ک مالی ونبوو په فتاری له گال نه کری، واته: تا ما وه ی سالتیک بانگه وازی نه کا، جا نه گهر خاوه نی نه بو، نروسته بیکاته مولکی خوی.

به لام نه گهر له مولکی که سیک تر نوزی به وه، نه وه هی خاوه ن مولکه که یه نه گهر دلوای بکا، نه گهر نا: هی نه و که سه یه که نه و مولکی لته رگرتوه، نه گهر هر که س نه بو، نه و کاته نه بیته هی (بیت المال) و نابیته هی خوی، واته: هه مووی له به رزه وه ندی موسولمانان سهرف نه کریو نه کریته خیر، جا نه گهر به خوی شی هزار بوو، ته نها به شی هزاریک بؤ خوی دانه نی.

﴿پاشکون﴾: ۱- نیه ت هیتان واجبه بؤ زه کاتدان، پیغه مبر ﷺ فرموی ته ی: ﴿إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ﴾ رواه الشيخان، هر کرده وه یه کی خوا به رستی بی، به نیازی ناودل نه بی دانامه زئی.

نیجا له کاتی زه کاتدان، یان له کاتی وه کیلگرتن، یان له کاتی دیاری کردنی نه ندازه ی زهکات، به دل بلئ: نه وه زه کاته.

(فَصَلِّ) وَتَجِبُ زَكَاةُ الْفِطْرِ بِثَلَاثَةِ شُرَاطٍ: الْإِسْلَامُ، وَبِقُرُوبِ الشَّمْسِ مِنْ آخِرِ يَوْمٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ، وَوُجُودِ الْفَضْلِ عَنْ قُوَّتِهِ وَقُوَّتِ عِيَالِهِ فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ وَلَيْلَتِهِ،

۲- دروسته پیش ته ولوبوونی سال زه کاته کی بدها، به و مرجهی ماله که گه پشنتیته رادهی زه کات، زه کاتوه رگره که ش تا کوتایی سال زه کاتی بی بجی و مهر موسولمان بی و مهر زیندو بی ﴿عَنْ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: أَنَّ الْعَبَّاسَ عَلَيْهِ السَّلَامُ سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ: فِي تَعْجِيلِ صَدَقَتِهِ قَبْلَ أَنْ تَحِلَّ؟ فَرَحَّضَ لَهُ فِي ذَلِكَ﴾ روه الترمذی و غیره، هه زده تی (عباس) - خواتی هانی بی - پرسیماری له پیغه مبه ر ﷺ کرد: نایا دروسته زه کاته کم پیش بخم پیش نه وهی سال ته ولو بی بی؟ پیغه مبه ر ﷺ رنگی دایی پیشی بیخن.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَاسِي (زَكَاةُ الْفِطْرِ) سَهْرَفِيْتَرَهِي مَانْگِي رَهْمَه زَان﴾

(وَتَجِبُ زَكَاةُ الْفِطْرِ) واجبه زه کاتی سهر فیتره ی مانگی ره مه زان (بِثَلَاثَةِ شُرَاطٍ) به سن مرج (الإسلام) یه که م: موسولمان بی، واته: له سهر کافر واجب تیه سهر فیتره ی خوی بدها ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: قَالَ: فَرَضَ رَسُولُ اللهِ ﷺ زَكَاةَ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ عَلَى الْعَبْدِ وَالْحُرِّ وَالذَّكْرِ وَالْأُنْثَى وَالصَّغِيرِ وَالْكَبِيرِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾ روه الشیخان، پیغه مبه ر ﷺ سهر فیتره ی ره مه زانی واجبی کردوه: له سهر کویله و نازانو تیرو می و گه وده و بچوک، به و مرجهی نه وانه موسولمان بی.

(وَبِقُرُوبِ الشَّمْسِ) دوهم: به ناوابوونی یقذ (مِنْ آخِرِ يَوْمٍ) له ناخیر یقذ (مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ) له مانگی ره مه زان، واته: له ده ست پیگردنی شهوی جه ژنه وه سهر فیتره واجب نه بی، که واته: نه گهر یه کی که له شهوی جه ژندا بمری، واجبه سهر فیتره ی بق بدری.

هه روه ها نه گهر مندالیک له ره مه زاندا له دایک بی بی، یان پیش یقذ ناوابوونی یقذی ناخیری ره مه زان له دایک بی بی، واجبه سهر فیتره ی بق بدری، به لام نه گهر له شهوی جه ژندا له دایک بوو، نه وه سهر فیتره کی واجب تیه.

(وَوُجُودِ الْفَضْلِ) سنی یه م: نه و سهر فیتره یه زیاد بی (عَنْ قُوَّتِهِ) له مه سره فی خوی (وَقُوَّتِ عِيَالِهِ) وه له مه سره فی مال و مندالی خوی (فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ) هی یقذی جه ژن و (وَلَيْلَتِهِ) هی شهوی جه ژن، واته: نه گهر که سیک زیاتری نه بو له جلو به رگو خواردن شه و یقذی جه ژن بق خوی و مال و مندالی، وه زیاتری نه بو له شهوی خا نوو، وه له نه اندازه ی قهر زداری، نه وه سهر فیتره ی له سهر واجب تیه.

﴿نَاگاداری﴾: دروسته سهر فیتره هه ره یه که م یقذی ره مه زانه وه بدری ﴿كَانَ النَّاسُ يُعْطَوْنَهَا قَبْلَ الْعِيدِ بِالْيَوْمِ وَالْيَوْمَيْنِ﴾ روه البخاری، له سهر ده می پیغه مبه ردا ﷺ به یقذی که به دوو یقذ پیش جه ژن سهر فیتره یان نه دا. هه روه ها نه گهر یقذی جه ژن کوتایی هاتو سهر فیتره ی نه دلبو، واجبه قه زای بکاته وه.

وَيُزَكِّي عَنْ نَفْسِهِ وَعَمَّنْ تَلَزَمَهُ نَفَقَتُهُ مِنَ الْمُسْلِمِينَ: صَاعاً مِنْ قُوتِ بَلَدِهِ، وَقَدْرُهُ خَمْسَةُ أَرْطَالٍ وَثَلَاثٌ بِالْعِرَاقِيِّ.

(ویزکی) واجبہ زہ کاتی سہر فیترہ بدا (عَنْ نَفْسِهِ) لہ جیاتی خوی (وَعَمَّنْ تَلَزَمَهُ نَفَقَتُهُ) وہ لہ جیاتی ٹو کہ سانہی کہ لہ سہری واجبہ بہ ختویان بکا: وہ کہ ژنہ کہی خوی و مندالہ بچو کہ کانی خوی، ہر وہا مندالہ گہرہ کانیسی و دایکو باو کیشی بہ و مر جہی فہ قیر بنو ہم (مِنَ الْمُسْلِمِينَ) موسولمانیش بن.

(صاعاً) ٹہ ندازہی سہر فیترہ بہ پیوانہ: یہ کہ ساعہ (مِنْ قُوتِ بَلَدِهِ) لہو جو رہ خواردنہی دانیشتوانی ٹو و شویتہ بہ زوری ٹہ یخون (وَقَدْرُهُ) ٹہ ندازہی ساعی سہر فیترہ بہ کیشان (خَمْسَةُ أَرْطَالٍ وَثَلَاثٌ) پینج پیتلو سنیہ کہ پیتلیکہ (بِالْعِرَاقِيِّ) بہ پیتلی عیراق، ٹیستا ٹہ کاتہ (۲۴۲۰) گرام، واتہ: نزیکہی دوو کیلو نیو.

﴿ناگاداری﴾: ٹوہ لہ سہر مزہ بی نیامی (شافعی) یہ، بہ لام لہ سہر مزہ بی نیامی (حنفی): ٹہ گہر خورما، یان جو لہ سہر فیترہ بدا، ٹوہ یہ کہ ساع واجبہ، بہ لام ٹہ گہر میوز، یان گہم، یان ناردی گہم بدا، ٹو کاتہ نیو ساع واجبہ.

ٹینجا بزانیہ: ساعی (حنفی) لہ گال ساعی (شافعی) جیاوازہ؟ چونکہ ساعی (حنفی) (۳۶۲۰) سنی کیلو شہ شسہ دو سی گرامہ، کہ واتہ: نیو ساعی ٹووان ٹہ کاتہ (۱۸۱۵) گرام، نزیکہی دوو کیلو.

دوویارہ بزانیہ: لہ مزہ بی نیامی (حنفی) دا دروستہ: نرخی ٹو نیو ساعہ پارہ بدریتہ ہہ ژاران بق سہر فیترہ، بہ گو پیرہی نرخی بازار.

﴿پاشکو﴾: ۱- دروستہ ہہ ژارتیک سہر فیترہی خوی بداتہ ہہ ژارتیکی تر، ٹینجا ٹو ہہ ژارہش سہر فیترہی خوی بداتہ ٹوہی، ہہر چہ ند ژمارہی خیرانیشیان و ہکو یہ کتری نہ بن.

۲- ٹہ گہر ٹافرہ تیک لہ میردہ کہی خوی تڑابو، یان بہ بی ٹیزنی میردہ کہی لہ مالہ وہ دہر چوبو، ٹوہ سہر فیترہی لہ سہر میردہ کہی واجب نہی.

۳- ٹہ گہر دایکو باوک و کوپو کیڑی بالغ ٹہ یا نتوانی خویان بہ ختو بکن دروست نہی بہ بی ٹیزن سہر فیترہ یان بق بدا؟ چونکہ زہ کات خواپہ رستیہ و پیویستی بہ نہت ہہیہ، جا ٹو ٹیزندانہ ٹہ بیٹہ نہتہیتان، ہر وہا دروست نہی بہ بی ٹیزن سہر فیترہی خوشکو برا، یان ژنی برای، یان ژنی کوپی، یان خوشکی ژنی، یان ہہر بیگانہ یہ کی تر بدا، ہہر چہ ند مالیشیان لہ گال یہ کدا بن.

۴- بزانیہ: ٹوہی پڑووش ناگری، ہہر واجبہ سہر فیترہ کہی بدا ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ عَنْهُمَا: فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ زَكَاةَ الْفِطْرِ طَهْرَةً لِلصَّائِمِ مِنَ اللُّغْوِ وَالرُّقَّتِ وَطُعْمَةً لِلْمَسَاكِينِ﴾ رواہ

(فَصَلِّ) وَتُدْفَعُ الزَّكَاةَ إِلَى الْأَصْنَافِ الثَّمَانِيَةِ الَّذِينَ ذَكَرَهُمُ اللَّهُ تَعَالَى فِي كِتَابِهِ الْعَزِيزِ فِى قَوْلِهِ تَعَالَى: [إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْفَارِسِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ].

الحاکم، پیغمبر ﷺ سرفیتره‌ی واجب کردوه بقره‌ی بیته خوراکى هه‌ژاران به‌په‌ژوو له‌ قسه‌ی پېرپوچو ناشه‌رعى، هم بقره‌ی بیته خوراکى هه‌ژاران.

﴿فَصَلِّ: له باسى به شکردنى زهکات﴾

(وَتُدْفَعُ الزَّكَاةَ) نه‌و زه‌کاتانه‌ی باسمان کردن، نه‌درینو دابه‌ش نه‌کرین (إِلَى الْأَصْنَافِ الثَّمَانِيَةِ الَّذِينَ) به‌ سه‌ر نه‌و هه‌شت جوره‌ که‌سانه‌ی که (ذَكَرَهُمُ اللَّهُ) خورای که‌وره‌ ناوی بردون (فِى كِتَابِهِ الْعَزِيزِ) له‌ قورپئانى پېرژودا (فِى قَوْلِهِ تَعَالَى) له‌و ئایه‌ته پېرژده‌ی سوپه‌تی (التوبة) که‌ نه‌فه‌رموئ:

﴿إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْفَارِسِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾ زه‌کات داندراره‌ ته‌نها بدریقه‌ که‌دایان و هه‌ژاران و کریکارانى زه‌کاتو نوئ موسولمانان و کویله‌کان و قهرزداران و جه‌نگاوه‌رانى ریگه‌ی‌خوارو پېبور، خورای که‌وره‌ وه‌های واجب کردوه، خوارانایه‌و کارله‌جئیه‌.

(يُنْفِسه)؛ ۱- (فَقِير)، واته: هه‌ژار، که‌سئکه‌ نه‌وه‌نده‌ مالى نه‌بئو کارئکى وه‌های پئ نه‌کرئ: که‌ جئگه‌ی نیوه‌ی پئویسته‌ی‌کانى ژيانى بقره‌ بکاته‌وه، بقره‌ وئنه: پئویسته‌ی به‌ سه‌د دینار هه‌بئ، به‌لام نه‌و ته‌نها سئ دینار، یان چل دینارى ده‌ست بکه‌وئ.

۲- (مَسْكِينٌ)، واته: که‌دا، که‌سئکه‌ مالى هه‌بئ، یان بتوانئ کارئکى وه‌هابکا: که‌ جئگه‌ی پئویسته‌ی‌کانى ژيانى له‌ نیوه‌ی زیاتر بقره‌ بکاته‌وه، به‌لام به‌شى نه‌کا، واته: پئویسته‌ی به‌ سه‌د دینار هه‌بئ، به‌لام نه‌و ته‌نها حه‌فتا، یان هه‌شتا دینارى ده‌ست بکه‌وئ.

ئینجا بزانه: نه‌گه‌ر هاتو نه‌یتوانى کار بکا، به‌لام له‌ به‌ر خوئندن ریگه‌ی نه‌بو کار بکا، یان کارى حه‌لالئ ده‌ست نه‌نه‌که‌وت، یان نه‌نه‌گونجا خورئ ناشکرا بکا و کار بکا، نه‌وانه‌ گشتیان به‌ که‌دا، یان به‌ هه‌ژار دانه‌ندرئین، هه‌روه‌ها نه‌گه‌ر که‌سئک پئویسته‌ی به‌ ژن هئنان هه‌بوو، بقره‌ی دروسته‌ به‌ نه‌ندازه‌ی نه‌رکى ژن هئنان زه‌کات وه‌ریگئ.

﴿ناگادارى﴾: هه‌ر که‌سئک له‌ لایه‌ن دایکو باوکى، یان له‌ لایه‌ن منداله‌کانى به‌ختو بکرئو پئویسته‌ی‌کانى ژيانى بقره‌ دابئین بکرئین، نه‌وه‌ نه‌ به‌ که‌داو نه‌ به‌ هه‌ژار ناژمئردئى، هه‌رچه‌ند هئچئشى نه‌بئ.

هه‌روه‌ها نه‌و که‌سه‌ی به‌ ناوی خواپه‌رستى واز له‌ ئیش‌وکار نه‌هئین، هم نه‌وژنه‌ی له‌ مئرده‌که‌ی تدراره‌، نه‌وانه‌ش به‌ که‌داو هه‌ژار ناژمئردئینو نابئ زه‌کات وه‌ریگن.

وَالِي مَنْ يُوجَدُ مِنْهُمْ، وَلَا يَفْتَصِرُ عَلَى أَقْلٍ مِنْ ثَلَاثَةِ مَنْ كُلِّ صِنْفٍ إِلَّا الْعَامِلُ،

۳- (عَامِلُ الرُّكَاةِ)، واته: كَرِيكَارِي زَهَكَات، نُو كَسَهِيَه كِه زَهَكَات كُو نِه كَاتِه وَه وَ دَابِه شِي نِه كَاو نَاوِي زَهَكَات دِه رِه كَان نِه نُو سِي.

۴- (مَوْلِفَةُ الْقُلُوبِ)، واته: نُوِي مَوْسُولْمَان، نُو كَسَهِيَه كِه تَا زِه مَوْسُولْمَان بُو وَه وَ نِيَا زِي بِي هِي زِه، يَان بِه هِي زِه بِلَام خَا وَه نِي پِلَه وَ خَزْم وَ دُوسْتِه، نِه كِه ر بِه زَهَكَات پِي دَانِي رِي زِي لِي بِنْدِرِي، كِه سَانِي تَرِي ش چَاوِي لِي تِه كِه ن وَ مَوْسُولْمَان نِه بِن.

۵- (الرُّقَابِ)، واته: كُوِي لِي نُو سِر لُو پِي دِر لُو، نُو كُوِي لِيَه كِه وَ رِه كِه ي پِي نِي نِه لِي: نِه كِه ر نِه وَه نِدِه پَارِه يَه م بُو بِي نِي نَا زَات نِه كِه م، نِه وَه ش بِه نِه نِدَا زِه ي پِي وِي سْتِي زَهَكَاتِي نِه دِرِي تِي.

۶- (الْغَارِمِ)، واته: قِه رَزْدَار، نُو كَسَهِيَه بُو كَارُوِي آري خُوِي تُووشِي قِه رَزْدَارِي بُو بِي: وَه كِ خَانُو كِرْدِن وَ زُن هِي تَان، يَان بِه لِيَه كِي هَات بِي تِه سِه ر: وَه كِ كُو شْتِنِي كِي بِه هِه لِه، نُو وَ جُو رِه قِه رَزْدَارَانِه - بِه نِه نِدَا زِه ي قِه رَزِه كِه - نِه يَان دِرِي تِي، بِه وَ مِه رَجِه ي نِه تُوَانِن قِه رَزِه كِه بَدِه نِه وَه، بِه لَام نِه كِه ر بُو نَاشْتِر كِرْدِنِه وَه وَ مِرَانْدِنِه وَه ي نَا زِلُوَه قِه رَزْدَار بُو بِي، نِه وَه زَهَكَاتِي نِه دِرِي تِي هِه ر چِه نْد دِه وَ لِه مِه نِدِي ش بِي.

۷- (سَمِيْلُ اللَّهِ)، واته: جِه نِگَا وَه رَانِي رِي كَا ي خَا، نُو كِه سَانِه ن كِه بِه بِي مَوْ چِه لِه رِي كَا ي خَا جِه نِگ نِه كِه ن، نِه وَانِه ش بِه نِه نِدَا زِه ي نِه رِكِي خُوَارْدِن وَ جِلُو بِه رِكِي خُوِيَان وَ مَنْدَالِيَان تَا نِه كِه رِي تِه وَه، هِه رُو هَا بُو كِرِي نِي چِه ك وَ تِه قِه مِه نِي ش زَهَكَاتِيَان نِه دِرِي تِي، هِه ر چِه نْد دِه وَ لِه مِه نِدِي ش بِن.

۸- (ابْنُ السَّيْلِ)، واته: رِي بُو لَر، نُو كَسَهِيَه كِه پِي وِي سْتِه بُو شُو يَنْك بِي جِي، يَان نِه يَه وِي بِي گِه رِي تِه وَه بُو مَالِي خُوِي، نِه مِه ش بِه گُوِي رِه ي پِي وِي سْتِي سِه فِه رِه كِه ي زَهَكَاتِي نِه دِرِي تِي، بِه وَ مِه رَجِه ي هِي چِي نِه بِي بُو مِه سِرِه ي رِي كِه وَ سِه فِه رِه كِه شِي بُو گُو نَاهَا كَارِي نِه بِي.

نِي نِجَا نِه بِي زَهَكَات بَدِرِي تِه نُو هِه شْت جُو رَانِه نِه كِه ر هِه بُو ن (وَالِي مَنْ يُوجَدُ مِنْهُمْ) نِه كِه ر كِشْتِيَان پِي كِرَا نِه بُو ن نِه دِرِي تِه نِه وَانِه ي نِي سْتَا دِه سْت نِه كِه وَ ن (وَلَا يَفْتَصِرُ عَلَى أَقْلٍ مِنْ ثَلَاثَةٍ) وَه نَابِي زَهَكَاتِه كِه ي بَدَاتِه كِه مِتْر لِه سِي كِه سَان لِه هِه ر جُو رِي كِ (إِلَّا الْعَامِلِ) تِه نِهَا جُو رِي كُو كِه رِه وَه ي زَهَكَات، نِه كِه ر يَه ك كِه سِي ش بِي، دِرُو سْتِه.

﴿نَا كَا دَارِي﴾: نِه وَه ي بَا سْمَان كِرْد، فِه ر مَوْ وِدِه ي نِي مَامِي (شَا فِعِي) يَه - خَا لِي رَانِي بِن - بِه لَام هِه نِدِي زَانَا ي تِر فِه ر مَوْ وِيَا نِه: دِرُو سْتِه زَهَكَات بَدَاتِه سِي كِه سِي ش.

هِه م لِه مِه زِه بِي نِي مَامِي (حَنَفِي) دَا - خَا لِي رَانِي بِن - دِرُو سْتِه: زَهَكَات بَدِرِي تِه تِه نِهَا يَه ك كِه سِي ش، جَا سِه ر فِي تِرِه بِي، يَان زَهَكَاتِه كَانِي تِر، زُو ر لِه زَانَا يَان نِه م فِه ر مَوْ وِدِه يَان بِه يَه سِنْد زَانِي وَه.

وَحَمْسَةً لَا يَجُوزُ دَفْعُهَا إِلَيْهِمْ: أَلْفِي بِمَالٍ أَوْ كَسْبٍ، وَالْعَبْدُ، وَبَنُو هَاشِمٍ وَبَنُو الْمُطَّلِبِ،
جا بزانه: دروست نیه گواستندهوی زهکات له شوینتیک- که هژارو که دای تن دابن- بقره
شوینتیک تر ﴿لَأَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمَّا بَعَثَ مُعَاذًا إِلَى الْيَمَنِ قَالَ لَهُ: أَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ
عَلَيْهِمْ صَدَقَةً تُوْخَذُ مِنْ أَغْنِيَانِهِمْ فَسَرَدُ عَلَيَّ فُقَرَائِهِمْ﴾ رواه الشيخان، چونکه
پیغمبر ﷺ (معاذی ناردی (يَمَنُ) و) پتی فرمود: به خالکی (يَمَنُ) بلتن: خوا زهکاتی
له سر دهوله مننده کانیان واجب کرده، نه دریتته وه هژاره کانی خویان.
به لام له مزه بی شیمامی (حنفی) دا: دروسته زهکات بگواستریته وه، هروه هاش نه گهر
خزمیکی هژاری هین، سوننه ته زهکات که ی بقره بنیتری.
﴿ناگاداری﴾: دروست نیه نه وه رزه ی له سر هژاره که یه: به بهر زهکاتی بیخن، واته:
بلتن: قهرزه که مده وه وای دانه نیم که زهکاتم دلوته تو و زهکات ناده م.
هروه ها دروست نیه بلتته هژاره که: به و مرجه زهکاتت نده می: که له جیاتی
قهرزه که م بیده ی وه خرم.
(وَحَمْسَةً) پینج جوره که س هه نه (لَا يَجُوزُ) دروست نیه (دَفْعُهَا إِلَيْهِمْ) زهکاتیان بدریتتن:
یه که م: (أَلْفِي) دهوله مننده (بِمَالٍ) له بهر نه وه ی به شی خوی مالی هیه (أَوْ كَسْبٍ) یان
له بهر نه وه ی نه توانن نیش وکار بکار و گوزهرانی مال و مندالی پتی دابن بکار،
جا- نه وه دهوله مننده- هه رجه ند خانوو و مولکیشی نه یین، زهکاتی هه پتی ناشن
﴿عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا تَحِلُّ الصَّدَقَةُ لِعَبْسِي وَلَا لِسَدِي مِرَّةٍ
سَوِيٍّ﴾ رواه اصحاب السنن، پیغمبر ﷺ فرمودی: نه وه کاتنه حلال نیه
بقره سیتی به شی خوی مالی هین، یان لاشه یه کی به هیزو ته ولوی هین بقره نیش و کار.
دووم: (وَالْعَبْدُ) کویله یه، که نووسرلوی پتی نه درابن.
سویهم: (وَبَنُو هَاشِمٍ) نه ته وه ی هاشمو (وَبَنُو الْمُطَّلِبِ) هروه ها نه ته وه ی موتتلیب،
چونکه نه وانه خزمی پیغمبر ﷺ ﴿عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِنَّهَا لَا تَحِلُّ
لِمُحَمَّدٍ وَلَا لِآلِ مُحَمَّدٍ ﷺ﴾ رواه مسلم، پیغمبر ﷺ فرمودی: نه وه کاتنه بقره
پیغمبر ﷺ حلال نیه و بقره خزمه کانیشی حلال نیه.
﴿ناگاداری﴾: نه وه سیدانه ی که له کوردستان نیشته جینو نه ته وه ی (فاطمه) ی کیژی
پیغمبر ﷺ دروست نیه زهکات وه ریگرن.
به لام هندی له زانایان فرمویانه: چونکه خزمه کانی پیغمبر ﷺ نیستا له
پینجیکی (بیت المال) به شیان نیه، دروسته زهکات وه ریگرن، که و ابو: به م فرموده یه
سه یده کانیش دروسته زهکات وه ریگرن.

وَالْكَافِرُ، وَمَنْ تَلَزَمَ الْمُرْكَى نَفَقَتُهُ لَا يَدْفَعُهَا إِلَيْهِمْ بِاسْمِ الْفُقَرَاءِ وَالْمَسَاكِينِ.

چوارم: (وَالْكَافِرُ) كافر زهكاتی پین ناشی، بگه پتوه بوجه دیسی موعاز پینجهم: (وَمَنْ تَلَزَمَ الْمُرْكَى) كه سیتكه كه له سر زهكاتده ره كه واجب بی (نَفَقَتُهُ) به ختوی بكا: وهك ژنو باوكو كوپو كپژو نهو جؤرانه، كه وابوو: (لَا يَدْفَعُهَا إِلَيْهِمْ) دروست نیه زهكاتده ره كه زهكاتی خوی بیان داتی (بِاسْمِ الْفُقَرَاءِ وَالْمَسَاكِينِ) به ناوی مه ژارو كه دایان، چونكه بهو زهكاتدانه به ختو كردن له سر خوی لانه دا، نه مهش نه بیته فیلبازی، به لام به ناوی قهرزدارو پیدوارو جه نگاهوری پنگای خوا، دروسته زهكاتیان بداتی.

﴿ناگاداری﴾: ۱- دروسته نافرته زهكاته كهی خوی بداته میدره كهی خوی، هروه ها دروسته

باوك زهكاتی خوی بداته نهو جؤره كوپهی كه مندالو خیزانی هه نو پتی به ختو ناكرتن.

۲- پیویسته كه كاتی زهكات واجببون هات، به زوترین كات زهكات بدا.

۳- هروه ها مه كروه نهوشتهی له زهكات دلویه تیه كه سیتك، یان به خیر دلویه تین، لی بکرتیه وه ﴿عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: حَمَلْتُ عَلَى فَرَسٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَظَنَنْتُ أَنْ صَاحِبَهُ بَانِعُهُ بَرُخْصٍ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا تَبْتَعُهُ وَكُلُوا أَعْطَاكُمْ بِسَدْرِهِمْ﴾ رواه الشيخان، نیمامی (عمر) فرموی: بؤ پنگای خوا نه سپینك دایه پیاویك، جاوام زانی به هرزان نه یفروشیتیه وه، پیغه مبر ﷺ فرموی: لی مه كروه هه رچهنده به یك دیره میش پیت بفروشی.

۴- دروسته وه کیلگرتن بؤ زهكاتدانو بؤ زهكات وه رگرتن.

۵- كار كردن به هژارو كه دا، یان باسكردنی زهكات پویه پوی زهكاتوهرگره كه، یان منته له سهكردنی، له خیره كهی كه م نه كاته وه.

﴿پاشكوف﴾: ۱- ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ سَأَلَ النَّاسَ تَكْثُرًا فَإِنَّمَا يَسْأَلُ جَمْرًا فَلْيَسْتَقِلْ أَوْ يَسْتَكْثِرْ﴾ رواه مسلم، پیغه مبر ﷺ فرموی: هر كه سیتك ده روزه بكاو زهكات وه ریگرتی بؤ نه وهی مالی زؤر بیی، نه وه په نگری جه هه نه م بؤ خوی كو نه كاته وه، جا با كه م بكا، یان زؤر بكا.

۲- ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِنْ الصَّدَقَةَ لَتُطْفِئُ غَضَبَ الرَّبِّ وَتَدْفَعُ مِثَّةَ السُّوءِ﴾ رواه الترمذي، پیغه مبر ﷺ فرموی: خیركردن توپه بی خوا نه كوزینیتیه وه و مردنی ناله بار نه كه پینیتیه وه.

۳- ﴿عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَزَيْتَبٍ: زَوْجُكَ وَوَلَدُكَ أَحَقُّ مِنْ تَصَدَّقْتَ بِهِ عَلَيْهِمْ﴾ رواه البخاری، پیغه مبر ﷺ به (زهینه به) فرموی: میدی خوتو منداله كانی خوت له هه مو كه سیتك موسته هه قترن خیریان پین بگی.

*

*

*

(کتابُ الصَّیامِ)

وَشَرَائِطُ وُجُوبِ الصَّیامِ أَرْبَعَةٌ أَشْیَاءٌ: الْإِسْلَامُ، وَالْبُلُوغُ، وَالْعَقْلُ،

﴿ كِتَابُ الصَّیامِ: نَهْمُ پَهَرْتووكه باسی پُوژوو نَهكا ﴾

پُوژوو له نیسلامدا نهمه یه: له بهر به یانه وه تا پُوژوئاو بوون خوی قهده غه بکا له و شتانه ی پُوژوو به تال نه که نه وه. پُوژووی مانگی په مه زمان چواره مین پوکنی نیسلامه، له مانگی (شعبان) سالی دووه می کوچی واجب کراوه.

ثینجا بزانه: به پُوژوو بوونی مانگی په مه زمان واجب نه یی: به دیتنی مانگی یه ککشه وه ی په مه زمان، یان به تولاو بوونی سی پُوژی مانگی شعبان ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: صَوْمُوا لِرُؤُوتِهِ وَأَفْطِرُوا لِرُؤُوتِهِ فَإِنْ حَالَتْ دُونَهُ غِيَابَةٌ فَأَكْمِلُوا ثَلَاثِينَ يَوْمًا﴾ رواه الترمذی، پیغه مبه رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَرَمَوِي: که مانگی یه ککشه وه ی په مه زمانتین بینی به پُوژوو بین، هروه ما نه کهر مانگی یه ککشه وه ی شه وواتان بینی بیکنه چه زن، به لام نه کهر مانگی یه ککشه وه تان نه بینی، سی پُوژی شعبان، یان په مه زمان تولاو بکن.

ديسان بزانه: به شاهیدی پی او یکی داد په روه - (عَدَلٌ) - که بلی: (من مانگی یه ککشه وه ی په مه زانی نهم سالم دیتوه). - نه بیته په مه زمان.

هروه ما نه کهر فرمانزه وایه کی موسولمانان بریاری بلاو کرده وه و گوتی: (به شهرع پوم دهر که وتوه سبه یینی په مه زمانه). نه وه هر که سیک له ژیر فرمانی نه ودا بی، واجب بیکاته په مه زمان و به پُوژوو بیی.

﴿ ناکاداری ﴾: جگه له مزه بی (شافعی) هر سیک مزه به که ی تر نه فرمون: نه کهر له ولاتیکی نیسلامدا مانگی یه ککشه وه ی په مه زمان بینرا، له هه مو وولاتانی تر نه بیته په مه زمان، هر چه ند دوریش بن.

(وَشَرَائِطُ وُجُوبِ الصَّیامِ) هر چه کانی واجب بوونی پُوژووی په مه زمان (أَرْبَعَةٌ أَشْیَاءٌ) چوار مرجن: یه کهم: (الإِسْلَامُ) نیسلامه تی به، خوی گوره فرمویه تی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصَّیامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ﴾ نه ی خاوهن باوه پان پُوژووی مانگی په مه زمان له سر نیه واجب کراوه، هروه که له سر نوممه ته کانی پیش نیه ویش واجب کراوه.

دووه م: (وَالْبُلُوغُ) بلوغ بوونه، واته: له سر مندال واجب نیه. سی یه م: (وَالْعَقْلُ) عه قلی هه بین، واته: له سر شیت و بی هوش واجب نیه ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: رُفِعَ الْقَلَمُ عَنْ ثَلَاثَةٍ: عَنِ التَّائِمِ حَتَّى يَسْتَيْقِظَ، وَعَنِ الصَّبِيِّ حَتَّى يَحْتَلِمَ، وَعَنِ الْمَجْنُونِ حَتَّى يُفِيقَ﴾ رواه احمد والنسائی، پیغه مبه رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَرَمَوِي: نوینی تاوان له سر سی که سان هه لگراوه: له سر نوستوو تا هه شیار نه بیته وه، له سر مندال تا بلوغی نه بین، له سر شیت تا چاک نه بیته وه.

وَأَقْدَرَةُ عَلَى الصَّوْمِ. وَفَرَاغُ الصَّوْمِ أَرْبَعَةُ أَشْيَاءَ:
الَّتِي، وَالْإِمْسَاكُ: عَنِ الْأَكْلِ وَالشُّرْبِ، وَالْجَمَاعُ، وَتَعَمُّدُ الْقِيءِ.

چوارهم: (وَأَقْدَرَةُ عَلَى الصَّوْمِ) توانای پختووگرتنی هه بئ، ههروه که له مه و بوا باسی نه که بئ.
﴿ناگاداری﴾: نه گه مندال توانای پختوو هه بوو، واجبه له ههفت سالیه وه فه رمانی پئ
بکری پختوو بکری، وه له ده سالی لئی بدری نه گه به پختوو نه بو.

(وَقَرَانُ الصَّوْمِ) واجبه کانی پختوو (أَرْبَعَةُ أَشْيَاءَ) چوارن:
یه کهم: (الَّتِي) نیه تهیتانه هه موو شهویک، واته: له پختوو ناو بوونه وه تا پیش به بیان ماوهی هه به
که به دل نیهت بیئو و بلئ: (نیتم وهیه سببئ بهر پختوو بهم له واجبی ره مه زانی ثم سال).

که واته: نه گه به شهو نیهتی له بیرجو، پختوو هه کی دروست نیه و نه بی قه زای بکاته وه
﴿عَنْ حَفْصَةَ زَيْدِ بْنِ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ لَمْ يَجْمَعْ الصِّيَامَ قَبْلَ الْفَجْرِ فَلَا صِيَامَ لَهُ﴾
رواه ابنا خزيمه وحبان، پیغه مبه رﷺ فه رموی: هه که سیک تا پیش به بیانی نیهتی
پختوو نه تهیتانئ، پختوو هه کی قبول نابئ.

﴿ناگاداری﴾: پختوو سوننه تا پیش نیهوه پختوو ماوهی نیه تهیتانئ هه به، بهو مه رجی له
به بیانه وه تا نیهت نه تهیتانئ هه چی وای نه کردبئ: پختوو پئ به تال ببئ ﴿عَنْ عَائِشَةَ زَيْدِ بْنِ
عَاصِمٍ: دَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ فَقَالَ: هَلْ عِنْدَكُمْ شَيْءٌ؟ قُلْنَا: لَا. قَالَ: فَإِنِّي إِذَا صَائِمٌ﴾
رواه مسلم، (عائشة) - خواته زید بن - فه رموی هه کی: پختوو پیغه مبه رﷺ هاته ماله وه وه
فه رموی: نایا شتی که هه به بیخوم؟ گوتمان: هه چمان نیه. جا فه رموی: که وایئ: من
به پختوو، واته: به پختوو نه بئ.

ئینجا بزانه: هه شهو هه دیسه به لکهی ئیمامی (حنفی) به که نه فه رموی: له
پختوو ناو بوونه وه تا کاتی چپشته نگاو دروسته: نیهتی پختوو ره مه زان بیئئ.

ههروه ها بزانه: له مه زه بی ئیمامی (مالک) دا: دروسته هه له یه کهم شهوی ره مه زانه وه
یه که جار نیهت بیئئ بق هه موو ره مه زان، ئیتر نایهوی هه موو شهویک نیهت بیئئ، جا شهو
فه رموده یه زور به سووهو پیویسته ره فتاری پئ بکری، بق شهوی له قه زاکردنه وهی
پختوو بزگار ببین، ههروه ها شهو فه رموده یه بق پختوو کانی تری که ففاره تیش - که به سهه
یه کدا واجبئ - ئیشی پئ نه کری.

﴿ناگاداری﴾: واجبه: له نیه تهیتاندا ناوی پختوو هه کی دیاری بکری: نایا ره مه زان بئ، بیان
نه زبئ، بیان قه زای بئ، بیان که ففارهت بئ.

دووم: (وَالْإِمْسَاكُ) خوقه دهغه کردنه (عَنِ الْأَكْلِ) له خواردنو (وَالشُّرْبِ) له خواردنه وه
سئ یه: (وَالْجَمَاعُ) خوقه دهغه کردنه له جیماع کردن. چوارهم: (وَتَعَمُّدُ الْقِيءِ) خوقه
قه دهغه کردنه له خورشانده وه. جا شهو سئ یانه له به بیانه وه تا پختوو ناو بوون قه دهغه نه.

وَالَّذِي يُفَطِّرُ بِهِ الصَّائِمُ عَشْرَةَ أَشْيَاءَ: مَا وَصَلَ عَمْدًا إِلَى الْجَوْفِ أَوِ الرَّأْسِ،
وَالْحَقْنَةُ فِي أَحَدِ السَّبِيلَيْنِ، وَالْقَيْءُ عَمْدًا،

﴿بَاسِي بَه تَالِبُونِي بُوژوو﴾

(وَالَّذِي يُفَطِّرُ بِهِ الصَّائِمُ) ئەو شتانەى بُوژوو بە تال ئەكەن (عَشْرَةَ أَشْيَاءَ) دە شتن، ھەر
یەكێك لەو دەیانە ڕووی دا، ئەبێ بُوژوووەكە قەزا بكاتەو:

یەكەم: (مَا وَصَلَ عَمْدًا) گە یاندى شتیكە بە قەسدی (إِلَى الْجَوْفِ) بۆ ناو بۆشایی لەش: وەك
سینگو زگۆ میزدانە (أَوِ الرَّأْسِ) یان بۆشایی یەكانی سەری: وەك گەروو و لووتو گۆیو ناو
میشكدان، ئینجا ئەو شتە: خواردنو خواردنەوہ بێ، یان دەرمان بێ، یان شتیكى تری: وەك
قوتدانى نوکەلى جگەرەو بەلقەم، تێنانى پەنجەى دەستو دلرۆچكە... ھتد.

بەلام ئەگەر یەكێكى لەوانە بە ھەلە كرد، یان بە زۆر پێیان كرد، یان لەبیری چووبو كە
بە بُوژوو، ئەوہ بُوژوووەكەى بە تال نابێ و قەزا كرنەوہى ناوی ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ
الَّتِي نَسِيَ اللَّهُ: مَنْ نَسِيَ وَهُوَ صَائِمٌ فَأَكَلَ أَوْ شَرِبَ فَلَيْتَمَ صَوْمَهُ فَإِنَّمَا أَطْعَمَهُ اللَّهُ وَسَقَاهُ﴾
رواھ الشیخان، پێغەمبەر ﷺ قەرمووی: ھەر كەسێك لەبیری چو كە بە بُوژوو و شتیكى
خوارد، یان شتیكى خواردەوہ، با بُوژوووەكەى تەواو بكا، چونكە خۆای گەورە ئەو
خواردنو خواردنەوہى داوہتێ.

﴿ناگاڤاداری﴾ ھەر جە: شتەكە لە كوێكى كراوہ ڤا بچیتە ناو بۆشایی، كەواتە: ھەر شتیك لە
پێگای دەمارەوہ، یان لە پێگای پێستەوہ بچیتە ناو لەشى مژۆڤ-جگە لە بۆشایی- ئەوہ
بُوژووی پێ بە تال نابێ، ھەر چەند تێنووەتى و برسێتیش لابیا: وەكو شروئقە لیدان و خۆ
چەور كرنو خۆین تێكردنی دەمارو ناو تێكردنی دەمار ﴿قَالَ بَعْضُ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ:
لَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَصُبُّ عَلَى رَأْسِهِ الْمَاءَ وَهُوَ صَائِمٌ مِنَ الْحَرِّ أَوِ الْعَطَشِ﴾ رواھ
أبوداود، واتە: پێغەمبەر ﷺ بینی بە بُوژوو بوو، لە بەر گەرما، یان تێنووەتى ناوی بە
سەری خۆی دا ئەكرد.

ھەر وہا بە تێچوونی پێشوو لە نوکەلو تۆزی خۆلو تۆزی ئاردو بۆن كرنو تف قوتدانو
دەرمانی چاو- بە ھیچێکیان- بُوژوو بە تال نابێ.

دووھم: (وَالْحَقْنَةُ) تێكردنی شتیكە بە ترومپا (فِي أَحَدِ السَّبِيلَيْنِ) لە ناو یەكێك لە كوێ
پێشەوہ، یان پشتمەوہ: جا دەرمان بێ، یان نا، وەك پەنجە تێنان لە كاتی تارەت كرن،
ئەوہ بُوژوو بە تال ئەكا.

سەییەم: (وَالْقَيْءُ عَمْدًا) خۆ ڕشاندنەوہ یە بە قەسدی ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ:
مَنْ ذَرَعَهُ الْقَيْءُ وَهُوَ صَائِمٌ فَلَيْسَ عَلَيْهِ قَضَاءٌ، وَإِنْ اسْتَقَاءَ فَلْيَقْضِ﴾ رواھ اصحاب السنن

وَالْوَطْءُ عَمْدًا فِي الْفَرْجِ، وَالْإِنْزَالُ عَنِ مُبَاشَرَةٍ، وَالْحَيْضُ، وَالنَّفَاسُ، وَالْجُنُونُ، وَالرَّدَّةُ.

والحاكم، پیغمبر ﷺ فرمودی: هر که سیک به پڑدو بین و به دست خوی نه بو پشاهه، قهزا کردنه وی له سهر نیه، به لام نه گهر به خوی خوی رشانده وه، با پڑدوه که قهزا بکاته وه.

چوارهم: (وَالْوَطْءُ عَمْدًا فِي الْفَرْجِ) جیماع کردنه به قهسدی، واته: نه گهر نه یزانی به پڑدوه، یان نه یزانی چه پامه پڑدوه که ی به تال نابی.

پینجهم: (وَالْإِنْزَالُ) هینانی ناوی خویه تی، واته: خورده تکرده (عَنْ مُبَاشَرَةٍ) به هوی ده ستبازی له گهال به کیکی تر، یان به هوی ده ست تیوه ردانی عه پده تی خوی ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُقْبَلُ وَيُبَاشِرُ وَهُوَ صَائِمٌ، وَكَانَ أَمْلَكَكُمْ لِزُبَيْهِ﴾ رواه الشيخان، حه زه تی (عائشة) فرموده تی: پیغمبر ﷺ له و کاته ی که به پڑدوه بو، خیزانه کانی خوی ماچ نه کردن و ده ستبازی له گهال نه کردن، به لام له هه مویتان خوراکر تر بو، له شی پیس نه نه بو. واته: نه گهر مه ترسی ناو هاتنی مه بایه وای نه نه کرد.

﴿ناگاداری﴾: نه گهر که سیک به شهو جیماعی کرد، به لام تا نوای بانگی سبه یینی خوی نه شورد، یان به پڑدو نوستو تووشی جه نابته بو، واته: له شی پیس بو، نه وانه هیچیان پڑدویان به تال نابی ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُذِرُكَهُ الْفَجْرُ مِنْ رَمَضَانَ مِنْ غَيْرِ حُلْمٍ فَيَقْتَسِلُ وَيَصُومُ﴾ رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ له شی به جه نابته ده بو، به یان دانه هاتو به پڑدوه بو، نینجا خوی نه شوردو پڑدوه که ی ته ولو نه کرد.

شه شهم: (وَالْحَيْضُ) هاتنی خوینی حه یزه هر چه نده به ک پشکیش بین. حه فته م: (وَالنَّفَاسُ) هاتنی خوینی نوای مندالبونه. هه شته م: به مندالبونیش پڑدوه به تال نه بین، هر چه ند خوینیش نه بیننی ﴿سَأَلْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: مَا بَالُ الْحَائِضِ تَقْضِي الصَّوْمَ وَلَا تَقْضِي الصَّلَاةَ؟ قَالَتْ: كَانَ يُصَيِّنَا ذَلِكَ فَتُؤْمَرُ بِقَضَاءِ الصَّوْمِ وَلَا تُؤْمَرُ بِقَضَاءِ الصَّلَاةِ﴾ رواه الشيخان، حه زه تی (عائشة) فرموده تی: کاتنی تووشی حه یز نه بوین، پیغمبر ﷺ فرمانی پین نه کردین پڑدوه قهزا بکینه وه، به لام فرمانی نه نه کرد نوید قهزا بکینه وه.

﴿ناگاداری﴾: نه گهر نافرته به شهو پاک بوه: له حه یز، یان له نیفاس، واجبه نیه ت بیینی و سبه یینی به پڑدوه بین، هر چه ند فریاش نه که وی خوی بشوری.

نویهم: (وَالْجُنُونُ) شیت بوونه: واته: نه گهر بق ماوه به کی که میش شیت بین، پڑدوه که ی به تال نه بیته وه، به لام قهزا کردنه وی له سهر نیه.

﴿ناگاداری﴾: نه گهر که سیک له به یانه وه تا پڑدو ناو بوون نوست، یان له هوش خوی چوو، به لام بق ماوه به کی که م به هوش هاتوه، هر دووکیان پڑدوه که یان نروسته. ده یهم: (وَالرَّدَّةُ) کافر بوونه، واته: نه گهر موسولمانی به پڑدوه به ک کوفر بکا، پڑدوه که ی

وَيُسْتَحَبُّ فِي الصَّوْمِ ثَلَاثَةُ أَشْيَاءَ: تَفْجِيلُ الْفِطْرِ، وَتَأْخِيرُ السُّحُورِ، وَتَرْكُ الْهَجْرِ مِنَ الْكَلَامِ.

به تال نه بنو واجب قه زای بکاته وه، به لام کافر ی بنه رته تی - که موسولمان نه بنو - له سر ی واجب نیه به ژوهه کان قه زای بکاته وه.

﴿بِاسِي سُونَنَه تَه کَانِي بِؤُزُو﴾

(وَيُسْتَحَبُّ) سُونَنَه تَه (فِي الصَّوْمِ) له هه موو جو ره به ژوهه کدا (ثَلَاثَةُ أَشْيَاءَ) سنی شت: یه که م: (تَفْجِيلُ الْفِطْرِ) به په له فه تار بکاته وه، واته: که دلنیا بو به ژو ناوا بو وه، شتیک بخوا، (نَهْمُ شَيْئِهِ يَهِي نُهُ كَوْتِي): به ریانگ.

دو وه م: (وَتَأْخِيرُ السُّحُورِ) درهنگ پاشیو بخوا به و مه رجه ی گومانی لپه پیدا نه بی: نایا به بیان بو وه، یان نا ﴿عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا يَزَالُ النَّاسُ بِخَيْرٍ مَا عَجَّلُوا الْفِطْرَ وَأَخَّرُوا السُّحُورَ ﴿رواه احمد، پیغه مبه ر﴾ فه رموی: موسولمانان هه ر له باشی دا نه ژین تا به رده وام نه بن له سه ر فه تار کورنه وه ی زوو و پاشیو خواردن ی درهنگ.

ثیفجا بزانه: سوننه ته فه تار به خورما بکاته وه، نه گه ر نه بوو، به ناو فه تار بکاته وه ﴿عَنْ سَلْمَانَ بْنِ عَامِرٍ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِذَا أَفْطَرَ أَحَدُكُمْ فَلْيَفْطِرْ عَلَى ثَمَرٍ فَإِنَّهُ بَرَكَةٌ، فَإِنْ لَمْ يَجِدْ فَلْيَفْطِرْ عَلَى مَاءٍ فَإِنَّهُ طَهْرٌ ﴿رواه اصحاب السنن، پیغه مبه ر﴾ فه رموی: کاتی فه تار تان کرده وه به قه سب فه تار بکه نه وه، چونکه هیتزان زیاد نه کا، نه گه ر قه سب ده ست نه که وت، به ناو فه تار بکه نه وه، چونکه ناو پاکه ره وه یه.

هه روه ها سوننه ته: له کاتی به ریانگ بلتی: ﴿بِسْمِ اللَّهِ اللَّهُمَّ لَكَ صُمْتُ وَعَلَيْ رِزْقِكَ أَفْطَرْتُ﴾ رواه الطبرانی.

﴿نَاگاداری﴾: نه گه ر پاشیوی خوارد، نواپی ناشکرا بوو له کاتی پاشیو خواردن نو پیژی سبه پیژی بو وه، نه وه نه بی تا نیواره به به ژوهه بینو قه زاشی بکاته وه.

هه روه ها نه گه ر وایزانی به ژو ناوا بو وه و فه تاری کرده وه، نواپی ناشکرا بوو به ژو ناوا نه بو وه، هه ر نه بی قه زای بکاته وه.

سسی یه م: (وَتَرْكُ الْهَجْرِ مِنَ الْكَلَامِ) واز هیتانه له قسه ی ناشیرن و پهوپوچ و جنیودان و غه بیه تکرند و درو کردن، چونکه به م جو ره شتانه خیری به ژوهه که م نه بیته وه ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِذَا أَصْبَحَ أَحَدُكُمْ يَوْمًا صَائِمًا فَلَا يَرْفُثُ وَلَا يَجْهَلُ فَإِنْ امْرُؤٌ شَائِمَةٌ أَوْ قَاتِلَةٌ فَلْيَقُلْ: إِنِّي صَائِمٌ ﴿رواه الشیخان، پیغه مبه ر﴾ فه رموی: هه ر به ژو تیک یه کیک له نیوه به به ژوهه بوو، با قسه ی ناشیرن و پهوپوچ نه کاو کرده وه ی ناشیرن نه کا، جا نه گه ر که سیک جنیوی پی دا، یان له گه لی که وته شه ر، با بلتی: من به به ژوهه م. واته: له مه زیاتر وه لامی نه داته وه.

وَيَحْرُمُ صِيَامَ خَمْسَةِ أَيَّامٍ: الْعِيدَانِ، وَأَيَّامَ التَّشْرِيقِ الثَّلَاثَةِ.
وَيُكْرَهُ صَوْمُ يَوْمِ الشُّكِّ إِلَّا أَنْ يُوَافِقَ عَادَةً لَهُ.

﴿بِاسْمِ رُؤُوسِ مَكَانِي قَدْ دَعَا كِرَاو﴾

(وَيَحْرُمُ) حرّامه (صِيَامَ خَمْسَةِ أَيَّامٍ) به رُؤُوسِ مَكَانِي له پینج رُؤُوساندا: به نیتهی سوننهت و نه زرو قه زاو که ففارهت:

یه که مو دووم: (الْعِيدَانِ) به رُؤُوسِ مَكَانِي جه ژنی په مه زانو قوریان ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ عَنْهُ﴾: نَهَى النَّبِيُّ ﷺ: عَنْ صِيَامِ يَوْمِ الْأَضْحَى وَيَوْمِ الْفِطْرِ ﴿رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ قه ده غه ی کردوه: له رُؤُوسِ مَكَانِي جه ژنی په مه زانو قوریاندا به رُؤُوسِ مَكَانِي.

سنی یه مو چواره مو پینجه م: (وَأَيَّامَ التَّشْرِيقِ الثَّلَاثَةِ) سن رُؤُوسِ مَكَانِي لوی جه ژنی قوریان حرّامه به رُؤُوسِ مَكَانِي ﴿عَنْ نَبِيئَةَ رَضِيَ عَنْهَا﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أَيَّامُ التَّشْرِيقِ أَيَّامٌ أَكَلٌ وَشُرْبٌ وَذِكْرُ اللَّهِ تَعَالَى ﴿رواه مسلم، پیغمبر ﷺ قه رموی: (أَيَّامُ التَّشْرِيقِ) - هر سیک رُؤُوسِ مَكَانِي لوی جه ژنی قوریان، رُؤُوسِ مَكَانِي خواردن و خوارندنه وه و رُؤُوسِ مَكَانِي زیکی خوی گوره نه.

(وَيُكْرَهُ) مه کروهه، به لام به فرموده ی راستر حرّامه: (صَوْمُ يَوْمِ الشُّكِّ) به رُؤُوسِ مَكَانِي رُؤُوسِ مَكَانِي گومانلیکراو، واته: نه و رُؤُوسِ مَكَانِي که گومان هه یه: نایا په مه زانه، یان نا؟ که رُؤُوسِ مَكَانِي سی یه می مانگی شه عبانه، دهنگو باس بلاو نه بیته وه و نه لاین: مانگیان دیتوه، به لام به گویره ی شهرع که س شاهیدی نه دلوه ﴿عَنْ عَمَارَةَ رَضِيَ عَنْهَا﴾: مَنْ صَامَ يَوْمَ الشُّكِّ فَقَدْ عَصَى أَبَا الْقَاسِمِ ﷺ ﴿رواه أصحاب السنن، هر که سیک له رُؤُوسِ مَكَانِي گومانلیکراودا به رُؤُوسِ مَكَانِي نه وه تاوانی کردوه له گه ل پیغمبر ﷺ.

(إِلَّا أَنْ يُوَافِقَ عَادَةً لَهُ) به لام نه گه رُؤُوسِ مَكَانِي لیکراو له گه ل عادهتی خوی تیکی نه کرده وه، نه وه دروسته به رُؤُوسِ مَكَانِي بین: وه که سیک عادهتی بوو دوو شه ممه، یان پینج شه ممه به رُؤُوسِ مَكَانِي نه بو، یان قه زای له سر بوو، نه وه بق نه و که سه حرّام نیه.

﴿فَأَكَادَرِي﴾: حرّامه له لوی نیوه ی شه عبان رُؤُوسِ مَكَانِي سوننهت بگری، به لام نه گه ر پینج نیوه ش به رُؤُوسِ مَكَانِي بین، یان قه زای له سر بوو، یان دوو شه ممه و پینج شه ممه بوو، نه وه دروسته ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِذَا اتَّصَفَ شُعْبَانُ فَلَا تَصُومُوا ﴿رواه أصحاب السنن، پیغمبر ﷺ قه رموی: کاتن نیوه ی شه عبان رُؤُوسِ مَكَانِي به رُؤُوسِ مَكَانِي مهن.

مهروه ما مه کروهه رُؤُوسِ مَكَانِي هه یی به تنها به رُؤُوسِ مَكَانِي بین، یان رُؤُوسِ مَكَانِي شه ممه به تنها ﴿قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا يَصُومُ أَحَدُكُمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ إِلَّا أَنْ يَصُومَ قَبْلَهُ أَوْ يَصُومَ بَعْدَهُ﴾ رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ قه رموی: نابن که ستان له رُؤُوسِ مَكَانِي هه یی دا به رُؤُوسِ مَكَانِي بین، مه گه ر رُؤُوسِ مَكَانِي له پینجی، یان له لوی به رُؤُوسِ مَكَانِي بین.

وَمَنْ وَطِئَ فِي نَهَارِ رَمَضَانَ عَامِدًا فِي الْفَرْجِ فَعَلَيْهِ الْقَضَاءُ وَالْكَفَّارَةُ، وَهِيَ:
عَنْ رَقِيَّةَ مُؤْمِنَةَ، فَإِنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَابِعَيْنِ،
فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ لِطَعَامِ سِتِّينَ مَسْكِينًا لِكُلِّ مَسْكِينٍ مَدًّا.

﴿بِاسِي (فَدْيَةِ) وَ (كَفَّارَةِ) ي رُوْثُو﴾

(وَمَنْ وَطِئَ) هر که سیک جیماع بکا (فِي نَهَارِ رَمَضَانَ) له پڙڙانی مانگی په مه زاندا، بهو
مهرجهی به پڙڙوو بین (عامدا) به قه سدی (فِي الْفَرْجِ) بهو جږوهی سهری نامیری خڅی
بخاته ناو کونی پیشهوه، یان پشته وه (فَعَلَيْهِ الْقَضَاءُ) واجبه نهو پڙڙوهه قهزا بکاته وهو
هم (وَالْكَفَّارَةُ) واجبه: که ففاره تیش بدا بهو شیوهی داهاتوو.

﴿ناگاداری﴾: ۱- نه م که ففاره ته هر له سر پیاوه که واجبه و له سر نافرته که واجبه
نیه، به لام نهی نافرته که ش پڙڙوهه که قهزا بکاته وه.

۲- هر که سیک نه زانی جیماع کردن حه رهامه؟ چونکه له زانیانی نایینی دوور بوو، یان
تازه موسولمان بوو، یان له بیري بچن که به پڙڙوهو جیماع بکا، که ففاره تی له سر نیه.

۳- جگه له مانگی په مه زان له هیج مانگیکی تردا که ففاره ت واجبه ناین به جیماع کردن،
ته نها پڙڙوهه که به تال نه بن.

۴- هر وه ما نهو که سهی به پڙڙوو نیه له مانگی په مه زاندا، یان پیش جیماع کردن
پڙڙوهه که ی به شتیکی تر شکانديو، نه ویش که ففاره تی له سر نیه.

(وَمِی) که ففاره تی جیماعی مانگی په مه زان بهم شیوهیه:
یه که م: (عَنْ رَقِيَّةَ مُؤْمِنَةَ) نه گهر دهست بکوی نهی کویله یه کی موسولمان نازاد بکا.
دووم: (فَإِنْ لَمْ يَجِدْ) نه گهر دهستی نه کورت (فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَابِعَيْنِ) نهی دوو مانگ
به سر یه کدا به پڙڙوو بیی، واته: ناین یه ک پڙڙ نیوانی بخاتی.

سسیه م: (فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ) نه گهر توانای نه بو دوو مانگ به سر یه کدا به پڙڙوو بیی: له بهر
پیری، یان له بهر نه خوشی یه کی به رده وام، نه وکاته (فَطَعَامُ سِتِّينَ مَسْكِينًا) نهی خواردن
بداته شهست هزارو گدا (لِكُلِّ مَسْكِينٍ مَدًّا) هر هه ژلرک، یان هر گه دایه ک، مستیک
دان ویتله ی بداتی ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ﴾: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ: فَقَالَ وَقَعْتُ عَلَى امْرَأَتِي فِي
رَمَضَانَ؟ قَالَ ﷺ: هَلْ تَجِدُ مَا تَعْتَقُ رَقِيَّةَ؟ قَالَ: لَا. قَالَ: فَهَلْ تَسْتَطِيعُ أَنْ تَصُومَ شَهْرَيْنِ
مُتَابِعَيْنِ؟ قَالَ: لَا. قَالَ: فَهَلْ تَجِدُ مَا تُطْعَمُ سِتِّينَ مَسْكِينًا؟ قَالَ: لَا. ثُمَّ جَلَسَ فَأَتَى
النَّبِيَّ ﷺ بِعَرَقٍ فِيهِ تَمْرٌ، فَقَالَ ﷺ: تَصَدَّقْ بِهَذَا... ﴿رواه الشيخان، پیاویک ماته لای
پیتغه مبر ﷺ و گوتی: جیماع له گه ل ژنی خڅم کربوه له مانگی په مه زاندا که به پڙڙوو
بووم؟ پیتغه مبر ﷺ فرمووی: نایا کویله یه کت دهست نه کوی نازادی بکه ی؟ گوتی: نا.
فرمووی: نایا نه توانی دوو مانگ به سر یه کدا به پڙڙوو بیی؟ گوتی: نا. فرمووی:

وَمَنْ مَاتَ وَعَلَيْهِ صِيَامٌ مِنْ رَمَضَانَ أَطْعَمَ عَنْهُ وَلِيُّهُ لِكُلِّ يَوْمٍ مُدَّ طَعَامٍ،
وَالشَّيْخُ إِنْ عَجَزَ عَنِ الصَّوْمِ

نایا خوارده مه نیت به شی شهست هه ژارو گدا دهست نه که وی؟ گوتی: نا. نینجا پیاره که
هر له خزمه تی پیغه مبه ر علیه دانیشت، هه ندیک قه سپیان بۆ پیغه مبه ر علیه هیتا، نه ویش دایه
پیاره که و فرموی: نه وه له جیاتی که ففاره ته که ت بکه خیز.
جا نه وه دیسه وا نه که یه نی: که ففاره ت تا مردن له نه ستری نه میتی و به نه بوونی له
سه ری لاناچی.

﴿ناگاداری﴾: نه ندازه ی (که ففاره ت) له مه زه بی نیامی (حنفی) دا: نیو ساعه - که
نه کاته (۱۸۱۵) گرام، واته: نزیکه ی دوو کیلو - بۆ هر هه ژاریک.
هه روه ها له لای نیامی (حنفی) دروسته: نرخی نه و سی ساعه پاره بداته نه و شهست
گدا و هه ژارانه: هر یه کی نرخی نیو ساعی بداتی.

﴿فَدْيَةُ مَرْدُوٍّ وَهُوَ كَه سَائِهِ بُوَيَانِ دَرُوسْتِه بَه رُوژُوو نَه بِنِ﴾

(وَمَنْ مَاتَ) هر موسولمانیک مرد (وَعَلَيْهِ صِيَامٌ) پۆژووی له سه ر بون (مِنْ رَمَضَانَ) له
پۆژووه کانی مانگی په مه زان، یان هی که ففاره ت، یان هی نهر (أَطْعَمَ عَنْهُ وَلِيُّهُ) خزمیکی
مردووه که له مالی مردووه که خواردن نه داته گدا و هه ژاران (لِكُلِّ يَوْمٍ) له جیاتی هر
پۆژووه ک (مُدَّ طَعَامٍ) مستیک خوارده مه نی.

﴿ناگاداری﴾: نه وه فرموده ی نوی نیامی (شافعی) یه، به لام به لکه که ی بی میزه،
که واته: فرموده ی کزنی نیامی (شافعی) به هیتره که فرموده ی تی: دروسته خزمی
مردووه که، یان بیگانه یه که به نیزنی خزمی مردووه که: له جیاتی مردووه که پۆژووه کان
قه زا بکه نه وه، هه م دروسته خواردنیش بده نه هه ژاران، چونکه به لکه ی نه م فرموده یه
به میزه که نه مه یه: ﴿عَنْ عَائِشَةَ زَيْنَةَ أَبِيهَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ مَاتَ وَعَلَيْهِ صِيَامٌ صَامَ
عَنْهُ وَلِيُّهُ﴾ رواه الشیخان، پیغه مبه ر علیه فرموی: هر که سیک مرد و پۆژووی له سه ر
بون، یا خزمه که ی له جیاتی وی پۆژووه کانی قه زا بکاته وه.

نینجا بزانه: هر که سیک له په مه زاندا نه خوش بوو و له نوای په مه زان فریا نه که وت
- له بهر نه خوشی - پۆژووه کان قه زا بکاته وه، یان به ماوه یه کی که م له نوای په مه زان
مرد، نه وه پۆژووی ناکه ونه سه ر، واته: نایه وی بۆی قه زا بکرتنه وه.

هه روه ها فرموده یه کی نیامی (شافعی) هه یه که دروسته: نویژ له جیاتی مردووه قه زا
بکرتنه وه، جا خزمه کانی قه زای بکه نه وه، یان بیگانه یه که به نیزنی خزمه کانی.

(وَالشَّيْخُ) پیره میزدو پیره ژن، هه روه هاش نه و نه خوشی چاوه روانی چاکبوونه وه ی ناکرئ
(إِنْ عَجَزَ عَنِ الصَّوْمِ) هر یه کی که له وانه نه گه ر نه یوانی به پۆژوو بیی؟ له بهر نه وه ی

يُفْطِرُ وَيُطْعِمُ عَنْ كُلِّ يَوْمٍ مُدًّا، وَالْحَامِلُ وَالْمَرْضِعُ إِنْ خَافَا عَلَى أَنْفُسِهِمَا أَفْطَرَا، وَعَلَيْهِمَا الْقَضَاءُ، فَإِنْ خَافَا عَلَى أَوْلَادِهِمَا أَفْطَرَا وَعَلَيْهِمَا الْقَضَاءُ وَالْكَفَّارَةُ عَنْ كُلِّ يَوْمٍ مُدٌّ، وَهُوَ رِطْلٌ وَثَلَاثٌ بِالْعِرَاقِيِّ، وَالْمَرِيضُ وَالْمَسَافِرُ سَفَرًا طَوِيلًا يُفْطِرَانِ وَيَقْضِيَانِ.

نه که ونه مه ترسی (یُفْطِرُ) بوی دروسته به پڙځوو نه بین و (وَيُطْعِمُ) خورده مه نی بداته گه دا، یان هه ژار (عَنْ كُلِّ يَوْمٍ) له جیاتی هه پڙځوو هک (مُدًّا) مستیک داننه ویکه، خوی گه وره فه رموویه تی: ﴿وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَ فِدْيَةَ طَعَامٍ مَسْكِينٍ﴾ واجبه له سه ر نه و که سانه ی که توانای پڙځوو گرتیان نه ماوه: (فِدْيَةُ) بده نه هه ژار.

(وَالْحَامِلُ) نافرته تی ناوس (وَالْمَرْضِعُ) نافرته تی شیرده ر (إِذَا خَافَا) هه کاتی ترسان (عَلَى أَنْفُسِهِمَا) که زیان به خویمان بگا (أَفْطَرَا) واجبه فه تار بکه نه وه و به پڙځوو نه بین (وَعَلَيْهِمَا الْقَضَاءُ) ته نها قه زا کردنه وه یان له سه ره ﴿عَنْ أَبِي قَلَابَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: عَنْ رَجُلٍ: عَنْ النَّبِيِّ ﷺ: إِنْ اللَّهُ وَضَعَ عَنِ الْمَسَافِرِ نِصْفَ الصَّلَاةِ وَالصَّوْمِ، وَرَخَّصَ لِلْحَجَلِيِّ وَالْمَرْضِعِ ﴿رواه اصحاب السنن، بیغه مه بر ﷺ﴾ فه رمووی: خوی گه وره پڙځوو و نیوه ی نویدی له سه ر یتبولار لادلووه و ریگای پڙځوو نه گرتنی بق ناوس و شیرده ر دلوه.

(وَإِنْ خَافَا عَلَى أَوْلَادِهِمَا) به لام نه گه ر نافرته تی ناوس و نافرته تی شیرده ر ترسی منداله که یان هه بوو: که بار باوی، یان منداله که برسی بین (أَفْطَرَا) با به پڙځوو نه بین (وَعَلَيْهِمَا الْقَضَاءُ) له سه ر یان واجبه پڙځوو هک کان قه زا بکه نه وه و هه م (وَالْكَفَّارَةُ) واجبه (فیدیه) ش بده ن (عَنْ كُلِّ يَوْمٍ مُدٌّ) له جیاتی هه ر پڙځوک مستیک خورده مه نی ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: الْحَجَلِيُّ وَالْمَرْضِعُ إِذَا خَافَا أَفْطَرَا وَأَطْعَمَا﴾ رواه ابودلود، (ابن عباس) فه رموویه تی: ناوس و شیرده ر کاتی ترسیان گه یشتن، با به پڙځوو نه بین و خوردن ببه خشنه هه ژاران.

﴿نَاكَادَارِي﴾: هه ر که سینک پڙځوو بشکینن بق پزگار کردنی گیانی خوی، یان مالی خوی، نه وه ته نها قه زا کردنه وه ی له سه ره، به لام نه گه ر پڙځوو بشکینن بق پزگار کردنی گیانی که سینکی تر، یان مالی که سینکی تر، یان گیانی نازه لیک: جا هی خوی بین، یان نا، نه وه قه زا کردنه وه و فیدیه ی نه که ویتنه سه ر.

(وَهُوَ) نه اندازه ی نه و مسته ی بق فیدیه و که ففاره تی پڙځوو داندرلووه (رِطْلٌ وَثَلَاثٌ بِالْعِرَاقِيِّ) ریتلیک و سییه که ریتلیکه به ریتلی عیراق: که نه کاته (٦٠٥) گرام.

﴿نَاكَادَارِي﴾: دروسته گشت (فیدیه) که ی بداته یه ک هه ژار، یان یه ک گه دا. (وَالْمَرِيضُ) نه و نه خۆشه ی چاوه پوانی چاکبونه وه ی نه کری (وَالْمَسَافِرُ) وه نه و که سه ی له سه فره (سَفَرًا طَوِيلًا) که سه فره که ی (٨٠) هه شتا کیلومتر دریز بین (يُفْطِرَانِ) بقیان دروسته به پڙځوو نه بین (وَيَقْضِيَانِ) به لام واجبه پڙځوو هک قه زا بکه نه وه، که سه فره

نه خۆشی نەمان، خۆای گەوره دەفرموی: ﴿وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ﴾ هەر کەسێک نەخۆش بوو، یان پێیوار بوو، بۆی دروستە بە پۆژوو نەبێ و بە ژمارە ی ئەو پۆژانە ی نە یگرتون پۆژوو قەزا بکاتە وە.

﴿ناگاداری﴾: بزانی: هەر کەسێک بە هۆی پۆژووگرتن تووشی نازار بێ: وە ک جوتیار و باغەوان و دروینە چی و ئاویتو هەر کاریکی تر- جا بۆ خۆی بێ، یان بۆ کەسێکی تر- یان لە بەر گەرما، یان لە بەر سەرما، یان لە بەر تینوو یوون و برسی یوون، ئەوانە گشتیان لە سەر یان واجیە: نیەتی پۆژوو بێخن و بە پۆژوو بێن، بە لام هەر کاتێک بێ هیز بون، بۆیان دروستە: پۆژوو کە بشکێنن، بەو مەرجە ی نازارە کە یان لە ئەندازە زیاتر بێ و ترسی نەخۆش بوونیان هەبێ، ئینجا لە کاتیکی تردا پۆژوو کە قەزا ئەکەتە وە (فیدیە) یان لە سەر نیە.

هەر وەها بزانی: هەر کەسێک لە بەر کە مەترغە می پۆژوو ی پەمەزان قەزا ئەکاتە وە تا پەمەزانێکی تر دای، ئەو- جگە لە قەزا کردنە وە- بە ژمارە ی هەر پۆژێک مستیک دانە ویلە ی ئەکە ویتە سەر لە فیدیە ی ئەو دواخستە.

﴿باسی پۆژوو ی سوننە ت﴾

بە پۆژوو یوون لەو پۆژانە دا سوننە تە:

۱- پۆژانی دووشە مەو پێنج شە مە زۆر خێرە بە پۆژوو بێن ﴿عَنْ أُسَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: تَعْرَضُ الْأَعْمَالُ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ وَالْخَمِيسِ فَأَحَبُّ أَنْ يُعْرَضَ عَمَلِي وَأَنَا صَائِمٌ﴾
رواه اصحاب السنن، پیغه مەبەر ﷺ فرموی: کردە وە کانی ئادە میزاد لە پۆژانی دووشە مەو پێنج شە مە ئەنێردرینە خزمەت خۆای گەوره، لە بەر ئەوە من پێم خۆشە کە کردە وە کانی ئەنێردرین بە پۆژوو بێم.

۲- پۆژی عالف- (عرقە)، واتە: تۆیە مینی (ذی الحجّة)، بەو مەرجە ی لە حاج نەبێ ﴿عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: صِيَامُ يَوْمِ عَرَفَةَ إِلَيَّ أَحْسَبُ عَلَى اللَّهِ أَنْ يُكَفِّرَ السَّنَةَ الَّتِي قَبْلَهُ وَالسَّنَةَ الَّتِي بَعْدَهُ﴾
رواه مسلم، پیغه مەبەر ﷺ فرموی: بە پۆژوو یوونی پۆژی (عرقە) تکام وایە لە خۆای گەوره: گونا مە کانی سالی رابردو و داهاتو لایا.

۳- پۆژی (تاسوعاء) و (عاشوراء)- تۆیە مینو دە یە مینی (محرّم)، ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: صَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ عَاشُورَاءَ وَأَمَرَ بِصِيَامِهِ وَقَالَ: إِذَا كَانَ الْعَامُ الْمُقْبِلَ- إِنْ شَاءَ اللَّهُ- صُمْنَا الْيَوْمَ التَّاسِعَ﴾
رواه مسلم، پیغه مەبەر ﷺ پۆژی دە یە مینی (محرّم) بە پۆژوو بوو و فرموی: سالی داهاتو- إِنْ شَاءَ اللَّهُ- پۆژی تۆیە مینیش بە پۆژوو ئەبێن.

۴- شەش پۆژ لە مانگی شەشە لان- مانگی نوای پەمەزان ﴿عَنْ أَبِي أَيُّوبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ صَامَ رَمَضَانَ وَاتَّبَعَهُ سِتًّا مِنْ شَوَّالٍ فَكَأَلَمَا صَامَ السَّنَةَ﴾
رواه مسلم، پیغه مەبەر ﷺ

(فصل) والإغتکافُ سنَّةٌ مُستحبَّةٌ،

فرمودی: هر که سینک له په مه زاندا به پښووی بیڼو شهش پښووی تریش له مانگی (شوال) به نوای په مه زاندا به پښووی بیڼو، وهک سهر تا سهری سال به پښووی بوین، وای یو نه نووسری.

۵- به پښووی بیڼو سنی پښان له هه موو مانگی کدا ﴿عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: صُمُّ مِنَ الشَّهْرِ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ فَإِنَّ الْحَسَنَةَ بِعَشْرٍ أَمْثَالِهَا وَذَلِكَ مِثْلُ صِيَامِ الدَّهْرِ﴾ رواه الشيخان، پیغه مبرر ﷺ فرمودی: له هه موو مانگی سنی پښان به پښووی بیڼو، چونکه چاکه په که به ده په: وهک سهر تا سهری سال به پښووی بیڼو، نه وها بۆت نه نووسری.

ثینجا بزانه: نه گهر سیزده و چوارده و پانزه ی مانگ به پښووی بو- که پییان نه گوتی: (أَيَّامُ الْبَيْضِ) - دو جوړه خیری یو نه نووسری، پروانه (الترمذی).

﴿يَا شَكُوبَ﴾: ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا يَحِلُّ لِلْمَرْأَةِ أَنْ تَصُومَ وَرَوْجُهَا شَاهِدٌ إِلَّا بِإِذْنِهِ﴾ رواه الشيخان، پیغه مبرر ﷺ فرمودی: دروست نه نافرته ی به میرد پښووی سوننه ت بگری له و کاته میردی له ماله وه په، تا میرده که می نیزی نه دا.

﴿فصل: له باسی (إغتکاف)﴾

واته: مانوه له ناو مزگوت به نیازی خواپه رستی. (وَالْإِغْتِكَافُ) مانوه له ناو مزگوت به نیازی خواپه رستی (سنَّةٌ مُسْتَحَبَّةٌ) سوننه تکی زډر به خیره له هه موو کاتی کدا، به لام له ده شهوه کانی کوتای په مه زاندا له هه موو کاتی تر خیری زډرتره ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَغْتَكِفُ الْعَشْرَ الْأَوَّلَ مِنْ رَمَضَانَ حَتَّى تَوَفَّاهُ اللَّهُ تَعَالَى﴾ رواه الشيخان، پیغه مبرر ﷺ هه موو سالتیک له ده شهوه کانی کوتای په مه زاندا له مزگوت نه مایه وه تا وه فاتی کرد.

ثینجا بزانه: مانوه ی نه وه ده شهوانه له بهر نه وه زډر خیره: تا کو خیری (لَيْلَةُ الْقَدْرِ) ده ست بکوی ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ قَامَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ﴾ رواه الشيخان، پیغه مبرر ﷺ فرمودی: هر که سینک له (لَيْلَةُ الْقَدْرِ) دا خوا په رستی بکار باوه پری به و شهوه هه بیڼو داوای پاداشتی له خوا بکا، خوی گه وره له گوناهمی رابردوی خوش نه بیڼ.

دوباره بزانه: دلی نیعامی (شافعی) یو نه وه ریشتوه: که (لَيْلَةُ الْقَدْرِ) شهوی بیست و یهک، یان بیست و سنی په مه زانه. هه ندی زانای تر فرمودی یانه: شهوی بیست و هفتی په مه زانه، هه ندی تر فرمودی یانه: له ده شهوه کانی ناخیری په مه زان له تا که کانه.

هه روه ما بزانه: خیری (لَيْلَةُ الْقَدْرِ) ده ستگیر نه بیڼ: به نیعتیکاف کردن له مزگوت، یان قوپان خویندن، یان نو پښکردن، یان زیکر کردن، جا له هر شوینیک بین، وه سوننه ته له (لَيْلَةُ الْقَدْرِ) دا بلی: ﴿اللَّهُمَّ إِنَّكَ عَفْوٌ نُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي﴾ رواه الترمذی.

وَلَهُ شَرَطَانِ: النَّيَّةُ، وَاللَّبْتُ فِي الْمَسْجِدِ. وَلَا يَخْرُجُ مِنَ الْإِعْتِكَافِ الْمَثُورِ إِلَّا لِحَاجَةِ الْإِنْسَانِ أَوْ عُذْرٍ: مِنْ حَيْضٍ أَوْ مَرَضٍ لَا يُمَكِّنُ الْمَقَامَ مَعَهُ، وَيَبْتَطِلُ بِالْوَطْءِ.

(وَلَهُ شَرَطَانِ) ثبعتیکاف دوو مرجی هه نه (النَّيَّةُ) یه کهم: نیه تهیتانه، واته: به نیازی خواپه رستن بچیته ناو مزگهوت. (وَاللَّبْتُ فِي الْمَسْجِدِ) دووهم: نه ختیک له مزگهوتدا بمینیتته وه، واته: جگه له مزگهوت ثبعتیکاف له هیج شوینتیکی تردا دروست نیه، چونکه پیغه مبرو ﷺ (صحابه) هه ره له مزگهوتدا ثبعتیکافیان کردوه، هه م له بهر نه و نایه تهی له مه و دوا دی.

ثینجا بزانه: ثبعتیکاف هیج زیکیکی تاییه تی نیه، که وابوو: به تهنها مانه وه له ناو مزگهوتدا- نه گه ره جگه له نیازی خواپه رستی هیچی تریش نه کا- خیری بی نه نوسری. (وَلَا يَخْرُجُ) دروست نیه له مزگهوت بچیته دهره وه (مِنَ الْإِعْتِكَافِ الْمَثُورِ) له و ثبعتیکافیهی که له سه ره خوی نه زری کردوه، تا ماوه نه زرکروه که کوتایی دی (إِلَّا لِحَاجَةِ الْإِنْسَانِ) به لام له بهر پیویستیه کانی ناده میزادی: وه ک میز کردن، یان پیسایی، یان جه نابهت دروسته بچیته دهره وه (أَوْ عُذْرٍ) یان عوزدیکی تری هه بی (مِنْ حَيْضٍ) وه ک هه یزو مندالبون (أَوْ مَرَضٍ) یان نه خوش بی (لَا يُمَكِّنُ الْمَقَامَ مَعَهُ) که نه گونجی له گه ل نه و نه خوشی به له مزگهوتدا بمینیتته وه.

(وَيَبْتَطِلُ بِالْوَطْءِ) ثبعتیکاف به جیماع کردن به تال نه بیته وه، هه روه ما به ده سببازیش به تال نه بیته وه نه گه ره ناوی بیته دهر، واته: له شی پیس بی، خوی گه رده فه رموییه تی: ﴿وَلَا تَبَاشِرُوهُنَّ وَأَنْتُمْ عَاكِفُونَ فِي الْمَسَاجِدِ﴾ واته: ده سببازی و جیماع له گه ل نافرته کانتان مه کن له و کاتهی له مزگهوتدا ثبعتیکاف نه کن. که وابوو: ثبعتیکاف به بی ده ستنویزی بیچوک به تال نابن.

﴿پاشکون﴾: سوننه ته له مانگی په مه زاندا زور خیر بکاو یارمه تی هه زاران بدلوه له کاتی فه تاردا خوارده مهنی بداته نه و که سانهی به رتزون، هه روه ما سوننه ته به شه و به رتو زور قورپان بخوینن ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ أَجْوَدَ النَّاسِ بِالْخَيْرِ، وَكَانَ أَجْوَدَ مَا يَكُونُ فِي رَمَضَانَ حِينَ يَلْقَاهُ جَبْرِيْلُ، وَكَانَ جَبْرِيْلُ يَلْقَاهُ كُلَّ لَيْلَةٍ فِي رَمَضَانَ حَتَّى يَنْسَلِخَ يَغْرَضُ عَلَيْهِ النَّبِيُّ ﷺ الْقُرْآنَ﴾ رواه الشيخان، پیغه مبرو ﷺ له هه موو که سیک سه خی تر بوو، به لام له مانگی په مه زاندا زیاتر سه خی تر بوو، زور خیری نه کرد له و کاتهی هه زرده تی (جوبرائیل) له هه موو شه وکی په مه زاندا نه هاته لای پیغه مبرو ﷺ قورپانی له لانه خوینده وه تا کوتایی په مه زان نه هات.

* * *

(كِتَابُ الْحَجِّ)

وَشَرَائِطُ وَجُوبِ الْحَجِّ، سَبْعَةُ أَشْيَاءَ: الْإِسْلَامُ، وَالْبُلُوغُ، وَالْعَقْلُ،

﴿ كِتَابُ الْحَجِّ: نَهَمُ بِهِ تَوَكُّهُ بِأَسَى حَجِّهِ وَعَوْمَرُهُ نَهَمًا ﴾

حج و عومره نه وهیه: بچیته مالی خوا له (مکة) پیروز، بز نه و خوا به رستیانه ی باسیان نه که بین له م بهرتووکه دا. خوی گوره فرموییه تی: ﴿وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا﴾ خوی گوره واجبیکی له سر خهک هیه: که حج کردنی مالی خوی له سر نه و که سه واجبه که توانای رنگه ی هین.

حج پینجه مین روکنی نیسلامه و له سالی شه شه مینی کچی دا واجب کراوه. **ثینجا بزانه:** حج و عومره له ته مندا یه ک جار واجبن ﴿قَالَ الْأَفْرَغُ بْنُ حَابِسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ الْحَجُّ فِي كُلِّ سَنَةٍ أَوْ مَرَّةٍ وَاحِدَةً؟ قَالَ: بَلْ مَرَّةً وَاحِدَةً، فَمَنْ زَادَ فَهُوَ تَطَوُّعٌ﴾ رواه أحمد والحاكم وغيرهما، (نه قره ع) ی کچی (حابیس) گوتی: نه ی پیغه مبه ری خوا **حج کردن هه موو سالتیک واجبه، یان ته نها یه ک جار؟ فرموی:** ته نها یه ک جار واجبه و زیاتر سوننه ته.

(وَشَرَائِطُ وَجُوبِ الْحَجِّ) مهرجه کانی واجبیوونی حج (سَبْعَةُ أَشْيَاءَ) حهفت مهرجن: یه که م: (الْإِسْلَامُ) نیسلامه تی به، چونکه حج کردنی کافر دروست نه.

دووم: (وَالْبُلُوغُ) بلوغ بوونه، واته: مندا ل حجی له سر نه، به لام دروسته به ختوکری مندا له که - له سر نه رکی خوی - له که ل خویا بیبا بز حج، جا نه که ر مندا له که چاکه و خراپه ی لیک جیا نه کرده وه، پی تی نه لئ: که به خوی نیحرام بیه سستی و حجی له که ل نه کا، به لام نه که ر زور بچوک بوو، نه وه هر به خوی له جیاتی مندا له که نه تی نیحرام نه مینتی و نه یخاته زید نیحرام و حجی پی نه کا، واته: نه لئ (نیحرامی نه مندا له م بهست به حج). ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: رَفَعَتْ امْرَأَةٌ صَبِيًّا إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَتْ: أَلْهَذَا حَجٌّ؟ قَالَ: نَعَمْ، وَلَكَ أَجْرٌ﴾ رواه مسلم، ثافره تیک مندا لیک له بهر چاوی پیغه مبه ری **به رز کرده وه و گوتی:** نایا حجی نه م مندا له دروسته؟ پیغه مبه ری **فرموی:** به لئ، خیری حج پی کردنی شی بز تو نه نووسری.

سسی به م: (وَالْعَقْلُ) عاقل بن، واته: شیت حجی له سر نه ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: رَفَعَ الْقَلَمُ عَنْ ثَلَاثَةٍ: عَنِ النَّائِمِ حَتَّى يَسْتَيْقِظَ، وَعَنِ الصَّبِيِّ حَتَّى يَحْتَلِمَ، وَعَنِ الْمَجْتُونِ حَتَّى يُفِيقَ﴾ رواه أحمد والنسائي، پیغه مبه ری **فرموی:** نووسینی تاوان لاروه: له سر نووستوو تا هه شیار نه بیته وه، له سر مندا ل تا بلوغی نه بن، له سر شیت تا چاک نه بیته وه.

وَالْحُرِّيَّةُ، وَوُجُودُ الزَّادِ وَالرَّاحِلَةِ، وَتَخْلِيَةُ الطَّرِيقِ، وَإِمَّاكَانُ الْمَسِيرِ.

ئینجا بزانه: حج پیکردنی شیت وه مندالی بچووک وایه. چوارهم: (وَالْحُرِّيَّةُ) نازاد بین، واته: له سر کزیه حج واجب نیه.

﴿ناگاداری﴾: حج کردنی مندالو شیتو کزیه به بهر پوکنی نیسلام ناکه وئی، که واته: که مندال بلوغی بوو و شیت چاک بۆوه و کزیه نازاد کرا- نه گهر هه جیان له سر واجب بوو- نه بی حجی پوکنی نیسلام بکهن ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: أَيُّمَا غُلَامٍ حَجَّ بِسَهْلِ أَهْلِهِ ثُمَّ بَلَغَ فَعَلَيْهِ حَجَّةٌ أُخْرَى﴾ رواه البيهقي والخطيب، هه مندالتک هه جیان بین کردبو، ئینجا بلوغی بوو، نه بی هه جیکی تر بکا.

به لام نه گهر گه دلو هه ژار هه جیان کرد، نه وه هه جه که یان به بهر پوکنی نیسلام نه که وئی نه گهر دهوله مه ندیش بون، واجب نیه هه جیکی تر بکهن.

پینجهم: (وَوُجُودُ الزَّادِ) خورده مه نی شو سه فه ری هه بین بۆ چوون و گه پانه وه (وَالرَّاحِلَةَ) ههروه ها شتیکی سواری دهست بکه وئی بۆ چوون و گه پانه وه، جا فزۆکه بین، یان تۆتومبیل بین، یان وولاغ بین.

﴿ناگاداری﴾: هه رجه مه سره فی چوونه حج و گه پانه وه ی، زیاد بین: له قهرزو له مه سره فی مالو مندالی تا نه گه پیتته وه لایان، ههروه ها زیاد بین: له خانوو و پتویسته کانی ناو مال. شه شه م: (وَتَخْلِيَةُ الطَّرِيقِ) پزگی بی ترس بین: له پزگرو پیانو خراپو مه ترسی کرتنی له لایان کاریه دهسته کان نه بیو کاریه دهست قه ده غه ی نه کا له چوونه حج.

﴿ناگاداری﴾: نه گهر ئافرهت میترده که ی ئیزنی ندا بۆ حج، یان هیج مه حره میک نه بین له گه لی بچن، یان کومه له ئافره تیکی دهست نه که وت له گه لایان بچن بۆ حج، نه وه هه جی له سر نیه.

هه فته م: (وَإِمَّاكَانُ الْمَسِيرِ) نه وه نده ماوه مابن: که بگوجن بگاته وه ستانی عه ره فه، واته: نه گهر شو مه رجانه هاتنه جین، به لام نه وه نده ماوه نه مابو بگاته حج، نه وه هه جی له سر نیه، که وابوو: پتویسته شو مه رجانه له مانگه کانی هه جدا بیته جین.

﴿بِاسِي حَجِي مَرْدُوو و په ککه وتوو﴾

۱- هه ره که سیک بمرئو هه جی نه کردبین، نه وه نه گهر له ژیانیا هه جی له سر واجب بوین، واجبه له میراته که ی هه جی له جیاتی بکرن، واته: نابن میراته که ی بهش بکرن تا هه جی بۆ نه کرن، یان کرنی حج کردن دیاری نه کرن، به لام نه گهر میراتی له پاش به جین نه مابو، یان میرات هه بوو، به لام له ژیانیا هه جی له سر واجب نه بو، نه وه سوتنه ته میراتگه که ی، یان بیگانه یه که هه جی له جیاتی بکا ﴿عَنْ بَرِيْدَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا: جَاءَتْ امْرَأَةً إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَتْ: إِنَّ أُمَّي مَاتَتْ وَلَمْ تَحُجْ أَفَأَحُجُّ عَنْهَا؟ قَالَ: لَعَمْرُ حُجِّي عَنْهَا﴾ رواه مسلم، ئافره تیک کوتی:

وَأَرْكَانُ الْحَجِّ أَرْبَعَةٌ: الْإِحْرَامُ مَعَ النَّيَّةِ،

دایکم مردوه و حجهی نه کردوه، نایا حجهی له جیاتی بکه م؟ پیغمبر ﷺ فرموی: به لئی حجهی له جیاتی بکه.

۲- مروئی په ککه وتوو بهو شیوه یه ی نه گاته حجه: له بهر پیری، یان نه خوشی به کی برده وام، نه گهر مارجه کانی و اجیبوونی حجهی لئمانه جن، واجبه په کیک به کری بگری بؤ نه وهی بچی حجهی له جیاتی بکا، هه روه ما نه گهر په کیک ناماده بوو به خورایی حجهی بؤ بکا، واجبه نیزنی بدا ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: قَالَتْ امْرَأَةٌ: يَا رَسُولَ اللهِ ﷺ إِنَّ فَرِيضَةَ اللهِ عَلَى عِبَادِهِ فِي الْحَجِّ أَذْرَكَتْ أَبِي شَيْخًا كَبِيرًا لَا يَثْبُتُ عَلَى الرَّاحِلَةِ أَفَأُحُجُّ عَنْهُ؟ قَالَ: نَعَمْ﴾ رواه الشيخان، نافرته تیک گوتی: واجبی خوی گوره - حجه - له سر باوکم واجب بووه، به لام پیریکی وایه خوی پاناکری له سر وولاخ که بچی بؤ حجه، نایا دروسته حجهی له جیاتی بکه م؟ پیغمبر ﷺ فرموی: به لئی.

﴿ناگاداری﴾: نو که سهی بؤ خوی حجهی نه کریجن، دروست نیه له جیاتی مردوو، یان په ککه وتوو حجه بکا ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ رَجُلًا يَقُولُ: لَيْتَكَ عَنْ شِرْمَةَ. قَالَ: مَنْ شِرْمَةُ؟ قَالَ: أَخٌ لِي أَوْ قَرِيبٌ لِي. قَالَ: حَجَجْتَ عَنْ نَفْسِكَ؟ قَالَ: لَا. قَالَ: حُجَّ عَنْ نَفْسِكَ ثُمَّ حُجَّ عَنْ شِرْمَةَ﴾ رواه البيهقي، پیغمبر ﷺ گوی له پیاویک بوو نه یگوت: (لئیک) له جیاتی (شوبرومه). پیغمبر ﷺ فرموی: (شوبرومه) کن یه؟ گوتی: برایه کی خومه. پیغمبر ﷺ فرموی: بؤ خوت حجهت کردوه؟ گوتی: نا. پیغمبر ﷺ فرموی: حجهی خوت بکه، ئینجا له جیاتی (شوبرومه) حجه بکه.

﴿بِاسِي رُوكْنَه كَانِي حَجَّ﴾

(وَأَرْكَانُ الْحَجِّ) رُوكْنَه كَانِي حَجَّ (أَرْبَعَةٌ) چوار رُوكْنَه - به لام به فرموده ی به میترتر: پیچن - نه گهر په کیکیان نه بو، حجهی دروست نایی:

۱- ﴿نِيْحْرَامِ بَه سْتَنْ﴾

(الْإِحْرَامُ) رُوكْنَه كَانِي حَجَّ: چوونه ژیر نیحرامه (مَعَ النَّيَّةِ) له گه ل نیه تهیتانی نیحرامه ستن، واته: به دل و زویان بلئی: (نیتم ویه حجه بکه م و نیحرام بهست به حجه بؤ خوی گهوره).

وه نه گهر له جیاتی که سیکتری حجهت نه کرد، بلئی: (نیتم ویه له جیاتی فلان حجه بکه م و نیحرام بهست به حجه له جیاتی فلان بؤ خوی گهوره).

﴿عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِيمَانُ الْأَعْمَالِ بِالنِّيَّاتِ﴾ رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ فرموی: هر کرده و یه کی خواجه رستی بین، به نیازی ناو دل نه بین دانامه زری.

وَالْوُقُوفُ بِعَرَفَةَ، وَالطَّوَافُ بِالْبَيْتِ،

﴿ناگاداری﴾: نحرپامبهستن به حج، واجبه له مانگه کانی چه جدا بین: که (شوال) و (ثوالقعدة) و ده شهوی (ذی الحجة) به، ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: أَشْهُرُ الْحَجِّ شَوَّالٌ وَذُو الْقَعْدَةِ وَعَشْرٌ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ﴾ رواه البخاری، واته: جگه له و دو مانگو ده شهوه، نحرپامبهستن به حج له هیچ کاتیکی تردا دروست نیه.

هر وه ما حق شوردن سوننه ته بق نحرپامبهستن ﴿عَنْ زَيْدٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ تَجَرَّدَ لِأَهْلَالِهِ وَأَغْتَسَلَ﴾ رواه الترمذی، (زید) فرموویه تی: پیغه مبرم بینی ﷺ خوی پروت کرده وه بق نحرپامبهستن و خوی شورده.

نینجا که خوی شورده سوننه ته دو پره کعت نویژ بکا به نیه تی (سوننه تی نحرپامبهستن)، نینجا که سه لاهی داوه و کوه پی، نیه تی نحرپامبهستن بیته و (لَبَيْكُ) بلتی.

﴿ناگاداری﴾: بق مروئی له ش به جه نابهت و بی ده ستنویژو، ثافره تی به چه یزو نیفاس دروسته: نیه تی نحرپام بهستن و نحرپام بهستن، هر وه ماش کرداره کانی تری حج و عومره - جگه له تواف - گشتیان به چه یزو جه نابهت و بی ده ستنویژی به وه دروستن.

۲- ﴿وَهَسْتَانُ لَهُ عَهْرَهْفَه﴾

(وَالْوُقُوفُ بِعَرَفَةَ) روکنی دووه می حج: وه ستانه له عهرفه، (شویئیکه له پوژمه لاتی مه ککه)، کاتی وه ستانی عهرفه: له نیوه پوژی پوژی عالفه - (عرفه) - که تویه می (ذی الحجة) به - ده ست پیننه کا، تا به یانی پوژی جه ژنی قوریان دهرنه کوهی، هر به رده وامه، سوننه ته - نه گهر پیوار بی - نویژی نیوه پوژی عهسر له وی به (جمع التقدیم) بکا.

جا بزانه: واجبی وه ستان هر نه و نده به له و ماوه یه دا کاتیکی کم له خاکی عهرفه دا بین، به و مرجه ی له ژیر نحرپامدا بین، جا سوننه ته به رده وام بلتی: ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ رواه الترمذی.

نیر پیویست نیه ده ستنویژی هه بین، یان له شی پاک بین، یان شه و پوژ به یه کوه له وی بمینیتته وه، به لام سوننه ته: پوژ ناوا بین، نینجا عهرفه به جی بهیلتن، پیغه مبرم ﷺ فرموویه تی: ﴿الْحَجُّ يَوْمَ عَرَفَةَ مَنْ جَاءَ قَبْلَ صَلَاةِ الصُّبْحِ مِنْ لَيْلَةٍ جَمَعَ قَمَّ حَجَّةٍ﴾ رواه اصحاب السنن، حج کردن بریتی به له وه ستانی عهرفه، جا هر که سبتک فریای عهرفه به کوهی پیش نویژی به بیان له شهوی جه ژن، نه وه چه جی ته ولوه.

۲- ﴿تَهْوِافُ كَرْدَن﴾

(وَالطَّوَافُ بِالْبَيْتِ) روکنی سی به می حج: ته واف کردنه، واته: سوپانه وه به ده وره ی مالی خوادا، خوی گوره فرموویه تی: ﴿وَأَلْيَطُوفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ﴾ با ته وافی مالی خوا بکن که نازاد کراوه له هه مو زو درار تیک.

بزانه: به م توافه نه گوتری: (طَوَافُ الْإِقَاضَةِ)، چونکه له لوی ووستانی عه پرهغه توبه تی دی، وه پییشی نه گوتری: (طَوَافُ الرُّكْنِ)، چونکه روکنکی حه ججه، ئینجا-جگه له م توافه-توافیکی تر هیه به ناوی (طَوَافُ الْقُدُومِ)، وه یه کیکي تر هیه به ناوی (طَوَافُ الْوَدَاعِ)، که له مه ودوا باسیان نه که یین.

پیوستیه کانی ته وواف: هر جوره ته وافتیک هین، واجبه شو ههشت مه رجانه ی لیتینه جن:

یه که م: داپوشینی عه وپرت به جلیکی پاک وه که له نویتزا باسما ن کرد. دووم: ده ستونویزی هین و پاک بی: له چانه ت و حه یزو نیفاس و له هه موو جوره پیسیه ک ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ: الطَّوَافُ مِثْلُ الصَّلَاةِ﴾ رواه الترمذی، ته وواف کردن وه که نویتز وایه.

سی یه م: (بَيْت) بکه ویته لای چه پی له و کاته ی به دوره ی دا نه سوپرته وه، ئه بی به ره و پیشه وه بپوا.

چوارهم: سوپانه که ی له (الْحَجْرُ الْأَسْوَدِ)، واته: له به رده په شه که وه ده ست پینیکا. جا بزانه: ده ست لیدان و ماچ کردنی (الْحَجْرُ الْأَسْوَدِ) واجب نیه، به لکو سوخته ته، جا نه گهر نه گونجا ماچی بکا، با هر له دوره وه ناماژه ی یو بکا: به ده ستی راسته، یان چه په.

پینجهم: حهفت جار به دوره ی (بَيْت) دا بسوپرته وه کوتایی له (الْحَجْرُ الْأَسْوَدِ) بی، جا نه گهر له حهفت جار زیاتری کرد، زیانی نیه، به لام نه گهر که متر بوو، ته وافی دروست نیه. شه شهم: سوپانه وه ی له دوره وه ی (بَيْت) بی، واته: نه گهر چوه و ناو (حِجْرِ إِسْمَاعِيلِ) و به لای شو لادا چوه دوره وه، ته وافی دروست نیه.

حهفتم: هر حهفت خوله که ی به مه به ستی ته وواف کردن بی، واته: نه گهر به شوین که سیکا رای کرد، یان له بهر که سیک رای کرد، نه وه ته وافی دروست نیه.

هه شتم: ته وواف کردن له ناو (الْمَسْجِدُ الْحَرَامُ) دا بی.

﴿ناگاداری﴾: له بهر تیکه لیبونی نافرته و پیاو له کاتی ته وافتا و ا باشه پیاو و نافرته به مه زه بی نیمامی (حنفی) په فتار بکن: که ده ستونویزی پیاو و نافرته لیک ناشکن، به لام ئه بی ده ستونویزه که یان وه که مه زه بی (حنفی) بشون، واته: چولرکی سهر مه سح بکن.

﴿ناگاداریه کی تر﴾: نه گهر له کاتی (طَوَافُ الْإِقَاضَةِ) نافرته تووشی حه یز بوو و مه ترسی هه بوو هاوپنکانی به جی بی به یان، شو نافرته بوی دروسته به فرموده که یتری نیمامی (شافعی) په فتار بکا، که فرموده تی: له ماوه ی حه یزدا شو پوزانه ی نافرته خویتی ناین، به خاوینی نه ژمیردین، که واته: له و پوزانه ی نافرته خویتی ناین، بوی دروسته خوی

وَالسُّعْيُ فِي بَيْنِ الصُّفَا وَالْمَرْوَةِ
وَأَرْكَانُ الْعُمْرَةِ أَرْبَعَةٌ:

بشوری و تهوافه که بکاو بوی به تهوافی بوکن نه ژمیردی، ثم فرموده به له گال مزه می نیمام (مالک) و نیمام (احمد) تیک نه کاته وهو (ابن حجر) له (حاشیه ایضاح) دا باسی کردوه. مهروه ما دروسته: شافرهت حه یزی خوی به درمان پیش بخا، یان دواى بخا، له بهر تهواف کردن.

۴- ﴿سعی سهفا و مهروه﴾

(وَالسُّعْيُ) بوکنی چواره می حه ج: (سعی) به، واته: هاتوچو کردنه (بَيْنَ الصُّفَا وَالْمَرْوَةِ) له نیتوان سهفا و مهروه دا ﴿قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ اسْعُوا فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى كَتَبَ عَلَيْكُمْ السُّعْيَ﴾ رواه الدارقطني والبيهقي، پیغه مبرر ﴿فرمودی: نهی خه لکینه هاتوچوی نیتوان سهفا و مهروه بکن، چونکه خوی گوره له سر نیتوهی واجب کردوه. پیوستیه کانی سهفا و مهروه: سی مرجن: یه کم: له سهفا وه دست به هاتوچو بکا. دوهم: حهفت جار هاتوچو بکا، جا ریشتنی له سهفا تا نه کاته مهروه جاریکه، وه گه پانه وهی له مهروه بقی سهفا جاریکه تره. سی یم: سهفا و مهروه له دواى تهواف کردن بکرتن، جا نه گهر له دواى (طَوَافُ الْقُدُومِ) سهفا و مهروهی کردبو، پی نی ناوی که له عهرفه گه پاره له دواى (طَوَافُ الْإِقَاضَةِ) دووباره ی بکاته وه، به لام نه گهر نه یکردبو، نه وه واجبه: که له عهرفه گه پاره وه (طَوَافُ الْإِقَاضَةِ) ی کرد، سهفا و مهروه بکا، ئینجا بزانه: ده ستونیزو له ش پاکی مه رج نیه بقی سهفا و مهروه.

۵- ﴿سهر تاشین﴾

بوکنی پی نتیجه می حه ج: تاشینی، یان برینی هندی له مووه کانی سهری خویته تی: به گویشان، یان به مه قس، جا نه ندازه ی واجب به لای کمی سی دانه مووه، به لام تاشین بقی پیاو و برین به مه قس بقی شافرهت سوننه ته.

ئینجا بزانه: نه وه له سر فرموده به کی به میزی نیمامی (شافعی) به بوکن داندرلوه ﴿عَنْ أَنَسٍ ﷺ: لَمَّا رَمَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْجَمْرَةَ وَنَحَرَ نُسْكُهُ نَاولَ الْحَلَّاقِ رَأْسَهُ فَحَلَقَهُ فَأَعْطَاهُ أَبَاطِلِحَةَ فَوَزَعَهُ بَيْنَ النَّاسِ﴾ رواه الشيخان، که پیغه مبرر ﴿شهیتانی ره جم کردو قوریانی کوشته وه، سهری خوی خسته به رده ستی سهرتاش و سهری تاشی و مووه کانی دانه (أبوطلحة)، نه ویش دابه شی کردن به ناو سه حابه کانداتا کو بقی بهر هه کت له لایان بن.

﴿باسی بوکنه کانی عومره﴾

(وَأَرْكَانُ الْعُمْرَةِ) بوکنه کانی عومره (أَرْبَعَةٌ) چوار بوکنن، نه گهر به کتکیان نه کا، عومرکه ی دروست نابی:

الإِحْرَامُ، وَالطَّوَافُ، وَالسَّعْيُ، وَالْحَلْقُ أَوْ التَّقْصِيرُ فِي أَحَدِ الْقَوْلَيْنِ.
وَوَاجِبَاتُ الْحَجِّ - غَيْرُ الْأَرْكَانِ - ثَلَاثَةٌ أَشْيَاءٌ: الْإِحْرَامُ مِنَ الْمِيقَاتِ،

یهکهم: (الإِحْرَامُ) نِحْرَامٌ به ستنه له گه ل نیه تی نِحْرَام، واته: بلن: (نیه تم وهیه عومره بکه م و نِحْرَامم به ست به عومره بؤ خوی گه وره). وه نه گه له جیاتی که سیکتری عومره ی نه کرد، بلن: (نیه تم وهیه له جیاتی فلان عومره بکه م و نِحْرَامم به ست به عومره له جیاتی فلان بؤ خوی گه وره).

دووم: (وَالطَّوَافُ) تَهَوَافٌ کَرَبْنَه به وه جوره ی با سمان کرد. سئی یه م: (وَالسَّعْيُ) هاتوجوی تیوان سه فا و مه روه یه به وه جوره ی با سمان کرد. چوارم: (وَالْحَلْقُ) سه رتاشینه (أَوِ التَّقْصِيرُ) یان برینی مووی سه ره به مه قس (فِي أَحَدِ الْقَوْلَيْنِ) له یه کیک له دوو فرموده کانی نیمامی (شافعی)، فرموده که ی تریش نه لئ: سه رتاشین روکن نیه، به لکو واجبه.

﴿ناگاداری﴾: نِحْرَامِ به ستن به عومره کاتی دیارکروی نیه، واته: له هر دوانزه مانگه کانی سأل له هر رُوژئکدا بن، دروسته نیه تی نِحْرَامی عومره بیتنی و عومره بکا. مه روه ها وه ستانی عره فه روکن نیه له عومره دا، واجبیش نیه، سوتنه تیش نیه، که وابوو: ته نها به و چوار روکنانه عومره ته ولو نه بین و پیژیستی به هیچی تر نیه.

﴿بِاسِي وَاجِبَه كَانِي حَج﴾

(وَوَاجِبَاتُ الْحَجِّ) وَاجِبَه كَانِي حَج (غَيْرُ الْأَرْكَانِ) جگه له و روکنانه ی با سمان کردن (ثَلَاثَةٌ أَشْيَاءٌ) سن واجبن - به لام به فرموده کانی به میزتر: بیتنن - نه گه به کیکانی نه کرد، حه جی دروست نه بی، به لام خوینی نه کردنی له سه ر واجب نه بی:

واجبی یه گه م: (الإِحْرَامُ مِنَ الْمِيقَاتِ) نِحْرَامِ به ستنه له و شوینه ی که دیارکروه بؤ نِحْرَامِ به ستن ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ وَقَّتْ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ ذَا الْحَلِيفَةِ، وَلِأَهْلِ الشَّامِ الْجُحْفَةَ، وَلِأَهْلِ نَجْدِ قَرْنِ الْمَنَازِلِ، وَلِأَهْلِ الْيَمَنِ يَلْمَمَ، وَقَالَ: هُنَّ لَهُمْ وَلِكُلِّ آتٍ أَتَى عَلَيْهِنَّ مِنْ غَيْرِهِنَّ مَنْ أَرَادَ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ، وَمَنْ كَانَ دُونَ ذَلِكَ فَمَنْ حَيْثُ أُنشِئَ حَتَّى أَهْلُ مَكَّةَ مِنْ مَكَّةَ﴾ رواه الشيخان، پیغه مبه ر ﷺ شوینی نِحْرَامِ به ستنی دیاری کرد: بؤ دانیشتوانی مه دینه (ذال الحلیفه)، واته: (بیری عه لی) دیاری کرد، وه بؤ دانیشتوانی شام (جُحْفَةَ) ی دیاری کرد، وه بؤ دانیشتوانی نه جد (قرن المنازل) ی دیاری کرد، وه بؤ دانیشتوانی یه من (یَلْمَمَ) ی دیاری کرد، (له حه دیسیکی تر دا فرموویته تی: بؤ دانیشتوانی رُوژه لات (ذات عرق) ی دیاری کرد)، وه فرمووی: نه و شویتانه شوینی نِحْرَامِ به ستن بؤ دانیشتوانی نه و شویتانه ی با سمان کردن و بؤ نه و که سانه ی به و رُوگیانه دا دین بؤ حه ج و عومره، وه هر که سیک له و شویتانه ی نِحْرَامِ مالی نزدیکتر بوو

وَرَمَى الْجِمَارِ الثَّلَاثِ،

له (مكة)، نه وه هه ر له مالى خوى ئيحرآم نه به ستن، كه وابوو: دانيشتونانى (مكة) هه ر له ناو (مكة) دا ئيحرآم نه به ستن.

ئينجا بزانه: شويئى ئيحرآمى (عومره) ش هه ر نه و شوئينه يه كه بى ئيحرآمى هه ج ديارى كرلوه، به لام نه گه ر كه سيك له ناو شارى (مكة) دا بوو و ويستى عومره بكا، واجبه بى ئيحرآم به ستنى عومره بچيته دهره وهى سنوورى حه رپه مى (مكة)، جا له مه دا جياوازى خه لكى (مكة) بو بيتكانه نيه.

﴿ناگادارى﴾: هه ر كه سيك به سه ر يه كيك له و شوئيتانه دا رابردو مه به ستنى عومره، يان هه جى مه بوو، به لام ئيحرآمى له شوئينه كه وه نه به ست، نه وه واجبه بگه رپته وه نه و شوئينه، جا نه گه ر نه گه رپلوه، خويئى له سه ر واجب نه بى، وه ك له مه ودوا باسى نه كه ين، جا به مه بۆمان پوون بۆوه: كه ئيحرآم به ستن پوكنه، به لام ئيحرآم به ستن له شوئى ديار كرلوه واجبه.

﴿په جمى شه يتانه كان﴾

واجبى دووه مى هه ج: (وَرَمَى الْجِمَارِ الثَّلَاثِ) به ردباران كردنى هه ر سيك شه يتانه كانه له پۆزى جه زنى قوربان و دوو پۆزه كه ي نوای جه ژندا، خواي گه وره فه رموو يه تى: ﴿فَمَنْ كَعَجَلْ فِي يَوْمَيْنِ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ وَمَنْ تَأَخَّرَ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ﴾ هه ر كه سيك له و دوو پۆزانه ي نوای جه ژندا شه يتانه كانى به ردباران كردن و ويستى (مَنَى) به جى بوئى، نه وه دروسته و گوناھى ناگاتى، وه هه ر كه سيك ويستى بى پۆزى سى يه مى نوای جه ژن به مئيتيه وه، نه مه ش دروسته و گوناھى ناگاتى.

ئينجا بزانه: به ردباران كردنى شه يتانه كان به م جه رده ي دام اتوو: يه كه م: له پۆزى جه زنى قورباندا ته نها شه يتانى گه وره به ردباران بكا، كه نه كه ويته لاي (مكة) ي پيرۆز، سنورى (مَنَى) ش له وي كوتايى دى.

﴿ناگادارى﴾: كاتى نه و به ردبارانه ي پۆزى جه ژن و كاتى (طَوَافُ الْإِفَاضَةِ) و كاتى سه رتاشين، گشتى له نيوه ي شه وى جه ژنه وه ده ست پى نه كا، ئينجا كه حاجى نووانى له و ستيانه كردن، له ژئر ئيحرآم دهرنه چى و به رگى خوى نه كاته وه به ر، وه هه ر كاميان له و ستيانه پيش نه وى تريان بكرى زيانى نيه ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: مَا سُئِلَ النَّبِيُّ ﷺ يَوْمَئِذٍ عَنْ شَيْءٍ قَدَّمَ وَلَا أَخَّرَ؟ إِلَّا قَالَ: إِفْعَلْ وَلَا حَرَجَ﴾ رواه الشيخان، پيغه مبه ر ﷺ له پۆزى جه ژندا له هه ر شتيك: كه پيش خرابو، يان دواخرابو، پرسياريان لى كردبايه؟ هه ر نه يفه رموو: بيكه و گوناھ نيه.

وَالْحَلَقُ.

دووهم: له پښی په کهم و دووه می دوی جه ژن واجبه: هرسیک شهیتانه کان به پریز به ردباران بکړین.

سئیه م: په کهم جار دست به شهیتانی بچوک بکا-که له لای عه رپه فیه- ټینجا شهیتانی ناوه نجی، ټینجا شهیتانی گوره.

چوارهم: هر شهیتانیک هفت به ردی لټیږی، په که په که، جا نه گره هر هفتی به کږمه لټیدن، نه وه هر به په جار نه ژمیږی.

پینجهم: به رده کان بکونه ناو هوزه که، به لام مانه وه بیان مارج نیه، واته: نه گره به رده که ی لټاو که و ته خواره وه، نه وه دروسته.

﴿ناگاداریه کی تر﴾: کاتی به ردباران کردنی هرسیک شهیتانه کان له نیوه پښی پښه کانی دوی جه ژنه وه دست پټه کاو تا پښا و ابونی پښی سئیه می دوی جه ژن هر به رده وامه، واته: دروسته به ردبارانی پښی جه ژن و پښه کانی دوی جه ژن دواخوا بق پښی دووه می، یان سئیه می دوی جه ژن.

ټینجا بزانه: به له بیر کردنی لټدانی به ردیک: مسته گه نمیک واجبه، به دوو به رد: دوو مست، به سئ به رد، یان زیاتر: (فدیة) ته و او واجب ده بی.

دیسان بزانه: هر که سیک له و ماوه یه دا نه خۆش بوو، به جږړکی وه ها: نه یه توانی به پیوه نویژ بکاو تا کږتایی پښی سئیه می دوی جه ژن چاوه پروانی چاکبوونه وه ی نه نه کرا، یان نه ونده په ککه و توو بوو: به پیوه خوی رانه نه گرت، نه وانه بویان دروسته وه کیلیک بگرن که شهیتانه کان یان له جیاتی به ردباران بکا، به لام نه بی وه کیله که به ردبارانی شهیتانه کان بق خوی ته و او بکا، ټینجا له جیاتی نه خۆشه که ش به ردباران بکا.

هروه ها بزانه: نیمامی (الْحَرَمِین) و نیمامی (الْأَرَامِی) فرموویانه: دروسته پیش نیوه پښی شهیتانه کان به ردباران بکړین. که و ابوو: نه خۆشو په ککه و توو نه توانن سود له م فرمووده یه وه ریگرن.

واجبی سئیه می هج: (وَالْحَلَقُ) سه رتاشینه، به لام گوتمان: - به فرمووده ی به هیژتر- نه مه یان پوکنی هج و عومره یه.

واجبی چوارهمی هج: شو مانه وه یه له (مُذَلِّفَةً)، که له عه رپه فیه گه رپه وه، واته: له دوی نیوه شهوی جه ژن تا بیانی ماوه ی هیه، واجبه که ش به ماوه یه کی که م پیک دئ، سوننه ته- نه گره ریوار بی- نویژی مه غریب و عیضا له وئ به (جمع التَّأخِیر) بکا، هروه ها سوننه ته به رده کانی په جمی شهیتان له وئ ه لټگرتته وه بق هرسیک پښه کان.

واجبی پینجهمی هج: شو مانه وه یه له (مِنَى)، واته: شهوی په کهم و دووه می دوی جه ژن واجبه له (مِنَى) بمینټه وه به پښیش شهیتانه کان به ردباران بکا وه کو

وَسُنُّ الْحَجِّ سَبْعٌ: الْإِفْرَادُ وَهُوَ تَقْدِيمُ الْحَجِّ عَلَى الْعُمْرَةِ، وَالتَّلْبِيَّةُ، وَطَوَافُ الْقُدُومِ،

گوتمان، نینجا که پڑزی دوومی دواى جه‌ئن شه‌یتانه‌کانى به‌ردباران کردن، بوى دروسته (مَنِى) به‌جى به‌یلى و بجیتته‌وه (مکه)، به‌لام نه‌گه‌ر تا پڙژئاو‌بوون نه‌پویشته، واجبه شه‌وى سن‌یه‌میش هر له (مَنِى) بمینیتته‌وه و پڙزی سن‌یه‌میش شه‌یتانه‌کان به‌ردباران بگا.

﴿ باسى سوننه‌ته‌کانى حه‌ج ﴾

(وَسُنُّ الْحَجِّ) سوننه‌ته‌کانى حه‌ج (سَبْعٌ) حه‌فتن: (الْإِفْرَادُ) یه‌که‌م: نیفراده (وَهُوَ) مانای نیفراد نه‌مه‌یه: (تَقْدِيمُ الْحَجِّ عَلَى الْعُمْرَةِ) حه‌ج له پیش عومره‌دا بگا، واته: به‌ته‌نها نیه‌تى حه‌ج بینئ و پوکنو واجبه‌کانى حه‌ج ته‌ولو بگا - وه‌کو گوتمان - نینجا بجیتته‌ دهره‌وه‌ى سنورى حه‌رهم، له‌وى نیحرام به‌ عومره بیه‌ستن و عومره‌ش بگا، جا نه‌مه‌یان شیوه‌ى یه‌که‌مى حه‌ج کردنه‌و له شیوه‌ى دووم و سنی‌هم خیرتره.

شیوه‌ى دووم: پئی ده‌گوتئ: (قِرَانُ)، واته: نیحرام به‌ حه‌ج و عومره بیه‌ستن به‌ یه‌که‌وه، جا ته‌نها واجب و پوکنه‌کانى حه‌ج بگا، نه‌وه حه‌ج و عومره‌ى - ویکرا - بؤ نه‌نوسرئ.

شیوه‌ى سن‌یه‌م: پئی ده‌گوتئ: (تَمَتُّعٌ)، واته: نیحرام به‌ عومره بیه‌ستن و عومره بگا، نینجا هر له (مکه) - له دواى ته‌واو‌بوونى عومره - نیحرام به‌ حه‌ج بیه‌ستن و حه‌ج بگا.

﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ: مَنْ أَرَادَ أَنْ يُهْلَ بِحَجٍّ وَعُمْرَةٍ فَلْيَفْعَلْ، وَمَنْ أَرَادَ أَنْ يُهْلَ بِحَجٍّ فَلْيُهْلْ، وَمَنْ أَرَادَ أَنْ يُهْلَ بِعُمْرَةٍ فَلْيُهْلْ، وَأَهْلُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالْحَجِّ﴾ رواه الشيخان، پیغه‌مبه‌ر ﷺ له حه‌جى مالئاو‌بى‌دا فرموى: هر که‌سئک نه‌یه‌وى نیحرام به‌ حه‌ج و عومره - ویکرا - بیه‌ستن با و بگا، وه هر که‌سئک نه‌یه‌وى نیحرام - ته‌نها - به‌ حه‌ج بیه‌ستن با و بگا، هر که‌سئک نه‌یه‌وى نیحرام - ته‌نها - به‌ عومره بیه‌ستن با و بگا، پیغه‌مبه‌ر ﷺ نیحرامى‌خئى - ته‌نها - به‌ حه‌ج به‌ست.

﴿ناگادارى﴾: له شیوه‌ى (قِرَانُ و تَمَتُّعٌ) دا حاجى خوئنى نه‌که‌وئته‌ سه‌ر، به‌و مرجه‌ى - بؤ نیحرامى‌حج - نه‌گه‌رئته‌وه بؤ شوئنى نیحرام به‌ستن و مالئشى هه‌شتا کیلومتر له سنورى حه‌رهم دورتر بئ.

(وَالتَّلْبِيَّةُ) سوننه‌تى دووم: گوتئ (لَبَّيْكَ) یه، به‌رده‌وام تا له ژئد نیحرام‌دایه، واته: بئى: ﴿لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ لِشَرِيكَ لَبَّيْكَ، إِنَّ الْحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ لِشَرِيكَ لَبَّيْكَ﴾ رواه الشيخان.

(وَطَوَافُ الْقُدُومِ) سوننه‌تى سن‌یه‌م: (طَوَافُ الْقُدُومِ) ه، واته: هر که‌گه‌یشته (مکه)‌ى پیرئز، که‌لوپه‌لى‌خئى دابمه‌زئئى، نه‌گه‌ر برسى بوونان بخوا، نه‌گه‌ر کاتى نوئژ بوو نوئژ بگا، نینجا یه‌کسه‌ر ده‌ست به‌ ته‌واف بگا، نه‌م ته‌وافه سه‌لامکردنه له مالى‌خوا، وه مرجه‌کانى وه‌ك (طَوَافُ الْإِفَاضَةِ) یه: که باسمان کردن.

وَالْمَيْتُ بِمُزْدَلَفَةَ، وَرَكَعَا الطَّوَافِ، وَالْمَيْتُ بِمَنْى، وَطَوَافُ الْوَدَاعِ.
وَيَتَجَرَّدُ الرَّجُلُ عِنْدَ الْإِحْرَامِ عَنِ الْمَخِيطِ، وَيَلْبَسُ إِزَارًا وَرِدَاءً أَبْيَضَيْنِ.

(وَالْمَيْتُ بِمُزْدَلَفَةَ) چوارم: شو مانوه به له (مزدلفة)، به لام به فرموده پاستر: نه مه واجبه، نه گهر نه یکا خویتی له سهر واجب ده بی، هر وهك باسما ن كرد.
(وَرَكَعَا الطَّوَافِ) سوننه تی پیئجه م: دور په كهه ت نو یژه به نیه تی (سوننه تی ته واف) له دوا ی ته واو كر دنی هر ته واف كر دنیك، خوا ی گه وره فرموده تی: ﴿وَأَتَّخِذُوا مِنْ مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى﴾ له لای مه قامی نیبراهیم ﷺ نو یژ بكن.

(وَالْمَيْتُ بِمَنْى) شه شه م: شو مانوه به له (منى)، به لام به فرموده پاستر: نه مه واجبه، نه گهر نه یكا خویتی له سهر واجب ده بی، هر وهك باسما ن كرد.
(وَطَوَافُ الْوَدَاعِ) حه فقه م: (طوافُ الوداع) ه، اته: ته وافى مالتاوا بی، به لام به فرموده پاستر: نه و ته وافه واجبه، نه گهر نه یكا خویتی له سهر واجب ده بی ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ أَمْرُ النَّاسِ أَنْ يَكُونَ آخِرُ عَهْدِهِمْ بِالْبَيْتِ إِلَّا أَنَّهُ خُفِّفَ عَنِ الْمَرْأَةِ الْحَانِئِ﴾ رواه الشيخان، پیئجه مبر ﷺ فرمانی دلوه ته خه لك: كه كوتایى په یمانیان به مالى خوا بیئن- اته: كه له (مكة) ده رنه چن ته واف بكن- به لام نه و نافره ته ی كه له حه یزدا به نیزن درلوه به بی ته واف كر دن (مكة) به جی به یلی. جا نه گهر له دوا ی نه و ته وافه زور مایه وه، نه بی دو باره ی بکاته وه.

﴿ به رگی نیهرام ﴾

(وَيَتَجَرَّدُ الرَّجُلُ) واجبه پیاو خوی پروت بکاته وه و جله کانی خوی دابنی (عِنْدَ الْإِحْرَامِ) هر له و کاته وه كه نیه تی نیهرام دینی (عَنِ الْمَخِيطِ) له هر جلیکی دووایی، یان چنرابی و دوره له لاشه ی بدا، اته: نابنی بیکاته بهر (وَيَلْبَسُ) ده بهر خوی نه کا (إِزَارًا) په شته مالتیک له ناوک بهر وه خواری (وَرِدَاءً) وه په شته مالتیکی تریش بی سهر پشت و شاننه کانی (أَبْيَضَيْنِ) سوننه ته هر دوو په شته ماله کان سپی بن، به لام نافره ت هر به جله کانی خوی وه نیهرام نه به ستن.

﴿پاشکون﴾: سوننه ته ناوی (زمزم) بخواته وه ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: شَرِبَ النَّبِيُّ ﷺ مِنْ زَمْزَمَ مِنْ دَلْوٍ مِنْهَا وَهُوَ قَائِمٌ﴾ رواه مسلم، پیئجه مبر ﷺ به پتوه به دلجه یه ك ناوی زه مزه می خوارده وه. هر وه ما سوننه ته بی هه مو كه سیك- حاجی بن، یان هر پتبولر بی- ناوی (زمزم) له كه ل خویا بیئته وه بی ولاتی خوی ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَحْمَلُهُ﴾ رواه الترمذي، پیئجه مبر ﷺ ناوی زه مزه می نه مینا له كه ل خویا بی (مدینه).

(فَصَلِّ) وَيَحْرُمُ عَلَى الْمُحْرِمِ عَشْرَةَ أَشْيَاءَ: لُبْسُ الْمَخِيطِ، وَتَقْلِيَةُ الرَّأْسِ مِنَ الرَّجُلِ،
وَالْوَجْهِ وَالْكَفَّيْنِ مِنَ الْمَرْأَةِ، وَتَرْجِيلُ الشَّعْرِ بِالذَّهْنِ،

﴿ فصل: له باسی نه و شتانهی حرمان له کاتی نیحرامدا ﴾

(وَيَحْرُمُ) حرّامه (عَلَى الْمُحْرِمِ) له سر نه و کهسهی له ژیر نیحرامدیه (عَشْرَةَ أَشْيَاءَ) ده شت:
یه کهم: (لُبْسُ الْمَخِيطِ) حرّامه له سر پیاو کردنه بهری جلیک که دوروبن، یان چنرا بیو
به خوی دهوره له نهدامه کانی پیاو بدا، یان گریزی بدا، جا بق هموو نهدامه کانی نه وه
حرّامه ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ زَبْرَاهُ عَنْهَا: قَالَ سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ: مَا يَلْبَسُ الْمُحْرِمُ مِنَ الثِّيَابِ؟
قَالَ: لَا يَلْبَسُ الْقُمُصَّ وَلَا الْعَمَائِمَ وَلَا السَّرَاوِيْلَاتِ وَلَا الْبُرَانِسَ وَلَا الْخِفَافَ﴾ رواه
الشيخان، دهربارهی نه و پیاو هی له ژیر نیحرامه، پیغمبر ﷺ پرسیاری لیکرا؟ له
وه لامدا فرموی: نابئ هیج جوره کراسیک دهبه بکا، نابئ میزهه بنیته سهری، نابئ
هیج جوره دهرپی بهک بکاته بهری، نابئ هیج جوره کهوایهک بکاته بهری، نابئ هیج
جوره گوره وی بهک بکاته پیوی.

﴿ناگاداری﴾: بزانه: دروسته ته که بند له پشتی بهستو جاننا بکاته شانی، یان به
شتیکی وه کو دؤخین په شته ماله کهی خواره وه قایم بکا، هروه ها لیچکه کانی
په شته ماله کهی سهروه وش بخاته ناو ته که بنده که، یان دؤخینه که.
هروه ها بزانه: نه و جوره که وش هی پیاو نه یکاته پیوی، واجبه: سهره په نجه کانی و
پاشنه ی پیوی به دهر وه بین، نه کهر نا: فیدیهی نه که ویته سر.

هروه ها بزانه: نه و شتانهی پابردو هه مووی له سر پیاو حرمان نه که له سر نافرته.
دووم: (وَتَقْلِيَةُ الرَّأْسِ) داپوشینی سر حرّامه (مِنَ الرَّجُلِ) بق پیاو ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ
زَبْرَاهُ عَنْهَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ فِي الْمُحْرِمِ الَّذِي مَاتَ: كَفَّنُوهُ فِي ثَوْبِهِ وَلَا تُمَسَّوْهُ بِطَيْبٍ
وَلَا تُخَمَّرُوا رَأْسَهُ فَإِنَّهُ يُبْعَثُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُلْبِيًّا﴾ رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ دهربارهی
نه و پیاو هی له ژیر نیحرامدا مردبو، فرموی: هر له ناو په شته ماله کانی خوی دا کفنی
بکنو بوئی خوشی لیمه دنو سهری دامه پوژن، چونکه پوژنی قیامت هر به شیوهی
نیحراموه زیندو نه کریته وه.

سهی یه م: (وَالْوَجْهِ وَالْكَفَّيْنِ مِنَ الْمَرْأَةِ) داپوشینی پووخسارو له په دهستی نافرته له کاتی
نیحرامدا حرّامه ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ زَبْرَاهُ عَنْهَا: نَهَى النَّبِيُّ ﷺ النِّسَاءَ فِي إِحْرَامِهِنَّ: عَنِ
الْقَفَازِيْنِ وَالنَّقَابِ﴾ رواه اصحاب السنن، پیغمبر ﷺ قده غه ی کردوه له نافرته تان:
له کاتی نیحرامدا دهسته وانه بکه نه دهستیان و پووی خویمان داپوژن.

چواره م: (وَتَرْجِيلُ الشَّعْرِ) شانه کردنی مووی سهرو پووخساره (بِالذَّهْنِ) به هر جوره
پونیکي هه بین، بق پیاو و نافرته ﴿قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: الْحَاجُّ الشَّعْتُ الثَّفَلُ﴾ رواه الترمذی

وَحَلَقُهُ، وَتَقْلِيمُ الْأظْفَارِ، وَالطَّيْبُ، وَقَتْلُ الصَّيْدِ،

وابن ماجه، پیغمبر ﷺ فرمودی: حاجی له کاتی ئیحرامدا موو قرژو توژلوی و چلگنه. واته: به چه ورکردنی موو نهو شیوه به لا نه چن، به لام نه گهر له سهرو پووخسار بهو لاهه هر نه ندایمکی تری چه ور بکا، یان به بیرون مووه کانی شان بهکا، نه وه (فدیة) ناکه ویته سر، نه گهر مووه کان هه لئه که نن.

پینجهم: (وَحَلَقُهُ) چه پامه بق پیاو و نافرته: تاشینی موو، یان سوتاندنی، یان هه لگه ندنی، خوی گه وره ده فرموی: ﴿وَلَا تَخْلِقُوا رُؤُوسَكُمْ﴾ له کاتی ئیحرامدا سهری خوتان مه تاشن.

شه شهم: (وَتَقْلِيمُ الْأظْفَارِ) چه پامه بق پیاو و نافرته: نینوک کردن، چونکه نه مهش وه کو موو تاشین جوانی تی دایه.

جا بزافه: به لایردنی بهک موو، یان بهک نینوک: مسته گه نینوک (فدیة) نه که ویته سر، هه روه ما به لایردنی دوو موو، یان دوو نینوک: دوو مستی نه که ونه سر، به لام نه گهر سی موو، یان سی نینوک، یان زیاتری لایرد: نه وه (فدیة) گه وره ی نه که ویته سر: که باسی نه که یین.

چه فتم: (وَالطَّيْبُ) چه پامه بق پیاو و نافرته: خویان بؤنخوش بکن له ماوی ئیحرامدا ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: وَلَا تَلْبَسُوا مِنَ الثِّيَابِ مَا مَسَّهُ زَعْفَرَانٌ أَوْ رَسٌ﴾ رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ فرمودی: نهو جوړه جلانه مه که نه بهر: که زه عفرانی پیوه یین، یان وه رسی لایردایین: که بونی خو شه.

هه شتم: (وَقَتْلُ الصَّيْدِ) چه پامه له سهرو پیاو و نافرته له ماوه ی ئیحرامدا: پلوکردنی بالنده و ناژه لی کیوی = چوله واری که گوشتی بخوری، خوی گه وره فرموی تی: ﴿حُرْمٌ عَلَيْكُمْ صَيْدُ الْبَرِّ مَا دُمْتُمْ حُرْمًا﴾ چه پام کراره له نیوه: پلوکردنی نیچیری چوله واری لهو ماوه ی له ژیر ئیحرامدان.

که و بوو: بالنده و ناژه لی خو مالی: وهک مریشکو مشکو بز نو مه، چه پام نیه بیکوژیته وه، هه روه ما گوشتنی مارو نوپشکو مشکو قه له به له کو کراره و سهگی مار خیره له هه موو شوینو کاتیکدا.

﴿ناگاداریه کی زور گرنگ﴾: هر که سیک که نه چیته چه ج، له مال وه گیانله بهرکی پلوکرولی هه یین: وه کو قه تن، یان که و، یان ناسک، یان هر شتیکی تر، نه بی بیفروشن، یان بیداته که سیتیکی تر، یان بهر لای بکا، هه چه ند که بیش بوین، چونکه له کاتی ئیحرامبه ستنو بهو لاهه نه گهر هیچی لایین، وای له سهرو نه ژمیردی که به خوی گوشتویه تی و تولی نه که ویته سر.

وَعَقْدُ النِّكَاحِ، وَالْوَطْءُ، وَالْمُبَاشَرَةُ بِشَهْوَةٍ. وَفِي جَمِيعِ ذَلِكَ الْفِدْيَةُ إِلَّا عَقْدَ النِّكَاحِ فَإِنَّهُ لَا يَنْعَقِدُ، وَلَا يُفْسَدُ إِلَّا الْوَطْءُ فِي الْفَرْجِ، وَلَا يَخْرُجُ مِنْهُ بِالْفَسَادِ، وَمَنْ فَاتَهُ الْوُقُوفُ بِعَرَفَةَ تَحَلَّلَ بِعَمَلِ عُمْرَةٍ،

نویس: (وَعَقْدُ النِّكَاحِ) حرامه له ماوهی ئیحرامدا ماره برینی ژن ﴿عَنْ أَبَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا يَنْكِحُ الْمُحْرِمُ وَلَا يُنْكَحُ وَلَا يَخْطُبُ﴾ رواه مسلم، پیغمبر ﷺ فرموی: دروست نیه له ماوهی ئیحرامدا ژن له خوی ماره بکا، یان له که سیکی تری ماره بکا، یان داخواری بکا.

دهیه: (وَالْوَطْءُ) حرامه جیماع کردن (وَالْمُبَاشَرَةُ) ههروهه حرامه دهستبازی کردن له گه ل نافرته، یان له شی خوی (بِشَهْوَةٍ) به شیوه یه کی و: که ده ماری هه لبستی، خوی که وره فرموویته: ﴿فَلَا رَفَتْ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ﴾ نابی له حه جدا جیماع و دهستبازی بکری و نابی قسه ی ناشیرن و ناریکو مملانه بکری.

(وَفِي جَمِيعِ ذَلِكَ) له و هه مو شتانه ی که حه پامنو باسمان کردن (الْفِدْيَةُ) واجبه (فدية) بدا نه گه ره که کیانی کرد (إِلَّا عَقْدَ النِّكَاحِ) ته نها به ماره برینی نافرته (فدية) واجبه نابی؟ (فِيهِ) چونکه نه و ماره برینه (لَا يَنْعَقِدُ) هه ر دانامه زنی، واته: ماره برینه که نابی و نافرته که حه لال نابی.

(وَلَا يُفْسَدُ) له و هه مو شتانه هیچیان حه ج و عومره به تال ناکن (إِلَّا الْوَطْءُ فِي الْفَرْجِ) ته نها جیماع کردن حه ج و عومره به تال نه کاته وه، به و مرجه ی بزانت: جیماع حه پامه و به خوی خویان بیو به قسه دی بن، ئینجا به م جیماع کردنه حه جی پیاو و نافرته به تال نه بیته وه، به لام (فدية) جیماعه که هه ر له سه ر پیاو هه که به.

(وَلَا يَخْرُجُ مِنْهُ) دروست نیه له ژیر ئیحرام ده رجی (بِالْفَسَادِ) له بهر نه وهی حه ج، یان عومره ی به تال بووه، به لکو نه بی هه ر ته ولویان بکاو سالیکی تریش قه زایان بکاته وه ﴿سُئِلَ عُمَرُ وَعَلِيٌّ وَأَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ: عَنْ رَجُلٍ أَصَابَ أَهْلَهُ وَهُوَ مُحْرِمٌ بِالْحَجِّ؟ فَقَالُوا: يَنْقُذَانِ لَوْجَهْمَا حَتَّى يُتَمَّ حَجَّهُمَا ثُمَّ عَلَيْهِمَا حَجٌّ قَابِلٌ وَالْهَسْدِيُّ﴾ رواه الإمام مالك، پرسیار له نیمامی (عمر) و نیمامی (علی) و (أبو هريرة) کرا: نه گه ر پیاو یك جیماع له گه ل نافرته که ی خوی بکا له ماوهی ئیحرامدا؟ له وه لامدا فرموویان: نه بی حه ج هه که یان ته و او بکن، سالیکی تریش نه و حه ج قه زایا بکه نه وه و فیدیه ش بدهن.

﴿لَه دستچوونی هه رفقات﴾

(وَمَنْ فَاتَهُ الْوُقُوفُ بِعَرَفَةَ) هه ر که سیك فریای وه ستانی عه ر هه نه که وتو له دهستی چوو (تَحَلَّلَ) واجبه خوی له ژیر ئیحرامی حه ج ده ر ببا (بِعَمَلِ عُمْرَةٍ) به کردنی روکنه کانی

وَعَلَيْهِ الْقَضَاءُ وَالْهَدْيُ، وَمَنْ تَرَكَ رُكْنَاً لَمْ يَحِلَّ مِنْ إِحْرَامِهِ حَتَّى يَأْتِيَ بِهِ،
وَمَنْ تَرَكَ وَاجِباً لَزِمَهُ الدَّمُ، وَمَنْ تَرَكَ سُنَّةً لَمْ يَلْزَمُهُ بِتَرْكِهَا شَيْءٌ.

عومره، (واته: تہواف نہ کاو سہ فاو مہ پورہ نہ کاو سہ ری نہ تاشن، نیہ تی دہرچوونیش لہ نیحرام لہ گہ ل نہو سنیانہ نہ ہینن)، نیتر نایہ ویئ شہیتان رہ جم بکاو لہ (منی) بمینیتہوہ، بہ لام (وَعَلَيْهِ الْقَضَاءُ) واجبہ نہو حہ جہ قہزا بکاتہوہ، جا حہ جہ کہ واجب بی، یان سوننہت بین (وَالْهَدْيُ) مہ روہ ما واجبہ (فِدْيَةُ) ش بدا لہ سالتیکی تردا کہ چوہ حہ جہ کہ ی قہزا بکاتہوہ: ﴿جاءَ هَبَّارُ بْنُ الْأَسْوَدِ إِلَى عُمَرَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَالَ: أَخْطَأْنَا الْعِدَّةَ: كُنَّا نُرَى أَنْ هَذَا الْيَوْمَ يَوْمٌ عَرَفَةٌ؟ فَقَالَ عُمَرُ: طُفْ أَلْتِ وَمَنْ مَعَكَ وَالْخَرُوا ثُمَّ اأَخْلَقُوا وَارْجِعُوا فَإِذَا كَانَ قَابِلٌ فَحُجُّوا وَأَهْدُوا فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامٌ ثَلَاثَةَ فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةَ إِذَا رَجَعَ﴾ رواه الإمام مالك، (هَبَّارٌ) بہ نیمامی (عمری) گوت: نیتمہ بہ مہ لہ دا چوین: واما نزانی نیمیڑی عہ پہ فہیہ، کہ چی نیمیڑی جہ ژنہ؟ نیمامی عومہر فہ رموی: ہرڈن تہواف بکنو سہرتان بتاشنوہ بگہ پرتنہوہ، نینجا سالتیکی تر حہ جہ کہ تان قہزا بکہ نہوہو نہ گہر دہ سستان کہوت نازہ لیک لہ (فِدْيَةُ) سہریہین، جا نہ گہر نہ بو، سی پڈان لہ حہ ج بہ پڈنوہو بینو حہفت پڈوی تریش کہ گہرانہوہ بہ پڈنوہو بین.

﴿ناگاداری﴾: ہر کہ سیک نیحرامی بہ ست، بہ لام قہدہ غہ یان کرد، یان پڑگہ یان لیگرت کہ حہ ج، یان عومرہ بکا، نہوہ بوی دروستہ نیحرامی خوی مہ لبوہ شینیتہوہ بہ م جڑہ: ہر لہو شویتہی قہدہ غہ کرلوہ، نیہ تی درچوون لہ نیحرام نینن و ہر بہو نیہ تہش مہ پڑک، یان بزنیٹک سہر نہ پڑی، نینجا سہری خوی نہ تاشن، جا نہ گہر مہ پی دہ ست نہ کہوت، بہ نہ ندازہ ی نرخی مہ پڑ کہ گہنم، یان جی بڑ مہ ژرانہی نہو شویتہ نہ کہ پی، نہ گہر نہ بیو، نہو کاتہ بہ نہ ندازہ ی مستہکانی دانہ ویلہ کہ بہ پڈنوہو نہ بی، جا نہ گہر حہ جہ کہ ی سوننہت بو، واجب نیہ قہزای بکاتہوہ.

﴿بِاسِي جِيَاوَاوَزِي رُوْكُنُو وَوَاِجِب﴾

(وَمَنْ تَرَكَ رُكْنَاً) ہر کہ سیک پوکنیک نہ کا لہ پوکنہکانی عومرہ، یان لہ پوکنہکانی حہ ج، جگہ لہ وہ ستانی عہ پہ فہ (لَمْ يَحِلَّ مِنْ إِحْرَامِهِ) نہوہ لہ ژیر نیحرام دہرناچیو حہ ج و عومرہ ی تہولو نابین (حَتَّى يَأْتِيَ بِهِ) تا نہو پوکنہ نہ کا.

(وَمَنْ تَرَكَ وَاجِباً) ہر کہ سیک واجبیٹک لہ واجبہکانی حہ ج، یان عومرہ نہ کا (لَزِمَهُ دَمٌ) خوینتی نہ کہ ویٹتہ سہر، بہ لام حہ ج و عومرہ ی دروستہو لہ نیحرامدا نامینیتہوہ.

(وَمَنْ تَرَكَ سُنَّةً) ہر کہ سیک سوننہتیک نہ کا لہ سوننہتہکانی حہ ج، یان عومرہ (لَمْ يَلْزَمُهُ بِتَرْكِهَا شَيْءٌ) ہیچی ناکہ ویٹتہ سہر، واتہ: بہ نہ کردنی سوننہت: نہ فیدیہی نہ کہ ویٹتہ سہر، نہ گوناہبار نہ بین.

(فَصَلِّ) وَالذَّمَاءُ الْوَاجِبَةُ فِي الْإِحْرَامِ خَمْسَةُ أَشْيَاءَ، أَحَدُهَا: الذَّمُّ الْوَاجِبُ بِتَرْكِ نُسُكٍ، وَهُوَ عَلَى التَّرْتِيبِ: شَاةٌ، فَإِنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامَ عَشْرَةِ أَيَّامٍ ثَلَاثَةَ فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةَ إِذَا رَجَعَ إِلَى أَهْلِهِ. وَالثَّانِي: الذَّمُّ الْوَاجِبُ بِالْحَلْقِ وَالْتَرَفَةِ، وَهُوَ عَلَى التَّخْيِيرِ: شَاةٌ، أَوْ صَوْمٌ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ،

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَاسِيَ خَوِيْنُو (فَدِيَةِ) حَجَّ﴾

(وَالذَّمَاءُ الْوَاجِبَةُ) نُو خَوِيْنَانَهِي وَاجِب نُهِن (فِي الْإِحْرَامِ) لَه مَاوَهِي نِيْحَامِدَا (خَمْسَةُ أَشْيَاءَ) پِيْنَج جُوْدن:

(أَحَدُهَا) خَوِيْنِي يَه كَه مِيَان: (الذَّمُّ الْوَاجِبُ) نُو خَوِيْنَه يَه كَه وَاجِب نُهِن (بِتَرْكِ نُسُكٍ) يَه نَه كَرْدَنِي فَه رِمَان پِيْكَرَاوِيْكَ: وَه كَه بَه رِدْبَارَانِي شَه يْتَانَه كَان، مَانَه وَهِي شَه وَيْ لَه (مَنْسِي) وَ لَه (مُرْدَلْفَةُ)، نِيْحَامِبَه سَتَن لَه شُوِيْنِي دِيَارَكِرَاو، (طَوَافُ الْوُدَاعِ)، لَه دَه سَتَجُوْنِي وَه سَتَانِي عَه پَه فَه، پِيْشَخَسْتَنِي عَوْمِرَه لَه سَه رَحَج، پِيْكَه وَه كَرْدَنِي حَج وَ عَوْمِرَه.

(وَهُوَ) نُو خَوِيْنَه يَه نِيْكَه وَيْتَه سَه رَه بَه هُوِي نُو هَه شَتَانَه يَ بَاسْمَان كَرْدَن (عَلَى التَّرْتِيبِ) پِيْزِي بِيْ دَانْدِرَاوَه وَ دِيَارَكِرَاوَه بَه مَجُوْرَه:

(شَاةٌ) نُهَبِي مَه پِيْكَ، يَان بِيْزِيْكَ بَكُوْرِيْتَه وَه وَ كُوْشْتَه كَه يَ بَدَاتَه هَه زَارَه كَانِي حَه پَه مِي مَه كَه كَه (فَإِنْ لَمْ يَجِدْ) جَا نُه كَه ر مَه پِي، يَان بِيْزِي دَه سَت نَه كَه وَت، يَان تَوَانَا ي نَه بُو بِيْكَرِيْ (فَصِيَامَ عَشْرَةِ أَيَّامٍ) وَاجِبَه دَه پُوْذَان بَه پُوْذُو بِيْئِي: (ثَلَاثَةٌ فِي الْحَجِّ) سِيْ پُوْذَان لَه وَ دَه يَانَه لَه حَه جِدَا بَه پُوْذُو دَه بِيْئُو (وَسَبْعَةٌ إِذَا رَجَعَ إِلَى أَهْلِهِ) حَه فَت پُوْذَه كَه يَ تَرِيْش كَاتَنِي كَه يَشْتَه وَه مَالَه وَه، خَوَا ي كَه وَرَه فَه رَمُو وَيَه تِي: ﴿فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةَ إِذَا رَجَعْتُمْ تِلْكَ عَشْرَةٌ كَامِلَةٌ﴾ هَه رَه كَه سِيْكَ مَه پِي دَه سَت نَه كَه وَت، نُهَبِي سِيْ پُوْذَان لَه حَه جِدَا وَ حَه فَت پُوْذَانِيْش لَه مَالَه وَه بَه پُوْذُو بِيْئِي، نُو وَه دَه ي تَه وَلُوَه.

﴿نَاكَادَارِي﴾: لَه م خَوِيْنَه يَ بَه شِي يَه كَه مِدَا جِيَاوَا زِي نِيَه لَه نِيْوَان كَه سِيْكَ: كَه بَه وَيَسْتِي خُوِي فَه رِمَان پِيْكَرَاوَه كَه ي نَه كَرْدِيْن، يَان بَه نَه زَانِي نَه يَكْرَدِيْن.

(وَالثَّانِي) خَوِيْنِي دُووَه م: (الذَّمُّ الْوَاجِبُ) نُو خَوِيْنَه يَه كَه وَاجِب نُهَبِي (بِالطَّقِ) بَه تَاشِيْن، وَاتَه: لَابِرْدَنِي سِيْ مَوُو، يَان زِيَا تَر، يَان سِيْ نِيْنُوْكَ، يَان زِيَا تَر (وَالْتَرَفَةِ) هَه رُوَه هَا نُو خَوِيْنَه وَاجِب نُهَبِي بَه دَلْفِرَاوَان كَرْدَن: بَه هُوِي جَل دَه بَه رَكْرَدَن وَ خُوْ چَه وَرَكْرَدَن وَ سَه ر دَا پُوْشِيْنُو خُوْ بُوْخُوْشَكْرَدَن وَ لَه ش پِيْسَبُوْوْن: بَه هُوِي دَه سَتَبَا زِي كَرْدَن لَه كَه لَ لَه شِي خُوِي، يَان لَه كَه لَ نَافِرَه ت.

(وَهُوَ) خَوِيْنِي نُو جُوْرَه شَتَانَه يَ بَاسْمَان كَرْدَن (عَلَى التَّخْيِيرِ) بَه كُوِيْرَه يَ دَلِي خَوِيْنَدَه رَه كَه يَه، بَه لَام دِيَارَكِرَاوَه: (شَاةٌ) نُهَبِي مَه پِيْكَ، يَان بِيْزِيْكَ سَه رَه بِيْئُو كُوْشْتَه كَه يَ بَدَاتَه هَه زَارَانِي حَه پَه مِي مَه كَه كَه (أَوْ صَوْمٌ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ) يَان سِيْ پُوْذَان بَه پُوْذُو بِيْئِي، جَا لَه هَه ر شُوِيْنِي

أَوِ التَّصَدُّقُ بِثَلَاثَةِ أَصْعٍ عَلَى سِتَّةِ مَسَاكِينَ. وَالثَّلَاثُ: أَلَدُّمُ الْوَاجِبُ بِالْإِخْصَارِ، فَيَتَحَلَّلُ وَيُهْدَى شَاةٌ. وَالرَّابِعُ: أَلَدُّمُ الْوَاجِبُ بِقَتْلِ الصَّيْدِ، وَهُوَ عَلَى التَّخْيِيرِ: إِنْ كَانَ الصَّيْدُ مِمَّا لَهُ مِثْلٌ أُخْرِجَ الْمِثْلُ مِنَ النَّعْمِ،

به برزودو بین سروسنه (أَوِ التَّصَدُّقُ بِثَلَاثَةِ أَصْعٍ) یان سن ساع دانه ویتله بکاته خیر (عَلَى سِتَّةِ مَسَاكِينَ) بداته شش گدا، یان شش هزار له حه رمی مه ککی پیروزدا، خوی گوره فرمویه تی: ﴿لَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ بِهِ أَذًى مِنْ رَأْسِهِ فَدِيَةٌ مِنْ صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ﴾ هر که سیک نه خوش بو و جلی کرده بهر، یان له بهر ناچاری ساری تاشی، با (فِدْيَةٌ) بدا بهم جورده: یان به برزودو بین، یان خیر بکا، یان مه پر سهر بیچی.

﴿نَاكَادَارِي﴾: له لابرندی موو و نینوک جیاوازی نیه له نیتوان زاناو نه زانو له نیتوان نهو که سهی له بیر بی بی له ژیر نیحرامه، یان له بیر نیه بی، واته: نه وانه (فِدْيَةٌ) یان نه که ویته سهر، به لام له جل و بهرگو خو برنخوش کردن و خو چه ورکردن و ده ستبازی کردن، (فِدْيَةٌ) ته نها له سهر نهو که سه واجب نه بی: که بزانی حه پرامه به قه سدی وا بکاو بزانی له ژیر نیحرامه، که واته: نه گهر که سیک له بیر بی بیچی، یان نه زانی حه پرامه، یان به هله نه وانه ی کرد، نه وه (فِدْيَةٌ) ی ناکه ویته سهر.

(وَالثَّلَاثُ) خَوْنِي سِي يَهْمُ: (أَلَدُّمُ الْوَاجِبُ) نهو خویته به که واجب نه بی (بِالْإِخْصَارِ) به قه ده غه کردن له ته و اوکردنی حه ج، یان عومره (فَيَتَحَلَّلُ) نهو قه ده غه کراره نیحرامی خوی هله نه وه شینیتته وه (وَيُهْدَى شَاةٌ) مه پیک، یان بزینک نه کاته (فِدْيَةٌ) وه هر له و شوینته ی که لی قه ده غه کراره - به نیه تی خوخه لاکردن - نه بکورتته وه نه بداته هزاره کانی نهو شوینته، نینجا - له دوی (فِدْيَةٌ) که - سهری خوی نه تاشی به نیه تی له نیحرام ده رجوون.

جا نه گهر مه، یان بزنی ده ست نه که وت، به نه ندازه ی نرخی مه پره که دانه ویتله نه کچی نه بداته هزاره کانی نهو شوینته، جا نه گهر ده سستی نه که وت، یان پاره ی نه بو بیکیچی، نه وه له جیاتی هر مستیکی نهو دانه ویتله به برزیک به برزودو نه بی له هر شوینیک که خوی پی خوی خوش بی، خوی گوره فرمویه تی: ﴿إِنْ أَحْصَرْتُمْ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ﴾ نه گهر قه ده غه کران له ته و اوکردنی حه ج، یان عومره، هر (فِدْيَةٌ) کی پیک که وت بیده ن.

(وَالرَّابِعُ) خَوْنِي چوارهم: (أَلَدُّمُ الْوَاجِبُ) نهو خویته به که واجب نه بی (بِقَتْلِ الصَّيْدِ) به هوی کوشتنی نیچیر، یان برینی دره ختی حه رمی (مَكَّةَ) پیروز (وَهُوَ) نهو خویته به و دو شتانه واجب نه بی (عَلَى التَّخْيِيرِ) به گویره ی دلی خوینده ره که به:

(إِنْ كَانَ الصَّيْدُ) نه گهر نیچیره که (مِمَّا لَهُ مِثْلٌ) لهو جورده بوو: که وینه ی هه بوو له نازه لی خومالی، نه وه (أَخْرِجَ الْمِثْلَ مِنَ النَّعْمِ) وینه ی نهو نیچیره نه کاته (فِدْيَةٌ) له بزنی

أَوْ قَوْمَهُ وَاشْتَرَى بِقِيَمَتِهِ طَعَاماً وَكَصَدَقَ بِهِ، أَوْ صَامَ عَنْ كُلِّ مُدٍّ يَوْمًا، وَإِنْ كَانَ الصَّيْدُ مِمَّا لَمْ يَمْلِكْ لَهُ أَنْ يَخْرُجَ بِقِيَمَتِهِ طَعَاماً أَوْ صَامَ عَنْ كُلِّ مُدٍّ يَوْمًا. وَالْخَامِسُ: الدَّمُ الْوَاجِبُ بِالْوَطْءِ وَهُوَ عَلَى التَّرْتِيبِ: بَدَنَةٌ، فَإِنْ لَمْ يَجِدْهَا فَبَقْرَةٌ، فَإِنْ لَمْ يَجِدْهَا فَسَبْعٌ مِنَ الْقَنْمِ، فَإِنْ لَمْ يَجِدْهَا قَوْمَ الْبَدَنَةِ وَاشْتَرَى بِقِيَمَتِهَا طَعَاماً وَكَصَدَقَ بِهِ،

مهر ووشتر و گاجوت، واته: له تولهى نه عامه: ووشترىك سهر نه برئى، له تولهى كهره كئوى و چئلى كئوى: گاجوتىك سهر نه برئى، له تولهى ناسك، يان كوتر: مهرىك نه كوژتته وه (أَوْ قَوْمَهُ) يان نه و وینه به له نازهلى خومالى نه قرسینى (وَاشْتَرَى بِقِيَمَتِهِ طَعَاماً) به نه ندازهى نرخى نه و نازهله دانه وئله نه كپئى (وَكَصَدَقَ بِهِ) نه و دانه وئله به نه كاته خيرو دابهشى نه كا به سهر مه ژرانى حه په مى (مَكَّة) دا (أَوْ صَامَ) يان به پڙوو نه بئى (عَنْ كُلِّ مُدٍّ) له جياتى مهر مستىكى نه و دانه وئله به (يَوْمًا) پڙوىك.

(وَإِنْ كَانَ الصَّيْدُ) به لام نه كهر نه و نىچره (مِمَّا لَا يَمْلِكُ لَهُ) وینهى نه بو له نازهلى خومالى: وهكو هه موو بالنده به ك، جگه له كوتر (أَخْرَجَ بِقِيَمَتِهِ طَعَاماً) نه وه به نه ندازهى نرخى نه و نىچره دانه وئله نه داته هه ژرانى حه په مى مه ككه (أَوْ صَامَ) يان به پڙوو نه بئى (عَنْ كُلِّ مُدٍّ يَوْمًا) له جياتى مهر مستىك پڙوىك، خواى كه وده نه رمويه تى: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْتُلُوا الصَّيْدَ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ وَمَنْ قَتَلَهُ مِنْكُمْ مُتَعَمَّداً فَجَزَاءٌ مِثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ النَّعْمِ يَحْكُمُ بِهِ ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ هَدْيًا بَالِغَ الْكَعْبَةِ أَوْ كَفَّارَةٌ طَعَامُ مَسَاكِينَ أَوْ عَدْلٌ ذَلِكَ صِيَامًا﴾ نهى خاوهن باوه پان نىچير مه كوژن له ماوهى نىحرامدا، مهر كه سىك له نىوه نىچير بكوژئ به قه سدى، سزاي نه كه وئته سهر: نه بئى به وینهى نه و نىچيره نازهلىكى خومالى له (فَدْيَةٌ) بدا، له حه په مى (مَكَّة) دا بيكوژتته وه وه له وئشدا به شى بكا، نوو كه سى دابه روه و وینهى نه و نىچيره ديارى نه كهن، يان به نه ندازهى نرخى نه و نازهله نه بئى دانه وئله ده رخوردى هه ژاران بدا له (مَكَّة) دا، يان به ژمارهى مسته كانى نه و دانه وئله به به پڙوو بئى.

(وَالْخَامِسُ) خوينى پينجه م: (الدَّمُ الْوَاجِبُ) نه و خوينه به كه واجب نه بئى (بِالْوَطْءِ) به جيماع كردن (وَهُوَ) نه و خوينه (عَلَى التَّرْتِيبِ) به م پريزه به:

(بَدَنَةٌ) به كه م جار ووشترىكى پينج ساله نه كوژتته وه (فَإِنْ لَمْ يَجِدْهَا) جا نه كهر ووشترى ده ست نه كه وت (فَبَقْرَةٌ) مانگايه كى نوو ساله نه كوژتته وه (فَإِنْ لَمْ يَجِدْهَا) جا نه كهر مانگاي ده ست نه كه وت (فَسَبْعٌ مِنَ الْقَنْمِ) ههفت مهر، يان ههفت بزن نه كوژتته وه (فَإِنْ لَمْ يَجِدْهَا) جا نه كهر مهر بزنى ده ست نه كه وتن (قَوْمَ الْبَدَنَةِ) ووشتره كه نه قرسینى (وَاشْتَرَى بِقِيَمَتِهَا طَعَاماً) به نه ندازهى نرخى ووشتره كه دانه وئله نه كپئى (وَكَصَدَقَ بِهِ) نه و گوشت و دانه وئله به نه كاته خير به سهر مه ژرانى حه په مى (مَكَّة) دا

فَإِنْ لَمْ يَجِدْهُ صَامَ عَنْ كُلِّ مَدٍّ يَوْمًا، وَلَا يُجْزئُهُ الْهَدْيُ وَلَا الْإِطْعَامُ إِلَّا بِالْحَرَمِ، وَيُجْزئُهُ أَنْ يَصُومَ حَيْثُ شَاءَ، وَلَا يَجُوزُ قَتْلُ صَيْدِ الْحَرَمِ وَلَا قَطْعُ شَجَرِهِ، وَالْمُحِلُّ وَالْمُحْرَمُ فِي ذَلِكَ سَوَاءٌ.

(فَإِنْ لَمْ يَجِدْهُ) جا نه گهر دانه ویله ی دهرست نه که وت، یان پاره ی نه بو (صَامَ عَنْ كُلِّ مَدٍّ يَوْمًا) له جیاتی هر مستیک پوژتک به پوژوو نه بی، به لکه: فتوای نیامی (عمر) و نیامی (علی) یه، که باسما ن کرد.

(وَلَا يُجْزئُهُ الْهَدْيُ) نه و نازه له له (فِدْيَةُ) و خوینی حه ج نه درین، یان به دیاری هیناویه بو (مَكَّة)، دروست نیه له هیه شوینیکدا بیکوژتته وه تنها له حه پرمی (مَكَّة) دا نه بی.

(وَلَا الْإِطْعَامُ) هر وه ها به شکردنی گوشت و دانه ویله ی (فِدْيَةُ) ش له هیه شوینیکدا دروست نیه (إِلَّا بِالْحَرَمِ) تنها له حه پرمی (مَكَّة) دا نه بی، واته: گوشته که و دانه ویله که، نه بی بدرتته نه و که دلو هر ژرانه که له حه پرمی (مَكَّة) دانه، هر چه ند خه لکی (مَكَّة) ش نه بی، که و ابوو: دروست نیه به خوی هیچی لی بخا و، نابین بیداته ده وله مه ندان.

﴿ناگاداری﴾: له مه زه بی نیامی (حنفی) دا: تنها سه برینیی (فِدْيَةُ) که له (مَكَّة) دا واجبه، به لام به شکردنی گوشته که و دانه ویله که له هه موو شوینیکدا دروسته.

(وَيُجْزئُهُ) دروسته (أَنْ يَصُومَ) به پوژوو بی له جیاتی (فِدْيَةُ) حه ج (حَيْثُ شَاءَ) له هر شوینیک که به خوی پی ی خورشه.

(وَلَا يَجُوزُ) دروسته نیه (قَتْلُ صَيْدِ الْحَرَمِ) گوشتنی نیچیری حه پرمی (مَكَّة)، هر چه ند له ژیر نیحرامیش نه بی (وَلَا قَطْعُ شَجَرِهِ) هر وه ها دروست نیه برینو هه لکه ندنی دره خت و گیای حه پرمی مه که (وَالْمُحِلُّ) نه و که سه ی که حه لاله و له ژیر نیحرامدا نیه (وَالْمُحْرَمُ) نه و که سه ی له ژیر نیحرامه (فِي ذَلِكَ) له و قه ده غه کردنه دا (سَوَاءً) یه کسانن، واته: وه کو یه کتری توله یان نه که ویتته سر، هر وه ها جیا وازی نیه له نیوان که سیک: که نه زانی حه پرمه، یان له بیریی چوبن، یان به هه له بیکا، نه وانه گشتیان (فِدْيَةُ) یان نه که ویتته سر.

﴿ناگاداری﴾: خواردنی گوشتی نیچیری (مَكَّة) و نه و نیچیره ی حاجی له ماوه ی نیحرامدا

گوشتویه تی، یان سه ری بریوه - وه کو گوشتی مردار - حه پرمه، هر چه ند نیچیره که ش هی (مَكَّة) نه بی، به لام نیچیری دریا به هه موو شیوه یه که حه لاله ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أَلَا وَإِنَّهَا مِنْ سَاعَتِي هَذِهِ حَرَامٌ لَا يُخْبَطُ شَوْكُهَا وَلَا يُغَضُّ شَجَرُهَا وَلَا يُنْفَرُ صَيْدُهَا﴾ رواه الشيخان، پیغه مبه ر ﷺ فرموی: ناگادار بن: له نیستا به و لاه له (مَكَّة) ی پیروزدا حه پرمه: دره خت و گیای بر درینو نیچیره کانی نازار بدرینو بفریندرین.

نیجنا بزانه: نه گهر یه که دانه گیای هه لکه نینن: نه بی ترخه که ی بدا، به و هر چه ی ناده میزاد نه و گیایه ی نه چاندین، واته: هر به خوی پوایی، به لام له دره ختدا جیا وازی

نيه: ناده ميزاد بيجيتن، يان هر به خزی پوابن، ئه بي تولهی هر بدا، واته: له تولهی دره ختیکی گوره مانگایهك نه كوژتته وه، له تولهی دره ختیکی بچوك مه پرك نه كوژتته وه، وه له تولهی دره ختی زور بچوك نرخه كهی نه دا.

﴿ياشكوة﴾: هر كه سیک نیازی حج کردنی هه بوو: ئه بی توبه به کی به راستی بكاو ماڤ خه لك بداته وه و گه رده نی خزی به خه لك نازاد بكا، ناموزگاری مال و مندالی بكا، وه له گه ل هاورپكانی باش بن و ململان و پووگژی یان له گه ل نه كا، ئینجا له و ماوه بهی كه له (مكة) ی پیروزه زور عومره بكا، جگه له عومره ی واجب ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَلْعُمْرَةُ إِلَى الْعُمْرَةِ كَفَّارَةٌ لِمَا بَيْنَهُمَا﴾ رواه الشيخان، پیغه مبه ر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ هه رموی: له م عومره به تا عومره كهی تر، نه بیته داپوشه ری تاوانه كانی نیوانیان. هه روه ها: با زور ته و اف بكا، جگه له ته و افه كانی حج و عومره .

هه روه ها سوننه ته بۆ نه و كه سه ی له (مكة) به، یان له مهینه به - ئایا حاجی بن، یان ته نها پیوار بن - کاتی خزی به فیرو نه دلو خزی خه ریک بكا: به ئیعنی کافو قوربان خویندن و نو یژکردن له مزگه وتی (الحرام)، واته: له مالی خولو، هه م له مزگه وتی پیغه مبه ر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ:

﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: صَلَاةٌ فِي مَسْجِدِي هَذَا أَفْضَلُ مِنْ أَلْفِ صَلَاةٍ فِيمَا سِوَاهُ إِلَّا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ﴾ رواه الشيخان، وزاد ابن ماجه: ﴿وَصَلَاةٌ فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَفْضَلُ مِنْ مِائَةِ أَلْفِ صَلَاةٍ فِيمَا سِوَاهُ﴾ وزاد البيهقي: ﴿صَلَاةٌ فِي الْبَيْتِ الْمُقَدَّسِ خَمْسُمِائَةِ صَلَاةٍ﴾ پیغه مبه ر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ هه رموی: به ك نو یژ له مزگه وتی من له (مدینه) - خیزی زورتره له هه زار نو یژ له مزگه وته كانی تر، جگه له مزگه وتی (الحرام) - واته: مالی خوا له (مكة) - وه به ك نو یژ له مزگه وتی مالی خوادا - له (مكة) - خیزی زورتره له سه د هه زار نو یژ له مزگه وته كانی تر، وه به ك نو یژ له مزگه وتی (بَيْتُ الْمُقَدَّسِ) دا - له (فَلَسْطِينِ) - خیزی پینج سه د نو یژی هه به .

﴿ زیاره تی گوری پیغه مبه ر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ﴾

سوننه ته بۆ هه موو كه سیک: - حاجی بن، یان نا - زیاره تی گوری پیغه مبه ر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بكا، به م شیوه به: به كه م جار دوو په كه هت (تَحِيَّةُ الْمَسْجِدِ) بكا له مزگه وته كهی سه رده می پیغه مبه ر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، ئینجا به واته لای گوری پیغه مبه ر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ پشت له قیبله بكاو دوو بکاته سه ری پیغه مبه ر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ و سه لام بكاو بلن: (السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ).

﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا مِنْ أَحَدٍ يُسَلِّمُ عَلَيَّ إِلَّا رَدَّ اللَّهُ عَلَيَّ رُوحِي حَتَّى أَرُدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ﴾ رواه ابوداود والبيهقي، پیغه مبه ر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ هه رموی: هر كه سیک سه لام لئبكا، خوی گه و ره گوفتارم نه داته وه تا وه لامی سه لامه كهی نه ده مه وه .

(کتابُ البیوعِ وَغَیْرِهَا مِنَ الْمُعَامَلَاتِ)

الْبُيُوعُ ثَلَاثَةٌ أَشْيَاءُ: بَيْعُ عَيْنٍ مُشَاهِدَةٌ فَجَائِزٌ،

ئینجا نهختیک بهر و راسته نه پروا و سه لام له نیمامی (ابوبکر) نه کا، ئینجا نهختیکی تر بهر و راسته نه پروا و سه لام له نیمامی (عمر) نه کا، چونکه هر دو کیان بهم شیوه به له و ژورده دا نئژاون که پیغمبر ﷺ تن دا نئژاوه.

ئینجا دیته وه شوینه که ی خوی و پرو له قبیله نه کا و دهست به دوعا نه کا، به لام ناگاداره: دهست لیدان و ماچکردنی تاق و دیوار دروست نیه.

ئینجا بزانه: پیغمبر ﷺ فرمویه تی: ﴿مَنْ حَجَّ لِي فَلَمْ يَرْفُثْ وَلَمْ يَفْسُقْ رَجَعَ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ﴾ رواه الشيخان، هر که سیک بق خوا حج بکا و قسه و کاری بن دینی نه کا، که دهگه پیته وه، وهک نه و پژهی له دایکی بووه له گونا پاك نه بیته وه.

که و ابو: نه ی موسولمان: که له حج گه رایه وه، توبه ی خوت رایگه و شهرم له خوا بکه و مهگه پتیه سه ر بن دینی و گونا هباری، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ.

* * *

﴿ كِتَابُ الْبُيُوعِ: نَهْمُ بِهِ بِرَبِّهِ وَكَهْ بَاسِي كَرِينِ وَفَرُوشْتِنِ نَهْ كَا ﴾

(وَغَیْرِهَا مِنَ الْمُعَامَلَاتِ) جگه له کرین و فروشتن باسی شتی تریش نه کا: له و نالوگورپانه ی له نئوان خه لکدا مه نه. خوی گه وره فرمویه تی: ﴿وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا﴾ خوی گه وره کرین و فروشتنی حلال کردوه و پیبای حرام کردوه.

ئینجا بزانه: مه رجه بق حه لالبوونی کرین و فروشتن: گفتوگوه که له نئوان کرپارو فروشیاردا پرو بدا که بیته نیشانه ی رازی بوونیان ﴿قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِمَّا الْبَيْعُ عَنْ تَرَاضٍ﴾ رواه ابن ماجه وابن حبان، پیغمبر ﷺ فرموی: هر کرین و فروشتنیک مه بن، نه بی له پروی په زامه ندیه وه بن.

به لام کومه لیک له زانایانی نایینی نه و فرموده یان مه لبراردوه که نه فرموی: نه و گفتوگوه پتیبست نیه نه گه ر نیشانه به کی تری رازی بوون مه بن، به تابه تی له و شتانه ی نورخیان که مه.

(الْبُيُوعُ) کرین و فروشته نه کان (ثَلَاثَةٌ أَشْيَاءُ) سه ی جوربان مه نه: یه که م: (بَيْعُ عَيْنٍ) فروشتنی شتیکه (مُشَاهِدَةٌ) که له به رچاوی کرپارو فروشیار بن، یان له مه و پیتش دیتیبیان (فَجَائِزٌ) نه و جوره کرین و فروشته نه دروسته، وهک بلتی: نه م په ربوکه م به تو فروشت به یه ک دینار. نه ویش بلتی: وَا لَيْتَمَ كَرِي بِه دینارک، یان بلتی: رازیمه.

وَبَيْعُ شَيْءٍ مَوْصُوفٍ فِي الذَّمَّةِ فَجَائِزٌ إِذَا وُجِدَتِ الصِّفَةُ عَلَى مَا وُصِفَ بِهِ،
وَبَيْعُ عَيْنٍ غَائِبَةٍ لَمْ تُشَاهَدْ فَلَا يَجُوزُ. وَيَصِحُّ بَيْعُ كُلِّ طَاهِرٍ، مُتَّفَعٍ بِهِ، مَمْلُوكٍ،
وَلَا يَصِحُّ بَيْعُ عَيْنٍ لِحَسَةِ وَلَا مَا لَا مَنَفَعَةَ فِيهِ.

دووم: (وَبَيْعُ شَيْءٍ) فروشتنی شتیکه (مَوْصُوفٍ فِي الذَّمَّةِ) که له بر چاونه بین، به لام ناوونیشانی بلئی که چندهو چونه (فَجَائِزٌ) ئەم جوره فروشتنهش دروسته (إِذَا وُجِدَتِ الصِّفَةُ) به و مهرجهی شیوهو چهندو چونیته تی بیته جن (عَلَى مَا وُصِفَ بِهِ) به و جورهی باسی کردوه به بی که م و کوپی - نه وه پی پی نه گوتری: (سَلَّمَ)، له مه و دوا باسی ئە که بین - وه ک بلئی: پینچ کیلو گهنمی قنده هاریم به تو فروشت به پینچ دینار. کپاره کهش بلئی: رازیمه، یان لیتم کپی، ئەمهش پاره کهت برۆ بۆم بیته.

سوییه م: (وَبَيْعُ عَيْنٍ) فروشتنی شتیکه (غَائِبَةٍ) که له بهر چاونه بی و (لَمْ تُشَاهَدْ) له پیتشدا کپارو فروشیار نه یان دیتبئی (فَلَا يَجُوزُ) ئەم فروشتنه دروست نیه، چونکه فریودانی تی دایه ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: لَهی رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ بَيْعِ الْفَرَرِ ﴿رواه مسلم، پیته مبه ر ﷺ قه ده غمی کردوه: هر فروشتنیک فریودانی تی دا بین.

که و ابو: پیویسته پاره که و فروشراوه که - له کاتی کپین و فروشتندا، یان له پیتشدا به گوتیره ی لیوه شانوه - بدیترینو چهندو چونیان بزاندری.

﴿بِاسِي مَهْرَجَه كَانِي پارو فروشراو﴾

یه که م: پاک بین (وَيَصِحُّ) دروسته (بَيْعُ كُلِّ طَاهِرٍ) فروشتنی هر شتیکی که له بنچینه ی خزی پاک بین. دووم: (مُتَّفَعٍ بِهِ) سودی لوه ریگری، مهر چنده سوده کهش له مه و دوا بین: وه ک بیچوه هیتستریک که تازه بوین. سوییه م: (مَمْلُوكٍ) مولکی خزی بین. چواره م: توانای هه بین بیداته دهست کپاره که. پینچهم: بزانی فروشراوه که چی به.

جا نه گه ر ئەو مهرجانه - له پارو فروشراوه که دا - نه بون، فروشتنه که دروست نیه. که و ابو: (وَلَا يَصِحُّ) دروست نیه (بَيْعُ عَيْنٍ) فروشتنی شتیکه (نَجِسَةٍ) که له بنچینه ی خزی پیس بین، چونکه مهرجه یه که می لته هاتوته جن: وه ک سه گو به رازو مردارو قشیلو ریخو جیقنه و هر شتیکی پاک نه کرتتوه ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: إِنَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ حَرَمٌ يَبِيعُ الْخَمْرَ وَالْمَيْتَةَ وَالْخِنْزِيرَ وَالْأَصْنَامَ ﴿رواه الشيخان، خولو پیته مبه ر ﷺ حه رلمیان کردوه: فروشتنی شه رابو مردارو به رازو بت.

(وَلَا مَا) هه روه ها دروست نیه فروشتنی شتیکه (لَا مَنَفَعَةَ فِيهِ) که سودی نه بین: وه ک مارو دویشکو قالوجه و میتشو مه که ز ﴿عَنِ الْمُغِيرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِنَّ اللَّهَ كَرِهَ لَكُمْ قِيلَ وَقَالَ وَكَثْرَةَ السُّؤَالِ وَإِضَاعَةَ الْمَالِ ﴿رواه الشيخان، پیته مبه ر ﷺ هه رموی: خوی گه وده

(فصل) والرِّبَا فِي الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ،

پئى ناخوشه بلیئن: گوتراو گوتی، پئى ناخوشه نذر پرسپاری بی سود بکن، پئى ناخوشه مال به فریو بدن.

هر وه ما دروست نیه: فروشتنی مالی که سئیکتر، کرینی شتیک بق که سئیکتر، به بی نین، ﴿عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: وَلَا يَبِيعُ إِلَّا فِيمَا تَمْلِكُ﴾ رواه ابوداود والترمذی، پیغمبر ﷺ فرمودی: فروشتنی نهوشته دروست نیه که هی خوت نیه.

به لام له فرموده ی کونی نیمامی (شافعی) دا دروسته: مالی که سئیکتر بفروشتی، یان شتیک بق بکری، نه گه ر پئى پازی بوو ﴿عَنْ عُرْوَةَ الْبَارِقِيَّةِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَغْطَاهُ دِينَارًا يَشْتَرِي بِهِ شَاةً، فَاشْتَرَى بِهِ شَاتَيْنِ، فَبَاعَ أَحَدَهُمَا بِدِينَارٍ، فَأَتَاهُ بِشَاةٍ وَدِينَارٍ، فَدَعَا لَهُ بِالْبُرْكََةِ فِي بَيْعِهِ﴾ رواه الترمذی، پیغمبر ﷺ دیناریکی دایه (عروة البارقی) بق نه وه ی مریکی پئ بکری، نه ویش دو مری به و دیناره کرین، نینجا به کئیکانی به دیناریک فروشته وه و مریکی تریشی له گه ل دیناره که بق پیغمبر ﷺ هیناوه، پیغمبر ﷺ نوعای به ره که تی بق کرد.

هر وه ما دروست نیه شتیک بفروشتی که توانای نه بی بیداته دهست کپاره که: وه کو شتیک که لی گوم بوین، یان زهوت کرابین، به لام نه گه کپاره که توانای وه رگرتنه وه ی هین، فروشتنه که دروسته.

﴿مەرجه کانی کپارو فروشیار﴾

نابئ هیجان شیت بن، نابئ مندال بن، نابئ کرینه که، یان فروشتنه که به زور لیکردن بی، که و ابوو: کرینو فروشتن له گه ل مندالو شیت دروست نیه، به لام له مازه بی نیمامی (حنفی) دا: کرینو فروشتن له گه ل مندال دروسته، به و مەرجه ی سه رپه رشتکاره که ی نیرنی بدلو قازانچ و زهره ریش بزانی.

﴿فصل: له یاسی (ربا)﴾

رپیا نه مه یه: زپ و زیو و پاره و پول، یان خوارده مه نی به یه کتری بگور پرتنه وه به پیچه وانه ی یاسای نیسلام.

جا بزانه: رپیا له گونامه که وره کانه ﴿عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: الرِّبَا ثَلَاثَةٌ وَسَبْعُونَ أَبَا أَيْسَرَهَا مِثْلُ أَنْ يَنْكِحَ الرَّجُلُ أُمَّهُ﴾ رواه ابن ماجه و الحاکم، پیغمبر ﷺ فرمودی: رپیا سه فتاوسن به شه، له مه موویان که م گونا متر: وه کو زینا کردنی پیاوه له گه ل دایکی خوی.

(وَالرِّبَا) رپیا چه پامه (فِي الذَّهَبِ) له زپیدا (وَالْفِضَّةِ) وه له زیویدا، هر وه ما رپیا له پاره و پول نه م سه رده مه شدا چه پامه، چونکه له جیگی زپ، یان زیو داندرلوه.

وَالْمَطْمُونَاتِ، وَلَا يَجْرُزُ بَيْعُ الذَّهَبِ بِالذَّهَبِ، وَالْفِضَّةِ كَذَلِكَ إِلَّا مُتَمَاثِلًا، تَقْدَاً،
وَلَا يَبْعُ مَا ابْتَاعَهُ حَتَّى يَقْبِضَهُ،

(وَالْمَطْمُونَاتِ) هر روه‌ها پربیا هر پامه له هموو جۆرێکی خوارده‌مانی، ئایا بۆ ژبانی
ئاده‌میزاد بێ: وه‌کو دانه‌وێله‌و ناو، یان بۆ ده‌رمان بێ: وه‌کو خوێتو بیبه‌رو په‌شکه‌و
شملی و چایه، یان هر میوه‌ بێ: وه‌کو سێو و هه‌نارو پێواس و که‌نگرو، هر شله‌یه‌کی
هه‌ بێ: وه‌کو دۆشاو و سرکه‌.

﴿ناگاداری﴾: تاوانی پربیا ئەم که‌سانه‌ نه‌گرتنه‌وه: ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: لَعَنَ رَسُولُ
اللَّهِ ﷺ أَكْلَ الرِّبَا وَمُوكَلَّهُ وَكَاتِبَهُ وَشَاهِدِيهِ، وَقَالَ: هُمْ سَوَاءٌ﴾ رواه مسلم، پێغه‌مبه‌ر ﷺ
فه‌رمووی: له‌عه‌نتی خوا له‌و که‌سه‌ی پربیا وه‌ر نه‌گرتی، له‌و که‌سه‌ی پربیا نه‌دا، له‌و که‌سه‌ی
نه‌ینووسن و ژماره‌که‌ی دیاری نه‌کا، له‌و که‌سه‌ی نه‌بیته‌ شاهیدی پربیا، وه‌ فه‌رمووی:
گوناه‌ی نه‌وانه‌ وه‌کو یه‌کتی وایه‌.

(وَلَا يَجُوزُ) دروست نیه (بَيْعُ الذَّهَبِ بِالذَّهَبِ) زێڕ به‌ زێڕ بفروشری، واته‌: بگۆرپریته‌وه
(وَالْفِضَّةُ كَذَلِكَ) هر روه‌ها دروست نیه‌ زیو به‌ زیو بگۆرپریته‌وه، هر روه‌ها دروست نیه‌: پارهی
وولاتیک به‌ پارهی هه‌مان وولات بگۆرپریته‌وه (إِلَّا مُتَمَاثِلًا) مه‌گه‌ر به‌ نه‌ندازه‌ی یه‌کتی بزو
که‌م و زیادییان نه‌بێ، هر چه‌نده‌ به‌کیکیشیان له‌وی تر باشر بێ (تَقْدَاً) وه‌ ئه‌بی ده‌سته‌بجێ
بێو پێش نه‌وه‌ی هه‌ربوو لا لێک جیابینه‌وه: زێڕه‌که‌، یان زیوه‌که‌، یان پاره‌که‌، بده‌نه
ده‌ست یه‌کتی ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: الذَّهَبُ بِالذَّهَبِ وَالْفِضَّةُ بِالْفِضَّةِ وَزِنًا
بِوزْنٍ مِثْلًا بِمِثْلِ فَمَنْ زَادَ أَوْ اسْتَرَادَ فَهُوَ رِبَا﴾ رواه مسلم، پێغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمووی: زێڕ به‌
زێڕ، زیو به‌ زیو، ئه‌بی به‌ کیشانه‌ی یه‌کتی بزو هه‌ندی یه‌کتی بێ، هر که‌سێک زنده‌ بده‌،
یان زنده‌ وه‌ریگری، نه‌وه‌ بۆ هه‌ربوو لا نه‌بیته‌ پربیا. واته‌: هر چه‌ند پاش ماوه‌یه‌کیش نه‌و
زنده‌یه‌ وه‌ریگری هر پربیا به‌.

﴿بایستی فرۆشراو پێش وه‌رگرتنی﴾

(وَلَا يَبْعُ مَا ابْتَاعَهُ) دروست نیه‌ فرۆشتنی نه‌و شته‌ی که‌ کڕیوه‌تی به‌لام وه‌ری نه‌گرتوه
(حَتَّى يَقْبِضَهُ) تا وه‌ری نه‌گرتی، یان نه‌یگوزیته‌وه‌ بۆ شوینیکرتی تر ﴿عَنْ حَكِيمِ بْنِ
حِزَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: إِذَا اشْتَرَيْتَ شَيْئًا فَلَا تَبِعْهُ حَتَّى تَقْبِضَهُ﴾ رواه احمد،
پێغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمووی: هر کاتیک شتیکت کړی، مه‌یفرۆشه‌ تا وه‌ری نه‌گرتی.

﴿ناگاداری﴾: شتی فرۆشراو تا کړیاره‌که‌ وه‌ری نه‌گرتی، هر له‌ نه‌ستری فرۆشیاره‌که‌یه‌،
واته‌: نه‌گه‌ر له‌ ناو چوو، فرۆشته‌که‌ هه‌لته‌وه‌شیته‌وه‌و ئه‌بی پاره‌که‌ بداته‌وه‌ کړیاره‌که‌.
جا بزانه‌: مه‌به‌ست به‌ وه‌رگرتن نه‌مه‌یه‌: فرۆشراوه‌که‌ بخړیته‌ ژیر ده‌سه‌لاتی کړیاره‌که‌

وَلَا يَبِيعُ اللَّحْمَ بِالْحَيَوَانِ، وَيَجُوزُ بَيْعُ الذَّهَبِ بِالْفِضَّةِ مُتَفَاضِلًا نَقْدًا،
وَكَذَلِكَ الْمُطْعُومَاتُ لَا يَجُوزُ بَيْعُ الْجِنْسِ مِنْهَا بِمِثْلِهِ إِلَّا مُتَمَاثِلًا، نَقْدًا، وَيَجُوزُ بَيْعُ
الْجِنْسِ مِنْهَا بِغَيْرِهِ مُتَفَاضِلًا، نَقْدًا،

نه گهر خانوو، یان زهوی و شتیکی و ابن: که نه گوارزیته وه، چونکه نه گهر بگوارزیته وه،
نه بی له شوینی خوی بیبانه شوینیکی تر.

(وَلَا يَبِيعُ اللَّحْمَ) ههروه ها دروست نیه فرۆشتنی گوشت (بِالْحَيَوَانِ) به نازه لی زیندوو، جا
گوشتی بخوری، یان نا ﴿نَهَى النَّبِيُّ ﷺ عَنْ بَيْعِ اللَّحْمِ بِالشَّاةِ﴾ رواه الحاكم، پیغه مبه رﷺ
قه ده غمی کردوه: گوشت به مهر بفرۆشری.

(وَيَجُوزُ) دروسته (بِيعُ الذَّهَبِ) فرۆشتنی زینر (بِالْفِضَّةِ) به زیو (مُتَفَاضِلًا) هه رچه ندهش
یه کیکیان له ویتر زیاتر بن (نَقْدًا) به و مرجه ی دستبجی بن، ههروه ها دروسته پاره ی
وولاتیک به پاره ی وولاتیکی تر بفرۆشری، هه رچه ندهش یه کیکیان له ویتر زیاتر بن، به و
مرجه ی دستبجی بن، واته: پیش لیک جیابوونه وه - مهریو لا - پاره که بده نه یه کتر،
چونکه مهر یه که یان جۆریکی جیاوازه له ویتر ﴿عَنْ عُبَادَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: فَإِذَا
اخْتَلَفَتْ هَذِهِ الْأَصْنَافُ فَيُعْمَرُ كَيْفَ شِئْتُمْ إِذَا كَانَ يَدًا يَدًا﴾ رواه مسلم، پیغه مبه رﷺ
فه رموی: مهر کاتیک جۆری نه و شتانه لیک جیاواز بوو، به مهر شیوه یه ک پیتان خۆشه
بیفرۆشن، نه گهر دهست به دهست بن.

(وَكَذَلِكَ الْمُطْعُومَاتُ) خورده مه نیش وه کو زینو زیوه: (لَا يَجُوزُ) دروست نیه (بِيعُ الْجِنْسِ مِنْهَا)
په گه زیک له خورده مه نی بفرۆشری (بِمِثْلِهِ) به وینه ی خوی: وه کو گه نم به گه نم، جۆ به جۆ،
هه رچه ندهش یه کیکیان له ویتر باشر بن (إِلَّا مُتَمَاثِلًا) مه گهر به نه ندازه ی یه کتری بن (نَقْدًا)
وه دستبجی بن، واته: پیش لیک جیابوونه وه - مهریو لا - شنه که بده نه یه کتری.

(وَيَجُوزُ) دروسته (بِيعُ الْجِنْسِ مِنْهَا) په گه زیک له خورده مه نی بفرۆشری (بِغَيْرِهِ) به
په گه زیک جیاواز (مُتَفَاضِلًا) هه رچه ندهش یه کیکیان له ویتر زیاتر بن: وه ک کیلویه ک
گه نم به دوو کیلوی جۆ (نَقْدًا) به و مرجه ی دستبجی بن ﴿عَنْ عُبَادَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ
النَّبِيُّ ﷺ: الذَّهَبُ بِالذَّهَبِ وَالْفِضَّةُ بِالْفِضَّةِ وَالْأَثَرُ بِالْأَثَرِ وَالشَّعِيرُ بِالشَّعِيرِ وَالْأَثَرُ بِالشَّعِيرِ
وَالْمِلْحُ بِالْمِلْحِ مَثَلًا بِمِثْلِ سِوَاءٍ سِوَاءٍ يَدًا يَدًا﴾ فَإِذَا اخْتَلَفَتْ هَذِهِ الْأَصْنَافُ فَيُعْمَرُ
كَيْفَ شِئْتُمْ إِذَا كَانَ يَدًا يَدًا﴾ رواه مسلم، پیغه مبه رﷺ فه رموی: زینر به زینر، زیو به
زیو، گه نم به گه نم، جۆ به جۆ، قه سب به قه سب، خوی به خوی، نه بی به نه ندازه ی یه ک
بنو دهست به دهست بن، به لام نه گهر جۆری نه وانه لیک جیاواز بوو، نه و کاته چۆنی
پیتان خۆشه بیفرۆشن، نه گهر دهست به دهست بن.

وَلَا يَخْرُجُ وَلَا يَنْزِلُ حَتَّى يَنْزِلَ الْغَيْبُ
 (فَصَلِّ) وَالْمُتَّبِعَانِ بِالْخِيَارِ مَا لَمْ يَتَفَرَّقَا، وَلَهُمَا أَنْ يَشْتَرِطَا الْخِيَارَ إِلَى ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ،
 وَإِذَا وُجِدَ بِالنَّبِيِّ غَيْبٌ

﴿ناگاداری﴾: هر شتیک به قهرز بدا به و مرجعی له نه ندازهی خوی زیاتر، یان باشتری بداتوه، نه وه دروست نیو و پیبایه، هه دیسی ﴿فَمَنْ زَادَ أَوْ اسْتَرَادَ فَهُوَ رَبٌّ﴾ به لگه، ههروهک باسمان کرد.

جا بزانه: له و زیاده وه رگرتنه قهرز، جیوازی نیه له نیوان زیرهو زیو و پارهو خوارده مه نیو نازه لو دارو ناسنو شتی تر.

(وَلَا يَجُوزُ) دروست نیه (بَيْعُ الْفَرِّ) فروشتنیک که فریودانی نن دا بن، وه ک شته که ی نه دیتین، یان نه زاننی چهنده و چونه، ههروهک باسمان کرد.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَأْسِي بِشِيمَانِبُونِوَهُوَهُ لَه كَرِينِ وَفَرُوشْتِنِ﴾

به شیمانبونوه سنی جوره:

یه کم پی نی نه گوتری: (خِيَارُ الْمَجْلَسِ) - به شیمانبونوه ی دانیشگا (وَالْمُتَّبِعَانِ) کپارو فروشیار (بِالْخِيَارِ) بزیان هه یه به شیمان بینوه (ما لَمْ يَتَفَرَّقَا) له و ماوه ی که لیک جیا نه بوینه وه، به و مرجعی هه رویو لا نه لین: به شیمانبونوه مان نه بن. جا نه گه هر یه کیکیان گوتی: به شیمانبونوه م نه بن. تنها هه نه و مال به شیمانبونوه ی له ده ست نه چن ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: الْبَيْعَانِ بِالْخِيَارِ مَا لَمْ يَتَفَرَّقَا أَوْ يُخَيَّرَ أَحَدُهُمَا الْآخَرَ﴾ رواه الشيخان، پیغه مبرک ﷺ هه رموی: کپارو فروشیار بزیان هه یه به شیمان بینوه تا لیک جیا نه بنه وه، یان تا یه کیک به و یتر نه لئ: به شیمانبونوه نه بن.

دووه م: پی نی نه گوتری: (خِيَارُ الشَّرْطِ) - به شیمانبونوه ی مرج (وَأَهْمَا) دروسته بی هه رویو لا (أَنْ يَشْتَرِطَا الْخِيَارَ) کپینو فروشتنه که بکن به مرجی به شیمانبونوه (إِلَى ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ) تا سن پوزی ته لو، به لام زیاتر دروست نیه ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لِرَجُلٍ: إِذَا بَايَعْتَ فَعَلْ لَأَخْلَابَةٍ، ثُمَّ أَلْتِ بِالْخِيَارِ فِي كُلِّ سَلْعَةٍ ابْتَعْتَهَا ثَلَاثَ أَيَّامٍ﴾ رواه البيهقي وغيره، پیغه مبرک ﷺ به پیاویتی هه رموی: کاتی کپینو فروشتنت کرد، بلی: فیلبازی نیه. نینجا تا ماوه ی سنی شهوان مانی به شیمانبونوه ت هه یه.

نینجا بزانه: نه گه به شیمانبونوه بی هه رویو لا هه بو، قازانچو زه ره ری فروشرلوه که له ماوه ی نه و سنی پوزانه دا: نه گه بووه هی کپاره که نه وه بی کپاره که یه، نه گه ر نا: بی خاوه نه که یه تی.

سنی یه م: (خِيَارُ الْعَيْبِ) - به شیمانبونوه ی که موکوبی (وَإِذَا وَجِدَ) هه کاتیک ناشکرا بوو (بِالنَّبِيِّ) له شته فروشرلوه که، یان له پاره که (عَيْبٌ) که موکوبی یه کی وه ها: که پیش

لِلْمُشْتَرِي رَدُّهُ، وَلَا يَجُوزُ بَيْعُ الثَّمَرَةِ مُطْلَقًا إِلَّا بَعْدَ بُدُوِّ صِلَاحِهَا،

وهرگرتنی هه بویو له نرخى کهم بکاتهوه، نه وه (قَلَّمُشْتَرِي رَدُّهُ) کپاره که بوی دروسته بیگه پینیتته وه سر خاوه نه که ی، هه روه ها نه گه ر مهرجیکیش له فرۆشراوه که دا نه هاته جی: وه ک به مهرجی ناوسی کپیبتی و ناوس نه بئ، هه ر بوی دروسته بیداته وه.

ئینجا بزانه: نه بی گه راندنه وه ی فرۆشراوه که، یان هی پاره که ده سته جی بئو به په له بئ، واته: نه گه ر گه راندنه وه ی لوا خست، یان شته که ی به کار هینا، مانی گه راندنه وه ی نامینئ، که وایوو: با به په له بیداته وه ده ست خاوه نه که ی، یان وه کیلی خاوه نه که ی، جا نه گه ر هیجیانی ده ست نه که وتن، با بیداته ده ست (قازی)، نه گه ر (قازی) ش نه بو، یان نه گونجا بیداته وه ده ست (قازی)، نه بی لای نوو شاهید بلئ: نه م کپینه م هه لوه شانده وه. ئینجا دروست نیه شته که به کار بئین:

﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ اشْتَرَى شَاةً مُصْرَاةً فَهِيَ بِخَيْرِ النَّظَرَيْنِ بَعْدَ أَنْ يَحْلُبَهَا: إِنْ شَاءَ أَمْسَكَهَا، وَإِنْ شَاءَ رَدَّهَا وَصَاعًا مِنْ تَمْرٍ﴾ رواه الشيخان، پیغه مبه ر ﷺ فرمووی: هه ر که سیک مه پتی کپی که به فیئل شیریان له ناو گوانه کاندرا پراگرتبو، با سه رپشک بئ: نه گه ر پئی خۆشه با بیه پینیتته وه، نه گه ر نا: با بیداته وه خاوه نه که ی له گه ل ساعتی قه سپ.

﴿ناگاداری﴾: پیش هه لوه شانده وه ی کپینو فرۆشتنه که: قازانچو زه رده ی فرۆشراوه که هی کپاره که یه، قازانچو زه رده ی پاره که ش هی فرۆشیاره که یه ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: عَنْ النَّبِيِّ ﷺ: أَخْرَجَ بِالضَّمَانِ﴾ صححه الترمذي، پیغه مبه ر ﷺ فرمووی: به ره می فرۆشراوه که بز کپاره که یه چونکه له تۆله ی نه وایه.

جا بزانه: نه رکی گه راندنه وه ی فرۆشراوه که له به ر هه ر هۆیه ک بئ، له سه ر کپاره که یه تا نه و شوینه ی لئی وه رگرتوه، نه رکی گه راندنه وه ی پاره که ش له سه ر فرۆشیاره که یه.

هه روه ها بزانه: هه ر لایه نیک له به ر هه ر هۆیه ک په شیمان بۆوه، به لام به شرع مانی په شیمانی نه بو، سوننه ته: لایه نه که ی تر یارمه تی ی بداو لئی وه ریگرتته وه ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ أَقَالَ مُسْلِمًا أَقَالَهُ اللَّهُ عَشْرَةَ﴾ رواه ابودلود، پیغه مبه ر ﷺ فرمووی: هه ر که سیک وه لامی په شیمان بوونه وه ی موسولمانیک بداته وه، خوی گه وه چاو پۆشی له گوناهه کانی نه کا.

﴿ فرۆشتنی میوه ﴾

(وَلَا يَجُوزُ) دروست نیه (بَيْعُ الثَّمَرَةِ) فرۆشتنی هیچ میوه یه که هه ر به سه ر دره خته وه بئ (مُطْلَقًا) بئ نه وه ی مهرجی برینه وه ی بز دابنئ (إِلَّا بَعْدَ بُدُوِّ صِلَاحِهَا) ته نها پاش ناشکرابوونی بیگه یشتنی دروسته بیفرۆشتئ، جا به مهرجی برینه وه بئ، یان به مهرجی

وَلَا يَبِيعُ مَا فِيهِ الرُّبَا بِجِنْسِهِ رَطْبًا إِلَّا اللَّبَنَ.
(فَصْلٌ) وَيَصِحُّ السَّلْمُ حَالًا وَمَوْجَلًا

میشتند و به سهر درهخته که وه ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾ نَهَى النَّبِيُّ ﷺ عَنْ بَيْعِ الثَّمَرَةِ حَتَّى يَسْلُوَ صِلَاحُهَا ﴿﴾ رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ قهدهغی کرد وه: میوه - که هر به درهخته وه بی - بفروشری تا پیگه یشتنی دهرنه که وی. که واته: نه گهر خاوه نه که ی بق خوی له درهخته که ی کرده وه و فروشتی، یان به کپاری گوت: نه بی لی بکه ی وه. نه و فروشتنه دروسته.

(وَلَا يَبِيعُ مَا فِيهِ الرُّبَا) هر وه ما دروست نیه: فروشتنی نه و خواردنی ریبا ی تریا به (بِجِنْسِهِ) هر به ره گزی خوی (رَطْبًا) له کاتی تری دا: وه ک فروشتنی تری به تری، یان خورما به خورما، یان تری به میوژ، یان خورما به قهسپ، چونکه به ووشک کردنه وه کم نه بنه وه ﴿عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾ سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ عَنْ بَيْعِ الرُّطْبِ بِالثَّمَرِ؟ فَقَالَ: أَيْتَقْصُ الرُّطْبُ إِذَا بَيْسَ؟ قَالُوا: نَعَمْ. فَتَهَى عَنْ ذَلِكَ ﴿﴾ رواه اصحاب السنن، پرساریان له پیغمبر ﷺ کرد: نایا دروسته تهره قهسپ به قهسپ بفروشری؟ فرموی: نایا به ووشک کردنه وه کم نه کاته وه؟ گوتیان: به لی. نه ویش قهدهغی کرد.

که و ابوی: نه بی میوژ به میوژ، قهسپ به قهسپ بدری، چونکه له مه زیاتر کم نابنه وه (إِلَّا اللَّبَنَ) تنها شیر دروسته به شیر بفروشری، ماست به ماست بفروشری.

﴿پاشکوی﴾: هر اومه فروشتنی هر شتیکی بیته هزی گونا هباری: وه ک فروشتنی چه ک به پیکر، یان تری به وه که سه ی نه ی کاته مه ی - شه پاب، یان هر دره مانیکی بیته هزی بیهوشی: به پیاو خراب، چونکه خوی گوره فرموی هتی: ﴿وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ﴾ یارمه تی به کتری مه دن بق گونا هباری و نوژمنکاری خوا.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَأْسٌ (سَلْمٌ)﴾

واته: فروشتنی شتیکی که له به رچا و نه بی و ناوونیشانی بگوتری و هر له م دانیشنه شد ا پاره که ی بدری، وه ک بلی: نه م پانزه دینار هم دا به تو به سه له می ره گه نمیکی قهده هاری له فلانه پوژ وه له فلانه شوینه بده ری. نه وه یش وه ری بگری و پزنی بی.

(وَيَصِحُّ السَّلْمُ) سه له م دروسته (حَالًا) هر بق نه م کاته، نه گهر شته سه له م تیکر وه که ده ست بکه وی، واته: بتوانی به کسر له دوی پاره و هر گرتن بچی بیهینی.

(وَمَوْجَلًا) هر وه ما سه له م بق کاتی له مه وواش دروسته، واته: له مه ووا له کاتی دیار کربودا شته که بداته کپاره که ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا﴾ قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ الْمَدِينَةَ وَهُمْ يُسَلِّفُونَ فِي الثَّمَارِ السَّنَةَ وَالسَّنِينَ، فَقَالَ ﷺ: مَنْ أَسْلَفَ فِي شَيْءٍ فَلْيَسْلِفْ فِي كَيْلٍ مَعْلُومٍ وَوَزْنٍ مَعْلُومٍ إِلَى أَجَلٍ مَعْلُومٍ ﴿﴾ رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ کوچی کرد بق (مدینه)، له و کاتی

فِي مَا تَكَامَل فِيهِ خَمْسَةُ شُرَائِطَ: أَنْ يَكُونَ مَضْبُوطاً بِالصَّفَةِ، وَأَنْ يَكُونَ جِنْساً لَمْ يَخْتَلِطْ بِهِ غَيْرُهُ، وَلَمْ تَدْخُلْهُ الثَّارُ لِإِحَالَتِهِ، وَأَنْ لَا يَكُونَ مُعَيَّناً، وَلَا مِنْ مَعِينٍ، وَأَنْ يَكُونَ مِمَّا يَصِحُّ بَيْنَهُ. ثُمَّ لِصِحَّةِ الْمُسْلَمِ فِيهِ ثَمَانِيَةٌ شُرَائِطَ: وَهُوَ أَنْ يَصْفَهُ -بَعْدَ ذِكْرِ جِنْسِهِ وَتَوَعُّهِ- بِالصِّفَاتِ الَّتِي يَخْتَلِفُ بِهَا الثَّمَنُ، وَأَنْ يَذْكَرَ قَدْرَهُ بِمَا يَنْفِي الْجَهَالََةَ عَنْهُ،

خه لکه که له نیتاوه پاره یان نه دا بۆ میوه ی سالیکی تر، یان دوو سالی تر، نه ویش فهرمووی: هر که سیک سه له نه کا، با پیتوانه که و کیشانه که دیارین چهنده، ماوه که شی دیارین.

(فِي مَا تَكَامَل فِيهِ) سه له له شتیکی وه هادا دروسته که تییدا کۆ بیته وه (خَمْسَةُ شُرَائِطَ) پینج مهرج:

یه که م: (أَنْ يَكُونَ مَضْبُوطاً بِالصَّفَةِ) نه وشته ی سه له می تییدا نه کری ئا وونیشانی به ته وای بگوتری.

دووم: (وَأَنْ يَكُونَ جِنْساً) شته که یه که ره گز بین (لَمْ يَخْتَلِطْ بِهِ غَيْرُهُ) شتی تری تیکه له نه بوین، که وایبو: سه له له که نمو جۆی تیکه لکرلودا دروست نیه.

سی یه م: (وَلَمْ تَدْخُلْهُ الثَّارُ) نه وشته ی سه له می تییدا نه کری، نابئ ناگر کاری تیکرد بین (لِإِحَالَتِهِ) بۆ گۆرپنی، که وایبو: سه له له چیشته و شتی برژاو و کولیندرلودا دروست نیه، به لام نه گر نه ندازه ی ناگره که ی دیار بوو: وه ک خشتو که چ و ساوار، نه وه دروسته.

چوارهم: (وَأَنْ لَا يَكُونَ مُعَيَّناً) نه وشته ی سه له می تییدا نه کری، نابئ له به رچاو و دیارکراوین، به لکو نه بی په نهان بینو قهرزین، که وایبو: دروست نیه بلئ: نه م پاره یه م دایه تو به سه له می نه م که نمه.

پینجه م: (وَلَا مِنْ مَعِينٍ) نابئ نه وشته ی سه له می تییدا نه کری هی شوینیکی دیارکراوین: که مه ترسی ده ست نه که وتنی لیبکری، وه ک بلئ: نه م پاره یه م دایه تو به سه له می که نمی فلان زه ویه، به لام نه گر بلئ: به سه له می که نمی فلان شاره نه وه دروسته.

(وَأَنْ يَكُونَ مِمَّا يَصِحُّ بَيْنَهُ) ههروه ها نه بی نه وشته ی سه له می تییدا نه کری، له و جۆره شتانه بین که فرۆشتنیان دروسته، که وایبو: سه له له سه گو زیلدا دروست نیه.

(ثُمَّ لِصِحَّةِ الْمُسْلَمِ فِيهِ) نینجا بۆ دروستبوونی سه له له له هه موو شتی کدا پتویسته (ثَمَانِيَةٌ شُرَائِطَ) هه شت مهرج بینه جین (وَهُوَ) نه و مهرجانه نه مهنه:

یه که م: (أَنْ يَصْفَهُ) ناوونیشانی بلئ (بَعْدَ ذِكْرِ جِنْسِهِ وَتَوَعُّهِ) پاش دیاری کردنی ره که زو جۆره که ی (بِالصِّفَاتِ الَّتِي) به و ناوونیشانانه ی (يَخْتَلِفُ بِهَا الثَّمَنُ) که نرخه که یان پئ نه گۆرپ، وه ک بلئ: که نمه که م که نمه به هاری به و هی مه هاباده.

دووم: (وَأَنْ يَذْكَرَ قَدْرَهُ) نه ندازه که شی بلئ (بِمَا يَنْفِي الْجَهَالََةَ عَنْهُ) به و جۆره ی نه زانی و فیلبازی پوونه دا، وه ک بلئ: نه وه نده کیلویه، یان نه وه نده ربه یه به ربه ی فلانه شوین.

وَإِنْ كَانَ مُؤَجَّلًا ذَكَرَ وَقْتَ مَحَلِّهِ، وَأَنْ يَكُونَ مُوجُودًا عِنْدَ الْإِسْتِحْقَاقِ فِي الْغَالِبِ، وَأَنْ يَذْكَرَ مَوْضِعَ قَبْضِهِ، وَأَنْ يَكُونَ الثَّمَنُ مَعْلُومًا، وَأَنْ يَتَقَابَضَا قَبْلَ التَّفَرُّقِ، وَأَنْ يَكُونَ عَقْدُ السَّلْمِ نَاجِزًا لَا يَدْخُلُهُ خِيَارُ الشَّرْطِ. (فَصْلٌ):

سئویم: (وَإِنْ كَانَ مُؤَجَّلًا) نه گهر سه له مه که بق ماوه به کی دواخرو بوو (ذَكَرَ وَقْتَ مَحَلِّهِ) نه بی کاتی هاتنی ماوه که دیاری بکا، وهك بلتی: له مانگی په مه زان بوم بیته. چوارهم: (وَأَنْ يَكُونَ مُوجُودًا) شته که دهست بکوی (عِنْدَ الْإِسْتِحْقَاقِ) له کاتی دیارکرودا (فِي الْغَالِبِ) به زوری: وهك سه له می گوئز له کاتی پایزدا. پینجهم: (وَأَنْ يَذْكَرَ مَوْضِعَ قَبْضِهِ) شوینی وهرگرتنی بق دیاری بکا، وهك بلتی: بوم بیته خانوری خومان له گهره کی نازادی. شه شهم: (وَأَنْ يَكُونَ الثَّمَنُ مَعْلُومًا) پاره که ناشکرا بی بق هر دوو لا: که چه ندهو می کام وولاته.

حه فتمه: (وَأَنْ يَتَقَابَضَا) پاره که بداته دهست فروشیاره که و نه ویش وهری بگری و قبولی بکا (قَبْلَ التَّفَرُّقِ) پیش نه وهی له و دانیشتنه دا لیک جیا بینه وه، واته: نه گهر گوتی: به یانی ده دینارت نه ده می به سه له می په گه نمیک، نینجا پویشته، نه وه دروست نیه. هه شتمه: (وَأَنْ يَكُونَ عَقْدُ السَّلْمِ نَاجِزًا) پیکه اتنه که ی سه له م به یه کجاری بپرته وه، واته: (لَا يَدْخُلُهُ خِيَارُ الشَّرْطِ) نابی مرجی په شیمان بوونه وه دابنن، به لام تا له و دانیشتنه لیک جیا نه بنه وه، بق هر دوو لا دروسته په شیمان بینه وه.

﴿پاشکوف﴾: یه کمه: نه گهر شوینی دیارکرو که لکی نه ما بق نه وهی ماله سه له م تیکراوه که بیته و بیداته کپاره که، نه بی بیه نیتته شوینیکی تر که له وی نریک بی. دووم: نه گهر پیش هاتنی کاتی دیارکرو ماله که ی هینا، نه وه تبیینی نه کری: نه گهر کپاره که به وهرگرتنی نه م شته زهره ری لی ته که وت، واجب نیه وهری بگری، نه گهر نا: واجبه وهری بگری.

سئویم: نه گهر له کاتی دیارکرودا شته که برپایه وهو دهست نه که وت، کپاره که بوی دروسته ریکه وتنه که هلبوه شینیتته وهو پاره که ی وهری بگریته وه، یان با چاوه پوان بکا تا دهست نه که وی.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَأْسِي (رَهْن)﴾

واته: هر زداریک شتیک بکاته بارمه ته ی هر زتیک، بق نه وهی نه گهر هر زه که ی نه دلوه، له و شته بدریته وه. خوی که وره هر مو به تی: ﴿وَإِنْ كُنْتُمْ عَلَى سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا﴾

وَكُلُّ مَا جَازَ يَبْعُهُ جَازَ رَهْنُهُ فِي الدُّيُونِ، إِذَا اسْتَقْرَّ ثُبُوتُهَا فِي الذَّمَّةِ،
وَلِلرَّاهِنِ الرَّجُوعُ فِيهِ مَا لَمْ يَقْبِضْهُ الْمُرْتَهِنُ، وَلَا يَضْمَنُهُ الْمُرْتَهِنُ إِلَّا بِالتَّعْدِي،
وَإِذَا قَضَى بَعْضُ الْحَقِّ لَمْ يَخْرُجْ شَيْءٌ مِنَ الرَّهْنِ حَتَّى يَقْضِيَ جَمِيعَهُ.

فَرِهَانَ مَقْبُوضَةً ﴿﴾ نه گهر له سه فهر بوزو شتیکتان لیکنتر قهرز کردو که س نه بو بینوسن،
شتیک بکه نه بارمنه ی قهرزه که و قبولی بکه ن.

(وَكُلُّ مَا جَازَ يَبْعُهُ) هر شتیک دروست بین بفروشری (جَازَ رَهْنُهُ) دروسته به رهمن دابندری
(فِي الدُّيُونِ) به هوی گشت قهرزیک (إِذَا اسْتَقْرَّ ثُبُوتُهَا) به و مرجه ی قهرزه که جیگیر بوی
(فِي الذَّمَّةِ) له نه ستوی قهرزداره که دا، واته: قهرزه که قبولی بکا، نینجا رهمنه که دابنی.

(وَلِلرَّاهِنِ) دروسته بق دانهری رهمنه که - که قهرزداره که به - (الرَّجُوعُ فِيهِ) په شیمان
ببیتته وه له دانانی رهمنه که (مَا لَمْ يَقْبِضْهُ الْمُرْتَهِنُ) به و مرجه ی وه رگری رهمنه که قبولی
نه کردین، واته: نه گهر قبولی کردو وه ری گرت، په شیمان بوونه وه ی بق نیه و ماله
رهمنکراوه که ش نه به ستریتته وه و نابنی بیفروشن و نابنی بیبه خشنی به بین پرسه
رهمنوه رگره که: که خاوه نی قهرزه که به.

﴿فَاكَادَارِي﴾: به کارهیتان و گشت سویدیکی تری ماله رهمنکراوه که - ته نها - بق
خاوه نه که به تی و به ختیو کردنی شی هر له سه خاوه نه که به تی ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ
النَّبِيُّ ﷺ: الظَّهْرُ يُرْكَبُ بِنَفَقَتِهِ إِذَا كَانَ مَرَهُونًا، وَلَكِنَّ الدَّرَّ يُشْرَبُ بِنَفَقَتِهِ إِذَا كَانَ مَرَهُونًا ﴿﴾
رواه البخاری، پیغمبر ﷺ فرموی: پشتی وولاغی رهمنکراو بق سواری به کار نه میتدیری
به هوی به ختیو کردنی، شیری گوانی رهمنکراو نه خوریتته وه به هوی به ختیو کردنی.

که و ابو: نه گهر خاوه ن قهرزه که، واته: رهمنوه رگره که سویدی لئوه رگرتو بق خوی به
کاری میتا، حرامه و نه بیتته رپیا، چونکه له مافی خوی زیاتر سویدی پی نه گا.
(وَلَا يَضْمَنُهُ الْمُرْتَهِنُ) تولی ماله رهمنکراوه که ناکه ویتته سه رهمنوه رگره که (إِلَّا بِالتَّعْدِي)
ته نها نه گهر که مته رغه می بکاو ماله که له ده ست بدا، نه وه نه بی تولی بزیمیری.

﴿فَاكَادَارِي﴾: ماله رهمنکراوه که نه بی له ژیر دهستی رهمنوه رگره که دابندری، نینجا
خاوه نه که ی خوی بق سود لئوه گرتن لی وه رنه گرتته وه، به لام نه گهر بق خویان ریک
که و تن که به په کجاری له لای خاوه نه که ی دابندری، نه وه دروسته.

(وَإِذَا قَضَى بَعْضُ الْحَقِّ) نه گهر قهرزداره که هه ندیک قهرزی دابه وه (لَمْ يَخْرُجْ) ده رناچی و
رذگار نابنی (شَيْءٌ مِنَ الرَّهْنِ) هیچ به شیک له ماله رهمنکراوه که، واته: گشتی هر به
رهمن نه میتیتته وه (حَتَّى يَقْضِيَ جَمِيعَهُ) تا گشت قهرزه که نه داته وه.

نینجا بزانه: نه گهر کاتی قهرز دانه وه هات، واجبه قهرزداره که: یان قهرزه که بداته وه،
یان ماله رهمنکراوه که به نینزی خاوه ن قهرزه که بفروشن و قهرزه که ی پی بداته وه.

(فَصْلٌ) وَالْحَجْرُ عَلَى سِنَّةِ الصَّبِيِّ، وَالْمَجْتُونُ،

﴿ يَا شَكُوبُ: لَهُ بَارِعَى قَهْرُ زِدَانِ ﴾

قهرزدان سوننه تئیکي گوره به پیتغه مبرر ﷺ فرمویه تی: ﴿مَنْ لَفَسَ عَنْ أُخِيهِ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ الدُّنْيَا لَفَسَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ﴾ رواه مسلم، هر که سیک دلته نگیه که برای خوی لایبا، خوی گوره دلته نگیه کی قیامه تی بۆ لاته با.

ئینجا بزانه: نه گهر قهرزداره که نه یتوانی قهرزه که بداته وه، نه وه چه پامه قهرزدانه وه دوا بخا، به لام نه گهر هزار بوو و نه یتوانی بیداته وه، نه وه واجبه خاوه ن قهرزه که چاوه پوانی مه بوونی بکا، جا نه گهر نه ختیک باری قهرزی بۆ سوک کرد، یان له گشتی گهرده نی نازاد کرد، نه وه جیگه ی په زامه نندی خواجه، پیتغه مبرر ﷺ فرمویه تی: ﴿مَنْ يَسَّرَ عَلَى مُعْسِرٍ يَسِّرَ اللَّهُ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ﴾ رواه مسلم، هر که سیک قهرزیک بۆ یه کتیک هزار بداته وه، یان لای خۆش بیی، یان ماوه ی بۆ دوا بخا، خوی گوره کاری دونیاو قیامه تی بۆ ناسان نه کا.

دیسان بزانه: هر کاتیک قهرزداره که - یان میراتگره کانی قهرزداره که - قهرزه که یان بۆ خاوه ن قهرزه که میناوه، واجبه: یان وه ری بگریته وه، یان گهرده نی قهرزداره که نازاد بکا، به و مرجه ی به وه رگریته وه ی تووشی زهره ر نه بی، جا هر کاتیک قهرزداره که قهرزه که ی له به رده م خاوه نه که ی دانا به شیوه یه کی وه ما: که نه یتوانی هه لیبگری، نه وه به وه رگریته وه دانه ندری، هر چه ند قبولیش نه کا.

﴿ فَصْلٌ: لَهُ بَأْسِي (حَجْرٌ) ﴾

واته: قه دهغه کردن له دهستکاری کردنی ملک و مال (وَالْحَجْرُ) قه دهغه کردن له دهستکاری کردنی ملک و مال (عَلَى سِنَّةِ) له سهر شهش جوره که سانه، جیاوازی نیر و من نیه: یه که م: (الصَّبِيُّ) له سهر منداله، واته: نابین مندال دهستکاری ملک و مالی خوی بکا: نه به فروشتن، نه به به خشین، نه به هیچ جوریکی تر، تا بلوغی نه بی، به و شیوه ی له به شی (چه یز دا باسمان کرد، وه نه بی له دوا ی بلوغ بوونیش عه قلی هه بی و بۆ دین و دینیای خوی بسازی، خوی گوره فرمویه تی: ﴿وَأَبْتَلُوا الْيَتَامَى حَتَّى إِذَا بَلَغُوا النُّكَاحَ فَإِنْ آنَسْتُمْ مِنْهُمْ رُشْدًا فَادْفَعُوا إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ﴾ منداله یه تیمه کان تا قی بکه نه وه که نزیکه بلوغیان بیی، ئینجا که بلوغیان بوو و گونجانی دین و دینیاتان لپه چاوا کردن، ماله که ی خویان بدنه وه دهستیان.

دووه م: (وَالْمَجْتُونُ) له سهر شیتته، نه ویش وه کو مندال نابین دهستکاری مالی خوی بکا تا چاک نه بیتته وه، چونکه بیرو هۆشی ناته واوه.

وَالسَّفِيهَ الْمُبْدِرُ لِمَالِهِ، وَالْمُفْلِسُ الَّذِي ارْتَكَبَتْهُ الدُّيُونُ، وَالْمَرِيضُ فِيمَا زَادَ عَلَى الثَّلْثِ، وَالْعَبْدُ الَّذِي لَمْ يُؤْذَنْ لَهُ فِي التَّجَارَةِ. وَتَصَرَّفُ الصَّبِيِّ وَالْمَجْنُونِ وَالسَّفِيهِ غَيْرُ صَحِيحٍ،

سعی بهم: (وَالسَّفِيهَ) له سر سه فيهه، واته: (الْمُبْدِرُ لِمَالِهِ) نه و که سهی مالی خزی به فیرو نه دا: وه که مالی خزی به زهره ریکی نقد بفروشتی، یان بکری، یان فپئی بدها، خوی که وه فرمویه تی: ﴿فَإِنْ كَانَ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ سَفِيهًا أَوْ ضَعِيفًا أَوْ لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يُمِلَّ هُوَ فُلْيَمْلِلْ وَلِيَّهُ﴾ نه گهر نه و که سهی مالی له سه ره، (سَفِيه) بوو، یان بی هیز بوو: وه که مندال، یان نه یته توانی بلی؟ له بهر لالی، با سه ره رشتکاره که ی له جیاتی بلی نو سه ره که ش بنووسن.

چوارهم: (وَالْمُفْلِسُ الَّذِي) له سر قهرزداریکی وه هایه (ارْتَكَبَتْهُ الدُّيُونُ) که قهرزه که هموو ماله که ی دابگریو ماله که ی بهروه سستی قهرزه کان نه کا، واته: (قازی) ی شرع قهدهغه دانه نیتته سر گشت ملک و ماله که ی، نینجا خانوو و زهوی و نازه لو ناومالی نه فروشتی و قهرزه کانی لته داته وه ﴿عَنْ ابْنِ كَعْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ حَجَرَ عَلَى مُعَاذٍ مَالَهُ وَبَاعَهُ فِي ذَيْنِ كَانَ عَلَيْهِ﴾ روه الدارقطني، پیغه مبر ﷺ قهدهغه ی له سر مالی (مُعَاذ) داناو فروشتی، له بهر نه و قهرزه ی له سه ری بوو.

پینجه م: (وَالْمَرِيضُ) له سر نه خوشیکی وه هایه: که مه ترسی مردنی لیکری (فیما) قهدهغه نه کری له و خیرو به خشینه ی (زَادَ عَلَى الثَّلْثِ) که زیاتر بی له سییه کی ماله که ی ﴿عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَاصٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَفَأَتَصَدَّقُ بِثُلْثِي مَالِي؟ قَالَ: لَا. قُلْتُ: بِشَطْرِهِ؟ قَالَ: لَا. قُلْتُ: بِثُلْثِهِ؟ قَالَ: أَلْثُلُ وَالْثُلُثُ كَثِيرٌ، إِنَّكَ إِنْ تَدَرَ وَرَثَتَكَ أَغْنِيَاءَ خَيْرٌ مِنْ أَنْ تَدْرَهُمْ عَالَةً يَتَكَفَّفُونَ النَّاسَ﴾ روه الشیخان، (سَعْد) له کاتی نه خوشی دا گوتی: (یارسول الله ﷺ) دوو به شی ماله که م بکه مه خیر؟ فرموی: نا. گوتی: نه دی نیوه ی؟ فرموی: نا. گوتی: نه دی سییه کی؟ فرموی: سییه ک بکه خیر، سییه ک زوره، به راستی نه گهر تر میراتگره کانت به ده وله مندی به جی بهیلی باشتره له وه ی به هزاری به جیبیان بهیلی و ده روزه له خه لک بکن.

شه شهم: (وَالْعَبْدُ الَّذِي) نه و جوره کویله به (لَمْ يُؤْذَنْ لَهُ فِي التَّجَارَةِ) که نیزن نه درابن کپینو فروشتن بکا.

(وَتَصَرَّفُ الصَّبِيِّ) ده ستکاری کردنی مندال و (وَالْمَجْنُونِ) ده ستکاری کردنی شییت و (وَالسَّفِيهِ) ده ستکاری کردنی (سَفِيهِ): له مالی خویاندا (غَيْرُ صَحِيحٍ) دروست نیه، جا نه و ده ستکاری کردنه: کپینو فروشتن بین، یان خیرکردن بین، یان زن ماره کردن، یان ته لاقدان بین، به لام نه گهر سه ره رشتکار نیزن بدها، دروسته (سَفِيهِ) کپینو فروشتن بکا.

وَتَصَرَّفُ الْمُفْلِسُ يَصِحُّ فِي ذِمَّتِهِ ذُونَ أَعْيَانِ مَالِهِ، وَتَصَرَّفُ الْمَرِيضِ فِيمَا زَادَ عَلَى الثَّلَاثِ مَوْقُوفٌ عَلَى إِجَازَةِ الْوَرَثَةِ مِنْ بَعْدِهِ، وَتَصَرَّفُ الْعَبْدِ يَكُونُ فِي ذِمَّتِهِ يُتَّبَعُ بِهِ إِذَا عُتِقَ.

﴿ناگاداری﴾: بروست نیه سهرپه رشتکاری شیت و مندال: ماله که یان بفرۆشی تهنه له بهر بهرزه وهندی ناشکرای نه وان نه بن، جا به نه ندازه ی پیویست نه بفرۆشی، ههروهه زه کاتیشیان بق نه دا.

(وَتَصَرَّفُ الْمُفْلِسِ) دهستکاری کردنی قهرزدار له مالی خۆی دا (يَصِحُّ فِي ذِمَّتِهِ) هه ره نه دهستکاریه ی بروسته که به قهرز بین (ذُونَ أَعْيَانِ مَالِهِ) نه که له خودی نه و مالی قه دهغه ی له سه ر داندرلوه، چونکه نه مه یان بق قهرزداره کاته.

(وَتَصَرَّفُ الْمَرِيضِ) خێرو وه سیته ی نه خۆش (فِيمَا زَادَ) له وه نه ندازه ی که زیتره (عَلَى الثَّلَاثِ) له سیته کی مالی خۆی (مَوْقُوفٌ) نه وه سستیندری (عَلَى إِجَازَةِ الْوَرَثَةِ) له سه ر پێگادانی گشت میراتگره کانی (مِنْ بَعْدِهِ) له پاش مردنی نه خۆشه که، واته: نه گه ر پێگایان دا، نه وه چه ندی به خۆی دایناوه، بقی نه کریتته خێرو وه سیته، وه نه گه ر پێگایان نه دا، نه وه تهنه سیته که که نه کریتتی و زیده که ش نه گه پێته وه بق میراتگره کان، هه ره که له باسی (وه سیته) دا پرونی نه که ینه وه، ان شاء الله تعالی.

﴿ناگاداری﴾: هه ره به خشینکی له نه خۆشی مردنی دا بیکا: وه کو نه زرو وه قفسو گه رده ن نازادکردن، نه وه گشتی له سه ر سیته که نه ژمیردری.

(وَتَصَرَّفُ الْعَبْدِ) کرپن و فرۆشتنی کرپله (يَكُونُ فِي ذِمَّتِهِ) له نه ستری خۆی دا به قهرز نه مینیتته وه، واته: (يُتَّبَعُ بِهِ) دلوای نه و شته ی له که کرپه تی و له دهستی چوو (إِذَا عُتِقَ) کاتی که نازاد کرا، که وابوو: پێش نه وه ی نازاد بکری نایب فرۆشیاره که دلوای هه چی له تیکا.

﴿پاشکۆ: ده پاره ی سهرپه رشتی و مال چاککردنه وه ی په تیم﴾

(وَلِيُّ أَمْرِ)، واته: سه ر په رشتکاری مندال و شیت: په که مجار باوکه، ئینجا باپیره وه به ره و سه ره وه، ئینجا نه و پیاوه ی نه وان دیارییان کردوه، ئینجا (قازی)، ئینجا نه گه ر (قازی) نه بو، یان بن دین و سته مکار بوو، واجبه پیاوما قولانی نه و شوینه سه ره رشتی بکه ن، واته: په کیک دیاری بکه ن بق سه ره رشتی مندال و شیت، هه رچه ند به کرۆش بی.

ئینجا بزانه: له فرمووه کی ئیمامی (شافعی) دا: له دوا ی باوکه و باپیره، دایک له هه موو که سیک له پێشتره، که وابوو: پیاوما قولان با هه ر دایکه که دیاری بکه ن، بق سه ره رشتی شیت و منداله کان، ئینجا نه ویش به بهرزه وهندی منداله کان دهستکاری له و ماله دا نه کا، جا نه گه ر دلوای کرپی کرد، پیاوما قولان کرپی په که له و ماله دیاری نه که ن.

ئینجا بزانه: بروسته بق سه ره رشتکاری شیت و منداله کان: خولرده مه نی نه وان و ه ی خۆیان تیکه ل بکا نه گه ر بهرزه وهندی شیت و منداله کانی تی دا بی، وه هه ره ها بۆیان

(فَصَلِّ) وَيَصِحُّ الصَّلْحُ مَعَ الْإِقْرَارِ لِي الْأَمْوَالِ وَمَا أَفْضَى إِلَيْهَا، وَهُوَ نَوْعَانِ: إِبْرَاءٌ، وَمُعَاوَضَةٌ، فَأَلْبِرَاءُ إِقْتِصَارُهُ مِنْ حَقِّهِ عَلَى بَعْضِهِ، وَلَا يَجُوزُ تَغْلِيْقُهُ عَلَى شَرْطٍ. وَالْمُعَاوَضَةُ عَدْوُلُهُ عَنِ حَقِّهِ إِلَى غَيْرِهِ،

دروسته میبانداری به و خوارند به کن نه گهر زیان به شیت و منداله کان نه گاه، نه م تیکه ل کردنه له کورده واری دا پی پی نه لئین: (مال چاک کردنه وه).

﴿ فَصَلِّ: لَهُ بَأْسِي (صَلْح) ﴾

واته: پیکهاتن بق نه هیشتنی کیشهی نیوان دوو کس، یان زیاتر. (وَصِحُّ الصَّلْحُ) پیکهاتن دروسته له نیوان دلوکارو دلوایکرو (مَعَ الْإِقْرَارِ) به و مرجعی دلوایکرو دان بنی به مافی دلوکار، یان شاهید هه بی، یان سویتد بخوری (فِي الْأَمْوَالِ) له و جوره شتانه دا: که ملکو مالن (وَمَا أَفْضَى إِلَيْهَا) هه م له و شتانه دا: که سه نه کیشنه وه لای مال، وه ک بلتی: له توله ی باوکت مه مکوزه نه وه نده ماله ت نه ده من. نه وه دروسته ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: الصَّلْحُ جَائِزٌ بَيْنَ الْمُسْلِمِينَ إِلَّا صَلْحًا حَرَمًا حَلَالًا أَوْ أَحْلًا حَرَامًا ﴿ صححه ابن حبان، پیته مبه ر رضی الله عنه فرموی: پیکهاتن له نیوان موسولماناندا دروسته، ته نها پیکهاتنیک دروست نیه: که حریمی پی حلال بکری، یان حلالی پی حریم بکری.

که و ابو: نه گهر پیکهاتنه که له باره ی ملکو مال نه بو، وه ک بلتی: (له سزای زینا به ردبارانم مه کن توله نه ده م). نه وه دروست نیه، چونکه به پیچه وانه ی یاسای نیسلامه.

(وَهُوَ) پیکهاتن (نَوْعَانِ) دوو جوره (إِبْرَاءٌ) یه که م: سولحی به خشینه، یان گه رده ن نازاد کردنه. (وَمُعَاوَضَةٌ) دووهم: سولحی گزپینه وه به، واته: وه رگرتنی شتیک له جیاتی شتیکی تر:

(فَالْإِبْرَاءُ) سولحی گه رده ن نازاد کردن و به خشین نه مه به: (إِقْتِصَارُهُ) دلوکار واز بینتی (مِنْ حَقِّهِ) له به شتیکی مافی خوی (عَلَى بَعْضِهِ) بق وه رگرتنی به شه که ی تر، واته: بلتی: (پاست نه که ی نه م چوار مه ره هی تویه). نه ویش بلتی: (نه م دوو مه ره م بده وه و نووه کانی تریش بق تو). نه وه به خشینه، یان بلتی: (پاست نه که ی سه د دینار قه رزداری تو م). نه ویش بلتی: (په نجا دینارم بده وه و له په نجا یه که ی تر نه تبورم). نه مه ش گه رده ن نازاد کردنه، که و ابو: نه توانی له هه مووی گه رده نی نازاد بکا.

به لام (وَلَا يَجُوزُ) دروست نیه (تَغْلِيْقُهُ) به ستنی نه و گه رده ن نازاد کردنه (عَلَى شَرْطٍ) به هیچ مرجیکه وه، وه ک بلتی: له سه ری مانگ گه رده ن نازاد نه که م، نه وه دروست نیه.

(وَالْمُعَاوَضَةُ) سولحی گزپینه وه نه مه به: (عَدْوُلُهُ عَنِ حَقِّهِ) دلوکار لابدا له مافی خوی (إِلَى غَيْرِهِ) بق وه رگرتنی شتیکی تر، وه ک بلتی: (نه م باغه هی منه)، یان بلتی: (هه زار دینار

وَيَجْرَى عَلَيْهِ حُكْمُ النَّبِيِّ، وَيَجُوزُ لِلْإِنْسَانِ أَنْ يُشْرِعَ رَوْشَنَا فِي طَرِيقِ نَالِدٍ
بِحَيْثُ لَا يَتَضَرَّرُ الْمَارُّ بِهِ، وَلَا يَجُوزُ فِي الدَّرْبِ الْمُشْتَرَكِ إِلَّا بِإِذْنِ الشُّرَكَاءِ،
وَيَجُوزُ تَقْدِيمُ الْبَابِ فِي الدَّرْبِ الْمُشْتَرَكِ، وَلَا يَجُوزُ تَأْخِيرُهُ إِلَّا بِإِذْنِ الشُّرَكَاءِ.

قه زرداری منی). ٹویش بلتی: (راست نه کهی، به لام له جیاتی باغه که، یان له جیاتی هه زار
دیناره که، نه م خانووہم لئوہ ریگره). ٹویش بلتی: باشه.

(وَيَجْرَى عَلَيْهِ) دیتہ سر ٹو پیکھاتنه ی به گورپنہ وہ (حُكْمُ النَّبِيِّ) گشت بپارہ کانی کرینو
فرۆشتن، واتہ: نه بی شتہ کان پاک بنو ملکی خویان بن، تا سئی پؤڈ دروستہ مارجی
به شیمانویونہ وہ دابننن، نه گہر شتہ که کم و کوپی ہی هه بوو نه یگہ پئنتیته وہ.

(وَيَجُوزُ) دروستہ (لِلْإِنْسَانِ) بؤ که سیکی خاوه ن خانوو (أَنْ يُشْرِعَ) له سر دیواری
خانووہ که ی بهینتیته دهر (رَوْشَنَا) زئده بانیک (فِي طَرِيقِ) به سر ناسمانی رینگه یه کی
وه هادا: (تافز) که هه ربوو سه ری دهریچن (بِحَيْثُ) به شیوه یه کی وه ها دروستی بکا: (لَا
يَتَضَرَّرُ الْمَارُّ بِهِ) زیان به و که سانه نه گه یهنن که به بن نه و زئده بانه دا هاتوچؤ نه که ن،
واتہ: نه و هنده به رز بی: شتی بارکراوی به بندا بپوا، جا توتومبیل بی، یان وولاغ، یان
ئاده میزاد، به گویره ی رینگه یه که.

(وَلَا يَجُوزُ) دروست نیه نه و زئده بانه بهینتیته دهر وه (فِي الدَّرْبِ الْمُشْتَرَكِ) له کؤلانیک
هاوبه ش، واتہ: رینگه که له سه ری کؤلان بپریته وه دهر نه چن (إِلَّا بِإِذْنِ الشُّرَكَاءِ) تنها به ئیزنی
خاوه نه کانی نه و کؤلانہ دروسته، که له خانووی وی به دواوه ترن، له م به ره و له و بهر.

(وَيَجُوزُ) دروسته (تَقْدِيمُ الْبَابِ) دهر گای خانوو بیاته تهنیشتی پیشه وه، واتہ: به ره و
سه ری کؤلان (فِي الدَّرْبِ الْمُشْتَرَكِ) له و کؤلانہ ی که هاوبه شه و سه ره که ی تری دهر ناچن
(وَلَا يَجُوزُ) دروست نیه (تَأْخِيرُهُ) دهر گاکه بیاته تهنیشتی دواوه، واتہ: به ره و کوتای
کؤلان (إِلَّا بِإِذْنِ الشُّرَكَاءِ) تنها به ئیزنی خاوه نه کانی نه و کؤلانہ دروسته، که له
خانووہ که ی وی به دواوه ترن، له م به ره و له و بهر.

﴿پاشکؤ﴾: نه گہر لکی بره ختہ کانی چووہ سه م ملکی که سیکی تر، یان چووہ سه م
رینگه یه که و زانی به هاتوچؤ کردن نه گه یاند، واجبه: لکه کان بپری، یان لایان بیا، هه روه ها
نه گہر دیواریک، یان داریک خوار بؤوه بؤ سه م رینگه، یان بؤ سه م ملکی که سیکی تر، واجبه:
لای بیا، هه روه ها دروست نیه تخوویی مولکی خوی، یان دیواری خوی بینتیته ناو رینگه،
هه رچند رینگه ش تنگ نه بی ﴿عَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ أَقْطَعَ شِبْرًا مِنَ
الْأَرْضِ ظُلْمًا طَوَّقَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِثْمًا مِنْ سَبْعِ أَرْضِينَ ﴿رواه الشيخان﴾، پئغه مبه ر ﷺ
فرمووی: هه ر که سیک بستیک به ناهق له شوینیک داگیر بکا، نه وه له رؤزی قیامه تدا خوا
نه یکاته ترق و نه یخاته ملی له هه ر حفت زه مینه کان.

(فَصَلِّ) وَشَرَايِطُ الْحَوَالَةِ أَرْبَعَةٌ أَشْيَاءٌ: رِضَا الْمُحِيلِ، وَقَبُولُ الْمُخْتَالِ - لَا الْمُحَالِ عَلَيْهِ -، وَكَوْنُ الْحَقِّ مُسْتَقْرراً فِي الذِّمَّةِ، وَاتِّفَاقُ مَا فِي ذِمَّةِ الْمُحِيلِ وَالْمُحَالِ عَلَيْهِ: فِي الْجِنْسِ وَالنُّوعِ وَالْحُلُولِ وَالتَّأْجِيلِ. وَتَبَرُّاً بِهَا ذِمَّةُ الْمُحِيلِ.

﴿ فِصْلٌ: لَهُ بِاسْمِ (حَوَالَةِ) ﴾

واته: گواستنه وهی قهرزیک له نه سستی قهرزداریک بق نه سستی قهرزداریکی تر، وه ک بلی: (کاک نازاد من ده دینار قهرزداری تو، وه کاک نه وزادیش ده دینار قهرزداری منه، برق لای کاک نه وزاد قهرزه که ی منی لیره ریگره وه بق خوت له جیاتی قهرزه که ی لای من).
(وَشَرَايِطُ الْحَوَالَةِ) مَرَجِهَ كَانِي دَرُوسْتَبُونِي حَوَالَه (أَرْبَعَةٌ أَشْيَاءٌ) چوارن: یه که م: (رِضَا الْمُحِيلِ) حواله که ر-واته: نه و قهرزداره ی خاوه ن قهرزه که نه نئیرئ- پازی بن.
دووه م: (وَقَبُولُ الْمُخْتَالِ) حواله که رلو-واته: خاوه ن قهرزی نئیردلو- پازی بن
(لَا الْمُحَالِ عَلَيْهِ) به لام حواله بق سه رکرو-واته: نه و قهرزداره ی خاوه ن قهرزه که ی ناردراوته سه ر- پیویست ناکا پازی بن، چونکه نه بی قهرزه که هر بداته وه: نه م، یان نه، که وابوو: نه گهر مردووش بن، هر دروسته ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَطْلُ الْغَنِيِّ ظُلْمٌ، وَإِذَا أَتَبِعَ أَحَدَكُمْ عَلَى مَلِيٍّ فَلْيَتَّبِعْ ﴿رواه الشيخان، پیقه مبه رﷺ قهرموی: دواختنی دانه وه ی قهرز سته مه و زوداری به، وه هرکه سیک نئیردرا بق لای قهرزداریکی مه بووی، با بچن. واته: بق نه وه ی قهرزه که ی خوی له نه وه ریگریته وه له جیاتی قهرزداره که ی خوی.

سی یه م: (وَكُوْنُ الْحَقِّ) هر دوو قهرزه کان (مُسْتَقْرراً) جیگر بوین (فِي الذِّمَّةِ) له نه سستی هر دوو قهرزداره کاند، واته: نه گهر نه چه سپاین، وه ک بلی: (بَيِّنْجِ دِينَارِمْ بِه قَهْرَزِ بَدِيٍّ، نَبِيْجَا بَرَقْ لَای قَهْرَزِدَارَهْ كَهْ م لَای وَه رِيْگَرَهْ وَه). نه وه دروست نیه.

چوارم: (وَاتِّفَاقُ مَا فِي ذِمَّةِ الْمُحِيلِ) وه کو به ک بن: نه و قهرزه ی له نه سستی حواله که ردایه و (وَالْمُحَالِ عَلَيْهِ) وه نه وه ی له نه سستی حواله بق سه رکرو لایه (فِي الْجِنْسِ) واته: قهرزه کان له یه که ره گز بن (وَالنُّوعِ) وه له یه ک جور بن، واته: نه گهر نه وه گنم بوو، نه بی نه وی تریشیان هر گنم بن، نه گهر به کتیکیان جق بوو و نه وی تر گنم بوو، حواله که دروست نیه (وَالْحُلُولِ) نه بی هر دوو قهرزه کان وه کو یه کتری کاتی دانه وه یان هاتبن (وَالتَّأْجِيلِ) نه گهر ماوه یان مابو، ماوه که یان وه کو یه کتر بن.

(وَتَبَرُّاً بِهَا) پزگار نه بی به م حواله به (ذِمَّةُ الْمُحِيلِ) نه سستی حواله که ر، هر وه ما حواله بس سه رکرویش قهرزه که ی حواله که ری له نه سستی نه بیته وه، چونکه واجبه بیداته وه حواله که رلو.

(لَفْصَلٌ) وَيَصِحُّ ضَمَانُ الدَّيُونِ الْمُسْتَقْرَّةِ فِي الدَّمَةِ إِذَا عَلِمَ قَدْرَهَا، وَالصَّاحِبُ الْحَقُّ مُطَالِبَةٌ مَنْ شَاءَ: مِنَ الضَّامِنِ وَالْمَضْمُونِ عَنْهُ إِذَا كَانَ الضَّمَانُ عَلَى مَا بَيْنَنَا، وَإِذَا غَرِمَ الضَّامِنُ رَجَعَ عَلَى الْمَضْمُونِ عَنْهُ إِذَا كَانَ الضَّمَانُ وَالْقَضَاءُ يَأْذَنُ،

﴿ لَفْصَلٌ: لَهُ بَاسِي (ضَمَان) زَامِينِي ﴾

واته: قهرزی که سیکی تر بخاته نه ستوی خوی نه گهر نهو که سه نهیداته وه، خوی بیداته وه.
(وَيَصِحُّ) دروسته (ضَمَانُ الدَّيُونِ) بییته زامینی نهو قهرزانهی (الْمُسْتَقْرَّةِ) که جیگیر بوبین (فِي الدَّمَةِ) له نه ستوی قهرزداردا (إِذَا عَلِمَ قَدْرَهَا) بهو مهرجهی نه ندازهی قهرزه کان بزاندری: چه ندهو چ جورده ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ: لَزِمَ رَجُلٌ غَرِمًا لَهُ بِعَشْرَةِ دَنَانِيرٍ، فَتَحَمَّلَ بِهَا النَّبِيُّ ﷺ فَقَضَاهَا عَنْهُ﴾ رواه ابوداود وابن ماجه، پیاویک پیاویکی تری گرتبو، چونکه ده دیناری قهرزدار بوو، نینجا پیغهمبر ﷺ بووه زامینی، به لام له ماوهی دیارکراودا پیاوه که بوی نه گونجا قهرزه که بداته وه، جا پیغهمبر ﷺ له جیاتی دایه وه.

(وَالصَّاحِبُ الْحَقُّ) دروسته بق خاوهن قهرزه که (مُطَالِبَةٌ مَنْ شَاءَ) داوای قهرزه که له هر کامیان بکا: (مِنَ الضَّامِنِ) له زامینه که (وَالْمَضْمُونِ عَنْهُ) یان له قهرزداره که (إِذَا كَانَ الضَّمَانُ) بهو مهرجهی زامینی به که (عَلَى مَا بَيْنَنَا) بهو شیوهی به: که باسمان کرد، واته: بزانی قهرزه که چه ندهو چونه و جیگیر بوبین.

هر وه ها پیویسته زامینه که ش خاوهن قهرزه که بناستی ﴿عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ﷺ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أَلْزَعِيمُ غَرِمٌ﴾ رواه الترمذی، پیغهمبر ﷺ فرموی: زامین نه بی توله بزمنی، واته: نه گهر قهرزداره که نهیداله.

(وَإِذَا غَرِمَ الضَّامِنُ) جا هرکاتیک زامینه که قهرزه که ی داوه له جیاتی قهرزداره که (رَجَعَ) نه گهریته وه (عَلَى الْمَضْمُونِ عَنْهُ) بق سر قهرزداره که: بق نه وهی چه ند قهرزی بق داوه ته وه، نه وندهی لته وریگریته وه (إِذَا كَانَ الضَّمَانُ) بهو مهرجهی زامینی به که و (وَالْقَضَاءُ) قهرزدانه وه که ش (يَأْذَنُ) به نیزی قهرزداره که بوبین.

به لام نه گهر له خوی وه به بین نیزی قهرزداره که بووه زامینو قهرزه که ی دایه وه، نه وه له کیس خوی نه پروا ناتوانی لی وه ریگریته وه.

هر وه ها نه گهر زامین نه بو، به لام له خوی وه قهرزی که سیکی تری دایه وه: جا قهرزداره که زیندوو بین، یان مرصوو بین، نه مش له کیس خوی نه چنو ناتوانی لی وه ریگریته وه.

نینجا بزانه: فرموده ی راستر نه مهیه: نه گهر به نیزی قهرزداره که بووه زامینو به بین پرس قهرزه که ی دایه وه، بوی دروسته له قهرزداره که وه ریگریته وه.

وَلَا يَصِحُّ ضَمَانُ الْمَجْهُولِ، وَلَا مَالٌ يَجِبُ إِلَّا ذَرَكُ الْمَيْمِيعِ.
(فَصْلٌ) وَالْكَفَالَةُ بِالْبَدَنِ جَائِزَةٌ إِذَا كَانَ عَلَى الْمَكْفُولِ بِهِ حَقٌّ لَادِمِيٌّ.
(فَصْلٌ):

(وَلَا يَصِحُّ) دروست نیه (ضَمَانُ الْمَجْهُولِ) زامینی ئه و قهرزه‌ی که نه زاندرله چه نده و چونه
(وَلَا مَا لَمْ يَجِبْ) ههروهه دروست نیه زامینی قهرزیک که هیشتا نه که و بیته نه سستی
قهرزداره که، به لام له فرموده‌ی کونی نیمامی (شافعی) دا: دروسته و بیته زامین.
(إِلَّا ذَرَكُ الْمَيْمِيعِ) ته‌نہا زامینی داواکردنی ماله فرؤشرله که دروسته، پاش وه‌رگرتنی
پاره که، واته: بلئی: نه‌گه‌ر ئه و شته به مالی دزیاری ده‌رچوو، یان فیلی تی‌دا کرابوو، من
زامینم پاره‌که‌ت نه‌ده‌مه‌وه.

﴿ فَصْلٌ: لَهُ بَأْسِي (كَفَالَةٌ) ﴾

واته: هینانی ئاده‌میزانیک - بئ شویئیکی دیارکرو - بخته نه‌سستی خوی.
(وَالْكَفَالَةُ) که‌فیلایه‌تی (بِالْبَدَنِ) به هینانی لاشه‌ی ئاده‌میزانیک (جَائِزَةٌ) دروسته، چونکه
نه‌مه‌ش به‌شیکه له زامینی (إِذَا كَانَ) به و مرجه‌ی هه‌بی (عَلَى الْمَكْفُولِ بِهِ) له سه‌ر ئه و
که‌سه‌ی بووه‌ته که‌فیلی (حَقٌّ لَادِمِيٌّ) مالی ئاده‌میزانیک له سه‌ریئ: وه‌کو قهرز، یان
مالئیکی‌تر، یان سزایه‌کی کوشتن، یان لیکردنه‌وه‌ی نه‌ندامیک، یان بریندارکردنیک، به‌لام له و
سزایانه‌ی که مالی خودانه، که‌فیلایه‌تی دروست نیه: وه‌کو زیناو دزی و کافرپوون.

ئینجا بزانه: واجبه که‌فیله‌که له کاتو شویئیی دیارکرودا ئاده‌میزاده‌که ئاماده بکا، جا
به‌م ئاماده‌کردنه له که‌فیلایه‌تی بزکاری ئه‌بی، به‌لام نه‌گه‌ر ئاده‌میزاده داواکروه‌که له
کاتو شویئیی دیارکرودا ئاماده نه‌بو، که‌فیله‌که‌ش ئاماده‌ی نه‌کردو مافه‌که‌شی نه‌دا،
ئه‌بی که‌فیله‌که به‌ند بکریئ تا داواکروه‌که له شویئیی دیارکرودا ئاماده ئه‌بی، یان تا
نه‌زانین مردوه، یان پای‌کردوه بئ شویئیکی وه‌ها: که ده‌سه‌لاتمان به سه‌ری‌دا نه‌بی،
واته: نه‌گه‌ر به‌کیک له‌وانه هه‌بوو: که‌فیله‌که نازاد نه‌که‌ین.

﴿ نَاكَادَارِي ﴾: دروست نیه داوای مافه‌که له که‌فیله‌که بکریئ، به‌لام نه‌گه‌ر که‌فیله‌که به
ویستی خوی، یان له ترسی به‌ندیخانه، ماله‌که‌ی دوه‌ خواهن ماف، ئه‌وه نابئ به‌ند
بکریئ، ماله‌که‌ش وه‌کو قهرز نه‌بیته ملکی خواهن ماف، واته: هه‌ر کاتیک داواکروه‌که
هاته‌وه، یان مرد، واجبه ماله‌که بدریته‌وه که‌فیله‌که.

﴿ فَصْلٌ: لَهُ بَأْسِي (شَرِكَةٌ) شَرِيكَايَهٗتِي ﴾

واته: هاویه‌شی‌ی دوو که‌س، یان زیاتر له شتی‌کدا. ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: قَالَ
اللَّهُ تَعَالَى: أَنَا ثَالِثُ الشَّرِيكَيْنِ مَالٌ يَخُنُ أَحَدَهُمَا صَاحِبَهُ فَإِذَا خَانَ خَرَجْتُ مِنْ بَيْنِهِمَا ﴿
رواه أبو داود، خوی‌گه‌وره له حدیسیکی قودسی‌دا فرموده‌ی: من هاوپی‌ی سه‌یه‌مینم بئ

وَالشَّرَكَةُ خَمْسَةُ شَرَايِطَ: أَنْ تَكُونَ عَلَى نَاصِ مِنَ الدَّرَاهِمِ وَالذَّنَانِيرِ، وَأَنْ يَتَّفَقَا فِي الْجِنْسِ وَالنُّوعِ، وَأَنْ يَخْلَطَا الْمَالَيْنِ، وَأَنْ يَأْذَنَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا لِصَاحِبِهِ فِي التَّصَرُّفِ، وَأَنْ يَكُونَ الرِّبْحُ وَالْخُسْرَانُ عَلَى قَدْرِ الْمَالَيْنِ.

ئەو دوو ھاوبەشانەى خیانەت لەگەڵ یەكترى ناکەن، جا ھەر کاتى یەكێکیان خیانەتى لەگەڵ ئەوى تر کرد، من لە نۆوانیان دەرئەچم.

(وَالشَّرَكَةُ) بۆ دروستبوونی شریکایەتى (خَمْسَةُ شَرَايِطَ) پێنج مەرج پێویستن: یەكەم: (أَنْ تَكُونَ عَلَى نَاصِ) شریکایەتى لە پارەى لیدراویى، واتە: (مِنَ الدَّرَاهِمِ) یان دیرھەمى زێو بێ (وَالذَّنَانِيرِ) یان دینارى زێر بێ.

بەلام ئەو فەرموودە یە بێ ھێزەو فەرموودەى راستر ئەمە یە: شریکایەتى دروستە لە ھەموو شتیكى كە بە تەرازو بکیشری، یان بە پە بپیوئى.

دووم: (وَأَنْ يَتَّفَقَا) مالهەكان وەك یەك بێ (فِي الْجِنْسِ وَالنُّوعِ) یەك پەگەزو یەك جۆر بێ، بەلام پێویست ناکا بە ئەندازەى یەكتر بێ.

سەى یەم: (وَأَنْ يَخْلَطَا الْمَالَيْنِ) ھاوبەشەكان مالهەکیان تێكەڵ بکەن بە شتووەیەكى وەھا: لە یەكترى جیا نەکرینەو.

چوارەم: (وَأَنْ يَأْذَنَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا) ھەربوولا لە ھاوبەشەكان ئیزن بەدا (لِصَاحِبِهِ) بۆ ھاوبەشەكەى تر (فِي التَّصَرُّفِ) لە کڕین و فرۆشتن، واتە: پاش تێكەڵکرنى مالهەكە ھەربوویان بلیتە یەكتر: (وَأَبُوهُم) شریكى تۆ و ئیزنم دای لە کڕین و فرۆشتنى ئەم مالهە.

﴿ناگادارى﴾: ئەگەر بە یەكەو مالتیکیان دەست كەوت: بە ھۆى میرات، یان بە کڕین، یان بە بەخشین، ئەو تەنھا مەرجى چوارەم و مەرجى پێنجەم پێویستن.

پێنجەم: (وَأَنْ يَكُونَ الرِّبْحُ وَالْخُسْرَانُ) قازانج و زەرەرى ئەو شریکایەتى یە (عَلَى قَدْرِ الْمَالَيْنِ) بەگوێرەى ئەندازەى مالهەکیان بێ، ھەر چەند یەكێکیان لەوى تر زیاتر ئیشى کڕیبێ:

كە وابوو: ئەگەر بەم مەرجە پێك كەوتن: كامەیان زیاتر ئیش بکا قازانجەكەى ئەویان زیاتری، ئەو دروست نیە و ئەبى قازانجەكە و زەرەرەكە ھەر بەگوێرەى مالهەكان بێ:

بۆ وێنە: ئەگەر بەشى یەكێکیان سەد دینار بوو، بەشى ئەوى تر یان پەنجا دینار بوو، ئەو خاوەنى سەد دینارەكە دوو بەشى زەرەرو قازانجى بۆ دائەندری، خاوەنى پەنجا یەكەش یەك بەشى زەرەرو قازانجى بۆ دائەندری.

ئینجا بزانە: لە مەزھەبى نىمامى (حنفى) دا دروستە: بەشە مالهەکانیان یەكسان بێ، بەلام بەشە قازانجى یەكێکیان زیاتر بێ، چونكە لیزانترە، یان بەھێزترە، یان زیاتر كار ئەکا.

﴿ناگادارى﴾: بۆ ھیچیکیان دروست نیە- بە بێ ئیزنى ھاوبەشەكەى تر- بە قەرز بفرۆشى، یان بە پارەى وولاتىكى تر بفرۆشى، یان بە زەرەر بفرۆشى، یان لەو شارە بيباتە

شارىكى تر، چونكە تۆلەى ئەكەوتتە سەر.

وَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا فَسُخِّهَا مَتَى شَاءَ، وَمَتَى مَاتَ أَحَدُهُمَا بَطَلَتْ.
(فَصْلٌ) وَكُلُّ مَا جَازَ لِلإِنْسَانِ التَّصَرُّفُ فِيهِ بِنَفْسِهِ

(وَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا) دروسته بق هر دو لا (فَسُخِّهَا) شریکایه تی به که هابوه شیتنه وه (مَتَى شَاءَ) هر کاتن چه ز بکا (وَمَتَى مَاتَ أَحَدُهُمَا) هر کاتیک به کیک له و دوو شریکانه مرد (بَطَلَتْ) شریکایه تی به که هالته وه شیتنه وه، چونکه مارجی هر دوو هاویه شه کان نه مه یه: نه بی بتوانن ده ستکاری مالی خویان بکن به کرینو فروشتن.

﴿ناگاداری﴾: نه وهی باسماں کرد، هاویه شی بوو به مال، به لام هاویه شی به له ش دروست نیه، وه ک بلن: (وهره با به یه که وه نه م کاره بکه یزو هر چی ده ستماں که وت، به نیوه بیماں). به لام نیما می (حنفی) و نیما م (مالک) و نیما م (أحمد) ﴿رنگای نه م جوره هاویه شیه یان دلوو، به و مارجی کاره که یه ک جوره بی، به لگه یان نه م حدیسه یه: ﴿عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ﴾: قَالَ اشْتَرَكْتُ أَنَا وَعَمَّارٌ وَسَعْدٌ فِيمَا نُصِيبُ يَوْمَ بَدْرٍ، فَجَاءَ سَعْدٌ بِأَسِيرَيْنِ وَلَمْ أَجِءْ أَنَا وَعَمَّارٌ بِشَيْءٍ﴾ رواه النسائي، (عبدالله) فرموی: منو (عمان) و (سعد) خومان کرده شریکی به کتر له و شته ی له غه زای (بدر) ده ستماں نه که وی، نینجا (سعد) دوو دیلی گرتن و هیتانی، نیمه ش هیچمان ده ست نه که وت.

﴿پاشکون﴾: نه گهر که سیک مرد، کومه لیک مال و مندالی گوره و بچوکی له پاش به جئ مان و ماله که یان به ش نه کرد، به م جوره په فتار نه که ن:

هر کامه یان به و ماله ژنی هیتا، یان چه جی کرد، یان له شتیکی تری سهرف کرد، نه وه نه بی به شی یه تیمه کان بداته وه، هر وه ها نه بی به شی گوره کانیش بداته وه نه گهر نینیان نه دابو، یان به و مارجی نینیان دابو: که نه وانیش به نه ندازه ی وی سهرف بکن، به لام نه گهر به گرده ن نازادی نینیان دابو، نه وه واجب نیه به شی گوره کان بداته وه.

هر وه ها: نه گهر به کیکیان شتیکی کپی بو: نه گهر ته نها به نیازی خوی کپی بوی، نه وه ته نها بق خوی ته، وه نه گهر به نیازی گشتیان کپی بو، یان به مالی میراته که کپی بوی، نه وه گشتیان تی دا به شدار نه بن، جا نه گهر باوه ریان پی نه کرد: نایا بق خوی کپی بی، یان بق گشتیان، نه بی سویند بخوا، تاکو باوه ری پی بکری، هر وه ها کیشی هاویه شه کانی تریش هر به م جوره نه برپته وه.

جا بزانه: ده رباره ی زهره رو له ناوچوونی ماله که و دزینو نه و جوره شتانه باوه ر به هاویه شه داوا لیکراوه که نه کری به و مارجی سویند بخوا.

﴿فَصْلٌ: لِه بَاسِي (وَكَالَّة) وَكَيْلَايَه تِي﴾

واته: نیش و کاری خوی بداته ده ست یه کیک تر، تاکو له جیاتی خوی بوی بکا. (وَكُلُّ مَا جَازَ) هر شتی که دروست بن (لِلإِنْسَانِ) بق نه دمه یزاد (التَّصَرُّفُ فِيهِ بِنَفْسِهِ)

جَازَ لَهُ أَنْ يُوكَلَ فِيهِ أَوْ يَتَوَكَّلَ عَنْ غَيْرِهِ، وَالْوَكَالَةُ عَقْدٌ جَائِزٌ وَلِكُلِّ مِنْهُمَا لَسْخُهَا مَتَى شَاءَ، وَتَنْفَسُخُ بِمَوْتِ أَحَدِهِمَا، وَالْوَكِيلُ أَمِينٌ فِيمَا يَقْبِضُهُ وَفِيمَا يَصْرِفُهُ، وَلَا يَضْمَنُ إِلَّا بِالتَّفْرِيطِ،

به خوی دہستکاری له و شتہ دا بکا: وهك كپینو فروشتنو، ژن ماره كردنو ته لاقدانو نهو جوړه شتانه (جاز له) بزی دروسته (ان يوكل فيه) په كيكی تر بکاته وه کیلی خوی که نیشه که ی بک بکا (او يتوكل عن غيره) یان به خوی بیته وه کیلی که سیکي تر نیشه که له جیاتی نهو بکا ﴿عَنْ عُرْوَةَ الْبَارِقِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ بَعَثَ مَعَهُ بَدِينًا لِيَشْتَرِيَ لَهُ أَضْحِيَّةً﴾ رواه البخاری، (عروہی باریقی) فرمویوه تی: پیغه مبر ﷺ ناردمی مه ریکی بک بکرم بک قوریانی، واته: به وه کیلیه تی.

که و ابو: دروست نیه مندالو شیت: نه بینه وه کیلی که سیکي تر و نه که سیک بکه نه وه کیلی خویان، به لام دروسته سر په رشتکاری نه وان بیته وه کیلو وه کیلیش بگری بک کاروباری نه وان.

﴿ثَاكِلَادَارِي﴾: هر خوابه رستی یه که ته نها به زمان و لاشه بی، دروست نیه وه کیلی بک بگری: وه کو نویزو پښوو، به لام نه گهر هر به مال بوو، یان تیکه له مال و لاشه بوو، نه وه دروسته که سیکي تر بکاته وه کیلی خوی: وه کو زه کاتو هجو قوریانی نهو جوړه شتانه ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَحَرَ ثَلَاثًا وَسِتِّينَ بَدَنَةً، وَأَمَرَ عَلِيًّا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنْ يَذْبَحَ الْبَاقِي﴾ رواه مسلم، پیغه مبر ﷺ به دهستی خوی شهستو سن ووشتری سر برین بک قوریانی و به نیمامی (علی) فرموی: سی و هفته کانی تر سر بگری له جیاتی وی، واته: سه ووشتری کردنه قوریانی.

(وَالْوَكَالَةُ عَقْدٌ جَائِزٌ) وه کیلیه تی مامله تیکی وه هایه: دروسته نه و او بگری و دروسته نه کری، که و ابو: (وَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا) دروسته بک وه کیله که و بک وه کیلگره که (فَسْخُهَا) وه کاله ته که ه لبوه شیتته وه (متی شاء) هر کاتی حز بکا، جیاولزی نیه: به کری بو بیته وه کیل، یان نا.

(وَتَنْفَسُخُ) وه کاله ته که ه لته وه شیتته وه (بِمَوْتِ أَحَدِهِمَا) به مردنی یه کیک له هر دوویان (وَالْوَكِيلُ أَمِينٌ) وه کیل له شرعدا به نه مین داندرلوه (فِيمَا يَقْبِضُهُ) له و شتی وهری نه گری بک وه کیلگره که (وَفِيمَا يَصْرِفُهُ) وه له و شتی سهرنی نه کا له مالی وه کیلگره که.

(وَلَا يَضْمَنُ) که و ابو: تولی ناکه ویته سر نه گهر شتیکی له دهست چوو، یان زه ره ریکی کرد (إِلَّا بِالتَّفْرِيطِ) نه نها به که مته رغمی تولی نه که ویته سر: وهك بیدانه دهست مندالیک، یان شیتیک، یان پاسی نرو درنده ی لیته کا.

وَلَا يَجُوزُ أَنْ يَبَّعَ وَيَشْتَرِيَ إِلَّا بِثَلَاثَةِ شُرَاطٍ: أَنْ يَبَّعَ بِشَمَنِ الْمِثْلِ، وَأَنْ يَكُونَ نَقْدًا،
بِنَقْدِ الْبَلَدِ. وَلَا يَجُوزُ أَنْ يَبَّعَ مِنْ نَفْسِهِ، وَلَا يَقْرَأُ عَلَى مُوَكَّلِهِ إِلَّا بِإِذْنِهِ.
(فَصَلِّ) وَالْمَقْرُبِهِ ضَرْبَانِ: حَقُّ اللَّهِ تَعَالَى، وَحَقُّ الْآدَمِيِّ،

(وَلَا يَجُوزُ) دروست نیه (أَنْ يَبَّعَ) وه کیله که شت بفروشی و (وَيَشْتَرِيَ) شت بکپی به
بی پرسی وه کیلگره که (إِلَّا بِثَلَاثَةِ شُرَاطٍ) تهنا به سی مهرج دروسته:
یه کهم: (أَنْ يَبَّعَ بِشَمَنِ الْمِثْلِ) به نرخی هاوینتهی خوی بکپی و بفروشی، واته: به چند پاره
دهست نه کهوت، نابین به زیاتر بیکپی، مهره ها چند پاره ی نه کرد، نابین به که متر بیفروشی.
دووم: (وَأَنْ يَكُونَ نَقْدًا) شته کپوه که، یان پاره که دهم دو دست وهریگری و نابین قهرز بی.
سی یهم: (بِنَقْدِ الْبَلَدِ) به پاره ی نهو شوینته بفروشی نه که به پاره ی وولاتیکی تر.
(وَلَا يَجُوزُ) دروست نیه (أَنْ يَبَّعَ مِنْ نَفْسِهِ) وه کیله که شته که بفروشیته خوی، مهره ها
دروست نیه شتیکیش له خوی بکپی بؤ وکیلگره که ی.

مهره ها دروست نیه له مندالی شیت، یان بچوکی خوی بکپی و پی بی بفروشی، مهر چند
وه کیلگره که شتیزنی بدا، به لام دروسته له منداله گوره که ی و له باوکی خوی بکپی و
پینان بفروشی.

(وَلَا يَقْرَأُ) دروست نیه دان به شتیک بنی (عَلَى مُوَكَّلِهِ) له نژی وکیلگره که ی خوی (إِلَّا بِإِذْنِهِ)
تهنا به پرسی وی دروسته، وه ک بلن: وه کیلی من به، دان بنی به وه: که (من ده دینار
قهرزدار ی فلانم). به لام فهرموده ی به هیتر نه فهرموی: به نیزنیش مهر دروست نیه.
﴿پاشکون﴾: دروسته وه کیله که له به رامبر وه کیلایه تی کری وهریگری، به لام دروست
نیه - به بی پرسی وه کیلگره که - نه ویش وه کیلیکی تر بگری، تهنا نه گهر نیشه که زور
بوو، یان به خوی توانای نه بو بیکا، یان لی نه نه هات، نه وه دروسته به بی نیزن
وه کیلیکی تر بگری.

نینجا بزانه: نه گهر له وه کیلایه تی که سیک گومانان هه بوو، نه بی به دوو شاهید باوه پی
پن بکه ین، جا نه گهر وه کیله که گوتی: ماله که دزروه، یان له ناو چوه، یان گوتی:
داومه ته وه خاوه نی، هیچ شاهیدیش نه بو، نه وه به سویند باوه پی پی نه که ین، به لام
نه گهر گوتی: داومه ته وه که سیک تر، نه بی شاهید هه بی.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بِأَسَى (إِقْرَار)﴾

واته: دانپینان به مانی که سیک تر له سهر خوی. (وَالْمَقْرُبِهِ) نهو مافه ی ناده میزاد له سهر
خوی ناشکرای نه کاو دانی پیدا نه هینن (ضربان) دوو به شن:

یه کهم: (حَقُّ اللَّهِ تَعَالَى) مانی خوی گوره یه: وه کو زیناو زه کاتو نهو جوره شتانه.
دووم: (وَحَقُّ الْآدَمِيِّ) مانی ناده میزاده: وه کو قهرزو مالی زه ونکرلو و نهو جوره شتانه.

فَحَقُّ اللَّهِ تَعَالَى يَصِحُّ الرَّجُوعُ فِيهِ عَنِ الْإِقْرَارِ بِهِ، وَحَقُّ الْآدَمِيِّ لَا يَصِحُّ الرَّجُوعُ فِيهِ عَنِ الْإِقْرَارِ بِهِ، وَتَفْتَقِرُ صِحَّةُ الْإِقْرَارِ إِلَى ثَلَاثَةِ شَرَائِطَ: الْبُلُوغُ، وَالْعَقْلُ، وَالْإِخْتِيَارُ، وَإِنْ كَانَ بِمَالٍ أُعْتَبِرَ فِيهِ شَرْطُ رَابِعٍ: وَهُوَ الرُّشْدُ،

ثینجا بزانه: ناده میزاد به هر کامیان له و دوانه دانی هینا، بهر پرسیار نهین، واته: له شه ریعه تدا چی له سهر داندراوه جین به جین نه کرئی ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أَعْدُوَّ يَا أُنَيْسُ إِلَى امْرَأَةٍ هَذَا فَإِنْ اعْتَرَفْتَ فَارْجُمَهَا﴾ رواه الشيخان، پیغه مبه ر ﷺ فهرموویه سه حابه یه ک- که ناوی (أنیس) بوو-: برق لای نافرته تی نه م پیاره نه گهر دانی هینا به زینا کردن، بهر دبارانی بکه.

(فَحَقُّ اللَّهِ تَعَالَى) هر شتی که تنها مال خوی گوره بین (يَصِحُّ الرَّجُوعُ فِيهِ) دروسته تی په شیمان بییته وه (عَنِ الْإِقْرَارِ بِهِ) پاش نه وهی دانی پیدا هینا وه. بق وینه: نه گهر بلتی: من زینام کردوه، ثینجا بلتی: په شیمانم، یان بلتی: به درق وام گوت. نه وه دروسته وازی لیته هیندرئی.

(وَحَقُّ الْآدَمِيِّ) به لام مال ناده میزاد (لَا يَصِحُّ الرَّجُوعُ فِيهِ) دروست نیه په شیمان بییته وه (عَنِ الْإِقْرَارِ بِهِ) له دان پیدا هینانی، بق وینه: نه گهر بلتی: من ده دیناری فلان قهر زدارم. ثینجا بلتی: دروم کرد، یان بلتی: په شیمانم. نه وه په شیمانیه دروست نیه وازی لیته هیندرئی. (وَتَفْتَقِرُ) پیویستی هیه (صِحَّةُ الْإِقْرَارِ) بق نه وهی دان پیدا هینانه که دروست بین (إِلَى ثَلَاثَةِ شَرَائِطَ) نه بی سی مارج بینه جین (الْبُلُوغُ) یه که م: بلوغی بوین. (وَالْعَقْلُ) دووهم: عه قلی هین، واته: من دال و شیت دان به هر شتی که دان بینن دروست نیه ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: رُفِعَ الْقَلَمُ عَنْ ثَلَاثَةٍ: عَنِ الثَّامِ حَتَّى يَسْتَقِظَ، وَعَنِ الصَّغِيرِ حَتَّى يَكْبُرَ، وَعَنِ الْمَجْثُونِ حَتَّى يُفِيقَ﴾ رواه احمد وغيره، پیغه مبه ر ﷺ فهرمووی: سن جوره که س نویسی تاوانیان له سهر لاندراوه، یه که م: نوستووتا هه شیار نه بیته وه. دووهم: من دال تا گوره نه بین. سی یه م: شیت تا چاک نه بییته وه.

(وَالْإِخْتِيَارُ) سی یه م: دان پیدا هینانه که سی به خوشی خوی بین، که واته: نه گهر له ترسان، یان له بهر لیدان قسه یه کی کردو دانی به شتی که هینا، نه وه دروست نیه و بهر پرسیار نابین، خوی گوره فهرموویه تی: ﴿إِلَّا مِنْ أَكْرَهٍ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ﴾ کافر یوون ته نها له سهر نه و که سه نانوسری: که زدی لی کراوه و دلشی پر له باوه ره.

(وَإِنْ كَانَ بِمَالٍ) نه گهر دان پیدا هینانه که به مال بوو (أُعْتَبِرَ فِيهِ شَرْطُ رَابِعٍ) نه بی مارجیکی چواره مینی تی دا بین (وَهُوَ الرُّشْدُ) نه ویش گونجانی دینو دویایه، واته: نه گهر (سَفِيه) بلتی: من قهر زداری فلانم، به هیچ داناندرئی.

وَإِذَا أَقْرَبَ بِمَجْهُولٍ رُجِعَ إِلَيْهِ فِي بَيَانِهِ، وَيَصِحُّ الإِسْتِثْنَاءُ فِي الإِقْرَارِ إِذَا وَصَلَهُ بِهِ، وَهُوَ فِي حَالِ الصَّحَّةِ وَالْمَرَضِ سَوَاءً.
(لِصَلِّ) وَكُلُّ مَا يُمكنُ الإِنْتِفَاعُ بِهِ مَعَ بَقَاءِ عَيْنِهِ جازَتْ إِعَارَتُهُ إِذَا كَانَتْ مَنَافِعُهُ آساراً، وَتَجَوُّزُ العَارِيَةِ: مُطْلَقَةً، وَمَقَيَّدَةً بِمُدَّةٍ.

(وَإِذَا أَقْرَبَ بِمَجْهُولٍ) هر كاتيك دانی هینا به شتیکی نه زاندارو، وهك بلی: شتیکی فلان
قه زدارم (رُجِعَ إِلَيْهِ فِي بَيَانِهِ) نه بی هر به نه و بلیین بزمان پوون بکاته وه.
(وَيَصِحُّ الإِسْتِثْنَاءُ فِي الإِقْرَارِ) جیا کردنه وه دروسته له و شته ی دانی پیدآ هینا وه (إِذَا وَصَلَهُ
بِهِ) به و مرجه ی به یه که وه بلی، واته: دروسته بلی: من سه د دینار قه زرداری فلانم
ته نها بیست دینار نه بن. نه وه دروسته.

(وَهُوَ) دان هینان به هر مافیک (فِي حَالِ الصَّحَّةِ) له و کاته ی ته ندروستی باشه (وَالْمَرَضِ)
له و کاته ی نه خوشه (سَوَاءً) هر وه که یه کتری وایه، هر چه ند نه خوشیه که ش مه ترسی
مردنی لی بکری.

﴿ لَفْصَلٌ: لَهُ بَاسِي (عَارِيَّة) خَوَاسْتَن ﴾

واته: شتیك له که سیتی تر بخوازی بق نه وه ی سودی لی وه ریگری، نینجا بیداته وه.
﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَانَ فَرَعٌ بِالْمَدِينَةِ فَاسْتَعَارَ النَّبِيَّ ﷺ فَرَسًا مِنْ أَبِي طَلْحَةَ فَرَكِبَهُ﴾
رواه البخاری، مه ترسیه که له (مدینه) پووی دا، جا پیغه مبه رﷺ نه سپیگی له (أبو طلحة)
خوازتن وه سواری نه سپه که به ره و پووداره که پویشته.

(وَكُلُّ مَا يُمكنُ الإِنْتِفَاعُ بِهِ) هر شتیك بگونجی سودی لی وه ریگری (مَعَ بَقَاءِ عَيْنِهِ) له که ن
نه وه شدا خودی شته که بمینئ له دوی به کارهاتن (جازَتْ إِعَارَتُهُ) دروسته به خوازتن
بیداته که سیتی تر (إِذَا كَانَتْ مَنَافِعُهُ) به و مرجه ی سوده کانی نه و شته (أَثاراً) بمینئته وه
تا شته که مایی، نه که کوتایی بن، که و ابو: خوازتنی مؤم بق داگیرساندن دروست نیه،
چونکه به هزی به کارهینان له ناو نه چن.

﴿نَاكَادَارِي﴾: هر شتیك سود لی وه رگرتنی دروست بن، به خوازدانی خیره، وه هر شتیك
سود لی وه رگرتنی چه رام بن، به خوازدانی گونا ه، خوی که وره فرموویه تی: ﴿وَتَعَاوَنُوا
عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى وَلا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ﴾ یارمه تی یه کتری بدهن له سه ر
چاکه و خواپه رستی، یارمه تی یه کتر مه دن له سه ر گونا ه و دوژمنکاری.

(وَتَجَوُّزُ العَارِيَةِ) شت خوازتن دروسته (مُطْلَقَةً) به بن ماوه دانان (وَمُقَيَّدَةً بِمُدَّةٍ) هر وه ها
دروسته ببه ستری به ماوه یه کی دیار کراو، وه بلی: بق ماوه ی مانگیک له لات بن.
نینجا بزانه: ماوه دیار کرابی، یان دیار نه کرابی: بق هر نوو لا دروسته په شیمان بینه وه.

وَهِيَ مَضْمُونَةٌ عَلَى الْمُسْتَعِيرِ بِقِيمَتِهَا يَوْمَ تَلْفِهَا.
(فَصْلٌ):

(وَمِی) مالی خوارزواو نه گهر له ناو چوو، یان نرزا، یان که م و کوپوی لی په بیدا بوو (مضمونه) توله ی بؤ داندراوه (علی المستعیر) له سر نهو که سه ی خوارزویه تی، بهو مهرجه ی مندال، یان شیت نه بی (بقیمتها) توله ی به گویره ی نرخه که یه تی (یوم تلفها) نرخ ی نهو پرژه ی تی یدا له ناو چوو، هر چه ند که متراغه میشی نه کردین ﴿عَنْ صَفْوَانَ بْنِ أُمَيَّةَ﴾: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ اسْتَعَارَ مِنْهُ أُذْرُعًا يَوْمَ حُنَيْنٍ فَقَالَ: أَغْضَبُ يَا مُحَمَّدٌ ﷺ؟ قَالَ: بَلْ عَارِيَةٌ مَضْمُونَةٌ ﴿رواه أبو داود، پیغه مبه ر ﷺ﴾ چند زری په کی خوارز له (سفوان) بؤ جهنگی (حونه ین)، نینجا (سفوان) گوتی: نایا زه وتی نه که ی؟ پیغه مبه ر ﷺ فرموی: به لکو به خوارزن و هریان نه گرم، نه گهر له ناو چوون، توله یان نه دم.

﴿ناگاداری﴾: نه گهر به هزی به کاره ی تانیک ی نيزندراو شته که له ناو چوو، یان که م و کوپوی هیئا، توله ی ناکه ویته سر، بهو مهرجه ی به کاره ی تانکه که له سنوور تینه په پری و له مندالو شیت نه یخوارز تبی، واته: نه گهر داس له کاتی برویته دا شکا، یان وولاغ له بن باردا، یان له کاتی کیلاندا گیانی ده رچوو، یان قاچی شکا، توله ی ناکه ویته سر، به لام: نه گهر نرزا، یان گورگ خوردی، یان سووتا، یان له راده به دهر به کاری هیئا، نهوه توله ی له سهره، ههروه ما نه گهر له مندال، یان له شیت خوارز تبیتی، توله ی هر له سهره.

﴿پاشکو﴾: نه گهر خاوه نه که و مالخوزه که بووه کیشه یان، خاوه نه که نه یگوت: به کری داومه ته تز. مالخوزه که ش نه یگوت: به خوارزن داوته. یان خاوه نه که نه یگوت: مال که ت نه داومه وه. مالخوزه که ش نه یگوت: داومه ته وه. هیچ شاهیدیش نه بو، نهوه باوهر به خاوه ن مال که نه کری بهو مهرجه ی سویند بخوا.

نینجا بزانه: نرکی گهراند نه وه ی مال خوارزواوه که بؤ خاوه نه که ی له سر مالخوزه که یه. ﴿ناگاداری﴾: نه گهر به ریدو خوړلو دره ختی زه ویی سهره وه زلی بؤ ناو زه ویی خواره وه - که هی که سینکی تر بوو - نهوه به ریدو خوړلو دره خته که هر هی خاوه نه که یه تی، به لام له سهری واجبه: لای بیا، یان سولج بکا له گال خاوه نی خواره وه.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بِاسِي (غَضْب)﴾

واته: زه و تکریدن و داگیر کردنی مافی که سینکی تر به نامه ق. زه و تکریدن له گوناهه که وره کانه، جا مافی گشتی بی، یان تاییه تی بی ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِنَّ دِمَانَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ عَلَيْكُمْ حَرَامٌ﴾ رواه الشیخان، پیغه مبه ر ﷺ فرموی: خوینتان و مالتان و نابوو و ناموستان له به کتری هه رماه.

وَمَنْ غَصَبَ مَالاً لِأَحَدٍ لَزِمَهُ رَدُّهُ، وَأَرَشُ نَقْصِهِ، وَأَجْرَةُ مِثْلِهِ، فَإِنْ تَلَفَ ضَمَنَهُ بِمِثْلِهِ إِنْ كَانَ لَهُ مِثْلٌ، أَوْ بِقِيَمَتِهِ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ مِثْلٌ: أَكْثَرَ مَا كَانَتْ مِنْ يَوْمِ الْقَضْبِ إِلَى يَوْمِ التَّلْفِ.

که واپس: نه گهر داوای شتیکی له که سیک کرد، نه ویش له ترسان، یان له شهرمان شته که ی داین، یان به بی نین سوار ی و لاغیک، یان توتوموبیلیک بوو، یان چوه خانووئیکو خاوه نه که ی دهر کرده دهر وه، یان ریگای نه دا خاوه نه که سود له خانوه که ی وهریگری، نه وانه گشتی به زه وتکردن دانه ندرین.

(وَمَنْ غَصَبَ مَالاً لِأَحَدٍ) هر که سیک مانی که سیک تر زهوت بکا (لَزِمَهُ رَدُّهُ) واجب بیداته وه خاوه نه که ی ﴿عَنْ سَمْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: عَلَى الْيَدِ مَا أَخَذْتَ حَتَّى تُؤَدِّيَهُ﴾ رواه أصحاب السنن، پیغمبر ﷺ نه رموی: هر ده سیک شتیکی وهرگرت: نه بی بیپاریزی تا نه بیداته وه خاوه نی.

﴿ناگاداری﴾: کری ی گهراندن وه ی زه وتکراوه که - بی خاوه نه که ی - له سر داگیر که ره که یه، هر چند زوریش بی.

(وَأَرَشُ نَقْصِهِ) هر وه ها واجب توله ی گشت که م وکوپه گیشی بداتن (وَأَجْرَةُ مِثْلِهِ) نه بی کری یه که شی بداتن بی نه و ماوه یه ی له لای ماوه ته وه، هر چند به کاریشی نه هینابن، وه نه بی توله ی له ده ستچوونی به روبومه کانی تریشی بژمیری که له ده ست چوینه: وه ک میوه ی درخت و شیر ی بز و مهر.

(فَإِنْ تَلَفَ) جا نه گهر شته زه وتکراوه که له ناو چو (ضَمَنَهُ) نه بی زه وتکه ره که توله ی بدا (بِمِثْلِهِ) با هر وینه ی شته زه وتکراوه که له توله بدا (إِنْ كَانَ لَهُ مِثْلٌ) نه گهر وینه ی هه بوو: به کیشانی ته رازو، یان به پیوانی په (أَوْ بِقِيَمَتِهِ) یان نرخ ی زه وتکراوه که له توله بدا (إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ مِثْلٌ) نه گهر وینه ی نه بو، یان وینه ی هه بوو، به لام ده ست نه نه که وت (أَكْثَرَ مَا كَانَتْ) کام نرخ زورتره نه بی نه و نرخه بدا (مِنْ يَوْمِ الْقَضْبِ) له کاتی داگیر کردنی وه (إِلَى يَوْمِ التَّلْفِ) تا کاتی له ناو چوونی:

واته: نه گهر له کاتی داگیر کردنی نرخ ی پینج دینار بوو، له رژی له ناو چوونیشی نرخ ی شه ش دینار بوو، نه بی شه ش دینار له توله بدا.

﴿پاشکون﴾: یه که م: هر که سیک ماله زه وتکراوه که له داگیر که ره که وهریگری و مه بهستی نه وه نه بی بیداته وه خاوه نه که ی، نه ویش به داگیر که دانه ندری، هر وه ها نه گهر به زورلیکردن شتیکیان پی داگیر کرد، نه وه زورلیکراوه که ش به داگیر که دانه ندری، به لام که توله ی دا، نه توانن بچن نه ندازه ی توله که له زورداره که وهریگریته وه.

دوهم: نه گهر داگیر که ریگ له زه ویه کی داگیر کراودا خانوی کرد، یان درختی چاند، یان بریکی هه لکه ند، واجب: خانوه که و درخته که لایباو شوینه تیچووه کان و بیره که

(فصل) وَالشُّفْعَةُ وَاجِبَةٌ بِالْخُلْطَةِ دُونَ الْجَوَارِ:

پر بکاتوه، هر چند زهره ریکی زودیش بکا، هر وه ما نه بی کرئی به که و تولی که م و کو پیش بدا ﴿عَنْ عُرْوَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَيْسَ لِعِرْقٍ ظَالِمٍ حَقٌّ﴾ رواه أبو داود، پیغمبر ﷺ فرمودی: هرگی به زوداری مانی مانه وهی نیه.

سسی یه م: هر که سبک مالی که سبکی تری به حریمی که وه لا: وه کو مالی پرباو شیربایی و دزیاری و زه و تکر او، نه وانه گشتی نه بی بدریقه وه خاوه نه کانیان، جا نه گهر شته کان له ناو چوبون، نه بی تولی یان بداته وه خاوه نه کانیان، نه گهر خاوه نه کانیان نه مابون، نه بی بیداته وه میراتگره کانیان، نه گهر هیچ میراتگریان نه بو، نه بی بیداته (قازی) ی نیسلام، نه گهر (قازی) نه بو، یان فاسق بو، نه بی بیداته دست پیاویکی لیته اتوی دابه روه، جا نه گهر نه بو، نه بی به خوی سهرنی بکا له به رزه وهندی موسولمانان، یان دابه شی بکا به سهر هه ژارندا، جا نه گهر به خویشی هه ژار بو، دروسته به نه ندازه ی هه ژاریک به شی خوی دابن، نینجا نه گهر خاوه نه که ی ناشکرا بو، نه بی تولی گشتی بداتی.

چوارم: نه گهر به مالی پربا، یان شیربایی، یان دزیاری، یان زه و تکر او شتیکی کرپی، نه و کرینه دانامه زری و دروست نیه، واته: نابیته ملکی کرپاره که و ناشبیته ملکی خاوه نه کان، که و ابو: شته کرپاره که به قازانجه وه هر می فروشیاره که یه.

﴿فصل: له یاسی (شُفْعَةُ)﴾

واته: یه کیک له هاویه شه کان به شه که ی خوی بفروشی، نینجا هاویه شه که ی تر بچی شته که له کرپاره که بستینیته وه به و پاره ی پی پی کرپوه، هر چه ند پیشی خوش نه بی. ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: الشُّفْعَةُ فِي كُلِّ شَرِكٍ لَمْ يُقَسَمْ فِي أَرْضٍ، أَوْ رَيْحٍ، أَوْ حَانِطٍ، لَا يَحِلُّ لَهُ أَنْ يَبِيعَ حَتَّى يَعْضَ عَلَى شَرِيكِهِ فَيَأْخُذَ أَوْ يَدَّعِ، فَإِذَا بَاعَ وَلَمْ يُؤْذَنْ لَهُ فَهُوَ أَحَقُّ بِهِ﴾ رواه مسلم، پیغمبر ﷺ فرمودی: شوفعه له گشت شتیکی هاویه شدا مه یه که به ش نه کرابی: زهوی بی، یان باغ بی، یان خانو بی، دروست نیه: خاوه نه به شه که به بی نیزی هاویه شه که ی خوی بیفروشی، جا بیه وی، یان نه یه وی، جا نه گهر به بی پرس فروشتی، نه و کاته هاویه شه که ی مانی مه یه به شوفعه وه ری بگریته وه.

(وَالشُّفْعَةُ) وه رگریته وهی مالی فروشراو، به شوفعه (وَاجِبَةٌ) له شهر عدا مه یه (بِالْخُلْطَةِ) به هوی هاویه شی (تُونَ الْجَوَارِ) نه ک به هوی دروستی یه تی، واته: نه گهر دروستی یه ک خانو وه که ی، یان زهوی یه که ی فروشت، دروستی یه که ی تر ناتوانی به شوفعه وه ری بگریته وه، به لام به مه زه بی نیمامی (حنفی): نه توانی وه ری بگریته وه ﴿عَنْ أَبِي رَافِعٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: الْجَارُ أَحَقُّ بِصَقْبِهِ﴾ رواه البخاری، پیغمبر ﷺ فرمودی: دروستی له پیشتره به هوی نزدیکی که مالی دروستی یه که ی وه ریگریته وه.

فِيمَا يَنْقَسِمُ دُونَ مَا لَا يَنْقَسِمُ، وَلِي كُلِّ مَا لَا يُنْقَلُ مِنَ الْأَرْضِ كَالْعَقَارِ وَغَيْرِهِ، بِاللَّحْنِ الَّذِي وَقَعَ عَلَيْهِ الْبَيْعُ، وَهِيَ عَلَى الْفَوْرِ، فَإِنْ أَخْرَاهَا مَعَ الْقُدْرَةِ عَلَيْهَا بَطَلَتْ. وَإِذَا تَزَوَّجَ امْرَأَةً عَلَى شِقْصٍ أَخَذَهُ الشَّفِيعُ بِمَهْرِ الْمَثَلِ، وَإِنْ كَانَ الشُّفَعَاءُ جَمَاعَةً اسْتَحَقُّوْهَا عَلَى قَدْرِ الْأَمْلَاقِ.

(فِيمَا يَنْقَسِمُ) شوفعه له و شتهدا هه به که بگونجن بهش بگری (دُونَ مَا لَا يُنْقَلُ) نه که له و شتهی که بهش نه گری: وهکو ژووریکی بچکوله، یان پارچه زهوی بهکی کهم، واته: نه گهر بهش بگری سودی لئوه رنه گری.

(وَلِي كُلِّ مَا لَا يُنْقَلُ مِنَ الْأَرْضِ) ههروهه شوفعه له و شتهدا هه به که نه گوازیته وه له زمین (كَالْعَقَارِ) وهکو زهوی (وَغَيْرِهِ) شتی تر: وهکو خانوو و برهختی ته پر له زهویه فرۆشراوه که دا.

(بِاللَّحْنِ الَّذِي) هاویه شه که هه به و پارویه به شه که نه ستینتته وه: که (وَقَعَ عَلَيْهِ الْبَيْعُ) به شه که ی پین فرۆشراوه به بین کهم و زیاد، که وابوو: نه گهر به شه که نه فرۆشرابوو، به لکو به خشرابوو، یان نه زر کرابوو، یان وه قف کرابوو، یان به میرات چوبوو، له وانهدا- له هیچیان- شوفعهی بۆ نیه.

(وَهِيَ) وه رگرتنه وهی به شوفعه (عَلَى الْفَوْرِ) ده موده سته (فَإِنْ أَخْرَاهَا) نه گهر وه رگرتنه وهی دواخست (مَعَ الْقُدْرَةِ عَلَيْهَا) له گهل نه وهش توانای هه بوو (بَطَلَتْ) شوفعه که ی به تال نه بین و مانی نه سوتن، به لام نه گهر توانای نه بو؟ چونکه له شوینتیکی تر بوو، یان له به ندیخانه بوو، یان نه یزانی ملکه که فرۆشراوه، یان نه یزانی مافی شوفعهی هه به، یان له ترسان دلاوی نه کرد، نه وه مانی ناسوتن، که وابوو: با وه کیلیک بگری تا کو دلاوی بۆ بکا، یان با له لای دوو شاهد بلی: من دلاوی شوفعه نه کهم.

﴿نَاكَادَارِي﴾: نه گهر هاویه شه که مندال بوو، یان شیت بوو، یان مزگهوت بوو، نه بی سه ره رشتکاره که یان دلاوی شوفعه یان بۆ بکا، جا نه گهر نه دلاوی نه کرد، نه وان مافیان ناسوتن، که وابوو: کاتی مندال گه وره بوو و شیت چاک بۆوه، به شوفعه وهی نه رگرتنه وه، به لام نه گهر له بهر به رژه وهندی نه وان دلاوی نه کردبوو، نه و کاته مافیان نه سوتن.

(وَإِذَا تَزَوَّجَ امْرَأَةً) هه ر کاتی که نافرته تیکی ماره کرد (عَلَى شِقْصٍ) له سه ره به شیکی ماله هاویه شه که، واته: به شه که ی خوی کرده ماره بی نافرته ته که (أَخَذَهُ الشَّفِيعُ) هاویه شه که ی تر له نافرته ته که ی نه ستینتته وه (بِمَهْرِ الْمَثَلِ) به ماره بی هاوچه شنی نافرته ته که.

(وَإِنْ كَانَ الشُّفَعَاءُ جَمَاعَةً) نه گهر هاویه شه که کان کلامه لیک بون (اسْتَحَقُّوْهَا) گشتیان مانی وه رگرتنه وه یان هه به (عَلَى قَدْرِ الْأَمْلَاقِ) به نه ندازهی به شه ملکه که ی خویان، واته: نه گهر به کیلیک چواریکی هه بوو، نه وه چواریکی به شه فرۆشراوه که وه رنه گرتته وه، نه گهر نه وی تر

(فَصَلِّ) وَلِلْقَرَاضِ أَرْبَعَةٌ شَرَائِطٌ: أَنْ يَكُونَ عَلَى نَاضٍ مِنَ الدَّرَاهِمِ وَالذَّنَانِيرِ، وَأَنْ يَأْذَنَ رَبُّ الْمَالِ لِلْعَامِلِ فِي التَّصَرُّفِ مُطْلَقاً أَوْ فِيمَا لَا يَنْقَطِعُ وَجُودُهُ غَالِباً، وَأَنْ يَشْتَرِطَ لَهُ جُزْأً مَعْلُوماً مِنَ الرَّبْحِ، وَأَنْ لَا يُقَدَّرَ بِمُدَّةٍ.

سینه کی هه بوو، شه ویش سینه کیک وهر نه گریته وه، شه ویش شه شیک کی هه یه، شه ویش شه شیک کی وهر نه گریته وه. جا نه گه ر یه کیک گوتی: من به شی خوم وهر ناگر مه وه. شه ی شه ویش تر گشت فرو شراوه که وهر یگریته وه، یان واز له گشتی بینتی.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَاسِي (قِرَاضٍ) مَامَلَه تِي قَا زَانَجِي هَاوِي هَش﴾

واته: که سیک پاره بداته که سیک تر بو شه ویش بازرگانی پی بکاو قازانجه که شی بو هردو کیان بین، به لام سه رمایه که ته نها بو خاوه نه که یه تی، جا نه گه ر نه ختیکی نه مایو، یان هیچی نه مایو، نابین توله له کریکاره که وهر یگری. ﴿عَنْ نَفِيسَةَ بِنْتِ مَيْمُونَةَ عَنْهَا: ضَارَبَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِخَدِيجَةَ زَجِيأَةً عَنْهَا بِمَالِهَا إِلَى الشَّامِ﴾ رواه ابو نعیم وغیره، پیغه مبه ر ﷺ له (مکه) وه مالی (خدیجه) ی برده شام بو بازرگانی کردن. هه روه ها سه حابه ی پیغه مبه ر ﷺ یه کده ننگن که (قراض) دروسته.

(وَلِلْقَرَاضِ) وَاجِبُهُ بُوُ دَرُوسْتَبُونِي (قِرَاضٍ): (أَرْبَعَةٌ شَرَائِطٌ) چوار مه رج بینه جی: یه که م: (أَنْ يَكُونَ عَلَى نَاضٍ) ریکه وتنه که له سه ر پاره ی لیدراو بین (مِنَ الدَّرَاهِمِ) دیره م بین (وَالذَّنَانِيرِ) دینار بین، که وابوو: دروست نیه - جگه له پاره - که لوپه لیکه تری بداتی، وه ک بلتی: شه م که نهم بو بفرو شه قازانجمان به نیوه یی.

دووم: (وَأَنْ يَأْذَنَ رَبُّ الْمَالِ) خاوه ن پاره که ئیزن بدا (لِلْعَامِلِ) بو کریکاره که، واته: شه ویش بازرگانی بو شه کا (فِي التَّصَرُّفِ مُطْلَقاً) که به بو چوونی خوی شت بکری و بفرو شی، واته: نابین بوی دیاری بکا (أَوْ فِيمَا) یان نه گه ر بوی دیاری کرد شه یی (لَا يَنْقَطِعُ وَجُودُهُ غَالِباً) شه شته به درژیایی سال نه پریته وه: وه کو گه نمو جو، واته: نه گه ر گوتی پاره ت نه ده می ته نها بازرگانی له گه نمو جو دا بکه، شه وه دروسته.

سه ییم: (وَأَنْ يَشْتَرِطَ لَهُ) وَاجِبُهُ خَاوَه نَه كَه دِيَارِي بَكَا بُو كَرِيكَارَه كَه: (جُزْأً مَعْلُوماً) به شیک زاندر او (مِنَ الرَّبْحِ) له قازانجی شه و بازرگانی یه، وه ک بلتی: نیوه ی قازانج، یان سینه کی قازانج بو تو.

چوارم: (وَأَنْ لَا يُقَدَّرَ بِمُدَّةٍ) نابین شه و پیکه اتنه بو ماوه یه کی دیارکراو بین، به لکو شه یی به بین ماوه دانان پیک بین، جا هر کاتیک یه کیکیان ویستی هه لیبوه شینیتته وه، دروسته.

﴿نَاگَادَارِي﴾: دروسته نوو که س پاره بده نه یه ک کریکار: جا هر یه که یان به شه قازانجیک بوی دیاری بکا، هه روه ها دروسته نوو کریکار بازرگانی بو یه ک خاوه ن پاره بکن، به و مه رجی به شه قازانجی هردو کیان دیاری بکری، هر چه ند به کسانیش نه بین له قازانجه که دا.

وَلَا ضَمَانَ عَلَى الْعَامِلِ إِلَّا بَعْدَ نَوَانٍ، وَإِذَا حَصَلَ رِيحٌ وَخُسْرَانٌ جُبِرَ الْخُسْرَانُ بِالرِّيْحِ.

ئینجا بزانه: دروست نیه کریکاره که پاره بداته کریکاریکی تر و به شه قازانجیکی بق دیاری بگا، هرچند خاوهن پاره کهش پازی بی، هر وه ها دروست نیه خاوهن پاره که بلن: ئه بی پاره که لای خوم بی، یان بلن: ئه بی فلانیش له گه لتا بی.

(وَلَا ضَمَانَ عَلَى الْعَامِلِ) تۆله ناکه ویتته سهر کریکاره که نه گه ماله که له ناو چوو (إِلَّا بَعْدَ نَوَانٍ) ته نها به نوژمنکاریو که متهرغهمی نه بی، وه ک کرینو فروشتنی قه ده غه کرلو به بی پرسسی خاوهن پاره که، یان رابردن به ریگه ی پر ترسدا، یان له شارنک بیبانه شارنکی تر به بی ئینن، هر وه ها دروست نیه به زهره ر، یان به قهرز بکپئو بفروشتی به بی پرسسی خاوهن پاره که.

(وَإِذَا حَصَلَ رِيحٌ) مهر کاتیک ئه و بازگانی به له لایه ک قازانجی دا (وَخُسْرَانٌ) له لایه کی تر زهره ری دا (جُبِرَ الْخُسْرَانُ بِالرِّيْحِ) زهره ره که به قازانجه که پر نه کریته وه - نه گه قازانج هه بی - واته: نه گه جارنک سهد دیناری قازانج کرد، جارنکی تریش سهد دیناری زهره ر کرد، ئه بی ئه و سهد دیناره له جیاتی ئه م سهد دیناره دابندریتته وه، واته: نابن به شی بگن.

که وابوو: ئه و پاره به ی له گومرگ لی وه رنه گرن و ئه و پاره به ی ئه بداته کریی بارکردن و گواستن وه و هر زانبوونی نرخی بازلو ئه و شته ی لی ئه ندری، یان له ناو نه چن، ئه وانه گشتی به زهره ر دانه نرین و ئه بی قازانجه که یان له جن دابندری.

﴿ناگاداری﴾: ههچ جیاوازی نیه زهره ره که: له پیش قازانج کردندا بی، یان له دوا ی قازانج کردن، واته: مهر بی ی پر نه کریته وه.

دیسان ناگاداره: دروست نیه له ماله وه به پاره ی (قراض): نه خوی و نه منداله کانی به خیتو بگا و نابن خیریشی بی بگا.

به لام له کاتی به سه فه رچوون بق کرینو فروشتن، فه رموده به کی ئیمامی (شافعی) هه به: که ئه و مه سره فه ی به هوی سه فه ر زیاد نه کا، دروسته له پاره ی (قراض) بیدا: وه کو پاره ی توتومبیل و میوانخانه، جا ئه مهش هه ر به زهره ر دانه ندری و له قازانج پر نه کریته وه.

ئینجا بزانه: ئه و ئیشانه ی بازرگانه کان به دهستی خویان ئه یکن، ئه بی کریکاره کهش به دهستی خوی بیکا و نابن کریی لی بدا.

﴿پاشکۆ﴾: نه گه کریکاره که گوتی: ههچ قازانجم نه کردوه. یان ئه م شته م بق خوم کریوه. یان بق بازرگانی کریومه. یان گوتی: هه ر نه وه نده پاره ت دلو می. یان گوتی: ماله که م لی نزاوه. یان لییان سه ند م. له وانه دا - گشتی - به سویند خواردن باوه پی بی نه کری.

(فصل) وَالْمَسَاقَاةُ جَائِزَةٌ عَلَى التَّخْلِ وَالكَرْمِ، وَلَهَا شَرْطَانِ، أَحَدُهُمَا: أَنْ يُقَدَّرَ بِمُدَّةٍ مَعْلُومَةٍ، وَالثَّانِي: أَنْ يُعَيَّنَ لِلْعَامِلِ جُزْأً مَعْلُومًا مِنَ الثَّمَرَةِ. ثُمَّ الْعَمَلُ فِيهَا عَلَى ضَرْبَيْنِ: عَمَلٌ يَعُودُ نَفْعُهُ إِلَى الثَّمَرَةِ فَهُوَ عَلَى الْعَامِلِ، وَعَمَلٌ يَعُودُ نَفْعُهُ إِلَى الْأَرْضِ فَهُوَ عَلَى رَبِّ الْمَالِ.

﴿فصل: له باسی (مساقاة) باغه وانی﴾

واته: خاوهن باغه که به کیکی تر به کری بگری بق ناودان و پوره ورده کردنی دره خسته کانی و به شیکی دیارکراوی له میوهی دره خسته کانی بداتی.

(وَالْمَسَاقَاةُ) باغه وانی (جائزة) دروسته (على التخل) له سهر درخورماو (والكرم) له سهر درلریتری ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: عَمَلُ أَهْلِ خَيْبَرَ بِشَطْرِ مَا يَخْرُجُ مِنْهَا مِنْ ثَمَرٍ أَوْ زَرْعٍ﴾ رواه الشيخان، پیغه مبرر ﷺ له که ل دانیشتونانی (خبیر) پیک هات: که باغه کانی ناو بدنو پوره وردهی بکن، نیوهی به ره مه که ی: میوه، یان کشتوکالیان بداتی.

﴿ناگاداری﴾: له فهرموده ی کونی نیمامی (شافعی) دا: نه و باغه وانی له سهر گشت دره خستیکی به رده دروسته.

(وَلَهَا شَرْطَانِ) بق دروستیونی باغه وانی دو مه رج پیویستن (أحدهما) یه که میان: (أَنْ يُقَدَّرَ بِمُدَّةٍ مَعْلُومَةٍ) نه بی نه و باغه وانی ماوه یه کی زاندرای بق دابندری، که له و ماوه یه دا به ره که ی پی بگا، وه کو ماوه ی سالتیک، یان تق مانگ، واته: دروست نیه بلتی: تا میوه پی نه گا.

(وَالثَّانِي) مه جی دوهم: (أَنْ يُعَيَّنَ لِلْعَامِلِ) نه بی خاوهن باغه که دیاری بکا بق باغه وانه که (جُزْأً مَعْلُومًا) به شیکی زاندرای (مِنَ الثَّمَرَةِ) له میوهی نه و دره خسته، وه ک بلتی: نیوه، یان سییه کی میوه که ت نه ده من. جا نه گهر دره خسته کان میوه یان نه گرت، یان له ناو چون، نه بی باغه وانی که ی ته وای بکا و داوای هیچیش نه گا.

(ثُمَّ) نینجا (العمل فيها) کارکردن له و باغه وانی (على ضربين) له سهر دو شیوه یه (عملٌ يعودُ نفعُهُ إِلَى الثَّمَرَةِ) یه که میان: سودی نه که ریته وه بق میوهی دره خسته کان (فَهُوَ عَلَى الْعَامِلِ) نه میان له سهر کریکاره که یه و نه بی بیکا: وه ک ناودان و پاککردنه وه ی جوگه و گؤل لیدان و هه لکه ندن و لبردنی درک و گیاو لیگردنه وه و وشککردنه وه ی میوه و پاسه وانی و نه و جوړه شتانه.

(وَعَمَلٌ) دوهم میان: کاری واهیه (يَعُودُ نَفْعُهُ) سودی نه که ریته وه (إِلَى الْأَرْضِ) بق زه ویه که (فَهُوَ عَلَى رَبِّ الْمَالِ) نه مه شیان له سهر خاوهن ملکه که یه: وه ک دیوردانان و هه لکه ندنی جوگه و نامیرو و ولاغی کتلان و نامیری ناوهیتان و نه و جوړه شتانه.

﴿ناگاداری﴾: نیوه باغی دروست نیه، وه ک بلتی: (زه ویه که م دره خستی تی دا بچینه به نیوه بیمان). یان بلتی: (نه دره خسته ی من له زه ویه که ی خوتدا بچینه به نیوه بیمان). یان

(فَصَلِّ) وَكُلُّ مَا أَمَكَّنَ الْإِنْتِفَاعُ بِهِ مَعَ بَقَاءِ عَيْنِهِ صَحَّتْ إِجَارَتُهُ، إِذَا قُدِّرَتْ مَنَفَعَتُهُ بِأَحَدٍ
أَمْرَيْنِ: بِمُدَّةٍ، أَوْ عَمَلٍ، وَإِطْلَاقُهَا يَقْتَضِي تَعْجِيلَ الْأَجْرَةِ

بَلَى: (نَم درختانی من له زهویه که می مندا بچینه به نیوه بیمان). که و ابو: نَبی
خاوهن درخت کرئی زهویه که بداو درخته کانیش گشتی بۆ خۆی، جا نه گهر درخت و
زهوی هر دووکیان هی خۆی بوو، نَبی کرئی ماندوبوونی کرئکاره که بدا.
﴿پاشکۆ﴾: نه گهر باغه وانه که گوتی: هیچی تر کار ناکام، یان پایکرد، یان نه خوش بوو،
یان خرایه به ندیخانه، با خاوهن باغه که بچینه لای (قازی)، بۆ نه وهی له کیسه ی
باغه وانه که به کیکی تر به کرئی بگری، جا نه گهر (قازی) نه بو، با خاوهن نه که به خۆی به کیکی تر
به کرئی بگری، یان هر به خۆی باغه وانیه که بکا، به لام نَبی نوو شامید بگری بۆ نه وهی
بتوانی کرئی به که له باغه وانه که وه ریگریته وه.

ئینجا بزانه: نه گهر باغه وانه که ی دیارکرو مرد، باغه وانیه که مه لئه وه شیتته وه.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَاسِي (إِجَارَةٌ) بِه كَرِيْدَان وَبِه كَرِيْغَرْتَن﴾

(وَكُلُّ مَا أَمَكَّنَ الْإِنْتِفَاعُ بِهِ) هَر شَتِيكَي بگوڤی سوڤی لۆه ریگری و (مَعَ بَقَاءِ عَيْنِهِ)
خودی شته که ش بمینی تا ماوهی به کریدان کرتایی دئی (صَحَّتْ إِجَارَتُهُ) دروسته به کرئی
بدئی، خوی گهره فرموویه تی: ﴿فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَآوَرْنَ أَجُورَهُنَّ﴾ نه گهر
ئافره ته کان مندالیان بۆ نیوه شیردا، کرئی به که یان بدنه تی. ﴿وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّ
رَسُولَ اللَّهِ ﷺ اسْتَأْجَرَ ذَلِيْلًا فِي الْهَجْرَةِ﴾ رواه البخاری، پیغه مبه رﷺ پیاویکی شاره زای
به کرئی گرت له کاتی کوجکردن بۆ نه وهی له ریگه یان شاره زای بکا.

جا نه گهر نه گونجا سوڤی لۆه ریگری: وه ک به کریدانی شتی گوڤوو، یان داگیرکرو، یان
به کرئگری کویر بۆ پاسه وانیه، نه وه دروست نیه، ههروه ما نه گهر خودی شته که
نه نه ماوه: وه ک به کریدانی به فر بۆ ساردکردنه وهی ئاو، یان به کریدانی گولاو بۆ خۆ
بۆ خۆشکردن، نه وه ش دروست نیه.

(إِذَا قُدِّرَتْ مَنَفَعَتُهُ) به کریدان به و مرجه دروسته که نه ندازه ی سوڤه ریگری دیاری بگری
(بِأَحَدٍ أَمْرَيْنِ) به به کیك له م نوو شتیه به:

(بِمُدَّةٍ) یان نَبی نه ندازه که به ماوه یه کی دیارکرو بی، وه ک بَلَى: نَم خانووم به کرئی دایه
تو، بۆ ماوهی سالتیک به سه دینار. (أَوْ عَمَلٍ) یان نَبی به کردنی کاریکی دیارکرو بی،
وه ک بَلَى: نَم جله م بۆ بدووه به ده دینار. که واته: نه گهر گوتی: نَم خانووم به کرئی
دایه تو، هر مانگیك ده دینارم بدئی. نه وه دروست نیه، چونکه ماوهی بۆ دیاری نه کرلوه.

(وَإِطْلَاقُهَا) دیاری نه کردنی کاتی دانی کرئی به که، واته: نه یانگوت: ئیستا کرئی به که
بدئی، یان قهرز بی (يَقْتَضِي) وا نه گه یه نن که واجبه: (تَعْجِيلَ الْأَجْرَةِ) کرئی به که

إِلَّا أَنْ يُشْتَزَطَ التَّاجِيلُ، وَلَا تَبْطُلُ الْإِجَارَةُ بِمَوْتِ أَحَدِ الْمُتَعَاقِدِينَ،
وَتَبْطُلُ بِتَلْفِ الْعَيْنِ الْمُسْتَأْجِرَةِ، وَلَا ضَمَانَ عَلَى الْأَجِيرِ إِلَّا بَعْدَ وَاوٍ.

دهم ودهست بدری (إِلَّا أَنْ يُشْتَزَطَ التَّاجِيلُ) مهگر به و مهرجه پیک بین: که کریهه که
قرز بین، به مه نه بیته قهرز.

﴿ناگاداری﴾: پیوسته بزاندری: کریهه که چه نده و چونه؟ که وایوو: نهگر گوتی: و
داهه تو به کری، نینجا له مه ووا پیک دین. یان گوتی: به نیوه کاری نه م نوو مه په
به خیر بک، یان به کیکیانی بق تو. یان گوتی: نه م کاره م بق بک نرخی بازار چه ند بوو،
نه و ندهت ده دمی. نه وانه هیچیان دروست نینه.

(وَلَا تَبْطُلُ الْإِجَارَةُ) به کردان هله و ه شیتته وه (بِمَوْتِ أَحَدِ الْمُتَعَاقِدِينَ) به مردنی به کیک له
به کرده رو به کریگر، یان هر نووکیان، که وایوو: هر کامیان مرد، میراتگره که یان له
شوینیان دانه نیشی.

(وَتَبْطُلُ) به لام به کردان هله و ه شیتته وه (بِتَلْفِ الْعَيْنِ الْمُسْتَأْجِرَةِ) به له ناوچوونی
نه و شتی که به کریگیراوه، واته: نهگر خانووه که تیک درا، یان وولاغه که مرد، یان
کریگره که مرد، به کردانه که هله و ه شیتته وه.

﴿ناگاداری﴾: مهرجه کانی به کرده رو به کریگر: وه کو کریارو فروشیاره، که وایوو: نابی
هیچیان مندال، یان شیت بن.

(وَلَا ضَمَانَ عَلَى الْأَجِيرِ) توله ی شته به کردراوه که له سر نه و که سه نیه که به کری
گرتوه، نهگر له ناو چوو، یان که م وکوپوی لپه یدا بوو (إِلَّا بَعْدَ وَاوٍ) ته نها به هوی
خیانه تکاری و که مته رغه می نه بی: وه که له نه اندازه زیاتر کاری پی بکا، یان له شوینیکی
بین پاسه وان دابین و بدزی، به مه توله ی نه که ویتته سر.

هروه ها نهگر که سیک به کری گیرایی بق کارکردنیک، یان بق پاراستنی شتیک، وه
شوان و به رگدرو و پاسه وان، نه و جزره که سانه توله یان له سر نیه نهگر خیانهت
نه کن، جا نهگر سویند بخون که خیانه تیان نه کردوه، باوه بیان پی نه کری.

﴿پاشکوک﴾: نهگر بووه کیشه یان: نایا ماوه ی به کردانه که چه نده؟ یان کریهه که چه نده و
چونه؟ یان نه اندازه ی شته به کردراوه که چه نده؟ نه بی هر نووکیان سویند بخون-نهگر
شاهید نه بو- نینجا به کردانه که هله و ه شیتته وه، جا نهگر به کریگره که ش هیچ سوینکی
وه رگرتبو، نه بی کریی هاویننه ی نه و سوده بدا.

جا بزانه: نهگر به کریگره که گوتی: شته به کریگره که م گپاندوته وه. نه و به بین شاهید
باوه پی پی ناکری، هروه ها کریی گپاندنه وه ی به کردراوه که له سر خاوه نه که یه تی،
واته: له سر به کریگره که نیه.

(فصل) وَالْجَعَالَةُ جَائِزَةٌ، وَهِيَ أَنْ يَشْتَرِطَ لِي رَدُّ ضَالَّتِهِ عَوَضاً مَعْلُوماً، فَإِذَا رَدَّهَا اسْتَحَقَّ ذَلِكَ الْعَوَضَ الْمَشْرُوطَ.
(فصل) وَإِذَا دَفَعَ إِلَى رَجُلٍ أَرْضاً لِيَزْرَعَهَا وَشَرَطَ لَهُ

﴿ فصل: له باسی (جعاله) ﴾

واته: بلن: هر که سیتک نه م کاره م بق بکا نه و شته ی نه ده من. (وَالْجَعَالَةُ جَائِزَةٌ) جه عاله دروسته ﴿عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ سَيْدَ حَيْ لُدَغَ، فَشَرَطَ عَلَيْهِمْ بَعْضُ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ ثَلَاثِينَ شَاةً عَلَى أَنْ يَرْقِيَهُ، فَرَقَاهُ وَأَخَذَ الْجُعْلَ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أَصَبْتُمْ إِقْسِمُوا وَاضْرِبُوا لِي مَعَكُمْ بِسَهْمٍ﴾ رواه الشيخان، گه وره یه کی عه ربه ب دوویشک پی یوه داو داوای دوعایان له هاوویکانی پیغه مبه ر ﷺ کرد، جا یه کیکیان گوتی: به و مرجه ی سی مه پمان بده نی، نینجا دوعای بق کردو مه ره کانیان وهرگرتنو پیغه مبه ر ﷺ فه رموی: باشتان کرد، مه ره کان به ش بکنو به شی منیش بده ن.

(وَمِی) جه عاله نه مه یه (أَنْ يَشْتَرِطَ) به مهرج بگری بق که سیتکی تر (فِي رَدِّ ضَالَّتِهِ) له به رانبه هیتانه وه ی شته ونبووه که ی، یان له به رانبه ر کردنی کاریکی تر (عَوَضاً مَعْلُوماً) کری یه کی زاندرلو.

(فَإِذَا رَدَّهَا) جا هر کاتن شته که ی هیتاوه، یان کاره که ی به ته اوای کرد (اسْتَحَقَّ) مانی مه یه (ذَلِكَ الْعَوَضَ) نه و کری یه وهریگری (الْمَشْرُوطَ) که بق ی به مهرج گیراوه، به لام نابن پیش ته و لو کردنی کاره که داوای کری یه که بکا.

که و ابوو: نه گه ر ته نها نیوه ی کاره که ی کردو ته اوای نه کرد، نه وه ته نها کری یه هاووینه ی نه و کاره ی نه دریتن، جا نه گه ر نه و کاره ی کردیوه تی هیج سودی نه بو: وه ک شته که بدوزیتته وه، به لام پیش نه وه ی بیداته وه خاوه نه که ی، بمری، یان لی ون بییتته وه، نه وه مانی هیج جزره کری یه کی نیه.

﴿ناگاداری﴾: مهرج نیه کری کاره که، یان ماوه ی کاره که دیاری بگری، که و ابوو: نه گه ر گوتی: هر که سیتک له به ندیخانه پرگارم بکا سه د دیناری نه ده من، یان گوتی: هر که سیتک کوره که م فیره خویندنی قورنن بکا سه د دیناری نه ده من. نه وه دروسته و پاش ته و لو کردنی کاره که نه بی کری یه که یان بداتن.

﴿پاشکوی﴾: نه گه ر بووه کیتشه یان: نایا کری یه که چه نده و چونه؟ هر دووکیان سویند نه خون و پیکهاتنه که تیک نه چی، کری کاره که ش کری یه هاووینه ی کاره که ی نه دریتن.

﴿ فصل: له باسی سه پانی ﴾

به بنه تقو، واته: نیوه تقو (وَإِذَا دَفَعَ إِلَى رَجُلٍ أَرْضاً) هر کاتیک زه ویه کی دایه ده ست پیاویک (لِيَزْرَعَهَا) بق نه وه ی دایبچینن (وَشَرَطَ) خاوه ن زه ویه که به مهرجی گرت (لَهُ) بق

جُزْأً مَعْلُومًا مِّن رَّيْعِهَا لَمْ يَجُزْ، وَأَنْ أَكْرَاهُ إِيَّاهَا بِذَهَبٍ أَوْ فِضَّةٍ،
أَوْ شَرْطٍ لَّكُ طَعَامًا مَعْلُومًا فِى ذِمَّتِهِ جَازٌ.
(فصل) وإحياء الموات جائز بشرطين:

سه پانه که (جزء معلوماً) به شتیکی زاندرلو (من ریعها) له به ره می زهویه که، وه ک بلن: نیوهی،
یان سییه کی، یان چواریه کی به ره مه که بق تو بین (لم یجز) نه و جوره نیوه تو و کونده دروست
نیه، وه هیچ جیا و زیش نیه تویه که: هی خاوه ن زهویه که بین، یان هی سه پانه که بین ﴿عَنْ
ثَابِتٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنِ الْمَزَارَعَةِ وَأَمَرَ بِالْمُزَاجَرَةِ﴾ رواه مسلم، پیغه مبرک ﷺ
قده غه ی کردوه: زهوی به بنه توو بدری و فرمانی دلوه: به کری بدری.

﴿ناگاداری﴾: نه وهی باسما ن کرد فرموده ی زورترین نیمامانی ثابین بوو، به لام
نیمامی (الناوی) و چه ندانی تر-خوابیان بلن-ب- ثم فرموده یان ه لبرار بوو: (که داچاندنی
زهوی به بنه توو دروسته). وه جیا وازی نیه تویه که: هی خاوه ن زهوی بین، یان هی
سه پان بین، وه به ره مه که به نیوهی بین، یان به سییه ک و چواریه ک بین.
ثینجا بزانه: نه و شیوه داچاندن له ناو کورده واری دا پی نی نلین: سه پانی به نیوه توو،
یان به بنه توو.

(وَإِنْ أَكْرَاهُ إِيَّاهَا) نه گه ر خاوه نه که زهویه کی به کری دایه سه پانه که (بذھب) به زتیر (أو)
فِضَّةٍ یان به زیو، یان به پاره، یان به شتیکی تر، نه وه دروسته.
(أَوْ شَرْطٍ) یان خاوه ن زهویه که به مارجی گرت (له) بق سه پانه که (طعاماً معلوماً)
دانه و یله یه کی زاندرلو (فی ذمته) له نه ستوی خوی دا، واته: گوتی: ثم زهویه م بق
دا بچینه سه د نه که گنمت نه ده من (جان) نه وه دروسته.

﴿ناگاداری﴾: نه گه ر زهویه کی داچاند- به تووی خوی، یان به تووی خاوه نه کی- نابین
هیچیان به شی خویان له به ره مه که بیه ن تا زه کاتی لیده رنه کن؟ چونکه زه کاتوه رگره کان
- به نه اندازه ی زه کات- له به ره مه که دا هاوبه شن، که واته: نه ندازه ی زه کات نابینه ملکی
سه پانه که و خاوه ن زهویه که.

﴿فصل: له باسی (إحياء الموات) زینلو و کورده وهی زه مینی مردوو﴾

واته: ناوه دانکرده وه (وإحياء الموات) ناوه دانکرده وهی زه مینی مردوو، واته: هیچ کاتیک
له مه و پیش ناوه دان نه کرابن و مالی هیچ که سیکی به سه ره وه نه بین (جائز) دروسته
﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ عَمَّرَ أَرْضًا لَيْسَتْ لِأَحَدٍ فَهِيَ أَحَقُّ بِهَا﴾ رواه
البخاری، پیغه مبرک ﷺ فرمودی: هر که سیک زهویه ک ناوه دان بکاتوه که مالی که سی
به سه ره نه بین، نه بیته هی خوی. (بشرفین) نه و ناوه دانکرده وه به دوو مارج دروسته:

أَنْ يَكُونَ الْمُحْيَى مُسْلِمًا، وَأَنْ تَكُونَ الْأَرْضُ حُرَّةً لَمْ يَجْرِ عَلَيْهَا مَلِكٌ لِمُسْلِمٍ. وَصِفَةُ الْإِحْيَاءِ: مَا كَانَ فِي الْعِمَادَةِ عِمَارَةً لِلْمُحْيَا. وَيَجِبُ بَذْلُ الْمَاءِ بِثَلَاثَةِ شَرَايِطَ: أَنْ يَفْضَلَ عَنْ حَاجَتِهِ، وَأَنْ يَخْتِجَ إِلَيْهِ غَيْرُهُ لِنَفْسِهِ أَوْ لِبَهِيمَتِهِ، وَأَنْ يَكُونَ مِمَّا يُسْتَخْلَفُ فِي بئرٍ أَوْ عَيْنٍ.

یه کهم: (أَنْ يَكُونَ الْمُحْيَى مُسْلِمًا) نه که سهی ناوهدانی نه کاته وه نه بی موسولمان بی، نه گهر له خانه ی نیسلامدا بی.

دووم: (وَأَنْ تَكُونَ الْأَرْضُ حُرَّةً) نهو زهویه نازاد بی، واته: (لَمْ يَجْرِ عَلَيْهَا مَلِكٌ لِمُسْلِمٍ) له هیج کاتیکدا ملکی هیج موسولمانیک نه بوین، چونکه نه گهر له مه وپیش ملکی که سیک بوین، نهوه هر هر هی خویته تی هر چند ویرانیش بوین، جا نه گهر زاندره له پیشان ناوهدان بووه، به لام خاوه نی نه نه زاندره، نهوه وه ک مالی له ده ستجوو نه بیته ملکی (بیت المال) موسولمانان.

«ناگاداری»: هر شویتیک مافی خه لکی تیدا بی، دروست نیه ناوهدان بگریته وه: وه که تاری جوگه و پویارو کانی و بیرو، قه راغی لادیو شارو، گورپه پانه کانی ناو دیو ناو شارو، یاریگی مندالانو، شوینی دارهیتانو، له وه پرگی نازه لو، کانگای به ربو خولی خانوو، نه وانه هیجیان دروست نیه ده ستیان به سهردا بگری، چونکه مافیکی گشتی دانیشتیوانی نهو شویتنه.

(وَصِفَةُ الْإِحْيَاءِ) شیوهی ناوهدانگردنه وه (مَا كَانَ فِي الْعِمَادَةِ) نهوهیه به گویره ی په ووشتی نهو شویتنه (عِمَارَةً لِلْمُحْيَا) بیته نیشانه ی ناوهدانگردنه وه، واته: نه گهر مه بهستی خانوو بی، نه بی نه ختیک دیواری بق بکا، نه گهر باغ بی، نه بی خاکه که ریک بخاو ده وره ی بگریو نه ختیک دره ختی تیدا بچین.

(وَيَجِبُ بَذْلُ الْمَاءِ) واجبه ناو بداته خه لکی تر (بِثَلَاثَةِ شَرَايِطَ) به سنی مهرج: یه کهم: (أَنْ يَفْضَلَ عَنْ حَاجَتِهِ) ناوه که له پیویستی خوی زیاد بی، واته: له خواردنه وه ی خوی نازه له کانی و ناودانی شینایی.

دووم: (وَأَنْ يَخْتِجَ إِلَيْهِ غَيْرُهُ) که سیک تر پیویستی به م ناوه ه بی (لِنَفْسِهِ) بق خواردنه وه ی خوی (أَوْ لِبَهِيمَتِهِ) یان بق نازه له کانی، به لام نه گهر بق شینایی نه یویست، واجبه نیه بیداتی.

سسی یه م: (وَأَنْ يَكُونَ مِمَّا يُسْتَخْلَفُ) ناوه که ناوی تری بیته وه جی (فِي بئرٍ) له ناوی بیر (أَوْ عَيْنٍ) یان له سهرچاوه و پویار، واته: نه گهر نه یته هاته وه جی: وه کو ناوی کونده و تانکر، نهوه واجبه نیه بیدا، مه گهر مه ترسی مردنی لبگری، نهوه له و کاته واجبه له مردن پرکاری بکا.

(فَصَلِّ) وَالْوَقْفُ جَائِزٌ بِثَلَاثَةِ شُرَائِطٍ: أَنْ يَكُونَ مِمَّا يُنْتَفَعُ بِهِ مَعَ بَقَاءِ عَيْنِهِ، وَأَنْ يَكُونَ عَلَى أَصْلِ مَوْجُودٍ

﴿ناگاداری﴾ یه کهم: نه وهی باسمان کرد، نه و ناوه بوو که تایبتهی خوی بین، به لام ناوی گشتی، هه موو که سیک تئیدا هاویه شه: وه کو ناوی پویارو سهراوه و گه لی، پیغه مبه ر علیه السلام فه رمووی تهی: ﴿النَّاسُ شُرَكَاءُ فِي الْكَلْبِ وَالْمَاءِ وَالنَّارِ﴾ رواه احمد و ابودلود، خه لك له سئ شتدا هاویه شن: له گیاو ناو و ناگر.

دووه م: دروست نیه به شه ناوی نه م زهویه بیبا بؤ زهویه کی تر- که به شی له و ناوه دا نه بین- جا دیمه کار بین، یان به راو بین، چونکه مه ترسی هه یه نه وه بکاته به لکه بؤ نه وهی له هه و دوا بلئی: بؤ نه م زهویه ش به شم له و ناوه دا هه یه.

﴿پاشکون﴾: نه و ره ووشته ی له لای ناغاو دهره به گو زؤرداره کانی کوردستان هه یه: که هه ر که سیک له شویتیکی دیار کرلودا ناژله ن بله وه پئتن، یان شینایی بچیتن، پاره ی لیته ستینن، یان مه ریکی لیته ستینن و پئی نه لین: (پووشانه)، نه وه هه راهه و مه ره که ش نابیته ملکی نه وان، هه ر چند به ناوی زه کاتیش وه ری بگرن ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا حِمَى إِلَّا لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ﴾ رواه البخاری، پیغه مبه ر علیه السلام فه رمووی: پاوان کردنی له وه ره کی گشتی- جگه له خولو پیغه مبه ر علیه السلام - هیچ که سیک مانی نیه.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بِاسْمِي (وَقْف)﴾

واته: وه ستاندنی شتیک له سه ر پوره کی حه لال تا کو نه فرور شری و نه به خشری، بؤ نه وهی سودی لی وه ریگیری، وه ك بلئی: نه م خانووه م وه قف کرده سه ر نه م مزگه و ته.

(وَالْوَقْفُ جَائِزٌ) وه قفکردن دروسته، نه که م ماله وه قفکرلوه که ملکی خوی بین و خاوه ن ملکه که ش مندال و شیت نه بین ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِذَا مَاتَ ابْنُ آدَمَ انْقَطَعَ عَمَلُهُ إِلَّا مِنْ ثَلَاثٍ: صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ﴾ رواه مسلم، پیغه مبه ر علیه السلام فه رمووی: هه ر کاتی ناده میزاد مرد، خیری کرده وه کانی خوی نه پبری ته نها له سئ شت نه بین، یه کهم: خیریکی نه برلوه وه کو وه قف. دووه م: زانستیکی سود به خش بؤ نونیاو قیامت. سئ یه م: مندالیکی خوی که پیایوی چاک بین و نوعای بؤ بکا.

(بِثَلَاثَةِ شُرَائِطٍ) به سئ مه رج وه قف دروسته:

یه کهم: (أَنْ يَكُونَ مِمَّا يُنْتَفَعُ بِهِ) شته وه قفکرلوه که سودی لی وه ریگیری (مَعَ بَقَاءِ عَيْنِهِ) له گه ل نه وه ش خودی شته که ش بمینن، وه ك: زهوی و خانوو و ناژله و نؤ تو موبیل، که و ابوو: وه قفکردنی خوارده مانی دروست نیه.

دووه م: (وَأَنْ يَكُونَ عَلَى أَصْلِ مَوْجُودٍ) وه قفکردنه که له سه ر شتیکی هه بووی بین له کاتی وه قفکردن و بشگونج بیته خاوه ن ملك، وه K بلئی: وه قف بین بؤ سه ر نه م فه قیره، یان

وَلْفَرْعٍ لَا يَنْقُطُ عُصْفُ، وَأَنْ لَا يَكُونُ فِى مَحْظَرٍ. وَهُوَ عَلَى مَاشَرَطِ الْوَاقِفِ: مِنْ تَقْدِيمِ أَوْ تَأْخِيرِ، أَوْ تَسْوِيَةِ أَوْ تَفْضِيلِ.

ئەم مزگەوتە. کەواتە: دروست نیه وەقف بکاتە سەر مندالی ناوژگ، یان مزگەوتیکی کە لەمەوبەدا دروست ئەکری.

(وَقَرِحَ) مەرەما وەقفە کە بۆ سەر لقیکی وا بێ (لَا يَنْقُطُ) کە نەبێتەوه، وە کە بێ: وەقفم کردە سەر مزگەوتەکانی ئەو شارە. کە وابوو: ئەگەر بێ: بۆ ماوەی سالتیک وەقفم کرد. ئەو دروست نیه.

سەییەم: (وَأَنْ لَا يَكُونَ فِي مَحْظَرٍ) نابێ وەقفکردنە کە لە سەر پووێکی گوناھبەری بێ: وە کە وەقفکردن بۆ سەر دێرێ مەبخانە و ئەو جۆرە شوێنانە.

﴿ناگاڤاداری﴾: مەرج نیه وەقفکردن مەبەستی خواپەرستی ی تێدا ئاشکرا بێ، کەواتە: دروستە وەقف بکاتە سەر دەولەمەند، یان وەقف بکاتە سەر مندالی نێزینی خۆی.

(وَمَوْ) وەقفکردن (عَلَى مَا شَرَطَ الْوَاقِفُ) بەگۆڕە ی مەرج دانانی وەقفکەرە کە یە: (مِنْ تَقْدِيمِ) لە بە پێشخستن (أَوْ تَأْخِيرِ) یان لە بە دوایستن، وە کە بێ: ئەم شتەم وەقف کردە سەر مامۆستایانی ئایینی، بەلام لە پێشدا بدرێتە ئەوانە ی دەرسی حەبیس ئەلئینەوه، ئینجا ئەوانە ی تەفسیر ئەلئینەوه.

(أَوْ تَسْوِيَةٍ) لە یە کسانێ (أَوْ تَفْضِيلِ) یان لە زێدە بەشی، وە کە بێ: نوو بەشی بۆ ئەم پووێ بێ بەشیکی بۆ ئەوی تر.

﴿پاشکۆ﴾: یە کەم: ئەگەر مزگەوتیک وێران کرا، یان شوێنیک وێران کرا وازیان لە مزگەوتە کە ی مینا، ئەبی کە لوپەل وەقفە کە ی بۆ مەلبیگێرێ و چاوەروانی ئاوە دانکردنەوه ی بکەن، جا ئەگەر هیچ گومان لەوەدا نەبو: کە ئاوەدان ناکرێتەوه، ئەبی بۆ مزگەوتیکی تر سەرف بکری، جا ئەگەر نەبو، یان پێویستی پێ نەبو، ئەو کاتە دروستە بۆ بەرژەوهندی موسولمانان سەرف بکری.

دووهم: دەرەختی گۆرستان ئەگەر سەوز بوو، نابێ بپری، بەلام ئەگەر ووشک بوو، دروستە بپری و بفرۆشرێ و لە بەرژەوهندی گۆرستانە کە سەرف بکری.

سەییەم: ئەو کە سە ی سەرپەرشتی ماله وەقفکراوە کە ئەکا، ئەبی داپەرەوه رین و بتوانی چاودێری بکا و بزانی چۆن سەرفی ئەکا.

جا بزانی: ئەرکی سەرشتانی وی بەکردنەوه و گۆرکردنەوه ی بەرەمە کە یە و چاککردنەوه ی وێرانبوو کە یە.

کە وابوو: دروستە لە بەرانبەر ئەو ماندویوونە کری ی بۆ نیاری بکری بۆ ئەوه ی وەقفکراوە کە بەرەوام بمانی، چونکە فرۆشتنی وەقفکراوە بە هیچ جۆرێک دروست نیه.

(فَصَلِّ) وَكُلُّ مَا جَازَ يَبْعُهُ جَازَ هَبْتُهُ، وَلَا تَلْزَمُ الْهَبَةَ إِلَّا بِالْقَبْضِ، وَإِذَا قَبَضَهَا الْمَوْهُوبُ لَهُ لَمْ يَكُنْ لِلرَّاهِبِ أَنْ يَرْجِعَ فِيهَا إِلَّا أَنْ يَكُونَ وَالِدًا،

﴿فصل: له باسی (هبة) به خشین و دیاری﴾

هر شتیك بداته به کیکی تر بنه وهی هیچی له به رانبار لئوه ریگری، پی پی نه گوتری: به خشین. نینجا نه گهر له ریگای خوا بیداتی، هم پی پی نه گوتری: خیر. نینجا نه گهر له شوینیک بینیری بؤ شوینیکی تر، هم پی پی نه گوتری: دیاری.

جا بزانه: به خشین به هر ناویك بی، هر سوننه ته ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: تَهَادُوا تَحَابُّوا ﴿رواه أبو يعلى، پیغه مبرر﴾ فرموی: دیاری بؤ به کتری بی، چونکه دیاری نه بیته هزی خزشه ویستتان.

﴿ناگاداری﴾: نه گهر شتیك بداته کاربه ده شتیك بؤ نه وهی له کاریکی ناپه وادا یارمه تی بد، یان مافی که سیکی تری بداتی، نه وه پی پی نه گوتری: به رتیل ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: لَعَنَ اللَّهُ الرَّاشِيَّ وَالْمُرْتَشِيَّ وَالرَّائِثَ ﴿رواه احمد، پیغه مبرر﴾ فرموی: له عنتهی خوا له به رتیلده رو له به رتیلخورو له پیکه یته ره که یان بدا.

به لآم نه گهر کاره که ی رهوا بوو و مافی که سی تری له ده ست نه نه دآ، به لآم کاربه ده سته که به بی به خشیش بؤی نه نه کرد، نه وه ته نها بؤ کاربه ده سته که حرامه .

(وَكُلُّ مَا جَازَ يَبْعُهُ) هر شتیك فریشتنی دروست بی به و جوره ی باسما ن کرد (جَازَ هَبْتُهُ) به خشینی دروسته (وَلَا تَلْزَمُ الْهَبَةَ) شتی به خشراو و دیاری و خیر نابیته ملکی پیبه خشراوه که (إِلَّا بِالْقَبْضِ) تا پیبه خشراوه که وه ری نه گری، که و ابو: پیش وه رگرتن دروسته خاوه ن ماله که په شیما ن بیته وه ﴿عَنْ أُمِّ كَلثُومَ بْنِ زَيْدٍ عَنْهَا﴾: بَعَثَ النَّبِيُّ ﷺ هَدِيَّةً إِلَى النَّجَاشِيِّ، فَمَاتَ قَبْلَ أَنْ تَصِلَ إِلَيْهِ، فَاسْتَرَدَّهَا ﴿رواه الحاكم والبيهقي، پیغه مبرر﴾ دیاری که ی بؤ (نه جاشی) نارد، به لآم پیش نه وه ی بگاته ده ستنی، (نه جاشی) مرد، جا پیغه مبرر﴾ دیاری به که ی که پانده وه .

(وَإِذَا قَبَضَهَا الْمَوْهُوبُ لَهُ) هر کاتیك پیبه خشراوه که به خشراوه که ی، یان دیاری که ی، یان خیره که ی وه رگرت (لَمْ يَكُنْ لِلرَّاهِبِ) دروست نیه بؤ خاوه ن شته که (أَنْ يَرْجِعَ فِيهَا) شته به خشراوه که وه ریگریته وه .

(إِلَّا أَنْ يَكُونَ وَالِدًا) ته نها نه گهر دایکو باوک، یان داپیره و باپیره بی، دروسته وه ری بگریته وه ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا﴾: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: لَا يَحِلُّ لِرَجُلٍ مُسْلِمٍ أَنْ يُعْطِيَ الْعَطِيَّةَ ثُمَّ يَرْجِعَ فِيهَا إِلَّا الْوَالِدَ فِيمَا يُعْطَى وَلَدَهُ ﴿رواه أصحاب السنن، پیغه مبرر﴾ فرموی: دروست نیه مروفی موسولما ن شتیك بیه خشین، نینجا وه ری بگریته وه، ته نها باوک بؤی دروسته نه وه شته ی به خشویه تیه مندالی خوی: وه ری بگریته وه .

وَإِذَا أَعْمَرَهُ شَيْئًا أَوْ أَرْقَبَهُ كَانَ لِلْمُعَمَّرِ أَوْ لِلْمَرْقَبِ وَلَوْ رَتَّبَهُ مِنْ بَعْدِهِ.
 (فَصَلِّ) وَإِذَا وَجَدَ لُقْطَةً فِي مَوَاتٍ أَوْ طَرِيقٍ فَلَهُ أَخْذُهَا وَتَرْكُهَا،
 وَأَخْذُهَا أَوْلَى مِنْ تَرْكِهَا إِنْ كَانَ عَلَى ثِقَةٍ مِنَ الْقِيَامِ بِهَا،

﴿ناگاداری﴾: سوننه ته باوکو دایک به یه کسانى شت بیه خشنه منداله کانیان، به لام
 کومه زانایه که فرمویانه: یه کسانى واجبہ ﴿عَنِ الثُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: قَالَ
 النَّبِيُّ ﷺ: اِتَّقُوا اللَّهَ وَاعْدِلُوا بَيْنَ أَوْلَادِكُمْ﴾ رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ فرموی: له خوا
 برسنو دادیپه روه بر بن له نیوان منداله کانتان.

(وَإِذَا أَعْمَرَهُ شَيْئًا) هر کاتیک به دریزایی ته من شتیکی به خشیه به کیکی تر، واته:
 گوتی: نه شتم به خشیه به تو به دریزایی ته منت، نینجا که مردی بق خرم بگه پیتوه
 (أَوْ أَرْقَبَهُ) یان به چاوه پوانی پی به خشیه، واته: گوتی: وانه شتم به خشیه تو،
 نه گه من پیشدا مردم هر بق خوت، نه گه تو پیشدا مردی بگه پیتوه بق خرم (كَانَ
 لِلْمُعَمَّرِ) نه شته هر بق پیبه خسرلوه که به به دریزایی ته من (أَوْ لِلْمَرْقَبِ) یان بق
 پیبه خسرلوه که به به چاوه پوانی (وَلَوْ رَتَّبَهُ) بق میرانگرانی نه پیبه خسرلوه به (مِنْ بَعْدِهِ)
 له نوای مردنی، واته: به هیچ جزیریک ناگه پیتوه بق خاوه نه که ی.

﴿پاشکوک﴾: نه گه پیاویک خشلی زیزو زیوی کپی دایه نافرته که ی خوی بق نه وه ی
 خوی پی برزینیتوه، نه خشله نابیته هی نافرته که تا میرده که به زیان نه لی: و
 به خشیمه تو. نه ویش قبولی بکا، جا نه گه نافرته که و میرده که، یان میرانگره کانیان
 بسوه کیشیه یان، میرده که نه یگوت: نه م به خشیه وه هر بق پزاننده وه داومه تی.
 نافرته که ش نه یگوت: پیت به خشیموم. هیچ شاهیدیش له نیوانیاندان نه بو، نه وه باوه به
 میرده که و میرانگره کانی میرده که نه کرئ نه گه سویند بخون.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَاسِيَ (لُقْطَةً) هَلْ لَكَرْتَهُ وَهِيَ شَيْءٌ وَنَبْوٌ﴾

(وَإِذَا وَجَدَ) هر کاتیک دوزی به وه (لُقْطَةً) شتیکی وه ما که له خاوه نه که ی ون بوبین، یان
 له شوینیک لی به جن مابین (فِي مَوَاتٍ) له شوینیک وه هادا که ملکی هیچ که س نه بین
 (أَوْ طَرِيقٍ) یان له رینگه که بیدوزیتوه (فَلَهُ أَخْذُهَا) بقی دروسته هه لیگریته وه و
 (وَتَرْكُهَا) هه روه ما بقی دروسته وازی لیبین.

(وَأَخْذُهَا أَوْلَى) به لام هه لگرتنه وه ی باشتره (مِنْ تَرْكِهَا) له وازلیه پیتانی (إِنْ كَانَ عَلَى ثِقَةٍ)
 نه گه باوه پی به خوی هه بین (مِنْ الْقِيَامِ بِهَا) که به پیویستیه کانی نه و شته هه لته ستن
 ﴿عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدِ الْجُهَنِيِّ ﷺ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ آوَى ضَالَّةً فَهُوَ ضَالٌّ مَالٌ يُعْرِفُهَا﴾
 رواه مسلم، پیغمبر ﷺ فرموی: هر که سیک شتیکی ونبو هه لیگریته وه، نه وه
 سه رلیشیلوه نه گه بانگه وازی بق نه کا.

وَإِذَا أَخَذَهَا وَجَبَ عَلَيْهِ أَنْ يَعْرِفَ سِتَّةَ أَشْيَاءَ: وَعَاءَهَا، وَعَفَاصَهَا،
وَوَكَاءَهَا، وَجِنْسَهَا، وَعَدَدَهَا، وَوَزْنَهَا. وَيَحْفَظُهَا فِي حِرْزٍ مِثْلِهَا،
ثُمَّ إِذَا أَرَادَ تَمْلُكَهَا عَرَفَهَا سِتَّةَ عَلَى أَبْوَابِ الْمَسَاجِدِ، وَفِي الْمَوْضِعِ الَّذِي وَجَدَهَا فِيهِ،
فَإِنْ لَمْ يَجِدْ صَاحِبَهَا كَانَ لَهُ أَنْ يَتَمَلَّكَهَا بِشَرَطِ الضَّمَانِ،

(وَإِذَا أَخَذَهَا) جا هر کاتیک شته ونبوره که ی مه لگرتوه (وَجَبَ عَلَيْهِ) له سهری واجبه
(أَنْ يَعْرِفَ) به ناس بکا (سِتَّةَ أَشْيَاءَ) شهش نیشانه ی نهو شته:

(وَعَائِهَا) بزانی شته که له ناو چی دایه (وَعَفَاصَهَا) بزانی سهرقه پاغی چی به (وَوَكَائِهَا)
بزانی نهو دلوهی پی پیچرلوه چونه (وَجِنْسَهَا) بزانی شته که په گزی چی به (وَعَدَدَهَا)
بزانی ژماره ی چه نده (وَوَزْنَهَا) بزانی کیشانه ی چه نده.

(وَيَحْفَظُهَا) واجبه - نهو شته ی نوزویه تیه وه - دایینی و بیپاریزی (فِي حِرْزٍ مِثْلِهَا) لهو
چوره شوینه ی نهو چوره شته ی لیدانه ندی، جا نه گره که مترغهمی کردو له ناو چوو،
نه بی توله ی بدا.

﴿ناگاداری﴾: نه گره مندال، یان شیت شتیکیان نوزیه وه، واجبه: سر په رشتکاره که یان
له دهستیان وه ریگری و بانگه وازی ی بو بکا، جا نه گره له دهستیانی وه رنه گرتو له
دهست چوو، نه بی به خوی توله ی بدا، جا نه گره خاوه نه که ی دهست نه که وت، نروسته
بیکاته ملکی منداله که، یان شیتکه که، نه گره په رزه وه ندی نه وانی تی دا بین.

(ثُمَّ) ینجا له نوای مه لگرتنه وه (إِذَا أَرَادَ تَمْلُكَهَا) نه گره ویستی بیکاته ملکی خوی و له
خوی حه لال بکا (عَرَفَهَا سِتَّةً) نه بی سالیکی ته ولو بانگه وازی بکاو هندیک پیناسه کانی
بلی (عَلَى أَبْوَابِ الْمَسَاجِدِ) له بهر دهرگی مزگه و ته کان کاتی خه ک له نویژ دهرنه چن
(وَفِي الْمَوْضِعِ الَّذِي وَجَدَهَا فِيهِ) که لی نوزویه تیه وه، هم لهو
شوینانه ی خه لکی لی کو نه بیته وه.

﴿ناگاداری﴾: نه رکی بانگه وازی له (بیت المال) نه ندی، جا نه گره نه بو، یان (قازی) نه بو،
هر به خوی له لای نوو شاهید - به سر خاوه نه که ی - به قهرز نه ی دلو له خاوه نه که ی
وهی نه گرتنه وه، یان به شیکی لیته فریشتن، به لام نه گره بو نه وه هلیگری تیه وه: که له نوای
سالیکی بیکاته ملکی خوی، نه وه نه رکه که ی هر له سر خویته ی، واته: هر چه ند
خاوه نه که شی دهست بکه ویته وه، نایی لی وه ریگریته وه.

(فَإِنْ لَمْ يَجِدْ صَاحِبَهَا) جا نه گره له نوای بانگه وازی سالیکی خاوه نه که ی دهست نه که وت (كَانَ
لَهُ) نروسته بو نهو که سه ی نوزویه تیه وه (أَنْ يَتَمَلَّكَهَا) بیکاته ملکی خوی (بِشَرَطِ الضَّمَانِ)
به مارجی توله دان، واته بلی: (وَإِذَا لَمْ يَجِدْ صَاحِبَهَا) ملکی خوم هر کاتی خاوه نه که ی
هات توله ی نه دهمن. ینجا نروسته بو خوی به کاری بیینی و بیخوا، به لام نه گره

وَاللُّقْطَةُ عَلَى أَرْبَعَةٍ أَضْرَبُ، أَحَدُهَا: مَا يَبْقَى عَلَى الدُّوَامِ، فَهَذَا حُكْمُهُ.
وَالثَّانِي: مَا لَا يَبْقَى كَالطَّعَامِ الرُّطْبِ، فَهُوَ مُخَيَّرٌ بَيْنَ أَكْلِهِ وَغُرْمِهِ، أَوْ بَيْنَهُ وَحِفْظِ ثَمَنِهِ،
أَوْ تَجْفِيفِهِ وَحِفْظِهِ. وَالثَّلَاثُ: مَا يَبْقَى بِعِلَاجِ كَالرُّطْبِ، فَيَفْعَلُ مَا فِيهِ الْمَصْلَحَةُ:

بقی خاوه نه که ی هه لیگری، بانگه وازی ناوی ﴿عَنْ زَيْدِ الْجُهَنِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ عَنِ
اللُّقْطَةِ؟ فَقَالَ: إِعْرِفْ عِفَاصَهَا وَوِكَائِهَا ثُمَّ عَرَفْهَا سَنَةً، فَإِنْ جَاءَ صَاحِبُهَا، وَإِلَّا: فَسَأَلْكَ
بِهَا ﴿رواه الشيخان، پرسیار له پیغمبر ﷺ کرا ده ریاری هه لگرتنه وهی شتی ونبوو؟
نهویش فرموی: بزانه له ناو چی دابه، به چی پیچرلووه، نینجا بق ماوهی سالتیک بانگه وازی
بکه، جا نه گره خاوه نه که ی هات بیده وه، نه گره نه هات: چی لته که ی بیکه.

﴿ناگاداری﴾: په که مجار بانگه وازی هه موو پوژتیک نوو جاره تا هه فته یه ک، نینجا هه ر
پوژتیک جاریک تا هه فته یه کی تر، نینجا هه فته ی جاریک تا هه فته یه ک، نینجا هه ر
مانگیک جاریک تا سال ته واو نه بن، به لام شتی که م نرخ سالتیکی ناوی، به لکو یه ک جار،
یان نوو جار، یان سنی پوژ.

نینجا بزانه: نه گره خاوه نه که ی ده رکه وتو شته که ش له ناو چوبو، نه وه تیبینی نه کری:
نه گره له پیش نه وه ی بیکاته ملکی خزی له ناو چوبو و هیچ خیانه تی نه کربو، نه وه
توله ی ناکه ویتته سر، به لام نه گره خیانه تی کربو، یان له دوا ی نه وه ی که کربویه
ملکی خزی له ناو چوبو، یان فروشتبوی، نه وه توله ی له سره، به لام نه گره شته که ی له
لا مابو، نه بی شته که بداته وه خاوه نه که ی، نینجا کری گه پاندنه وه ی شته که ش: نه گره
پیش کردنه ملک بن، نه وه له سر خاوه نه که یه، نه گره له دوا ی کردنه ملک بن، له سر
هه لگروه که یه.

(وَاللُّقْطَةُ) نُو شْتِي هه لته گریته وه (عَلَى أَرْبَعَةٍ أَضْرَبُ) چوار جوره:
(أَحَدُهَا) یه که میان: (مَا يَبْقَى عَلَى الدُّوَامِ) نه وه یه برده وام بعینی: وه کو جلویه رگو پاره و
زیرو زیو (فَهَذَا) نه و شیوه یه ی باسما ن کرد (حُكْمُهَا) بریاری په فتار له که لگرتنه تی.
(وَالثَّانِي) دووم: (مَا لَا يَبْقَى عَلَى الدُّوَامِ) نه وه یه برده وام نه مینی (كَالطَّعَامِ الرُّطْبِ) وه کو
خولرده مهنی ته ر (فَهُوَ) نه و که سه ی هه لیگرتنه وه (مُخَيَّرٌ) کرلوه ته سر پشک: (بَيْنَ أَكْلِهِ)
له نیتوان نه وه ی هه ر نه وده م بیکاته ملکی خزی و بیخوا (وَعُرْمِهِ) نینجا توله ی بداته
خاوه نه که ی (أَوْ بَيْنَهُ) یان بیفروشتی و (وَحِفْظِ ثَمَنِهِ) پاره که ی بق خاوه نه که ی هه لیگری.
نینجا بزانه: نه گره ویستی پاره که بکاته ملکی خزی، با سالتیک بانگه وازی خولرده مهنیه که
بکا، نینجا پاره که بکاته ملکی خزی و توله ی بداته خاوه نه که ی.

(وَالثَّلَاثُ) سنی یه م: (مَا يَبْقَى بِعِلَاجٍ) نه و جوره شته یه که به چاره کون بعینته وه (كَالرُّطْبِ)
وه کو خورماو ترئی (فَيَفْعَلُ مَا فِيهِ الْمَصْلَحَةُ) نه بی به گویره ی برژده وندی کار بکا:

مَنْ يَبِعُهُ وَحَفِظَ ثَمَنَهُ، أَوْ تَجْفِيفَهُ وَحَفِظَهُ، وَالرَّابِعُ: مَا يَخْتِاجُ إِلَى تَفَقُّةِ كَالْحَيَّوَانِ، وَهُوَ ضَرْبَانٍ: حَيَّوَانٌ لَا يَمْتَنِعُ بِنَفْسِهِ، فَهُوَ مُخَيَّرٌ بَيْنَ أَكْلِهِ وَغُرْمِ ثَمَنِهِ، أَوْ تَرْكِهِ وَالتَّطَوُّعِ بِالْإِنْفَاقِ عَلَيْهِ، أَوْ يَبِعُهُ وَحَفِظَ ثَمَنَهُ،

(مَنْ يَبِعُهُ) نه‌گەر به‌رژده‌ندی له فرۆشتنی دا بوو، یا بی‌فرۆشتن و (وَحَفِظَ ثَمَنَهُ) پارە‌که‌ی بۆ خاوه‌نه‌که‌ی هه‌لبگرێ (أَوْ تَجْفِيفَهُ) یان وشکی بکاته‌وه‌و (وَحَفِظَهُ) به‌ وشک‌کراوه‌یی هه‌لبگرێ بۆ خاوه‌نه‌که‌ی، ئینجا نه‌گەر ویستی بیکاته‌ملکی خۆی، یا بانگه‌وازی بکا، ئینجا شته‌ وشک‌کراوه‌که‌، یان پارە‌که‌ی بکاته‌ملکی خۆی و بیخوای تو‌له‌ی بداته‌ خاوه‌نه‌که‌ی.

(وَالرَّابِعُ) چوارهم: (مَا يَخْتِاجُ إِلَى تَفَقُّةٍ) نه‌و جو‌ره‌ شته‌یه‌ که‌ پتویستی به‌ خواریدن و به‌خێوکردن هه‌یه‌ (كَالْحَيَّوَانِ) وه‌کو ئاژه‌ل: جا گزشتی بخورێ، یان نا (وَهُوَ) ئاژه‌لی دۆزدایه‌وه‌ (ضَرْبَانٍ) دوو جو‌ره‌:

(حَيَّوَانٌ لَا يَمْتَنِعُ) جو‌ری یه‌که‌میان: ئاژه‌لیکه‌ ناتوانێ خۆی پیا‌ریزی له‌ ڤه‌نده‌ (بِنَفْسِهِ) به‌ هێزی خۆی: وه‌کو مه‌رپو بزنو گوێلک و مریشک و مرایی (فَهُوَ) نه‌و که‌سه‌ی نه‌یدۆزێته‌وه‌ (مُخَيَّرٌ) کراوه‌ته‌ سه‌ریشک له‌ نێوان چوار ڤی‌گادا:

(بَيْنَ أَكْلِهِ) یه‌که‌م: یان هه‌ر نه‌وده‌م بیکاته‌ملکی خۆی-نه‌گەر گزشتی بخورێ- بیخوای (وَعُرْمِ ثَمَنِهِ) جا به‌ نه‌ندازه‌ی نرخه‌که‌ی تو‌له‌ی بداته‌ خاوه‌نه‌که‌ی.

(أَوْ تَرْكِهِ) دووهم: یان نه‌بخوای بۆ خاوه‌نه‌که‌ی هه‌لبگرێ و (وَالتَّطَوُّعِ بِالْإِنْفَاقِ عَلَيْهِ) به‌ خێری خۆی بۆی به‌خێو بکا، جا نه‌گەر به‌ خێری خۆی به‌خێوی نه‌کرد، یا به‌ نێزنی (قازی) به‌ قه‌رز به‌خێوی بکا، جا نه‌گەر (قازی) نه‌بو، یا دوو شاهید بگرێ، ئینجا مه‌سه‌ره‌فه‌که‌ له‌ خاوه‌نه‌که‌ی وه‌ریگرێته‌وه‌.

(أَوْ يَبِعُهُ) سه‌ی‌یه‌م: یان بی‌فرۆشتن و (وَحَفِظَ ثَمَنَهُ) پارە‌که‌ی بۆ خاوه‌نه‌که‌ی هه‌لبگرێ، جا نه‌گەر سالتیک بانگه‌وازی کردو خاوه‌نه‌که‌ی ده‌ست نه‌که‌وت، دروسته‌ پارە‌که‌ بکاته‌ملکی خۆی و بیخوای.

چوارهم: یان هه‌ر نه‌وده‌م بیکاته‌ملکی خۆی و بی‌هێلتنه‌وه‌ بۆ شیرو خوری و بی‌چووه‌کانی، ئینجا نه‌گەر خاوه‌نه‌که‌ی ده‌رکه‌وت ته‌نها ئاژه‌له‌که‌ی نه‌داته‌وه‌، شیرو خوری و بی‌چووه‌کانیش بۆ خۆی نه‌مینیته‌وه‌ ﴿عَنْ زَيْدِ الْجُهَنِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ سَبَّلَ النَّبِيُّ ﷺ عَنْ ضَالَّةِ الْغَنَمِ؟ قَالَ: هِيَ لَكَ أَوْ لِأَخِيكَ أَوْ لِلذَّبِّ ﴿رواه‌ الشیخان، پی‌غه‌مه‌به‌ر ﷺ ده‌ریاره‌ی بزنو مه‌رپو دۆزلوه‌ پرسیا‌ری لێ‌کرا؟ نه‌ویش فه‌رمووی: یان بۆ تو‌یه‌، یان بۆ برای تو‌یه‌، یان بۆ گورگو ڤه‌نده‌یه‌. واته‌: نه‌گەر وازی لێ‌بینی گورگ نه‌بخوای، نه‌گەر هیناته‌وه‌و خاوه‌نی نه‌بو، بۆ خۆت نه‌مینیته‌وه‌.

وَحَيَوَانٌ يَمْتَنِعُ بِنَفْسِهِ، فَإِنْ وَجَدَهُ فِي الصُّخْرَاءِ تَرَكَهُ،
وَإِنْ وَجَدَهُ فِي الْحَضِرِ فَهُوَ مُخَيَّرٌ بَيْنَ الْأَشْيَاءِ الثَّلَاثَةِ فِيهِ.
(فَصْلٌ) وَإِذَا وُجِدَ لَقِيطٌ بِقَارِعَةِ الطَّرِيقِ فَأَخْذُهُ وَتَرْبِيتُهُ وَكِفَالَتُهُ وَاجِبَةٌ عَلَى الْكِفَايَةِ،

﴿ناگاداری﴾: نهو چوار ریگیاننه ده ریاره‌ی نهو نازده له بوو، که له چولو بیاباندا نه دوزیتته وه، چونکه نه‌گه له ناوه دان‌ی دا بیدوزیتته وه، تنها ریگای دووه م و سئ به می بق دروستن، به لام له فرموده به کی بی‌میزدا: ریگای به که همیشه بق دروسته.

(وَحَيَوَانٌ) جوری دووه میان: نازده لیکه (يَمْتَنِعُ بِنَفْسِهِ) به خوی خوی نه پاریزی له پنده‌ی بچوک: وه‌کو ووشترو نه سپو که و میستر (فَإِنْ وَجَدَهُ فِي الصُّخْرَاءِ) نه‌گه نهو جوره نازده له له بیاباندا دوزیه وه (تَرَكَهُ) واجبه وازی لبینترو نه بهینتته وه.

به لام نه‌گه بق پاراستن مینایه وه، نه وه دروسته، نینجا: یان بیفروشی و پاره که مه لبرگی بق خاوه نه‌که‌ی، یان با نازده له که به ختو بکا، واته: دروست نیه بیکاته ملکی خوی ﴿عَنْ زَيْدِ الْجُهَنِيِّ﴾: قَالَ سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ عَنْ ضَالَّةِ الْإِبِلِ؟ قَالَ: مَا لَكَ وَلَهَا؟ مَعَهَا سِقَاؤُهَا وَحِدَاثُهَا، تَرُدُّ الْمَاءَ وَتَأْكُلُ الشَّجَرَ حَتَّى يَلْقَاهَا رَبَّهَا﴾ رواه الشيخان، ده ریاره‌ی ووشترو ونبوو پیغه مبه ر ﷺ پرسیاری لی‌کراو فرموی: جیت به سهردایه؟ به خوی ناو نه خواته وه و خواردن نه خوا تا خاوه نه‌که‌ی نه یگاتن.

﴿ناگاداری﴾: نه‌گه کاته که کاتی راپورتو تالان بوو، دروسته نهو جوره نازده له له بیابان و له ناوه دان‌ی دا بگریته وه بق نه وه بیکاته ملکی خوی، بهو جوره‌ی باسما ن کرد. (وَإِنْ وَجَدَهُ فِي الْحَضِرِ) نه‌گه نهو نازده له له ناو ناوه دان‌ی دا دوزیه وه (فَهُوَ مُخَيَّرٌ) نه وه سهرپشکه (بَيْنَ الْأَشْيَاءِ الثَّلَاثَةِ فِيهِ) له نیتوان نهو سئ ریگیاننه له جوری به که مدا باسما ن کردن. واته: یان بیفروشی، یان بق خاوه نه‌که‌ی به ختوی بکا، یان بیکاته ملکی خوی و بیخوا. به لام نهو فرموده‌ی ریگای خواردنی داوه بی‌میزه.

﴿پاشکون﴾: هر کاتیک خاوه نه‌که‌ی هات و داوای شته که‌ی کرد، نه‌گه نیشانه کانی گوتن و باوه‌پی پی کرد، یان دوو شاهیدی مینان، یان شاهیدیک و سویندیشی خوارد، با ماله که‌ی بداته وه.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِي (لَقِيطٌ) مَنْدَالِي فَرِيدِرَاو﴾

(وَإِذَا وُجِدَ لَقِيطٌ) هر کاتیک مندالیکي فریدراو دوزدواوه (بِقَارِعَةِ الطَّرِيقِ) له ریگه به‌ک، یان له شوینیکي تر، جا له ترسی به ختو کردن فریدرا بی، یان چونکه بیژی بوو و نافرته که له ترسان، یان له شهرمان فری‌ی دابی (فَأَخْذُهُ) مه لگرتنه وه‌ی نهو مندالو (وَتَرْبِيتُهُ) په روه رده کردنی و (وَكِفَالَتُهُ) پاراستن و به ختو کردن (وَاجِبَةٌ) گشتی واجبن (عَلَى الْكِفَايَةِ) به (فَرَضُ الْكِفَايَةِ)، واته: نه‌گه به کیك نهو سیبانه‌ی کردن، خیری نه‌گاتن و گونا‌هه که‌ش

وَلَا يُقْرُ إِلَّا فِي يَدِ أَمِينٍ، فَإِنْ وَجِدَ مَعَهُ مَالَ أَتَّفَقَ عَلَيْهِ الْحَاكِمُ مِنْهُ، وَإِنْ لَمْ يَوْجَدْ مَعَهُ مَالَ فَتَفَقَّهُهُ فِي بَيْتِ الْمَالِ. (فَصْلٌ) وَالْوَدِيعَةُ أَمَانَةٌ، وَيُسْتَحَبُّ قَبُولُهَا لَمَنْ قَامَ بِالْأَمَانَةِ فِيهَا، وَلَا يَضْمَنُ إِلَّا بِالْعُدَى،

له سهر گشت دانیشتونوانی نهو شوینفه لانه چی، خوای گه وره فه رموویه تی: ﴿وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَلَمَّا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا﴾ واته: هر که سیک گیانیکی ئاده میراد له مردن پرگار بکا، وهک مه موو خه لکی پرگار کردین وه هایه، چونکه بووه ته هزی لایرینی تاوان له سهر هه موویان. (وَلَا يُقْرُ) نهو منداله ناهیشتریتته وه (إِلَّا فِي يَدِ أَمِينٍ) ته نها له ده ست مروفتیکی موسولمانو نه مینو نایین په روه نه بی.

﴿ناگاداری﴾: واجبه دور شامید ناگادار بکا: که نه منداله می خوی نیو دوزلوه ته وه، ئینجا بزانه: به هزی به ختوکردن نهو منداله ناییتته می خوی میرات له به کتری ناگرنو له گه ل ژنو خوشکو کچی خوی هر به بیگانه دانه ندی.

(فَإِنْ وَجِدَ مَعَهُ مَالَ) جا نه گهر منداله که هیچ مالی له گه ل داندرا بو (أَتَّفَقَ عَلَيْهِ الْحَاكِمُ مِنْهُ) نهو کاته (قازی)، یان په کیکی تر به ئیزنی (قازی) لهو مال به ختوی نه کا (وَإِنْ لَمْ يَوْجَدْ مَعَهُ مَالَ) نه گهر هیچ مالی له گه لدا نه بو (فَتَفَقَّهُهُ) نه رکی به ختوکردنی نهو منداله (فِي بَيْتِ الْمَالِ) له (بیت المال) موسولمانان نه دری، جا نه گهر (بیت المال) نه بو، واجبه موسولمانانی ده ول مه ند مه سره ل به ختوکردنی بدهن، که وایوو: نهو منداله ش به ئیسلام نه ژمیردی نهو له سهر په ووشتی ئیسلام په روه رده نه کری، هه روه که له په رتوکی (جهاد) دا باسی نه که یین، إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِي (وَدِيعَةُ) سِپَارْدَن﴾

واته: دانانی شتیک له لای که سیک بۆ نه وهی بیپاریزی. (وَالْوَدِيعَةُ) شتی سپاردلو (أَمَانَةٌ) به نه مانته دانه ندی پئی نه گوتی: نه مانته (وَيُسْتَحَبُّ) سوننه ته (قَبُولُهَا) وه رگرتنی شت به نه مانته (لَمَنْ) بۆ هر که سیک (قَامَ بِالْأَمَانَةِ) که بتوانی به نه رکی نه مانته هه لبستی (فِيهَا) ده ربارهی نهو شته داندراوه، واته: بتوانی بیپاریزی خیانته تیش نه کا ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: وَاللَّهِ فِي عَوْنِ الْعَبْدِ مَا دَامَ الْعَبْدُ فِي عَوْنِ أَخِي﴾ رواه مسلم، پیته مبه ر ﷺ فه رموی: خوای گه وره هه موو کات یارمه تی بهنده ی خوی نه دا، مادام بهنده یارمه تی برای خوی بدا.

(وَلَا يَضْمَنُ) نه مینداره که تولی نه مانته که ی نا که ویتته سهر، نه گهر له تاو چوو، یان که م و کوپی هیئا (إِلَّا بِالْعُدَى) ته نها به دوزمنکاری که متراغمی تولی نه که ویتته سهر: وه که به بن عوزو به بن پرسی خاوه نه که ی له لای په کیکی تر دایینن، یان له گه ل خویا بیباته سه فه ر، یان له شوینیک بیگوزیتته وه بۆ شوینیکی تر: که شته که ی تی دا

وَقَوْلَ الْمُودِعِ مَقْبُولٍ فِي رَدِّهَا عَلَى الْمُودِعِ، وَعَلَيْهِ أَنْ يَحْفَظَهَا فِي حِرْزِ مِثْلِهَا، وَإِذَا طُولِبَ بِهَا فَلَمْ يُخْرِجْهَا مَعَ الْقُدْرَةِ عَلَيْهَا حَتَّى تَلْفَتْ ضَمَنَ.

نه پاریززی، یان پاسی لیتکا، یان له لای دزو پیاوخراپ ناشکرای بکا، یان بق خوی به کاری بیئی، به هر به کیك له وانه تولهی نه که ویتته سر.

(وَقَوْلُ الْمُودِعِ) قسهی نه مینداره که، که نه مانه ته که ی له لا داندراره (مَقْبُولٌ) وهر نه گریئو باوه پی پی نه کریئ نه گهر سویند بخوا (فِي رَدِّهَا) له باره ی گه پاندنه وهی (عَلَى الْمُودِعِ) بق خاوه نه که ی، ههروه ما به سویند خواردن باوه پی پی نه کریئ نه گهر بلی: ماله که دزراوه، یان له ناو چوه، یان لییان سه ندیم.

که واته: نه گهر گوتی: ماله که دواوه ته وه خاوه نه که ی. هیچ شاهیدیشی نه بو، به سویند باوه پی پی نه که یین، به لام نه گهر گوتی: نه مانه ته که م دواوه ته وه میرانگره کانی خاوه نه که. یان میرانگره کانی نه مینداره که گوتیان: نه مانه ته که مان دواوه ته وه خاوه نه که ی. یان گوتی: داومه ته به کیکی تر. نه وانه به سویند باوه پیاو پیاو نه بی شاهید هه بی.

(وَعَلَيْهِ) واجبه له سر نه مینداره که (أَنْ يَحْفَظَهَا) نه مانه ته که بیاریززی (فِي حِرْزِ مِثْلِهَا) له و شویننه ی نه و جوره شته ی لیدانه ندیئو نه پاریززی، که و ابو: نه گهر له شوینتیکی ناله بار داینا، نینجا دزرا، یان له ناو چوو، یان که موکوپیی هیتا، نه وه تولهی نه که ویتته سر، به لام نه گهر له شوینتیکی باش دایناو دزرا، یان زوردارتک بردی، تولهی ناکه ویتته سر.

(وَإِذَا طُولِبَ) هر کانتیک دلوی لیکرا (بِهَا) که نه مانه ته که بداته وه، نینجا خاوه نه که ی دلوی لیکرا، یان میرانگره کانی خاوه نه که (فَلَمْ يُخْرِجْهَا) نه ویش نه مانه ته که ی نه دواوه (مَعَ الْقُدْرَةِ عَلَيْهَا) له گال نه وهش توانای هه بوو بیداته وه (حَتَّى تَلْفَتْ) هر نه پیداره تا له ناو چوو (ضَمَنَ) تولهی نه که ویتته سر، چونکه به پیچه وانه ی نه م نایه ته رهفتاری کردوه: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا﴾ واته: خوی گه وره فرمانتان پی نه کا: نه مانه ته کان بده نه وه خاوه نه کانیان.

﴿ناگاداری﴾: نه رکی گه پاندنه وه ی نه مانه ته که له سر خاوه نه که یه تی.
﴿پاشکوک﴾: نه گهر خاوه نی نه مانه ته که مرد، یان قهرزی که سیتی له سر بوو و خاوه ن قهرزه که مرد، یان مالیتی له زوردارتک وهرگرتوه، یان له ناو دهریا، یان له ناو لاقاو شتیکی هه لگرتوه، نه گهر خاوه نی نه و جوره شتانه، یان میرانگری خاوه نه که ی دیار بوو، نه یاندریتته وه، نه گهر هیچیان نه بون، نه پیداته وه دهست (قازی) تاکو بق (بیت المال) سه رفی بکا، نه گهر (قازی) نه بو، یان (فاسق) بوو، نه پیداته وه دهست پیاویکی دادپه روه رو لیئاتوو، یان با هر به خوی له بهرزه وه ندی موسولمانان سه رفی بکا. وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ.

﴿کتابُ الفرائضِ وَالْوَصَايَا﴾

وَالْوَارِثُونَ مِنَ الرَّجَالِ عَشْرَةٌ: الْإِبْنُ، وَابْنُ الْإِبْنِ وَإِنْ سَقَلَ، وَالْأَبُ، وَالْجَدُّ وَإِنْ عَلَا، وَالْأَخُّ، وَابْنُ الْأَخِّ وَإِنْ تَرَخَى، وَالْعَمُّ، وَابْنُ الْعَمِّ وَإِنْ تَبَاعَدَا، وَالزَّوْجُ، وَالْمَوْلَى الْمُعْتَقُ. وَالْوَارِثَاتُ مِنَ النِّسَاءِ سِتٌّ: أَلْبَتُّ، وَبِنْتُ الْإِبْنِ وَإِنْ سَقَلَ،

﴿کتابُ الفرائضِ﴾ نهم په پرتووکه باسی به شکردنی میرات نه کا ﴿

﴿وَالْوَصَايَا﴾ وه باسی ناموزگاری خیر بو کردنی دواى مردن نه کا ﴿

بزانه: زانستی به شکردنی میرات زور گرنګه و بق فیریبونی پتیبوستی به کوششیکى زور هیه، پیغه مبر ﷺ قه رمویه تی: ﴿الْعِلْمُ ثَلَاثَةٌ وَمَا سِوَى ذَلِكَ فَهُوَ فَضْلٌ: آيَةٌ مُحْكَمَةٌ، أَوْ سُنَّةٌ قَائِمَةٌ، أَوْ فَرِيضَةٌ عَادِلَةٌ﴾ رواه الحاكم، زانستی زور پتیبوست سینه، نهوی تر زیده زانستی به: پوونکردنه وهی قورثانی پیروز، وه پوونکردنه وهی حدیسی پیغه مبر ﷺ، وه فیریبونی به شکردنی میرات. ثینجا بزانه: له م په پرتووکه دا کورته به کی میرات باس کراوه، نیمهش دریزه ی پیناده بین.

﴿ناگاداری﴾: نه بی له پیش هه موو شتیکدا کاروباری مردووه که ته ولو بکری و بنیژری، ثینجا نه بی قه رزه کانی بدرینه وه، جا قه رزه کان هی ناده میزاد بن، یان هی خوای گه وره بن: وه کورزه کاتو حج و که فاپرت، واته: پیش قه رزدانه وه نابی میراته که بهش بکری، وه نابی به هیچ جوریک دهستکاری بکری، ثینجا له دواى قه رزدانه وه، وه سیتی مردووه که جی به جی بکری، ثینجا نه وهی نه میتینه وه، میراتګره کان له نیوان خویاندا به شی نه کن.

﴿باسی میراتګره کان﴾

(وَالْوَارِثُونَ) میراتګره کان (مِنَ الرَّجَالِ) له چینی نیرینه (عَشْرَةٌ) ده که سن: (الْإِبْنُ) یه که م: کوپی مردووه که یه. (وَابْنُ الْإِبْنِ) دووهم: کوپی کوپی مردووه که یه (وَإِنْ سَقَلَ) هر چه ند کوپی کوپی به ره و خوارتریش بن. (وَالْأَبُ) سسی یه م: باوکی مردووه که یه. (وَالْجَدُّ) چوارهم: باپی ره ی مردووه که یه (وَإِنْ عَلَا) هر چه ند باپی ره به ره و سه ره وه تریش بن. (وَالْأَخُّ) پینجه م: برای مردووه که یه، جا له یه دایکو باوک بن، یان دایک، یان باوکیان جیا بن. (وَابْنُ الْأَخِّ) شه شهم: کوپی برای مردووه که یه (وَإِنْ تَرَخَى) هر چه ند کوپی برای که ش به ولاره به ره و خوارترین. (وَالْعَمُّ) هه فتم: مامی مردووه که یه، جا له یه دایکو باوک بن، یان هر دایکیان جیا بن. (وَابْنَةُ) هه شتم: کوپی مامی مردووه که یه (وَإِنْ تَبَاعَدَا) هر چه ند مامو ماموزایه که دوریش بن. (وَالزَّوْجُ) نویهم: میدی نافرته مردووه که یه. (وَالْمَوْلَى الْمُعْتَقُ) ده یه م: نازادکری کویله مردووه که یه.

(وَالْوَارِثَاتُ) میراتګره کان (مِنَ النِّسَاءِ) له چینی میینه (سِتٌّ) هه فتن: (أَلْبَتُّ) یه که م: کیژی مردووه که یه. (وَبِنْتُ الْإِبْنِ) دووهم: کیزه کوپی مردووه که یه (وَإِنْ سَقَلَ) هر چه ند

وَالْأُمُّ، وَالْجَدَّةُ وَإِنْ عَلَتْ، وَالْأَخْتُ، وَالزَّوْجَةُ، وَالْمَوْلَاةُ الْمُعْتَقَةُ. وَمَنْ لَا يَسْقُطُ بِحَالِ
خَمْسَةَ: الزَّوْجَانِ، وَالْأَبْوَانِ، وَوَلَدُ الصُّلْبِ. وَمَنْ لَا يَرِثُ بِحَالِ سَبْعَةَ: الْعَبْدُ، وَالْمُدَبِّرُ،
وَأُمُّ الْوَلَدِ، وَالْمُكَاتِبُ، وَالْقَاتِلُ، وَالْمُرْتَدُّ، وَأَهْلُ مِلَّتَيْنِ.

کوچه که بهر دو خوارتریش بین. (وَالْأُمُّ) سسی یه م: دایکی مردووه که یه. (وَالْجَدَّةُ) چوارهم:
دایپیره ی مردووه که یه (وَأِنْ عَلَتْ) هر چند دایپیره که بهر دو سهره و تریش بین.
(وَالْأَخْتُ) پینجه م: خوشکی مردووه که یه، جاله یه ک دایکو باوک بن، یان دایک، یان
باوکیان جیا بین. (وَالزَّوْجَةُ) شه شهم: زنی میزده مردووه که یه. (وَالْمَوْلَاةُ الْمُعْتَقَةُ) هه فته م:
نازادکری کویله مردووه که یه.

(وَمَنْ لَا يَسْقُطُ بِحَالِ) نو میراتگرانی به هیج که سیک بین بهش نابین له میرات (خَمْسَةَ)
پینجن: (الزَّوْجَانِ) یه که م دووم: زنو میزد. (وَالْأَبْوَانِ) سسی یه م و چوارهم: دایکو
باوک. (وَوَلَدُ الصُّلْبِ) پینجه م: بۆله ی مردووه که، جا نیر بین، یان می بین. نو پینجانه به
هیج که سیک بین بهش نابین، به لام وا رو نه دا: بهشیان که م نه بیته وه.

﴿ناگاداری﴾: زنو میزد به تنها ماره برین میرات له یه کتری نه گرن، که وابوو: مهرج نیه
بلوغیان بوبین، یان میزده که لی بیته زاوا، به لام نه گره به یه کجاری ته لاقی دابو، نه وه
هیچیان میرات له یه کتری ناگرن.

هه روه ها کورپه ی ناو زگ میرات نه گری، به ومهرجی له کاتی مردن له ناو زگدایی و به
زیندوویش بیته دهره وه.

(وَمَنْ لَا يَرِثُ بِحَالِ) نو جوړه که سه ی میرات ناگری به هیج جوړیک (سَبْعَةَ) هه فته که سن:
(الْعَبْدُ) یه که م: کویله یه. (وَالْمُدَبِّرُ) دووم: نو کویله یه که له نوای مردن نازادی
درلوه تی. (وَأُمُّ الْوَلَدِ) سسی یه م: نو کویله یه که له گورهی خوی مندالی بووه. (وَالْمُكَاتِبُ)
چوارهم: نو کویله یه که نوسرلوی نازادکردنی درلوه تی.

(وَالْقَاتِلُ) پینجه م: میراتگری کوشنده یه، واته: هر که سیک یه کیکی تر بکوژی: جا به
هه له بین، یان به قه سدی بین، به هه ق بین، یان به ناهه ق بین، نه وه نابین میرات له
کوژدراوه که ی بگری.

(وَالْمُرْتَدُّ) شه شهم: نو که سه یه که له نایین وهر که رایی و بویته کافر. (وَأَهْلُ مِلَّتَيْنِ)
هه فته م: نه وانه ی نایینان لیک جیاوازه میرات له یه کتری ناگرن: وه کو موسولمان و کافر.

﴿ناگاداری﴾: مهرجه بق میراتگرتن: نه بی میرات لیکیرلوه که پیش میراتگره که بمری،
واته: نه گره به یه که وه مردن، یان نه مانزانی کامیان پیش کامیان مردوه: وه ک مردنی به
کومه لی به لافاو و سوتان و توتومبیل، نه وانه هیچیان میرات له یه کتری ناگرن، هه روه ها
نه وه ی زووتر نه مرئی میرات له و که سه ناگری که له نوای خوی نه مرئی.

وَأَقْرَبُ الْعَصَبَاتِ: الْإِبْنُ، ثُمَّ ابْنُهُ، ثُمَّ الْأَبُ، ثُمَّ أَبُوهُ، ثُمَّ الْأَخُ لِلأَبِ وَالْأُمِّ، ثُمَّ الْأَخُ لِلأَبِ، ثُمَّ ابْنُ الْأَخِ لِلأَبِ وَالْأُمِّ، ثُمَّ ابْنُ الْأَخِ لِلأَبِ، ثُمَّ الْعَمُّ عَلَى هَذَا التَّرْتِيبِ، ثُمَّ ابْنُهُ، فَإِنْ عُدِمَتِ الْعَصَبَاتُ فَالْمَوْلَى الْمُعْتَقُ.

(وَأَقْرَبُ الْعَصَبَاتِ) نزیکترین عه‌سبه، واته: شو میراتگرانه‌ی به‌شی دیارکرویان بق دانه‌ندراوه (الْإِبْنُ) کوپی مردووه‌که‌یه (ثُمَّ) نینجا نه‌گه‌ر مردووه‌که کوپی نه‌بو (ابْنُهُ) کوپی‌کوپی مردووه‌که‌یه، هه‌رچ‌ند به‌ره‌وخواریش بن (ثُمَّ) نینجا نه‌گه‌ر کوپی‌کوپی نه‌بو (الأب) باوکی مردووه‌که‌یه (ثُمَّ أَبُوهُ) نینجا له‌ نوای باوک، باوکی‌باوکی مردووه‌که‌یه (ثُمَّ الْأَخُ لِلأَبِ وَالْأُمِّ) نینجا له‌ نوای باپیر، برای‌مردووه‌که‌یه که له‌ دایک و باوکی بن (ثُمَّ الْأَخُ لِلأَبِ) نینجا برای‌ مردووه‌که‌یه که ته‌نها له‌ باوکی بن (ثُمَّ ابْنُ الْأَخِ لِلأَبِ وَالْأُمِّ) نینجا کوپی‌برای‌ مردووه‌که‌یه له‌ دایک و باوکی (ثُمَّ ابْنُ الْأَخِ لِلأَبِ) نینجا کوپی‌برای‌ مردووه‌که‌یه ته‌نها له‌ باوکی (ثُمَّ الْعَمُّ) نینجا مامی مردووه‌که‌یه (عَلَى هَذَا التَّرْتِيبِ) به‌و شیوه‌یه‌ی له‌ برای‌ مردووه‌که‌دا باس کرا، واته: مامی مردووه‌که که له‌ باوک و دایکی بن، له‌ پیشتره له‌ مامی که ته‌نها له‌ باوکی بن (ثُمَّ ابْنُهُ) نینجا کوپی‌مامی مردووه‌که، به‌و شیوه‌یه‌ی له‌ کوپی برادا باسما‌ن کردن، نه‌وانه‌ گشتیان پتیا‌ن نه‌گوتری: عه‌سبه، واته: یان گشت میراته‌که نه‌بن، یان نه‌وه‌ی له‌ به‌ر میراتگره‌کان نه‌مینیت‌ه‌وه، جا که م بن، یان زقد ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أَلْحِقُوا الْفَرَائِضَ بِأَهْلِهَا فَمَا بَقِيَ فَلِأَوْلَى رَجُلٍ ذَكَرَ﴾ رواه الشيخان، پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموی: میراتگره‌کان به‌شی خو‌یان بده‌نن، نینجا نه‌وه‌نده‌ی مایه‌وه، بیده‌نه‌ نزیکترین میراتگری نیرینه.

(فَإِنْ عُدِمَتِ الْعَصَبَاتُ) جا نه‌گه‌ر نه‌و عه‌سبه‌بانه نه‌بون (فَالْمَوْلَى الْمُعْتَقُ) نه‌و گه‌وره‌یه‌ی کوپه‌که‌ی نازاد کرده، عه‌سبه‌یه (ثُمَّ عَصَبَتُهُ) نینجا میراتگره نیرینه‌کانی وی.

نینجا نه‌گه‌ر نه‌وانه‌ی باسما‌ن کردن هیچیان نه‌بون، میراته‌که نه‌دریته (بیت المال)، جا نه‌گه‌ر (بیت المال) نه‌بو، یان کاربه‌ده‌سته‌کان خائین و سته‌مکار بون، نه‌وه‌نده میراته‌ی ماوه‌ته‌وه، دووباره نه‌دریته‌وه نه‌و میراتگرانه‌ی به‌شیا‌ن بق دیارکرویه - جگه له‌ ژنو می‌رد - جا نه‌گه‌ر هیچ میراتگری نه‌بو، میراته‌که نه‌دریته (نَوَى الْأَرْحَامِ)، واته: خزمی له‌ به‌ری: وه‌کو باوکی‌دایکو، داپیره‌ی بن‌به‌ش له‌ میراتو، کیژو کوپی‌کیژو، کیژه‌کانی برلو، کیژو کوپی‌خوشکو، کوپه‌کانی‌برای له‌ دایکی و، کیژی مامو، خوشکی‌دایکو، خوشکی‌باوکو، خالی‌مردووه‌که.

نینجا نه‌گه‌ر نه‌و جوړه‌خزمانه‌ش نه‌بون، میراته‌که بق به‌رژه‌وه‌ندی موسولمانان سه‌رف نه‌کری، که‌وابوو: نوو پیاوماقولی دادپه‌روه‌ری نه‌و شو‌ینه نه‌م کاره نه‌خه‌نه نه‌سستی خو‌یان و جی‌به‌جی نه‌که‌ن.

وَالْفُرُوضُ الْمَذْكُورَةُ فِي كِتَابِ اللَّهِ تَعَالَى سِتَّةٌ: النِّصْفُ، والرُّبْعُ، وَالثُّمْنُ، وَالثَّلَاثَانُ، وَالثَّلْثُ، وَالسُّدُسُ. فَالنِّصْفُ فَرَضٌ خَمْسَةٌ: أَلْبَتِ، وَبِنْتُ الْإِبْنِ، وَالْأَخْتُ مِنَ الْأَبِ وَالْأُمِّ، وَالْأَخْتُ مِنَ الْأَبِ، وَالزَّوْجُ إِنْ لَمْ يَكُنْ مَعَهُ وَكَذَلِكَ وَالزَّوْجُ مِنَ الْأُمِّ وَالزَّوْجُ مِنَ الْإِبْنِ، وَهُوَ فَرَضُ الزَّوْجَةِ وَالزَّوْجَاتِ مَعَ عَدَمِ الْوَالِدِ أَوْ الْوَالِدِ مِنَ الْإِبْنِ.

﴿وَالْفُرُوضُ الْمَذْكُورَةُ﴾: فهو به شه میراتانہی دیارکراون بومیراتکرمان ﴿

(فِي كِتَابِ اللَّهِ تَعَالَى) لَهُ قِوْمَانِي پيروژدا، له سوږه تي (النساء)، (سِتَّةٌ) شش به شن:
 (النِّصْفُ) نيوهی ۱، (الرُّبْعُ) چواریک ۱، (وَالثُّمْنُ) هشتیک ۱، (وَالثَّلَاثَانُ) نوو ستيهك ۲،
 ۳ ۴ ۸

(وَالثَّلْثُ) ستيهك ۱، (وَالسُّدُسُ) شه شتيك ۱.
 ۳ ۶

(فَالنِّصْفُ) به شش يه كه م: كه نيويه (فَرَضٌ خَمْسَةٌ) به شش پينج جوړه ميراتكرانه: يه كه م:
 (أَلْبَتِ) به شش كيڙي مردووه كه يه، به و مهرجه ي به تنها بين، واته: نه خوشكو نه براي خوي
 له گه لدا نه بين. دووهم: (وَبِنْتُ الْإِبْنِ) به شش كيڙه كوپي مردووه كه يه، به و مهرجه ي به تنها
 بين، واته: نه كيڙي مردووه كه و نه خوشكو نه براي خوي له گه لدا نه بين.

سني يه م: (وَالْأَخْتُ مِنَ الْأَبِ وَالْأُمِّ) به شش خوشكي مردووه كه يه، كه له دايكو باوكي بين، به و
 مهرجه ي نه كيڙي مردووه كه و نه هي كوپي مردووه كه و نه خوشكو نه براي خوي له گه لدا
 نه بين. چوارهم: (وَالْأَخْتُ مِنَ الْأَبِ) به شش خوشكي مردووه كه يه، كه تنها له باوكي بين، به و
 مهرجانه ي گوتمان و هم خوشكي له دايكو باوكي مردووه كه ي له گه لدا نه بين.

پينجهم: (وَالزَّوْجِ) به شش ميږدي نافرته مردووه كه يه (إِنْ لَمْ يَكُنْ مَعَهُ وَكَذَلِكَ) به و مهرجه ي
 نه كيڙو نه كوپي نافرته مردووه كه و، هم (وَالْوَالِدَيْنِ) هي كوپي نافرته مردووه كه ي
 له گه لدا نه بين، جا له خوي بين، يان له ميږديكي تر.

(وَالرُّبْعُ) به شش دووهم: كه چواريكه (فَرَضٌ اثنَينِ) به شش دوو جوړه ميراتكرانه:
 يه كه م: (الزَّوْجِ) به شش ميږدي نافرته مردووه كه يه (مَعَ الْوَالِدِ) ته گهر ميږده كه: كيڙ، يان
 كوپي نافرته كه ي له گه لدا بين، جا له خوي بين، يان له ميږديكي تر (أَوْ وَالدِ الْإِبْنِ) يان كيڙو
 كوپي كوپي نافرته مردووه كه ي له گه لدا بن.

دووهم: (وَهُوَ) مهره ها چواريكه (فَرَضُ الزَّوْجَةِ) به شش څنكي مردووه كه يه (وَالزَّوْجَاتِ)
 مهره ها به شش گشت څنه كاني مردووه كه يه، به يه كه وه بلخويان به شش ته كه ن (مَعَ عَدَمِ
 الْوَالِدِ) به و مهرجه ي ميږده كه ي: كيڙ، يان كوپي خوي نه بين (أَوْ وَالدِ الْإِبْنِ) مهره ها
 كيڙي كوپي، يان كوپي كوپي شش نه بين.

وَالثَّمَنُ: فَرَضُ الزَّوْجَةِ وَالزَّوْجَاتِ مَعَ الْوَلَدِ أَوْ وُلْدِ الْإِبْنِ. وَالثَّلَاثَانُ فَرَضُ أَرْبَعَةٍ: الْبَنَاتَيْنِ، وَبَنَاتِي الْإِبْنِ، وَالْأَخْتَيْنِ مِنَ الْأَبِ وَالْأُمِّ، وَالْأَخْتَيْنِ مِنَ الْأَبِ. وَالثَّلَاثُ فَرَضُ اثْنَيْنِ: الْأُمِّ إِذَا لَمْ تُحْجَبْ، وَهُوَ لِلْإِثْنَيْنِ فَصَاعِدًا مِنَ الْإِخْوَةِ وَالْأَخَوَاتِ مِنَ وُلْدِ الْأُمِّ. وَالسُّدُسُ فَرَضُ سَبْعَةٍ: الْأُمِّ مَعَ الْوَلَدِ أَوْ وُلْدِ الْإِبْنِ أَوْ اثْنَيْنِ فَصَاعِدًا مِنَ الْإِخْوَةِ وَالْأَخَوَاتِ، وَهُوَ لِلْجَدَّةِ عِنْدَ عَدَمِ الْأُمِّ،

(وَالثَّمَنُ) به شیئی سنی یم: که هشتتیکه (فَرَضُ الزَّوْجَةِ) به شیئی ژنیکی مردووه که به (وَالزَّوْجَاتِ) وه به شیئی گشت ژنه کانی تریه تی، به به کوه به شیئی نه کن (مَعَ الْوَلَدِ) نه گهر میرده که کوپ، یان کیژی هه بی، جا له و ژنه بی، یان له ژنیکی تر (أَوْ وُلْدِ الْإِبْنِ) یان کیژی کوپ، یان کوپی کوپی هه بی.

(وَالثَّلَاثَانِ) به شیئی چوارهم: که دووسیتییه که (فَرَضُ أَرْبَعَةٍ) به شیئی چوار جوره میراتگرانه: یه کهم: (الْبَنَاتَيْنِ) به شیئی دوو کیژه، یان زیاتر له دووان، به و مرجهی برای خویان له گه لدا نه بی. دووهم: (وَبَنَاتِي الْإِبْنِ) به شیئی دوو کیژه کوپ، یان زیاتر له دوو کیژه کوپه، به و مرجهی کیژی مردووه که یان له گه لدا نه بی و برای خویان له گه لدا نه بی.

سنی یم: (وَالْأَخْتَيْنِ مِنَ الْأَبِ وَالْأُمِّ) به شیئی دوو خوشک، یان زیاتر له دووانه که له دایکو باوکی بن، به و مرجهی: کیژی مردووه که و کیژی کوپی مردووه که و برای خویان له گه لدا نه بی. چوارهم: (وَالْأَخْتَيْنِ مِنَ الْأَبِ) به شیئی دوو خوشک، یان زیاتر له دووانه که ته نها له باوکی بن، به و مرجهی گوتمان و، ههروه ها خوشکی له دایکو باوکیش له گه لیاندا نه بی.

(وَالثَّلَاثُ) به شیئی پینجهم: که سیتییه که (فَرَضُ اثْنَيْنِ) به شیئی دوو جوره میراتگرانه: یه کهم: (الْأُمِّ) به شیئی دایکی مردووه که یه (إِذَا لَمْ تُحْجَبْ) به و مرجهی به شیئی کهم نه کرتتوه، واته: نه کیژو نه کوپی مردووه که و نه هی کوپی مردووه که و، نه دووان و نه زیاتر له دووان خوشکو برای مردووه که ی له گه لدا نه بی.

دووهم: (وَهُوَ) ههروه ها سیتییه که (لِلْإِثْنَيْنِ) به شیئی دووانه (فَصَاعِدًا) ههروه ها به شیئی زیاتر له دووانه (مِنَ الْإِخْوَةِ وَالْأَخَوَاتِ) له خوشکو برابه کانی مردووه که (مِنَ وُلْدِ الْأُمِّ) که ته نها له دایکی بن، وه جیاوازی نیرو و من نیه.

(وَالسُّدُسُ) به شیئی شه شه شم: که شه شتییه که (فَرَضُ سَبْعَةٍ) به شیئی ههفت جوره میراتگرانه: یه کهم: (الْأُمِّ) به شیئی دایکی مردووه که یه (مَعَ الْوَلَدِ) نه گهر مردووه که: کیژ، یان کوپی خوی هه بی (أَوْ وُلْدِ الْإِبْنِ) یان کیژی کوپ، یان کوپی کوپی هه بی (أَوْ إِثْنَيْنِ فَصَاعِدًا) یان دوو، یان زیاتر (مِنَ الْإِخْوَةِ وَالْأَخَوَاتِ) له خوشک، یان له برابه کانی مردووه که هه بی، جا له دایکو باوکی بن، یان ته نها له باوکی، یان ته نها له دایکی بن. دووهم: (وَهُوَ) شه شتییه که (لِلْجَدَّةِ) به شیئی دایرهی مردووه که یه (عِنْدَ عَدَمِ الْأُمِّ) له و کاته ی دایکی

وَلَيْتَ الْإِنِّ مَعَ بِنْتِ الصُّلْبِ، وَهُوَ لِلأُخْتِ مِنَ الْأَبِ مَعَ الأُخْتِ مِنَ الْأَبِ وَالْأُمِّ، وَهُوَ
 فَرَضُ الْأَبِ مَعَ الْوَلَدِ أَوْ وَلَدِ الْإِنِّ، وَفَرَضُ الْجَدِّ عِنْدَ عَدَمِ الْأَبِ، وَهُوَ فَرَضُ الْوَاحِدِ مِنْ
 وَلَدِ الْأُمِّ. وَتَسْقُطُ الْجَدَّاتُ بِالْأُمِّ، وَالْأَجْدَادُ بِالْأَبِ، وَيَسْقُطُ وَلَدُ الْأُمِّ مَعَ أَرْبَعَةٍ: الْوَلَدِ،
 وَوَلَدِ الْإِنِّ، وَالْأَبِ، وَالْجَدِّ. وَيَسْقُطُ الأَخُ لِلْأَبِ وَالْأُمِّ مَعَ ثَلَاثَةٍ: الْإِنِّ، وَإِبْنِ الْإِنِّ،
 وَالْأَبِ، وَيَسْقُطُ وَلَدُ الْأَبِ بِهَؤُلَاءِ الثَّلَاثَةِ، وَبِالأَخِ لِلْأَبِ وَالْأُمِّ.

مردوه که نه مابن، جیاوازی نیه داپیره که: دایکی دایکی بین، یان دایکی باوکی بین، جا نه گهر
 هر دو داپیره کان کو بونه وه، تنها بهک شه شیتیکان نه دریتتی و بق خویمان به شی نه کن.

سنن یم: (وَلَيْتَ الْإِنِّ) هر وه ما شه شیتیک به شی بهک کیژه کوره، یان زیاتر له بهک (مَعَ
 بِنْتِ الصُّلْبِ) نه گهر کیژی مردوه که ه بین.

چوارهم: (وَهُوَ لِلأُخْتِ مِنَ الْأَبِ) هر وه ما شه شیتیک به شی بهک خوشکه، یان زیاتر له بهک
 خوشک که تنها له باوکی بین (مَعَ الأُخْتِ مِنَ الْأَبِ وَالْأُمِّ) نه گهر خوشکی له دایکو باوکی ه بین.
 پینجه م: (وَهُوَ فَرَضُ الْأَبِ) هر وه ما شه شیتیک به شی باوکی مردوه که به (مَعَ الْوَلَدِ) نه گهر
 مردوه که کیژ، یان کورپی خوی ه بین (أَوْ وَلَدِ الْإِنِّ) یان کیژی کور، یان کورپی کورپی ه بین.
 شه شه م: (وَفَرَضُ الْجَدِّ) هر وه ما شه شیتیک به شی باپیره ی مردوه که به (عِنْدَ عَدَمِ الْأَبِ)
 نه گهر مردوه که باوکی خوی نه مابن و، کیژ، یان کورپی ه بین.

﴿ناگاداری﴾: مه به ست به باپیره: تنها باوکی باوک و به سه ره وه تره.
 حهفته م: (وَهُوَ فَرَضُ الْوَاحِدِ) شه شیتیک به شی بهک که سه (مِنْ وَلَدِ الْأُمِّ) له خوشک، یان
 برای دایکی.

(وَتَسْقُطُ الْجَدَّاتُ) داپیره کانی مردوه که بین بهش نه بن له میرات (بِالْأُمِّ) به دایکی
 مردوه که، جا داپیره که دایکی دایک بین، یان دایکی باوک بین، به لام دایکی باوک به باوکیش
 هر بین بهش نه بین. (وَالْأَجْدَادُ) باپیره کانی مردوه که بین بهش نه بین (بِالْأَبِ) به باوکی
 مردوه که، چونکه نزیک تره.

(وَيَسْقُطُ وَلَدُ الْأُمِّ) هر وه ما بین بهش نه بین خوشکو برای تنها له دایکی (مَعَ أَرْبَعَةٍ) به چوار
 جوره که س: (الْوَلَدِ) به کیژو کورپی مردوه که و (وَوَلَدِ الْإِنِّ) به کیژو کورپی کورپی
 مردوه که و (وَالْأَبِ) به باوکی مردوه که و (وَالْجَدِّ) به باپیره ی مردوه که.

(وَيَسْقُطُ الأَخُ لِلْأَبِ وَالْأُمِّ) برای له دایکی و باوکی بین بهش نه بین (مَعَ ثَلَاثَةٍ) به سنن جوره
 که س: (الْإِنِّ) به کورپی مردوه که و (وَإِبْنِ الْإِنِّ) به کورپی کورپی مردوه که و (وَالْأَبِ) به
 باوکی مردوه که. (وَيَسْقُطُ وَلَدُ الْأَبِ) برای له باوکی بین بهش نه بین (بِهَؤُلَاءِ الثَّلَاثَةِ) به و
 سنن که سانه: به کورپی به کورپی کورپی به باوک (وَبِالأَخِ لِلْأَبِ وَالْأُمِّ) وه به برای له دایکو
 باوکی، چونکه به هیز تره.

وَأَرْبَعَةٌ يُعَصِّبُونَ أَخَوَاتِهِمْ: الْأَبْنُ، وَابْنُ الْأَبْنِ، وَالْأَخُ مِنَ الْأَبِ وَالْأُمُّ،
وَالْأَخُ مِنَ الْأَبِ. وَأَرْبَعَةٌ يَرْتُونَ دُونَ أَخَوَاتِهِمْ: وَهُمْ الْأَعْمَامُ،
وَبَنُو الْأَعْمَامِ، وَبَنُو الْأَخِ، وَعَصَبَاتُ الْمَوْلَى الْمُعْتَقِ.

﴿ناگاداری﴾: خوشک و هکسو برای خوی وایه: له و بین به شبوونهی باسماں کرد.
ثینجا بزانه: کوره برای له دایکو باوکی بین به ش نه بین: به باوکو به باپیره و به کورو به
کوری کورو به برای له دایکی و باوکی و به برای له باوکی، ههروه ها کوره برای له باوکی
بین به ش نه بین: به م شه شانه و به کوره برای له دایکو باوکی.

ههروه ها مامی له دایکو باوکی بین به ش نه بین: به م هفتانه و به کوره برای له باوکی،
ههروه ها مامی له باوکی بین به ش نه بین: به م هشتانه و به مامی له دایکو باوکی.

ههروه ها کوره مامی له دایکو باوکی بین به ش نه بین: به م دویانه و به مامی له باوکی،
ههروه ها کوره مامی له باوکی بین به ش نه بین: به م دویانه و به کوره مامی له دایکو باوکی.

(وَأَرْبَعَةٌ) چوار میرانگری نیرینه هه نه (يُعَصِّبُونَ أَخَوَاتِهِمْ) خوشکه کانی خویان نه که نه
عه سه به، واته: نه گهر نه وان هه بن خوشکه کانیاں به شی دیارکرویان نادریتن، به لکو
له گهل برایه کانیاں به یه که وه میراتیاں نه دریتن: هه برایه ک دوو نه وه ندهی خوشکه که ی
نه با، جاری واش هه یه خوشکه کان له گهل برایه کانیاں بین به ش نه بین، جاری واش هه یه
به شیاں که م نه بیته وه:

یه که م: (الْإِبْنُ) کوری مربوه که یه، واته: خوشکه کانی خوی نه کاته عه سه به و به خوی دوو
نه وه ندهی خوشکه که ی نه با.

دووه م: (وَابْنُ الْإِبْنِ) کوری کوره، نه ویش کیزه کوره کان نه کاته عه سه به.
سی یه م: (وَالْأَخُ مِنَ الْأَبِ وَالْأُمِّ) برای له دایکو باوکی یه.

چوارهم: (وَالْأَخُ مِنَ الْأَبِ) برای له باوکی یه. نه وان هه خوشکه کانی خویان نه که نه
عه سه به و دوو نه وه ندهی خوشکه کانیاں نه به ن.

(وَأَرْبَعَةٌ) چوار جوره میرانگری تر هه نه (يَرْتُونَ) به خویان میرات نه گرن (تُونَ أَخَوَاتِهِمْ)
به لام خوشکه کانیاں میرات ناگرن (وَهُمْ) نه و چوارانه:

یه که م: (الْأَعْمَامُ) مامه کانی مربوه که، به خویان میرانگرن، به لام خوشکه کانیاں - که
پوودی مربوه که نه - میرات ناگرن.

دووه م: (وَبَنُو الْأَعْمَامِ) کوره مامه کان، واته: کیژی مام میرات ناگرن.
سی یه م: (وَبَنُو الْأَخْوَةِ) کوره برایه کان، واته: کیژی برا میرات ناگرن.

چوارهم: (وَعَصَبَاتُ الْمَوْلَى الْمُعْتَقِ) عه سه به کانی گه وردهی نازاد که ر، واته: خوشکه کانی
نه وان میرات ناگرن.

(فَصَلِّ) وَتَجُوزُ الْوَصِيَّةُ بِالْمَعْلُومِ وَالْمَجْهُولِ وَالْمَوْجُودِ وَالْمَعْدُومِ، وَهِيَ مِنَ الثَّلَاثِ، فَإِنْ زَادَ وَقَفَ عَلَى إِجَارَةِ الْوَرَثَةِ،

﴿ فصل: له باسی وسیت ﴾

واته: خیرکردنی ک که له دوی مردن جن به جن بکری. جا بزانه: خیرکردن له ژاندا خیری زیاتره لهو خیره ی که نه یخاته دوی مردن، به لام نه گهر له ژانیا نه یکرد، با وه سیت بکا: له دوی مردن بوی بکری ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَا حَقُّ امْرِئٍ مُسْلِمٍ لَهُ شَيْءٌ يُرِيدُ أَنْ يُوصِيَ فِيهِ يَيْتُ لَيْلَتَيْنِ إِلَّا وَوَصِيَّتُهُ مَكْتُوبَةٌ عِنْدَهُ﴾ رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ فرمودی: باش نیه بق مرقی موسولمان شتیکی هه بینو بیهوی له دوی مردن بیکاته خیر: دوو شوی به سردا بروا، به لکو وا باشه وه سیت که ی بنوسی له لای خوی.

(وَتَجُوزُ الْوَصِيَّةُ) وه سیتکردن دروسته (بِالْمَعْلُومِ) به شتی زاندراو، وهک بلتی: له دوی مردن هم مه پرم بق بکه نه خیر (وَالْمَجْهُولِ) ههروه ها دروسته به شتی نه زاندراو، وهک بلتی: له دوی مردن مه ریکم بق بکه نه خیر (وَالْمَوْجُودِ) ههروه ها دروسته به شتی هه بووی، وهک بلتی: هم خانووی نیتتام (وَالْمَعْدُومِ) ههروه ها به شتی هیتستا نه بووی، وهک بلتی: نهو خانووی له مه ودوا دروستی نه کم، له دوی مردن بیکه نه خیر.

(وَهِيَ) وه سیت (مِنَ الثَّلَاثِ) له سیتیکی مالی مردووه که جن به جن نه کری، واته: نهو مالی له پوژی مردنی هه یه تی (فَإِنْ زَادَ) جا نه گهر نهو وه سیتی داینابو، له سیتیکی ماله که زیاتر بوو (وَقِفَ) زنده یه که رانه کری (عَلَى إِجَارَةِ الْوَرَثَةِ) له سه رینگه دانی گشت میراتگره کان، واته: نه گهر رازی بون، گشتی جن به جن نه کری، نه گهر رازی نه بون، ته نها تا سیتیکی ماله که جن به جن نه کری له سیتیکه زیاتر نه گهر یته وه بق میراتگره کانی، جا نه گهر هه ندیکیان رازی بون و نه وانی تر رازی نه بون، نهو ته نها به شی رازی بووه کان وه سیتو، هی نه وانی تر میراته و ته نها بق خویانه.

﴿عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَاصٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: أَلَّهُ سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ عَنِ التَّصَدُّقِ بِثَلَاثِي مَالِهِ؟ فَلَمْ يُجْزِءْ، وَبَشَطْرَهُ؟ فَلَمْ يُجْزِءْ، ثُمَّ سَأَلَهُ عَنِ الثَّلَاثِ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: الثَّلَاثُ، وَالثَّلَاثُ كَثِيرٌ، إِنْ كُنْتَ إِذَا تَذَرْتَهُمْ غَالَةً يَتَكَفَّفُونَ النَّاسَ﴾ رواه الشيخان، (سعد) - خوالی رازی بی - له نه خوشی دا گوته پیغمبر ﷺ: نایا دوو به شی مالم بکه مه خیر؟ فرمودی: نا. گوته: نیوهی مالم؟ فرمودی: نا. گوته: نه دی سیتیکی مالم؟ فرمودی: سیتیکه باشه و زوریشه، تو نه گهر میراتگره کانت به دهوله مندی به جن به یلی، باشتره له وهی هه ژار بنو ده روزه بکن.

وَلَا تَجُوزُ الْوَصِيَّةُ لِوَارِثٍ إِلَّا أَنْ يُجِيزَهَا بَاقِيَ الْوَرَثَةِ،
 وَتَصِحُّ الْوَصِيَّةُ: مِنْ كُلِّ بَالِغٍ، عَاقِلٍ، لِكُلِّ مُتَمَلِّكٍ، وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ تَعَالَى.
 وَتَصِحُّ الْوَصِيَّةُ إِلَى مَنْ اجْتَمَعَتْ فِيهِ خَمْسُ خِصَالٍ: الْإِسْلَامُ، وَالْبُلُوغُ، وَالْعَقْلُ،
 وَالْحُرِّيَّةُ، وَالْأَمَانَةُ.

(وَلَا تَجُوزُ الْوَصِيَّةُ لِوَارِثٍ) دروست نیه و نابین و هسیت بق میراتگر (إِلَّا أَنْ يُجِيزَهَا بَاقِيَ الْوَرَثَةِ) مه گهر میراتگره کانی تر پازی بن ﴿عَنْ أَبِي أَمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا وَصِيَّةَ لِوَارِثٍ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ الْوَرَثَةُ ﴿رواه الدارقطني، پیغمبر ﷺ فرمودی: دروست نیه و هسیت بق میراتگر، مه گهر میراتگره کانی تر پازی بن.

(وَتَصِحُّ الْوَصِيَّةُ) و هسیت کردن دروسته (مِنْ كُلِّ بَالِغٍ) له لایه ن هر که سیکه وه که بلوغی بوبین (عَاقِلٍ) عه قلی هه بین، به لام مه رج نیه و هسیتگره که موسولمان بین.
 (لِكُلِّ مُتَمَلِّكٍ) و هسیت دروسته بق هر شتیک که بگونجی بیته خاوه ن مال، که و ابوو:
 و هسیت دروست نیه: بق نازهل و بق مردوو و بق شتی که هیشتا نه بوبین.
 وه هه روهها پیویسته و هسیت بزکراوه که: دیارکراوبین، که و ابوو: دروست نیه بلین:
 بق یه کیک له م دووانه.

(وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ تَعَالَى) هه روهها و هسیت دروسته بق پزگای خوا: وه کو دروست کردنی مزگه وتو چاک کردنی پزگه و، به رژه و هندی هه ژاران. به لام ناگادار به: و هسیت دروست نیه بق لایه نیکی وهها که گوناھی تی دابین.

﴿بِاسِي سَهْرُوَسِيَّتِ﴾

سه روه سیت نه و که سه یه: که و هسیتگر و هسیتی له لا نه کا بق نه وه ی کاروباری نوای مردنی بق جی به جی بکا: وه کو قهرزدانه وه و جی به جی کردنی و هسیت و ناگاداری مال و منداله کانی، جا دایکی منداله کان بق په روه رده ی منداله کان له هه موو که س له پیشتره نه گهر مه رجه کانی لی بینه جی.

(وَتَصِحُّ الْوَصِيَّةُ) و هسیت کردن دروسته (إِلَى مَنْ) له لای نه و که سه ی (اجْتَمَعَتْ فِيهِ) که تی دا کو بیته وه (خَمْسُ خِصَالٍ) پینج په وشت:
 یه که م: (الْإِسْلَامُ) نیسلام بین. دووهم: (وَالْبُلُوغُ) بلوغی بوبین. سی یه م: (وَالْعَقْلُ) عه قلی هه بین. چوارهم: (وَالْحُرِّيَّةُ) نازاد بین. پینجهم: (وَالْأَمَانَةُ) نه مین بین.
 هه روهها پیویسته سه ری له کاروباری ژیان ده ریچی و داد په روه ر بین و دوژمنی منداله کان نه بین.

﴿پاشکون﴾: په شیمان بونوه وه له و هسیت کردن و له سه روه سیت دانان دروسته.

* * *

(کتاب النکاح وما يتعلّق به من الأحكام والقضايا)

النکاح مُسْتَحَبٌّ لِمَنْ يَحْتَاجُ إِلَيْهِ، وَيَجُوزُ لِلْحُرِّ أَنْ يَجْمَعَ بَيْنَ أَرْبَعِ حَرَائِرَ، وَلِلْعَبْدِ بَيْنَ اثْنَتَيْنِ، وَلَا يَنْكِحُ الْحُرُّ أُمَّةً إِلَّا بِشَرْطَيْنِ: عَدَمُ صَدَاقِ الْحُرَّةِ، وَخَوْفُ الْعَنَتِ.

﴿ كِتَابُ النِّكَاحِ: نَهْمُ بِهَرْتَوُوكَه بَاسِي ژَن مَارِهْ كَرْدَن نَهْ كَا ﴾

(وَمَا يَتَّعَلَقُ بِهِ) وه باسی نهو شتانه نهکا: که په یوه ناسیان به ماره گردنه وه ههیه: (من الأحكام) له برپاره کانی شروعو (والقضايا) له روداو کانی تری ماره گردن.

(النکاح) ژن هیتان و شوو گردن (مستحب) سوننه ته (لمن) بڼ پیاو و نافرته تیکی وهما: که (يحتاج إليه) پټویستی به جیماع ههبن، واته: دلایان بڼ بچټو، پیاوه که توانای ژن هیتانی ههبنو، نافرته ته که پټویستی به به خټو گردن ههبن، یان مه ترسی له داوین پیسان ههبن ﴿عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ مِنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ، فَإِنَّهُ أَغْضُ لِلْبَصْرِ وَأَحْصَنُ لِلْفَرْجِ﴾ رواه الشيخان، پیغه مبه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فرموی: هو کومه لی لاهه کان هر که سټیک له نټوه توانای ژن هیتانی ههیه، با ژن بهینن، چونکه ژن هیتان با شتر چاو و داوینتان له هرپام نه پارټی.

ټینجا بزانه: سوننه ته پیاو نافرته تیکی ناین په روهر بیتن، نافرته تیش شوو به پیاو تیکی ناین په روهر بکا، ههروهه سوننه ته نافرته ته که: که بټو له نه ته وهیه کی باش بټو ماره یه کی سوک بټو خزم تیکی زور نیک نه بټو له و جوړه نافرته تانه بټو: که به زوری زوزگ نه که ن.

(وَيَجُوزُ لِلْحُرِّ) دروسته بڼ پیاوی نازاد: (أَنْ يَجْمَعَ) کڼ بکاته وه له ژیر ماره و ته لاقی خوی دا (بَيْنَ أَرْبَعِ حَرَائِرَ) چوار نافرته تې نازاد، واته: دروسته له یه کاتا پیاو چوار ژنی به یه که وه ههبن، خوی گه وره فرموی ته: ﴿فَأَنْكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مَثْنَى وَثُلَاثَ وَرُبَاعَ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً﴾ نهو نافرته تانه لی تان حالان به دلی خوتان له خوتانیا ن ماره بکه ن، جا یه ک بټو، دوو بټو، سټ بټو، چوار بټو، به لام نه که ترستان هه بوو که به داد په روهری له نټوانی اندا نه جولټنه وه، ته نها یه ک نافرته ماره بکه ن.

(وَالْعَبْدِ) ههروهه دروسته بڼ کویله (بَيْنَ اثْنَتَيْنِ) که دوو نافرته تې ههبن له یه کاتا، چونکه کویله به نیوه ی نازاد داندراوه و سه حابه ش-خو لټیان دټه بټو- له سر نه وه یه کده نګن. (وَلَا يَنْكِحُ الْحُرُّ أُمَّةً) دروست نیه پیاوی نازاد نافرته تې کویله، واته: (جارية) له خوی ماره بکا (إِلَّا بِشَرْطَيْنِ) ته نها به دوو مه رج دروسته:

یه که م: (عَدَمُ صَدَاقِ الْحُرَّةِ) توانای نه بټو ماره یی نافرته تیکی نازاد بدا. دووهم: (وَخَوْفُ الْعَنَتِ) مه ترسی ههبن که تووشی زینا بټو، وه ههروهه نیه کویله که موسولمان بټو، ناین هیج نافرته تې نازادی له ژیر ماره یی دا بټو.

وَتَنْظُرُ الرَّجُلُ إِلَى الْمَرْأَةِ عَلَى سَبْعَةِ أَضْرُبٍ، أَحَدُهَا: نَظْرُهُ إِلَى أَجْنَبِيَّةٍ لَغَيْرِ حَاجَةٍ لَفَقِيرٍ جَائِزٍ.
وَالثَّانِي: نَظْرُهُ إِلَى زَوْجَتِهِ أَوْ أُمَّتِهِ فَيَجُوزُ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى مَاعَدَا الْفَرْجِ مِنْهُمَا.

﴿ناگاداری﴾: نهو مهرجانه بق نهوه بوو: که (جاریه)ی که سیتی تر له خوی ماره بکا، به لام (جاریه)ی خوی نهو مهرجانه ی ناوی تو به بن ماره کردن دروسته جیماعی له که ل بکا.

﴿بایسی ته ماشاگردنی نافرته و پیاو﴾

(وَتَنْظُرُ الرَّجُلُ) ته ماشاگردنی پیاوی بلوغ بوو (إِلَى الْمَرْأَةِ) بق نافرته (عَلَى سَبْعَةِ أَضْرُبٍ) هفت به شه (أَحَدُهَا) یه کهم: (نَظْرُهُ) ته ماشاگردنی پیاوه (إِلَى أَجْنَبِيَّةٍ) بق نافرته ی بیگانه (لِغَيْرِ حَاجَةٍ) به بن پیتویستی (فَقِيرٌ جَائِزٌ) نهو ته ماشاگردنه دروست نیه، هرچه ند ده ماریشی هه لته ستن، یان نافرته که پیرو ناشیرین بن، خوی گوره فرموویته ی: ﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ﴾ نهی پیغه مبه ر ﷺ به پیاوانی خاوهن باوه پ بلن: با چاوی خویان بنوقیتن و ته ماشای نافرته ی بیگانه نه که ن و دامیتنی خویان بیاریزنو له هرپام به کاری نه هیتن.

﴿ناگاداری﴾: هرپامه نافرته ته ماشای پیاوی بیگانه بکا، هر وه ما واجبه گشت نه ندانه کانی خوی داپوشی نه کهر بزانی پیاوی بیگانه ته ماشای نه کا، واته: نهو زانایانه ی فرموویانه: (واجب نیه نافرته پووخساری خوی داپوشی به لکو سوننه ته). مه به ستیان نهو یه: به و مهرجه ی دلنیا بن که پیاوی بیگانه ته ماشای ناکا، چونکه خوی گوره فرموویته ی: ﴿وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ﴾ نهی پیغه مبه ر ﷺ به نافرته تانی خاوهن باوه پ بلن: با چاوی خویان بنوقیتن و ته ماشای پیاوی بیگانه نه که ن، دامیتنی خویان بیاریزنو له هرپام به کاری نه هیتن.

هر له دوی نهو نایه ته ش خوی گوره فرموویته ی: ﴿وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ...﴾ پیمان بلن: با جوانی خویان بق هیچ که سیک ناشکرا نه که ن جگه له میدری خویان و... تا کوتایی مه هرچه مکانی خویان.

نه مه ش شتیکی ناشکرایه: که پووخسار جوانترین نه ندای نافرته ته، که و ابوو: نه بی نهو جوانی یه له بیگانه بشارتته وه ﴿عَنْ أَسْمَاءَ زَيْدِیَّةَ عَمَّا: كُنَّا نَقْطِي وَجُوهَنَا مِنَ الرَّجَالِ﴾ رواه الحاكم علی شرط الشیخین، (أسماء) نه فرموی: نئمه پووخساری خومان له پیاوی بیگانه دانه پوشی، واته: له سرده می پیغه مبه ردا ﷺ.

(وَالثَّانِي) دوهم: (نَظْرُهُ إِلَى زَوْجَتِهِ) ته ماشاگردنی پیاوه بق ژنی خوی (أَوْ أُمَّتِهِ) یان بق (جاریه)ی خوی (فَيَجُوزُ أَنْ يَنْظُرَ) دروسته ته ماشای هه موو له شیان بکا (إِلَى مَاعَدَا الْفَرْجِ مِنْهُمَا) جگه له نه ندای میزکردن نه بی، واته: ته ماشاگردنی نه ندای میزکردن هی نافرته ی خوی مه کروه و هرپام نیه.

وَالثَّالِثُ: نَظَرُهُ إِلَى ذَوَاتِ مَحَارِمِهِ أَوْ أُمَّتِهِ الْمُزَوَّجَةِ فَيَجُوزُ فِيمَا عَدَا مَا بَيْنَ السُّرَّةِ وَالرُّكْبَةِ. وَالرَّابِعُ: اَلنَّظَرُ لِأَجْلِ النِّكَاحِ فَيَجُوزُ إِلَى الْوَجْهِ وَالْكَفَّيْنِ. وَالْخَامِسُ: اَلنَّظَرُ لِلْمُدَاوَاةِ فَيَجُوزُ إِلَى الْمَوَاضِعِ الَّتِي يَخْتَاجُ إِلَيْهَا. وَالسَّادِسُ: اَلنَّظَرُ لِلشَّهَادَةِ أَوْ لِلْمُعَامَلَةِ فَيَجُوزُ اَلنَّظَرُ إِلَى الْوَجْهِ خَاصَّةً.

(وَالثَّالِثُ) سَمِيهِمْ: (نَظَرُهُ) تَهَامَشَاكَرْدَنِي بِبَاوَه (إِلَى ثَوَاتِ مَحَارِمِهِ) بَقُو تَهُو تَافَرَه تَانَهِي مَهْجَرَه مِي خَوِيَه تِي: وَهَكَو دَايَكُو خَوْشَكُو كِيژُو پورُو (أَوْ أُمَّتِهِ الْمُزَوَّجَةِ) هَه رُو هَا بَقُو (جَارِيَه) مِي خَوِي كِه لِه كِه سِيكِي تَرِي مَارَه كَرِدُوَه (فَيَجُوزُ) دَرُوسْتَه بِنَوَارِي (فِيمَا عَدَا مَا بَيْنَ السُّرَّةِ وَالرُّكْبَةِ) بَقُو هَمُو تَه نَدَامِيَانِ جِكِه لِه نِيَوَانِ تَه رُتُو وَ نَاوَكِيَانِ تَه بِيْنِ، بَه لَامِ تَه كَرِ دِه مَارِي هَه لَه تَه سَتَا، حَه رَامَه تَه مَاشَايِ دَه سَتُو پُووخَسَارِي شِيَانِ بَكَا.

(وَالرَّابِعُ) چَوَارَهْم: (اَلنَّظَرُ) تَهَامَشَاكَرْدَنِي تَافَرَه تَه (لِأَجْلِ النِّكَاحِ) بَقُو تَه وَهِي لِه خَوِي مَارَه بَكَا (فَيَجُوزُ) دَرُوسْتَه تَه مَاشَايِ بَكَا، بَه لَكُو سَوْنَنَه تَه (إِلَى الْوَجْهِ وَالْكَفَّيْنِ) تَه مَاشَايِ پُووخَسَارُو لِه پَه دَه سَتَه كَانِي بَكَا، چُونَكِه جَوَانِي لِه پُووخَسَارِي دَه رَنَه كِه وَهِي تَه رَمُو تَوَلِيَشِ لِه دَه سَتَه كَانِي دَه رَنَه كِه مِي ﴿عَنْ الْمُغِيرَةِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا﴾: أَلَّهُ خَطَبَ امْرَأَةً فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: اَلنَّظَرُ إِلَيْهَا لِأَنَّهَ أُخْرَى أَنْ يُؤَدَمَ بَيْنَكُمَا﴾ رَوَاهُ التَّرْمِذِيُّ، (مُغِيرَةُ) ژُنَيْكِي دَاخْوَازِ كَرِدِ، پِي تَه مَبَرِ ﷺ فَهَرَمُوِي: تَه مَاشَايِ بَكِه، چُونَكِه تَهُو تَهَامَشَاكَرْدَنَه تَه بِيْتَه مَوِي گُونَجَانُو بَه رَدَه وَامَبُوُونِي خَوْشَه وَيسْتِي لِه نِيَوَانْتَانَدَا.

ثِيْنَجَا بَزَانَه: دَرُوسْتَه زِيَا تَر لِه جَارِيَتَكُو دُوو جَارِ تَه مَاشَايِ بَكَا بَه نِيَا زِي مَارَه كَرْدَنِ، جَا تَه كَرِ نَه گُونَجَا بَه خَوِي تَه مَاشَايِ بَكَا، بَا دَايَكِي خَوِي، يَانِ خَوْشَكِي خَوِي، يَانِ مَهْجَرَه مِيكِي تَافَرَه تَه كِه بَنِيَرِي تَاكُر لِه جِيَا تِي تَه مَاشَايِ بَكَاو پِي تِي بَلِي چُونَه.

(وَالْخَامِسُ) پِيْنَجَهْم: (اَلنَّظَرُ لِلْمُدَاوَاةِ) تَهَامَشَاكَرْدَنِي تَافَرَه تَه بَقُو دَه رَمَانَكَرْدَنِ (فَيَجُوزُ) دَرُوسْتَه بَقُو پِيَاو وَ تَافَرَه تَه (إِلَى الْمَوَاضِعِ الَّتِي) تَهَامَشَايِ تَهُو شُوِي تَانَهِي يَه كَتَرِي بَكَه نِه كِه (يَخْتَاجُ إِلَيْهَا) پِيُويسْتِيَانِ بَه دَه رَمَانَكَرْدَنِ هَه يَه، بَه وَ مَهْرَجَه يِ بَقُو تَه وَ جَوْرَه دَه رَمَانَكَرْدَنَه تَافَرَه تَه دَه سَتِ نَه كِه وَهِي لِه كَاتِي دَه رَمَانَكَرْدَنِ مَهْجَرَه مِيكِ، يَانِ تَافَرَه تِيكِي تَر لِه وَهِي بِيْنِ، بَه لَامِ تَا مَوْسُولْمَانِ هَه بِيْنِ، نَابِيْنِ لِه لَايِ كَافِرِ خَوِي دَه رَمَانِ بَكَا.

(وَالسَّادِسُ) شَه شَهْم: (اَلنَّظَرُ) تَهَامَشَاكَرْدَنَه (لِلشَّهَادَةِ) بَقُو شَاهِيْدِي لِه سَهْرَدَانُو بَقُو كَرْدَنَه شَاهِيْدِ (أَوْ لِلْمُعَامَلَةِ) يَانِ بَقُو كَرِيْنُو فَرُو شَتَرُو نَاوَكُو كَرِي يَه كَانِي تَر (فَيَجُوزُ اَلنَّظَرُ) دَرُوسْتَه تَهَامَشَايِ يَه كَتَرِي بَكَه نِه (إِلَى الْوَجْهِ خَاصَّةً) تَه نَهَا تَهَامَشَايِ پُووخَسَارِ بَكَه نِه، چُونَكِه نَادَه مِيَزَادِ بَه پُووخَسَارِ تَه نَاسَرِي تَه وَه.

وَالسَّابِغُ: أَلْتَطَّرُ إِلَى الْأُمَّةِ عِنْدَ ائْتِبَاعِهَا فَيَجُوزُ إِلَى الْمَوَاضِعِ الَّتِي يَخْتِاجُ إِلَى تَقْلِيلِهَا.
(فَصْلٌ) وَلَا يَصِحُّ عَقْدُ النِّكَاحِ إِلَّا بِوَلِيِّ وَشَاهِدَيْنِ عَدْلٍ،

(وَالسَّابِغُ) حَهْفَتَم: (الْتَطَّرُ إِلَى الْأُمَّةِ) تَه مَاشَاكَرْدَنِي (جَارِيَةٌ) بِه، وَاتَه: كَوَيْلَه (عِنْدَ ائْتِبَاعِهَا) كَاتِي كِرِينِي (فَيَجُوزُ) دِرُوسْتَه (إِلَى الْمَوَاضِعِ الَّتِي) تَه مَاشَاي نُو شُوئِنَانَه ي بَكَ كَه (يَخْتِاجُ إِلَى تَقْلِيلِهَا) پَيُوسْتِيَان بِه هَه لَكِيو وَه رَكِيو هَه بِه، جَكَه لَه نُو ژَتُو وَ نَاوَك.
﴿پَاشَكُو﴾ بَزَانَه: تَه مَاشَاكَرْدَنِي رُووَخَسَار لَه كَاتِي فَيَرَكْرَدَنِي خُوئِنْدَن، يَان فَيَرَكْرَدَنِي كَارَكْرَدَن دِرُوسْتَه، بِه وَ مَه رَجَه ي نُو جُورَه فَيَرَكْرَدَنَه پَيُوسْت بِيُو لَه پَه نَاي پَه رَدَه وَه نَه گونجُو هِيچ مَه رَجَه مِي خُوِي نَه بِي فَيَرِي بَكَ.

ئِينجَا بَزَانَه: حَه رَامَه نَافَرَه تِي مَوسُو لَمَان رَنگَا بَدَا نَافَرَه تِي كَافِر تَه مَاشَاي بَكَ، هَه رُو هَا حَه رَامَه نَافَرَه تُو پِيَاوِي بِيگَانَه دَه سَت لَه هَر نَه نَدَامِيكِي يَه كَتَرِي بَدَه نُو حَه رَامَه دَه سَت بَخَنَه دَه سَتِي يَه كَتَر، هَه رُو هَا حَه رَامَه نُو نَافَرَه ت، يَان نُو پِيَاو لَه گَه لَ يَه كَتَرِي بَخَنُون بِه رُو تِي، يَان بِه جَلَه وَه نَه گَر دَه مَارِيَان لِيك هَه لَسَن، هَه رُو هَا حَه رَامَه پِيَاو تَه مَاشَاي عَه وَرَه تِي پِيَاو بَكَ، نَافَرَه تَه مَاشَاي عَه وَرَه تِي نَافَرَه ت بَكَ، كَه لَه بَاسِي نُو يَزُ بَاسْمَان كَرَد.
هَه رُو هَا كَه مَنَدَالَه كَان تَه مَه نِيَان بُووه دَه سَال، وَاجِبَه: نِيَرُو مِي لِيك جِيَا بَكْرَتِنَه وَه لَه خَه وَتَن، جَا بَابُو كِيژ بَن، يَان دَايِكُو كُوپ بَن، يَان خُوَشَكُو بَرَا بَن، هَه رَه وَه ك لَه (بَاسِي پَه رُو رَدَه ي مَنَدَالَه) دَا بِه بَه لَكَه وَه رَا بَرَا.

﴿ فَصْلٌ: لَه بَاسِي رُو كَنَه كَانِي ژَن مَارَه كَرْدَن ﴾

بَزَانَه: ژَن مَارَه كَرْدَن لَه پَيَنج رُو كَن پِيَك دِي: يَه كَه م: مِيژَد. دُووه م: ژَن. سِي يَه م: (وَلِي)، وَاتَه: سَه رَه رَشْتَكَارِي ژَن. چَوَارَه م: نُو شَامِيد. پَيَنجَه م: كَفْتُو كَرِي مَارَه بَرِين.
ئِينجَا بَزَانَه: مَه رَجَه - بِيُو دِرُوسْتَبُو نِي مَارَه كَرْدَن - بَزَانَدَرِي: نُو ژَنَه لَه وَ پِيَاوَه حَه لَالَه وَ نَه بِي دِيَارِي بَكْرِي ژَنَه كَه كَامَه يَه وَ پِيَاوَه كَه كَامَه يَه، نَابِي هِيچِيَان لَه ژِيَر ئِيحَرَامَدَا بَنُو نَابِي مَارَه بَرِينَه كَه بِه زُورَه مَلِي بِيُو نَابِي نَافَرَه تَه كَه لَه ژِيَر مَارَه وَ (عِدَّة ي) كَه سِيكِي تَرَدَا بِي.

﴿ بَاسِي وَه لِي وَ شَاهِيد ﴾

(وَلَا يَصِحُّ) دِرُوسْت نِيَه (عَقْدُ النِّكَاحِ) مَارَه بَرِين (إِلَّا بِوَلِيِّ) تَه نَهَا بِه مَارَه بَرِينِي (وَلِي)، - وَاتَه: بِه سَه رَه رَشْتَكَارِي نَافَرَه تَه كَه - نَه بِيُو (وَ شَاهِدَيْنِ عَدْلٍ) تَه نَهَا بِه تَامَادَه بُوُونِي نُو شَاهِيدِي دَادَه رُوهر نَه بِيُو ﴿عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِي أَهْ عَنْهَا: عَنْ النَّبِيِّ ﷺ: لَا نِكَاحَ إِلَّا بِوَلِيِّ وَ شَاهِدَيْنِ عَدْلٍ﴾ رُوَاه أَحْمَد وَ ابْن حَبِيَان، پَيْتَفَه مَبَر ﷺ فَه رُمُوِي: هِيچ مَارَه بَرِينِيك دِرُوسْت نِيَه تَه نَهَا بِه (وَلِي) وَ نُو شَاهِيدِي دَادَه رُوهر نَه بِيُو.

﴿ نَاگَادَارِي ﴾: لَه مَه زَه بِي ئِي مَامِي (حَنَفِي) دَا: نَه گَر نَافَرَه ت بَلُوغِي بُوُو وَ عَاقِل بُوُو، سَه رَه خُوِيَه وَ بُوِي دِرُوسْتَه: هَه رَه بِه خُوِي - لَه لَاي نُو شَامِيد - خُوِي لَه پِيَاوِيك مَارَه بَكَ،

وَيَفْتَقِرُ الْوَلِيُّ وَالشَّاهِدَانِ إِلَى سِتَّةِ شُرَائِطَ: الْإِسْلَامَ، وَالْبُلُوغَ، وَالْعَقْلَ، وَالْحُرِّيَّةَ، وَالذُّكُورَةَ، وَالْعَدَالَهَ. إِلَّا أَنَّهُ لَا يَفْتَقِرُ نِكَاحُ الذَّمِّيَّةِ إِلَى إِسْلَامِ الْوَلِيِّ، وَلَا نِكَاحُ الْأُمَّةِ إِلَى عَدَالَةِ السَّيِّدِ.

هم بقى دروسته يه کيکي تر بکاته وه کيل: تا کو له پياويک ماره ی بکا، وه له و دوو مه سه له يه دا جياوازی کچو بيوه ژن نيه.

(وَيَفْتَقِرُ الْوَلِيُّ) پټويستی مه يه (وَلِي) ی ژنه که (وَالشَّاهِدَانِ) وه هه ر دوو شاهیده کان (إِلَى سِتَّةِ شُرَائِطَ) شه ش مه رجيان لټيټنه جي:

يه که م: (الْإِسْلَامَ) موسولمان بن، واته: کافر نايټه شاهيدو، نايټ ژنيش له يه کيکي تر ماره بکا. دووهم: (وَالْبُلُوغَ) بلوغيان بويټ. سيټ يه م: (وَالْعَقْلَ) عاقل بن، واته: مندالو شيت نايټه شاهيدو ناتوان ژنيش ماره بکن: نه له خوټيان و نه له که سيټي تر، هه روه ما نه و که سه ی له بهر پيري هوشی نيک چوه، نايټ ژن ماره بپري. چوارهم: (وَالْحُرِّيَّةَ) نازاد بيټ، واته: کزيله نايټه شاهيدو نايټه (وَلِي) ی ژنه که. پينجه م: (وَالذُّكُورَةَ) نيرينه بن، واته: نافرته نايټه شاهيدي ماره بپرينو ناشتوانټ ماره ی ژن بپري.

شه شه م: (وَالْعَدَالَهَ) دادپه روه ر بن، واته: گونا می که وره يان نه بيټو سوور نه بن له سه ر گونا می بچوکو خو و په ووشتي ناله باريان نه بيټ، که و ابوو: (فاسق) نايټه شاهيدو نايټ ماره ی ژنيش بپري.

(إِلَّا أَنَّهُ) به لام نه و جياوازی به مه يه (لَا يَفْتَقِرُ نِكَاحُ الذَّمِّيَّةِ) پټويست نيه بق ماره بپيني نافرته ی کافري ژير په يمان (إِلَى إِسْلَامِ الْوَلِيِّ) که (وَلِي) يه که ی موسولمان بيټ (وَلَا نِكَاحُ الْأُمَّةِ) هه روه ما پټويست نيه بق ماره بپيني (جارية)، واته: کزيله (إِلَى عَدَالَةِ السَّيِّدِ) که که وره که ی دادپه روه ر بيټ.

﴿ناگاداري﴾: له مزه به ي نيما می (حنفي) دا دروسته: به دوو شاهيدي فاسقو به (وَلِي) ی فاسق نافرته ماره بپري، وه ژور له زانايانی مزه به ي (شافعي) ش نه و (فتوا) يه يان داوه، که و ابوو: بق نه م سه رده مه چاره مان نيه نه بيټ به فه رموده ی نه وانه په فتار بکه ي، چونکه دادپه روه ر نه مړي که م ده ست نه که ويټ، جا پټويسته: ژنو ميټرو (وَلِي) و شاهیده کان - گشتيان - له و فه رموده يه ناگادار بکريټو بلټين: نيټه به م (فتوا) يه پازين: که (دروسته ژن ماره بکريټ به شاهيدي فاسق و به وه لی فاسق). بق نه وه ی ماره بپينه که دروست بيټ.

﴿ناگاداريه کی تر﴾: مه رجه: نه بيټ شاهیده کان گويټيان له گفتوگوي ماره بپرين بيټو نايټ کويټ بنو نه بيټ ژنو ميټرده که بناسن، جا نه ووش بزانه: دروسته کويټ ژنو ميټرده که، يان باپيره ی ژنو ميټرده که، يان مامی هه ر دوو کيان، يان برايان، يان نوژمئيان، يان باوکی ميټريټکی بالفبوو - نه وانه - گشتيان دروسته بيټه شاهيدي ماره بپرين.

﴿ باسی گفتوگوی ماره برین ﴾

پتویسته له دانیشگای ماره بریندا چوار کسه ناماده بن: دووانیان شامید بنو گوئی له گفتوگر بگرن. وه به کتیکان (ولی) نافرته که بن-یان وه کیلی (ولی) به که بن- بق نه وهی گفتوگریه که بکا. وه به کتیکان میرده که-یان وه کیلی میرده که- بنو وه لای گفتوگریه که بداته وه.

ئینجا بزانه: سوننه ته به کتیک لهو چورانه، یان که سیکه تر- پیش ماره برین- نهم ووتاره بخوینتیه وه: ﴿إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَتَعُوذُ بِهِ مِنْ شُرُورِ أَلْفُسْنَا مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، (يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا)، (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَكُونُوا إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ)، (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا، يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا﴾ رواه اصحاب السنن.

مهروه ها بزانه: پتویسته بق ماره برین: به کتیک له م دوووشانه بگوئری- که له قورنانی پیروزدا به کارهاتون- که ووشه (تزووج) ه واته: له گهل جووتکردن، یان ووشه (انکاح)، واته: کردنه ژن ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: اتَّقُوا اللَّهَ فِي النِّسَاءِ فَإِنَّكُمْ أَخَذْتُمُوهُنَّ بِأَمَانِ اللَّهِ وَأَسْتَحْلَلْتُمْ فُرُوجَهُنَّ بِكَلِمَةِ اللَّهِ﴾ رواه مسلم، پیغمبر ﷺ فه رمویی: له خوا بترسن له گهل ژنه کانتان باش بن، چونکه به نه مینداریه تی خوا نهوانتان وه رگرتون و به ووشه ی خوی گوره دلوتنی نهوانتان حلال کریه.

ئینجا بزانه: گوپینی نهو دوو ووشه به بق مه موو زمانیکی تر سوسته، بق وینه: کاک نهوزادی باوکی کیزه که بلن: (کاک نازاد، نهوا خانزادی کیژم کرده ژنی تو و له گهل تووم جووت کرد به ده میسقالی زهر مارهیی). ئینجا کاک نازاد وه لام بداته وهو بلن: (قبولم کرد خانزادی کیژت به ژن بق خووم و به جووت له گهل خووم بهو مارهییه گوتمان). وه نه گره وه کیل ماره ی نه بری، با وه کیله که بلن: (نهوا خانزادی کیژی کاک نهوزادم به وه کیلا به تیوی کرده ژنی تو و له گهل تووم جووت کرد به نهوضنده مارهییه). ئینجا میرده که ش له وه لامدا بلن: (قبولم کرد خانزادی کیژی کاک نهوزاد به جووت له گهل خووم به ژن بق خووم...).

یان بلتیه وه کیلی میرده که: (نهوا خانزادی کیژم دایه کاک نازاد به ژنایه تی و له گهل نهویم جووت کرد...). ئینجا وه کیلی کاک نازاد له وه لامدا بلن: (قبولم کرد خانزادی

(فصل) وَأَوْلَى الْوَلَاةِ الْأَبُ، ثُمَّ الْجَدُّ أَبُو الْأَبِ، ثُمَّ الْأَخُ لِلْأَبِ وَالْأُمُّ، ثُمَّ الْأَخُ لِلْأَبِ، ثُمَّ ابْنُ الْأَخِ لِلْأَبِ وَالْأُمُّ، ثُمَّ ابْنُ ابْنِ الْأَخِ لِلْأَبِ، ثُمَّ الْعَمُّ، ثُمَّ ابْنَةُ عَلَى هَذَا التَّرْتِيبِ،

کیزی تو به زن بؤ کاک نازاد و به جووت له گهل کاک نازاد به وهکیلا به متیوی به نه وهنده مارهییه).

﴿پاشکون﴾: له نوای ماره برین سونتهه پیرۆزیایی له ژنو میرده که بگریو نوعای باشیان بؤ بگریو بلتی: ﴿بَارَكَ اللهُ لَكَ وَبَارَكَ عَلَيْكَ وَجَمَعَ بَيْنَكُمَا فِي خَيْرٍ﴾ رواه الترمذی، خوا له به کتریتان پیرۆز بکاو به خۆشی و شادی له گهل به کتریتان کو بکاتوه.

ئینجا که ژنه که ی گواسته وه و چوونه ژوودی زاولو بووک، سونتهه زاوا مووی پییشه سه ری بووکه که بگریو بلتی: خوا له به کتریمان پیرۆز بکاو به خۆشی له گهل به کتریمان کو بکاتوه. ئینجا بلتی: ﴿اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَهَا وَخَيْرَ مَا جَبَلْتَهَا عَلَيْهِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا وَشَرِّ مَا جَبَلْتَهَا عَلَيْهِ﴾ رواه ابوداود.

ئینجا هه موو جارێک که ویستیان جیماع بکن، با نه ختیک ماچو ده ستبازی بکن و هه ردوکیان پیش جیماع کردن بلتی: ﴿بِسْمِ اللهِ أَلَلَّهُمَّ جَنَّابِ الشَّيْطَانِ وَجَنَّابِ الشَّيْطَانِ مَا رَزَقْتَنَا﴾ رواه الشیخان. جا نه گهر پیاوه که پیشدا په حهت بوو و ناوی هات، با هه لئه ستی تا نافره ته که ش په حهت نه بی.

﴿ناگاداری﴾: خو په حهت کردن ژنو میرد به دهستی به کتری، یان به هه نه ندامتی تری به کتری دروسته، به لام خو په حهت کردن به دهستی خۆی، یان که سیکی تر، یان به نه ندامتی تری له ش دروست نه، خوای گه وره فرموویه تی: ﴿وَالَّذِينَ هُمْ لِأَفْسَوْسَاتِهِمْ خَافِظُونَ إِلَّا عَلَى أَزْوَاجِهِمْ﴾ نه و که سانه ی دامینی خویان نه پارێژن جگه له رابواری له گهل ژنه کانی خویان... نه واته له به هه شتدا ریژدارن.

هه روه ما پیغه مبه رﷺ نه فرموی: ﴿فَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ لَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ﴾ رواه الشیخان، هه که سیک توانای ژن هینانی نه بو، با به پۆژوو بی. واته: نه گهر خو په حهت کردن به م جوړه دروست بووایه، پیغه مبه رﷺ ریگای نه داو فرمانی به پۆژوو بوونی نه نه دا.

﴿فصل: له باسی له پیشترین (ولی) بؤ ماره برین﴾

(وَأَوْلَى الْوَلَاةِ) له پیشترین (ولی) بؤ ماره برین (الأب) باوکی ژنه که به (ثُمَّ الْجَدُّ أَبُو الْأَبِ) ئینجا نه گهر باوکی نه بو، باوکی باوک (ثُمَّ الْأَخُ لِلْأَبِ وَالْأُمُّ) ئینجا برای ژنه که له دایکو باوکی (ثُمَّ الْأَخُ لِلْأَبِ) ئینجا برای ژنه که تنها له باوکی (ثُمَّ ابْنُ الْأَخِ لِلْأَبِ وَالْأُمُّ) ئینجا کوپه برای له دایکو باوکی (ثُمَّ ابْنُ ابْنِ الْأَخِ لِلْأَبِ) ئینجا کوپه برای له باوکی (ثُمَّ الْعَمُّ) ئینجا مامی له دایکو باوکی، ئینجا مامی له باوکی (ثُمَّ ابْنَةُ) ئینجا کوپه مام (عَلَى هَذَا التَّرْتِيبِ) له سه ره نه و ریژه، واته: کوپه مامی له دایکو باوکی له پیشتره له کوپه مامی تنها له باوکی.

فَإِذَا عُدِمَتِ الْعَصَبَاتُ فَالْمَوْلَى الْمُعْتَقُ، ثُمَّ عَصَابَتُهُ، ثُمَّ الْحَاكِمُ.
وَلَا يَجُوزُ أَنْ يُصْرَحَ بِخِطْبَةِ مُعْتَدَةٍ، وَيَجُوزُ أَنْ يُعْرَضَ لَهَا، وَيُنْكَحَهَا بَعْدَ انْقِضَاءِ عِدَّتِهَا.

(فَإِذَا عُدِمَتِ الْعَصَبَاتُ) مهر کاتیک نه و خزمانهش نه بون (فَالْمَوْلَى الْمُعْتَقُ) نه و گوره یه ی
له کاتی خوی نافرته که ی نازاد کردوه، ماره ی نه بری (ثُمَّ عَصَابَتُهُ) نینجا نه گره نه ویش
نه بوو، خزمه کانی وی (ثُمَّ الْحَاكِمُ) نینجا نه گره خزمی نه بون، (قازی) ماره ی نه بری.

﴿ناگاداری﴾: شیربایی وه رگرتن حرپامه، واته: (وَلِی) ی نه که بلی: کیزه که م، یان
خوشکه که مت لی ماره ناکم تا نه وه ندهم نه ده یین. مهرچند به و نیازهش وه ری بگری که
بق خوی، یان بق که سیکتری به زن بداته وه ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ اللَّهُ
تَعَالَى: ثَلَاثَةٌ أَنَا خَصْمُهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: رَجُلٌ أُعْطِيَ بِي ثُمَّ غَدَرَ، وَرَجُلٌ بَاعَ حُرًّا فَأَكْلَ
ثَمَنَهُ، وَرَجُلٌ اسْتَأْجَرَ أَجِيرًا فَاسْتَوْفَى مِنْهُ وَلَمْ يُعْطِهِ أَجْرَهُ ﴿رواه البخاری، پیغمبر ﷺ
فرموی: خوی گوره له حدیسی (قدسی) دا فرموی یه تی: سن جوره که س هه نه من
به خوم له سهریان داواکارم له رژی قیامه تدا: یه که م: نه و که سه ی له سهر دهستی من
په یمانیک بدا، نینجا خیانه تکاری بکا. دووم: نه و که سه ی ناده میزادیکی نازاد بفروشی و
پاره ی وه ریگری. سی یه م: نه و که سه ی کرتکاریک به کری بگری و نیشه که ی پی بکاو
کری یه که ی نه داتی.

نینجا بزانه: نه گره دوو (وَلِی)، یان زیاتر کۆ بونه وه: وه کو دوو برا، یان دوو مام،
سوننه ته کامه یان زانتره و ته مه نی زودتره نه و ماره ی بری، به لام نه گره نافرته که
به کتیکانی نینز داو له پیاوئیکی هاوچه شنی خوی ماره کرد، نه وه دروسته و نابنی
نه وانی تر ناره زایی ده ری برن.

﴿بای خوازینی﴾

(وَلَا يَجُوزُ) دروست نیه (أَنْ يُصْرَحَ) مه بهستی خوی ناشکرا بکا (بِخِطْبَةِ مُعْتَدَةٍ) بق
داخواری نافرته تیکی وه ما: که هیشتا له ژیر (عِدَّة) دا بن، جا میردی مردبن، یان ته لاتی
دابن، به لام (وَيَجُوزُ) دروسته (أَنْ يُعْرَضَ لَهَا) به پیچو په نا داخواری بکا، وه ک بلی: تو
نافره تیکی جوانی، تو بی میزد نامینیته وه (وَيُنْكَحَهَا) نینجا ماره ی بکا (بَعْدَ انْقِضَاءِ
عِدَّتِهَا) پاش کوتایی هانتی (عِدَّة) کانی.

﴿ناگاداری﴾: حرپامه داخواری کردنی نافرته تیکی ماره برپلو، جا گولز ترابیته وه بق
میرده که ی، یان نا ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَيْسَ مِنْنا مَنْ خَبَبَ امْرَأَةً عَلَيَّ
رُؤُوسِهَا ﴿رواه ابودلود، پیغمبر ﷺ فرموی: نه و که سه له تو مه تی نینه نیه که دلی
ژنیک تیک بدا له سهر میرده که ی خوی.

وَالنِّسَاءُ عَلَى ضَرْبَيْنِ: ثِيَابٌ وَأَبْكَارٌ، فَالْبِكْرُ: يَجُوزُ لِلأَبِ وَالْجَدِّ إِجْبَارُهَا عَلَى النِّكَاحِ، وَالثَّيْبُ: لَا يَجُوزُ تَزْوِجُهَا إِلَّا بَعْدَ بُلُوغِهَا وَإِذْنِهَا.

هر روه ما: هر پاره داخواری به سهر داخواری که سیکی تردا بکا ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: لَا يَخْطُبُ الرَّجُلُ عَلَى خِطْبَةِ أَخِيهِ حَتَّى يَتْرُكَ الْخَاطِبُ قَبْلَهُ أَوْ يَأْذَنَ﴾
رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ: فرمودی: نابئ پیروی موسولمان داخواری به سهر داخواری
برای خوی دا بکا، تا نه وه واز نه هینئ، یان نینئ نه دا.

هر روه ما نه گهر که سیک پرسو پای پی کرا دهر باره ی پی اوئیک، یان نافرته تیک: نایا بق ژنو
میردایه تی چونه؟ واجبه که م وکوپه کانی نه و پی او، یان نه و نافرته به راستی بلئ،
پیغمبر ﷺ: فرمودی: ﴿الْمُسْتَشَارُ مُؤْتَمَنٌ﴾ رواه اصحاب السنن، پرس پی کراو به
نه مین دانراوه، که و ابو: نابئ خیانه ت بکا.

﴿بِاسِي مَارِه بَرِينِي كَجِ وَيُوْهْزَنُ﴾

(وَالنِّسَاءُ) نافرته تان دهر باره ی ماره برین (عَلَى ضَرْبَيْنِ) دوو جـوئن:
یه که میان: (ثِيَابَات) بیوه ژنن، واته: جاریک جیماعی له گهل کرابئ، جا به هلالئ، یان به
هر پامی. دووه میان: (وَأَبْكَارٌ) کچن، واته: له ژانیا جیماعی له گهل نه کرابئ.

(فَالْبِكْرُ) جا نافرته تی کج (يَجُوزُ) دروسته (لِلأَبِ وَالْجَدِّ) بق باوکو باپیره ی (إِجْبَارُهَا عَلَى
النِّكَاحِ) به بی نینن ماره ی برین، جا بلوغی بوئ، یان نا ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا: أَنَّ
النَّبِيَّ ﷺ تَزَوَّجَهَا وَهِيَ بِنْتُ سِتِّ سِنِينَ وَدَخَلَ بِهَا وَهِيَ بِنْتُ تِسْعٍ﴾ رواه الشيخان،
(عَائِشَةَ) - خالئ، بانئ بی- فرمودی: پیغمبر ﷺ له خوی ماره کردم ته مه نم شهش سالان
بوو، که گواستمیوه ته مه نم تر سالان بوو.

ئینجا بزانه: به م چوار مهرجانه دروسته باوکو باپیره به بی نینن کیزه که ماره برین:
یه که م: میرده که مارچه شنی نافرته ته که بی. دووهم: له کاتی ماره برین نه بی میرده که
به نه ندازه ی ماره ی هاووئنه ی نه و نافرته مالی هه بی. سئیم: نابئ دوژمنایه تی له
نیوان نافرته ته که و پی او که دا هه بی. چوارهم: نابئ دوژمنایه تی به ناشکرا له نیوان
نافرته ته که و باوکو باپیره دا هه بی. به لام نه گهر نافرته ته که نینن بداو به بی نه و مهرجانه
پازی بیئ، نه وه دروسته ماره بکری.

﴿نَاكَادَارِي﴾: جگه له باوکو باپیره هیج (وَلِيٌّ) یه کی تر ناتوانئ نافرته به بی نینن ماره بریئ.
(وَالثَّيْبُ) نافرته تی بیوه ژنن (لَا يَجُوزُ) دروست نیه (تَزْوِجُهَا) هیج که سیک ماره ی بریئ (إِلَّا
بَعْدَ بُلُوغِهَا) تا بلوغی نه بی، نه گهر مندال بی (وَإِذْنِهَا) وه تا به زوبانی خوی نه لن: نیننه
ماره م بکن ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: لَا تَنْكَحُ الأَيِّمَ حَتَّى تُسْتَأْمَرَ وَلَا الْبِكْرَ
حَتَّى تُسْتَأْذَنَ وَإِذْنُهَا سُكُونُهَا﴾ رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ: فرمودی: دروست نیه

(فَصَلِّ) وَالْمَحْرَمَاتُ بِالنَّصِّ أَرْبَعَ عَشْرَةَ، سَبْعَ بِالنَّسَبِ: وَهِنَّ الْأُمُّ وَإِنْ عَلَتْ، وَالْبِنْتُ وَإِنْ سَقَلَتْ، وَالْأَخْتُ، وَالْخَالَئَةُ،

بیوه زن ماره بپرئ تا داوای فرمانی لته کریئ، واته: تا نه لئن ماره م بکه، ههروه ها کچ نابئ ماره بپرئ تا داوای نیزی لته کریئ، وه بی دهنگبونی کچ نيزندانه. واته: نه گهر پرسیان پئ کردو بی دهنگ بوو، نیشانهی نه وه یه که پازییه ماره بکریئ.

﴿ناگاداری﴾: ته نها بق باوکو باپیره دروسته ژنیک، یان زیاتر له کوری خویان-که بلوغی نه بوئی- ماره بپرن، به لام له مه زه بی نیمامی (حنفی) دا-خواله ی پازی بی- بق هه موو (وکی) یه کان دروسته ژن له مندا ل ماره بکن و هه م نافرته مندا ل له یه کیکئی تر ماره بکن، وه مرجه ی هاوچه شنی خوی بی و ماره یه که ی له هاویننه کانی خوی که متر نه بیئ، نه گینا: ماره بپینه که دروست نیه.

﴿بایسی هاوچه شنی﴾

مه به ست به هاوچه شنی نه وه یه: میرده که له پینچ سیفه تدا وه کو ژنه که بیئ، یه که م: له و بیئ که م و کو پیا نه ی نه بنه هوی په شیمان بوونه وه. دووهم: نازاد بیئ. سنی یه م: په سه نایه تی باوکو باپیر. چوارهم: نایین پهروه ری. پینجه م: کاروپیشه.

ئینجا بزانه: نه و هاوچه شنی یه مانی نافرته که و مانی (وکی) یه که یه تی، که و ابوو: نه گهر باوک، یان باپیره کچیکیان له پیاویک ماره کرد که له یه کیک له و سیفه تانه دا هاوچه شنی نه بو: وه ک کچیکئی مندا ل له پیاویکی بالفی گونا هبار ماره بکن، نه وه دروست نیه، به لام نه گهر نافرته که و (وکی) یه که ی و زیان له و مافه هینا و هه ردوویکیان به م ماره بپینه پازی بون، نه وه دروسته.

﴿فصل: له بایسی نه و نافرته تانه ی حه پامن پیاو له خویان ماره بکا﴾

(وَالْمَحْرَمَاتُ) نه و نافرته تانه ی که حه پامن پیاو له خویان ماره بکا (بِالنَّصِّ) به هه رموده ی خوی گه وره (أَرْبَعَ عَشْرَةَ) چوارده نافرته تن: (سَبْعَ) حه فتیان له وانه (بِالنَّسَبِ) به هوی خزما یه تی نه ژاد حه پامن (وَهُنَّ) نه و حه فتانه نه مانه ن: یه که م: (الْأُمُّ) دایکی خویه تی (وَإِنْ عَلَتْ) هه رچه ند به ره و سه ره وهش بیئ: وه کو دایکی دایکو دایکی باوک.

دووهم: (وَالْبِنْتُ) کیژی خویه تی (وَإِنْ سَقَلَتْ) هه رچه ند به ره و خواریش بیئ: وه کو کیژی کورو کیژی کیژی... هتد.

سنی یه م: (وَالْأَخْتُ) خوشکی خویه تی: جا له دایکو باوکی بیئ، یان ته نها له باوکی بیئ، یان ته نها له دایکی بیئ.

چوارهم: (وَالْخَالَئَةُ) نه و پوره یه که خوشکی دایکیه تی، یان خوشکی داپیره تی: جا له دایکو باوکی بیئ، یان له دایکی، یان له باوکی.

وَالْعَمَّةُ، وَبِنْتُ الْأَخِ، وَبِنْتُ الْأُخْتِ. وَابْنَتَانِ بِالرَّضَاعِ: الْأُمُّ الْمُرْضِعَةُ، وَالْأُخْتُ مَنْ
الرَّضَاعِ. وَأَرْبَعٌ بِالْمُصَاهَرَةِ: أُمُّ الزَّوْجَةِ، وَالرَّبِيبَةُ إِذَا دَخَلَ بِالْأُمِّ، وَزَوْجَةُ الْأَبِ،

پینجهم: (وَالْعَمَّةُ) نهو پورهه به که خوشکی باوکی خویهتی، یان خوشکی باپیرهی: جا له
باوکو دایکی بی، یان له دایکی، یان له باوکی.

شهم: (وَبِنْتُ الْأَخِ) کیژی برای خوی، بهو شیوهی گومان. خوی گوره
هفتم: (وَبِنْتُ الْأُخْتِ) کیژی خوشکی خوی بهو شیوهی گومان. خوی گوره
فهرموویهتی ﴿حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعُمَّاتُكُمْ وَخَالَاتُكُمْ وَبَنَاتُ
الْأَخِ وَبَنَاتُ الْأُخْتِ﴾ رافهی نایهته که دیاره.

(وَابْنَتَانِ بِالرَّضَاعِ) دوو نافرتهتی تریش هرپامن به هوی شیرخوردن: (وَمَا الْأُمُّ الْمُرْضِعَةُ)
یه کیکیان: دایکی شیریه، واته: نهو نافرتهتی شیریه دایکی (وَالْأُخْتُ مِنَ الرَّضَاعِ)
دووه میان: خوشکی شیریه، واته: نهو نافرتهتی له دایکی وی شیرت خورده، یان نهو
له دایکی تو شیریه خورده، یان هر دووکتان له نافرتهتی شیرتان خورده، خوی
گوره فهرموویهتی: ﴿وَأُمَّهَاتُكُمُ اللَّائِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُمُ مِنَ الرَّضَاعَةِ﴾ واته:
دایکی شیریه و خوشکی شیریتان له هرپامن.

(وَأَرْبَعٌ) چوار نافرتهتی تریش هرپامن (بِالْمُصَاهَرَةِ) به هوی زاولو خه زورایهتی (وَمَنْ) نهوانه:
یه کیکیان: (أُمُّ الزَّوْجَةِ) دایکی ژنی خویهتی، هر چند به رهو سهره وهش بی: وهك دایکی
دایکی ژنه کی، یان دایکی باوکی ژنه کی، جا بزانه: به تنها ماره برین دایکو داپیرهی
ژنه کی له هرپام نه بن، واته: هر چند جیماعیشی له گه ل ژنه کی نه کرد بی.

دووه میان: (وَالرَّبِيبَةُ) کیژی ژنی خویهتی، هر چند به رهو خواریش بی: وهك کیژی کیژی
ژنه کی، یان کیژی کوری ژنه کی، وه جیاوازی نه نهو کیژو کورانیهتی ژنه کی: له
میردیکتی تری پیش خوی، یان دای خوی بن (إِذَا دَخَلَ بِالْأُمِّ) بهو هرجه کیژه کی
له هرپام نه بی: نه گهر جیماعی له گه ل دایکی کیژه که کرد بی، واته: به تنها ماره برین
کیژه که هرپام نایب، خوی گوره فهرموویهتی: ﴿وَأُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ وَرَبَائِبُكُمُ اللَّائِي فِي
حُجُورِكُمْ مِنْ نِسَائِكُمُ اللَّائِي دَخَلْتُمْ بِهِنَّ﴾ دایکه کانی ژنه کانتان له هرپامن، هر وهما
کیژه کانی ژنه کانیشتان له هرپامن، نهو جوره ژنانهی جیماعتان له گه ل کرد بون.

سییه میان: (وَزَوْجَةُ الْأَبِ) ژنی باوکی خویهتی، هر چند به رهو سهره وهش بی: وهكو
ژنی باوکی باوکی، یان ژنی باوکی دایکی، خوی گوره فهرموویهتی: ﴿وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ
آبَاؤُكُمْ﴾ نهو نافرتهتانه ماره مه کن که باوکتان ماره یان کرد بون.

جا بزانه: باوکو باپیره جیماعیان له گه ل ژنه کانیان کرد بی، یان نا، هر هرپامن.

وَزَوْجَةُ الْإِبْنِ. وَوَاحِدَةٌ مِنْ جِهَةِ الْجَمْعِ: وَهِيَ أُخْتُ الزَّوْجَةِ. وَلَا يُجْمَعُ بَيْنَ الْمَرْأَةِ وَعَمَّتِهَا، وَلَا بَيْنَ الْمَرْأَةِ وَخَالَتِهَا، وَيَحْرُمُ مِنَ الرُّضَاعِ مَا يَحْرُمُ مِنَ النَّسَبِ.

چواره میان: (وَزَوْجَةُ الْإِبْنِ) زنی کوپی خویه تی هرچند بره و خواره و هوش بین: وه کو زنی کوپی کوپ، یان زنی کوپی کیژ، جا هرچند کوپه که جیماعیشی له گه ل ژنه که ی نه کردین، هر حرپامه، خوی گه وره فرموویه تی: ﴿وَخَالَاتُ آبَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلَابِكُمْ﴾ زنی نه کوپانه ی له پشتی خوتانن لیتان حرپامن.

﴿ناگاداری﴾: نه وان ی باسمان کردن به به کجاری حرپامنو ته ماشاگردنیان دروسته و ده ستنویژیان لیتاشکن.

جا بزانه: هر که سینک به هه له جیماعی له گه ل نافرته تیک کرد، واته: وای تیکه یشتبو زنی خویه تی و نه یزانی بیگانه یه، نه و نافرته تش له باوکو له کوپی پیاره که حرپام نه بین به به کجاری، دایکو کیژی نافرته ته که ش له پیاره که حرپام نه بین به به کجاری، به لام نابنه مه حرپم، واته: ته ماشاگردنیان حرپامه و ده ستنویژیان لیتاشکن.

(وَوَاحِدَةٌ) نافرته تیکه تریش حرپامه (مِنْ جِهَةِ الْجَمْعِ) به هوی کوگردنه وه له گه ل به کیکی دیکه دا (وَهِيَ أُخْتُ الزَّوْجَةِ) نه مه ش خوشکی زنی خویه تی، واته: تا ژنه که ی له ژیر ماره یی دا بین، نابین خوشکه که ی ماره بکا، خوی گه وره فرموویه تی: ﴿وَأَنْ تَجْمَعُوا بَيْنَ الْأُخْتَيْنِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ﴾ حرپامه دوو خوشک له ژیر به ک ماره یی دا کو بکه نه وه.

(وَلَا يُجْمَعُ) هه روه ها حرپامه کو بکرته وه (بَيْنَ الْمَرْأَةِ وَعَمَّتِهَا) له ژیر ماره ی پیاوینکدا: نافرته تیکو خوشکی باوکی نافرته ته که (وَلَا بَيْنَ الْمَرْأَةِ وَخَالَتِهَا) هه روه ها حرپامه به به که وه کو بکرته وه له ژیر ماره ی پیاوینکدا: نافرته تیکو خوشکی دایکی نافرته ته که ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ عَنْهُ﴾: عَنْ النَّبِيِّ ﷺ: لَا يُجْمَعُ بَيْنَ الْمَرْأَةِ وَعَمَّتِهَا وَلَا بَيْنَ الْمَرْأَةِ وَخَالَتِهَا﴾ رواه الشيخان، پیغه مبه ر ﷺ: فرموی: دروست نیه له ژیر ماره ی پیاوینکدا نافرته تو پوری نافرته ته که کو بکرته وه: جا خوشکی باوکی بین، یان خوشکی دایکی بین.

﴿ناگاداری﴾: هر کاتیک ژنه که ی مرد، یان ته لاقی دا، دروسته خوشکی ژنه که ی، یان پوری ژنه که ی له خوی ماره بکا، که واته: خوشکی ژنو پوری ژن ته ماشاگردنیان حرپامه و ده ستنویژیان لیتاشکن.

(وَيَحْرُمُ مِنَ الرُّضَاعِ) حرپامه به هوی شیرخوردن (مَا يَحْرُمُ مِنَ النَّسَبِ) نه و جوړه نافرته تانه ی له خزمایه تی حرپام بون ﴿عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِيَةَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ: يَحْرُمُ مِنَ الرُّضَاعِ مَا يَحْرُمُ مِنَ الْوِلَادَةِ﴾ رواه الشيخان، پیغه مبه ر ﷺ: فرموی: هر نافرته تیک به هوی خزمایه تی حرپامه، به هوی شیریش حرپامه. (له باسی شیردان به دریزی باسی نه که بین) إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى.

وَتُرَدُّ الْمَرْأَةُ بِخَمْسَةِ عُيُوبٍ: بِالْجُنُونِ، وَالْجُدَامِ، وَالْبَرَصِ، وَالرُّثْقِ، وَالْقَرْنِ.
 وَيُرَدُّ الرَّجُلُ بِخَمْسَةِ عُيُوبٍ: بِالْجُنُونِ، وَالْجُدَامِ، وَالْبَرَصِ، وَالْجَبِّ، وَالْعُنَّةِ.
 (فَصَلِّ) وَيُسْتَحَبُّ تَسْمِيَةُ الْمَهْرِ فِي النِّكَاحِ، فَإِنْ لَمْ يُسَمَّ صَحَّ الْعَقْدُ،

(وَتُرَدُّ الْمَرْأَةُ) دروسته می‌رود ماره برینه که‌ی مه‌لبوه شینیتته‌وه (بِخَمْسَةِ عُيُوبٍ) به پینج
 جوره که‌م وکوپ‌ی له ژنه که‌ی‌دا: (بِالْجُنُونِ) به هوی شیتتو (وَالْجُدَامِ) به هوی گپویس و
 (وَالْبَرَصِ) به هوی به‌له‌کیو (وَالرُّثْقِ) به هوی گیرانی شویتنی جیماع به زنده‌گوشت و
 (وَالْقَرْنِ) به هوی گیرانی به نیتسقان.

(وَيُرَدُّ الرَّجُلُ) هه‌روه‌ها دروسته ژنه‌که‌ش ماره برینه که‌ی مه‌لبوه شینیتته‌وه (بِخَمْسَةِ عُيُوبٍ)
 به هوی پینج جوره که‌م وکوپ‌ی له می‌رده که‌ی‌دا: (بِالْجُنُونِ وَالْجُدَامِ وَالْبَرَصِ) به هوی
 شیتتو گپویس و به‌له‌کیو (وَالْجَبِّ) به هوی لیبونه‌وه‌ی نه‌ندامی جیماع‌کردن و (وَالْعُنَّةِ) به
 هوی نه‌می‌ردی، واته: جیماع پی‌نه‌کران به ماوه‌ی سالتیک.

﴿ فَصَلِّ: لَهُ بَأْسِي مَارَهِي دَانَان بُو نَافَرَهْت ﴾

(وَيُسْتَحَبُّ) سوننه‌ته (تَسْمِيَةُ الْمَهْرِ) ناوه‌ینانی ماره‌ی (فِي النِّكَاحِ) له گفتوگویی
 ماره بریندا، واته: سوننه‌ته له گفتوگویی ماره بریندا دیاری بکری: ماره‌ی نه‌و ژنه‌چهنده‌و
 چونه؟ وه‌ک بلئی: (نَه‌وَا فَاتِيْمَه‌ی كَجَم كَرْدَه ژنِی تُو مَارَه‌ی له سَه‌ر تُو هَه‌زَار دِهِنَار
 بی). ئینجا می‌رده که‌ش به‌و جوره قبول بکا.

(فَإِنْ لَمْ يُسَمَّ) جا نه‌گه‌ر له گفتوگویی ماره بریندا ناوی ماره بیان نه‌مینا (صَحَّ الْعَقْدُ)
 ماره برینه که‌ دروسته و لی‌کتری حه‌لال نه‌بن، جا به‌ته‌نها نه‌و ماره برینه ماره‌ی هاویننه
 نه‌که‌وینته سهر می‌رده که‌، هه‌ر چهنده جیماعیشی له‌گه‌ل نه‌کردین ﴿عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ﴾:
 أَنَّهُ سَأَلَ عَنْ رَجُلٍ تَزَوَّجَ امْرَأَةً وَلَمْ يَفْرِضْ لَهَا صَدَاقًا، وَلَمْ يَدْخُلْ بِهَا حَتَّى مَاتَ؟ فَقَالَ
 ابْنُ مَسْعُودٍ: لَهَا مِثْلُ صَدَاقِ نِسَائِهَا لَا وَكَسَى وَلَا شَطَطَ وَعَلَيْهَا الْعِدَّةُ وَلَهَا الْمِيرَاثُ.
 فَقَالَ مَعْقِلُ الْأَشْجَعِيُّ: ﴿قَضَى رَسُولُ اللَّهِ مِثْلَ مَا قَضَيْتَ﴾ رواه اصحاب السنن، پرسیار
 له (عبدالله‌ی کوپی (مسعود) کرا ﴿ده‌ریاره‌ی پی‌اوئیک: ژنیکی له خوی ماره کردو هیچ
 ماره‌ی بُو دانه‌نابو و جیماعیشی له‌گه‌ل نه‌کردبو تا مرد؟ له وه‌لاما فه‌رموی: نه‌بی
 به‌وینته‌ی ماره‌ی نافرته‌کانی خزمی خوی ماره‌ی بُو دابندری‌و له (عِدَّة)ش دابنیشی‌و
 میراتیشی بدریتتی. جا یه‌کیک له سه‌حابه‌کان هه‌لساو فه‌رموی: پی‌فهمبه‌ر﴾ به‌م
 جوره‌ی‌تقو بریاری داوه.

﴿ نَاكَادَارِي ﴾ (مَهْرُ الْمِثْلِ)، واته: ماره‌ی هاویننه، نه‌و جوره ماره‌ی‌یه: که‌ داندراره
 بُو نه‌و نافرته‌تانه‌ی وه‌کو نه‌و ژنه‌نه‌ له بنه‌چه‌که‌دا: وه‌کو خوشک و کیژه‌براو
 کیژه‌مام و خوشکی‌باوک.

وَوَجَبَ الْمَهْرُ بِثَلَاثَةِ أَشْيَاءَ: أَنْ يَفْرَضَهُ الزَّوْجُ عَلَى نَفْسِهِ،
أَوْ يَفْرَضَهُ الْحَاكِمُ، أَوْ يَدْخُلَ بِهَا فَيَجِبُ مَهْرُ الْمَثَلِ.
وَلَيْسَ لِأَقَلِّ الصَّدَاقِ حَدٌّ، وَيَجُوزُ أَنْ يَتَزَوَّجَهَا عَلَى مَنَفَعَةٍ مَعْلُومَةٍ،

جا بزانه: نه‌وی گوترا، ده‌یاره‌ی نافره‌تیک بوو که به (ولیکه‌ی خوی نه‌گوتین: به
بن‌ماره‌ی له فلانم ماره بکه. که‌واته: نه‌گه‌ر بلن: به بن‌ماره‌ی ماره‌م بکه. نه‌وه به‌ته‌نھا
ماره‌بپین هیج ماره‌ی واجب نابن، به‌لام (وَوَجَبَ الْمَهْرُ) ماره‌ی بق نه‌و جوره‌ ژنه واجب
نه‌ی (بِثَلَاثَةِ أَشْيَاءَ) به یه‌کیک له‌و سنی شتانه:

یه‌کهم: (أَنْ يَفْرَضَهُ الزَّوْجُ عَلَى نَفْسِهِ) می‌ده‌که به خوی ماره‌ییه‌که له سهرخوی واجب بکا،
واته: پیتش جیماع‌کرین بلن: نه‌وه‌نده زتیره، یان نه‌وه‌نده دیناره ماره‌ییت بن. ژنه‌کش پیری
پازی بن. دووهم: (أَوْ يَفْرَضَهُ الْحَاكِمُ) یان (قازی) ماره‌ییه‌که دیاری بکا، نه‌گه‌ر نافره‌ته‌که
شکایه‌تی کرد. سنی‌یهم: (أَوْ يَدْخُلَ بِهَا) یان می‌ده‌که جیماعی له‌گه‌ل بکا (فَيَجِبُ مَهْرُ الْمَثَلِ)
نینجا به‌و جیماع‌کرینه (مَهْرُ الْمَثَلِ) واته: ماره‌ی هاوویته له سهر می‌ده‌که واجب نه‌ی.

﴿ناگاداری﴾: نه‌گه‌ر پیتش نه‌و سنیانه ژنه‌که، یان می‌ده‌که مرد، نه‌وه ماره‌ی هاوویته
نه‌که‌ویته سهر می‌ده‌که، (به‌لکه: چه‌دیسه‌که‌ی پرابردووه).

جا بزانه: نه‌گه‌ر نافره‌تیک به‌هله جیماعی له‌گه‌ل کرا، واته: واتیکه‌یشت نه‌و پیاوه می‌ده‌ی
خویته‌ی، یان خه‌وتبو، نه‌ی پیاوه‌که ماره‌ی هاوویته بداته نافره‌ته‌که، به‌لام نه‌گه‌ر نافره‌ته‌که
نه‌یزانی نه‌و پیاوه می‌ده‌ی خوی نیه، نه‌وه بوی نه‌بیته زینا، که‌واته: ماره‌ی نادریتن.

(وَلَيْسَ لِأَقَلِّ الصَّدَاقِ) دیاری نه‌کرلوه: نه بق که‌مترینی ماره‌ی و (وَلَا لِأَكْثَرِهِ) نه بق زودترینی
ماره‌ی (حَدٌّ) هیج سنووریک، واته: هر شتیک کرینو فروشتنی دروست بن، دروسته بکریته
ماره‌ی، جا که‌م بن، یان نقد بن ﴿عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِرَجُلٍ أَرَادَ
النِّكَاحَ: أَنْظِرْ وَلَوْ خَائِمًا مِنْ حَدِيدٍ﴾ الحديث رواه الشيخان، پیغه‌مبه‌ر ﷺ به پیاویکی
فرموو-که نه‌یویست ژن ماره بکا-: بپو هه‌ولی شتیک بده بق ماره‌ی ژنه‌که، هرچه‌ند
نه‌نگوستیله یه‌کی ناسنیش بن.

﴿وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: كَانَ صَدَاقُ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ ﷺ خَمْسُمِائَةِ دِرْهَمٍ﴾ رواه مسلم،
(عائشه) فرموویته: ماره‌ی ژنه‌کانی پیغه‌مبه‌ر ﷺ پیتجسه‌د دیره‌م بوو، واته:
سیسه‌دو په‌نجا میسقالی زیو. به‌لام به هر جوری بن، ماره‌ی که‌م باشتره.

(وَيَجُوزُ) دروسته (أَنْ يَتَزَوَّجَهَا) ژنه‌که ماره بکا (عَلَى مَنَفَعَةٍ مَعْلُومَةٍ) له سهر سویدیکی
زاندرلو، وه‌ک بلن: ماره‌ییت فیترکرینی قورپانی پیروز بن، یان سوپه‌تیک له قورپان
﴿عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِرَجُلٍ: مَاذَا مَعَكَ مِنَ الْقُرْآنِ؟ قَالَ سُورَةٌ كَذَا﴾

وَيَسْقُطُ بِالطَّلَاقِ قَبْلَ الدُّخُولِ نَصْفُ الْمَهْرِ.

وَسُورَةُ كَذَا فَقَالَ: زَوَّجْتُهَا بِمَا مَعَكَ مِنَ الْقُرْآنِ ﴿رواه الشيخان، بیغهمبر ﷺ﴾ به پیانویکی
فهرموو: چهند له قورپان ئه زانی؟ گوتی: ئهم دوو سوپه ته: (البقرة و آل عمران)، جا
فهرمووی: وا ئهم ئافره ته م کرده ژنی تو ماره یی فیترکردنی ئهو دوو سوپه ته بین.

(وَيَسْقُطُ) لاته چن له سه مئرده که (بِالطَّلَاقِ) به هوی ته لاهدانی ژنه که ی (قَبْلَ الدُّخُولِ)
پیش ئه وهی جیماعی له گه ل بکا (نَصْفُ الْمَهْرِ) نیوهی ماره یی، خوی گوره فهرمووی ته ی:
﴿وَإِنْ طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ وَقَدْ فَرَضْتُمْ لَهُنَّ فَرِيضَةً لِنَصْفِ مَا فَرَضْتُمْ﴾ نه گه ر
ته لاقتان دان پیش ئه وهی جیماعیان له گه ل بکه نو ماره یی شتان بئ دانابون، نیوهی
ماره بیان بده ئی. که واته: ماره یی ته ولو: یان به جیماعکردن، یان به مردنی به کیک له ژنو
مئرده که واجب ئه بین، هر چهند جیماعیشی له گه ل نه کرابین.

﴿ناگاداری﴾: نروسته ژن و مئرد له نئوان خویاندا پیک بین: که له جیاتی ماره یی
شتیکتری بداتن، ههروه ها نروسته ژنه که گه رده نی مئرده که ی نازاد بکا له گشت ماره یی،
یان هر له به شیک، به مارجهی ماره یی که زه کاتی ئی دا واجب نه بوین، چونکه له
ئهندازه ی زه کات-که مانی هه ژرانه-گه رده نی نازاد نابین.

جا بزانه: نه گه ر مئرده که مرد و ماره یی ژنه که ی نه دابو، ئه یی پیش وه سیت و به شکرندی
میرات، ماره یی ژنه که بدرئ.

﴿بِاسِي (مُتَعَةٍ) تَه لَاقٍ﴾

(مُتَعَةٌ) ئه وه یه: که مئرد ژنه که ی ته لاق دا به خشیشیکی بداتن له بهر ئهو دلته نگیه ی به
سه ری هیناوه، خوی گوره فهرمووی ته ی: ﴿وَالْمُطَلَّقاتِ مَتَاعٌ بِالْمَعْرُوفِ﴾ ئهو
ئافره تانه ی ته لاقرون، واجبه: به خشیشی ته لاقیان بدریتن به گویره ی توانای مئرده که و
لیوه شان وهی ئافره ته که.

جا بزانه: سونته ته به خشیشی ته لاق له ئهندازه ی سی دیره م، واته: بیست و یه
میسقالی زیو که متر نه بین. ههروه ها بزانه: ئهو ئافره ته ی پیش جیماعکردن ته لاق نرلوه و
ماره یی بئ دیارکراوه، به خشیشی نادریتن.

﴿پاشکوی﴾: نه گه ر ژنه که و مئرده که بووه کیشه یان: ئایا ماره یی که چه نده و چی به؟
شامیدیش نه بو، ئه یی ههردوکیان سویند بخون، ئینجا ماره یی هاووینه بئ ژنه که دانه ندرئ.
ههروه ها بزانه: نه گه ر مئرد خشلی زئرو زوی کپی و ژنه که ی خوی پئ پازانده وه، به مه
نابیته ملکی ژنه که و هر هی مئرده که یه، جا نه گه ر ژنه که دلوی نه کرد، ئه یی دوو شامید
بیتن، یان شامیدیک بینئ و سویندیش بخوا: که مئرده که ئهو خشلی دلوه ته ی به
ملکایه تی. بگه پئوه بئ باسی (به خشین).

(فصل) وَالْوَلِيمَةُ عَلَى الْعُرْسِ مُسْتَحَبَّةٌ، وَالْإِجَابَةُ إِلَيْهَا وَاجِبَةٌ إِلَّا مِنْ عُنْدِ
(فصل) وَالنِّسْوَةُ فِي الْقَسَمِ بَيْنَ الزَّوْجَاتِ وَاجِبَةٌ،

﴿فصل: له باسی (زلیمة) زیافته تی بووک گواستنه وه﴾

(وَالْوَلِيمَةُ) دروستکردنی خوارده منی (على العرس) بۆ بووک گواستنه وه (مُستَحَبَّةٌ) سوننه تیکی گوره یه.

ئینجا بزانه: کاتی ئه و زیافته له ماره برینه وه دهست پینه کا، به لام باشر ئه وه یه: له پاش بووک گواستنه وه دروست بکری و خهک بانگ بکری ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ: أَوْلِمَ وَلَوْ بِشَاةٍ﴾ رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ به (عبدالرحمن) کوی (عوف) فرموی: زیافته تی بووک بکه، هرچند به یه که مه پش بی. ئینجا بزانه: سوننه ته که پیک دئی به هر خواردینکی بیداته خهک ﴿عَنْ صَفِيَّةَ زَيْنَبَ بِنْتِ عَمْرِو بْنِ الْعَدِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَنْ لَمْ يَجِبِ الدَّعْوَةَ فَقَدْ عَصَى اللَّهَ وَرَسُولَهُ﴾ رواه البخاری، پیغمبر ﷺ به دوو مسته جو- جاریک- زیافته تی بووکی کرد.

(وَالْإِجَابَةُ إِلَيْهَا وَاجِبَةٌ) چوونه سه زیافته واجب: نه گه بانگ کرا ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ لَمْ يَجِبِ الدَّعْوَةَ فَقَدْ عَصَى اللَّهَ وَرَسُولَهُ﴾ رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ فرموی: هر که سیک بانگ کراو نه چوو بۆ سه زیافته، ئه وه گونا هبار شه بی به رامه ر خواو پیغمبر ﷺ. (إِلَّا مِنْ عُنْدِ) مه گه عوزدیک به دهسته وه بی: وه که نه خوش بی، یان بترسی، یان بی دینیک بکری، ئه وه واجب نیه بچیته سه زیافته.

ئینجا بزانه: هر بووک گواستنه وه یه تاییهت بی به ده وه له منده کان، یان ژنو پیاو تیکه ل بن، یان زوپنا ل بدری، یان مه ی بخوریتنه وه، یان نوپژنه که ر ئاماده بن، ئه وه واجب نیه بچیته ئه و زیافته ته، ههروه ها بزانه: نه گه که سیک بانگ نه کری بۆ سه زیافته، حه رانه له خویه وه بچی.

﴿پاشکۆ﴾: دروسته بلاوکردنی شیرناهی و پاره بۆ هه موو جووره خوشی یه کی وه که ژن هیتان، ههروه ها سوننه ته زیافته تکردن: بۆ قورپان ختمکردن و بۆ گه رانه وه ی له سه فه رو بۆ خانوودروستکردن و بۆ کوپ سوننه تکردن و بۆ مندالبوون. ههروه که له باسی هه زه بانده دا بوونی نه که یه وه، إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى.

﴿فصل: له باسی نویه تکردنی میرد له نیوان ژنه کانی دا﴾

(وَالنِّسْوَةُ) یه کسانێ له مانه وه ی شه وئیدا (بَيْنَ الزَّوْجَاتِ وَاجِبَةٌ) له نیتوان ژنه کانی خوی دا واجب، جا دوو ژنی هه بن، یان سه، یان چوار ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ كَانَتْ لَهُ إِمْرَأَتَانِ فَمَالَ إِلَى إِحْدَاهُمَا دُونَ الْأُخْرَى جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾

وَلَا يَدْخُلُ عَلَى غَيْرِ الْمَقْسُومِ لَهَا لَغَيْرِ حَاجَةٍ، وَإِذَا أَرَادَ السَّفَرُ أَقْرَعَ يَبْنَهُنَّ وَخَرَجَ
بِالْتِي تَخْرُجُ لَهَا الْقَرَعَةُ، وَإِذَا تَزَوَّجَ جَدِيدَةً خَصَّهَا بِسَبْعِ لَيَالٍ

وَشَقَّةُ مَائِلٍ ﴿رواه اصحاب السنن، پیغمبر ﷺ فرمودی: هر که سبک دوو ژنی هه بن،
جا تهنا بق لای به کیکیان نه چوو و بق لای نه وی تریان نه نه چوو، له پوژی قیامت به
ته نیشتی خواربوو دیته دادگای خودا.

ئینجا بزانه: لای که می توبه تکردن به که شهوه و لای زوری سی شهوه، که واته: له سی
شه و زیاتر دروست نیه له لای هیچیان بمینیتته وه، به لام نه گهر ژنه کانی پازی بن، دروسته.
(وَلَا يَدْخُلُ) دروست نیه بچن (عَلَى غَيْرِ الْمَقْسُومِ لَهَا) بق مالی نه و ژنه ی توبه تی نیه (لَغَيْرِ
حَاجَةٍ) تهنا نه گهر چوونه که ی پیویست بن، دروسته بچن به و مرجه ی زور نه بمینیتته وه:
وه که سردانی نه خوش، یان دانانی شتیک، یان به خیره نانی میوان، جا نه گهر به
بن پیویستی چوو و زور مایه وه، نه بی بق نه وی تریان قهزا بکاته وه.

﴿ناگاداری﴾: ژن مافی توبه تی هه به هرچند نه خوشیش بن، یان پیر بن، یان له هه یزدا
بن، یان که لکی جیماعی نه بن، به لام به کسانی له نیوان ژنه کانی دا: له جیماع و له
خوشه ویستی دا واجب نیه.

ئینجا بزانه: هر پاره دوو هوی له به که خانوودا نیشته جن بکا، به لام نه گهر پازی بن
دروسته، هر وه ها دروسته هه وی به که توبه تی خوی بداته هه وی به که ی تر نه گهر میزده که ی
پازی بن ﴿عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّ سَوْدَةَ وَهَبَتْ يَوْمَهَا لِعَائِشَةَ زَجْرًا مِنْهَا﴾ رواه الشيخان، (سَوْدَةَ)
توبه تی خوی دابوه (عَائِشَةَ).

(وَإِذَا أَرَادَ السَّفَرُ) هر کاتیک میزده که ویستی به سه فهر بچن و ژنیکی له گه ل خویا بیا
(أَقْرَعَ يَبْنَهُنَّ) نه بی پشکه یان بق بکا (وَخَرَجَ بِالْتِي) جا نه و ژنه له گه ل خویا بیا که (تَخْرُجُ
لَهَا الْقَرَعَةُ) پشکه ی بق ده رچوه، واته: ناوی ژنه کانی نه نووسرو نه یخاته ناو شتیک و
نه یته کینن، ئینجا ناویک ده ردینن و خاوه نی نه و ناوه له گه ل خویا نه با ﴿عَنْ عَائِشَةَ زَجْرًا مِنْهَا﴾
عنها: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا أَرَادَ سَفْرًا أَمَرَ بَيْنَ نِسَائِهِ فَأَيَّتُهُنَّ خَرَجَ سَهْمُهَا خَرَجَ بِهَا مَعَهُ﴾
رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ کاتی نه چوه سه فهر، پشکه ی له نیوان ژنه کانی دا نه کرد، جا
کامه یان ناوی ده رچوبا، له گه ل خویا نه یزده سه فهره که.

﴿ناگاداری﴾: هر که سبک مالی خوی بگوازیتته وه بق شوینیکتری، نه بی ژنه کانیسی
له گه ل خویا بیا، یان نه بی ته لاقیان بدا، مه گهر ژنه کان به م وازه نیتانه پازی بن، له و
بابه ته دا جیاوازی نیه: له نیوان نه و میزده ی به که ژنی هه به، یان زیاتر.

(وَإِذَا تَزَوَّجَ جَدِيدَةً) هر کاتیک میزده که ژنیکی نوئی به سه ژنه کونه که ی دا میتنا
(خَصَّهَا بِسَبْعِ لَيَالٍ) نه بی به تایبته هفت شه و به بن توبه تی - له لای بمینیتته وه

إِنْ كَانَتْ بَكْرًا، وَبِثَلَاثٍ إِنْ كَانَتْ ثِيَابًا، وَإِذَا خَافَ نُشُوزَ الْمَرْأَةِ وَعَظَهَا، فَإِنْ أَبَتْ إِلَّا
الْتُّشُوزَ هَجَرَهَا، فَإِنْ أَقَامَتْ عَلَيْهِ هَجَرَهَا وَضَرَبَهَا، وَيَسْقُطُ بِالنُّشُوزِ قَسْمُهَا وَنَفَقَتُهَا.

(إِنْ كَانَتْ بَكْرًا) نه گهر ژنه نوي يه که کهچ بين (ويثلاث) وه نه بي سئ شو له لاي بمينيته وه
(إِنْ كَانَتْ ثِيَابًا) نه گهر ژنه نوي يه که بيوه ژن بين ﴿عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا﴾ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ:
لِلْبَكْرِ سَبْعٌ وَلِلثِيْبِ ثَلَاثٌ ﴿ رواه مسلم، پينغه مبر ﷺ فرموي: ماني کهچ حافت شه وه و
ماني بيوه ژن سئ شه وه.

﴿ باسی (ناشزة) بوون، واته: لاملي گردني ژن ﴾

(وَإِذَا خَافَ نُشُوزَ الْمَرْأَةِ) هر کاتيک ميړده که ترسا: که ژنه که ي لاملي بکاو له فرماني
دهرچن: وه کو پووگرژ بئو پشت له ميړده که ي بکا (وَعَظَهَا) با ناموزگاري بکاو پئ ي
بلن: له خوا بترسه، ميړد ماني زوره له سر ژن.

(فَإِنْ أَبَتْ) جا نه گهر ناموزگاري وه رنه گرت (إِلَّا النُّشُوزَ) هر دهستي به لاملي کرد
(هَجَرَهَا) ميړده که جيگي خوتني لن جيا نه کاته وه (فَإِنْ أَقَامَتْ عَلَيْهِ) جا نه گهر هر له
سر لامليه که ي مایه وه (هَجَرَهَا وَضَرَبَهَا) جيگي خوتني جيا نه کاته وه، هم لن ي نه دا،
به لام نابئ به جوړيکي وه ما لن ي بيدا: نه نداميکي بشکئ، يان خويئي لن بين.

خوای گه وره فرمويه تي: ﴿وَاللَّائِي تَخَافُونَ نُشُوزَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ وَأَهْجُرُوهُنَّ فِى
الْمَضَاجِعِ وَاضْرِبُوهُنَّ فَإِنْ أَطَعْتُمُ فَلَا تَبْغُوا عَلَيْهِنَّ سَبِيلًا﴾ نو نافرده تانه ي له لامليان
نه ترسن، ته مبييان بکه نو جيگي نووستنيان له گه لن جيا بکه نه وه و لتيان بدهن، جا
نه گهر گوپرايه لي نيوه بوون، هيچ ريگايه کي تر داوا مه که ن.

نينجا نه گهر ژنه که هر لاملي کردو ناکوکي که و ته نيوانيان، نه بي دادگاي
چاره سرکردن دابندري، خوای گه وره فرمويه تي: ﴿وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَابْعَثُوا
حَكَمًا مِنْ أَهْلِهِ وَحَكَمًا مِنْ أَهْلِهَا إِنْ يُرِيدَا إِصْلَاحًا يُوَفِّقِ اللَّهُ بَيْنَهُمَا﴾ نه گهر ترسان
ناکوکي بکه ويته نيوان ژنو ميړد، نيوه پياويکي خزمي ميړده که و پياويکي خزمي ژنه که
بنيرن بؤ چاره سرکردني نه و کيشه يه، واته: با هولي ناشتکردنه ويان بدهن، جا نه گهر
نه گونجا، با لتيان جيا بکه نه وه به په زامه ندي هر دوکيان، به و شيوه يه ي له (خولع) دا
باسي نه که بين، إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى.

(وَيَسْقُطُ) ژنه که له دهستي نه چن (بِالنُّشُوزِ) به هوي لاملي کردن (قَسْمُهَا) توبه تي
شه ومانه وه (وَنَفَقَتُهَا) وه خوارده مه ني و جلويه رگ، واته: ميړده که بوي دروسته
خواردن و جلو به رگو خانو نه داته نه و ژنه ي لاملي دهکا، تا واز نه هينن.

نينجا بزانه: هر ژنيک به بي نيوني ميړده که ي بپواته دهر وه، يان نه يه لن ميړده که ي
جيماعي له گه لن بکا، يان ماچي بکا، يان له گه لن نه خوي، يان پشتي تن بکا، نه وه به لاملي

(فَصَلِّ) وَالْخُلْعُ جَائِزٌ عَلَى عَوْضٍ مَعْلُومٍ، وَتَمْلِكُ بِهِنَّ الْمَرْأَةُ نَفْسَهَا، وَلَا رَجْعَةَ لَهُ عَلَيْهَا إِلَّا بِنِكَاحٍ جَدِيدٍ،

دانه ندیری ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا دَعَا الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ إِلَى فِرَاشِهِ قَابَتِ لَعْنَتُهَا الْمَلَائِكَةَ حَتَّى تُصْبِحَ ﴿رواه الشيخان، بیغهم به رسول الله ﷺ﴾ فرمودی: هر کاتیک میبرد دلواى له ژنه که ی خوی کرد بجیته لای، ژنه که ش نه چو، تا به یانی مه لائیکه له عنه تی لی ته که ن.

﴿بِاسِ مَافِي زَيْنٍ لَهُ سَهْرٌ مِيرَدٌ﴾

خوای گه وده فرمودیه تی: ﴿وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلِيَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَلِلرِّجَالِ عَلَيْهِنَّ دَرَجَةٌ﴾
ژنه کان مافیان له سهر میرده کانیان هه به وهك شه مافی میرده کان له سهر ژنه کانیان هه به به گویره ی یاسای شهرع، به لام پیاوه کان پله به کیان زیاتر ماف له سهر ثافره تان هه به. جا نه گهر میرده که سته می له ژنه که ی نه کردو به خوی نه نه کرد، یان ولزی لی هینابو، یان جنیوی پی نه دا، یان به ناهق لی نه دا، نه بی (قازی) ته می بی بکا، به لام نه گهر هردو کیان تاوانبار بون، نه بی دادگای چاره سه رکردن دروست بکری وه کو گوتمان.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بِاسِ (خُلْعِ)﴾

واته: کرینه وه ی ته لاق له میرده که، وهك ژنه که بلینه میرده که ی: شه شته ت نه ده می ته لاقم بده. شه ویش ته لاقی بد او شته که وه ریگری.

(وَالْخُلْعُ) خَوْلٌ-واته: کرینه وه ی ته لاق- (جائز) دروسته (عَلَى عَوْضٍ مَعْلُومٍ) به وه رگرتنی شتیکی زاندرلو، خوای گه وده فرمودیه تی: ﴿فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ﴾ نه گهر ترسان له وه ی ژنو میرد سنووری خوا نه پارینن له گهل به کتری، هیچ گونا میان ناگاتی که ژنه که ته لاقی خوی بکریته وه.

(وَتَمْلِكُ بِهِنَّ الْمَرْأَةُ نَفْسَهَا) بهم ته لاق کرینه ژنه که نه بیته خاوه نی خوی، واته: هر کاتیک (عِدَّةً) ته واو بوو، شه توانی شوو به پیاویکی تر بکا (وَلَا رَجْعَةَ لَهُ عَلَيْهَا) میرده که ی خوی ناتوانی بیگه پرینتیته وه ژیر ماره ی خوی (إِلَّا بِنِكَاحٍ جَدِيدٍ) ته نها به ماره پرینتیکی نوی نه بی، واته: وهك جاری یه که م به (ولی) و (دوو شاهید) ماره ی بی پی و ماره یی که تری بق دابنی، وه به و مرجهش ژنه که ش پازی بی.

﴿نَاكَادَارِي﴾: دروسته ژنه که به ماره یی خوی ته لاقه که بکریته وه، جا بق شه وه ی ته لاقه که بکه وی و گه رده نی میرده که ش نازاد بیی، پیویسته هردو لایان ته ولو بنو بزائن ماره یی که چی یه و چهنده، وه زه کاتیشی تی دا واجب نه بو بی، وه هر له و دانیشته شدا گه رده نی میرده که ی نازاد بکا، واته: میرده که بلنی: (وا ته لاقم دای به گهرده ن نازاد کردن له ماره یی که مته). ژنه که ش بلنی: (وا گهرده ن نازاد کردی له نه وه نده ماره یی که م)

وَيَجُوزُ الْخُلْعُ فِي الطُّهْرِ وَفِي الْحَيْضِ، وَلَا يُلْحَقُ الْمُخْتَلَعَةُ الطَّلَاقُ.
(فصل):

﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِمَرْأَةِ ثَابِتِ بْنِ قَيْسٍ: أَسْرُدِينَ عَلَيْهِ حَدِيثَهُ؟ قَالَتْ: نَعَمْ. فَقَالَ ﷺ لِثَابِتٍ: إِقْبِلِ الْحَدِيثَ وَطَلِّقْهَا تَطْلِيقَةً﴾ رواه البخاري، يتفهمه رسول ﷺ فهرمويه زنى (سايبت): نه گهر (سايبت) ته لاقمت بدا، نه و باغهي به ماره يي ليت وهرگرتوه نه يديه وهه؟ گوتى: به لى. جا پينفهمه رسول ﷺ فهرموى: نهى (سايبت) باغه كى لي وهريگروه ته لاقينكى بده.

(وَيَجُوزُ الْخُلْعُ) خولع - ته لاق كرينه وه دروسته (فِي الطُّهْرِ) له كاتى خاويتى دا (وَفِي الْحَيْضِ) وه له كاتى هه يزدا (وَلَا يُلْحَقُ الْمُخْتَلَعَةُ) ناگاته نه و زنه ي ته لاقى كپاره ته وه (الطَّلَاقُ) هيچ جوړه ته لاقينك، واته: نه و زنه ي له به رانبر وهرگتنى شتنيك ته لاق دراوه - جگه له ته لاقه - هيچ ته لاقينكى ترى ناكوي، چونكه به ته لاقه بووه ته بيگانه، هه رچه نده (عِدَّةٌ) شى ته واو نه بوين.

﴿پاشكوى﴾: دروسته كه سينكى تر - به بن نيزنى ژنه كه - ته لاقه كى له ميړده كى بكرپته وه، جا ژنه كه هر سه ريه خو نه بين، نه و كه سه ش هيچ دهسته لاقى به سه ردا نيه و ناشتوانى پاره كى لي وه رېگريته وه، به لام نه گهر ژنه كه كرديوپه وه كيلى خوى، به مه - ته نها - ماني پاره وهرگرتنه وهى هه يه.

﴿فصل: له باسى ژن ته لاقدان﴾

واته: پچراندنى په يوه ندى ژنو ميړدايه تى، جا به م ته لاقدانه ژنه كى لى حه پام نه بينو نه بيته بيگانه.

ثينجا بزانه: ته لاقدان مه كروه ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: أَبْغَضُ الْحَلَالِ إِلَى اللَّهِ الطَّلَاقُ﴾ رواه الحاكم، پينفهمه رسول ﷺ فهرمويه تى: له و حالانته كى كه خوا زياتر رقى لي يه، ژن ته لاقدانه.

به لام جارى وا هه يه ژن ته لاقدان خير: وه كه نه و كه سه ي ماني ژنه كى پى جى به جى نه كرى، يان ژنه كى بن ناموس بين، يان به دخوو بين ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: إِنَّ امْرَأَتِي لِأَثَرُ دَيْدٍ لَأَمْسِ؟ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: غَرَبَهَا. قَالَ: أَخَافُ أَنْ تَتَّبِعَهَا نَفْسِي. قَالَ: فَاسْتَمْتِعْ بِهَا﴾ رواه النسائي، پياويك هاته لاي پينفهمه رسول ﷺ گوتى: ژنه كه م ده ستى هيچ كه سيك ناگريته وه؟ پينفهمه رسول ﷺ فهرموى: ته لاقى بده. پياوه كه گوتى: ده ترسم دل م بوى بچى. پينفهمه رسول ﷺ فهرموى: كه وا بوو: له گه لى رابويړه. واته: بيهيله وه؟ نه وه كه له دواى ته لاقداني - به هوى دل بوو چونه كى - زيناى له گه ل بكا.

وَالطَّلَاقُ ضَرْبَانِ: صَرِيحٌ وَكِنَايَةٌ، فَالصَّرِيحُ ثَلَاثَةُ أَلْفَاظٍ: الطَّلَاقُ، وَالْفِرَاقُ، وَالسَّرَاحُ، وَلَا يَفْتَقِرُ صَرِيحُ الطَّلَاقِ إِلَى النِّيَّةِ. وَالْكِنَايَةُ: كُلُّ لَفْظٍ احْتَمَلَ الطَّلَاقَ وَغَيْرَهُ، وَيَفْتَقِرُ إِلَى النِّيَّةِ.

(وَالطَّلَاقُ) گفتوگویی ته‌لاقدان (ضربان) سوو جوئره (صريح) يه‌که‌م: گوته‌ی ناشکرايه. (وکنایه) دووهم: گوته‌ی نانا‌شکرايه. (فالصريح) گوته‌ی ناشکرا (ثلاثة ألفاظ) سن ووشه‌نه، يه‌که‌م: (الطلاق) ووشه‌ی ته‌لاقم، وه‌ک بلئن: وا ته‌لاقم دای، يان وا ژنی‌خۆم ته‌لاق دا، يان ته‌لاقم که‌وتبئن. دووهم: (والفراق) ووشه‌ی جيا‌بوونه‌وه‌يه، وه‌ک بلئن: وا جيام کرديه‌وه. سنی‌يه‌م: (والسراح) ووشه‌ی به‌ره‌للاکرده‌نه، وه‌ک بلئن: وا به‌ره‌للام کردي.

جا بزانه: نه‌و سن ووشه‌يه له قوڤئانی پيرۆزدا بۆ ته‌لاقدان به‌کار هاتون و ته‌نه‌ا بۆ عه‌په‌بزمانه‌کان ناشکرانه، به‌لام بۆ که‌لانی‌تر-وه‌ک گه‌لی کورد- ته‌نه‌ا ووشه‌ی ته‌لاق ناشکرايه و دووه‌کانی‌تر نانا‌شکرانه.

(وَلَا يَفْتَقِرُ) پتيويستی نيه (صريح الطلاق) ووشه‌ی ناشکرای ته‌لاق (إلى النية) به‌نيازی ناو دل، واته: که‌به‌زوبان بلئن: وا ته‌لاقم دای، نه‌وه ته‌لاقی نه‌که‌وئ.

هه‌روه‌ها نه‌گه‌ر به‌گالته‌ش ته‌لاقی بده‌ا، ته‌لاقی نه‌که‌وئ ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ثَلَاثٌ جِدُّهُنَّ جِدٌّ وَهَزْلُهُنَّ جِدٌّ: الطَّلَاقُ، وَالنِّكَاحُ، وَالرُّجْعَةُ﴾ رواه الترمذي والحاكم، پيغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمووی: سن شت هه‌نه‌راستیيان هه‌راستی‌يه، گالته‌پي‌کرديشيان هه‌راستی‌يه: ژن ماره‌کردن و ژن ته‌لاقدان و ته‌لاق چا‌کرده‌نه‌وه.

﴿ناگاداری﴾: نه‌گه‌ر که‌سنيک بلئن: (به ته‌لاقم نه‌و نيشه‌ناکه‌م). نه‌وه گونا‌هه‌و نا‌بيته‌سویند، واته: نيشه‌که‌ش بکا ته‌لاقی ناکه‌وئ.

(وَالْكِنَايَةُ) گوته‌ی نانا‌شکرای ته‌لاق (كُلُّ لَفْظٍ) گشت ووشه‌يه‌که (احتمَلَ الطَّلَاقَ) که‌بۆ ته‌لاقدان به‌کار دئۆ (وغيره) بۆ شتی‌تریش به‌کار دئۆ (ويفتقر) گوته‌ی نانا‌شکرای ته‌لاق پتيويستی هه‌يه (إلى النية) به‌نيازی ناو دل، که‌واته: نه‌گه‌ر که‌سنيک بلئن:

(حلالی‌خوام لئ‌هه‌پام بئن، يان بلئن: تو‌م لئ‌هه‌پام بئن وه‌ک دايکم. يان وا تو‌م له‌خۆم هه‌پام کرد. يان بلئن: وا به‌ره‌للام کردي. يان بلئن: ليم جيا بيه‌وه. وازم لئ‌بيته. خوا حافيزت بئن. بۆ خۆت شوو بکه. تو‌بئن‌ميردي. تو وه‌ک دايکو خوشکی منی. وه‌ک سه‌گو به‌راز تو‌م لئ‌هه‌پام بئن).

نه‌وه نه‌گه‌ر به‌م ووشانه‌نيازی ناو دلی ته‌لاقدان بئن، ته‌لاقی نه‌که‌وئ، نه‌گه‌ر نا: ته‌لاقی ناکه‌وئ، به‌لام نه‌گه‌ر به‌کتيک بلئته‌ژنه‌که‌ی خۆی: تو له‌من هه‌پام بی، يان بلئن: وا تو‌م له‌خۆم هه‌پام کرد، وه‌نيازی ته‌لاقدان نه‌بو، نه‌وه واجبه‌که‌هه‌پاره‌تی سویند بده‌ا، هه‌روه‌ک له (ظهار) دا باسی نه‌که‌ين، إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى.

وَالنِّسَاءُ فِيهِ ضَرْبَانِ: ضَرْبٌ فِي طَلَاقِهِنَّ سُنَّةٌ وَبِدْعَةٌ، وَهُنَّ ذَوَاتُ الْحَيْضِ، فَالسُّنَّةُ: أَنْ يُوقَعَ الطَّلَاقُ فِي طَهْرٍ غَيْرِ مُجَامِعٍ فِيهِ، وَالْبِدْعَةُ أَنْ يُوقَعَ الطَّلَاقُ فِي الْحَيْضِ أَوْ فِي طَهْرٍ جَامِعٍ فِيهِ. وَضَرْبٌ لَيْسَ فِي طَلَاقِهِنَّ سُنَّةٌ وَلَا بَدْعَةٌ، وَهُنَّ أَرْبَعٌ:

﴿بِاسْمِ تَهْلَاقِي (سُنِّي) وَ (بِدْعِي)﴾

(وَالنِّسَاءُ) نافرته تان (فِيهِ) له ته لاقداندا (خَنَزْرِيَانِ) سوو به شمن: (ضَرْبٌ) به شيكيان (فِي طَلَاقِهِنَّ) ته لاقدانيان (سُنَّةٌ) پيئي نه گوتري سونني، واته: گونا نه (وَبِدْعَةٌ) يان پيئي نه گوتري بيدي، واته: گونا نه (وَهُنَّ) نهو جوړه نافرته تانه (ذَوَاتُ الْحَيْضِ) نهوانه نه که هيز نه بيننو جيماعيان له گال کراوه:

(فَالسُّنَّةُ) نينجا ته لاقى سونني، واته: نهو ته لاقى سونني (أَنْ يُوقَعَ الطَّلَاقُ) نهويه ته لاقى بدا (فِي طَهْرٍ) له کاتي پاکبوونه وهی له هيز (غَيْرِ مُجَامِعٍ فِيهِ) وه جيماعی له گال نه کردين له ماوهی نهو پاکبوونه وه بدا، خواي گوره فرمويي تي: ﴿إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلَّقُوهُنَّ لِعَدَّتِهِنَّ﴾ هر کاتيک زنتان ته لاق دان، لهو کاته ته لاقيان بدهن: که دهست به (عِدَّةٌ) نه کن. واته: له کاتي پاکبوونه ويان له هيز، ته لاقيان بدهن.

(وَالْبِدْعَةُ) ته لاقى بيدي، واته: نهو ته لاقدانسي گونا نه، سوو جوړه: يه کهم: (أَنْ يُوقَعَ الطَّلَاقُ) نهويه ته لاقى بدا (فِي الْحَيْضِ) لهو کاته نافرته ته که له هيزدايه، چونکه (عِدَّةٌ) سري سري نه بيته وه.

دووم: (أَوْ فِي طَهْرٍ) نهويه ته لاقى بدا، لهو پاکبوونه وه بدا که (جَامِعًا فِيهِ) جيماعی له گال کردين، نهو هک ناوس بيو په شيمان بيته وه. نهو سوو جوړه ته لاقدانسي گونا نه، به لام ته لاقه که نه کوي ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَلَّهُ طَلَّقَ إِمْرَأَتَهُ وَهِيَ حَائِضٌ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَعُمْرَ: مَرَّةً فَلْيُرَاجِعْهَا ثُمَّ لِيُمْسِكْهَا حَتَّى تَطْهَرَ ثُمَّ لِيَحِضْ ثُمَّ لِيَطْهَرَ، ثُمَّ إِنْ شَاءَ أَمْسَكَ بَعْدَ، وَإِنْ شَاءَ طَلَّقَ قَبْلَ أَنْ يُمْسَ، فَهَلْكَ الْعِدَّةُ الَّتِي أَمَرَ اللَّهُ أَنْ يُطَلَّقَ لَهَا النِّسَاءُ﴾ رواه الشيخان، (عبدالله) کوري نيمامي (عمر) - خدا نينان دانه - زني خوي ته لاق دا لهو کاته له هيزدا بوو، نينجا پيغه مبه رﷺ به نيمامي (عمر) فرموي: پيئي بلئي: با ته لاقه که ی چاک بکاته وه - واته: زنه که ی بگه پيئيته وه زير نيکاحي خوي - نينجا رايگري تا له هيز پاک نه بيته وه، نينجا جاريکي تريش نه که ويته وه هيزو نيسان پاک نه بيته وه، جا نه گه رويستي با هر له لاي بميئيته وه، يان نه گه رويستي با ته لاقى بدا پيش نهويه جيماعی له گال بکاته وه، نهوه نهو شيوه يه که خوا فرماني دلوه زني تي دا ته لاق بدين.

(وَضَرْبٌ) به شه نافرته نيکي تر هيه (لَيْسَ فِي طَلَاقِهِنَّ سُنَّةٌ) ته لاقدانيان سونني نيهو (وَلَا بَدْعَةٌ) بيديش نيه (وَهُنَّ أَرْبَعٌ) نهو به شه جوړه نافرته تن:

الصغيرة، والآيسة، والحامل، والمختلعة التي لم يدخل بها.
(فصل) ويملك الحر ثلاث تطليقات، والعبد تطليقتين.

یهکم: (الصغيرة) نافرته بیجوکه، واته: هیشتا چهیزی نه دیتین.
دووم: (والآيسة) نافرته پیره، واته: چهیزی نه مابین. چونکه نه دووانه (عده) یان به
سن مانگ ته واولو نه بین.

سئیهم: (والحامل) نافرته نائوسه، چونکه (عده) ی به مندالبون ته واولو نه بین.
چوارهم: (والمختلعة التي) نه و نافرته ته یه که خولعی له گه ل کرلوهو (لم يدخل بها)
جیماعیشی له گه ل نه کرلوه، چونکه (عده) ی له سر نه، که واپوو: ته لاقدانئ نه و نافرته ته ش
که هیشتا جیماعی له گه ل نه کرلوه، نه سونئی یه و نه بیدعی یه؟ چونکه (عده) ی له سر نه.

﴿ فصل: نه باسی ژمارهی ته لاقو، نه وانهی ته لاقیان ناکه وئ ﴾

(ویملك الحر) پیایوی نازاد نه بیته خاوه نی (ثلاث تطليقات) سئ ته لاق: له هر ژنیك له
ژنه کانی ﴿عَنْ أَنَسٍ وَأَبِي رُزَيْنٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ عَنْ قَوْلِهِ تَعَالَى: (الطَّلَاقُ
مَرَّتَانٍ). فَأَيُّنَ الثَّلَاثَةِ؟ قَالَ: (إِمْسَاكَ بِمَعْرُوفٍ أَوْ تَسْرِيحٍ بِإِحْسَانٍ)﴾ رواه أحمد وأبو داود،
پیغه مبر ﷺ پرسیاری لی کرا، خوا نه فرموی: (نه و ته لاقه ی که میرد نه توانئ ژنه که ی
بگه ریئیته وه، دوو جاره). نایا سئ یه مه که کوا؟ له وه لامدا فرموی: (یان به یاسای
شهرع ژنه که ت رابگره، یان به چاکی به ره لای بکه). (وَالْعَبْدُ تَطْلِيْقَتَيْنِ) وه کویله
خاوه نی دوو ته لاقه.

ئینجا بزانه: نه و سئ ته لاقه: یه که یه که نه که ونو به کومه لیش نه که ون، واته: نه گه ر بلئ:
هرسئیک ته لاقم بکه وئ، یان بلئ: به هرسئیک ته لاق ته لاقم دای، نه وه هرسئیک ته لاقی
نه که وئ، وه هر چوار مه زه ب له سر نه وه یه کده نکن ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: كَانَ
الطَّلَاقُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَأَبِي بَكْرٍ وَسَتَيْنِ مِنْ خِلاَفَةِ عُمَرَ طَلَاقُ الثَّلَاثِ وَاحِدَةً،
فَقَالَ عُمَرُ: إِنَّ النَّاسَ قَدْ اسْتَعَجَلُوا فِي أَمْرِ كَانَ لَهُمْ فِيهِ آنَاءٌ، فَلَوْ أَمْضَيْنَاهُ عَلَيْهِمْ، فَأَمْضَاهُ
عَلَيْهِمْ﴾ رواه مسلم، (ابن عباس) نه فرموی: نه و سئ ته لاقه ی ئیستا به یه که وه ته لاق
نه درئ، له سرده می پیغه مبر ﷺ و نیمامی (أبو بکر) و دوو سالیش له سرده می
نیمامی (عمر) دا یه که یه که ته لاق نه درا، جا نیمامی (عمر) فرموی: نه و خه لکه په له نه که ن
له شتیکی وه ها که ماوه ی تئ دا مه بوو، ئینجا نیمامی (عمر) بریاری دا: نه گه ر که سئیک به
کومه ل هر سئیک ته لاقه که ی فرئ بدا، هرسئیک ته لاقی نه که وئ.

ئینجا بزانه: نه گه ر بلئ: ته لاقم دای، یان ته لاقم بکه وئ، وه نیازی دوو، یان سئ ی له
دلدا نه بین، نه وه ته نها یه ک ته لاقی نه که وئ و نه توانئ (رجعة) بکا، وه ک باسی نه که بین.

وَيَصِحُّ الْإِسْتِنَاءُ فِي الطَّلَاقِ إِذَا وَصَلَهُ بِهِ، وَيَصِحُّ تَعْلِيْقُهُ بِالصَّفَةِ وَالشَّرْطِ، وَلَا يَقَعُ الطَّلَاقُ قَبْلَ النُّكَاحِ. وَأَرْبَعَةٌ لَا يَقَعُ طَلَاْقُهُمْ: الصَّبِيُّ، وَالْمَجْنُونُ، وَالنَّائِمُ، وَالْمُكْرَهُ.

(وَيَصِحُّ الْإِسْتِنَاءُ) دروسته جيا كردنه وه (فِي الطَّلَاقِ) له ته لاقدان، وهك بَلَى: هر سيك ته لاقم كه وتبى جگه له نوو ته لاق، يان بَلَى: وا هر چوار زنى خۆم ته لاق دان جگه له نامينه و فاتيمه (إِذَا وَصَلَهُ بِهِ) به و مرجهى جيا كردنه وه كه به ووشهى ته لاقدان وه بنوسيتى.

(وَيَصِحُّ) دروسته (تَعْلِيْقُهُ) ته لاق بيه ستري (بِالصَّفَةِ) به هاتنى كاتيك، وهك بَلَى له مانگى ره مه زاندا ته لاق ت بكه وي (وَالشَّرْطِ) ههروه ها دروسته ته لاق بيه ستري به مرجهيك، وهك بَلَى: نه گهر بچيته دهر وه ته لاق ت بكه وي، يان بَلَى: هر كاتى چويته مالى باوكت ته لاق ت بكه وي. ههروه ها دروسته ته لاق بكرتته سويند بۆ كردنى كارئك، يان بۆ نه كردنى كارئك، وهك بَلَى: ته لاقم بكه وي نه چمه دهر وه، يان بَلَى: ته لاقم بكه وي چاي ناخۆمه وه. جا هر كاتيك مرجه كه، يان سوينده كه جي به جي نه كرا ته لاقى نه كه وي.

﴿ناگادارى﴾: هر كاتيك سويندى به ههرسيك ته لاق خوارد، يان ههرسيك ته لاقى به مرجهيك به سته وه، وهك بَلَى: ههرسيك ته لاقم بكه وي ناچمه مالى براه كه م. يان بَلَى: نه گهر نه م شته ت پى بفرۆشم ههسيك ته لاقم بكه وي. نينجا په شيمان بۆ وه، چارهى نه مه يه: (خولم) له گه ل زنى خۆى بكا، واته: ژنه كهى ته لاقىكى به پاره لى بگرى، نينجا نووياره مارهى بكا ته وه - وهك يه كه مجار - نينجا نه گهر له نووى (خولم) كردن بچيته مالى براه كهى، يان شته كهى پى بفرۆشى، سى ته لاقى ناكه ون، چونكه به نويسى مارهى كر دۆته وه.

به لام نه وه ش بزانه: چاند ته لاقى ماوه، هر به وه نده ته لاقه ژنه كهى بۆ نه گه پتته وه، واته: وه كو جارى يه كه م نابيتته وه خاوه نى سى ته لاق.

(وَلَا يَقَعُ الطَّلَاقُ) ته لاق ناكه وي (قَبْلَ النُّكَاحِ) پيش ژن ماره كردن، واته: نه گهر بَلَى: هر كاتيك ژن مه نا ته لاقم بكه وي. يان بَلَى: نه گهر نه و ژنم ماره كرد ته لاقم لى بكه وي. - چونكه نه و ژنه بيگانه يه - ته لاقى ناكه وي ﴿عَنْ عَمْرُو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ﴾: عَنْ النَّبِيِّ ﷺ: لَا طَّلَاقَ إِلَّا فِيمَا مَلَكَ ﴿رواه الترمذى، پتته مبه ر ﷺ﴾ فه رموى: هيچ ته لاقىك ناكه وي جگه له و ته لاقه مى ملكى خۆته.

﴿ناگادارى﴾: هر نه و حه ديسه ش به لگه يه: كه باوك و باپره وه هيچ كه سيكى تر بۆى نيه به بن نيزن: زنى كو، يان زنى كه سيكى تر ته لاق بدن، چونكه ملكى خۆيان نيه، به لام به وه كيلايه تى دروسته زنى كه سيكى تر، يان مى كو، يان خۆيان ته لاق بدن.

(وَأَرْبَعَةٌ) چوار جور هه كه س هه نه (لَا يَقَعُ طَلَاْقُهُمْ) ته لاقيان ناكه وي: يه كه م: (الصَّبِيُّ) مندال. دووهم: (وَالْمَجْنُونُ) شيت. سى يه م: (وَالنَّائِمُ) خه وتوو. واته: نه و ستيانه ژنيش ته لاق بدن ته لاقيان ناكه وي ﴿عَنْ عَائِشَةَ زَيْنَبَ عَنْ النَّبِيِّ ﷺ﴾:

(فَصَلِّ) وَإِذَا طَلَّقَ امْرَأَتَهُ وَاحِدَةً أَوْ اِثْنَتَيْنِ فَلَهُ مَرُاجَعَتُهَا مَا لَمْ تَنْقُضِ عِدَّتَهَا، فَإِنْ انْقَضَتْ عِدَّتُهَا حَلَّ لَهَا نِكَاحُهَا بِعَقْدٍ جَدِيدٍ،

رُفِعَ الْقَلَمُ عَنْ ثَلَاثَةٍ: عَنْ النَّائِمِ حَتَّى يَسْتَيْقِظَ، وَعَنْ الصَّغِيرِ حَتَّى يَكْبُرَ، وَعَنْ الْمَجْثُونِ حَتَّى يَعْقِلَ ﴿رواه أحمد، پیغمبر ﷺ، فهرموی: سن کس مه نه هج گفتوگویه کیان له سر نانوسری، یه کم: پیای خه وتو تا هه شیار نه بیته وه. دووم: مندال تا بلوغی نه بی. سنی یه: شیت تا چاک نه بیته وه.

چوارهم: (وَالْمُكْرَهُ) زورلیکراو، وه ک پی پی بلی: نه گه ر ژنه کت ته لاق نه ده ی، نیستا ده تکوژم ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: لَا طَّلَاقَ فِي إِغْلَاقٍ﴾ رواه ابوداود، پیغمبر ﷺ، فهرموی: ته لاقی به زورلیکردن ناکه وی.

جا بزانه: به و مرجه ته لاقی ناکه وی: نه گه ر زورداره که توانای هه بی هه ر نه وده م هه ره شه که ی خوی بگه یه نیته جی و زورلیکراوه که ش توانای خو پرگارکردنی نه بی. دیسان بزانه: هه ره شه لیکردن: به لیدان و به ندرکن و کوشتنی که سئکی ترو زینا له گه لکردن، گشتی به زورلیکردن دانه ندرین.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَاسِي (رَجْعَةً) تَه لَاقِ چاککردنه وه﴾

واته: گه پراندنه وه ی ژنی ته لاقدرلو بۆ ژیر ماره ی خوی (وَإِذَا طَلَّقَ امْرَأَتَهُ) هه ر کاتیک پیای ژنی خوی ته لاق دا (وَاحِدَةً) به یه ک ته لاق (أَوْ اِثْنَتَيْنِ) یان به دوو ته لاق، نه و نافرته ته پی پی نه گوتری: (رَجْعِيَّةً)، که وایوو: (فَلَهُ مَرُاجَعَتُهَا) بۆی دروسته بیگه پرینیته وه ژیر نیکاحی خوی - هه رچه ند ژنه که ش پلازی نه بی - به م چوار مرچانه:

(مَا لَمْ تَنْقُضِ عِدَّتَهَا) یه کم: (عِدَّةً) ی ته و او نه بوی. دووم: سن به سنی ته لاقی نه دابن. سنی یه م: به پاره ته لاقی نه دابن. چوارهم: جیماعی له گه لکردن.

﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: ... أَمَا أَلْتَ طَلَّقْتَهَا وَاحِدَةً أَوْ اِثْنَتَيْنِ؟ فَإِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ أَمَرَنِي أَنْ أَرَا جَعَهَا﴾ رواه مسلم، پیای ویک پرسیری له (ابن عمر) کرد: ده رباره ی ته لاق؟ نه ویش فهرموی: نه گه ر به یه ک ته لاق، یان به دوو ته لاق، ته لاق ت داوه؟ بیگه پرینته وه ژیر ماره ی خوت، پیغمبر ﷺ، نه وها فرمانی به من کرد.

جا بزانه: گفتوگویی (رَجْعَةً) گه پراندنه وه نه مه یه: (وَإِذَا طَلَّقَ امْرَأَتَهُ وَاحِدَةً أَوْ اِثْنَتَيْنِ) هه ر کاتیک پیای ژنی خوی ته لاق دا (وَاحِدَةً) به یه ک ته لاق، نه و نافرته ته پی پی نه گوتری: (رَجْعِيَّةً)، که وایوو: (فَلَهُ مَرُاجَعَتُهَا) بۆی دروسته بیگه پرینیته وه ژیر نیکاحی خوی - هه رچه ند ژنه که ش پلازی نه بی - به م چوار مرچانه:

(مَا لَمْ تَنْقُضِ عِدَّتَهَا) یه کم: (عِدَّةً) ی ته و او نه بوی. دووم: سن به سنی ته لاقی نه دابن. سنی یه م: به پاره ته لاقی نه دابن. چوارهم: جیماعی له گه لکردن. ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: ... أَمَا أَلْتَ طَلَّقْتَهَا وَاحِدَةً أَوْ اِثْنَتَيْنِ؟ فَإِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ أَمَرَنِي أَنْ أَرَا جَعَهَا﴾ رواه مسلم، پیای ویک پرسیری له (ابن عمر) کرد: ده رباره ی ته لاق؟ نه ویش فهرموی: نه گه ر به یه ک ته لاق، یان به دوو ته لاق، ته لاق ت داوه؟ بیگه پرینته وه ژیر ماره ی خوت، پیغمبر ﷺ، نه وها فرمانی به من کرد.

وَتَكُونُ مَعَهُ عَلَى مَا بَقِيَ مِنَ الطَّلَاقِ، فَإِنْ طَلَّقَهَا ثَلَاثًا لَمْ تَحِلَّ لَهُ إِلَّا بَعْدَ وُجُودِ
خَمْسَةِ شَرَايِطَ: ائْتِضَاءُ عِدَّتِهَا مِنْهُ، وَتَرْوِجُهَا بِغَيْرِهِ، وَدُخُولُهُ بِهَا وَإِصَابَتُهَا،
وَبَيْتُوتُهَا مِنْهُ، وَائْتِضَاءُ عِدَّتِهَا مِنْهُ.

جا بزانه: نه و ه یان پی ئی نه گوتری: جیا بووه وه ی بچوک = (أَلْبَانُ الصُّغْرَى)، که و ابوو:
(وَتَكُونُ مَعَهُ) نه و نافرته سی که نه گه ری ندری ته وه، یان ماره نه کریتی وه، دیته وه لای
میرده که ی (عَلَى مَا بَقِيَ مِنَ الطَّلَاقِ) به و ژماره یه ی که ماویته ی له ته لاقه کانی: نه گه ر
ته لاقیکی مابن، ته نها هر به و ته لاقه له لای نه مینیتته وه، نه گه ر دوو ته لاقی مابن، ته نها
به دوو ته لاق له لای نه مینیتته وه، چونکه ئیمامی (عمس) علیه السلام وه ما (فتوا ی داوه و
صحابه) ش په خنه یان نه بوه، (البیهقی) گتیاویته وه.

﴿ ماره به جاش ﴾

(فَإِنْ طَلَّقَهَا ثَلَاثًا) جا نه گه ر سی به سی ژنه که ی ته لاق دابن: به پاره، یان به خورایی، به
یه ک وشه، یان به سی وشه، نه وه پی ئی نه گوتری: (أَلْبَانُ الْكُبْرَى) = جیا بووه وه ی گه وره.
که و ابوو: (لَمْ تَحِلَّ لَهُ) نه و ژنه ی لَی حلال نابیتته وه - چونکه هر سی ک ته لاقی که وتون -
(إِلَّا بَعْدَ وُجُودِ خَمْسَةِ شَرَايِطَ) به لام له دوا ی هاتنه جنی پی تیج مرج لی حلال نه بیتته وه:
یه که م: (ائْتِضَاءُ عِدَّتِهَا مِنْهُ) (عِدَّة) ی له و میرده به سر بچی.
دووهم: (وَتَرْوِجُهَا بِغَيْرِهِ) میردیکی تر بکا.

سی یه م: (وَدُخُولُهُ بِهَا) میردی دووه بیگوزنتته وه و (وَإِصَابَتُهَا) جیماعیشی له گه ل بکا.

چوارهم: (وَبَيْتُوتُهَا مِنْهُ) میردی دووه میش نه بی ته لاقی بدا.

پینجهم: (وَائْتِضَاءُ عِدَّتِهَا مِنْهُ) (عِدَّة) ی له میردی دووه میش به سر بچی، نینجا
میردی یه که م ماره ی بکاته وه.

جا بزانه: نه و جزره ته لاق چا ککر دنه وه یه له کورده واری دا پی ئی نه لئین (ماره به جاش).
خوای گه وره نه رموویه تی: ﴿فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا تَحِلُّ لَهُ مِنْ بَعْدِ حَتَّى تَنْكِحَ زَوْجًا غَيْرَهُ﴾ هر
کاتیک میرد سی به سی ژنه که ی خوی ته لاق دا، لی حلال نابیتته وه تا میردیکی تر نه کا.
﴿وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: طَلَّقَ رَجُلٌ امْرَأَتَهُ ثَلَاثًا فَتَزَوَّجَهَا رَجُلًا، ثُمَّ طَلَّقَهَا قَبْلَ أَنْ يَدْخُلَ
بِهَا، فَأَرَادَ زَوْجَهَا الْأَوَّلُ أَنْ يَتَزَوَّجَهَا، فَسَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ عَنْ ذَلِكَ؟ فَقَالَ: لَا، حَتَّى يَدْخُلَ
الْآخَرَ مِنْ غُسْلَتِهَا﴾ رواه الشيخان، پیاویک سی به سی ژنی خوی ته لاق دا، جا یه کتیک تر
ماره ی کرد، جا نه ویش ته لاقی دوو میتشتا جیماعی له گه ل نه کردبو، جا میرده که ی یه که می
ویستی دیسان له خوی ماره بکاته وه، پیغه مبه ر علیه السلام فه رموی: لیست حلال نیه
ماره ی بکه یه وه تا میرده که ی دووه میش هه نگویتو که ی لی تام نه کا. واته: تا جیماعی
به ته ولوی له گه ل نه کا.

(فَصَلِّ) وَإِذَا حَلَفَ أَنْ لَا يَطَأَ زَوْجَتَهُ مُطْلَقًا أَوْ مُدَّةً تَزِيدُ عَلَى أَرْبَعَةِ أَشْهُرٍ فَهُوَ مُسَوِّدٌ وَيُؤْجَلُ لَهُ إِنْ سَأَلْتَ ذَلِكَ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ، ثُمَّ يُخَيَّرُ بَيْنَ الْفَيْئَةِ وَالتَّكْفِيرِ، وَالتَّلَاقِ،

(پرووتکردنه‌وه): نافرته‌تی ته‌لاقدراو سن جورده، یه‌که‌م: (رِجْعِيَّةً)، واته: که پاندرایه‌وه، که نه و نافرته‌تی به: جیماعی له‌گه‌ل کرابئی، نینجا به بی‌پاره، به ته‌لاقیک، یان به نوو ته‌لاق، ته‌لاق درابئی، هر له (عِدَّة) ش‌دا بی. جا نه و جورده ته‌لاقدراو: ته‌لاقی‌ت‌ریشی نه‌که‌وئیو له‌گه‌ل می‌رده‌که‌شی میرات له یه‌کتری نه‌گرن.

دووم: (الْبَائِنُ الصُّغْرَى)، واته: جیابووه‌وی بچوک، نه و نافرته‌تی به: هیشتا جیماعی له‌گه‌ل نه‌کرابئیو به ته‌لاقیک، یان به دوو، ته‌لاق درابئی، یان به پاره ته‌لاقیک، یان دوو، ته‌لاق درابئی، یان (رِجْعِيَّةً) بی‌و (عِدَّة) ی به سه‌رچویی. نه‌مه‌یان ته‌لاقی‌تری ناکه‌وئیو له‌گه‌ل می‌رده‌که‌شی میرات له یه‌کتری ناگرن، به‌لام به ماره‌برینینکی نوئی حلال نه‌بیته‌وه. سی‌یهم: (الْبَائِنُ الْكُبْرَى)، واته: جیابووه‌وی گوره، نه‌وه‌یه: سی‌به‌سی ته‌لاق درابئی: به پاره، یان بی‌پاره. نه‌مه‌یان به (ماره به‌جاش) نه‌بی حلال نابیته‌وه له‌گه‌ل می‌رده‌که‌شی میرات له یه‌کتری ناگرن.

﴿ فَصَلِّ: لَهُ بِاسِي (إِيلَاء) ﴾

واته: سویتند‌خواردنی می‌رد: که جیماع له‌گه‌ل ژنه‌که‌ی خوی نه‌کا. (وَإِذَا حَلَفَ) هر کاتیک می‌رد سویتندی خوارد: (أَنْ لَا يَطَأَ زَوْجَتَهُ) که جیماع له‌گه‌ل ژنه‌که‌ی خوی نه‌کا (مُطْلَقًا) به بی‌ماوه‌دانان، وه‌ک بلی: والله جیماعت له‌گه‌ل ناکه‌م. (أَوْ مُدَّةً) یان سویتندی خوارد: ماوه‌یه‌کی‌وه‌ها جیماعی له‌گه‌ل نه‌کا: که (تَزِيدُ عَلَى أَرْبَعَةِ أَشْهُرٍ) نه‌و ماوه‌یه زیاتر بوو له چوار مانگ، وه‌ک بلی: والله تا پینج مانگی‌تر جیماعت له‌گه‌ل ناکه‌م. (فَهُوَ مُسَوِّدٌ) نه‌و می‌رده سویتندی دانه‌م‌زئی (وَيُؤْجَلُ لَهُ) هه‌روه‌ها ماوه‌ی بۆ دانه‌ندری (إِنْ سَأَلْتَ ذَلِكَ) نه‌گه‌ر نافرته‌ته‌که داوا بکا (أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ) تا چوار مانگ، هه‌روه‌ها نه‌گه‌ر ژنه‌که‌ش دلوا نه‌کا تا ماوه‌ی چوار مانگ نه‌پوا هیچ ده‌نگی له‌گه‌ل ناگرن، جا نه‌گه‌ر له‌و ماوه‌یه‌دا جیماعی له‌گه‌ل ژنه‌که‌ی کرد، نه‌وه که‌ف‌فاره‌ت نه‌داو سویتنده‌که‌ی کورتایی دی.

(ثُمَّ) نینجا له‌دوای نه‌و چوار مانگه نه‌گه‌ر جیماعی نه‌کرد (يُخَيَّرُ) می‌رده‌که نه‌ک‌ریته سه‌رپشک: (بَيْنَ الْفَيْئَةِ) یان نه‌بی جیماع بکاو (والتَّكْفِيرِ) که‌ف‌فاره‌تی سویتنده‌که‌ش بدا (والتَّلَاقِ) یان نه‌بی ژنه‌که‌ی ته‌لاق بدا بۆ نه‌وه‌ی سته‌مه‌که له سه‌ر ژنه‌که لاجبی، خوای که‌وره فه‌رموویه‌تی: ﴿لِلَّذِينَ يُؤْلُونَ مِنْ نِسَائِهِمْ تَرَبُّصُ أَرْبَعَةِ أَشْهُرٍ فَإِنْ فَاتُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ وَإِنْ عَزَمُوا الطَّلَاقَ فَإِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ نه‌وانه‌ی سویتند نه‌خون: جیماع له‌گه‌ل ژنه‌کانی خویان نه‌کن، بۆیان مه‌یه تا ماوه‌ی چوار مانگ چاوه‌پوان بکن، جا نه‌گه‌ر که‌پانه‌وه بۆ ژنو می‌ردایه‌تی - واته: جیماعی کردو که‌ف‌فاره‌تی دا - خوای که‌وره

فَإِنْ امْتَنَعَ طَلَّقَ عَلَيَّ الْحَاكِمُ.
(فصل) وَالظَّهَارُ أَنْ يَقُولَ الرَّجُلُ لِرَوْجَتِهِ: أَنْتِ عَلَيَّ كَظَهْرِ أُمِّي.

لیان خوش نه بی و په حمیان پښه کاکا، وه نه گهر ویستیان ته لاق بدنه با بیکن، خوا بیسه ره زانابه به کرده وه یان.

(فَإِنْ امْتَنَعَ) جا نه گهر میړده که خوی گیر کرد: ته لاقی نه داو جیماعیشی نه کرد (طَلَّقَ عَلَيْهِ الْحَاكِمُ) نه و کاته (قازی) له دژی وی ژنه که ی ته لاق نه دا به په ک ته لاق، واته: نه لښ: وا ته لاقی کی نه م ژنه م دا له جیاتی میړده که ی.

﴿پاشکو﴾: نه گهر کوتیه ژنه که ی: هر سیک ته لاقم بکوی جیماعت له گهل ناکم، یان کوتی: نه گهر جیماعت له گهل بکم هر سیک ته لاقم بکوی. نه وه سوینده که ی دائمه ززی و له دواي چوار مانگ ژنه که دلواي لی نه کا: یان ته لاقی بدا، یان جیماعی له گهل بکاو به په له لی ده ریښی، چونکه به م جیماعه ته لاقی نه که وی، به لام باشتر نه وه یه: خولع بکاو ته لاقه که ی چاک بکاته وه، به و شیوه یه ی باسما ن کرد له باسی (خولع) دا.

﴿ناگاداری﴾: نه و نافرته تانه ی له دادگا- به یاسای ده سترکد- خویان ته لاق نه دن، نه وانه ته لاقیان ناکه وی و هر ژنی میړدی خویانن، هر چه ند (قازی) ش ته لاقنامه یان بداتی، چونکه به پنجه وانه ی شهر یه تی نیسلا مه.

﴿فصل: له باسی (ظهار)﴾

(وَالظَّهَارُ زَهْرٌ ثَمَرِيَّةٌ: (أَنْ يَقُولَ الرَّجُلُ لِرَوْجَتِهِ) بَيَاو بَلِيَّتَهُ زَنْهَكَ يَخْوِي: (أَنْتِ عَلَيَّ كَظَهْرِ أُمِّي) تَوَّ بِي لِي مَنَوَهُ وَهَكَو پَشْتِي دَايَكُمِي، يَان بَلِي: تَوَّ لَهْ گَهْلَ مَن وَهَكَو پَشْتِي خَوْشَكُمِي، يَان بَلِي: دَامِيْنِي تَوَّ بِي لِي مَنَوَهُ وَهَكَو دَامِيْنِي دَايَكُم، يَان خَوْشَكُم وَايَه. نه وانه گوتی ناشکرای زهار بونو پښو یستیان به نیازی ناو دل نه یه.

ثینجا بزانه: نه گهر میړد بلیته ژنه که ی: تَوَّ وه کو دایکمی، یان وه کو کیژی منی. نه وه نه گهر مه به سستی زهار نه بو، نابیته زهار، جا مه به سستی پښلینان بی، یان نا، وه نه گهر مه به سستی زهار بی، نه بیته زهار، وه نه گهر مه به سستی په ک ته لاق بی، ته لاقی کی نه که وی... هتد.

به لام نه گهر بلښ: تَوَّ وه ک دایکو خوشکم له من حه رام بی، یان بلښ: وا تَوَّم له خَوَّم حه رام کرد، یان بلښ: دَامِيْنِي تَوَّم لِي حه رام بی. نه وه نه گهر مه به سستی زهار بی، نه بیته زهار، نه گهر مه به سستی په ک ته لاق بی، ته لاقی کی نه که وی... هتد، وه نه گهر مه به سستی- به م ووشانه- ته نها حه رام کردی ژنه که ی بی، لی حه رام نابي، به لام نه بی که ففاره تی سویند بدا، به و جوړه ی له په رتووی سویند خولردندا پوونی نه که ی نه وه ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ: إِذَا حَرَّمَ الرَّجُلُ عَلَيْهِ إِمْرَأَتَهُ فَهِيَ يَمِينٌ يُكْفَرُهَا، وَقَالَ: لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ ﷺ﴾

فَإِذَا قَالَ لَهَا ذَلِكَ وَلَمْ يُتْبِعْهُ بِالطَّلَاقِ صَارَ عَائِداً وَلَزِمَتْهُ الْكُفَّارَةُ،
وَالْكَفَّارَةُ: عِتْقُ رَقَبَةٍ مُؤَمَّنَةٍ سَلِيمَةٍ مِنَ الْعُيُوبِ الْمُضْرَّةِ بِالْعَمَلِ وَالْكَسْبِ،
فَإِنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامَ شَهْرَيْنِ مُتَابِعَيْنِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ لِإِطْعَامِ سِتِّينَ مِسْكِينًا
كُلُّ مِسْكِينٍ مُدٌّ، وَلَا يَحِلُّ لِلْمُظَاهِرِ وَطُؤُهَا حَتَّى يُكْفَرَ.

أسوة حسنة ﴿﴾ رواه الشيخان، (ابن عباس) فہرموی: ہر کاتیک پیاو ژنہ کہی خوی له سر
خوی حہرام کرد، نه و حہرامکردنه به سویند دانہ ندریو واجبہ: کہ ففاپرہتی بق بدا، نه و
شوینک و تینیکی جوانی پیغہ مبرہ ﷺ بق نیوہ. بروانہ سورہتی (التحریم).
(فَإِذَا قَالَ لَهَا ذَلِكَ) جا ہر کاتیک میردہ کہ گوتہ یہ کی (ظہار)ی بہ ژنہ کہی خوی گوت
(وَلَمْ يُتْبِعْهُ بِالطَّلَاقِ) وہ یہ کسر له و کاتہش تہ لاقی نہا (صار عائداً) بہم تہ لاق نہ دانہ
نہ بیٹہ گہاروہ، واتہ: دہر نہ کہ وی ژنہ کہی نہ ویتہ وہ، کہ واپوو: (وَلَزِمَتْهُ الْكُفَّارَةُ) کہ ففاپرہتی
زیہاری نہ کہ ویتہ سر:

بہ کورتی: (ہر کہ سیک ووشہ یہ کی (ظہار) بلتہ ژنہ کہی خوی بہ کسر له ہوا
تہ واپوو نی ووشہ کہی (ظہار) ژنہ کہی تہ لاق نہا، وا دہر نہ کہ وی: بہ ژنہ کہی خوی پزی بہ و
قسہ یہ کی ناشیرنی کردوہ، کہ واپوو: کہ ففاپرہتی زیہاری نہ کہ ویتہ سر، بہ لام نہ گہر
یہ کسر بہ ہوا ووشہ (ظہار) دا تہ لاقی بدا، کہ ففاپرہتی ناکہ ویتہ سر).

(وَالْكَفَّارَةُ) کہ ففاپرہتی زیہار نہ مہ یہ: (عِتْقُ رَقَبَةٍ مُؤَمَّنَةٍ) کویلہ یہ کی موسولمان نازاد بکا
(سَلِيمَةٍ مِنَ الْعُيُوبِ) ہیج کہ م و کویلہ کی وای تی دا نہ بین (الْمُضْرَّةِ بِالْعَمَلِ وَالْكَسْبِ) کہ زیان
بہ نیش و کار بگہ یہ تی.

(فَإِنْ لَمْ يَجِدْ) جا نہ گہر کویلہ ہی دہست نہ کہوت (فَصِيَامَ شَهْرَيْنِ مُتَابِعَيْنِ) نہ بی دوو
مانگ بہ سر بہ کدا بہ پڑوو بیرو نابی یہ ک پڑو نیوانیان بخاتن، واتہ: نہ گہر پڑوئیک
بہ پڑوو نہ بو، نہ وہی پراپردوی گشتی تیک نہ چیو نہ بی سر له نوئ دہست پی بکاتہ وہ.

(فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ) جا نہ گہر توانای نہ بو دوو مانگ بہ پڑوو بین: له بہر پیری، یان له بہر
نہ خوشی یہ کی بہر دہوام (لِإِطْعَامِ سِتِّينَ مِسْكِينًا) نہ بی خوراک بداتہ شہست ہزار (كُلُّ
مِسْكِينٍ مُدٌّ) ہر ہزار تیک یہ ک مستہ دانہ ویتہ، واتہ: (۶۰۵) غرام.

(وَلَا يَحِلُّ) دروست نہی (لِلْمُظَاهِرِ) بق نہ و میردہ ہی زیہاری کردوہ (وَطُؤُهَا) جیماع له گہل
ژنہ کہی بکا (حَتَّى يُكْفَرَ) تا کہ ففاپرہت نہا، ہر چہ ند تواناشی نہ بین کہ ففاپرہت بدا،
چونکہ خوی گہورہ فہرمویہ تی: ﴿وَالَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْ نِسَائِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا
فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَا ذَلِكَمْ تُوَعِّظُونَ بِهِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ، فَمَنْ لَمْ يَجِدْ
فَصِيَامَ شَهْرَيْنِ مُتَابِعَيْنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَا فَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ لِإِطْعَامِ سِتِّينَ مِسْكِينًا﴾ نہ و
کہ ساتہی زیہار له ژنی خویان نہ کہن و ژنہ کہشیان نہ ویتہ وہ، نہ بی کویلہ یہ ک نازاد بکہن

(فَصَلِّ) وَإِذَا رَمَى الرَّجُلُ زَوْجَتَهُ بِالزَّنَا فَعَلَيْهِ حَدُّ الْقَذْفِ إِلَّا أَنْ يُقِيمَ الْبَيْتَةَ أَوْ يُلَاعِنَ، فَيَقُولُ عِنْدَ الْحَاكِمِ فِي الْجَمَاعِ عَلَى الْمُنْبَرِ فِي جَمَاعَةٍ مِنَ النَّاسِ: أَشْهَدُ بِاللَّهِ إِنَّنِي لَمِنَ الصَّادِقِينَ فِيمَا رَمَيْتُ بِهِ زَوْجَتِي - فَلَانَةٌ - مِنَ الزَّنَا، وَإِنْ هَذَا الْوَلَدُ مِنَ الزَّنَا وَلَيْسَ مِنِّي. أَرْبَعَ مَرَّاتٍ،

پیش جیما عکردن، به م فرمانه نیتوه ته مین ته کرفنو خوا کرده وه تان نه زانی، جا نه گهر کویله یان ده ست نه کتوت، نه بی بوو مانگ به سر یه کدا به پوژوو بین، جا نه گهر توانایان نه بو، نه بی خواردن بده نه شه ست هه ژار.

﴿پاشکون﴾: زهار بز ماوه یه کی دیار کراو دروسته، وه ک بلن: تا ماوه ی مانگیک تق وه کو پشتی دایکی. نینجا نه گهر له ماوه ی نهو مانگه دا جیماعی کرد، که ففاره تی نه که ویتته سر، نه گهر تا مانگه که ته ولو بوو هیچی نه کرد، نه وه هیچی ناکه ویتته سر، وه له دوا ی مانگیک ژنه کی لی حال نه بیتته وه.

﴿ناگاداری﴾: نه گهر ژن به میژده کی بلن: تق وه کو باوکو برای منی. نه وه گونا می نه گاتی، به لام لی حه پام نابینو که ففاره تیشی له سر نه.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَاسِي (لَعَان)﴾

واته: له عنه تکردنی میژد به هو ی زینا کردنی ژنه کی، بهو شتوه یه ی باسی نه که یین. (وَإِذَا رَمَى الرَّجُلُ) هه کاتیک میژد جنیتو بداته (زَوْجَتَهُ) ژنی خویو ئابرووی ببا (بِالزَّنَا) پی تی بلن: زینات کردوه (فَعَلَيْهِ حَدُّ الْقَذْفِ) نهو میژده - هه شتا شوپکه دار - دارکاری ئابروو بردنی نه که ویتته سر بهو مهرجه ی ژنه که له ژانیا هیج جاریک زینای نه کردین، که واته: نه بی هه شتا داری لی بدری:

(إِلَّا أَنْ يُقِيمَ الْبَيْتَةَ) مه گهر میژده که چوار شاهید بینن: که ژنه که جاریک زینای کردوه، یان ژنه که دان بنن: به وه ی که زینای کردوه (أَوْ يُلَاعِنَ) یان میژده که له عنه ت بکا بز نه وه ی دارکاری له سر لاجین:

(فَيَقُولُ) میژده که له عنه تکردنی دا نه لی (عِنْدَ الْحَاكِمِ) له لای (قَازِي)، واته: نه بی (قَازِي) نهو گفتوگویه یان پی بلن و نابین له خویانه وه بیلین (فِي الْجَمَاعِ) سوننه ته ژنو میژده که ببردینته ناو مزگوت (عَلَى الْمُنْبَرِ) له سر مینبه ر پابگیرین (فِي جَمَاعَةٍ مِنَ النَّاسِ) کومه لیک خه ک له وئی ناماده بن، نینجا له پیشدا (قَازِي) فرمان نه دا میژده که بلن: (أَشْهَدُ بِاللَّهِ إِنَّنِي لَمِنَ الصَّادِقِينَ فِيمَا رَمَيْتُ بِهِ زَوْجَتِي فَلَانَةٌ مِنَ الزَّنَا) شایه دی ته ده م سویندم به خوا: من راست نه که م که به فلانه ژنی خوم گوت: زینات کردوه.

نینجا نه گهر ژنه کی له زینا مندالی بوین، یان ناوس بوین، واجبه بلن: (وَإِنْ هَذَا الْوَلَدُ مِنَ الزَّنَا وَلَيْسَ مِنِّي) وه نهو منداله ی نیتستا هه یه تی، یان له ناو زگی دایه، مندالی من نه وه ی زینایه. (أَرْبَعَ مَرَّاتٍ) نه بی چوار جار نهو شاهیدیه بلن.

وَيَقُولَ فِي الْمَرْءِ الْخَامِسَةِ بَعْدَ أَنْ يَعْظُمَ الْحَاكِمُ: وَعَلَى لَعْنَةِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُ مِنَ الْكَاذِبِينَ. وَيَتَعَلَّقُ بِلِعَانِهِ خَمْسَةَ أَحْكَامٍ: سُقُوطُ الْحَدِّ عَنْهُ، وَوُجُوبُ الْحَدِّ عَلَيْهَا، وَزَوَالُ الْفِرَاشِ، وَتَفْيُ الْوَالِدِ، وَالتَّحْرِيمُ عَلَى الْأَبَدِ. وَيَسْقُطُ الْحَدُّ عَنْهَا بِأَنْ تَلْتَمِعَنَّ فَتَقُولَ: أَشْهَدُ بِاللَّهِ

(وَيَقُولُ فِي الْمَرْءِ الْخَامِسَةِ) هر دوها پینجه مین جار نه لئی (بَعْدَ أَنْ يَعْظُمَ الْحَاكِمُ) پاش نه وهی (قازی) به سزادانی قیامت نه یترسینن و پئی نه لئی: له خوا بترسه، درق مه که، سزای دروخ توندو تیژتره له هی دنیا. جا نه گهر میزده که دنیا بوو که راست نه کا، با بلئی: (وَعَلَى لَعْنَةِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُ مِنَ الْكَاذِبِينَ) له عنتهی خوام لبدا نه گهر درق بکه مو بوختانم به ژنه که م کردین.

خوای گه وره فرموویتهی: ﴿وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ شُهَدَاءُ إِلَّا أَنْفُسُهُمْ فَشَهَادَةُ أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ، وَالْخَامِسَةَ أَنْ لَعْنَةَ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كَانَ مِنَ الْكَاذِبِينَ﴾ نه و پیاوانه ی نابرووی ژنه کانیان نه به نو پتیان نه لئین زینات کردوه و، جگه له خویان هیچ شاهیدیان نه بو، با پیاوه که چوار جار به خوی شایه دی بدا: که راست نه کا، جاری پینجه میش بلئی: له عنتهی خوام لبدا نه گهر درق بکه م.

(وَيَتَعَلَّقُ) نه به سترئ (بِلِعَانِهِ) به له عنتهی میزده که (خَمْسَةَ أَحْكَامٍ) پینج بریار، واته: که میزده که شایه دبه که ی ته و او بوو، پینج بریاری شرعی دهر نه چن:

یه که م: (سُقُوطُ الْحَدِّ عَنْهُ) دارکاری جنیوه که ی له سه ر لاته چئی. دووهم: (وُجُوبُ الْحَدِّ عَلَيْهَا) دارکاری، یان به ردبارانی زینا نه که ویته سه ر ژنه که. سئیم: (زَوَالُ الْفِرَاشِ) ماره ی ژنه که له میزده که ی هله وه شیتتوه. چوارهم: (وَتَفْيُ الْوَالِدِ) منداله که ش نابیته هی میزده که، نه گهر گوتیبی: هی من نه. پینجه م: (وَالْتَّحْرِيمُ عَلَى الْأَبَدِ) ژنه که ش به یه کجاری له میزده که چه رام نه یی، نه گهر میزده کی تریش بکا هر لئی حلال نابیتتوه ﴿عَنْ عُمَرَ وَسَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: مَضَتْ السَّنَةُ أَنْ يُفَرَّقَ بَيْنَ الْمُتَلَاعِنِينَ وَلَا يَجْتَمِعَانِ أَبَدًا﴾ رواه ابوداود والبيهقي، شه ربه ته ی پیغه مبه ر ﷺ وای بریار دلوه: ژنو میزده ی له عنتهی لیک جیا بکریته وه و تا ماون به یه که وه کو نه به وه. ﴿وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ فَرَّقَ بَيْنَ الْمُتَلَاعِنِينَ وَالْحَقِّ الْوَالِدِ بِالْمَرْأَةِ﴾ رواه الشيخان، پیغه مبه ر ﷺ له دوا ی له عنتهی کردن، ژنو میزده که ی لیک جیا کردنه وه و منداله که شی دایه ژنه که.

(وَيَسْقُطُ الْحَدُّ عَنْهَا) دارکاری و به ردبارانی زینا له سه ر ژنه که لا نه چئی (بِأَنْ تَلْتَمِعَنَّ) به وه ی نه ویش له عنتهی بکا، واته: له دوا ی کوتایی له عنتهی میزده که، (قازی) به ژنه که نه لئی: وهره توش له عنتهی بکه (فَتَقُولَ) ئینجا ژنه که نه لئی: (أَشْهَدُ بِاللَّهِ

إِنْ-فَلَانًا- هَذَا لَمَنْ الْكَاذِبِينَ فِيمَا رَمَانِي بِهِ مِنَ الزُّنَا. أَرْبَعَ مَرَّاتٍ، وَتَقُولَ فِي الْمَرْءِ الْخَامِسَةَ بَعْدَ أَنْ يَعْظَهَا الْحَاكِمُ: وَعَلَيَّ غَضَبُ اللَّهِ إِنْ كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ. (فَصَلِّ):

إِنْ فَلَانًا هَذَا لَمَنْ الْكَاذِبِينَ فِيمَا رَمَانِي بِهِ مِنَ الزُّنَا) شایه دی نه ده م سویندم به خوا: نه و میرده ی من- که فلانه- درو نه کا له و جنیوه ی که به منی گوتوه: زینات کردوه. (أَرْبَعَ مَرَّاتٍ) چوار جار نه و شایه دیه نه دا.

(وَتَقُولَ فِي الْمَرْءِ الْخَامِسَةَ) نینجا جاری پینجهم ژنه که نه لن (بَعْدَ أَنْ يَعْظَهَا الْحَاكِمُ) پاش نه وه ی (قَازِي) به سزای نوزوخ نه یترسینن وه کو گوتمان (وَعَلَيَّ غَضَبُ اللَّهِ إِنْ كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ) غه زه بی خوا بمگرین نه گهر میرده که م راست بکا له و نابوویردنه ی من. خوی گه وره فه رموویه تی: ﴿وَيَذَرُوْا عَنْهَا الْعَذَابَ اَنْ تَشْهَدَ اَرْبَعَ شَهَادَاتٍ بِاللّٰهِ اِلَآءَ اَلَمَنْ الْكَٰذِبِيْنَ، وَالْخَامِسَةَ اَنْ غَضِبَ اللّٰهُ عَلَيَّهَا اِنْ كَانَ مِنَ الصّٰدِقِيْنَ﴾ سزای زینا له سه ر ژنه که لاته برین به وه ی چوار جار شایه دی بدا: که میرده که ی درو نه کا و جاری پینجهم بلن: خوا غه زه م لی بگرین نه گهر میرده که م راست بکا.

﴿فَاِذَا دَارَى﴾ نه گهر میرده که ناوی نه و پیاره ی هینابو: که زینای له گه ل ژنه که ی کردوه، نه بی له هر چوار شایه دیه کاندنا ناوی پیاره که ش بلیتته وه بق نه وه ی دارکاری نابوویردنی نه ویشی له سه ر لاجین، نینجا بزانه: پسته کانی له عنه تکردن، به هر زمانیک بگوترین دروسته، ههروه ما بزانه: دارکاری نابوویردنی نافرته و پیای بیگانه له په رتووکی تاوانه کاندنا به دریزی باس نه که ی، اِنْ شَاءَ اللّٰهُ تَعَالٰی.

﴿پاشکوه﴾: پیغه مبر ﷺ فه رموویه تی: ﴿اَيُّمَا اِمْرَاةٍ اَدْخَلْتَ عَلٰی قَوْمٍ مِّنْ لَّيْسَ مِنْهُمْ فَلَيْسَتْ مِنْ اللّٰهِ فِيْ شَيْءٍ وَّلٰكِنْ يَدْخُلُهَا اللّٰهُ جَنَّتْ، وَاَيُّمَا رَجُلٍ جَحَدَ وَاَلَدَهُ وَهُوَ يَنْظُرُ اِلَيْهِ اِحْتَجَبَ اللّٰهُ عَنْهُ وَاَفْضَحَهُ عَلٰی رَاوِسِ الْاَوَّلِيْنَ وَالْاٰخِرِيْنَ﴾ رواه ابن حبان وغيره، هر نافرته تیک مندالتیک بکاته می پیاویتک و منداله که ش می نه و نه بی، نه و نافرته ته- له بهر نه وه ی گونا میکی گوره ی کردوه- له لای خوا هیچ پزینی لی تاندرینو خوا نایباته به هه شت، وه هر پیاویتک به مندالی خوی بلن: می من نیه، بشرانن منداله که می خویته تی، خوی گه وره له پزینی قیامت خوی لی دانه پزینو پوو په شی نه کا له به رده م هه موو خه لک.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بِاسِي (عِدَّة)﴾

(پیناسه): (عِدَّة) نه وه یه: نافرته تی میرد مردوو، یان ته لاهدراو، ماوه یه ک چاوه روان بکا، واته: تا کوتایی نه و ماوه یه نایب شوو بکا.

خوی گه وره فه رموویه تی: ﴿وَلَا تَغْرُمُوا عُقْدَةَ النِّكَاحِ حَتَّى يَبْلُغَ الْكِتَابُ اَجَلَهُ﴾ ماره ی نافرته مه برن تا نه و ماوه یه ی خوا له سه ر نافرته ته که ی نووسیوه کوتایی دی.

وَالْمُعْتَدَّةُ عَلَى ضَرْبَيْنِ: مُتَوَفَّى عَنْهَا، وَغَيْرُ مُتَوَفَّى عَنْهَا، فَالْمُتَوَفَّى عَنْهَا: إِنْ كَانَتْ حَامِلًا فَعِدَّتُهَا بِوَضْعِ الْحَمْلِ، وَإِنْ كَانَتْ حَائِلًا فَعِدَّتُهَا أَرْبَعَةُ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا. وَغَيْرُ الْمُتَوَفَّى عَنْهَا: إِنْ كَانَتْ حَامِلًا فَعِدَّتُهَا بِوَضْعِ الْحَمْلِ، وَإِنْ كَانَتْ حَائِلًا وَهِيَ مِنْ ذَوَاتِ الْحَيْضِ فَعِدَّتُهَا ثَلَاثَةُ قُرُوءٍ وَهِيَ الْأَطْهَارُ،

(وَالْمُعْتَدَّةُ) نعو نافره تانهی (عِدَّة) بیان له سر واجبہ (عَلَى ضَرْبَيْنِ) دوو به شن: یه کم: (مُتَوَفَّى عَنْهَا) نه وه یه: که میردی نه مردوه. دووم: (وَغَيْرُ مُتَوَفَّى عَنْهَا) نه وه یه: که میردی نه مردوه:

۱- (فَالْمُتَوَفَّى عَنْهَا) جا نهو نافره تهی میردی مردوه: (إِنْ كَانَتْ حَامِلًا) نه گهر له میرده کهی خوی ناوس بوو (فَعِدَّتُهَا) نه وه (عِدَّة) ی ته و او نه بی (بِوَضْعِ الْحَمْلِ) به دانانی باری ناو زگی، جیاوازی نیه: مندالیک زیندوو بی، یان مردوو بی، وینهی ته و او بو بی، یان پارچه گوشتیک بی و وینهی نهی ی کرابی، جا له دامینی بیته دهر وه، یان زگی هه لیدرن و بیهیننه دهر وه. خوی گهره فرموویتهی: ﴿وَأُولَاتِ الْأَحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ﴾ نافره تانی ناوس (عِدَّة) بیان ته و او نه بی به دانانی باری ناو زگیان.

(وَإِنْ كَانَتْ حَائِلًا) وه نه گهر نهو نافره تهی میردی مردوه، ناوس نه بو له میرده کهی خوی (فَعِدَّتُهَا) نه وه (عِدَّة) ته و او بو بی (أَرْبَعَةُ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا) به چوار مانگو ده پوژده، جیاوازی نیه: جیماعی له گهل کردی، یان نا، گهره بن، یان مندال بن، خوی گهره فرموویتهی: ﴿وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا﴾ نهو پیاوانهی له نیوه نه مرزو ژنیان له پاش به جی نه مینی، نه بی ژنه کانیاں چوار مانگو ده پوژده چاوه پروان بکن.

۲- (وَغَيْرُ الْمُتَوَفَّى عَنْهَا) نهو نافره تهی میردی نه مردوه، به لام ته لاق دراوه، یان ماره برینی هه لوه شاوه ته وه (إِنْ كَانَتْ حَامِلًا) نه گهر له میرده کهی خوی ناوس بو بی (فَعِدَّتُهَا) نه وه (عِدَّة) ی ته و او نه بی (بِوَضْعِ الْحَمْلِ) به دانانی مندالی ناو زگی به و شیوهی باسماں کرد. (وَإِنْ كَانَتْ حَائِلًا) وه نه گهر نافره ته که له میرده کهی خوی ناوس نه بو (وَهِيَ مِنْ نَوَاتِ الْحَيْضِ) وه له و جوره نافره تانهش بوو که حهیز نه بینن (فَعِدَّتُهَا) ته و او بو بی (عِدَّة) کهی (ثَلَاثَةُ قُرُوءٍ) به دیتنی سن قورپه (وَهِيَ) نهو سن قورپه (الْأَطْهَارُ) پاکبوونه وهی نیوان دوو حه یزه، واته: هر کاتیک سن پاکبوونه وهی ته و او کردن، (عِدَّة) کهی ته و او نه بی.

که و ابو: نه گهر نافره تیک له کاتی پاکبوونه وه دا ته لاق درا، نهو پاکیهی به یه کیک له و سییانه بو نه میردی و که جاری سن یه م له دوا ی نهو پاکیه حه یزی بینن، (عِدَّة) کهی ته و او نه بی، خوی گهره فرموویتهی: ﴿وَالْمُطَلَّقاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ ثَلَاثَةَ قُرُوءٍ﴾ نهو نافره تانهی ته لاق دراون، با چاوه پروان بکن تا سن پاکبوونه وه ته و او نه کن.

وَإِنْ كَانَتْ صَغِيرَةً أَوْ آيِسَةً فَعِدَّتْهَا ثَلَاثَةَ أَشْهُرٍ. وَالْمُطَلَّقة قَبْلَ الدُّخُولِ بِهَا لِأَعْدَةِ عَلَيْهَا،

﴿ناگاداری﴾: نه گهر نافرده تیک چهیزی نه ما: له بهر نه خوشی، یان له بهر شیردانی مندال، نه بی هر چاره پوان بکا، تا چهیز نه بینئ، یان تا نه گاته ته منی له چهیز وهستان، ئینجا سن مانگ (عِدَّة) نه باته سر، به لام: نه گهر هزی وهستانی چهیز نه زاندر، نه وه له فرموده ی کونی نیمامی (شافعی) و له مه زه بی نیمام (مالک) و نیمام (أحمد) نه فرموی: با تق مانگ چاره پوان بکا، ئینجا نه گهر چهیزی نه دیت، با سن مانگی تریش به ناوی (عِدَّة) دابنیشئ، بهم ساله (عِدَّة) ی ته واو نه بی.

(وَإِنْ كَانَتْ صَغِيرَةً) نه گهر نافرده تی ته لاقدر او مندال بوو چهیزی نه بینئ بو (أَوْ آيِسَةً) یان له بهر پیری له چهیز وهستابو (فَعِدَّتْهَا) ته واو بوونی (عِدَّة) ی (ثَلَاثَةَ أَشْهُرٍ) به سن مانگی ته واوه، خوی گوره فرموده تی: ﴿وَاللَّائِي يَتَسَنَّ مِنَ الْمَحِيضِ مِنْ نِسَائِكُمْ إِنْ ارْتَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَاثَةَ أَشْهُرٍ وَاللَّائِي لَمْ يَحِضْنَ﴾ نه نافرده تانه ی له چهیز وهستاون، (عِدَّة) ی نه وان سن مانگ، هروه ها نه وان ی چهیز یان نه بینئ وه، هی نه وانیش سن مانگ.

﴿ناگاداری﴾: نه نافرده ته ی به هله جیماعی له گه ل کراره، واته: پیاوه که وای تیگه یشتبو زنی خوی ته، نه ویش واجبه (عِدَّة) بینئ: وه کو زنی ته لاقدر او، وه نه مندالی له و جیماعه دروست نه بی، پیزی هه یه و هی نه و پیاوه یه که جیماعی به هله ی کراره، واته: هی میزدی ژنه که نیه، هروه ها هر پامه میزدی خوی رابوردن و جیماعی له گه ل بکا تا (عِدَّة) ی نه و پیاوه - به هله داجوره - ته واو نه بی.

(وَالْمُطَلَّقة) نه نافرده ته ی ته لاق دراره، یان ماره ی هه لوه شاوه ته وه (قَبْلَ الدُّخُولِ بِهَا) پیش نه وه ی میزده که ی خوی جیماعی له گه ل بکا (لَا عِدَّةَ عَلَيْهَا) هیچ (عِدَّة) ی له سر نیه، خوی گوره فرموده تی: ﴿إِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ طَلَقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عِدَّةٍ تَعْتَدُونَهَا﴾ هر کاتی نافرده تانی موسولمانتان ماره کردن و پیش جیماع له گه ل کردنیان ته لاقتان دان، هیچ (عِدَّة) تان له سر نه وان نیه.

که واپوو: نه گهر ته نها یه ک جار جیماعی له گه ل کردبی، (عِدَّة) ی نه که ویتته سر، هر چه ند پیش ته لاقدانیش زور له به کتری دور بو بن و چند سالیکیش جیماعی له گه ل نه کردبی، چونکه (عِدَّة) لایه نی خوا به رستیشی تی دایه.

﴿ناگاداری﴾: نه نافرده ته ی به (زینا) جیماعی له گه ل کراره، هیچ (عِدَّة) ی له سر نیه، چونکه (زینا) پیزی بق دانه ندراره، جا - له بهر نه وه - نه گهر له (زینا) ناوس بوو، دروسته هر به ناوسی شوو بکا: به زینا که ره که، یان به پیاویکی تر، وه نه و مندالی له (زینا) دروست نه بی، (بیژی) یه، واته: ته نها هی ژنه که یه و نابیتته هی میزدی ژنه که و ناشبیتته هی پیاوه زینا که ره که، هر چه ند له مه و دوا ژنه که ش ماره بکا، که واپوو: نه گهر (مَنی)، واته:

وَعِدَّةُ الْأُمَّةِ بِالْحَمَلِ كَعِدَّةِ الْحُرَّةِ، وَبِالْأَقْرَاءِ أَنْ تَعْتَدَ بِقُرَّانٍ،
وَبِالشُّهُورِ عَنِ الْوَفَاةِ أَنْ تَعْتَدَ بِشَهْرَيْنِ وَخَمْسِ لَيَالٍ، وَعَنِ الطَّلَاقِ أَنْ تَعْتَدَ بِشَهْرٍ
وَنِصْفٍ، فَإِنْ اعْتَدَتْ بِشَهْرَيْنِ كَانَ أَوْلَى.

تقوی پیاویکیان هیتاو به لولکه یهک، یان به هر هویه کی تر خستیانه ناو مندالدهی
ژنهکه، نه مهش وهک مندالی (بیژی) نه ژمیردی و نابیته هی خاوهن تویه که و ناشیبتیه هی
میردی ژنهکه ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أَلَوْلَدٌ لِلْفَرَّاشِ وَاللِّعَاطِرِ الْحَجْرُ﴾ رواه
الشیخان، پیغه مبرک ﷺ فهرموی: مندال هی میردی نه و ژنه یه که به حه لالی سه رجی بی
کردوه، بق بین ناموسی ش سه رشوری داندراره.

(وَعِدَّةُ الْأُمَّةِ) هر وهها (عِدَّةٌ) هی ئافره تی کویله، نه گهر ئاوس بوو (بِالْحَمَلِ) به دانانی
مندالده کی هی ناو زگیه تی (كَعِدَّةِ الْحُرَّةِ) وهکو (عِدَّةٌ) هی ئافره تی ئازاد، که باسما ن کرد
(وَبِالْأَقْرَاءِ) وه نه گهر ئاوس نه بو و هه یزیشی نه بیینی (أَنْ تَعْتَدَ) نه وه (عِدَّةٌ) هی ته واو نه بی
(بِقُرَّانٍ) به ته واو بوونی دوو پاکبوونه وه له هه یز (وَبِالشُّهُورِ) نه گهر (عِدَّةٌ) هی به مانگ بوو،
چونکه هه یزی نه بیینی (عَنِ الْوَفَاةِ) نه گهر (عِدَّةٌ) هی میرد مردنی بوو (أَنْ تَعْتَدَ) (عِدَّةٌ) هی
ته واو نه بی (بِشَهْرَيْنِ وَخَمْسِ لَيَالٍ) به دوو مانگو پینج شه و (وَعَنِ الطَّلَاقِ) نه گهر (عِدَّةٌ) هی
ته لاقدان بوو (أَنْ تَعْتَدَ) (عِدَّةٌ) هی ته واو نه بی (بِشَهْرٍ وَنِصْفٍ) به مانگو نیویک (فَإِنْ اعْتَدَتْ)
به لام نه گهر (عِدَّةٌ) بیینی (بِشَهْرَيْنِ) به ماوهی دوو مانگ (كَانَ أَوْلَى) نه وه باشتره.

﴿پاشکۆ: له باره ی نه و ژنه ی میردی ون بووه﴾

نه گهر ئافره ت میردی ون بوو و هیچ هه والیک ی نه بو، دروست نیه شوو بکا تا دوو شاهید
شاهیدی نه دن که مردوه، یان به شیوه یه کی تر دلنیا نه بی که نه ماوه.

به لام له فهرمووده ی کونی ئیمامی (شافعی) و مهزه بی ئیمام (مالک) و ئیمام (أحمد) -خوانینیان
هه ی بی - فهرموویانه: نه و ئافره ته نه چیتیه لای (قازی)، ئینجا (قازی) ماوه ی چوار سالی
بق دانه ئی که چاوه پروان بکا، ئینجا له دوا ی نه و چوار ساله (عِدَّةٌ) هی مردن چوار مانگو
ده بوژ نه بیینی، ئینجا بو ی دروسته شوو بکاته وه. ﴿عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: فِي امْرَأَةِ الْمَفْقُودِ:
تَرَبَّصُ أَرْبَعِ سِنِينَ ثُمَّ تَعْتَدُ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا﴾ أخرجه مالك والشافعي، واته: نه و
جوړه ی گزتمان له ئیمامی (عمر) گزراویه تیان وه.

ئینجا نه گهر له دوا ی شوو کردن میرده کونه که ی دهرکه وته وه، نه وه هر نه بیته وه ژنی
میرده کونه که، چونکه بۆمان دهرکه وت: ماره برینه که ی له بووه مه که نه هاتوه،
جیماعه که ش به جیماعی به هه له دانه ندری.

جا نه گهر له و جیماعه مندالیک دروست بوو، نه وه هی میرده نو بی یه که یه، که و ابوو: نابی
میرده کونه که جیماعی له گه ل بکا تا (عِدَّةٌ) هی میردی نو بی ته واو نه بی.

(فَصَلِّ) وَيَجِبُ لِلْمُعْتَدَةِ الرَّجْعِيَّةِ السُّكْنَى وَالتَّفَقُّةُ، وَيَجِبُ لِلْبَائِنِ السُّكْنَى دُونَ التَّفَقُّةِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ حَامِلًا، وَيَجِبُ عَلَى الْمُتَوَفَّى عَنْهَا زَوْجُهَا: الْإِحْدَادُ وَهُوَ الْإِمْتِنَاعُ مِنَ الزَّيْنَةِ وَالطَّيِّبِ،

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَاسِي مَا فِي نَفْسِهِ وَنَافَرَتِهِ لَهُ (عِدَّةٌ) دَائِمَةٌ﴾

(وَيَجِبُ) وَاجِبُهُ (لِلْمُعْتَدَةِ الرَّجْعِيَّةِ) بَقِيَّةُ نَافَرَتِهِ لَهُ (عِدَّةٌ) يَرْجِعُ دَائِمًا، وَاتِهِ: بِهِ بَيْنَ بَارِهِ تَهْلُاقِ تَرَابِيْنٍ، بِهِ يَكُ تَهْلُاقِ، يَأْنُ بِهِ نَوُو تَهْلُاقِ، جَاءُ نَافَسِ بَيْنَ، يَأْنُ نَا: (السُّكْنَى) نَهْبِي مَيْرَدَهَكِي مَا فِي نَيْشْتَه جِي كَرْدَنِي بَدَاتِي، وَاتِهِ: يَأْنُ خَانَوِي بَدَاتِي، يَأْنُ كَرِي بَدَاتِي تَا (عِدَّةٌ) ي تَهْوُو نَهْبِي (وَالْتَّفَقُّةُ) وَه نَهْبِي مَا فِي خِيُو كَرْدَنِي بَدَاتِي تَا (عِدَّةٌ) ي تَهْوُو نَهْبِي.

(وَيَجِبُ لِلْبَائِنِ) هَرُو هَا وَاجِبُهُ بَقِيَّةُ نَافَرَتِهِ لَهُ (عِدَّةٌ) ي (بَائِنِ) دَائِمًا، وَاتِهِ: جِيَابُو نَهْو، لَهُ بَهْر نَهْوِي سِي بَه سِي تَهْلُاقِي دَاوَه، يَأْنُ بِهِ بَارِهِ تَهْلُاقِي دَاوَه (السُّكْنَى) نَهْبِي مَيْرَدَهَكِي مَا فِي نَيْشْتَه جِي كَرْدَنِي بَدَاتِي تَا (عِدَّةٌ) ي تَهْوُو نَهْبِي، وَه دِرُو سْتِي ش نِيه بِهِ يَه كَهْوَه لَهُ يَه كُ خَانُو دَا بِن، خَوَاي كَهْوَرَه فَه رَمُو يَه تِي: ﴿أَسْكُنُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكْتُمْ مِنْ وَجْدِكُمْ﴾ نَافَرَه تَانِي تَهْلُاقِدِرَاو نَيْشْتَه جِي بَكَن لَهْو شُو يَنَه ي پِي ش تَهْلُاقِدَان تِي ي دَا دَانِي شْتِي بُو ن بَه كُو يَرَه ي تَوَانَاي خُو تَان.

(دُونَ التَّفَقُّةِ) بِهِ لَام نَهْرَكِي بِهِ خِيُو كَرْدَنِي لَهُ سَهْر مَيْرَدِي تَهْلُاقِدَهْر نِيه (إِلَّا أَنْ تَكُونَ حَامِلًا) مَه كَهْر زَنَه كَه لَهُ مَيْرَدَه تَهْلُاقِدَهْرَه كِي نَافَسِ بَيْن، خَوَاي كَهْوَرَه فَه رَمُو يَه تِي: ﴿وَإِنْ كُنَّ أَوْلَاتٍ حَمَلٌ فَأَلْفِقُوا عَلَيْهِنَّ حَتَّى يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ﴾ نَه كَهْر نَافَرَه تَانِي تَهْلُاقِدِرَاو مَنْدَالِيَان لَهُ زَكْدَا بُو، بِهِ خِيُو يَأْن بَكَن تَا مَنْدَالَه كَه يَأْن دَانَه نِيْن.

﴿نَاكَادَارِي﴾: نَافَرَه تِي مَيْرَد مَرْدُو تَا (عِدَّةٌ) ي تَهْوَاو نَهْبِي تَه نَهَا مَا فِي نَيْشْتَه جِي كَرْدَنِي مَه يَه نَهْرَكِي بِهِ خِيُو كَرْدَنِي نَادِرِي تِي، مَه رَجَه نَد نَافَسِي ش بَيْن ﴿عَنْ جَابِرٍ رَفُوعًا: لَا تَفَقُّةٌ لِلْحَامِلِ الْمُتَوَفَّى عَنْهَا زَوْجُهَا﴾ أَخْرَجَه الْبِيهَقِي وَالدَّارِقَطْنِي، نَافَرَه تِي نَافَسِي مَيْرَد مَرْدُو نَهْرَكِي بِهِ خِيُو كَرْدَنِي نَادِرِي تِي.

(وَيَجِبُ) وَاجِبُهُ (عَلَى الْمُتَوَفَّى عَنْهَا زَوْجُهَا) لَهُ سَهْر نَافَرَه تِي مَيْرَد مَرْدُو (الْإِحْدَادُ) تَازِيَه دَارِي بَكَا تَا (عِدَّةٌ) ي تَهْوَاو نَهْبِي (وَهُوَ) تَازِيَه دَارِي نَه مَه يَه: (الْإِمْتِنَاعُ مِنَ الزَّيْنَةِ) خَوِي نَه رَازِنِيْنْتَه وَهْو جَلِي جَوَان وَخَشَلِي زِيُو زِيُو نَه كَاتَه بَهْر (وَالطَّيِّبِ) وَه خَوِي بُو دَخُو ش نَه كَا ﴿عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا: عَنْ النَّبِيِّ ﷺ: لَا تُحَدُّ امْرَأَةٌ عَلَى مَيِّتٍ فَوْقَ ثَلَاثِ لَيَالٍ إِلَّا عَلَى زَوْجٍ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا وَلَا تَلْبَسُ ثَوْبًا مَصْبُوغًا وَلَا تَكْتَحِلُ وَلَا تَمْسُ طِيَابًا﴾ رَوَاهُ الشَّيْخَانُ، پِي نَغَه مَبَهْر ﷺ فَه رَمُو ي: نَابِي نَافَرَه ت بَقِي هِي ج مَرْدُو يَك لَه سِي رُو دَان زِيَا تَر تَازِيَه دَارِي بَكَا، تَه نَهَا بَقِي مَيْرَدَهَكِي خَوِي جَوَار مَانَكُو دَه رُو دَان تَازِيَه دَارِي نَه كَا: جَلِي رَه نَكَاو رَه نَك نَا كَاتَه بَهْرُو كُل نَا كَاتَه جَاوِي وَخَوِي بُو دَخُو ش نَا كَا.

وَعَلَى الْمُتَوَفَّى عَنْهَا زَوْجُهَا وَالْمَبْتُوتَةُ: مُلَازِمَةٌ أَلِيَّتٌ إِلَّا لِحَاجَةٍ.
 (فَصَلِّ) وَمَنْ اسْتَحْدَثَ مَلِكًا أُمَّةً حَرُمًا عَلَيْهِ الْإِسْتِمْتَاعُ بِهَا حَتَّى يَسْتَبْرَأَهَا:
 إِنْ كَانَتْ مِنْ ذَوَاتِ الْخَيْضِ بِخَيْضَةٍ، وَإِنْ كَانَتْ مِنْ ذَوَاتِ الشُّهُورِ بِشَهْرٍ فَقَطْ،
 وَإِنْ كَانَتْ مِنْ ذَوَاتِ الْحَمْلِ بِالْوَضْعِ،

(وَعَلَى الْمُتَوَفَّى عَنْهَا زَوْجُهَا) واجبه له سهر نافرته می‌دمردی (وَالْمَبْتُوتَةُ) مهره‌ها
 واجبه له سهر نهو نافرته می به یه کجاری ته لاق دراوه (مُلَازِمَةٌ أَلِيَّتٌ) به رده وام مهر له
 ماله وه بن، واته: دروست نیه- تا (عِدَّة) یان ته او نه بین- له مال بچنه دهر وه: نه بق
 مالی باوکو خزم، نه بق حاج کردن، نه بق بازارو شوینه کانی تر.

(إِلَّا لِحَاجَةٍ) مه گهر چوونه دهر وه یان پیویست بین بق کرینی خوارده مه نی، یان مه ترسی
 دزو بین ناموس مه بین، خوی گه وره فرموویه تی: ﴿لَا تُخْرِجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ وَلَا يُخْرُجُنَّ
 إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبَيَّنَةٍ﴾ نافرته تانی ته لاق دراوه له ماله وه دهر مه کن تا (عِدَّة) یان ته او
 نه بین، نابین به خویشیان له ماله وه دهر یچن مه گهر نیشیکی بین ناموسانه بکن.

﴿وَعَنْ فَرِيعَةَ زَيْنِ ابْنِ عَدَى: أَنَّ زَوْجَهَا قُتِلَ، فَأَمَرَهَا النَّبِيُّ ﷺ: أَنْ تَمُكَّثَ فِي بَيْتِهَا حَتَّى يَبْلُغَ
 الْكِتَابُ أَجَلَهُ﴾ رواه اصحاب السنن، (فريعة) فرموویه تی: می‌دمرد کوزاو، پیغه مبه رﷺ
 فرمانی بین کردم: مهر له مالی خزم بمیتمه وه تا (عِدَّة) م ته او نه بین.

﴿نَاكَادَارِي﴾: مهر نافرته تیک (ناشیره)، واته: لامل بین، نینجا می‌ردی بمری، یان ته لاق
 بدا، نهو مافانه ی باسمان کردن هیچی نادرین.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَأْسِي (إِسْتِبْرَاء) دَلَنِيَّاي﴾

واته: چاوه پروانگردنی تپه پیوونی ماوه یه ک به سهر نافرته تی کویله دا بق دلنیا بوون که
 مندالی تی دا نیه (وَمَنْ اسْتَحْدَثَ) مهر که سیک وه دهستی هیئا (مَلِكًا أُمَّةً) نافرته تیکی کویله،
 واته: (جاریه) کی دهست که وت، جا به هوی کرین، یان به خشین، یان له تالانی کافران، یان
 به میرات، یان به هوی کی تر (حَرْمٌ عَلَيْهِ) چه رانه له سهر نهو پیاوه (الْإِسْتِمْتَاعُ بِهَا)
 دهستبازی له گه ل نهو نافرته ته بکا: وه ک ماچکردن و جیماع کردن نهو جزیره شتانه (حَتَّى
 يَسْتَبْرَأَهَا) تا ماوه ی دلنیا یی بین ته او نه کا، وه جیاوازی کهو بیوه ژن نیه:

(إِنْ كَانَتْ مِنْ ذَوَاتِ الْخَيْضِ) نه گهر نه م (جاریه) یه له وانه بوو چه یزی نه بین (بِخَيْضَتِهِ) به
 تپه پیوونی چه یزی تکی ته او ماوه ی دلنیا یی ته او نه بین (وَإِنْ كَانَتْ مِنْ ذَوَاتِ الشُّهُورِ)
 نه گهر (جاریه) که چه یزی نه نه بین له بهر پیری، یان مندالی بوو (بِشَهْرٍ فَقَطْ) به
 تپه پیوونی یه ک مانگی ته او ماوه ی دلنیا یی ته او نه بین (وَإِنْ كَانَتْ مِنْ ذَوَاتِ الْحَمْلِ)
 نه گهر (جاریه) که تاوس بوو (بِالْوَضْعِ) به دانانی مندالی ناو زگی ماوه ی دلنیا یی ته او

وَإِذَا مَاتَ سَيِّدٌ أُمَّ الْوَالِدِ اسْتَبْرَأَتْ نَفْسَهَا كَالْأَمَةِ.
(فَصْلٌ) وَإِذَا أَرْضَعَتِ الْمَرْأَةُ بَلْبَهَا وَلَدًا صَارَ الرُّضِيعُ وَلَدَهَا بِشَرْطَيْنِ:
أَحَدُهُمَا: أَنْ يَكُونَ لَهُ دُونَ الْحَوْلَيْنِ. وَالثَّانِي: أَنْ تُرَضِعَهُ خَمْسَ رَضَعَاتٍ مُتَفَرِّقَاتٍ.

نهی ﴿عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ فِي سَبَايَا أَوْطَاسٍ: لَا تُوطَأُ حَامِلٌ حَتَّى تَضَعَ،
وَلَا غَيْرُ ذَاتِ حَمَلٍ حَتَّى تَحِيضَ حَيْضَةً ﴿﴾ أَخْرَجَهُ ابُو دَاوُدَ، بِإِثْمَارِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دَهْرِيَّارِهِ
كُوَيْلِ كَانِي نَوْتَسِ - كِه لِه جِهَنگِي (حَنِين) لِه كَافِرِه كَان بَه دِيل گِيرابون - فِه رَمُوِي:
جِيْمَاع لِه گِهَل (جَارِيه) يِ نَاوَس مِه كِه ن تَا مَنْدَالِي نُه بِيُو جِيْمَاعِي ش لِه گِهَل نُه وَا نِي تَر
مِه كِه ن - كِه نَاوَس نِيْنِه - تَا حِه بِيَزِكِي تِه وَاو نُه بِيِنِن (وَإِذَا مَاتَ) هِر كَاتِيك مِرْد (سَيِّدٌ أُمَّ
الْوَالِدِ) گِه وِرِه يِ نُه و (جَارِيه) يِ دَايِكِي مَنْدَالِه، وَا تِه: نُه و (جَارِيه) يِ كِه لِه گِه وِرِه يِ خُوِي
مَنْدَالِيكِي بُوِه، جَا مَنْدَالِه كِه مَابِي، يَان نَا، هِر كَاتِيك گِه وِرِه كِه يِ مِرْد (اسْتَبْرَأَتْ نَفْسَهَا)
وَاجِبِه بَقِ خُوِي مَآوِه يِ دَلْنِيَايِي تِه وَاو بَكَا (كَالْأَمَةِ) وِه كُو نُه و (جَارِيه) يِ بَاسْمَان كِرْد، نِيْنَجَا
كِه مَآوِه يِ دَلْنِيَايِي تِه وَاو بُو، نُه تَوَانِي شُوو بَكَا. وَا تِه: (عِدَّة) يِ مِيْرْد مِرْدِنِي لِه سِر نِيِه.

﴿فَصْلٌ: لِه بَاسِي (رِضَاع) شِيْر خَوَارْدِنِي مَنْدَالِ﴾

بِرَافِه: مِه بَسْت بَه م شِيْر خَوَارْدِنِه شِيْرِي نَادِه مِيَزَادِه، نِه ك شِيْرِي گِيَاو نَازِهَل.
(وَإِذَا أَرْضَعَتِ الْمَرْأَةُ بَلْبَهَا) هِر كَاتِيك نَافِرِه تِيك شِيْرِي خُوِي دِه رِخَوَارْدِي (وَلَدًا) مَنْدَالِيك
دَا (صَارَ الرُّضِيعُ) نُه و مَنْدَالِه شِيْر خُوْرِه نُه بِيْتِه (وَلَدَهَا) مَنْدَالِه شِيْرِي نَافِرِه تِه كِه،
نَافِرِه تِه كِه ش نُه بِيْتِه دَايِكِه شِيْرِي مَنْدَالِه كِه (بِشَرْطَيْنِ) بَه دُوو مِهْرَج:

(أَحَدُهُمَا) يِه كِه مِيَان: (أَنْ يَكُونَ لَهُ دُونَ الْحَوْلَيْنِ) نُه بِي تِه مَنِي مَنْدَالِه كِه لِه دُوو سَالَان
كِه مَتَر بِي ﴿عَنْ أُمِّ سَلْمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا﴾: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: لَا يَخْرُومُ مِنَ الرُّضَاعِ إِلَّا مَا قَتَّقَ
الْأُمَّعَاءَ وَكَانَ قَبْلَ الْفِطَامِ ﴿﴾ رَوَاهُ التِّرْمِذِي، بِإِثْمَارِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فِه رَمُوِي: هِيچ شِيْر خَوَارْدِنِيك
حِه رَامِي نَاگِه يِه نِي جِكِه لِه و شِيْرِه يِ نُه گَا تِه نَاو رِيخُوْلِه كَان و بَه مِيَزِيَان نُه كَا، وِه پِيْتِش
تِه وَاو بُووِنِي دُوو سَالِي ش بِي.

(وَالثَّانِي) دُووِه مِيَان: (أَنْ تُرَضِعَهُ خَمْسَ رَضَعَاتٍ) نُه بِي پِيْنَج جَار شِيْرِي بَدَاتِنِي، بَه لَام
مِهْرَج نِيِه بَه تِيْرِي بِي، نِيْنَجَا بِرَافِه: جِيَاوَزِي نِيِه مَنْدَالِه كِه: نُه و پِيْنَج جَارِه لِه مِه مَكِي
رُتِه كِه شِيْر بَعْرِي، يَان لِي يِ بَدُو شَرِي نِيْنَجَا بَخْرِيْتِه نَاو دِه مِي مَنْدَالِه كِه.

(مُتَفَرِّقَاتٍ) نُه بِي نُه و پِيْنَج جَارِه ش لِه يِه ك جِيَا جِيَا بِن، كِه وَا تِه: نُه گِهْر مَنْدَالِه كِه لِه خُو شِيَان
دِه مِي لِه مِه مَكِه كِه يِ هَلْتِه گِرْت و دُوو بَارِه نِه يَكِرْتِه وِه، يَان لِه و مِه مَكِه گُوَا سْتِيِه وِه بَقِ
مِه مَكِه كِه يِ تَر، بَقِ نُه وِه يِ تِيْر بِيِنِي، نُه وِه هِر بَه يِه ك جَار نُه مِيْرْدِرِي.

﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا﴾: كَانَ فِيمَا أُنزِلَ مِنَ الْقُرْآنِ (عَشْرُ رَضَعَاتٍ مَعْلُومَاتٍ يُحْرَمْنَ). ثُمَّ
نُسِخَتْ بِخَمْسِ مَعْلُومَاتٍ. فَتَوَفَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ فِيمَا يُتْلَى مِنَ الْقُرْآنِ ﴿﴾ رَوَاهُ مُسْلِمُ،

وَيَصِيرُ زَوْجُهَا أَبًا لَهُ، وَيَحْرُمُ عَلَى الْمَرْضِعِ التَّرْوِيجُ إِلَيْهَا وَإِلَى كُلِّ مَنْ نَاسَبَهَا، وَيَحْرُمُ عَلَيْهَا التَّرْوِيجُ إِلَى الْمَرْضِعِ وَوَلَدِهِ، دُونَ مَنْ كَانَ فِي دَرَجَتِهِ أَوْ أَعْلَى طَبَقَةً مِنْهُ.

حزیره‌تی (عائشه) - خواتمی دلی بن - فرموده‌ی تی: به‌که مجاز نایه‌تیک له قورئاندا بو: که (ده جار شیرخوردن حرپامی نه‌گه‌بن). نوایی شه پشه بقره به نایه‌تیک‌تر: که (پینج جار شیرخوردن حرپامی نه‌گه‌بن). نینجا پیغه مبرک ﷺ وه فاتی کرد، شه له‌گه‌ل قورئاندا نه‌خویندرایه وه. (مه‌به‌ستی نه‌مه‌یه: برپاری پینجه‌که به‌رده‌وامه‌و خویندنه‌وه‌ی لاجوره).

(وَيَصِيرُ زَوْجُهَا) هه‌روه‌ها می‌ردی نافرته‌شیرده‌ره‌که نه‌بیته (أبًا لَهُ) باوکی منداله شیرخوره‌که، که‌وابو: کوپو کیژی نافرته‌شیرده‌ره‌که‌و هی می‌رده‌کشی نه‌بنه خوشکو برای شیرخوره‌که، هیچ جیاوازی گه‌وره‌تره‌بجوو‌کتره‌کان نیه.

هه‌روه‌ها خوشکو برای نافرته‌ته‌که‌و هی می‌رده‌کشی نه‌بنه پورو خالو مامی شیرخوره‌که، هه‌روه‌ها دایکو باوکی نافرته‌ته‌که‌و هی می‌رده‌کشی نه‌بنه داپیره‌و باپیره‌ی شیرخوره‌که، هم‌ژنه‌کانی‌تری می‌رده‌کشی گشتی نه‌بنه زردایکی شیرخوره‌که.

(وَيَحْرُمُ عَلَى الْمَرْضِعِ) حرپامه له سهر شیرخوره‌که (التَّرْوِيجُ إِلَيْهَا) دایکه‌شیری‌به‌که‌ی خوی له‌خوی ماره بکا (وَإِلَى كُلِّ مَنْ نَاسَبَهَا) وه شه نافرته‌تانه‌شی لی‌حرپامن که په‌یوه‌ندیبان به دایکه‌شیری‌به‌که‌وه، یان به می‌رده‌که‌یوه‌ه‌یه، جا به هوی خزما‌یه‌تی، یان به هوی شیر.

(وَيَحْرُمُ عَلَيْهَا) حرپامه له سهر نافرته‌شیرده‌ره‌که (التَّرْوِيجُ إِلَى الْمَرْضِعِ) شوو به شیرخوره‌که بکا (وَوَلَدِهِ) هه‌روه‌ها حرپامه شوو به کوپه‌کانی شیرخوره‌کشی بکا، هه‌روه‌ها حرپامه: شوو به می‌ردی شیرخوره‌کشی بکا.

نینجا بزانه: حرپامه می‌ردی نافرته‌شیرده‌ره‌کشی: شیرخوره‌که‌و گیزه‌کانی شیرخوره‌که‌و ژنی شیرخوره‌که له‌خوی ماره بکا، چونکه نه‌بنه کیژو شه‌و ژنی‌کوپی.

(دُونَ مَنْ كَانَ فِي دَرَجَتِهِ) به‌لام شه‌وانه‌ی له‌پله‌ی شیرخوره‌که‌ن: وه‌کو خوشکو برای شیرخوره‌که، شه‌وان حرپام نابن، جیاوازی نیه شه خوشکو برایانه: له‌خوی بجوو‌کتر بن، یان گه‌وره‌تر بن (أَوْ أَعْلَى طَبَقَةً مِنْهُ) هه‌روه‌ها شه‌وانه‌ی له‌پله‌ی سهره‌وه‌ترین: وه‌ک دایکو باوکی مامو خالو پوری شیرخوره‌که، شه‌وانیش حرپام نابن.

﴿نَاكَادَارِي﴾: هه‌ر کاتیک نافرته‌تیک شیری بداته کوپیکو کچیک: که له‌کوپه‌که ماره کراره، شیره‌کشی حرپامی نه‌گه‌یاند، شه‌واره‌بپینه هه‌لشه‌شیته‌وه‌و به‌یه‌کجاری لیک حرپام شه‌بن، هه‌روه‌ها نه‌گه‌ر دایکت شیری دایه ژنیک‌تو - که ته‌منی له‌دوو سال که‌متر بو - شه‌وه‌یه‌کسر نه‌بیته خوشکت، یان نه‌گه‌ر شه‌گه‌وره‌کشی شیری دایه شه‌و ژنه منداله‌یه‌ت، به‌مه‌واره‌بپینی هه‌ردووکیان هه‌لشه‌شیته‌وه، چونکه بجوو‌که‌که شه‌بیته کیژت، گه‌وره‌کشی شه‌بیته دایکی ژنت.

(فَصَلِّ) وَنَفَقَةُ الْعُمُودَيْنِ مِنَ الْأَهْلِ وَاجِبَةٌ لِلْوَالِدَيْنِ وَالْمَوْلُودَيْنِ، فَأَمَّا الْوَالِدُونَ فَتَجِبُ نَفَقَتُهُمْ بِشَرْطَيْنِ: الْفَقْرُ وَالزَّمَانَةُ، أَوِ الْفَقْرُ وَالْجُنُونُ، وَأَمَّا الْمَوْلُودُونَ فَتَجِبُ نَفَقَتُهُمْ بِثَلَاثَةِ شَرَائِطَ: الْفَقْرُ وَالصَّغَرُ، أَوِ الْفَقْرُ وَالزَّمَانَةُ، أَوِ الْفَقْرُ وَالْجُنُونُ،

﴿پاشکون﴾: شیرخوردنی مندال ناشکرا نه بی: به شاهیدی دو پیو، یان به شاهیدی پیو و دو نافرته، یان به شاهیدی چوار نافرته، وه دروسته نافرته شیردوره کهش به کیك بی له و شاهیدانه به و مرجهی داوی کرئی شیره که نکا.

﴿فَصَلِّ: له باسی به خیتوکردنی خزم، ژنو، نازل﴾

(وَنَفَقَةُ الْعُمُودَيْنِ) به خیتوکردنی هر دوو تیره، واته: تیرهی سهره وه و خواره وه (مِنَ الْأَهْلِ) له خزمه کان (وَاجِبَةٌ) واجبه: (لِلْوَالِدَيْنِ) به خیتوکردنی دایکان و باوکان له سر تیرهی خواره وه واجبه و (وَالْمَوْلُودَيْنِ) هی تیرهی خواره وهش له سر دایکان و باوکان واجبه: (فَأَمَّا الْوَالِدُونَ) ټینجا دایکو باوک و داپیره و باپیره (فَتَجِبُ) واجبه له سر کوپو کیژو نه و به کانیسیان (نَفَقَتُهُمْ) به خیتویان بکن: جا کافر بن، یان موسولمان بن (بِشَرْطَيْنِ) به دوو مرچ:

یه کهم: (الْفَقْرُ) نه و به دایکو باوک هزار بن (وَالزَّمَانَةُ) وه په که و توش بن، واته: نه توان کار بکن و خویان بزیتن. دووم: (أَوِ الْفَقْرِ) یان هزار بن و (وَالْجُنُونِ) شیتیش بن. به لام فرموده هی به هیژی مزه بی (شافعی) نه مه یه: نه گهر دایکو باوک ته نها هزار بون، واجبه کوپو کیژو کانیان به خیتویان بکن، چونکه زرد سفله ییو بی نه مه کی به دایکو باوک داوی کارکردنیان لی کرئی، خوی گوره فرموده تی: ﴿وَإِنْ جَاهِدَاكَ عَلَىٰ أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا﴾ نه گهر دایکت و باوکت داوی کافر یونیان لی کردی، به قسه یان مه که و له دنیا دا به چاکه کردن له گه لیان بزئی. واته: هرچه ند کافریش بن.

(وَأَمَّا الْمَوْلُودُونَ) هر وه ما کوپو کیژو هرچه ند به ره و خواریش بن (فَتَجِبُ) واجبه له سر دایکو باوک هرچه نده به ره و سهره وهش بن (نَفَقَتُهُمْ) به خیتویان بکن (بِثَلَاثَةِ شَرَائِطَ) به سئ مرچ:

یه کهم: (الْفَقْرُ وَالصَّغَرُ) نه گهر هزار بن و مندالیش بن، که و ابو: تا کوپو بلوغی نه بی و کیژو شوو نه کا، به خیتوکردنیان هر واجبه. دووم: (أَوِ الْفَقْرِ وَالْجُنُونِ) یان نه گهر هزار بن و شیتیش بن. سئ یه م: (أَوِ الْفَقْرِ وَالزَّمَانَةِ) یان نه گهر هزار بن و په که و توش بن.

که و ابو: نه گهر مندالو شیت و په که و توو مالیان مه بوو، نه بی له مالی خویان به خیتو بکرین، هر وه ما نه گهر مندال بلوغی بوو و کاری دهست نه که و توو هزاریش بوو، واجبه به خیتو بکرئی، خوی گوره فرموده تی: ﴿إِنِ ارْتَضَىٰ لَكُمْ مَوْلًىٰ فَارْزُقُوهُنَّ أَجْرَهُنَّ﴾ نه گهر

وَتَفَقَهُ الرَّقِيقَ وَالْبَهَائِمَ وَاجِبَةً، وَلَا يُكَلَّفُونَ مِنَ الْعَمَلِ مَا لَا يُطِيقُونَ.
وَتَفَقَهُ الزُّوجَةَ الْمُمْكِنَةَ مِنْ نَفْسِهَا وَاجِبَةً،

نافره تان شیریان دایه منداله کانتان، نیو هس کریمان بدهن. واته: چونکه نهرکی به خیتوکردنی مندالتان له سهر خوتانه.

﴿ناگاداری﴾: هتا باوک و باپیره توانای به خیتوکردنی مندالتان ههبن، له سهر دایک واجب نابن، به لام کوپو کیژ نه بی به هاویه شی باوک و دایکو باپیره و داپیره به خیتو بکه ن: به گویره میرات و هرگرتن، جا هتا کوپو کیژ نه وه کان توانای به خیتوکردنی باوکیان ههبن، له سهر باوکی و باپیره واجب نابن، وه هتا کوپو کیژ توانایان ههبن، له سهر نه وه کان واجب نابن.

ئینجا بزانه: مه به ست له به خیتوکردنی نه و دوو تیره یه نه مه یه: به خیتوکه ره که به تیری خواردن و پیخور بداو جلو به رگو شوینی خوتنو دانیشنن دابین بکاو کریمی پزیشکو دهرمان بدا.

﴿ناگاداری﴾: جگه له و دوو تیره ی باسمان کردن، به خیتوکردنی هیچ خزمیکی تر واجب نیه. به لام له مه زه بی نیمامی (حنفی) دا: به خیتوکردنی هه موو خزمیکی مه هرهم واجب. (وَتَفَقَهُ الرَّقِيقَ) به خیتوکردنی کویله به و شیوه ی باسمان کرد (وَالْبَهَائِمَ) وه به خیتوکردنی نازهل (وَاجِبَةً) واجب له سهر خاوه ن کویله و خاوه ن نازهل، واته: نه گهر خاوه نه کانیان به خیتویان نه کا، (قازی) فرمانیان نه داتن: که نازهل له که و کویله که: یان بفروشن، یان کویله که نازاد بکاو، نازهل له که ش سهر بیری نه گهر گزشتی بخوری.

(وَلَا يُكَلَّفُونَ) دروست نیه بخیرته سهر شانی کویله و نازهل (مِنَ الْعَمَلِ مَا) کاریکی وا (لَا يُطِيقُونَ) که توانایان نیه ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: لِلْمَمْلُوكِ طَعَامُهُ وَكِسْوَتُهُ وَلَا يُكَلَّفُ مِنَ الْعَمَلِ إِلَّا مَا يُطِيقُ﴾ رواه مسلم، پیغه مبه رﷺ: فرموی: کویله نه بی خواردن و به رگی بدریتی و ته نها نه و کاره ی پی ی بکری، که توانای هه یه.

﴿بای به خیتوکردنی ژن﴾

(وَتَفَقَهُ الزُّوجَةَ) به خیتوکردنی نه و ژنه ی (الْمُمْكِنَةَ مِنْ نَفْسِهَا) که به ته واری خوی نه خاته ژیر ده ست لاتی میرده که ی (وَاجِبَةً) واجب له سهر میرده که ی، واته: هر کاتیک نافره ته که به میردی خوی گوت: من نامادهم خوم نه دمه به رده ستی تو. نه و نافره ته به خیتوکردنی نه که ویته سهر میرده که ی، هر چه ند میرده که ش مندال بن، یان شیت بن، یان توانای جیماعکردنی نه بن ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: وَلَهُنَّ عَلَيْكُمْ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾ أخرجه مسلم، پیغه مبه رﷺ: فرموی: ژنه کانتان مافی خواردن و به رگکردنیان له سهر نیوه یه.

وَهِيَ مُقَدَّرَةٌ: فَإِنْ كَانَ الزَّوْجُ مُوسِرًا فَمُدَّانِ مِنْ غَالِبِ قُوَّتِهَا، وَيَجِبُ مِنَ الْأَذْمِ وَالْكَسْوَةِ مَا جَرَّتْ بِهِ الْعَادَةُ، وَإِنْ كَانَ مُعْسِرًا فَمُدٌّ مِنْ غَالِبِ قُوَّتِ الْبَلَدِ، وَمَا يَأْتِدُمُ بِهِ الْمُعْسِرُونَ وَيَكْسُونُهُ. وَإِنْ كَانَ مُتَوَسِّطًا فَمُدٌّ وَنِصْفٌ، وَمِنَ الْأَذْمِ وَالْكَسْوَةِ الْوَسْطُ،

﴿ناگاداری﴾: نهو نافرده تهی بچوکه و خوی له بهر جیماج ناگریی دروست نیه بدریته دهست میرده که ی. فینجا بزانه: بق واجیبوونی به ختیوکردنی ژن مەرجه سه ریه رشتکاری مندال و شیت: ژنه که یان بق وه ریگری، به لام نه گهر منداله که نزیکی بلوغبوونی کردبو، هر به خوی نه توانی ژنه که ی وه ریگری.

(وَهِيَ) به ختیوکردنی ژن (مُقَدَّرَةٌ) نه ندازه ی بق داندراوه: (فَإِنْ كَانَ الزَّوْجُ مُوسِرًا) نه گهر میرده که دهوله مند بوو (فَمُدَّانِ) نه بی هه موو پوژیک دوو مست خواردنی بداتی (مِنْ غَالِبِ قُوَّتِهَا) لهو جوړه ی که به زوری لهو شوینه نه یخون.

(وَيَجِبُ) ههروه ها واجبه له سه ر میرده که (مِنَ الْأَذْمِ) پیخوری شی بداتی: وه کو پونو خوی و گوشت و شیرو خورماو نهو جوړه شتانه، به گوپیره ی په ووشتی نهو شوینه و دهسته لاتی میرده که (وَالْكَسْوَةِ) ههروه ها جلو بهرگ واجبه له سه ر میرده که (مَا جَرَّتْ بِهِ الْعَادَةُ) به گوپیره ی نهو جوړه بهرگه ی خه لکی نهو شوینه به کاری نه هینو به گوپیره ی دهسته لاتی میرده که.

(وَإِنْ كَانَ مُعْسِرًا) وه نه گهر میرده که لاتو هه ژار بوو (فَمُدٌّ) به ک مست خواردنی له سه ره (مِنْ غَالِبِ قُوَّتِ الْبَلَدِ) لهو جوړه خواردنی خه لکی نهو شوینه به زوری نه یخون (وَمَا يَأْتِدُمُ بِهِ الْمُعْسِرُونَ) ههروه ها نهو جوړه پیخوره ی له سه ره: که لاتو هه ژاره کان نه یکه نه پیخور (وَيَكْسُونُهُ) نهو جوړه بهرگه ی له سه ره: که هه ژاره کان نه یکه نه بهرگ، خوی گه وده فرموویته ی: ﴿لِيُنْفِقَ ذُو سَعَةٍ مِنْ سَعَتِهِ وَمَنْ قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيُفِيقْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ﴾ نهو که سه ی زوری هه یه با به گوپیره ی هه بوونی خوی نه رکی به ختیوکردن بدا، به لام نهو که سه ی که می هه یه، خوا چهن دی داوه تی با بهو نه ندازه یه نه رکی به ختیوکردن بدا.

(وَإِنْ كَانَ مُتَوَسِّطًا) نه گهر میرده که ناوه نجی بوو: نه هه ژار بوو، نه دهوله مند (فَمُدٌّ وَنِصْفٌ) مست و نیویک خواردنی له سه ره (وَمِنَ الْأَذْمِ) وه له پیخور (وَالْكَسْوَةِ) وه له جلو بهرگ (الْوَسْطُ) ناوه نجی له سه ره.

﴿ناگاداری﴾: میرد له سه ری واجبه ژنه که ی له شوینیک نیشته جی بکا: که له ژنه که بوه شیته وهو، واجبه: که لوپه لی خه وتنو چیشت لی تانو پاکو خاویتی و ناوه ی تانی بق دابین بکا، به لام کریی ده رمان و پزیشک له سه ر میرده که واجب نیه.

فینجا بزانه: نه گهر ژنه که له گه ل میرده که ی به یکه وه خواردنیان نه خورلد وه که په ووشتی نیستا وه هایه - نهو نه بیته به ختیوکردن و نهو یاسایه ی باسمان کرد په فتاری پی ناگری.

وَإِنْ كَانَتْ مَمْنَنْ يُخْدَمُ مِثْلَهَا فَعَلَيْهِ إِخْدَامُهَا.
وَإِنْ أَعْسَرَ بِنَفَقَتِهَا فَلَهَا فَسْخُ النِّكَاحِ، وَكَذَلِكَ إِنْ أَعْسَرَ بِالصَّدَاقِ قَبْلَ الدُّخُولِ.

(وَإِنْ كَانَتْ مَمْنَنْ) نه گهر ژنه که له و جوړه نافرته تانه بوو: که (يُخْدَمُ مِثْلَهَا) هاوويته کانی وئ خزمهت نه کران، له بهر نه وهی له گه وره ماله ناوداره کان بوو (فَعَلَيْهِ) واجبه له سهر ميره ده که (إِخْدَامُهَا) نافرته تیکي خزمه تکاری بڼ بگریو هر چه ند ميره ده که ش هر ژار بڼ، خوی گه وره فرمویه تی: ﴿وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾ واته: به باشی هاوسه ریتی له گه ل ژنه کانتان بکن

﴿بِاسِي نَه تَوَانِي بِي خِيُو كَرْدِي ژَن﴾

(وَإِنْ أَعْسَرَ بِنَفَقَتِهَا) نه گهر ميره هيچي نه بو ژنه که ی پڼ به خيو بکاو جلو به رگی بڼ بکړي، نه وه تيبيني نه کړي: نه گهر نافرته ته که خوی پاگرتو به جوړيک خوی پڼ به خيو کرا، نه وه گشتی له سهر ميره ده که ی نه بيته قهرز.

به لام نه گهر خوی پڼ پرانه گيرا، نه وه (فَلَهَا) بوی دروسته (فَسْخُ النِّكَاحِ) ماره برين هه لېوه شينيتته وه له لای (قازی) ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: فِي الرَّجُلِ الَّذِي لَا يَجِدُ مَا يُنْفِقُ عَلَى زَوْجَتِهِ، قَالَ: يُفْرَقُ بَيْنَهُمَا﴾ أخرجہ الدارقطني والبيهقي، پتفه مبرر ﷺ ده رباره ی نه و که سه ی هيچي نيه ژنه که ی پڼ به خيو بکا، فرمویه تی: لَيْك جيا نه کړتته وه.

﴿نَاگاداري﴾: نه گهر ميره مالی هه بوو ژنه که ی به خيو بکا، به لام به رقه کاری به خيو نه نه کرد، نه وه ژنه که ی ناتوانی ماره برينه که هه لېوه شينيتته وه، که او بوو: نه و به خيو کرده له سهر ميره ده که نه بيته قهرزو، (قازی) لای نه ستيني، به لام زور له زانایانی نايینی نه و فرموده یان هه لېوژار دوه: نه گهر ميره ده که ی ون بوو و نه نه توانرا نه رگی به خيو کرده ی لوه ريگری، ژنه که ی نه توانی ماره برين هه لېوه شينيتته وه له لای (قازی).

(وَكَذَلِكَ) هه روه ها ژنه که بوی دروسته ماره برين هه لېوه شينيتته وه (إِنْ أَعْسَرَ بِالصَّدَاقِ) نه گهر ميره ده که ی توانای ماره ی دانی نه بڼ (قَبْلَ الدُّخُولِ) پيش نه وه ی جيماعی له گه ل بکا، واته: نه گهر ژنه که ريگای داو جيماعی له گه ل کرد، نه و کاته بوی دروست نيه ماره برينه که هه لېوه شينيتته وه.

﴿نَاگاداري﴾: ژنه که بوی دروسته خوی ته سلیمی ميره ده که ی نه کا تا ماره ی نه داتن، به و مرجه ی قهرز نه بڼ، جا نه گهر بووه کيشه یان، نه بی ميره ده که ماره بيه که له لای پياوړيکي دادپه روه ر دابنڼ، نينجا ژنه که ش خوی ته سلیمی ميره ده که بکاو دادپه روه ر که ش ماره بيه که بداته ژنه که.

(فَصَلِّ) وَإِذَا فَارَقَ الرَّجُلُ زَوْجَتَهُ وَلَهُ مِنْهَا وَلَدٌ فَهِيَ أَحَقُّ بِحَضَائِكِهِ إِلَى سَبْعِ سِنِينَ، ثُمَّ يُخَيَّرُ بَيْنَ أَبِيئِهِمَا فَأَيُّهُمَا اخْتَارَ سَلَّمَ إِلَيْهِ،

﴿فصل: له باسی (حضائتہ)﴾

واته: پاراستنو په روره رده کړدنی مندال: به و جوړه ی که بیسورئو جلو بهرگی بشورئو بیخاته بیسکه و بیخه وینئو له هه موو زیانک بیپارینئو.

(وَإِذَا فَارَقَ الرَّجُلُ) هر کاتیک میزد جیا بډوه (زَوْجَتَهُ) له ژنی خوئی: به هوی مردن، یان به هوی ته لاهدان، یان به هوی مه لوه شانده وهی ماره برین (وَلَهُ مِنْهَا وَلَدٌ) نو میترده له وژنه مندالیکي هه بوو (فَهِيَ) ژنه که ی (أَحَقُّ) زیاتر مانی هه یه (بِحَضَائِكِهِ) که منداله که ی بدرتته ده ست و په روره رده ی بکا (إِلَى سَبْعِ سِنِينَ) تا ته مه نی منداله که نه بیته حهفت سالان، واته: تا چا که و خراپه لیک جیا نه کاته وه، چونکه دایک دلسوزتره بو منداله که ی ﴿عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَتْ امْرَأَةٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ إِنَّ ابْنِي هَذَا طَلَّقَنِي أَبُوهُ فَأَرَادَ أَنْ يَنْزِعَهُ مِنِّي، فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَلْتِ أَحَقُّ بِهِ مَا لَمْ تُنْكِحِي﴾ رواه أحمد، نافرته تیک گوتی: باوکی نه م منداله م منی ته لاق دلوو نه یه وئ منداله که م لوه ریگریته وه؟ پیغه مبه رﷺ فرمووی: تو بو وهرگرتنی مافت زیاتره و له پیشتری تا میردیکي تر ناکه ی.

﴿ناگاداری﴾: نه گهر دایک نه بو، نو کاته دایکی دایکو به سره وه تر مافیان زیاتره، ئینجا باوکی منداله که، ئینجا دایکی باوکو به سره وه تر، ئینجا باوکی باوکو به سره وه تر، ئینجا دایکی باوکی باوک، ئینجا خوشکی منداله که، ئینجا خوشکی دایکی، ئینجا کیژی خوشک، ئینجا کیژی برای، ئینجا خوشکی باوکی.

(ثُمَّ) ئینجا که منداله که چا که و خراپه ی لیک جیا کرده وه (يُخَيَّرُ) نه کړتته سرپشک (بَيْنَ أَبِيئِهِ) له نیوان دایکو باوکی (فَأَيُّهُمَا اخْتَارَ) هر کامیانی هه لبرلارد (سَلَّمَ إِلَيْهِ) نه بدرتته ده ستی ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِفُلَانٍ: يَا غُلَامُ هَذَا أَبُوكَ وَهَذِهِ أُمُّكَ فَخُذْ بِيَدِ أَيْهِمَا شِئْتَ. فَأَخَذَ بِيَدِ أُمِّهِ فَأُطْلِقَتْ بِهِ﴾ رواه اصحاب السنن، پیغه مبه رﷺ مندالیکي کرده سرپشکو پئی فرموو: نه مه باوکتته و نه مه ش دایکته له گه ل کامیان پیت خوشه ده ستی بگره. منداله که ش ده ستی دایکی گرتو دایکه که ش له گه ل خو یا بردی.

﴿ناگاداری﴾: دایکی منداله که کړئ ی په روره رده کړدن و به خپو کړدنی منداله که له و که سه و رده کړئ: که نه رکي به خپو کړدنی منداله که ی له سره.

جا بزانه: واجبه دایک فرچک بداته منداله که ی، ئینجا نه گهر ویستی به خوئی شیر ی بداتئ، نه وه باشه و له هه موو که سیک له پیشتره و نه توانئ کړئ ی شیردانیش وهریگری، جا نه گهر دایکه که شیر ی هه بوو و نه یدا منداله که ی، نه وه مانی په روره رده کړدنیشی نامینئ، به لام نه گهر هر شیر ی تئ دا نه بو، مانی هر نه مینئ و له لایه کی تر شیر ی نه بدرتته.

وَشَرَايِطُ الْحَضَانَةِ سَبْعَةٌ: الْعَقْلُ، وَالْحُرِّيَّةُ، وَالذِّينُ، وَالْعِفَّةُ،
وَالْأَمَانَةُ، وَالْإِقَامَةُ، وَالْخُلُوعُ مِنْ زَوْجٍ. فَإِنْ اخْتَلَّ شَرْطٌ مِنْهَا سَقَطَتْ.
(كِتَابُ الْجِنَايَاتِ)

ثینجا بزانه: دروسته دایکو باوکی منداله که قسه یان بکه نه یه کو پیش ته و ابو بونی دوو
سال منداله که له شیر بیچین، بهو مهرجه ی زیان به منداله که نهگا، نهگه ر نا: نه بی دوو
سالی بو ته و او بکرین.

(وَشَرَايِطُ الْحَضَانَةِ) مهرجه کانی نهو که سه ی مندالی نه دریتته ده ست بو په روه ده کردن
(سَبْعٌ) هفت مهرجن: (الْعَقْلُ) یه که م: عه قلی هه بی، واته: شیت مانی په روه ده کردن
مندالی نیه. (وَالْحُرِّيَّةُ) دووهم: نازاد بین، کویله مانی نیه. (وَالذِّينُ) سی یهم: موسولمان
بین، واته: کافر نابین موسولمان په روه ده بکا، خوی گوره فهرموویه تی: ﴿وَلَنْ يَجْعَلَ
اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا﴾ خوی گوره هیچ ریگی نه داوه ته کافره کان که
سه ری رشتی موسولمانان بکه ن به هیچ شیوه یه ک.

(وَالْعِفَّةُ) چوارهم: داوینپاک بین. (وَالْأَمَانَةُ) پینجه م: ده ست پاکو ره ووشت پاک بین، واته:
مرؤفی خائینو به دره ووشت نابین مندال په روه ده بکا. (وَالْإِقَامَةُ) شه شهم: نیشته جین بین
لهو شویتنه منداله کی لیبه. (وَالْخُلُوعُ مِنْ زَوْجٍ) هفتم: نهو نافرته تی مندال په روه ده
نه کا بین میرد بین. به لام: نهگه میرد به مامی منداله که، یان به کوره مامی بکا، مانی هر
نه میتنی (فَإِنْ اخْتَلَّ شَرْطٌ مِنْهَا) جا نهگه ره لهو هفتانه مهرجیک ناته و او بوو (سَقَطَتْ) مانی
په روه ده کردن نامیتنی.

﴿پاشکوکو﴾: خزمه نیرینه کان مانی په روه ده کردن یان هیه به گویره ی نهو ریزه ی له
میراتدا باسما ن کرد، به لام نهگه ره له ریزی نهو نیرینه یه نافرته تی هه بوو، نهو کاته
نافرته ته که له پیشره .

* * *

﴿كِتَابُ الْجِنَايَاتِ: نُهَمُ پَهْرَتُووَكِه بَاسِي تَاوَانِهْ كَان نُهْ كَا﴾

به هژی له ناویردنی گیانی ناده میزادیک، یان یه کیک له نه ندامه کانی له شی، یان
بریندار کردن.

ثینجا بزانه: کوشتنی به ناهق - له دوی کافریون - له گشت گونا میکی تر که وره تره،
جا مه به ست به کوشتنی به ناهق نهو جوړه کوشتنه یه: که یاسای نیسلام ریگای نه دا،
که و ابوو: کوشتنی کافری په یمان له گه لکرو - وه کو کوشتنی موسولمان - له گونا مه
که وره کانه، به لام کوشتنی موسولمان گونا می که وره تره ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ

الْقَتْلُ عَلَى ثَلَاثَةِ أَضْرُبٍ: عَمْدٌ مَخْضٌ، وَخَطَأٌ مَخْضٌ، وَعَمْدٌ خَطَأٌ، فَالْعَمْدُ الْمَخْضُ: هُوَ أَنْ يَعْمَدَ إِلَى ضَرْبِهِ بِمَا يَقْتُلُ غَالِبًا وَيَقْصِدُ قَتْلَهُ بِذَلِكَ، فَيَجِبُ الْقَوْدُ عَلَيْهِ، فَإِنْ عَفَا عَنْهُ وَجَبَتْ دِيَةٌ مُقْلَطَةٌ حَالَةً فِي مَالِ الْقَاتِلِ وَالْخَطَأُ الْمَخْضُ: أَنْ يَرْمِيَ إِلَى شَيْءٍ فَيُصِيبَ رَجُلًا فَيَقْتُلُهُ،

النَّبِيُّ ﷺ: اجْتَنِبُوا السَّبْعَ الْمُتَوَبِّحَاتِ. قَالُوا: وَمَا هُنَّ؟ قَالَ الشُّرْكُ بِاللَّهِ وَالسَّحَرُ وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَكْلُ الرِّبَا وَأَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ وَالتَّوَلَّى يَوْمَ الزَّحْفِ وَقَذْفُ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ ﴿رواه الشيخان، يفتحه مبهراً﴾ فهِرْمُوسِي: خُوتَانُ لَهُ حَفَتٌ كُوناها نَه بپاريزن كه له ناوتان نه بن، يه كه م: كافريون. دووم: سيحمر. سي يه م: كوشتنى به نامه ق. چوارهم: پييا خواردن. پينجه م: مال خواردنى يه تيم. شه شه م: هه لاتن له كاتى پويوه پوو بوونه وهى نوژمنى ثابيني. هه فته م: بوختان كردن به نافرته تانى داويناك و ثيماندار.

(الْقَتْلُ) كوشتن (عَلَى ثَلَاثَةِ أَضْرُبٍ) سنى جوړه (عَمْدٌ مَخْضٌ) يه كه م: كوشتنى به قه سدى به. (وَخَطَأٌ مَخْضٌ) دووم: كوشتنى به هه له به. (وَعَمْدٌ خَطَأٌ) سي يه م: كوشتنى به هه له ي وينه ي به قه سدى به:

۱- (فَالْعَمْدُ الْمَخْضُ) كوشتنى به قه سدى (هُوَ) نه مه به: (أَنْ يَعْمَدَ إِلَى ضَرْبِهِ) به قه سدى له ناده ميزاده كه بدا (بِمَا) به شتيكى وهما (يَقْتُلُ غَالِبًا) كه به زورى گيانله بهر بكوژئ: وه كو تغه نگو خه نجه رو به ردى گوره و زهر دهر خوارددان و خنكاندنو وه جوړه شتانه (وَيَقْصِدُ قَتْلَهُ) وه مه به ستيشى كوشتنى وي بين (بِذَلِكَ) به و ليدانه (فَيَجِبُ) جا به م جوړه كوشتنه واجب نه بين (الْقَوْدُ) كوشتنه وهى له توله (عَلَيْهِ) له سهر مرو فكوژده كه، واته: نه وهى كوشتنه كه ي كروه، خواى گوره فهرموويه تى: ﴿كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلِ﴾ نووسراوه له سهر نيوه: كوشتنى له توله ي كوژلوه كان.

ثينجا بزانه: نابى نافرته تى ناس بكوژئ له توله، تا منداله كه ي دانه نى. (فَإِنْ عَفَا عَنْهُ) جا نه كه ر خاوه ن مافى توله وه رگر له تاوانباره كه خوش بوو (وَجَبَتْ بِيَتَهُ) واجب نه بين له جياتى كوشتنه وه: خوينا نتيكى (مُقْلَطَةٌ) نه ستور (حَالَةً) ده ست به جى (فِي مَالِ الْقَاتِلِ) له مالى مرو فكوژده كه، خواى گوره فهرموويه تى: ﴿لَمَنْ عَفِيَ لَهُ مِنْ أَخِيهِ شَيْءٌ فَأَبَاغَ بِالْمَعْرُوفِ وَأَدَاءَ إِلَيْهِ يَأْخَسَانِ﴾ هه ر كه سيك لى ي بوردرلو واز له كوشتنه وهى هيندرا، با خاوه ن مافه كه به نه ندرزه ي شهرخ خوينه كه وه ريگرئ و خوينا دهره كه ش به زووترين كات خوينه كه بدا.

۲- (وَالْخَطَأُ الْمَخْضُ) كوشتنى به هه له نه مه به: (أَنْ يَرْمِيَ إِلَى شَيْءٍ) شتيك به اوئى بولاى شتيكى تر (فَيُصِيبُ رَجُلًا) ثينجا به ناده ميزالتيكى تر بكوئ، كه مه به ستى نه بوه (فَيَقْتُلُهُ) جا

فَلَا قَوْلَ عَلَيْهِ، بَلْ تَجِبُ دِيَةٌ مُخَفَّفَةٌ عَلَى الْعَاقِلَةِ مُؤَجَّلَةٌ فِي ثَلَاثِ سَنِينَ.
وَعَمْدُ الْخَطِّ أَنْ يَقْصِدَ ضَرْبَهُ بِمَا لَا يَقْتُلُ غَالِبًا فَيَمُوتَ، فَلَا قَوْلَ عَلَيْهِ،
بَلْ تَجِبُ دِيَةٌ مُقْلَطَةٌ عَلَى الْعَاقِلَةِ مُؤَجَّلَةٌ فِي ثَلَاثِ سَنِينَ.

بهو شته ناده میزاده که بکوژی، بؤ وینه: نه گهر تفهنگیک بهاوئی به رهو نازه لیک، جا به ناده میزادیک بکهوئی، یان بیهوئی نازاد بکوژی و گولله که به نهوزاد کهوتو کوشتی، یان به سولری نو تو رمویل نه ریشتو به کیکی کوشت که نهینه دی، نهوه گشتی کوشتی به هله به.

که و ابوو: (فَلَا قَوْلَ عَلَيْهِ) کوشتی له تولی له سر نیه، واته: نهو که سهی به کیکی تر به هله نه کوژی دروست نیه له تولی بکوژیته وه (بَلْ تَجِبُ دِيَةٌ مُخَفَّفَةٌ) به لکو خوینیکی سووک واجب نه بی (عَلَى الْعَاقِلَةِ) خوینه کهش له سر خزمه کانی مرؤفکوزه که به، له سر خوی نیه (مُؤَجَّلَةٌ) خویندانه کهش ماوهی بؤ داندراوه (فِي ثَلَاثِ سَنِينَ) به ماوهی سن سالان بیدهن، خوی که وره فرموویته: ﴿وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَاً فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةً وَدِيَةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَىٰ أَهْلِهِ﴾ هر که سیک موسولمانیک به هله بکوژی، نه بی کویله به کی موسولمان نازاد بکاو خوینیش بدریته خزمه کانی کوژراوه که. واته: دروست نیه له تولی بکوژی.

۳- (وَعَمْدُ الْخَطِّ) کوشتی به هلهی وینهی به قه سدی نه مه به: (أَنْ يَقْصِدَ ضَرْبَهُ) مه بهستی لیدانی ناده میزاده که بین (بِمَا لَا يَقْتُلُ غَالِبًا) به شتیکی وه ها که به زدی و این ناده میزادی پی نه کوژی: وه ک لیدانی به گرجان و به ردی بچووک و شاپ لیدان و نهو جورده شتانه (فَيَمُوتُ) نینجا- به و لیدانه- ناده میزاده که بمری (فَلَا قَوْلَ عَلَيْهِ) نه مهش کوشتنه وهی له تولی له سر نیه، واته: دروست نیه له تولی نهو کوشتنه بی کوژن (بَلْ تَجِبُ دِيَةٌ مُقْلَطَةٌ) به لکو لهو کوشتنهش خوینیکی نه ستور واجب نه بی (عَلَى الْعَاقِلَةِ) خوینه کهش له سر خزمه کانی مرؤفکوزه که به، له سر خوی نیه (مُؤَجَّلَةٌ) ماوهی بؤ داندراوه (فِي ثَلَاثِ سَنِينَ) که به سن سالان بیدهن ﴿عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ﴾: عَنْ النَّبِيِّ ﷺ: عَقْلٌ شَبْهُ الْعَمْدِ مُقْلَطٌ مِثْلُ عَقْلِ الْعَمْدِ، وَلَا يَقْتُلُ صَاحِبَهُ﴾ رواه أحمد و ابوداود، پیغه مبر ﷺ فرمووی: خوینی کوشتی وینهی به قه سدی وه کو خوینی کوشتی به قه سدی نه ستور، به لام نابی مرؤفکوزه که بکوژی له تولی.

که و ابوو: ته نها نهو که سهی به قه سدی به کیکی نه کوژی، دروسته له تولی بی کوژنه وه، له نوو جورده که ی تر دروست نیه بی کوژنه وه، به لکو خوینی کوژراوه که وه نه گیرئی.

﴿پاشکوک﴾: بریندر کردنی ناده میزادو لیکردنه وهی به کیکی له نه ندانه کانی- وه کو کوشتن- نهو سن جوردهی هه نه: به قه سدی، به هله، وینهی به قه سدی. وه توله وه رگرتنه وه ته نها له جوردهی به قه سدی دا دروسته، له نوو به شه که ی تر خوین نه درئی.

وَشَرَائِطُ وُجُوبِ الْقصاصِ أَرْبَعَةٌ: أَنْ يَكُونَ الْقَاتِلُ بِالْغَا، عَاقِلًا، وَأَنْ لَا يَكُونَ وَالِدًا
لِلْمَقْتُولِ، وَأَنْ لَا يَكُونَ الْمَقْتُولُ أَنْقَصَ مِنَ الْقَاتِلِ بِكُفْرِ أَوْرُقٍ.

ئینجا بزانه: مه بهست به خزمه کانی مرؤفکوزه که خزمی نیرینهی میرانگره-جگه له باوکو باپیره و کوپو نه وه-به و مەرجهی نه و خزمه هه ژار نه بیرو مندال نه بیرو شیت نه بی، جا نه گەر خزمی نه بو، یان نه یانتوانی خویننه که به ته لوی بدن، ئه بی (بیئ المال) خویننه که بدا، جا نه گەر نه بو، ئه بی مرؤفکوزه که به خوی هه موو خویننه که بدا.

﴿بِاسِي مەرجه کانی کوشتنی له تۆله﴾

(وَشَرَائِطُ وُجُوبِ الْقصاصِ) مەرجه کانی واجیبوونی کوشتنی له تۆله (أَرْبَعَةٌ) چوارن: یه کهم: (أَنْ يَكُونَ الْقَاتِلُ بِالْغَا) مرؤفکوزه که بلوغی بوین.

دووه م: (عَاقِلًا) عه قلی هه بی، واته: مندالو شیت نه گەر که سیکیان به قه سدی کوشت دروست نیه له تۆله بکوژینه وه، به لکو ئه بی خوینی کوشتن له مالی نه وان بدری ﴿عَنْ عائشةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا: رُفِعَ الْقَلَمُ عَنْ ثَلَاثَةٍ: عَنِ الثَّامِمِ حَتَّى يَسْتَقِظَ، وَعَنِ الصَّغِيرِ حَتَّى يَكْبُرَ، وَعَنِ الْمَجْنُونِ حَتَّى يَعْقِلَ﴾ رواه أحمد، پیغه مبه رﷺ فه رمووی: سن کس نووسینی تاوانیان له سه ر نیه: خه وتوو، مندال، شیت.

سسی یه م: (وَأَلَّا يَكُونَ وَالِدًا لِلْمَقْتُولِ) نابی مرؤفکوزه که دایکو باوکی کوژلوه که بی ﴿عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا يَفْسَادُ الْوَالِدُ بِالْوَالِدِ﴾ رواه البيهقي، پیغه مبه رﷺ فه رمووی: باوکو باپیره و دایکو داپیره له تۆله ی کوپو کیژی خویان ناکوژین.

که وابوو: نه گەر دایک، یان باوک مندالی خویان بکوژن، خوینیان نه که ویته سه ر بۆ میرانگره کانی کوژلوه که، به لام نه گەر کوپو کیژ دایکی خویان، یان باوکی خویان بکوژن، یان خزمیک خزمیکی تر بکوژی، نه وان-گشتیان-دروسته له تۆله یه کتری بکوژین.

چواره م: (وَأَلَّا يَكُونَ الْمَقْتُولُ) نابی کوژلوه که (أَنْقَصَ مِنَ الْقَاتِلِ) که متر بی له پله ی مرؤفکوزه که (بِكُفْرِ) به هوی کافری (أَوْرُقٍ) یان به هوی کویله یی، که واته: نه گەر موسولمانیک کافرکی په یمان له گه لکرو بکوژی، یان کویله یه ک بکوژی، دروست نیه له تۆله بیکوژن، چونکه مرؤفکوزه که و کوژلوه که یه کسان نینه.

هه ره ها مەرجه نه بی کوژلوه که ریزی هه بی له ئیسلامدلو خوینی به فیرو نه درایی، که وابوو: نه گەر که سیک ریکریک، یان موسولمانیکی کافریوو، یان زیناکه ریکی وه ها: که ژنی هیتابی، یان زۆدراریکی مێرشکه ر بکوژی، نه وه نه تۆله ی له سه ره وه نه خوینی له سه ره ﴿عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا يُقْتَلُ مُسْلِمٌ بِكَافِرٍ﴾ رواه البخاري، پیغه مبه رﷺ فه رمووی: نابی موسولمان له تۆله ی کافر بکوژی.

وَتَقْتُلُ الْجَمَاعَةَ بِالْوَاحِدِ، وَكُلُّ شَخْصَيْنِ جَرَى الْقِصَاصُ بَيْنَهُمَا فِي النَّفْسِ يَجْرَى بَيْنَهُمَا فِي الْأَطْرَافِ، وَشَرَائِطُ وَجُوبِ الْقِصَاصِ فِي الْأَطْرَافِ - بَعْدَ الشَّرَائِطِ الْمَذْكُورَةِ - اِثْنَانِ:

﴿ناگاداری﴾: پیاو و نافرهت هه ربووکیان له کوشتندا به کسانن، واته: له تۆله ی به کتری نه کوژدین ﴿عَنْ عَمْرٍو بْنِ حَزْمٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ الرَّجُلَ يُقْتَلُ بِالْمَرْأَةِ﴾ أخرجه ابوداود وغيره، پیغه مبه رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: فهرمووی: پیاو له تۆله ی نافرهت نه کوژدی.

(وَتَقْتُلُ الْجَمَاعَةَ بِالْوَاحِدِ) کومه لیک له تۆله ی به ک کسه نه کوژدین، که به تیگرایسی کوشتیوانه، وه که به یه که وه لئی بدهن تا دهمری، یان به یه که وه له بلندی فهری بدهنه خواره وه، یان بیخه نه ناو ناگر، یان ناو ده ریا، یان شاهیدی به درۆ له سه ر بدهن و به هوی شاهیدی به کوژدی ﴿عَنْ ابْنِ الْمُسَيَّبِ: أَنَّ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَتَلَ خَمْسَةَ أَوْ سَبْعَةَ بَرَجُلٍ قَتَلُوهُ غِيلَةً﴾ رواه الإمام مالك، نیمامی (عمر) - خا لئی دانی بن پینج، یان هفت کسه له تۆله ی پیاویک کوشتن، که به فیل کوشتیوان.

ئینجا بزانه: نه گهر به کیک هه ره شه له یه کیکی تر بکاو لئی بدلو بلئی: نه گهر فلان نه کوژی، من - ئیستا - تو نه کوژم. نه ویش له ترسان کوشتی، نه وه نه بی هه ربووکیان - واته: زۆرداره که و زۆر لیکاره که - له تۆله ی کوژلوه که بکوژدین.

﴿ناگاداری﴾: نه گهر به کیک کومه لیک بکوژی، نه وه له تۆله ی به کیکیان نه کوژی، خوینی نه وانی تریشی لئی وه ره نه گهری.

ئینجا بزانه: تا وانکاره که به کام شیوه و به کام نامیر کوشتنه که ی کرپوه، نه بی هه ره و شیوه یه و به نامیره بکوژیتته وه.

به لام نه گهر نه و جۆره ی نه و کوشتنی پین کرپوه، له شه رعدا حه رام بوو: وه کو زینا، نه وه نه بی به شمشیر بکوژدی.

﴿بِاسِي تَوْلِي نُه نَدَامَه كَان﴾

(وَكُلُّ شَخْصَيْنِ) هه ربو که سیك (جَرَى الْقِصَاصُ بَيْنَهُمَا) که تۆله له نئیواناندا هه بی (بِاسِي النَّفْسِ) له کوشتندا (يَجْرَى بَيْنَهُمَا) تۆله له نئیواناندا هه یه (فِي الْأَطْرَافِ) له لابرینی نه ندامیکی به کتر، واته: هه ره که سیك دروست بی: له تۆله ی کوشتنی به کیکی تر بکوژدی، دروستیسه: له تۆله ی لابرینی به کیک له نه ندامه کان هه مان نه ندامی لیکریتته وه.

(وَشَرَائِطُ وَجُوبِ الْقِصَاصِ) هه ره که کانی واجبیوونی تۆله وه رگرتن (فِي الْأَطْرَافِ) له نه ندامه کانی له شدا (بَعْدَ الشَّرَائِطِ الْمَذْكُورَةِ) له نوای نه و چوار هه رجانه ی باسمان کردن، که گوتمان: بالغ بی و عاقل بی و نابین دایک و باوکی کوژلوه که بی و نابین کوژلوه که پله ی نزمتر بی. (اِثْنَانِ) دوو هه رجی تریش پیویستن:

الإشتراك في الإسم الخاص: الأيمن باليمين، والأيسر باليسر، وأن لا يكون بأحد الطرفين شللاً. وكل عضو أخذ من مفصل فيه القصاص، ولا قصاص في الجروح إلا في الموضحة.

یهکهم: (الإشتراك في الإسم الخاص) هه ربوو نه ندامه کانی تاوانکاره که و ستم لیکرلوه که وه کو یه ک بن له ناوی تاییه تی دا، به م جوره: (الأيمن باليمين) نه ندامه کانی پاسته له توله ی نه ندامه کانی پاسته لیته کریته وه (واليسر باليسر) چه په ش له توله ی چه په لیته کریته وه، واته: دهستی پاسته له توله ی دهستی پاسته، گوئی پاسته له توله ی گوئی پاسته... هتد. دووم: (وأن لا يكون بأحد الطرفين شللاً) نابی یه کیک له وه نه ندامانه ووشکو بین کار بوی، که و ابوو: دروست نیه دهستی کی ساغ له توله ی دهستی کی شه له په ته ی بین کار لی کریته وه، به لام به پیچه وانوه دروسته، به و مەرجه ی مه ترسی مردنی تاوانکاره که نه بن.

(وكل عضو) هه نه ندامیک (أخذ من مفصل) له جو مگه دا لی کرابیته وه (فیه القصاص) توله ی مه یه و نه بی نه ندامی تاوانکاره ش له و جو مگه یه دا لی کریته وه، جا نه گه ر له هه نیشکدا لی کریته وه، نه وه له هه نیشکدا لی کریته وه، نه گه ر له گوزینک، یان له نه ژتوه بوو، نه وه له گوزینک، یان له نه ژتودا لی کریته وه.

جا بزانه: نه گه ر نه و مرفه ی بریندار کرابو، یان نه ندامیکی لی کرابیته وه، پاش ماوه یه ک به هوی نه و برینه مرد، نه وه دروسته تاوانکاره که له توله ی بکوژی، به لام نه گه ر نه ندامیکی تاوانکاره که یان له توله ی یه کیک تر لی کرده وه و مرد، نه وه خوینی به فیر نه روا.

(ولا قصاص في الجروح) توله وه رگرتنه وه دروست نیه له بریندار کردن و نیسقان شکاندن (إلا في الموضحة) ته نها له و برینه دا دروسته که نیسقانی له ناو گوزندا به دهر خستبن، جا له هه ر شوینی کی له ش بن، دروسته به و نه ندازه یه بریندار بکریته وه، به لام شکاندنی نیسقان توله ی نیه، به لکو (قازی) خوینی کی بۆ دانه نی.

﴿پاشکۆ﴾: مافی کوشتنی له توله: بۆ گشت میراتگره کانه، واته: نه و خزمه ی میراتگر نیه، هیچ مافی نیه، که و ابوو: نه گه ر له ناو نه و میراتگرانه دا مندال، یان شیت هه بوو، یان یه کیکیان ناماده نه بوو، دروست نیه نیستا تاوانکاره که بکوژی، به لکو به ند نه کری تا منداله که بلوغي نه بی و شیت چاک نه بیته وه و نه وی تریش ناماده نه بی و پایان وه رنه گیری: جا نه گه ر بریاری کوشتنیان دا، نه وه یه کیکیان له جیاتی گشتیان نه یکوژی، یان وه کیلیک نه گرن، به لام نه گه ر یه کیک له و میراتگرانه لی بیسوی، واجبه میراتگره کانی تریش لی بیورن، واته: دروست نیه بکوژی.

ئینجا بزانه: کوشتنی له توله نه بی به ئیزنی گه وره ی نه و شوینه بی، به لام نه گه ر گه وره له و شوینه دا نه بوو، یان توله ی بۆ وه رنه نه گرت، نه و کاته دروسته: به نه پنی بیکوژی له توله ی کوژلوه که ی خوی.

(فَصَلِّ) وَالذِّيَّةُ عَلَى ضَرَبَيْنِ: مُغْلَظَةٌ وَمُخَفَّفَةٌ، فَالْمُغْلَظَةُ مِائَةٌ مِنَ الْإِبِلِ: ثَلَاثُونَ حِقَّةً، وَثَلَاثُونَ جَذَعَةً، وَأَرْبَعُونَ خَلْفَةً فِي بَطُونِهَا أَوْلَادُهَا. وَالْمُخَفَّفَةُ مِائَةٌ مِنَ الْإِبِلِ: عِشْرُونَ حِقَّةً، وَعِشْرُونَ جَذَعَةً، وَعِشْرُونَ بَنَاتِ لَبُونٍ، وَعِشْرُونَ ابْنِ لَبُونٍ، وَعِشْرُونَ بَنَاتِ مَخَاضٍ. فَإِنْ عُدِمَتِ الْإِبِلُ أُثْقِلَ إِلَى قِيَمَتِهَا، وَقِيلَ: يُثَقَّلُ إِلَى أَلْفِ دِينَارٍ

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَاسِي (دِيَّة) خَوِينِي مَرُوْهُ كُوْزَاو وَهُ نَدَامِي لَهُ نَاوِيْرَاو﴾

(پیشہ کی)؛ ناشکرایہ تہنہا لہ کوشتنی بہ قہ سدی دا دروست بوو مروؤفکوڑہ کہ لہ تولہ بکوڑی، بہ لام سوننہ تہ میراتگرہ کانی کوڑاوہ کہ ئی بیورنو نہ یکوڑنو خوینی لہ وریگرن، جا نہ گہر خوینیشی لہ ورنہ گرن، زیاتر خیریان نہ گاتن، خوی گہ ورنہ فرموویہ تی: ﴿لَمَنْ عَقَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ﴾ ہر کہ سیک بیوری و پیک بی، پاداشتی وی لہ سہر خویہ.

ئیغجا بزانیہ: خوینی کوڑاوہ کہ - نہ گہر وریگرا - نہ بی لہ نیوان میراتگرہ کانی دا بہش بکری: بہ گویریہ میرات، واتہ: خزمہ کانی تر - کہ میراتگر نین - ہیج مافیان نیہ.

(وَالذِّيَّةُ) نُو خَوِينِي بِه هَرِي كُوشْتِنِ وَاجِبٌ نُهَبِي (عَلَى ضَرَبَيْنِ) نُو جَوْرَه (مُغْلَظَةً) يَه كَهَم: خَوِينِي نُه سَتُوْرَه. (وَمُخَفَّفَةً) دُووَهَم: خَوِينِي سُووَكَه:

۱- (فَالْمُغْلَظَةُ) خَوِينِي نُه سَتُوْر (مِائَةٌ مِنَ الْإِبِلِ) سَه دِ وُوشْتَرِي سِي بِه شَه: (ثَلَاثُونَ حِقَّةً) سِي وُوشْتَرِي مِي سِي سَالَهِيَه (وَتَلَاثُونَ جَذَعَةً) سِي وُوشْتَرِي مِي چَوَار سَالَهِيَه (وَأَرْبَعُونَ خَلْفَةً) چَل وُوشْتَرِي نَاوَسَه، واتہ: (فِي بَطُونِهَا أَوْلَادُهَا) بِيچُووَه كِي خُوِي لَه زَكِي دَا بِي، نُووَه خَوِينِي كُوشْتِنِي بِه قَه سَدِي يَه و لَه سَه مَرُوْفَكُوْزَه كَه يَه، جَا بَزَانَه: خَوِينِي كُوشْتِنِي وَيْنِي بِه قَه سَدِي شِ هَر نُووَاهِيَه، بِه لَام لَه سَه خَزْمَه كَانِي مَرُوْفَكُوْزَه كَه يَه.

۲- (وَالْمُخَفَّفَةُ) خَوِينِي سُووَك (مِائَةٌ مِنَ الْإِبِلِ) سَه دِ وُوشْتَرِي پِيْنَج بِه شَه: (عِشْرُونَ حِقَّةً) بِيَسْتِ وُوشْتَرِي مِي سِي سَالَهِيَه (وَعِشْرُونَ جَذَعَةً) بِيَسْتِ وُوشْتَرِي مِي چَوَار سَالَهِيَه (وَعِشْرُونَ بَنَاتِ لَبُونٍ) بِيَسْتِ وُوشْتَرِي مِي سِي سَالَهِيَه (وَعِشْرُونَ ابْنِ لَبُونٍ) بِيَسْتِ وُوشْتَرِي نِيْرِيْنِي دُوو سَالَهِيَه (وَعِشْرُونَ بَنَاتِ مَخَاضٍ) بِيَسْتِ وُوشْتَرِي مِي يَه ك سَالَهِيَه، نُووَه خَوِينِي كُوشْتِنِي بِه هَلَهِيَه و لَه سَه خَزْمَه كَانِي مَرُوْفَكُوْزَه كَه يَه ﴿عَنْ ابْنِ حَزْمٍ رَضِيَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ فِي النَّفْسِ الذِّيَّةَ مِائَةً مِنَ الْإِبِلِ﴾ رَوَاهِ النَّسَائِيُّ، بِتَمَمِّه مَبْرُورٌ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَرَمُوِي: خَوِينِي پِيَاوِيَك سَه دِ وُوشْتَرَه.

(فَإِنْ عُدِمَتِ الْإِبِلُ) جَا نُه گَه ر وُوشْتَرِي دَه سَت نَه كَه وَتَن (أُثْقِلَ إِلَى قِيَمَتِهَا) نَرَضِي سَه دِ وُوشْتَرَه كَه ورنہ گری، نُووَه فرموویدی نوئی نیمامی (شافعی) یه (وقیل) وه لَه فرموویدی کونی نیمامی (شافعی) دا گوترووہ: (يُثَقَّلُ إِلَى أَلْفِ دِينَارٍ) نُه چِيْتَه سَه ر هَزَار مِيَسْقَالِي زِيْر

أَوْ اِنْتِي عَشْرَ أَلْفٍ دَرَاهِمٍ، وَإِنْ غُلِّظَتْ زَيْدٌ عَلَيْهَا الثُّلُثُ، وَكُفِّلَتْ دِيَّةُ الْخَطَا فِي ثَلَاثَةِ مَوَاضِعَ: إِذَا قُتِلَ فِي الْحَرَمِ، أَوْ قُتِلَ فِي الْأَشْهُرِ الْحُرْمِ، أَوْ قُتِلَ ذَارِحِمَ مَحْرَمٍ. وَدِيَّةُ الْمَرْأَةِ عَلَى النِّصْفِ مِنْ دِيَّةِ الرَّجُلِ، وَدِيَّةُ الْيَهُودِيِّ وَالنَّصْرَانِيِّ ثُلُثُ دِيَّةِ الْمُسْلِمِ، وَدِيَّةُ الْمَجُوسِيِّ ثُلَاثَا عَشْرَ دِيَّةِ الْمُسْلِمِ،

﴿عَنْ ابْنِ حَزْمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: وَعَلَى أَهْلِ الذَّهَبِ أَلْفُ دِينَارٍ﴾ رواه النسائي،
 بيتنه مبرر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: فَرَمَوِي: خَاوَن زِيوٍ وَاجِبُهُ هَزَارٌ مِيسْقَالٌ بَدَأَ لَهُ خَوِيْتِي يَهْكَ بِيَاوِ.

(أَوْ اِنْتِي عَشْرَ أَلْفٍ دَرَاهِمٍ) يَان نَهْجِيْتَه سَهْر دَوَانَزَه هَهْزَار دِيرَهْمِي زِيو ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ رَجُلًا قُتِلَ، فَجَعَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دِيَّتَهُ اِنْتِي عَشْرَ أَلْفٍ دَرَاهِمٍ﴾ رواه اصحاب السنن، له سَهْر دَهْمِي بِيْتَه مَبْرَدَانِ ﴿بِيَاوِيْكَ كُوْرْدَا، بِيْتَه مَبْرَدَانِ﴾ دَوَانَزَه هَهْزَار دِيرَهْمِي زِيوِي خَوِيْن بُو دَانَا.

﴿نَاكَادَارِي﴾: نَهْ وَسِي جُوْرَه خَوِيْتَه بَه شَهْرَع دِيَار كَرَاوِنُو نَهْ بِي يَه كِيْكَيَان بَدْرِي، بَه لَام دِرُوْسْتَه: خَزْمِي كُوْرْدَاوَه كَه لَه كَه لَ تَاوَانْكَارَه كَه بِيْكَ بِيْنُو شَتِيْكَ تَرِي لَه جِيَاْتِي لِيْوَه رِيْكَرُو وَكَرْدَه نِي نَاَزَاد بَكَن، هَهْرَجَه نَد شَهْ كَه لَه نَه دَاَزَه ي خَوِيْن كَه مَتْرِيْش بِيْن.

(وَإِنْ غُلِّظَتْ) نَه كَه ر خَوِيْن نَه سَتُوور بَكْرِي (زَيْدٌ عَلَيْهَا الثُّلُثُ) سَنِيَه كِي لَه سَهْر زِيَاد نَه كَرِي، بَه لَام نَهْ فَرَمُوودَه يَه بِيْ هِيْزَه، فَرَمُوودَه ي رَاسْتَر نَه مَه يَه: نَه كَه ر زِيُو زِيو لَه خَوِيْتِي كُوْشْتَن بَدْرِي نَه سَتُوور نَاكَرِي، وَاتَه: هِيْجِي لَه سَهْر زِيَاد نَاكَرِي.

(وَكُفِّلَتْ دِيَّةُ الْخَطَا) خَوِيْنِي كُوْشْتَنِي بَه هَهْ لَه نَه سَتُوور نَه كَرِي، وَاتَه: وَهْ كُو خَوِيْنِي بَه قَه سَدِي نَه كَرِيْتَه سِيْ بَهْش (فِي ثَلَاثَةِ مَوَاضِعَ) لَه سِيْ شُوِيْنَانْدَا:

يَه كَهْم: (إِذَا قُتِلَ فِي الْحَرَمِ) نَه كَه ر لَه حَهْرَهْمِي (مَكَّة) ي پِيْرُوْزْدَا كُوْشْتَنَه كَه ي كَرْدِيْن. دُووَهْم: (أَوْ قُتِلَ فِي الْأَشْهُرِ الْحُرْمِ) يَان لَه يَه كِيْكَ لَه مَانْكَه حَهْرَاهِمَه كَانْدَا كُوْشْتَنِي كَرْدِيْن: كَه (نَوَالِقِعْدَةُ، ذَوَالْحِجَّةِ، مُحْرَمٌ، رَجَبٌ) ن. سِيْ يَهْم: (أَوْ قُتِلَ ذَا رَحِمَ مَحْرَمٍ) يَان خَزْمِيْكَ مَه حَهْرَهْمِي خُوِيْ بَكُوْرِي: وَهْ ك بَاوْكَو دَايْكَو بَرَاو خُوْشْكَ.

(وَ دِيَّةُ الْمَرْأَةِ) خَوِيْنِي نَاْفَرَهْتِي كُوْرْدَاو (عَلَى النِّصْفِ مِنْ دِيَّةِ الرَّجُلِ) نِيُوَه ي خَوِيْنِي بِيَاوَه، هَهْرُوَهَا خَوِيْنِي نَه نَدَامَه كَانِيْشِي نِيُوَه ي خَوِيْنِي نَه نَدَامَه كَانِي بِيَاوَه ﴿عَنْ مَعَاذِ اللَّهِ: عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: دِيَّةُ الْمَرْأَةِ عَلَى النِّصْفِ مِنْ دِيَّةِ الرَّجُلِ﴾ رواه البيهقي.

(وَ دِيَّةُ الْيَهُودِيِّ) خَوِيْنِي نَاْفَرَهْتُو بِيَاوِي جُوْلَه كَه (وَ النَّصْرَانِيِّ) وَهْ خَوِيْنِي نَاْفَرَهْتُو بِيَاوِي كَاوْر- دِيَان (ثُلُثُ دِيَّةِ الْمُسْلِمِ) سَنِيَه كِي خَوِيْنِي نَاْفَرَهْتُو بِيَاوِي مُوسُوْلَمَانَه (وَ دِيَّةُ الْمَجُوسِيِّ) خَوِيْنِي نَاكَرِي رَهْسْتُو بَت پَهْرَسْت (ثُلُثَا عَشْرَ بِيَّةِ الْمُسْلِمِ) دُوو سَنِيَه كِي دَه يَه كِي خَوِيْنِي مُوسُوْلَمَانَه ﴿عَنْ ابْنِ الْمُسَيَّبِ: أَنَّ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَضَى فِي دِيَّةِ الْيَهُودِيِّ وَالنَّصْرَانِيِّ: بِأَرْبَعَةِ

وَتُكْمَلُ دِيَةَ النَّفْسِ: فِي قَطْعِ الْيَدَيْنِ، وَالرُّجْلَيْنِ، وَالْأَنْفِ،
وَالْأَذْنَيْنِ وَالْعَيْنَيْنِ، وَالْجُفُونَ الْأَرْبَعَةَ، وَاللِّسَانَ، وَالشَّفَتَيْنِ،
وَذَهَابِ الْكَلَامِ، وَذَهَابِ الْبَصَرِ، وَذَهَابِ السَّمْعِ، وَذَهَابِ الشَّمِّ،

الْأَفِّ، وَفِي دِيَةِ الْمَجُوسِيِّ: بِشِمَانِمَاءَ ﴿﴾ اخراجہ الشافعی، تیمامی (عمس-خواتم، ہانی بی-خوینی
جولہ کو دیانانی چوار ہزار دیرہمی داناوہ، می ناگرہ پرستیش: ہشت سہ دیرہم.

﴿ناگاداری﴾: نہو کافرانی باسماں کردن، بہو مہرجہ کوشتینیان حہرامہو خوینیان
نہدری، کہ لہ لای موسولمانیک دلنیا کرابن، یان پہیمانی پاراستنیان پی-دراپی.

﴿بِاسِي خُوَيْنِي نُهْنَا مَهْ كَانِي لَهْ شِ﴾

(وَتُكْمَلُ دِيَةَ النَّفْسِ) خُوَيْنِي گيانیک بہ تہواوی نہدری (فِي قَطْعِ الْيَدَيْنِ) لہ لیکردنہوہی
مہردوہ دہست (وَالرُّجْلَيْنِ) مہروہا خوینیکی تہواو نہدری لہ لیکردنہوہی مہردوہ قاچ،
کہواتہ: نہگر مہردوہ دہستو مہردوہ قاچی لیکردنہوہ، نہبی دوو خُوَيْنِي دوو کہسی
کوژدووی بداتی، مہروہا: نہگر مہردوہ دہستہکانی لہ کار خستن، نہبی خوینیکی
تہواوی بداتی، مہرچہند لیپشی نہکردیبتہوہ، مہروہا نہگر قاچہکانی لیکنہوہ،
بہلام لہ پویشتنی خست، مہر نہبی خوینیکی تہواوی بداتی ﴿عَنْ ابْنِ حَزْمٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ﴾: عَنِ
النَّبِيِّ ﷺ: فِي الْيَدِ نِصْفُ الْعَقْلِ وَفِي الرَّجْلِ نِصْفُ الْعَقْلِ ﴿﴾ رواہ ابوداود، پیغمبر ﷺ
فہرمووی: خُوَيْنِي یہک دہست: نیوہی خُوَيْنِي خاوہنیہتی، خُوَيْنِي یہک قاچ: نیوہی
خُوَيْنِي خاوہنیہتی. جا بزافہ: خُوَيْنِي یہک پہنجہ: دہیہکی خُوَيْنِي خاوہنہکہیہتی.

(وَالْأَنْفِ) مہروہا خُوَيْنِي گيانیکی تہواو نہدری لہ لیکردنہوہی لووت (وَالْأَذْنَيْنِ)
مہروہا لہ لیکردنہوہی مہردوہ گوی: خوینیکی تہواو نہدری، لہ یہک گوی: نیوہ خوین
نہدری (وَالْعَيْنَيْنِ) مہروہا نہبی خوینیکی تہواو بدری لہ لابردنی مہردوہ چاو، کہواتہ:
لہ یہک چاو: نیوہ خوین واجبہ (وَالْجُفُونَ الْأَرْبَعَةَ) مہروہا خوینیکی تہواو نہدری لہ
لیکردنہوہی مہر چوار پیلوی چاوہکانی.

(وَاللِّسَانِ) وہ لہ لیکردنہوہی زوبان: خوینیکی تہواو نہدری (وَالشَّفَتَيْنِ) لہ لیکردنہوہی
مہردوہ لیو: خوینیکی تہواو نہدری ﴿عَنْ ابْنِ حَزْمٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ﴾: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: فِي اللِّسَانِ الدِّيَةُ
وَفِي الشَّفَتَيْنِ الدِّيَةُ ﴿﴾ رواہ النسائی وغیرہ.

(وَذَهَابِ الْكَلَامِ) وہ لہ نہمیشتنی گفتوگو: خوینیکی تہواو نہدری، مہرچہند زوبانیپشی
لیکنہکاتہوہ (وَذَهَابِ الْبَصَرِ) وہ لہ کویرکردنی مہردوہ چاو: خوینیکی تہواو نہدری، مہرچہند
چاوہکانیشی دہرنہمینی، بہلام نہگر دہریشیان بیتن، مہر یہک خوین واجب نہبی (وَذَهَابِ
السَّمْعِ) وہ لہ کہکردن-واتہ: لابردنی گوی-لیبون-خوینیکی تہواو نہدری، مہرچہند
گویہکانیشی لیکنہکاتہوہ (وَذَهَابِ الشَّمِّ) وہ لہ لابردنی بونکردن: خوینیکی تہواو نہدری.

وَذَهَابِ الْعَقْلِ، وَالذُّكْرِ، وَالْأُنْثِيِّينَ. وَفِي الْمَوْضِحَةِ وَالسِّنِّ خَمْسٌ مِنَ الْإِبِلِ، وَفِي كُلِّ عَضْوٍ لِمَنْفَعَةٍ فِيهِ حُكْمَةٌ، وَدِيَّةُ الْعَبْدِ قِيمَتُهُ، وَدِيَّةُ الْجَنِينِ الْحُرِّ غُرَّةٌ: عَبْدٌ أَوْ أُمَّةٌ،

(وَذَهَابِ الْعَقْلِ) وه له لابرډنى عهقل: خوینتیکی ته ولو نه درئ، به لام نه گره له پاش خوین وه رگرتن شیتیه که ی چاک بږوه، نه بی خوینته که بگه ریتیته وه بق تاوانباره که ﴿عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ قَالَ: مَضَتْ السَّنَةُ أَنْ فِي الْعَقْلِ إِذَا ذَهَبَ، الدِّيَّةُ﴾ رواه البيهقي، له پیتغه مبره وه ﷺ وا هاتوه: خوینی شیتکردن: سه د ووشتره.

(وَالذُّكْرِ) هره وه له لیکردنه وه ی نه ندامی میزکردنی پیاو: خوینتیکی ته ولو نه درئ (وَالْأُنْثِيِّينَ) وه له لیکردنه وه ی هره دوو گون: خوینتیکی ته ولو نه درئ، جیاوازی نیه نه وه نه ندام و گونه: هی مندال بئ، یان هی پیر بی، خاوه نه که ی جیماعی پی بکری، یان نا، له بنه وه لیتان بکاته وه، یان سه ری نه ندامه که بپرو هیلکه ی گونه کان ده ریبتن ﴿عَنْ ابْنِ حَزْمٍ ﷺ: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: فِي الذُّكْرِ الدِّيَّةُ وَفِي الْبَيْضَتَيْنِ الدِّيَّةُ﴾ رواه النسائي وغيره.

(وَفِي الْمَوْضِحَةِ) خوینی نه برینه ی گه یشتوته سه ر نیسقان و نیسقانه که ی به ده ر که وتوه (وَالسِّنِّ) وه خوینی یه ک ددان، جا له بنه وه ده ری بیئ، یان له سه ر پدوو بیشکیئن (خَمْسٌ مِنَ الْإِبِلِ) هر یه که یان پینج ووشتره، واته: بیستیه کی خوینی گیانی خاوه نه که ی ﴿عَنْ ابْنِ حَزْمٍ ﷺ: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: فِي السِّنِّ خَمْسٌ مِنَ الْإِبِلِ وَفِي الْمَوْضِحَةِ خَمْسٌ مِنَ الْإِبِلِ﴾ رواه النسائي.

﴿نَاكَادَارِي﴾: پیتغه مبر ﷺ هره موویه تی: ﴿وَفِي الْجَائِفَةِ ثَلَاثُ الدِّيَّةِ﴾ رواه النسائي، له ور برینه ی له شی مؤؤ کون نه کاو نه گاته ناو بوشایی له ش: سیتیه کی خوینی خاوه نه که ی واجب نه بی.

ثینجا بزانه: هر که سیک کچینی ثافره تیک لایبا، نه بی توله ی بداتی، وه نه گره به هوی زینا کردن لای بباو ثافره ته که ش رازی نه بو، نه بی-جگ له توله ی کچینی-ماره ی هاووینه یشی بداتی.

(وَفِي كُلِّ عَضْوٍ) وه توله ی هر نه ندامیک (لَا مَنْفَعَةَ فِيهِ) که که لکی کارکردنی نه مابئ: وه کو دهستی ووشکبوو و ددانی زیده و په نجه ی زیده (حُكْمَةٌ) خوینتیکی وه ما هه یه که له لای (قَازِي) دیاری نه کری (وَدِيَّةُ الْعَبْدِ) خوینی کویله ی کوژلو (قِيمَتُهُ) نرخ ی خوینه تی، جا نقد بی، یان که م بی.

﴿بِاسِي تَوْلَهِي (جَنِين) كُورِپَهِي نَاوَزْگ﴾

(وَدِيَّةُ الْجَنِينِ الْحُرِّ) خوینی کورپه ی ناو زگ: که نازاد بیو به هوی ده ست درئی کردنه سه ر دایکه که ی به مره وی لای بیته ده ره وه، جیاوازی نیرو من نیه، جیاوازی کورپه ی ته ولو و پارچه گوشتیکی وینه کراو نیه (غُرَّةٌ: عَبْدٌ أَوْ أُمَّةٌ) خوینه که ی: یان کویله یه کی

وَدَيْبَةُ الْجَنِينِ الرَّقِيقِ عُشْرُ قِيمَةِ أُمِّهِ.
(فَصْلٌ) وَإِذَا اقْتَرَنَ بَدْعُوِي الدَّمِ لَوْثٌ يَقَعُ بِهِ فِي النَّفْسِ صِدْقُ الْمُدْعَى حَلْفَ الْمُدْعَى
خَمْسِينَ يَمِينًا وَاسْتَحَقَّ الدَّيْبَةَ،

نیره، یان کویله به کی مویه، جا نه گهر نه بو، نه بی پینج ووشتر بدرین، یان نرخى پینج
ووشتره کان ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَضَى فِي دَيْبَةِ الْجَنِينِ بَعْدَ أَرْوَ لَيْدَةٍ﴾ رواه
الشيخان، پتفه مبرر ﷺ حوکمی کردوه: که خوینى کورپه ی ناو زگ کویله به ک بی.

ئینجا بزانه: خوینى نه و کورپه به له سر خزمه کانی تاوانباره که یه، بق میراتگره کانی
کورپه که یه. (وَدَيْبَةُ الْجَنِينِ الرَّقِيقِ) خوینى کورپه ی ناو زگ که کویله بی (عُشْرُ قِيمَةِ أُمِّهِ)
ده به کی نرخى دایکيه تی.

﴿ناگاداری﴾: له و تاوانه دا جیاوازی نیه: له نیوان باوکی کورپه که و دایکه ناوسه که و
که سیکی تر، هه روه ها جیاوازی نیه نه و بار فری دانه: به هوی دهرمان خواردن بی، یان به
هوی لیدان بی، یان به هوی ترساندن بی، یان به هوی برسی کردن بی.
به لام: نیمامی (الزُّرْقَانِي) فرموویه تی: نه گهر دایکه که تووشی مه ترسی مردن بوو،
دروسته دهرمانی بارهاویشتن بخاوتوله ی ناکه ویته سر.

هه روه ها بزانه: دهرمان خواردن بق فری دانی کورپه ی ناو زگ پیش نه وه ی ویتنه ی نهینى ی
بکیشری، هه ره پامه، به لام توله ی واجب نیه.
هه روه ها دهرمان خواردن بق نه وه ی به یه کجاری مندالی نه بی، چه پامه، به لام نه گهر هه ر بق
ماوه به ک بی، دروسته.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَأْسِي (قَسَامَةٌ): سَوِيْنِدْ خَوَارْدَنِي كَوْشْتَن﴾

واته: سویند خواردن میراتگره کانی کوژاوه که و، ناشکر اکردنی کوشتن.
(وَإِذَا اقْتَرَنَ بَدْعُوِي الدَّمِ) هه ر کاتیک هه بوو له که ل داواکردنی کوشتنیک (لَوْثٌ) نیشانه یه ک
هه بوو، واته: نه گهر که سیک بلن: فلانکه س کورپی منی کوشتوه، نیشانه یه کی وه های
هه بوو: که (يَقَعُ بِهِ فِي النَّفْسِ) به و نیشانه یه نه هاته ناو دل (صِدْقُ الْمُدْعَى) که داواکاره که
راست نه کا: وه ک کوژاوه که له بهر دهرگی نوژمنه کانی لاشه ی که وتبی، یان کومه لیک
په رت ببن و لاشه ی کوژاویک به جن بهیلن، یان خه ک بلن: فلانکه س کوشتویه تی و
شاهیدیش نه بی، یان هه ر یه ک شاهید هه بی، نه وانه گشتی نیشانه ی راستینه.

که و ابوو: (حَلْفَ الْمُدْعَى) داواکاره که سویند نه خوا له سر دلواپه که ی خوئی (خَمْسِينَ يَمِينًا)
به نجا سویند، له سوینده کاندان نه لن: فلانکه س کوشتویه تی (وَاسْتَحَقَّ الدَّيْبَةَ) ئینجا که
میراتگر سوینده کانی ته ولو خواردن، ته نها مانی خوین وهرگرتنی هه یه، خوینته که ش له سر
تاوانکاره که یه نه گهر کوشتنی به قه سدی بی، نه گهر نا: له سر خزمه کانیه تی.

وَإِنْ لَمْ يَكُنْ هُنَاكَ لَوْثٌ فَالْيَمِينُ عَلَى الْمُدْعَى عَلَيْهِ. وَعَلَى قَاتِلِ النَّفْسِ الْمُحْرَمَةِ كَفَّارَةٌ:

جا بزانه: نه‌گەر کوژراوه‌که له یه‌ک میراتگر زیاتری هه‌بوو، ئه‌و په‌نجا سوینده به‌سه‌ریاندا به‌ش ئه‌کری به‌گوێهری میرات، جا نه‌گەر به‌کێکیان به‌شه‌ سوینده‌که‌ی خۆی نه‌خوارد، یان مندال بوو، یان له‌ ماله‌وه‌ نه‌بوو، ئه‌وی‌تر په‌نجا سوینده‌که‌ ئه‌خولو-ته‌نها-به‌شه‌ خوینه‌که‌ی خۆی بۆ خۆی وه‌رئه‌گری.

هه‌روه‌ها بزانه: له‌ مه‌زه‌به‌ی نیمان (مالک)دا: نه‌گەر کوژراوه‌که‌ پێش مردنی بلی: فلانک‌س منی گوشت، ئه‌مه‌ش ئه‌بیته‌ نیشانه‌ی راستی.

﴿ناگاداری﴾: مافی گوشتی له‌ تۆله‌ ناشکرا ئه‌بن: یان به‌ شاهیدی ی دوو پیاوی دادپه‌روه‌ر، یان به‌ دان پێداهیتانی تاوانکاره‌که‌، به‌لام مافی خۆین وه‌رگرتن به‌م ئه‌وانه‌ ناشکرا ئه‌بن و هه‌م به‌ شاهیدی ی پیاویکتو دوو ئافه‌رت، یان به‌ شاهیدی ی پیاویکتو په‌نجا سویند ناشکرا ئه‌بن.

(وَإِنْ لَمْ يَكُنْ هُنَاكَ لَوْثٌ) نه‌گەر هه‌چ نیشانه‌ی راستی نه‌بوو، به‌لام میراتگره‌کان گوتیان: فلانک‌س گوشتویه‌تی (فالیمین) ئه‌م په‌نجا سوینده (عَلَى الْمُدْعَى عَلَيْهِ) له‌ سه‌ر داواڵیکراوه‌که‌یه‌، واته‌: په‌نجا سویند ئه‌خواو ئه‌لێ: من نه‌مکوشتوه‌. ئینجا که‌ په‌نجا سویندی خوارد، ئه‌بی وازی لێبێنن ﴿عَنْ سَهْلِ بْنِ حَنَمَةَ﴾: أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ سَهْلٍ قُتِلَ فِي خَيْبَرَ، فَقَالَ الْيَهُودُ: وَاللَّهِ مَا قَتَلْنَاهُ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لِأَقْرَبِهِ: يُقْسِمُ خَمْسُونَ مِنْكُمْ؟ قَالُوا: لَا. قَالَ: قَبِّرْتُمْ يَهُودُ بِإِيمَانِ خَمْسِينَ مِنْهُمْ؟ قَالُوا: قَوْمٌ كُفَّارٌ. فَوَدَّاهُ النَّبِيُّ ﷺ مِنْ قَبْلِهِ ﴿رواه‌ الشیخان، یه‌کێک له‌ سه‌حابه‌کان که‌ ناوی (عبدالله) بوو، له‌ (خه‌یبر)دا کوژراو، جوله‌که‌کان گوتیان: ئیمه‌ نه‌مانکوشتوه‌. ئینجا پێغه‌مبه‌ر ﷺ به‌ خزمه‌کانی کوژراوه‌که‌ی فه‌رموو: ئایا په‌نجا سویند ئه‌خۆن بۆ ئه‌وه‌ی خۆینی وه‌رگیرن؟ گوتیان: سویند ناخۆین. فه‌رموو: ئایا جوله‌که‌کان په‌نجا سویندتان بۆ بخۆن؟ گوتیان: ئه‌وان کافرن به‌ سویندی ئه‌وان باوه‌ر ناکه‌ین. ئینجا پێغه‌مبه‌ر ﷺ له‌ لای خۆیه‌وه‌ خوینه‌که‌ی دا، بۆ ئه‌وه‌ی کێشه‌که‌ به‌رپێته‌وه‌و خۆینی به‌ فیرق نه‌چێ.

﴿باسی (کفّارة)ی گوشتن﴾

(وَعَلَى قَاتِلِ النَّفْسِ) واجب‌ه‌ له‌ سه‌ر ئه‌و که‌سه‌ی یه‌کێک ئه‌کوژی (المحرمة) که‌ ئه‌و گوشتنه‌ش چه‌رام بێ (کفّارة) ئه‌بی که‌ ففاره‌تی گوشتنه‌که‌ بدا، هه‌رچه‌ند مروکۆزه‌که‌ مندالیش بێ، یان شیت بێ، جا گوشتنه‌که‌ به‌ه‌له‌ بێ، یان به‌ قه‌سدی بێ، هه‌روه‌ها جیاوازی نیه‌: هه‌ر به‌ خۆی خۆی بکوژی، یان که‌ سێکی‌تر بکوژی، جا کوژراوه‌که‌: گه‌وره‌ بێ، یان مندال بێ، پیاو بێ، یان ئافه‌رت بێ، شیت بێ، یان عاقل بێ، نه‌خۆش بێ، یان ساغ بێ، ئازاد بێ، یان کویله‌ بێ، موسولمان بێ، یان کافری په‌یمان له‌گه‌لکرو بێ، یان کۆرپه‌ی ناو‌زگ بێ.

عَتَقُ رَقَبَةً مُؤْمِنَةً سَلِيمَةً مِنَ الْعُيُوبِ الْمُضْرَةِ بِالْعَمَلِ، فَإِنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَابِعَيْنِ.

(وہی) کہ ففارہ تی کوشتن نہ مہیہ: (عَتَقُ رَقَبَةً مُؤْمِنَةً) نہ بی کویلہ یه کی موسولمان نازاد بکا (سَلِيمَةً مِنَ الْعُيُوبِ الْمُضْرَةِ بِالْعَمَلِ) هیچ کہ م وکوی یه کی وه های تدا نہ بی: کہ زیان به نیش و کار بگه یه نی.

(فَإِنْ لَمْ يَجِدْ) جا نه گهر کویله نه بو (فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ) نہ بی دوو مانگ به پڑوو بی بی به نیه تی کہ ففارہ تی کوشتن (مُتَابِعَيْنِ) واجبه نه و دوو مانگه به سر به کدا بن، واته: نابن یه ک پڑ بگه ویتہ نیوان، به لام: نه گهر ثافره ت که و ته حہیز، نه وه نابیتہ نیوان، کہ پاک بؤوه له سر پڑوووه کان به رده وام نہ بن.

ثینجا بزانه: له کہ ففارہ تی کوشتن دا نابن خواردن بدریتہ هه ژاران، به لام نه گهر مرؤفکوڑه کہ مرد و کہ ففارہ تی نه دا بو، نہ بی له جیاتی هه پڑوووه که یه ک مسته دانہ ویتہ له میرانه که ی بدریتہ هه ژاران، یان یه کیک له جیاتی به پڑووو بین.

هه روه ما بزانه: نه گهر به کومه لیک یه کیک بکوژن، یان بینہ هوی کوشتنی: وه کو شایه دی به دروی له سر بدن، نه وه هه ر یه که و کہ ففارہ تی کی کوشتنی له سره.

خوای گه وره فه رموویه تی: ﴿وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَاً فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَدِيَةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَىٰ أَهْلِهِ إِلَّا أَنْ يَصَدَّقُوا فَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ عَدُوٍّ لَكُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ فَدِيَةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَىٰ أَهْلِهِ وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَابِعَيْنِ تَوْبَةً مِنَ اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا﴾ هه ر که سیک موسولمانیک بکوژی نہ بی کویله یه کی موسولمان نازاد بکا و خوینیش بداته خزمه کانی، مه گهر خیری پی بکه نو خوینی لی وه رنه گرن، جا نه گهر- نه وه- ته نه- کہ ففارہ ت واجبه، به لام نه گهر خزمه کانی له گه ل موسولمانان نه کرد، نه وه- ته نه- کہ ففارہ ت واجبه، به لام نه گهر خزمه کانی کوزلوه که کافری په یمان له گه لکراو بون: جا کوزلوه که کافر بی، یان موسولمان بی، نہ بی خوینیشی بداو کہ ففارہ تیش بدا، جا نه گهر کویله ی ده ست نه که وت، نہ بی دوو مانگ به سر یه کدا به پڑووو بی، نه و توبه یه له لای خواوه یه، خوا زاناو کار له جی یه.

﴿پاش کوی﴾: هه ر که سیک یه کیک بکوژی، سی مافی نه که ونه سر: یه که م: مافی خوا، نه وه به توبه کردن له سر ی لانه چی، به و مرجه ی خوی بداته ده ست خزمه کانی کوزلوه که؟ بو نه وه ی بیکوژن، یان خوینی لی وه ر بگرن، یان لی بیبون.

دووه م: مافی خزمه کانی کوزلوه که، نه م ش لانه چی که بیکوژن، یان بیبون، یان خوینی لی وه ر بگرن.

سنی یه م: مافی کوزلوه که، نه وه له سر ی لانه چی، به لام نه گهر نه و دوو مافی تری له دونیادا له سر خوی لادا، نه وه خوای گه وره له قیامت پیکیان نه هیتی و کوزلوه که

(کتابُ الخُدود)

وَالزَّانِي عَلَى ضَرْبَيْنِ: مُخَصَّنٌ، وَغَيْرُ مُخَصَّنٍ،
له جیاتی وی پازی نه کاو له ویش خویش نه بن، به لام نه گهر نه و مافه ی پرابر بوی له سهر
خوی لانه دابو، نه وه هرسیتک مافه کانی له سهر نه میتن و نه گهر خوا حه ز بکا- به ناگری
دوزه خ سزا نه درئ، وَاللهُ اعْلَمُ.

* * *

﴿ کتابُ الخُدود: نه م پهرتووکه باسی سنوری سزای تاوانه گان نه کا ﴾

بزانه: خوی گه وره بقر پاراستنی نایینو، گیانو، نه ژانو، مالو، هوشو، نابوو، چند
سزایه کی داناره به رانبر کردنی چند تاوانتیک: وه کو کوشتن، زینا، بوختان،
مه ی خوار دنه وه، دزی کردن، پئی گرتن، زورداری، کافریوون، جهنگردن له گال فه رمانپه وای
نیسلام، نویژنه کردن.

هه روه ها بزانه: نه گهر ئافره تیکی ئاوس تاوانتیک له و تاوانانه کرد، نابی سزا بدرئ تا
زگه کی دانه ئی، هه رچند له زیناش ئاوس بوی.

جا هه ر که سیک له دونیادا سزای تاوانه که ی لوه ریگری، له برئی قیامت دوپاره له سهر
نه و تاوانه سزا ندریته وه، به و مرجه ی تاوانه که ی (کفر) نه بی ﴿عَنْ عَادَةَ بَنِ
الصَّامِتِ عَلَيْهِ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ أَصَابَ شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ فَعُوقِبَ بِهِ فِي الدُّنْيَا فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ،
وَمَنْ أَصَابَ شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ فَسَتَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ فَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ إِنْ شَاءَ عَفَا عَنْهُ وَإِنْ شَاءَ عَذَّبَهُ﴾
رواه الشیخان، پیغه مبر ﷺ فه رموی: هه ر که سیک له و گونا هانه گونا هتیک کردو له دونیادا
سزا درا، به م سزادانه گونا هه که ی له سهر لانه چی، وه هه ر که سیک له و گونا هانه گونا هتیک
کرد به لام لی ئاشکرا نه بو، نه وه کاره که ی نه که ویته لای خوا: نه گهر حه ز بکا لی
نه بوری، وه نه گهر حه ز بکا سزای نه دا.

واته: با له نیوان خوی و خوی گه وره دا توبه بکا و ئاشکرای نه کا، به و مرجه ی مانی خه ک
نه بی، چونکه نه گهر گونا هه که مانی خه ک بوو، نه بی خاوه نه که ی پازی بکا، ئینجا
خوی گه وره لی نه بوری، هه روه که له باسی (غضب) و (وَدِيعَة) دا پوونمان کرده وه.

﴿ باسی سزای (زنا) ﴾

زینا نه مه یه: نامیری میزکردنی نیرینه بنیته ناو کونی پیشه وه، یان پشته وه به هه رمی.
(وَالزَّانِي) نه و ئافره تو پیاوه ی زینا نه که ن (عَلَى ضَرْبَيْنِ) نه کرتنه دوو به ش: (مُخَصَّنٌ)
یه که میان: (موحصه نه)، واته: له ژانیا جیماعتیک حه لالی کردبی. (وَغَيْرُ مُخَصَّنٍ)
دووه میان: (نا موحصه نه)، واته: له ژانیا جیماعتیک حه لالی نه کردبی:

فَالْمُخْصَنُ حَدُّهُ الرَّجْمُ، وَغَيْرُ الْمُخْصَنِ حَدُّهُ مِائَةٌ جَلْدَةً وَتَقْرِيبُ عَامٍ إِلَى مَسَافَةِ الْقَصْرِ،
وَشَرَايِطُ الْإِحْصَانِ أَرْبَعَةٌ: الْبُلُوغُ، وَالْعَقْلُ، وَالْحُرِّيَّةُ، وَوُجُودُ الْوَطَنِ فِي نِكَاحٍ صَحِيحٍ.
وَالْعَبْدُ وَالْأَمَةُ حَدُّهُمَا نِصْفُ حَدِّ الْحُرِّ،

(فَالْمُخْصَنُ) نهو زینا کهره‌ی (موحصنه‌ه): (حَدُّهُ) سزای زینا کردنه که‌ی (الرَّجْمُ) به‌دبارانکردنه تا نه‌مری، جا نافرته بین، یان پیاو ﴿عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: رَجِمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَرَجِمْنَا بَعْدَهُ، فَأَخْشَى أَنْ يَقُولَ قَائِلٌ: مَا نَجِدُ الرَّجْمَ فِي كِتَابِ اللَّهِ، فَيُضِلُّ بِتَرْكِ فَرِيضَةِ أَنْزَلَهَا اللَّهُ، وَإِنَّ الرَّجْمَ حَقٌّ فِي كِتَابِ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيَّ مَنْ زَنَى إِذَا أَحْصَنَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ﴾ رواه الشيخان، ثیمامی (عمر) فرموی: پیغه مبه‌ر ﷺ زینا که‌ری به‌دباران کرد، نیمه‌ش له دوی وی به‌دبارانغان کرد، جا نه‌ترسم به‌کیک بلن: به‌دبارانکردن له قورئاندا نیو به‌هزی نه‌کردنی گومرا ببین، له کاتیکا به‌دبارانکردن راسته‌و خوا نووسویوه‌تی له سر نه‌و ژنو پیاوه‌ی زینا نه‌کن، به‌و مهرجه‌ی (موحصنه) بن.

ثیمجا بزانه: به‌رده‌کانی به‌دبارانکردن، سوئنه‌ته پر به‌له‌په ده‌ست بن. (وغيرُ الْمُخْصَنِ) زینا که‌ری (ناموحصنه‌ن): (حَدُّهُ) سزای زینایه که‌ی (مِائَةٌ جَلْدَةً) دارکاری کردنه به‌لیدانی سهد شوپکه‌دار (وَتَقْرِيبُ عَامٍ) وه‌نه‌بی ماوه‌ی سالیکیش دهر به‌دهر بکری (إِلَى مَسَافَةِ الْقَصْرِ) بؤ شوینیکی وه‌ها: که کورتکردنه وه‌ی نویزی لی دروست بین، واته: هه‌شتا کیلومتر دوور بین، خوی‌گه‌ورده فرمویوه‌تی: ﴿الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ﴾ نافرته‌ی زینا که‌رو پیاوی زینا که‌ر هه‌ر یه‌که‌یان سهد شوپکه‌داریان لی‌ده‌ن.

(وَشَرَايِطُ الْإِحْصَانِ) مهرجه‌کانی زینا که‌ری (موحصنه‌ن): جا پیاو بین، یان نافرته (أَرْبَعَةٌ) چوارن (الْبُلُوغُ) یه‌که‌م: بلوغی بوین. (وَالْعَقْلُ) دووهم: عاقل بین. (وَالْحُرِّيَّةُ) سنی‌یه‌م: نازاد بین. (وَوُجُودُ الْوَطَنِ) چوارهم: جاریک جیماعی کردبین (فِي نِكَاحٍ صَحِيحٍ) له ماره‌بپینیکی دروستدا، واته: نه‌گه‌ر پیاوه‌که، یان نافرته‌که جاریک جیماعیان کردبو، به‌لام به‌ژنو می‌دایه‌تی‌ه‌کی دروستبوو نه‌بو، یان ژنو می‌دایه‌تی دروست بوو، به‌لام جیماعیان نه‌کردبو، یان مندال بون، یان شیت بون، یان کویله بون، نه‌وانه به‌ (موحصنه) داناندرین، واته: به‌دباران ناکرین.

﴿ناگاداری﴾: هه‌ر که‌سیک به‌ژورلینکردن زینای پی‌بکن، نه‌وه سزای زینا کردنی له سره نیه، به‌لام نه‌گه‌ر به‌سه‌رخوشی زینا بکا، سزای زینای له‌سهره، جا به‌دباران بین، یان دارکاری بین (وَالْعَبْدُ) کویله‌ی نیر (وَالْأَمَةُ) وه‌ کویله‌ی می‌نه‌گه‌ر زینایان کرد (حَدُّهُمَا) سزای زینا کردنیان (نِصْفُ حَدِّ الْحُرِّ) نیوه‌ی پیاو و نافرته‌ی نازاده، واته: په‌نجا داره،

وَحُكْمُ اللّٰوِاطِ وَاِثْيَانِ الْبِهَائِمِ كُحْكَمِ الزَّنَا، وَمَنْ وَطِىءَ فِيمَا دُونَ الْفَرْجِ عَزْرٌ،
وَلَا يَبْلُغُ بِالتَّعْزِيزِ اَدْنَى الْحُدُودِ.

خوای گه وره فرموویه تی: ﴿فَإِنْ أَتَيْنَ بِفَاحِشَةٍ فَعَلَيْهِنَّ نِصْفُ مَا عَلَى الْمُحْصَنَاتِ مِنَ
الْعُقَابِ﴾ نه گهر (جاریه) کانتان زینایان کرد، به نیوهی نافرتهانی نازاد سزایان له
سهره. که واته: کویله به هیچ جۆریک به ردباران ناگری.

(وَحُكْمُ اللّٰوِاطِ) سزای نیریزی، واته: قوندان و قونگان (وَاِثْيَانِ الْبِهَائِمِ) وه سزای زینا کردن
له گه ل نازده ل (كُحْكَمِ الزَّنَا) وه کو سزای زینا وایه، واته: نه گهر قونگی به که (موحصنه)
بوو، به رد باران نه کری، نه گهر نا: سه د داری ل ته سری، به لام قونده ره که به هه مو
جۆریک هر سه د داری ل ته سری.

﴿بِاسِي (تَعْزِير): تَهْمِينِ كَرْدِن﴾

(وَمَنْ وَطِىءَ) هر که سیک به چه پامی ده سبزی بکا (فِيمَا دُونَ الْفَرْجِ) که نه بیته زینا
کردن: وه کو ماچ کردن و مەمک گرتن و ده ست له ملان کردن و نه و جۆره کرده وانه (عُزْرٌ)
واجبه ته مبین بگری، هه روه ها نه گهر له کونی پشته ودها، یان له کاتی چه یزو نیفاسدا
جیماع له گه ل زنی خوی بکا، نه بی ته مبین بگری.

﴿نَاكَادَارِي﴾: مه به ست له (تَعْزِير)، واته: ته مبین کردن، نه وه یه: تاوانباره که لای بدری و
شاپی تی هه لیدری و سهری بتاشری و پووی ره ش بگری و به ند بگری.

نیجنا بزافه: هر تاوانیک له شه رعدا سزای دیار نه کرای، نه و ته مبین کردنه سزایه تی.
(وَلَا يَبْلُغُ بِالتَّعْزِيزِ) نابئ (قازی) له و ته مبین کردنه بگاته (اَدْنَى الْحُدُودِ) که مترین سزای
گوناهه کان، واته: نه گهر به دارکاری بیکا، نابئ بگاته بیست شوپکه دار له کویله و، چل
شوپکه دار له نازاد.

﴿پاشکون﴾: یه که م: هر که سیک نافرته تیکی مه چه رم ماره بکا و زینای له گه ل بکا، سزای
وه کو سزای زینا وایه، به لام له مه زه بی نیمامی (أحمد) - خدا لای بانه بی - نه بی بکوژدی
﴿عَنِ الْبِرَاءِ﴾: لَقِيتُ عَمِي فَقُلْتُ: أَيْنَ تُرِيدُ؟ قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِلَى رَجُلٍ
نَكَحَ امْرَأَةً أَبِيهِ، فَأَمَرَنِي أَنْ أَضْرِبَ عُنُقَهُ وَأَخَذَ مَالَهُ﴾ رواه اصحاب السنن، (به راه)
- خدا لای بانه بی - فرمووی: گه یستمه مامی خوم و پیم گوت: بق کوئی نه چی؟ گوتی: پیاوویک
زردایکی خوی ماره کردوته وه، پیغه مبه ر ﷺ فرمانی داومن: بچم بیکوژم و ماله که بیشی
به تالان به پیم.

دووه م: ته نها نه بی گه وره ی موسولمانان، یان جیکری وی سزای تاوانه کان وه ریگری و
نابئ نه و که سه ی ده ست لاتی نه دراوه تی سزا وه ریگری، چونکه فیتنه پو نه دلو
سزایه که ش جی خوی ناگری.

(فَصَلِّ) وَإِذَا قَذَفَ غَيْرَهُ بِالزَّنَا فَعَلَيْهِ حَدُّ الْقَذْفِ بِثَمَانِيَةِ شُرَاطِطٍ: ثَلَاثَةٌ فِي الْقَادِفِ: وَهُوَ أَنْ يَكُونَ بِالغَا، عَاقِلًا، وَأَنْ لَا يَكُونَ وَالِدًا لِلْمَقْدُوفِ. وَخَمْسَةٌ فِي الْمَقْدُوفِ: وَهُوَ أَنْ يَكُونَ مُسْلِمًا، بِالغَا، عَاقِلًا، حُرًّا، عَفِيفًا. وَيُحَدُّ الْحُرُّ ثَمَانِينَ، وَالْعَبْدُ أَرْبَعِينَ.

سنى يه: زينا به شاهیدی چوار پیای داپهروه ناشکرا نه بی، واته: نه گهر له چوار پیاو که متر شاهیدیان دا، نه بی گشتیان دارکاری بکرتین، چونکه نه بیته بوختان، هروه ما زینا ناشکرا نه بی: که زیناکره که به خوی شاهیدی له سر خوی بد او بلتی: زینام کردوه. به لام دروسته په شیمان بیته وهو بلتی دروم کرد.

﴿فَصَلِّ: له باسی سزای (قَذْف) بوختان پیکردنی زینا﴾

(وَإِذَا قَذَفَ غَيْرَهُ) هر کاتیک یه کتیک بوختانی به یه کتیک تر کرد (بِالزَّنَا) به زیناکردن، واته: پی پی گوت: زینات کردوه. یان پی پی بلتی: نیریان. یان پی پی بلتی: قوندهر. یان پی پی بلتی: قه چه. یان پی پی بلتی: پیاو تک توی گایه. یان پی پی بلتی: گانت داوه. یان ته نها پی پی بلتی: تو له باوکی خوت نی. وه مه به ستیشی بهو گوفتارانه ناپرووردن بی، نه ک شاهیدی (فَعَلَيْهِ حَدُّ الْقَذْفِ) بهم بوختانه سزای بوختانی نه که ویته سر، وه هیچ جیاوازی نافرته تو پیاو نیه، خوی گوره فرمویه تی: ﴿وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً﴾ نه وانه ی بوختانی زینا به دلویتپاکان نه که ن، نینجا چوار شاهد ناهیتن، له سزای نهو بوختانه هه شتا داریان لیتدهن.

(بِثَمَانِيَةِ شُرَاطِطٍ) نهو سزایه به هه شت مه رج نه یکه ویته سر: (ثَلَاثَةٌ مِنْهَا) سنى مه رج له وه هه شتانه (فِي الْقَادِفِ) نه بی له بوختانکه ره که دا بیته جی (وَهُوَ أَنْ يَكُونَ بِالغَا) یه که م: بلوغی بوبین. (عَاقِلًا) دووم: عاقل بی. واته: مندالو شیت سزای بوختانیان له سر نیه، چونکه بایه خ به قسه ی نه وان ندری، که واته: ته مبین نه کرتین.

(وَأَلَّا يَكُونَ وَالِدًا لِلْمَقْدُوفِ) سنى یه م: نابی بوختانکه ره که باوکو باپیره و دایکو داپیره ی بوختان پیکروه که بین، هروه ها نابی زوری لیکرابی بؤ نه وه ی بوختان بکا.

(وَخَمْسَةٌ فِي الْمَقْدُوفِ) وه پینج مه رجی تریش له بوختان پیکروه که دا نه بی بیته جی (وَهُوَ أَنْ يَكُونَ مُسْلِمًا) یه که م: بوختان پیکروه که موسولمان بی. (بِالغَا) دووم: بلوغی بوبین. (عَاقِلًا) سنى یه م: عاقل بی. (حُرًّا) چوارم: نازاد بی. (عَفِيفًا) پینجهم: دلویتپاک بی، واته: زینای نه کردی. که واته: نه گهر بوختان پیکروه که مندالو بوو، یان شیت بوو، یان کافر بوو، یان کویله بوو، یان جارک زینای کردبو، نابی بوختانکه ره که ی دارکاری بکرتی.

(وَيُحَدُّ الْحُرُّ) بوختانکه ری نازاد سزا نه دری (ثَمَانِينَ) به لیدانی هه شتا شوپکه دار (وَالْعَبْدُ) وه بوختانکه ری کویله سزا نه دری (أَرْبَعِينَ) به لیدانی چل شوپکه دار، وه نه بی (قَازِي) نهو دارکاری به بکا، نه ک بوختان پیکروه که.

وَيَسْقُطُ حَدُّ الْقَذْفِ بِثَلَاثَةِ أَشْيَاءَ: إِقَامَةُ الْبَيْتَةِ، أَوْ عَفْوُ الْمُقْدُوفِ، أَوْ اللَّعَانُ فِي حَقِّ الزَّوْجَةِ.
(فَصْلٌ) وَمَنْ شَرِبَ خَمْرًا أَوْ شَرَابًا مُسْكِرًا يُحَدُّ أَرْبَعِينَ،

(وَيَسْقُطُ حَدُّ الْقَذْفِ) سزای بوختانکردن له سر بوختانکهره که لا نه چن (بِثَلَاثَةِ أَشْيَاءَ) به سنی شت، یه که م: (إِقَامَةُ الْبَيْتَةِ) به مینانی چوار شامید: که شامیدی بدهن شه و پیاره، یان شه و نافرته سی دیتوه زینای کردوه. دووم: (أَوْ عَفْوِ الْمُقْدُوفِ) یان بوختان پیکراوه که لی بیوری، یان میراتگره که ی له پاش مردنی وی لی بیوری و بلتی: نامه وی سزا بدری. سومیهم: (أَوْ اللَّعَانِ فِي حَقِّ الزَّوْجَةِ) یان به هوی له عنه تکردن له دهریاره ی بوختان پیکردنی زنی خوی، هروهک باسمان کرد. هروهها نگه ر بوختان پیکراوه که دان بنی و بلتی: زینام کردوه، سزایه که له سر بوختانکهره که ی لا نه چن.

﴿پاشکون﴾: نگه هر دوو که سه که بوختانیان به یه کتری کرد، شه و نایبته توله و هرگرتن و به هر سزادان ناکه وی، واته: نه بی هردوکیان دارکاری بکرتن. به لام نگه ر یه کیک جنیو به یه کیکی تر بدا، شه وی تر بوی دروسته جنیوه که ی پی بداته وه، به و مرجه ی له شه ندازه ی جنیوه که زیاتر نه کاو جنیو به دایکو باوکی نه داته وه.

﴿فَصْلٌ: لَه بَاسِ سزای شه پابخور﴾

(پیشه گی): مه به ست به شه پابه ی که حه پامه و سزای هیه شه وه یه: که پی سی سرخوش بیی ﴿عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: نَزَلَ تَحْرِيمُ الْخَمْرِ وَهِيَ مِنْ خَمْسَةِ: مِنَ الْعَنْبِ، وَالتَّمْرِ، وَالْعَسَلِ، وَالْحِنْطَةِ، وَالشَّعِيرِ. وَالْخَمْرُ مَا خَامَرَ الْعَقْلَ﴾ رواه الشيخان، نیمامی (عمر) فهرموی: کاتی شه پاب حه پام کرا، له و پیخج شتانه دروست شه کرا: له تر پی خودما و هنگوین و گنم و جو، وه شه پابی حه پام شه وه یه سرخوش بکا.

ثینجا بزانه: جیاوازی له نیوان که مو زور نیه ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا أَسْكَرَ كَثِيرُهُ لِقَلِيلِهِ حَرَامٌ﴾ رواه اصحاب السنن، پیغه مبره ر فهرموی هتی: هر شه پابیک زوره که ی سرخوش بکا، که مه که شی هر حه پامه، هر چه ند سر خوشیشی نه کا.

که و ابو: دروست نیه هیچ جوره شه پابیک به قسه ی هیچ که سیک بق درمان به کار بهی تدری ﴿عَنْ طَارِقِ الْجَعْفِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّهُ سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: عَنِ الْخَمْرِ يَصْتَعُهَا لِلدَّوَاءِ؟ فَقَالَ: إِنَّهَا لَيْسَتْ بِدَوَاءٍ وَلَكِنَّهَا دَاءٌ﴾ رواه مسلم، (تاریقی جوغی) پرساری له پیغه مبره ر کرد رنکای بدا: شه پاب بق درمان به کار بهی نی؟ پیغه مبره ر یش رنکای نه دا و فهرموی: شه پاب درمان نیه، به لکو درده.

(وَمَنْ شَرِبَ خَمْرًا) هر موسولمانیک شه و شه پابه بخواته وه که له تر پی دروست کراوه (أَوْ شَرَابًا مُسْكِرًا) یان هر شه پابیک تر بخواته وه: که سرخوشی بکا، جا له هر شتیکی تر دروست کرابن (يُحَدُّ أَرْبَعِينَ) نه بی سزا بدری و چل شوپکه داری لی بدری.

وَيَجُوزُ أَنْ يَبْلُغَ بِهِ ثَمَانِينَ عَلَى وَجْهِ التَّغْزِيرِ، وَيَجِبُ عَلَيْهِ أَحَدُ الْأَمْرَيْنِ: بِالْبَيِّنَةِ، أَوْ الْإِقْرَارِ. وَلَا يُحَدُّ بِالْقِيءِ أَوْ الْإِسْتِنَاكِاهِ. (فَصْلٌ) وَتُقَطَّعُ يَدُ السَّارِقِ بِسِتَّةِ شَرَايِطَ: أَنْ يَكُونَ بِالْغَا، عَاقِلًا، وَأَنْ يَسْرِقَ نِصَابًا قِيمَتُهُ رُبْعُ دِينَارٍ،

(وَيَجُوزُ) به لام بق كاریه دست دروسته (أَنْ يَبْلُغَ بِهِ) سزای شهرا بخورد بگینتیه (ثمانین) هشتاد دار (عَلَى وَجْهِ التَّغْزِيرِ) به نای تمبین کردن، واته: چلیک: سزایه، چلی تر: تمبین کردن ﴿عَنْ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي شَارِبِ الْخَمْرِ: جَلَدَ الثَّيْبِيُّ رُبْعَ أَرْبَعِينَ، وَجَلَدَ أَبُو بَكْرٍ أَرْبَعِينَ، وَجَلَدَ عُمَرُ ثَمَانِينَ، وَكُلُّ سَنَةٍ وَهَذَا أَحَبُّ إِلَيَّ﴾ رواه مسلم، نیمامی (علی) فرموی: پیغمبر ﷺ چل داری له شهرا بخورد داوه، نیمامی (ابوبکر) ش چل داری لداوه، نیمامی (عمر) هشتاد داری لداوه، هر دوک هر ریگای پیغمبر ﷺ، من هشتایه که م پی خوشتره.

(وَيَجِبُ عَلَيْهِ أَحَدُ) شهرا بخورد سزای نه که ویته سر (بِأَحَدِ أَمْرَيْنِ) به یه کی که له م دووانه: یه که م: (بِالْبَيِّنَةِ) دوو پیواو شامیدی بدهن بلین: شهرا بی خوار دوته وه. دووم: (أَوْ الْإِقْرَارِ) یان به خوی بلین: من شهرا بیم خوار دوته وه.

(وَلَا يُحَدُّ) نابی مروء دارکاری بکری (بِالْقِيءِ) به هوی پشانه وه: که شهرا بی لیتیه دهر وه (أَوْ الْإِسْتِنَاكِاهِ) یان به هوی نه وهی بونی شهرا بی لیتین.

﴿ناگاداری﴾: مندالو شیتو کافر و نهو که سهی به زور لیکردن شهرا بیان دهر خوار داوه و نهو که سهی نهیزانیوه شهرا به، نهوانه هیچیان سزایان له سر نه.

﴿پاشکون﴾: نهو که سهی دارکاری نه کری: جا له بهر زینا کردن، یان بوختان کردن، یان شهرا بخوار دنه وه، دروست نه شور که داره کانی له دهم و چاو و شویتنه کوشنده کان بدرین ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: إِذَا ضَرَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيَتَّقِ الْوَجْهَ﴾ رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ فرموی: هر کاتی یه کی که داری سزای له یه کی که دا، با ناگادار بی له دهم و چاوی نه دا.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَأْسِي سزای دزی کردن﴾

(وَتُقَطَّعُ يَدُ السَّارِقِ) واجبه دست دز بپر دزی، واته: لای بگریته وه، جا نیر بی، یان می بین، موسولمان بین، یان کافر بین، خوی گوره فرموی هتی: ﴿وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا﴾ پیواوی دز و نافر هتی دز دهستیان لیکه نه وه.

(بِسِتَّةِ شَرَايِطَ) به شش مهرج: (أَنْ يَكُونَ بِالْغَا) یه که م: دزه که بلوغی بو بی. (عاقلاً) دووم: عاقل بین. (وَأَنْ يَسْرِقَ نِصَابًا) سهی یه م: نه دلازه یه کی وهما بدزی (قِيمَتُهُ رُبْعُ دِينَارٍ)

مَنْ حَرَزَ مِثْلَهُ، لَأَمْلِكَ لَهُ فِيهِ، وَلَا شُبْهَةَ فِي مَالِ الْمَسْرُوقِ مِنْهُ.
وَتَقَطَّعُ يَدَهُ الْيَمْنَى مِنْ مِفْصَلِ الْكُوعِ، فَإِنْ سَرَقَ ثَانِيًا قَطَعْتَ رِجْلَهُ الْيُسْرَى، فَإِنْ سَرَقَ
ثَالِثًا قَطَعْتَ يَدَهُ الْيُسْرَى، فَإِنْ سَرَقَ رَابِعًا قَطَعْتَ رِجْلَهُ الْيَمْنَى،

نرخه که می بگانه چواریکه میسقالیکیزی، یان زیاتر ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ عَنْهَا: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: لَا
تُقَطَّعُ يَدُ السَّارِقِ إِلَّا فِي رُبْعِ دِينَارٍ فَصَاعِدًا﴾ رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ فرمودی: نابی
دهستی ندر بپردی تا نه اندازهی چواریکه میسقالیک، یان زیاتر نه ندی.

(مِنْ حِرْزِ مِثْلِهِ) چوارهم: دزیه که له شوینی پاراستنی وینهی خوی بی: وهك نازهل له ناو
تهویله، یان له له وهپگه دا بدن، جلو بهرگو قاپو پاره له ناو ژوروی خانوودا بدن،
که واپوو: نه گهر ماله که له شوینیکی وهما داندراپو که شایانی پاراستنی نه و جوره شته
نه بو: وهك نازهل بی شوان له بیاباندا، یان دانانی پاره له دهره وهی خانوو، نه و دزه
دهستی نابپردی تو تنها ته مبی نه کری و ماله که ی توهر نه گیریتوه.

(لَأَمْلِكَ لَهُ فِيهِ) پینجهم: هیچ به شی دزه که له و ماله ندر او دا نه بی، که واپوو: نه گهر مالی
خوی له یه کیکی تر بدنیتوه، یان نه و ماله بدن که هاویه شه له گهل یه کیکی تر، به مه
دهستی نابپردی. (وَلَا شُبْهَةَ فِي مَالِ الْمَسْرُوقِ مِنْهُ) شه شه م: هیچ گومانی مافی دزه که له
مالی دزی لیکر او که دا نه بی، که واپوو: نه گهر دایکو باوک دزی له کوپو کچی خویان بکن،
یان کوپو کچ دزی له دایکو باوکیان بکن، دهستیان نابپردی، چونکه مافی به خوی کردنیان
له سهر یه کتری هه یه.

ههروهها نه گهر یه کیکی له بهر برسیتو و نه بوونی خوارده مانی بدن، نه ویش نابی
دهستی بپردی، چونکه مالی به خوی کردنی له سهر دهوله مه ندان هه یه.

(وَتَقَطَّعُ يَدَهُ الْيَمْنَى) نینجا نه گهر دزیه که ی له سهر ناشکراپو، نه بی دهستی راستی
بپردی (مِنْ مِفْصَلِ الْكُوعِ) له جومگی باز نه دهسته وه، نینجا دهسته لیکر او که ی به
ملیه وه هه لئه واسری تا ماویه ک (فَإِنْ سَرَقَ ثَانِيًا) جا نه گهر جاری بووم دزی کرد
(قَطَعْتَ رِجْلَهُ الْيُسْرَى) نه بی قچی چه پی بپردی له گوزینگه وه (فَإِنْ سَرَقَ ثَالِثًا) جا
نه گهر جاری سیه م دزی کرد (قَطَعْتَ يَدَهُ الْيُسْرَى) نه بی دهستی چه پی بپردی (فَإِنْ
سَرَقَ رَابِعًا) جا نه گهر جاری چوارهم دزی کرد (قَطَعْتَ رِجْلَهُ الْيَمْنَى) نه بی قچی راستی
بپردی ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: فِي السَّارِقِ: إِنْ سَرَقَ فَأَقْطَعُوا يَدَهُ، ثُمَّ إِنْ
سَرَقَ فَأَقْطَعُوا رِجْلَهُ، ثُمَّ إِنْ سَرَقَ فَأَقْطَعُوا يَدَهُ، ثُمَّ إِنْ سَرَقَ فَأَقْطَعُوا رِجْلَهُ﴾ رواه
الشافعی والدارقطني، واتهی ناشکرایه.

﴿ناگاداری﴾: نه بی شوینی برینه که به پونی کولاو داغ بکری، بو نه وهی خویته که ی
بوه سنتو نه مری، که واپوو: نه رکی نه و پونه و نه رکی دهرمانکردن له سهر دزه که یه.

فَإِنْ سَرَقَ بَعْدَ ذَلِكَ عُزْرًا، وَقِيلَ يُقْتَلُ صَبْرًا.
 (فَصَلِّ) وَقَطِّعْ الطَّرِيقَ عَلَى أَرْبَعَةِ أَقْسَامٍ: إِنْ قَتَلُوا وَلَمْ يَأْخُذُوا الْمَالَ قَلْبُوا،
 إِنْ قَتَلُوا وَأَخَذُوا الْمَالَ قَتَلُوا وَصَلَبُوا، وَإِنْ أَخَذُوا الْمَالَ وَلَمْ يَقْتُلُوا تُقَطِّعْ أَيْدِيهِمْ

(فَإِنْ سَرَقَ بَعْدَ ذَلِكَ) جا نه‌گەر له دواى جارى چوارهم مهر ندى کرد (عُزْرًا) واجبه ته‌مىن بکړئ، واته به‌ند نه‌کړئ (وَقِيلَ يُقْتَلُ صَبْرًا) وه له فرموده‌ى بن‌هیزدا: نه‌بى بکوژئ. به‌لام له بهر بن‌هیزی، هم فرموده‌یه کارى بن‌ناکړئ.

﴿پاشکون﴾: مهرجه بق ده‌ستېږى نږ: يه‌کهم: خاوه‌ن مال دلواى ماله‌دزلوه‌که بکا. دوهم: نه‌بى نږه‌که ناشکرا بېئ: به شاهيدى نوو پياو، يان به دانپېداهيتانى نږه‌که، جا نه‌گەر ده‌ستى بېرېږئ، يان نا، مهر نه‌بى شته‌دزلوه‌که بداته‌وه خاوه‌نه‌که‌ى، به‌لام نه‌گەر ته‌نهما پياويک نوو نافرته شاهيد بون، يان مهر شاهيدک هه‌بوو و خاوه‌نه‌ک‌ش سويندى خوارد، يان هېچ شاهيد نه‌بو و خاوه‌نه‌که به نږه‌که‌ى گوت: نه‌بى سويندم بق بخوئ، نږه‌که‌ش گوتى: تو سويند بخو، ئينجا خاوه‌نه‌که به ئيزنى نږه‌که سويندى خوارد، به‌وانه ته‌نهما مافى مال دانوه نه‌که‌ويته سهر نږه‌که‌و ده‌ستى نابېرېئ. سئ يه‌م: نه‌بى کاربه‌ده‌ست ده‌ستى نږ بېرېئ، واته: به فرمانوى بن.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَأْسَى سَزَاي (قَاتِعُ الطَّرِيقِ) پي‌گړ﴾

(پيناسه): پي‌گړى نه‌م‌يه: موسولمانيك، يان زياتر هيرش بکاته سهر گيان، يان ناموس، يان مالى خه‌لکو بيخاته مه‌ترسى، جا له شوينتيكى چؤل، يان له ناوه‌دانى، -به چه‌که‌وه، يان به بن‌چه‌ک- هيرش بکه‌نه سهر خه‌لکو خه‌لکه‌ش تواناى نه‌وانيان نه‌بئ، يان بچنه مالک و پي‌گا نه‌ده‌ن دانېشتوه‌کانى ماله‌که هاوار بکن، يان له پي‌گه‌دا مال له پي‌واران بستينن، نه‌وانه گشتيان پي‌گړن.

(وَقَطِّعْ الطَّرِيقَ) پي‌گړه‌کان (عَلَى أَرْبَعَةِ أَقْسَامٍ) چوار به‌شن، يه‌کهم: (إِنْ قَتَلُوا) نه‌گەر که سيکيان کوشتبو (وَلَمْ يَأْخُذُوا الْمَالَ) هېچ مالېشيان نه‌بردبو (قَتَلُوا) واجبه بکوژئ. دوهم: (فَإِنْ قَتَلُوا) نه‌گەر که سيکيان کوشتبو (وَأَخَذُوا الْمَالَ) وه مالېشيان بردبو (قَتَلُوا) واجبه بکوژئ (وَصَلَبُوا) وه له دواى کوشتن نه‌بى لاشه‌که يان بق ماوه‌ى سئ پوژان هه‌لبواسرئ، له شوينتيكى وه‌ها: که خه‌لک بيانينئ.

﴿ناگادارى﴾: مهر که سيک له کاتى بهرگړى کردن پي‌گړک بکوژئ، نه‌توله‌ونه که ففاره‌تى له سهر نيه، جا بږانه: نه‌بى -له دواى کوشتن- پي‌گړه‌کان بشورئ و کفن بکړئ نو پوژان له سهر بکړئ، ئينجا هه‌لته‌واسرئ.

سئ يه‌م: (وَإِنْ أَخَذُوا الْمَالَ) نه‌گەر ماليان له خه‌لکى سهند، نرخی ماله‌که‌ش نه‌گه‌يشته چوارتيگه ميسقاليکى زېږ، به‌لام (وَلَمْ يَقْتُلُوا) که سيان نه‌کوشت، نه‌وه (تُقَطِّعْ أَيْدِيَهُمْ)

وَأَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلَافٍ، فَإِنْ أَخَافُوا السَّبِيلَ وَلَمْ يَأْخُذُوا مَالًا وَلَمْ يَقْتُلُوا حُبْسُوا وَعُزِّرُوا. وَمَنْ تَابَ مِنْهُمْ قَبْلَ الْقُدْرَةِ عَلَيْهِ سَقَطَ عَنْهُ الْحُدُودُ وَأَخَذَ بِالْحَقُوقِ. (فَصَلِّ) وَمَنْ قَصِدَ بِأَدَى فِي نَفْسِهِ، أَوْ مَالِهِ، أَوْ حَرِيمِهِ، فَقَاتَلَ عَنْ ذَلِكَ

دهستیان نه بپردی (وَأَرْجُلُهُمْ) وه قاچیشیان نه بپردی (مِنْ خِلَافٍ) له راسته و چه په، واته: دهستی راسته و قاچی چه په یان به به که وه نه بپردی.

﴿ناگاداری﴾: لیږه شدا- وه کو مالی بزدلو- مەرجه: نه بی خاوهن مال که داوای مال که ی بکا: که می نه وه، ینجا سزایان لیږه نه گیری.

چوارهم: (فَإِنْ أَخَافُوا السَّبِيلَ) نه گهر پتگی یان خستبوه مه ترسی (وَلَمْ يَأْخُذُوا مَالًا) وه مالیان له هیچ که سیک نه ستاندبو (وَلَمْ يَقْتُلُوا) وه هیچ که سیکیان نه کوشتبو (حُبْسُوا) نه بی بخرینه به ندیخانه (وَعُزِّرُوا) وه نه بی نه می بکرین به لیدان، خوی گوره فرمویه تی: ﴿إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا أَنْ يُقَتَّلُوا أَوْ يُصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلَافٍ أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ ذَلِكَ لَهُمْ خِزْيٌ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾ سزای نه وه که سانه ی جهنگ له که ل خولو پیغه مبری خوا نه که ن وه ولی ویرانکاری نه دن، هر نه وه یه: بکوژین، یان له سیداره بدرین، یان دهست و قاچیان له راسته و چه په بپردین، یان بخرینه به ندیخانه، نه سزایه سر شوپی یه بژ نه وان له نونیداد، وه له پژی نویسی دا سزایه کی گوره نه درین، نه گهر خوا حه ز بکا.

(وَمَنْ تَابَ مِنْهُمْ) هر که سیک له پئ گره کان توبه بکا (قَبْلَ الْقُدْرَةِ عَلَيْهِ) پیش نه وه ی بکه ویته ژیر دهسته لاتی موسولمانان (سَقَطَ عَنْهُ الْحُدُودُ) نه وه کوشتنو دهست برینه ی مای خوی له سهری لانه چی (وَأَخَذَ بِالْحَقُوقِ) به لام مای ناده میزادانی لیږه نه گیری ته وه: وه کو کوشتنی له توله ی نه وه که سانه ی کوشتنوی و دانه وه ی نه وه مالی بریوه تی، خوی گوره فرمویه تی: ﴿إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَقْدِرُوا عَلَيْهِمْ فَاغْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ به لام نه وان ی توبه نه که ن پیش نه وه ی دهسته لاتتان بکه ویته سهریان، بزانه خوا له مای خوی خوش نه بن و په حم نه کا.

﴿فَصَلِّ: له باسی (صائِل) زوردار ی هیرشکه ر﴾

(وَمَنْ قَصِدَ) هر که سیک پوی تی کرا (بِأَدَى) بژ نه وه ی زیانکی پی بکه به ندی (فِي نَفْسِهِ) جا زیانه که له گیان و نه ندانه کانی بی، واته: زورداره که ه ولی کوشتنی بدا، یان ه ولی له ناوبردن نه ندامیکی له شی بدا (أَوْ مَالِهِ) یان ه ولی بردن، یان تی کدانی مالی بدا (أَوْ حَرِيمِهِ) یان ه ولی ناموس بردنی بدا (فَقَاتَلَ عَنْ ذَلِكَ) جا زورایکولو که ش به رگری له گیان و

وَقَتَلَ فَلَا ضَمَانَ عَلَيْهِ. وَعَلَى رَاكِبِ الدَّابَّةِ ضَمَانٌ مَا أَتْلَفْتُهُ دَابَّتُهُ.

ناموس و مالی کربو، زۆرداره که ش وازی نه هیناو (و قتل) زۆر لیکر لوه که زۆرداره که ی کوشت (فلا ضمان علیه) نه وه: نه توله ی کوشتنو نه خوینو نه که ففاره ت، هیچی ناکه ویتنه سر، وه نه گهر زۆرداره که نه وی کوشت، بوخوی به پله ی شهیدی نه گا ﴿عَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ قُتِلَ دُونَ دِينِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ وَمَنْ قُتِلَ دُونَ دَمِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ وَمَنْ قُتِلَ دُونَ مَالِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ وَمَنْ قُتِلَ دُونَ أَهْلِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ﴾ رواه الترمذی، پیغه مبر ﷺ فه رموی: هر که سیک له بهرگری کردن: له نایینی و له گیانی و له مالی و له ناموسی بکوژی، شهیده.

ئینجا بزانه: بهرگری کردن له ناموس واجبه، هیچ جیاوازی نیه ناموسه که: می خوی بی، یان می که سیک تر بی، جا کافر بی، یان موسولمان بی، یان نازه ل بی، چونکه ناموس به هیچ شیوه یه ک حال نابی، به لام نه گهر نافرته تیکی بی میزد- به خوشی خوی- به دو پیاویک که وت و خوی لی ماره کرد، دروست نیه هیچیان بکوژی.

﴿ناگاداری﴾ یه که م: ده بی زۆرداری هیرشکه ر به شیوه ی هره سوکتر رابگری، واته: نه گهر به پارانه وه واز بیتنی، نابین لی بدا، نه گهر به لیدان واز بیتنی، نابین بیکوژی، به لام نه گهر نه بزانی نه م قوناغانه هیچیان سودی نیه، دروسته یه کسه ر بیکوژی.

دووم: له و کاته ی پشیل هیرش دینو ووجه له و بالتده نه خوا، دروسته بکوژی. (و علی راکب الدابة) واجبه له سر نه و که سه ی سواری وولاغیک بووه، یان لی نه خوپی، یان پای نه کیشی (ضمان ما اتلفتة دابته) ده بی توله ی نه و شته بدا که وولاغه که ی له ناری برده، جا وولاغه که می خوی بی، یان می که سیک تر بی، واته: نه گهر وولاغه که یه کیتی کوشت، یان نه ندامتکی شکاند، یان شتیک له ناو برد، نه بی خزمه کانی وی خوینی کوژاوه که بده نو، به خوی توله ی شته له ناو براره کان بدا.

﴿ناگاداری﴾: نه گهر نازه له که ی به توندی به سنبووه و خوی به ره للا کرد، یان شوانیک له ترسی گورگ، یان له دهنگی هور نازه له کانی لی پهرت بوزو شتیکیان له ناو برد، توله یان له سر نیه، به لام نه گهر شوانه که خوی لی کوت، یان که مته رغه می کرد، نه بی توله بدا، هرچه ند نازه له کانش می خوی نه بن.

هر وه ها نه گهر له رینگه یه کی ته سکدا وولاغه که ی به سنبووه و شتیک له ناو برد، نه بی توله ی بدا.

ئینجا بزانه: نه گهر شوفیری ئوتوموبیل به ئوتوموبیله که ی که سیک به هله بکوژی، یان شتیک له ناو ببا، نه وه خوینی کوژاوه که له سر خزمه کانی تی و توله ی شته که ش له سر خوی تی، جا ئوتوموبیله که می خوی بی، یان نا.

(فَصَلِّ) وَيُقَاتِلْ أَهْلَ الْبُلْغِيِّ بِثَلَاثَةِ شَرَايِطَ: أَنْ يَكُونُوا فِي مَتَعَةٍ، وَأَنْ يَخْرُجُوا عَنْ قَبْضَةِ
الإمام، وَأَنْ يَكُونَ لَهُمْ تَأْوِيلٌ سَائِعٌ،

مهرودها بزافه: نه گهر نازده له که به تهنه بوو و چووه ناو مولکی که سستی ترو
شیناییه که ی خوارد، توله له سهر خاوه نه که یه، بهو مارجی خه لکی نهو شویتنه به
تیکرایی نازده له بهرله لانا نه که ن، واته: نه گهر عاده تیان وه هابو، توله واجب نایی.

﴿فَصَلِّ: له باسی (بُغَاة) له فرمان دهرچوو مکان﴾

که نهو جزیره موسولمانان ملکه چی شهریه تی نیسلان، به لام له فرمانی پیشه وای
موسولمانان دهر نه چنو له دژی وی چه که هه لکه گرن.

(وَيُقَاتِلْ أَهْلَ الْبُلْغِيِّ) واجبه نهو که سانه جهنگیان له گه ل بکری که له فرمانی پیشه وای
موسولمانان دهر نه چن (بِثَلَاثَةِ شَرَايِطَ) به سی مارج:

یه که م: (أَنْ يَكُونُوا فِي مَتَعَةٍ) هیزو توانای جهنگردنیان هه بی به جزیریکی وه ها: که
نه گونجی به ناسانی بگیری. دووم: (وَأَنْ يَخْرُجُوا عَنْ قَبْضَةِ الإِمَامِ) له ژیر دهسته لاتی
پیشه وای موسولمانان دهریچنو له شویتیک کز ببنه وه. سی یه م: (وَأَنْ يَكُونَ لَهُمْ تَأْوِيلٌ
سَائِعٌ) به لکه یه کی گونجاریان هه بی بق پایه پینه که یان، واته: به قورنانون حه دیس
پشتگیری به لکه که یان بکن.

ئیغجا بزافه: نایی یه که مجار پیشه و دهسته به جهنگ بکا تا پیایوکی لیها توو نه نیریته
لایان: نایا ره خنه یان چی یه؟ جا نه گهر باسی سته مکاریان کرد، نه بی پیشه واز له
سته مه کی بیتنی، یان نه گهر باسی گورنکاری ناییان کرد، نه بی گورنکاری یه که لایبا،
جا نه گهر هیج به لکه ی گونجاریان نه بو و ههر سوو بون له سهر سه ریچی کردن، نه بی
بانگه وازی جهنگیان له گه ل بکا، خوی گه وره فرمو یه تی: ﴿وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ
اقْتُلُوا فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا فَإِنْ بَغَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَى فَقَاتِلُوا الَّتِي تَبْغِي حَتَّى تَفِيءَ إِلَى
أَمْرِ اللَّهِ﴾ نه گهر دوو کومه ل له موسولمانان بووه جهنگیان ناشتیان بکه نه وه، جا نه گهر
یه کیکیان ههر سوو بوو له سهر ده ستریزی کردن له سنوور دهرچوو، ئیوه جهنگی
له گه ل بکن تا نه گهر پیتنه وه ژیر فرمانی خوا.

﴿ناگاداری﴾: یه که م: ههر کومه لیک بق راو و پروت دهسته بداته چه که، نه وانه ری گرن،
مهرودک باسما ن کردن.

دووم: ههر کومه لیک بق چه سپاندنی حوکی نیسلام دهسته بداته چه که، نه مانه ش
جهنگاوه ری نیسلام-نه ک (بُغَاة)-مهرودک له په رتوکی (جهاد) دا باسی نه که یین.

سی یه م: ههر کومه لیک دهسته بداته چه که له نایین هه لکه پیتنه وه و بلین حوکی نیسلامان
ناوی چونکه به که ل نایی، نه مانه ش کافرن، مهرودک له مهرودا باسی نه که یین.

وَلَا يُقْتَلُ أَسِيرُهُمْ، وَلَا يُغْنَمُ مَالُهُمْ، وَلَا يُذَفَّفُ عَلَيَّ جَرِيحِهِمْ.
(فَصَلِّ) وَمَنْ ارْتَدَّ عَنِ الْإِسْلَامِ أُسْتَيْبَ ثَلَاثًا، فَإِنْ تَابَ، وَإِلَّا قُتِلَ،

(وَلَا يُقْتَلُ أَسِيرُهُمْ) ٲنجا نه گره بوه جهنگ له گه ل له فرمانده رچوه كان نابئ ديله كانيان بكوژئ (وَلَا يُغْنَمُ مَالُهُمْ) وه نابئ ماليشيان به تالان ببردئ (وَلَا يُذَفَّفُ عَلَيَّ جَرِيحِهِمْ) وه نابئ برينداره كانيان بكوژئ، وه نابئ به دواي هه لاتوه كانياندا بگه رئن، كه واپوو: هه ر كاتئك جهنگ كو تاي هاتو مه ترسي نه ما، يان گه رانه وه ژئر فرماني پيشه وا، نه بي مال و چه كو ديله كانيان بدرينه وه، (البهيقي) وه هاي له نيماسي (علي) گيرپوه ته وه.

﴿ناگاداري﴾: نه بي كوژدوه كاني هه ربوو لا بشوژئو نويزيان له سه ر بكرئ. ٲنجا بزانه: نه گره هه لگه پاره كان زه كاتيان له خه لكی وه رنه گرتو سزاي گونا هه كانيان نه داو برپاره كاني شرعي نيسلاميان نه چه سپاند، نه وانه گشتي به دروستو په وا دانه ندرئو نابئ هه لبوه شيندرئته وه.

﴿فَصَلِّ: له باسي (رِذَّة): وهر گه ران له نابئ﴾

(مُرْتَدٌ): كه سيكه له نيسلامه تي به وه بگه رپته وه بؤ كافر يوون. جا بزانه: هه ر كه سيك باوه پي به په كيك له شهش روكنه كاني نيمان نه بي، يان باوه پي به واجبيووني په كيك له روكنه كاني نيسلام نه بي، يان جنيو به خوا، يان به پيغه مبه ر بدارئ، يان چه راميك هه لال بكا، يان هه لالئك چه رام بكا، يان به كرده وه، يان به زويان كو فرئك بكا: جا نه و كو فره به په كاري بي، يان به كالته بي، يان هه ر به بيروباوه په وه بي: وه كو كالته به خوا، يان به پيغه مبه ريكي خوا، يان به نيسلام بكا، يان سوچه بؤ يوونه وه ريك بيا، يان قورئان فرئ بدار، يان تفي لي بكا، يان بلئ: كافر له موسولمانان باشترن، يان بلئ: به رنامه ي قورئان به كه لك نابئ، يان بلئ: سه حابه ي پيغه مبه ر بدارئ گشتي پي گرو چه رده بون، يان به بيروباوه په وه له گه ل نه و كومه لانه دا بي كه دؤ به نيسلامن، يان بلئ: خوژگه من كافر بو بام. به و جوژه شتانه له نيسلام ده رنه چئو كافر نه بي.

(وَمَنْ ارْتَدَّ عَنِ الْإِسْلَامِ) هه ر كه سيك له نيسلامه تي به وه بؤ كافر يوون گه راپيته وه (أُسْتَيْبَ) واجبه دواي توبه ي لي بكرئو پئ ي بلئ: له و كو فره په شيمان بيه وه و شاده بيته وه (ثَلَاثًا) تا ماوه ي سن پوژان، به لام به هه رموده ي راستر: هه ر نه و دم دواي توبه ي لي ته كرئ نه ك سن پوژان:

(فَإِنْ تَابَ) جا نه گره توبه ي كريدو موسولمان بؤ وه و شاده ي هئناوه، واته: گوتي: (أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ). نه وه وزي لي ته هئندرئ (وَاللَّهِ بِهِ لَأَمَّ) نه گره هه ر سوو پ بوو له سه ر كافر يوونه كه ي (قَتَلَ) واجبه هه ر نه و دم بكوژئ، جا پياو بي، يان ئافره ت، به و مه رجه ي شيت نه بي و مندال نه بي و زوري لي ته كر ايئ تاكو كو فر بكا

وَلَمْ يُغَسَّلْ، وَلَمْ يُصَلَّ عَلَيْهِ، وَلَمْ يُدْفَنَ فِي مَقَابِرِ الْمُسْلِمِينَ.

﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ امْرَأَةً إِزْدَتْ فَأَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ: أَنْ يُعْرَضَ عَلَيْهَا الْإِسْلَامُ إِنْ تَابَتْ وَإِلَّا قُتِلَتْ﴾ رواه الدارقطني، نافرته تيك له نيسلام گه پاره و بووه کافر، جا پیتغه مبر ﷺ

فرمانی دا: که پیئی بلین: بیتوه ناو نيسلام، نه گهر نه بووه موسولمان، با بکوژئی. نینجا بزانه: نه گهر (مُرْتَدَّ) جهنگی له گه گان موسولمانان کرد، پیویست ناکا دلوی توبه ی لیکرئی.

﴿ناگاداری﴾ یه کهم: کوشتنی (مُرْتَدَّ)، واته: نه و که سه ی له نيسلام بؤ کافریون نه گه پیتوه، له نه ستوی کاربه ده ستانه، که و ابوو: نه گهر یه کیکئی تر به بی پرسی کاربه دست کوشتی، ته نها نه بی ته مین بکری، واته: هیچ توله و (کفارة) ی ناکه ویته سر، به لام نه گهر (مُرْتَدَّ) جهنگی له گه گان موسولمان نه کرد، نه و بؤ گشت موسولمانیک دروسته بیکوژئی به هر شیوه یه کی بگوچی.

دووم: چند زانایک نه م فه مووده یان ه لبراردوه: که نه بی نه و که سه بکوژئی که جنیوی به پیتغه مبر ﷺ داین، جا توبه بکا، یان نا ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ امْرَأَةً كَانَتْ تَشْتُمُ النَّبِيَّ ﷺ فَقَتَلَهَا رَجُلٌ أَعْمَى فَأَهْدَرَ النَّبِيُّ ﷺ دَمَهَا﴾ رواه ابوداود، نافرته تیک جنیوی به پیتغه مبر ﷺ نه دا، نینجا پیاوئی کویژ نافرته که ی کوشت، پیتغه مبر ﷺ توله ی نه خسته سر.

(وَلَمْ يُغَسَّلْ) نه و که سه ی کافر بووه - کاتن مرد، یان کوژا - شوژدنی ناوی (وَلَمْ يُصَلَّ عَلَيْهِ) وه چه راه و نابی نویژی له سر بکری (وَلَمْ يُدْفَنَ فِي مَقَابِرِ الْمُسْلِمِينَ) وه نابی له گورستانی موسولماناندا بنیژئی، هر وه ما ماله که یشی نابیته میرات، به لکو نه بریته (بیت المال) ی موسولمانان.

﴿ناگاداری﴾: هر که سیک کوفرتک بکا، هر نه و دم ماره ی ژنه که ی ه لته وه شیتته وه نه گهر جیماعی له گه گان نه کردین، به لام نه گهر جیماعی له گه گان کردبو، تا (عِدَّة) ی ته ولو نه بی چاوه پوان نه کری: جا نه گهر نه بووه موسولمان، ماره یه که ی ه لته وه شیتته وه.

﴿پاشکوک﴾: نه گهر کومه لیک کافر بون، واجبه موسولمانان جهنگیان له گه گان بکن، تا سر کردایه تی و بنکه کانیان بنه بر نه کرین، هر وه ک نیمامی (أبویکر) و سه حابه ﷺ و ایان کردوه، جا نه گهر به خویان و مال و مندال و ژنه کانیان که و تنه ده ست موسولمانان، نه و به م شیوه یه ره رفتار نه کری:

یه کهم: چونکه پیتغه مبر ﷺ نه فرموی: ﴿مَنْ بَدَلَ دِينَهُ فَأَقْتُلُوهُ﴾ رواه البخاری، هر که سیک نابینی خوی گوی، بیکوژن. بویژ ژنو پیاووه کانیان دلوی نيسلامبوونه وه یان لته کری، جا هر که سیکیان نه بیتته وه موسولمان، نه بی بکوژئی، به لام نه گهر

(فَصَلِّ) وَتَارِكُ الصَّلَاةِ عَلَى ضَرِيئِنِ، أَحَدُهُمَا: أَنْ يَتْرُكَهَا غَيْرَ مُعْتَقِدٍ لَوْجُوبِهَا، فَحُكْمُهُ حُكْمُ الْمُرْتَدِّ. وَالثَّانِي: أَنْ يَتْرُكَهَا كَسَلًا مُعْتَقِدًا لَوْجُوبِهَا، فَيَسْتَتَابُ، فَإِنْ تَابَ وَصَلَّى، وَإِلَّا قُتِلَ حَدًّا،

موسولمانیان کوشتبون، دروسته له تۆله بکوژدین، هرچه‌ند موسولمانیش بینه‌وه. دووهم: منداله‌کانی‌ئوان-که بلوغیان نه‌بوه-به موسولمان دانه‌ندردین، واته: وه‌کو دایکو باوکه‌کانیان کافر نابین، که‌وابوو: نه‌بی به ره‌ووشتی نیسلام په‌روه‌ده بکرین، ناکرینه کویله و گشتیان نازادن.

سی‌یهم: ملک و ماله‌که‌یان پانه‌گیرئو چاره‌پوان نه‌کرئ: هر که‌سیک موسولمان بی‌پته‌وه، ملک و ماله‌که‌و چه‌که‌کی خزی نه‌دریته‌وه، جا نه‌گه‌ر موسولمان نه‌بۆوه و مرد، یان کوژدا، گشتی نه‌دریته (بیت المال).

﴿ناگاداری﴾: پینکه‌اتنو جه‌نگ و ه‌ستاندن له‌گه‌ل (مُرتَد): کافر یوو‌ه‌کان دروست نیه، به‌لام له‌گه‌ل کافر ی‌بنه‌په‌تی دروسته، هر وه‌ک له‌کرتایی (جهاد) دا باسی نه‌که‌ین.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بِاسِي سَزَاي نُوِيژْنَه‌که‌رو، زَمَكَات نَه‌دور﴾

(وَتَارِكُ الصَّلَاةِ) نُوِيژْنَه‌که‌ر (عَلَى ضَرِيئِنِ) سوو جوړه: (أَحَدُهُمَا) جوړی‌یه‌که‌م: (أَنْ يَتْرُكَهَا) نه‌و که‌سه‌یه: که‌ نُوِيژْ ناکا (غَيْرَ مُعْتَقِدٍ لَوْجُوبِهَا) چونکه باوه‌پری نیه که نُوِيژْ واجبه (فَحُكْمُهُ) سزای نه‌و نُوِيژْنَه‌که‌ره (حُكْمُ الْمُرْتَدِّ) وه‌کو سزای که‌سیکی کافر یوو‌ه، واته: دلاوی توبه‌ی لی‌ته‌کرئ، جا نه‌گه‌ر توبه‌ی نه‌کرد، واجبه بکوژدئو نابی بشوئو نابی نُوِيژْی له‌سه‌ر بکرئو نابی له‌گورستانی موسولماناندا بنیژئو ماله‌که‌شی نه‌دریته (بیت المال).

(وَالثَّانِي) جوړی‌دووهم: (أَنْ يَتْرُكَهَا كَسَلًا) نه‌و که‌سه‌یه له‌به‌ر ته‌مبه‌لی نُوِيژْ نه‌کا (مُعْتَقِدًا لَوْجُوبِهَا) به‌لام باوه‌پری ه‌بئ که نُوِيژْ واجبه (فَيَسْتَتَابُ) سوننه‌ته دلاوی توبه‌ی لی‌بکرئ (فَإِنْ تَابَ وَصَلَّى) جا نه‌گه‌ر توبه‌ی کردو نُوِيژْی کرد، وازی لی‌دینین (وَإِلَّا) به‌لام نه‌گه‌ر هر سوو‌ر بوو له‌سه‌ر نُوِيژْنَه‌کردن (قُتِلَ حَدًّا) نه‌کوژدئ، جا کوشتنه‌که‌ی به‌ناوی سزادانه، نه‌ک به‌ناوی کافر یووین ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: أَمَرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ، فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ عَصَمُوا مِنِّي دِمَائِهِمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّ الْإِسْلَامِ وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ تَعَالَى﴾ رواه الشيخان، پیغه‌مبه‌ر ﷺ: فرموی: فرمانم پی‌کراوه: له‌گه‌ل خه‌لکی جه‌نگ بکه‌م تا شاده نه‌هیننو نُوِيژْ نه‌که‌نو زه‌کات نه‌دهن، جا که نه‌مانه‌یان کردن، خوینو مالیان له‌من نه‌پاریژن ته‌نھا به‌ما‌فیکي نیسلام نه‌بئ، لی‌کولینه‌وه‌ی ناو دل‌یشیان له‌سه‌ر خواجه له‌روژی قیامت.

وَكَانَ حُكْمُهُ حُكْمَ الْمُسْلِمِينَ.
(كِتَابُ الْجِهَادِ)

(وَكَانَ حُكْمُهُ) برپاری شهرع دهریاره ی نهو نوپژنه کهره (حُكْمَ الْمُسْلِمِينَ) وهکو موسولمانانه، واته: واجبه بشوری و کفن بکری و نوپژنی له سر بکری و دروسته له گورستانی موسولماناندا بنپژری وهکو تاوانباره کانی تر.

﴿پاشکون﴾: نهو هه ديسه به لگه به: نه گهر کومه لیک ریک بکون له سر نه کردنی واجبیکی نیسلام، واجبه: جهنگیان له گه ل بکری تا توبه نه کهن:

بُو وینه: نه گهر کومه لیک ریک بکون له سر نوپژنه کردن، یان (جُمُعَة) نه کردن، یان زه کات نه دان... هتد، نه بی جهنگیان له گه ل بکری تا توبه نه کهن، ههروه ک نیمامی (أبویکس) ﴿﴾ جهنگی له گه ل زه کاتنه دهره کان کرد، ئینجا بزانه: نهو سزایانهش نه بی به فرمانی پیشه وای موسولمانان جی به جی بکری، یان جیگریکی پیشه وای.

ديسان بزانه: هه که سیک تاوان و زیانی زود بی، یان زود بیتامووسی بکا، یان خه لک بخاته مه ترسی، واجبه بخریته به ندیخانه تا مردن.

ههروه ها بزانه: هه کاتیک هه والی تاوانیک گه یشته لای کاربه ده ست، هه رپامه تکای بو بکری، واته: هه که سیک تکا بو تاوانباریک بکا: تاکو سزا نه درئ، تاوانیکی گه وره ی له سر نه نووسری ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: مَنْ حَالَتْ شَفَاعَتُهُ ذُوْنَ حَدٍّ مِنْ حُدُودِ اللَّهِ فَقَدْ ضَادَّ اللَّهَ فِي أَمْرِهِ﴾ روه ابوداود، پیغه مبه ر ﴿﴾ هه رموی: هه که سیک هه ول بدا سزای خودا له سر تاوانباریک جی به جی نه کری، بیگومان نهو که سه دزایه تی خوی کردوه له فرمانه که ی دا.

* * *

﴿كِتَابُ الْجِهَادِ: نَهْمُ يَهْرُتُووكَه بَاسِي (جِهَاد) نَهْ كَا﴾

واته: خه بات و تیکوشان به گیان و به مال و به زمان بو به زرکردنه وهی نیسلام: به چه سپاندنی برپاره کانی خولو پیغه مبه ر ﴿﴾ و نه هیشتنی ده ست لاتی (کفن). ﴿عَنْ أَنَسٍ ﷺ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: جَاهِدُوا الْمُشْرِكِينَ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ وَالسِّنْتِكُمْ﴾ روه احمد، پیغه مبه ر ﴿﴾ هه رموی: له گه ل کافره کان بجهنگن به ماتان و به گیانتان و به زمانتان. که و ابو: تیکوشانی چه کدرانه - که پی ی نه گوتری: (غزا) - به شیکه له (جهاد) و له دوو به شه که ی تر خیری زیاتره، چونکه گیانی خوی نه فرق شیته خوی گه وره.

ئینجا بزانه: (جهاد) به چوار قوناغ پی که یشتوه:

یه که م: بانگه وازی نهینی به بی جهنگ کردن، نه م قوناغه به هاتنی سوپه تی ﴿يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ قُمْ فَأَنْذِرْ﴾ دهستی پی کردو تا ماوهی سن سالی خایاند.

دووم: بانگه‌وازیی ناشکرا به بینه‌نگکردن، ئەم قۆناغه به هاتنی ئایه‌تی ﴿فَأَصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ﴾ دەستی پێ‌کردو تا کۆچکردنی پێغه‌مبەر ﷺ بە‌رده‌وام بوو. ئیفا بزانە: ئەو دوو قۆناغانە، پێیان ئە‌گوتی: (مکی).

سێ‌یه‌م: بانگه‌وازیی ناشکرا شان به‌شانی جه‌نگکردن له‌گه‌ڵ ئەو که‌سانه‌ی جه‌نگ له‌گه‌ڵ موسولمانان ئە‌که‌ن و ده‌ستدریژی ئە‌که‌نه سه‌ر ئیسلام، ئەم قۆناغه له‌ دوا‌ی کۆچکردنی پێغه‌مبەر ﷺ دەستی پێ‌کرد: به‌ هاتنی ئایه‌تی ﴿وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ﴾ له‌ ڕێگای خوا جه‌نگ له‌گه‌ڵ ئەو که‌سانه‌ بکه‌ن که جه‌نگتان له‌گه‌ڵ ئە‌که‌ن. ئەم قۆناغه‌ش تا ڕزگارکردنی (مکه) بە‌رده‌وام بوو.

چواره‌م: دوا قۆناغ، که خوا فرمانی دا: هه‌ر که‌سێک باوه‌ڕی به‌ خوا نیه‌ و هه‌ر که‌سێک بپێته‌ کۆسپ له‌ ڕێگای بانگه‌وازیی ئیسلام، ئە‌بی جه‌نگی له‌گه‌ڵ بکری، ئەم قۆناغه له‌ دوا‌ی ڕزگارکردنی (مکه) دەستی پێ‌کرد: به‌ هاتنی (آيَةُ السِّيفِ) - ئایه‌تی شمشیر، که خوا فرموی: ﴿وَقَاتِلُوا الْمُشْرِكِينَ كَافَّةً﴾ جه‌نگ له‌گه‌ڵ کافره‌کان بکه‌ن به‌ گشتی. هه‌روه‌ها فرموی: ﴿إِنْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾ ڕاپه‌ڕن به‌ سوکی و به‌ گرانی، به‌ مالتان و به‌ گیانتان له‌ ڕێگای خوا (جه‌اد) بکه‌ن.

ئینجا له‌م قۆناغه‌ی چواره‌مدا (جه‌اد) جێگیر بوو، تا ڕۆژی قیامه‌ت نایه‌ هیچ گۆڕانیکی بپێته‌ سه‌ر ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: الْجِهَادُ مَا ضُ مِنْدُ بَعَثَنِي اللَّهُ إِلَيَّ أَنْ يُقَاتِلَ آخِرُ هَذِهِ الْأُمَّةِ الدُّجَالَ لَا يُظَلُّهُ جَوْزُ جَانِبٍ وَلَا عَدْلُ عَادِلٍ﴾ رواه ابوداود، پێغه‌مبەر ﷺ فرموی: (جه‌اد) هه‌ر له‌ کاردايه‌ له‌و ڕۆژه‌وه‌ که خودا منی نارده‌ به‌ پێغه‌مبەر، تا کۆتایی تۆمه‌تی من جه‌نگ له‌گه‌ڵ (دجال) ئە‌کا، ئەو (جه‌اد) هه‌ ستمی هیچ ستم‌کارێک و دادپه‌روه‌ری هیچ دادپه‌روه‌رێک هه‌لیناوه‌شینیته‌وه‌.

ئینجا بزانە: واجیبونی غه‌زا ئە‌کریته‌ دوو به‌ش: یه‌که‌م: (فَرَضُ الْكِفَايَةِ)، له‌و کاته‌ی کافره‌کان له‌ وولاتی خۆیان بنو ده‌سته‌لاتیان به‌ سه‌ر وولاتی ئیسلامدا نه‌بین، که‌واته: سالتی یه‌ک جار واجبه‌ و زیاتر سوننه‌ته: که کۆمه‌ڵێکی موسولمانان به‌ره‌نگاری کافره‌کان ببنو له‌گه‌ڵیان بجه‌نگین، جا ئە‌گه‌ر ئەو کۆمه‌له‌ به‌روه‌ستی ته‌واوی پێ‌کرا، ئە‌وه‌ خێره‌که‌ بۆ خۆیان و گونامه‌که‌ش له‌ سه‌ر موسولمانانی تر لاته‌چن، ئە‌گه‌ر نا: واجبه‌ هه‌زیان بۆ زیاد بکری.

دووم: (فَرَضُ الْعَيْنِ)، واته: له‌ سه‌ر گشت که‌سێک واجبه‌ ڕاپه‌ڕی بۆ (جه‌اد) کردن، ئە‌مه‌ش له‌و کاته‌ی کافره‌کان بپێنه‌ ناو وولاتی ئیسلام، یان کاریه‌ده‌ستانی ئیسلام حوکم به‌ قورئان ئە‌که‌ن؟ هه‌روه‌ک ئیمامی (النواوی) ئە‌فرموی: قازی (عیاض) فرمویه‌تی:

وَشَرَائِطُ وُجُوبِ الْجِهَادِ سَبْعُ خِصَالٍ: الْإِسْلَامُ، وَالْبُلُوغُ، وَالْعَقْلُ، وَالْحُرِّيَّةُ،
وَالذُّكُورِيَّةُ، وَالصَّحَّةُ، وَالطَّاقَةُ عَلَى الْقِتَالِ.

(زانیانی نایینی ئیسلام یه کدهنگن: که نابین کافر بییته گه وره ی موسولمانان،
وه نه گهر گه وره ی موسولمانان گه پراوه بووه کافر، یان نویژی نه نه کردو
فرمانی به نویژکردن نه نه کرد، وه ههروهه نه گهر گه پراوه ی هیئا سر
شهریعتی ئیسلام، یان (بدعة) ی بلاو نه کردوه، نه وه له فرمانه ی هیئا سر
واجبه موسولمانان له دژی پاپه پن و پیشه وایه کی دادپه روه له شوینی نه
داینین نه گهر بگونج، نه گهر نه گونجا، واجبه: موسولمان بو خوی له شوینه
کوچ بکا بو شوینیکی باشتر). پروانه (شرح صحیح مسلم).

﴿قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَا تَرَكَ قَوْمَ الْجِهَادِ إِلَّا عَمَّهُمُ اللَّهُ بِعَذَابٍ﴾ رواه الطبرانی فی الأوسط،
پیغه مبه رﷺ فرموی: هر گه لیک واز له (جهاد) بین، خوی گه وره به تیکرای سزایان
نه دلو سه رشوو ژیره ستیان نه کا.

(وَشَرَائِطُ وُجُوبِ الْجِهَادِ) مهرجه کانی واجبوونی غهزا، واته: (جهاد) ی چه کدارانه (سبع
خِصَالٍ) هفت مهرجن:

یه کهم: (الْإِسْلَامُ) ئیسلامه تی به، واته: کافر داوی (جهاد) ی لی تاگری.
دوهم: (وَالْبُلُوغُ) بلوغبوونه. سی یه م: (وَالْعَقْلُ) ژیری به، واته: غهزا له سه مندالتو
شیت واجب نه. چوارهم: (وَالْحُرِّيَّةُ) نازاد بین. پینجه م: (وَالذُّكُورِيَّةُ) پیاو بین.
شه شهم: (وَالصَّحَّةُ) ته ندروستی باش بین. هه فته م: (وَالطَّاقَةُ عَلَى الْقِتَالِ) توانای
جهنگردنی هه بین: به گیانو به مال.

که واته: غهزا واجب نه له سه کویله و نافرته و نه خووش و شه له و بی ده ستو بین چه کو
بین خوارده مه نی، خوی گه وره فرموی ته تی: ﴿لَيْسَ عَلَى الضُّعْفَاءِ وَلَا عَلَى الْمَرْضَى وَلَا
عَلَى الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ مَا يَنْفِقُونَ حَرَجٌ إِذَا صَحُّوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ﴾ نه که سانه گونا می غهزا
نه کردنیان له سه نه که بین مین: وه کو مندالتو نافرته، یان نه خووشن، یان نه رکی
جهنگیان ده ست ناکه وی: وه کو چه کو خواردن، به مهرجه ی ناموزگاری بکن بو پزگای
خواو پیغه مبه رﷺ.

﴿نَاكَادَارِي﴾: هر که سیک توانای (جهاد) ی نه بین، واجبه به دل نیازی (جهاد) کردنی
هه بین ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: مَنْ مَاتَ وَلَمْ يَغْزُ وَلَمْ يُحَدِّثْ نَفْسَهُ بِمَاتَ
عَلَى شُعْبَةٍ مِنْ نِفَاقٍ﴾ رواه مسلم، پیغه مبه رﷺ فرموی: هر که سیک مر بین و غهزای
نه کرد بین و به دلش نیازی (جهاد) ی نه بو بین، نه وه به به شیک نیفاقه وه نه مر بین.

وَمَنْ أَسْرَ مِنَ الْكُفَّارِ فَعَلَىٰ ضَرْبَيْنِ: ضَرْبٌ يَكُونُ رَقِيقًا بِنَفْسِ السَّبْيِ

﴿ باسی رویشتن بؤ غهزا ﴾

یهکم: له و کاتهی (جهاد) (فَرَضُ الْكِفَايَةِ) به، حرپامه قهرزدار به بینئزنی خاوهن قهرزه کهی بپواته (جهاد)، به و مرجهی قهرزه که کاتی دانوهی هاتبی ﴿عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو ضَرِبَتْهُ عَنْهَا: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: يُغْفَرُ لِلشَّهِيدِ كُلُّ ذَنْبٍ إِلَّا الدِّينَ﴾ رواه مسلم، پیغه مبرر ﷺ: فرموی: خوی گوره له گشت گونا مہ کانی شهید خوش نه بین جگه له قهرزداری.

مهروه ما حرپامه (جهاد) کردن به بینئزنی دایکو باوک به و مرجهی موسولمان بن ﴿عَنْ أَبِي سَعِيدٍ ﷺ: جَاءَ رَجُلٌ لِيُجَاهِدَ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ: اِرْجِعْ إِلَىٰ وَالِدِكَ فَإِنْ أَذْنًا لَكَ فُجَاهِدْ وَإِلَّا فَبِرْهُمَا﴾ رواه أحمد و ابوداود، پیاویک هات بچیته غهزا، پیغه مبرر ﷺ: فرموی: بپوه لای دایکو باوکت، نه گهر ئیزنیان دای غهزا بکه، نه گهر نا: خرزه تیان بکه.

دووم: له و کاتهی غهزا (فَرَضُ الْعَيْنِ) بین، پرسسی دایکو باووک خاوهن قهرزی ناوی. سسی یه م: هر کاتیک جهنگ دهستی پی کرد، هه لاتنو و از هیتان له جهنگ حرپامه، به و مرجهی نوژمنه که یان به ژماره یه کی وه ما له دوو هندی خویان زیاتر نه بین: که به روهستی نه کن، خوی گوره فرموی ته: ﴿وَمَنْ يُؤَلِّمُ يَوْمًا ذُبْرَةً إِلَّا مُتَحَرِّفًا لِقِتَالٍ أَوْ مُتَحَيِّزًا إِلَىٰ فِتْنَةٍ فَقَدْ بَاءَ بِقَضَبٍ مِنَ اللَّهِ وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ﴾ هر که سیتک له و پوژدی جهنگ دهست پی نه کا، پشت بدلو له شوینی خوی لاجی - مه به سیشی فیلبازی جهنگ، یان یارمه تی کی گومه لیک تر نه بین - نه وه خوا غهزه بی لی ته گری و جیگی نوژنه خه.

چوارهم: دروسته نافرستان و مندالان به ئیزنی میردو دایکو باوکیان بچن بؤ غهزا. پیغجه م: (ریاط)، واته: (خو ناماده کردن بؤ غهزاو مشق کردن و پاسه وانی و مانه وه له باره گای سهریازانی نیسلام)، به شیکه له (جهاد) و خیری زوره ﴿عَنْ سَلْمَانَ ﷺ: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: رِبَاطٌ يَوْمٌ وَلَيْلَةٌ خَيْرٌ مِنْ صِيَامِ شَهْرٍ وَقِيَامِهِ وَإِنْ مَاتَ فِيهِ أُجْرِي عَلَيْهِ عَمَلُهُ الَّذِي كَانَ يَعْمَلُ وَأُجْرِي عَلَيْهِ رِزْقُهُ وَأَمِنَ الْفِتَانَ﴾ رواه مسلم، پیغه مبرر ﷺ: فرموی: ناماده بپونی شه و پوژتک له باره گایه کی سهریازانی نیسلام، خیری زیاتره له به پوژووبوونی مانگیکو شه و نوژی مانگیک، نه گهر له کاتی نه و مانه وه یه دا بمری، خیری نه و کرده وه باشانهی نه یکردن هر بؤی نه چی و خورده مه نیه که شی هر نه دریتی و له پرسسیاری هر دوو فریشته کانی ناو قهر نه مین نه بین.

﴿ باسی دیلی کافر مگان ﴾

(وَمَنْ أَسْرَ مِنَ الْكُفَّارِ) هر که سیتک له کافر مگان به دیل گپرا (فَعَلَىٰ ضَرْبَيْنِ) نه کرینه دوو به ش: (ضَرْبٌ يَكُونُ رَقِيقًا) به شی یه که میان: نه بنه کرلیه (بِنَفْسِ السَّبْيِ) ته نها به وه ندهی

وَهُمُ الصَّبِيَّانُ وَالتَّسَاءُ، وَضَرْبٌ لَا يَرِقُّ بِنَفْسِ السَّبِيِّ وَهُمْ الرِّجَالُ البَالِغُونَ، وَالإِمَامُ مُخَيَّرٌ فِيهِمْ بَيْنَ أَرْبَعَةِ أَشْيَاءَ: الْقَتْلُ، وَالإِسْتِرْقَاقُ، وَالْمَنْ، وَالفِدْيَةُ بِأَمْوَالٍ أَوْ بِالرِّجَالِ، يَفْعَلُ مِنْ ذَلِكَ مَا فِيهِ الْمَصْلَحَةُ. وَمَنْ أَسْلَمَ قَبْلَ الأَسْرِ أُخْرِزَ مَالَهُ، وَدَمَهُ، وَصَفَارَ أَوْلَادِهِ.

به دلیل گریزون (وَهُمُ) نهو به شهیان: (الصَّبِيَّانُ) مندالی کافره کائن (والتَّسَاءُ) ههروهه ژنه کانیان، وه هیج جیاوژی نیه: له نیوان جوله که و دیان و بت په رسته کان ﴿عَنْ ابْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَ: حَارَبَتْ قُرَيْظَةَ فَقَتَلَ رِجَالَهُمْ وَقَسَمَ نِسَاؤَهُمْ وَأَوْلَادَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بَيْنَ الْمُسْلِمِينَ﴾ روه البخاری، (بِنُوقَرِيظَةَ) جه نگیان له گه ل پیغه مبره رضی الله عنه کرد، جا له بهر نهوه، پیاوه کانیان کوژان و مندالو ثافره تو مالیان دابه شکرا به سهر موسولماناندا.

﴿ناگاداری﴾: نهو هه دیسه ش به لکه یه: که هه پامه ثافره تو مندالی کافران بکوژین. (وَضَرْبٌ لَا يَرِقُّ) وه به شی دووه می دیله کان نابنه کویله (بِنَفْسِ السَّبِيِّ) به تنهه دلیل بوون: (وَهُمُ الرِّجَالُ البَالِغُونَ) نهو به شهیان نهو جوړه پیاوانه که بلوغیان بووه و نازان (وَالِإِمَامُ) سهر کرده ی موسولمانان (مُخَيَّرٌ فِيهِمْ) ده رباره ی نهوان سهر پشکه (بَيْنَ أَرْبَعَةِ أَشْيَاءَ) له نیوان چوار کار:

(الْقَتْلُ) نه گه ر هز بکا با بیان کوژی، به لگه ش هه دیسه که ی پرابر بووه، به لام نه گه ر بونه موسولمان دروست نیه بکوژین. (وَالإِسْتِرْقَاقِ) یان نه گه ر هز نه کا با بیان کاته کویله، وه کو مندالو ثافره ته کان. (وَالْمَنْ) یان نه گه ر هز بکا دروسته به خو پایی نازادیان بکا به بن هیج دواکاری یه ک. (وَالفِدْيَةِ) یان نه گه ر هز نه کا با بیان فرو شیته وه خو یان (بِأَمْوَالٍ) واته: له بهر انبه ر وهر گرتنی شتیک به ره للایان بکا (أَوْ بِالرِّجَالِ) یان بیان کوژیته وه به دیلی موسولمانان. (يَفْعَلُ مِنْ ذَلِكَ) سهر کرده که یه کیک له و چوارانه نه کا (مَا فِيهِ الْمَصْلَحَةُ) کامه یان به رژه وه ندی موسولمانانی تن دا یی، خوای گه وره هه رموو یه تی: ﴿فَشَدُّوا أَلْوِاقًا فِيمَا مَثَا بَعْدُ وَإِنَّمَا فِدَاءُ﴾ کافره کان په لبه ست بکه ن، نینجا یان به خو پایی نازادیان بکه ن، یان بیان کوژیته وه: به مال، یان به دلیل.

﴿ناگاداری﴾: نه می باسما ن کرد، ده رباره ی دیله کانی کافری بنه پته ی بوو، چونکه نهو موسولمانانه ی بونه ته کافر، دیلی نهوان جیا یه ههروه که له باسی کافریووندا پابرا، ههروهه ها نهو موسولمانانه ی - بقو ذلیه تی نیسلام - نه بنه تو که ری کافره کان، یان له گه ل پیشه وای موسولمانان جه نگ نه که ن، دیلی نه و انیش جیا یه، واته: له دوا ی کوتایی جه نگ نه بی خو یان و ژنو مندالیان نازاد بکری ن.

(وَمَنْ أَسْلَمَ) هه ر کافر تک موسولمان بین (قَبْلَ الأَسْرِ) پیش نهوه ی به دلیل بگری (أُخْرِزَ مَالَهُ) ماله که ی خو ی نه پاریزی له تالان کردن (وَتَمَّهُ) وه خو یته که ی خو یشی نه پاریزی، واته: له کوشتن پزگاری نه بن (وَصَفَارَ أَوْلَادِهِ) وه منداله بچو که کانیشی نه پاریزی و

وَيُحْكَمُ لِلصَّبِيِّ بِالْإِسْلَامِ عِنْدَ وُجُودِ ثَلَاثَةِ أَسْبَابٍ:
 أَنْ يُسْلِمَ أَحَدُ آبَوَيْهِ، أَوْ يَسْبِيَهُ مُسْلِمٌ مُنْفَرِدًا عَنِ آبَوَيْهِ، أَوْ يُوجَدَ لَقِيطًا فِي دَارِ الْإِسْلَامِ.

ناكرتیه کویله ﴿عَنْ صَخْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: إِنَّ الْقَوْمَ إِذَا اسْلَمُوا أَخْرَزُوا دِمَائَهُمْ
 وَأَمْوَالَهُمْ ﴿رواه ابوداود، بیقه مبرور ﷺ﴾ فرموی: هر کاتیک کافره کان موسولمان بن،
 خوینو مالیان نه پارینن.

که واپوو: منداله گوره کانی و ژنه که ی به نیسلامبوونی وی ناپاریزین، واته: نه گهر پیش
 دیلکردن نیسلام نه بن، نه کرتیه کویله و ماره برینه که ی هه لئه وه شیتته وه، به لام له
 فرمووده یه کی بن میزدا هاتوه: ژنه که شی نه پاریزین، واته: نه یدیرتته وه.

﴿بِاسْمِ نَيْسَلَامَتِي مُنْدَالٌ﴾

بزانه: نه گهر مندال کافر بیی، بریاری کوفری له سهر ندرین، ههروه ها نه گهر مندالی
 کافرانیش موسولمان بیی، بریاری نیسلامه تی بی ندرین، به لام نیمامی (حنفی)
 نه فرموی: نه گهر نه بزانی نیسلام چی یه؟ نه وه بریاری نیسلامه تی بی ندرین.

(وَيُحْكَمُ لِلصَّبِيِّ) بریار بق مندال ندرین (بِالْإِسْلَامِ) به موسولمانبوون (عِنْدَ وُجُودِ ثَلَاثَةِ
 أَسْبَابٍ) نه گهر یه کیک له و سنی هزیانه هاته جی:

یه که م: (أَنْ يُسْلِمَ أَحَدُ آبَوَيْهِ) نه گهر یه کیک له دایکو باوکه کانی خوی، یان داپیره و
 باپیره کانی موسولمان بی، نه ویش به موسولمان دانه ندرین، که واپوو: نه گهر تنها دایکی،
 یان تنها باوکی موسولمان بی، منداله کهش موسولمانه.

ههروه ها نه گهر دایکی و باوکی ههردووکیان کافر بن، به لام باپیره یه کی، یان
 داپیره یه کی موسولمان بی، نه ویش هه به موسولمان دانه ندرین.

دووهم: (أَوْ يَسْبِيَهُ مُسْلِمٌ) یان موسولمانیک به دیل بیگری (مُنْفَرِدًا عَنِ آبَوَيْهِ) له و کاته ی
 له دایکو باوکی خوی جیا بویتته وه، واته: نه و منداله ش وه کو نه و موسولمانه به
 موسولمان دانه ندرین.

سنی یه م: (أَوْ يُوجَدَ لَقِيطًا) یان منداله که فری درایی و هه لیکیرتته وه (فِي دَارِ الْإِسْلَامِ) له
 خانه ی نیسلامدا، واته: نه و منداله ش هه به نیسلام دانه ندرین.

﴿بَيْنَا سَهَى (دَارُ الْإِسْلَامِ) وَ (دَارُ الْكُفْرِ)﴾

یه که م: مه به ست به (دَارُ الْإِسْلَامِ)، واته: خانه ی نیسلام، نه و شویتته یه: که وتبیتته ژیر
 دهسته لاتی نیسلام، جا دانیشته وه کانی موسولمان بو بن، یان هه له سهر نایینی خویان
 مابنه وه و سهرانه بدهن. جا نه گهر دوویاره کافره کان داگیری بکه نه وه، ناوی
 (دَارُ الْإِسْلَامِ) ی له سهر لاناچن، که واپوو: (نه نده لوس) و (فه لستین) به (دَارُ الْإِسْلَامِ) ی
 داگیرکراو نه ناسرینو بزگارکردنیان واجبه.

(فَصَلِّ) وَمَنْ قَتَلَ قَبِيلًا أُعْطِيَ سَلْبَهُ، وَتَقَسَّمُ الْغَنِيمَةُ بَعْدَ ذَلِكَ عَلَى خَمْسَةِ أَخْمَاسٍ: فَيُعْطَى أَرْبَعَةٌ أَخْمَاسِهَا لِمَنْ شَهِدَ الْوُقُوعَةَ، وَيُعْطَى لِلْفَارِسِ ثَلَاثَةٌ أَسْهُمًا، وَلِلرَّاجِلِ سَهْمًا،

دووم: (دارُ الحَرْبِ)، يان (دلرُ الحَرْبِ)، واته: خانى جهنگ، نهو شويته به: كه نهكه وتببته ژور دهسته لاتی نيسلام، جا نهگه ر دانيشتووه كانى له جهنگدا بن، پييان نهگوتري: (حَرْبِي)، واته: كافري جهنگى، وه نهگه ر له په يمانى جهنگ وه ستاندا بن، پييان نهگوتري: (مُعَاهِدٌ) په يمان له گه لگراو، ههروه كه له موبوا باسى نهكه ين.

﴿پاشكؤ﴾: مندالى كافره كان كه له پيش بلوغبون نهمرن، وهكو كافره كانى گه ووه په فتاريان له گه ل نهكري له دونيادا، به لام له قيامت، ههرمووده ي راستر نه مه به: كه نهو مندالانه نه چنه به ههشت، والله اعلم.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بِاسِي (غَنِيمَةٌ) تَالَانِ كُوتَنِ كَافِرَانِ﴾

(پيشه گي): بزانه: مه به ست بهو تالانه: ملكو مالى كافري بنه رته يه كه له كاتى جهنگ كردن لنيان نه گيرئ. چونكه كزتمان: ملكو مالى نهو موسولمانانه ي كافريوونه، نه دريته (بيت المال)، ههروه ما ملكو مالى پئ گرانو نهو موسولمانانه ي تو كهرى كافره كانن، له دواى كزتابى جهنگ نه دريته وه ده ستي خويان، نهگه ر هى خويان بوو، به لام نهگه ر هى (بيت المال) بوو، نهوه هه ر له (بيت المال) دانه ندريته وه، واته: به سه ر جهنگاوه راندا به ش ناكريئ.

(وَمَنْ قَتَلَ قَبِيلًا) هه ر كه سيك له مه يدانى جهنگ كافرئ بكوئئ (أُعْطِيَ سَلْبَهُ) كه لوپه لى نهو كوژراوه ي نه دريئ: وهكو چهكو خوارده مه نى وپاره و ولاغى سوارى و جلو به رگ ﴿عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ قَتَلَ قَبِيلًا لَهُ عَلَيْهِ يَبْنَةُ فَلَهُ سَلْبُهُ﴾ رواه الشيخان، واتى دياره. به لام نهگه ر له مه يدانى جهنگ نه يكوئئ: وهك له دووره وه گولله ي بؤ بهاويئ و بيكوئئ، نهوه كه لوپه لى نادرئئ، بهلكو نه بيته تالان.

(وَتَقَسَّمُ الْغَنِيمَةُ) تالان به ش نهكري (بَعْدَ ذَلِكَ) له دواى ده ركردنى كه لوپه لى كوژراوه كه (عَلَى خَمْسَةِ أَخْمَاسٍ) نهكريته پينچ به ش: (فَيُعْطَى أَرْبَعَةٌ أَخْمَاسِهَا) چوار به شى نهو تالانه به تاييه تى نه دريته (لِمَنْ شَهِدَ الْوُقُوعَةَ) نهو كه سانه ي له جهنگه كه دا ناماده بونه-به مه به ستي جهنگ كردن- هه ر چنه د جهنگيشيان نه كرديئ (وَيُعْطَى لِلْفَارِسِ) جا نه دريته نهو كه سه ي به سوارى نه سپ هاتوته جهنگ (ثَلَاثَةٌ أَسْهُمًا) سن به شى نه دريئئ: به شيكى بؤ خوي، دوو به شى بؤ نه سپه كه ي (وَلِلرَّاجِلِ سَهْمًا) نهو كه سه ي به پياده هاتوته جهنگ، يهك به شى نه دريئئ ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَسَمَ يَوْمَ خَيْبَرَ لِلْفَرَسِ سَهْمَيْنِ وَلِلرَّاجِلِ سَهْمًا﴾ رواه الشيخان، له جهنگى خه پييه ردا، پيغه مبه ر ﷺ دوو به شى نهدا نه سپ، يهك به شى نهدا پياده.

وَلَا يُسْنَهُمْ إِلَّا لِمَنْ اسْتَكْمَلَتْ فِيهِ خَمْسَةٌ شُرَاطُ: الْإِسْلَامُ، وَالْبُلُوغُ، وَالْعَقْلُ، وَالْحُرِّيَّةُ، وَالذُّكُورِيَّةُ. فَإِنْ اخْتَلَّ شَرْطٌ مِنْ ذَلِكَ رُضِخَ لَهُ وَلَمْ يُسْنَهُمْ، وَيُقَسَّمُ الْخُمْسُ عَلَى خَمْسَةِ أَسْنَهُمْ: سَنَهُمْ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ يُصْرَفُ بَعْدَهُ لِلْمَصَالِحِ، وَسَنَهُمْ لِلذَّوِي الْقُرْبَى وَهُمْ بَنُو هَاشِمٍ وَبَنُو الْمُطَّلِبِ، وَسَنَهُمْ لِلْيَتَامَى، وَسَنَهُمْ لِلْمَسَاكِينِ، وَسَنَهُمْ لِأَبْنَاءِ السَّبِيلِ.

(وَلَا يُسْنَهُمْ) نهو به شه داناندری (إِلَّا لِمَنْ) تنها بۆ نهو که سه نه بین که (اسْتَكْمَلَتْ فِيهِ) تری دا کو بیته وه (خَمْسَةٌ شُرَاطُ) پینج مه رج: (الْإِسْلَامُ) موسولمان بین. (وَالْبُلُوغُ) بلوغی بویی. (وَالْعَقْلُ) عه قلی هه بین. (وَالْحُرِّيَّةُ) نازاد بین. (وَالذُّكُورِيَّةُ) نیرینه بین.

(فَإِنْ اخْتَلَّ شَرْطٌ مِنْ ذَلِكَ) جا نه گهر مه رجیک لهو پینجانه نه بو، واته: جه نگاهوره که کافر بوو و یارمه تی موسولمانانی نه دا، یان مندال بوو، یان شیت بوو، یان کویله بوو، یان نافرته بوو (رُضِخَ لَهُ) نه وه به خشیشیان نه دریتن (وَلَمْ يُسْنَهُمْ) به شیان نادریتن، که واته: نه بی به خشیشه که له به شیک که متر بین ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: كَانَتْ النِّسَاءُ يُحَدِّثْنَ مِنَ الْغَنِيمَةِ، وَأَمَّا بِسَنِهِمْ فَلَا﴾ رواه مسلم، له سهرده می پیغه مبهردا ﷺ شتیک له تالان نه درا نافرته تان که متر له به شی پیاوان.

(وَيُقَسَّمُ الْخُمْسُ) به شی پینجه له پینج به شه که ی تالان دابهش نه کری (عَلَى خَمْسَةِ أَسْنَهُمْ) به سهر پینج به شی تردا: (سَنَهُمْ) به شیک ی نهو پینج به شه، واته: پینجکی پینجیک (لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ) بۆ پیغه مبهری خواجه ﷺ (يُصْرَفُ بَعْدَهُ) نهو به شه ی پیغه مبهردا ﷺ سهرف نه کری له نوای وه فاتی پیغه مبهردا ﷺ (لِلْمَصَالِحِ) بۆ به رژه وه ندی موسولمانان: وه کو قوتابخانه و موچه ی زانایان و چه کو نازووقه ی سهریازانی نیسلام و نه خو شخانه و رینگه و مزگه وتو نهو جوړه شتانه. (وَسَنَهُمْ) به شیک ی تری نهو پینج به شه (لِلذَّوِي الْقُرْبَى) بۆ خزمه کانی پیغه مبهردا ﷺ (وَهُمْ بَنُو هَاشِمٍ) که نه ته وه ی هاشیم و (بَنُو الْمُطَّلِبِ) نه ته وه ی موته لیب، نیستا له کوردستان پیمان نه گوتری: (سه ید).

(وَسَنَهُمْ لِلْيَتَامَى) به شیک ی تریش بۆ منداله یه تیمه کانه (وَسَنَهُمْ لِلْمَسَاكِينِ) به شیک ی تریش بۆ که دلو هه ژارانه (وَسَنَهُمْ لِأَبْنَاءِ السَّبِيلِ) به شیک ی تریش بۆ رپیورانه بهو جوړه ی له زه کاتدا باسمان کرد. خوی که وره هه رمووه تی: ﴿وَأَعْلَمُوا أَنْ مَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَأَنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ وَلِلذَّوِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ وَأَبْنِ السَّبِيلِ﴾ بزنان: هه رچی له کافران به تالانتان گرت، پینجکی می پینج چینه: می خولو پیغه مبهری خواجه ﷺ، می خزمه کانی پیغه مبهردا ﷺ می یه تیمانه و، می هه ژارانه و، می رپیورانه. واته: چوړ به شه که ی تریش گشتی بۆ جه نگاهورانه.

﴿پاشکو﴾: یه که م: هه ر سهریازیک له که رمه ی جه نگدا شه مید بین، هیچ به شی له تالان نیه، به لام نه گهر له نوای کوتایی هانتی جه نگ بمری، به شه که ی وی نه دریته میراتگره کانی.

(فَصَلِّ) وَيُقَسِّمُ مَالُ الْفَقِيْرِ عَلَى خَمْسِ فِرْقٍ:
يُصْرَفُ خُمْسُهُ عَلَى مَنْ يُصْرَفُ عَلَيْهِمْ خُمْسُ الْغَنِيْمَةِ،

دووم: شاردنه وهی شنتیکی تالان حرامه، هرچند دهرزیو دلویکیش بن، نه بی بیداته وه دهست سه رکرده ی له شکر ﴿عَنْ عِبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا تَقْلُوا فَإِنَّ الْقُلُوبَ نَارٌ وَعَارٌّ عَلَى أَصْحَابِهِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ﴾ رواه أحمد، پیغه مبه ر ﷺ: فرموی: هیچ شنتیک له تالان مه شارنه وهو به دزی مه بیهن، چونکه شاردنه وهی مالی تالانکرو سزای ناگرو شهرمه زاری به له دونیاو قیامه تدا.

سی یهم: دروسته جه نگاهه ره کان له هه موو جوړه خوارده مه نی به کی تالانکرو بخونو نازله لی تالانکرو سره برینو گوشته که ی بخون پیض نه وهی بهش بکری ﴿عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أُوْفَى رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: أَصَبْنَا طَعَامًا يَوْمَ خَيْبَرَ فَكَانَ الرَّجُلُ يَجِيءُ لِيَأْخُذَ مِنْهُ قَدْرًا مَا يَكْفِيهِ﴾ أخرجه ابوداود، (عبدالله) فرموی: له غزای (خه بیهن) دا خواردنه مان به تالان گرت، پیای و هه بوو به نه ندازه ی تیربوونی خوی له خوارده مه نیه که ی نه برد.

چوارهم: دروسته سه رکرده ی له شکره که به خشیشیک بداته نهو که سه ی چالکی به ک نه کا به رانبر به نوژمن، جگه له به شه تالانکه ی خوی، به لام نه بی نهو به خشیشه لهو پینجیکه دهریکری که بق به رزه وهندی داندرلوه ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُقْفَلُ بَعْضَ مَنْ يَبْعَثُ مِنَ السَّرَايَا لِأَنْفُسِهِمْ خَاصَّةً سِوَى قِسْمَةِ عَامَةِ الْجَيْشِ﴾ رواه الشيخان، پیغه مبه ر ﷺ: به خشیشیکی نه دا چند که سیکي نهو تپانه ی نه ی نارینه جهنگ، جگه له به شه که ی خویان که له به شکرینی تالان نه یاندراین.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بِأَسَى بِهِش كَرْدَنِي (فِيء)﴾

واته: نهو ماله ی له کافران دهست (بیت المال) که وتوه، به بی جهنگ: وه کو سه رانه ی جوله که و دیانان، ملک و مالی نهو کافرانه ی بی میراتگر نه مرن، نهو ملک و ماله ی کافره کان له کاتی مال گواستنه وه به جزی نه هیلن، ملک و مالی (مُرتد)، واته: نهو موسولمانه ی کافریو وه به کافری مرپوه، یان له جهنگ کوژلوه... هتد، نهو جوړه شتانه.

(وَيُقَسِّمُ مَالُ الْفَقِيْرِ) بهش نه کری مالی دهستکه وتوو به بی جهنگ (عَلَى خَمْسِ فِرْقٍ) به سه ر پینج به شدا: (يُصْرَفُ خُمْسُهُ) پینجیکی، واته: به شیک لهو پینج به شانه بهش نه کری (عَلَى مَنْ يُصْرَفُ عَلَيْهِمْ خُمْسُ الْغَنِيْمَةِ) به سه ر نهو پینج چپانه ی که پینجیکی تالانان نه دراین، خوی که وره فرموی به تی: ﴿مَا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ﴾ هر مالیک له دانیشتوانی نهو دی تپانه دهست پیغه مبه ر ﷺ: نه که وی، بق خولو پیغه مبه ره و بق خزمه کانی پیغه مبه ره و بق به تیمانه و بق مه ژارانه و بق ریبولرانه.

وَيُعْطَى أَرْبَعَةَ أَخْمَاسِهَا لِلْمُقَاتِلَةِ، وَفِي مَصَالِحِ الْمُسْلِمِينَ.
(فَصْلٌ) وَشَرَائِطُ وَجُوبِ الْجَزِيَةِ خَمْسُ خِصَالٍ: الْبُلُوغُ، وَالْعَقْلُ، وَالْحُرِّيَّةُ، وَالذُّكُورِيَّةُ،

ثُمَّ جَا بَزَانَةَ: بَشَهَكِي پَيَغَمبَر ﷺ لَه بَرزَه وَهِنْدِي گِشْتِي موسولمانان سَهَرَف نَه كَرِي. (وَيُعْطَى أَرْبَعَةَ أَخْمَاسِهَا) وَه چَوَار بَشَهَكِي تَرِيش دَانْدِرلَوَه (لِلْمُقَاتِلَةِ) بَق نَه وَ سَهَرِيَا زَانَهِي نَاوِيَان لَه نُووسِيَنگِي سَهَرِيَا زِي دَا نُووسِرلَوَه بَق (جِهَاد) كَرْدَن، كِه وَابُو: بَه گَوِيَرَهِي پَيُويسْتِي وَ ژِمَارَهِي خِيَزَان، مَوچَه يَان نَه دَرِيْتِي ﴿قَالَ عَوْفُ بْنُ مَالِكٍ ﷺ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا آتَاهُ الْفَيْءُ قَسَمَهُ فِي يَوْمِهِ: فَأَعْطَى الْآهْلَ حَظَّيْنِ، وَأَعْطَى الْعَرَبَ حَظًّا﴾ رَوَاه اِبُو دَاوُد، پَيَغَمبَر ﷺ هَر كَاتِي (فِيء) ي بَق هَاتِبَا، هَر لَه رَزَه كِي خَوِي دَا بَه شِي نَه كَرْد: نَه وَهِي ژَنِي هَه بُوو نُوو بَه شِي نَه دَلِيْن، نَه وَهِي ژَنِي نَه بُو بَه شِي كِي نَه دَلِيْن.

جَا نَه گَهَر يَه كِي ك لَه سَهَرِيَا زَه كَان مَرْد، نَه بِي بَه گَوِيَرَهِي پَيُويسْتِي مَوچَه بَدَرِيْتَه مَنْدَالَه كَانِي تَا لَه پَيُويسْتِي دَه رَن چَن، نَه دَرِيْتَه ژَنَه كَشِي تَا مَيَرْد نَه كَاتَه وَه. (وَفِي مَصَالِحِ الْمُسْلِمِينَ) وَه نَه گَهَر نَه وَ چَوَار بَه شَانَه لَه سَهَرِيَا زَه كَان زِيَاد بُوْن، لَه بَرزَه وَهِنْدِي موسولمانان سَهَرَف نَه كَرِي: پَيَغَمبَر لَه چَه كَو كَه لُو پَه لِي جَهَنگ. ثُمَّ جَا بَزَانَةَ: لَه سَهَر دَه مِي پَيَغَمبَر دَا ﷺ نَه وَ چَوَار بَه شَانَه وَ پَيَنجِي كِي بَشَهَكِي تَرِيش كَشْتِي بَق پَيَغَمبَر ﷺ بُوو، بَه لَام لَه نَوَاي وَه فَاتِي بَه م چَوَرَه بَه ش نَه كَرِي. جَا بَزَانَةَ: نَه وَه مَه زَه بِي نِيَامِي (شَافِعِي) يَه، بَه لَام هَه رَسِي ك نِيَامَه كَانِي تَر فَه رَمُوو يَانَه: (فِيء)، وَاتَه: دَه سَتَكَه وَتُووِي لَه كَا فَرَه كَان بَه بِن جَهَنگ لَه نَوَاي پَيَغَمبَر ﷺ كَشْتِي لَه بَرزَه وَهِنْدِي موسولمانان سَهَرَف نَه كَرِي.

﴿ فَاَصْلُ: لَه بَاسِي (جَزِيَّة) ﴾

وَاتَه: نَه وَ سَهَرَانَه يَه ي لَه كَا فَرَان وَه رَنَه گِي رِي وَ لَه (بَيْتِ الْمَالِ) دَانَه نَدَرِي. جَا نَه وَ كَا فَرَانَه ي سَهَرَانَه نَه دَه ن پَيِيَان نَه گَوَتَرِي: (نَمِي)، وَاتَه: پَه يِمَان لَه نَه سَتَق. كِه وَاتَه: بَه هَوِي نَه وَ سَهَرَانَه يَه پَارَا سَتَنِيَان نَه كِه وَ يْتَه نَه سَتَقِي موسولمانان ﴿عَنِ الْعَرَبِيَّاتِ بِن سَارِيَةَ ﷺ: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: إِنَّ اللَّهَ لَمْ يَحِلَّ لَكُمْ أَنْ تَدْخُلُوا بُيُوتَ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا بِإِذْنٍ وَلَا ضَرْبٍ نِسَائِهِمْ وَلَا أَكْلٍ ثِمَارِهِمْ إِذَا أُعْطَوْكُمْ الَّذِي عَلَيْهِمْ﴾ رَوَاه اِبُو دَاوُد، پَيَغَمبَر ﷺ فَه رَمُووِي: خَوَا رِي گَاي نَه دَاوَه تَه نِيَوَه: بَجَنَه مَالِي جَوَلَه كِه وَ دِيَا نَه كَان بَه بِن نِيَزَن، رِي گَاي نَه دَاوَه لَه نَا فَرَه تَه كَانِيَان بَدَه ن وَ لَه مِي وَه جَاتَه كِه يَان بَخُون، بَه وَ مَه رَجَه ي سَهَرَانَه بَدَه ن.

(وَشَرَائِطُ وَجُوبِ الْجَزِيَةِ) مَه رَجَه كَانِي وَاجِبِيُو نِي سَهَرَانَه لَوَه رَكْرَتَن (خَمْسُ خِصَالٍ) پَيَنج مَه رَجَن: (الْبُلُوغُ) يَه كَه م: بَلُوغِيُو نَه. (وَالْعَقْلُ) دُو وَه م: عَا قَلِي يَه. (وَالْحُرِّيَّةُ) سِي يَه م: نَا زَادِي يَه. (وَالذُّكُورِيَّةُ) چَوَارَه م: نِي رِي يَه. وَاتَه: مَنْدَالُو شِي تَو كَرِي لَه وَ نَا فَرَه تَه سَهَرَانَه يَان

وَأَنْ يَكُونَ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ أَوْ مِمَّنْ لَهُ شُبُهَةٌ كِتَابٍ. وَأَقْلُ الْجَزِيَّةِ دِينَارٌ فِي كُلِّ حَوْلٍ، وَيُؤْخَذُ مِنَ الْمُتَوَسُّطِ دِينَارَانِ، وَمِنَ الْمُوسِرِ أَرْبَعَةٌ دَنَانِيرَ، وَيَجُوزُ أَنْ يَشْتَرِطَ عَلَيْهِمْ الضِّيَافَةَ فَضْلاً عَنِ مِقْدَارِ الْجَزِيَّةِ. وَيَتَضَمَّنُ عَقْدُ الْجَزِيَّةِ أَرْبَعَةَ أَشْيَاءَ: أَنْ يُؤَدُّوا الْجَزِيَّةَ،

له سر نیه و دروست نیه لیبان وهریگری ﴿عَنْ مُعَاذٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: بَعَثَنِي النَّبِيُّ ﷺ إِلَى الْيَمَنِ وَأَمَرَنِي أَنْ أَخْذَ مِنْ كُلِّ حَالِمٍ دِينَاراً أَوْ عِدْلَهُ مَعَالِفِيّاً ﴿رواه الترمذي وغيره، (مُعَاذٌ) خَدَا لَيْ رَانِي بِنْتِ، فَرَمَوِي: بَيْتِغَمْبَرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مِنْ نَارِدِهِ (يَمَنٌ) وَفَرَمَانِي بِنْتِ كَرْدَمٍ: هَر كَافَرِيكِي نَبْرِي بِي وَبَلَوِي بَوِي، مِيسْقَالِيكِي زَبْرِي لِوَهْرِيكِرْمِ، يَان نَرخِي مِيسْقَالِه كِه جَلَو بَهْرِكِ.

(وَأَنْ يَكُونَ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ) بَيْنَجَم: نَه كَافَرِي سِرَانِي لِوَهْرِنَه كِرِي خَاوَه ن كَتِيْب بِي، وَاتِه: كَتِيْبِيَان لِه لَای خَاوَه بِي هَاتِي: وَهَكُو جَوْلِه كَو دِيَان (أَوْ مِمَّنْ لَهُ شُبُهَةٌ كِتَابٍ) يَان بُوْنِي خَاوَه ن كَتِيْبِيَان لِ بِي: وَهَكُو نَاكِرِيَه رِسْتِه كَان ﴿عَنْ مُسْلِمِ الْحَضْرَمِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: قَالَ سَتُوا بِالْمَجُوسِ سَنَةَ أَهْلِ الْكِتَابِ ﴿رواه الطبراني، بَيْتِغَمْبَرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَرَمَوِي: رَه فَتَار لِه كِه ل نَاكِرِيَه رِسْتِه كَان بَكَن وَهَكُو رَه فَتَارِي جَوْلِه كَو دِيَانَان.

﴿نَاكَادَارِي﴾: دَانِشْتَوَانِي هَر شَوِيْتِيك سِرَانِه بَدَه ن، شَوِيْتِه كِه نَه بِيْتِه (دَارُ الْإِسْلَامِ)، وَاتِه: خَانِي نِيْسَلَام. وَه لِه مَه زَه بِي نِيْمَام (مَالِك) دَا دِرُوسْتِه: سِرَانِه لِه هَه مَوُو جَوْرَه كَافَرِيكِي وَهْرِيكِرِي هَر چَه نَد خَاوَه ن كِيْتَابِيَش نَه بِي، بَه وَ مَر جَه ي (مُرْتَدٌ) نَه بِي. (وَأَقْلُ الْجَزِيَّةِ) كِه مَتَرِي نَه نَدَا زَه ي سِرَانِه (دِيْنَانٌ) يَه ك مِيسْقَالِي زَبْرِه (فِي كُلِّ حَوْلٍ) لِه هَه مَوُو سَالِيك يَه ك جَار، هَه رَوَه هَا دِرُوسْتِيَشِه نَرخِي نَه وَ مِيسْقَالِه وَهْرِيكِرِي، هَه رَوَه ك لِه حَه دِيْسِي (مَعَاذٌ) دَا كَوْتَرَوَه. (وَيُؤْخَذُ مِنَ الْمُتَوَسُّطِ) بَه لَام دِرُوسْتِه لِه پِيَاوِي نَاوَه نَجِي زِيَاتَر وَهْرِيكِرِي، وَاتِه: (دِيْنَارَانِ) دَوُو مِيسْقَالِ زَبْرِي لِوَهْرِيكِرِي (وَمِنَ الْمُوسِرِ) وَه لِه پِيَاوِي دَه وَلِه وَ مَه نَد (أَرْبَعَةٌ دَنَانِيرَ) چَوَار مِيسْقَالِ زَبْرِي لِوَهْرِيكِرِي، بَه وَ مَر جَه ي لِه سَهْرِي سَالِه وَه بَه وَ نَه نَدَا زَه يَه لِه كِه لِيَان پِيَك هَاتِي، نَه كِه رَا: دِرُوسْت نِيَه زِيَاتَرِيَان لِوَهْرِيكِرِي.

﴿نَاكَادَارِي﴾: نَه بِي كِه وَرَه ي مَوسُوْلَمَانَان يَان جِيكِرِي وَ ي پِيَكِهَاتِنِي سِرَانِه مَوْر بَكَاو لَه وَ پِيَكِهَاتِنِه دَا بَلِي: (رِيكِه تَان نَه دَه م لِه خَانِي نِيْسَلَام دَا نِيَشْتِه جِي بِي بَه وَ مَر جَه ي سَالِي يَه ك جَار نَه وَ مَه نَدِه سِرَانِه بَدَه ن وَ مَلِكِه چ بِن بُو بَرِيَارِه كَانِي نِيْسَلَام).

(وَيَجُوزُ) دِرُوسْتِه (أَنْ يَشْتَرِطَ عَلَيْهِمْ) لَه وَ مَوْر كِرْدِنِه دَا بَه مَر ج دَابِنِي لِه سَهْر نَه وَ ان (الضِّيَافَةَ) مِيَاوَنْدَارِي كِرْدِنِي مَوسُوْلَمَانَانِي رِيْبُوَار (فَضْلاً عَنِ مِقْدَارِ الْجَزِيَّةِ) نَه وَ مِيَاوَنْدَارِي كِرْدِنِه زِيْدَه يَه لِه سَهْر نَه نَدَا زَه ي سِرَانِه، كِه وَابُو: تَه نَهَا نَه بِي دَه وَلِه مَه نَدِه كَان وَ نَاوَه نَجِي يَه كَان مِيَاوَنْدَارِي مَوسُوْلَمَانَان بَكَن، نَابِي بَخْرِيْتِه سَهْر هَه زَارِه كَان.

(وَيَتَضَمَّنُ عَقْدُ الْجَزِيَّةِ) پِيَكِهَاتِنِي سِرَانِه لِه نَاو خَوِي دَا كُو دَه كَاتِه وَه (أَرْبَعَةَ أَشْيَاءَ) چَوَار شْت: يَه كِه م: (أَنْ يُؤَدُّوا الْجَزِيَّةَ) هَه مَوُو سَالِيك سِرَانِه بَدَه ن.

وَأَنْ تُجْرَى عَلَيْهِمْ أَحْكَامُ الْإِسْلَامِ، وَأَنْ لَا يَذْكُرُوا دِينَ الْإِسْلَامِ إِلَّا بِخَيْرٍ، وَأَنْ لَا يَفْعَلُوا مَا فِيهِ ضَرَرٌ عَلَى الْمُسْلِمِينَ. وَيَعْرِفُونَ بِلُبْسِ الْغِيَارِ وَشَدِّ الزُّنَّارِ، وَيَمْتَعُونَ مِنْ رُكُوبِ الْخَيْلِ، وَيُلْجَأُونَ إِلَى أَضْيَقِ الطَّرِيقِ.

دووم: (وَأَنْ تُجْرَى عَلَيْهِمْ أَحْكَامُ الْإِسْلَامِ) ملکه چ بن بق گشت برپاره کانی نیسلام که له باسی سزای تاوانه کاندا گوتراوه، جگه له پینج روکنه کانی نیسلام و شهرا بخوار دنه وه، به لام نابین به ناشکرا شهراپ بخونه وه و بیفروشن.

سوییم: (وَأَلَّا يَذْكُرُوا دِينَ الْإِسْلَامِ) نابین باسی نایینی نیسلام بکن (إِلَّا بِخَيْرٍ) تهنا به چاکه نه بین، که وایوو: نه گهر جنتیو به نیسلام، یان به قورشان، یان به مزگهوت بدهن، ته مبین نه کرین.

چوارهم: (وَأَلَّا يَفْعَلُوا مَا فِيهِ ضَرَرٌ عَلَى الْمُسْلِمِينَ) نابین کاریکی وه ما بکن که زیانی بق موسولمانان هه بین، واته: نابین میوانداری سیخوو دوزمنانی نیسلام بکن و نابین هه واله کانی نیسلام بگه یه ننه کافره کان، ههروه ما نابین دتیو که نیسه دروست بکن له و شوینانه هی دانیشتوو هه کانی موسولمان بوینه ﴿عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا تَبْتِئِ كَيْسَةَ فِي الْإِسْلَامِ ﴿رواه ابن عدی، پیغه مبه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: فَرَمَوِي: نَابِيْنِ كَه نَيْسَه لَه وولاتی نیسلامدا دروست بکری.

(وَيَعْرِفُونَ) واجبه په یمان له نه ستوکان وا له خویمان بکن که بناسرین (بِلُبْسِ الْغِيَارِ) به کردنه بهری بهرگیکی نیشانه کرلو (وَشَدِّ الزُّنَّارِ) وه به به ستنی پشتینده گوره که یان له سهه ر جله که یان (وَيَمْتَعُونَ) نه بی قه دهغه بکرین (مِنْ رُكُوبِ الْخَيْلِ) له سواربوونی نه سپو مابین (وَيُلْجَأُونَ) نه بی پال بدرین (إِلَى أَضْيَقِ الطَّرِيقِ) بق لای ته سکایی رنکه کان، که له گه ل موسولمانان نه که نه به کتر ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: لَا تَبْدَأُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى بِالسَّلَامِ، وَإِذَا لَقِيتُمُوهُمْ فِي طَرِيقٍ فَاضْطَرُّوهُ إِلَى أَضْيَقِهِ ﴿رواه مسلم، پیغه مبه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: فَرَمَوِي: نَبِيُوْه لَه پیتشدا سه لام له جوله که و دیانه کان مه کهن، وه هر کاتیک له رنکه به کدا که یشتنه نه وان، پالیان بدهنه ته سکایی رنکه که.

﴿بَاسِي گومرگ﴾

زانایانی نیسلام به کده نکن که چه رانه: گومرگ له موسولمانان وه ریگیری، به لام دروسته ده به کی بازرگانی له و کافرانه وه ریگیری: که بق بازرگانی دینه (دَارُ الْإِسْلَامِ)، نه گهر به و هرجه رنکه هی هاتنیان درابین، ههروه ما دروسته له و کافرانه ش وه ریگیری: که له (دَارُ الْإِسْلَامِ) دا نیشته چین، نه گهر له گه ل سهه رانه دا به هرجه داندرابین له سهه ریان ﴿عَنْ حَرْبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِذَا الْعَشُورُ عَلَى الْيَهُودِ وَالنَّصَارَى وَلَيْسَ

(کتابُ الصَّيْدِ وَالذَّبَائِحِ)

وَمَا قَدِرَ عَلَى ذَكَائِهِ فَذَكَائُهُ فِي حَلْفِهِ وَلَبَّتِيهِ،
عَلَى الْمُسْلِمِينَ عَشُورًا ﴿رواه ابوداود، بیغهمبر ﷺ فرموی: دهیه کی بازرگانی له سره
جوله که و دیانه کانه، له سره موسولمانان نیه.

ئینجا بزانه: نهو دهیه که له (بییت المال) دانه ندری، وه کو (قیء) سهرف نه کری.

﴿بِاسِي (مُدَلَّة) جَهَنگ وَ سَتَانْدَن﴾

دروسته کاربه دهستی موسولمانان پیکهاتنی جهنگ وه ستاندن له گه ل کافره کان مؤر بکا،
بهو مارجهی کافری بنه رته تی بن، نهک (مُرْتَدَّ)، واته: له نیسلامه وه نه گه رابنه وه سره
کوفر، ئینجا نه گه موسولمانان به میز بوزو به رزه وه ندی له جهنگ وه ستاندندا بوو: نهو
تهنها بق ماوهی چوار مانگ دروسته، به لکه: (صَلْحُ الْحُدَيْبِيَّةِ) یه.

ئینجا بزانه: نهو جوړه کافرانهی پیکهاتنی جهنگ وه ستاندنیان له گه ل مؤر کرلوه پتیا
نه گوتری: (مُعَاذٌ) - په پیمان له گه لکرو، که واپوو: واجبه وازیان لی پتینن تا ماوهی پیکهاتنه که
کو تایی دی، یان تا نهوان پیکهاتنه که هه لته وه شیننه وه، هه روه ها بق گشت موسولمانیک
دروسته کافرکی جهنگی بیاریزی بهو مارجهی ماوهی پاراستنه که له چوار مانگ زیاتر
نه بی و زیانی موسولمانانی تی دا نه بی، جا نهو جوړه کافره ش پئی نه گوتری: (مُسْتَأْمَنٌ) -
دلنیا کرلو، که واپوو: بق هیچ موسولمانیک دروست نیه: زیان له و کافره بدا.

﴿کُوچکُردن﴾

نه گه موسولمان له (دَلْرُ الْكُفْرِ) نهینه توانی نایینی خوی ناشکرا بکا، واجبه: کوچ بکا بق
(دَلْرُ الْإِسْلَامِ)، هه روه ها نه گه له (دَلْرُ الْإِسْلَامِ) ش گونا به ناشکرای نه کران و نهینه توانی
قه ده غهی بکا، واجبه کوچ بکا بق شوینکی باش، به لام نه گه مانه وهی له (دَلْرُ الْكُفْرِ)، یان
له (دَلْرُ الْإِسْلَامِ) ی خراپدا به رزه وه ندی موسولمانانی تی دابو، نهو دروسته بمینیتته وه.
ئینجا بزانه: کوچکردن له (دَلْرُ الْإِسْلَامِ)، یان له (دَلْرُ الْكُفْرِ) بق (جهاد) کردن، خیری زیاتره
له و دوو به شانهی باسما کردن، چونکه کوچکردن - به گویره ی (جهاد) - نه بیته (فَرَضُ
الْعَيْنِ) و (فَرَضُ الْكِفَايَةِ).

* * *

﴿کتابُ الصَّيْدِ نُهَم پهرتو و که باسی نیچیر نه کا﴾

﴿وَالذَّبَائِحِ وَه باسی نازهن و بالندهی سه رپراو نه کا﴾

(وَمَا قَدِرَ عَلَى ذَكَائِهِ) هر نازهن لیکو هر بالندهیه که بتوانی سه ری بپریدی (فَنَكَائِهِ)
شوینی کوشتنه وهی، واته: سه رپرینی (فی حَلْفِهِ) له لای سه روه وهی گه رده نیه تی (وَلَبَّتِيهِ)
یان له ژیر گه رده نیه تی.

وَمَا لَمْ يُقَدَّرْ عَلَى ذَكَاتِهِ فَذَكَاتُهُ عَقْرُهُ حَيْثُ قُدِّرَ عَلَيْهِ، وَكَمَالُ الذُّكَاةِ أَرْبَعَةُ أَشْيَاءَ: قَطْعُ الْحَلْقُومِ، وَالْمَرِيءِ، وَالْوَدَجِينَ. وَالْمُعْجِزِيُّ مِنْهَا شَيْنَانٍ: قَطْعُ الْحَلْقُومِ، وَالْمَرِيءِ.

(وَمَا لَمْ يُقَدَّرْ عَلَى ذَكَاتِهِ) وه هەر بالندهو هەر ناژه لئیکى نه گونجی سهر ببری، له بهر شهوهی کئیوییهو پی نی ناگبری، یان پای کربوهو نایگاتن، یان کهوتوته بیریک، یان که لینی جیایهک (فَذَكَاتُهُ) چۆنیتهی کوشتنهوهی تاکو هه لال نبین (عَقْرُهُ) شهوهیه بریندار بکری به برینیکی وه ما: که گیانی له بهر بیاته دهر (حَيْثُ قُدِّرَ عَلَيْهِ) له ههر شوینیکی لاشه که ی که بتوانری برینداری بکا، واته: بهم کوشتنه هه لال نبین ﴿عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: لَدَّ بَعِيرٍ قَرْمَاهُ رَجُلٌ بِسَهْمٍ فَحَبَسَهُ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِذَا غَلَبَكُمُ شَيْءٌ مِنْهَا فَاصْنَعُوا بِهِ هَكَذَا﴾ رواه الشيخان، (رافع) هه رموی: ووشتریکمان ئیره وهوهو بو مان نه گیروه، ئینجا پیایک تیریکی تن گرتو کوشتی، پیغه مبه ر ﷺ هه رموی: ههر کاتن یه کیک لهو ناژه لانه له دهسته لاتی ئیره دهر چوو، بهم جوره بیکوئن، واته: هه لال نبین.

(وَيُسْتَحَبُّ) سوننه ته (فِي الذُّكَاةِ) له سه رپرینی ناژه لدا تاکو سه رپرینه که ته لو بی بی (أَرْبَعَةَ أَشْيَاءَ) چوارشت:

یه کهم: (قَطْعُ الْحَلْقُومِ) برینی (قرتاکه)، واته: بۆریه ی مه ناسه. دووهم: (وَالْمَرِيءِ) برینی (سوریچکه)، واته: بۆریه ی خواردنو خواردنهوه. سنی یه مو چوارهم: (وَالْوَدَجِينَ) برینی هه ربوو ده ماره کانی مل.

(وَالْمُعْجِزِيُّ) جا شهوهی کوژداره که ی پی هه لال نبین (مِنْهَا) لهو چوارانه (شَيْنَانٍ) ته نها برینی دووانه: (قَطْعُ الْحَلْقُومِ) یه کهم: برینی هه موو (قرتاکه) یه. (وَالْمَرِيءِ) دووهم: برینی هه موو (سوریچکه). واته: به برینی شه دووانه سه رپراره که هه لال نبین، هه روه که له مه ونا به نرژیی باسی شه کین، ان شاء الله تعالی.

﴿نَاكَادَارِي﴾ یه کهم: بۆ هه لالیوونی سه رپراره که واجبه شه گوژیله خره ی به بۆریه ی هه ناسه وهیه: هه مووی، یان نه ختیکی له که ل سه ریه وه بهوا، چونکه شه گه ر گشتی له که ل لاشه ی وه بهوا، مردار شه بن.

دووهم: واجبه بۆریه کان هه ربووکیان به ته لووی برپرین، شه گه ر هه ربووکیان به ته لووی نه بربران، مردار شه بن.

سنی یه م: شه گه ر گورگ نه ختیکی شه دوو بۆریانه ی له ناژه لیک بری، ئینجا موسولمانیک فریای کهوتو به شه که ی تری به ته لووی بری، هه لال نبین، به لام شه گه ر گورگه که هه ربوو بۆریه کانی به ته لووی بری بوون، شهوه مردار شه بهتو کوشتنهوه ی سووی نیه.

چوارهم: شه گه ر بالنده یه ک، یان ناژه لیک نه خوش بو، یان برسی بو، گومان له وه دا نه بو که شه مرئ، ئینجا سه ر بهوا، بهم سه رپرینه هه لال شه بن.

وَيَجُوزُ الإِصْطِيَادُ بِكُلِّ جَارِحَةٍ مُعَلَّمَةٍ مِنَ السَّبَاعِ وَمِنْ جَوَارِحِ الطَّيْرِ،
وَشَرَائِطُ تَعْلِيمِهَا أَرْبَعَةٌ: أَنْ تَكُونَ إِذَا أُرْسِلَتْ إِسْتَرَسَلَتْ، وَإِذَا رُجِرَتْ
إِنزَجِرَتْ، وَإِذَا قُتِلَتْ شَيْئًا لَمْ تَأْكُلْ مِنْهُ شَيْئًا، وَأَنْ يَتَكَرَّرَ ذَلِكَ مِنْهَا.
فَإِنْ عُدِمَتْ إِحْدَى الشَّرَائِطِ لَمْ يَحِلَّ مَا أَخَذَتْهُ إِلَّا أَنْ يُذْرَكَ حَيًّا قَيْدَكُمُ،

پینجهم: نه گهر بالنده یهک، یان نازه لیک له شویتیکه بهرز کهوته خواره وه، یان دیوارنکی
به سردا رما، یان گورگه، یان پشیلوه و نهو جوره شتانه بریندلریان کرد، یان ورگی نریو
ریخزله ی هاتنه دهره وه، نهوه پتویسته له کاتی سهرپریندا گیانی (جینگیربووی) تندا
مایه، تاکو حالال بین.

جا بزانه: نیشانه ی نهو گیانه (جینگیربووه) نهویه: یان خوینی به ماسوولکه ی لیده رقولن
له کاتی سهرپریندا، یان به توندوتیزی بچولیتته وه، جا نه گهر نهوانه هچیان نه بون، نهوه
مرداره و حالال نیه.

﴿بای نیچیرگرتن﴾

(وَيَجُوزُ الإِصْطِيَادُ) نیچیرگرتن دروسته (بِكُلِّ جَارِحَةٍ) به گشت نرنده یهک (مُعَلَّمَةٍ) بهو
مهرجه ی نرنده که فیره پلو کرابن (مِنَ السَّبَاعِ) که نازه ل بین: وهکو سهگو تانجی و نهو
جوره شتانه (وَمِنْ جَوَارِحِ الطَّيْرِ) یان نرنده که بالنده بین: وهکو بازو هه لئ و نهو جوره
شتانه، بهو مهرجه ی فیره پلو کرابن.

(وَشَرَائِطُ تَعْلِيمِهَا) مهرجه کانی فیره پلوکردن (أَرْبَعَةٌ) چوارن:
(أَنْ تَكُونَ) یهکهم: مهره و نرنده کان و هه گوپراپه ل بین: (إِذَا أُرْسِلَتْ) کاتی هه یه یان
لیکرا (إِسْتَرَسَلَتْ) هه لبستن بئ نیچیره که را بکن. (وَإِذَا رُجِرَتْ) دووهم: کاتی وهسته یان
لیکرا (إِنزَجِرَتْ) یه کسهر بوهستن. (وَإِذَا قُتِلَتْ شَيْئًا) سسی یهم: مهر کاتی نیچیریکیان
کوشت (لَمْ تَأْكُلْ مِنْهُ شَيْئًا) ههچ له نیچیره که نه خون، به لکو پاییگرن تا خاوه نه که یان
نه گاتی. (وَأَنْ يَتَكَرَّرَ ذَلِكَ مِنْهَا) چوارهم: نهو سئ مهرجانه یان تندا دووباره بکرتنه وه تا
دلنیا نه بین که فیره پلو بووه.

واته: نه گهر نهو مهرجانه له نازه لدا، یان له بالنده دا هاتنه جن و نیچیریکیان کوشت، نهو
نیچیره حالاله، مهرچند خاوه نه که ش فریای نه که وئ بیکوژیتته وه، خوی گه وره
فرموویه تی: ﴿أَحِلُّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ وَمَا عَلَّمْتُم مِّنَ الْجَوَارِحِ مُكَلِّبِينَ﴾ شتی پاک له نئوه
حالاله و نیچیری نهو جوره نرندانه ش حالاله که فیری پلو کرلون و گوپراپه لئ بئ نئوه.

(فَإِنْ عُدِمَتْ إِحْدَى الشَّرَائِطِ) به لام نه گهر یه کیک لهو مهرجانه نه هاته جن (لَمْ يَحِلَّ مَا أَخَذَتْهُ)
نهو نیچیره ی کوشتویه تی حالال نیه (إِلَّا أَنْ يُذْرَكَ حَيًّا) مه گهر یه کیک به زیندووی فریای
که وئ (فَيُذَكِّي) نینجا بکوژیتته وه، جا به م کوشتنه وه یه حالال نه بین.

وَتَجُوزُ الذَّكَاةُ بِكُلِّ مَا يَجْرَحُ إِلَّا بِالسِّنِّ وَالظُّفْرِ

﴿ناگاداری﴾: نهو نیچیره ی برنده ی فیترکرویش گرتویه تی، نه گهر خاوه نه که ی به زیندوی فریای که ویو سهری نه بری، حه لال نابی ﴿عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا أُرْسِلْتَ كَلْبِكَ فَأَذْكُرْ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ، فَإِنْ أَمْسَكَ عَلَيْكَ فَأَذْرِكْهُ حَيًّا فَأَذْبَحْهُ، وَإِنْ أَدْرَكَهُ قَدْ قَتَلَ وَلَمْ يَأْكُلْ مِنْهُ فَكُلْهُ﴾ رواه الشيخان، پیته مبرر ﴿فهرموی﴾: هر کاتیک سه گه که ی خوت مه لساند بؤ نیچیر گرتن بلئی: (بِسْمِ اللَّهِ)، جا نه گهر نیچیره که ی بؤ تو گرتو توش که یشتیه نیچیره که: نه گهر زیندوو بوو به خوت سهری بری، به لام نه گهر نیچیره که ی کوشتوو و سه گه که ش هیچی لیته خورده بو، لیته حه لال و بیخو.

﴿ناگاداریه کی تر﴾: هر نیچیریک به هوی شتیکی برنده بکوژیو فریای سهری پینی نه که وی، حه لال، جا نهو برنده یه شمشیر بی، یان خنجر بی، یان تیر بی، به لام نه گهر فریای که وتو گیانی تی دا مابو، نه بی سهری بری، نه گینا: حه لال نابی.

وه هر نیچیریک به (فاخ) واته: به تله وه بمری، یان له شوینیکی به رز بکویته خورده وه، یان بخنکیندری، یان به دار، یان به بهرد لی بدری، یان به گولله ی تفهنگ لی بدری، نه وانه هیچیان حه لال نینه، مه گهر به زیندوی فریایان بکه ویو سهریان بری، نهو کاته حه لال نه بی.

نیجا بزانه: نهو نیچیره ی به گولله ی تفهنگ گیانی دهرنه چی، بؤی حه لال نیه: چونکه گولله به هیزی ناگری باروت دهرنه چیو سوو نه بیته وه، واته: هیزو گهرمای ناگر نیچیره که نه کوژی، به لام تیروکه وانو خنجر به هیزی راچیو برنده یی خویان نه کوژن، که و ابوو: زور لیک جیاوازن، جا تکایه: لهو جیاوازی به ناگاداریه.

﴿بِاسْمِ سَهْرَبْرِيْنٍ - كَوْشْتَنَه وَه﴾

(وَتَجُوزُ الذَّكَاةُ) سهری پینی نازه لو بالنده دروسته (بِكُلِّ مَا يَجْرَحُ) به هر شتیکی برنده بیو گوشت بری: وه کو دار، بهرد، ناسن، شووشه.

(إِلَّا بِالسِّنِّ) تهنا سهری پین به ددان دروست نیه (وَالظُّفْرِ) به نینوکیش دروست نیه ﴿عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا أَلْهَرَ اللَّحْمَ وَذَكَرَ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ فَكُلْ لَيْسَ السِّنُّ وَالظُّفْرُ﴾ رواه الشيخان، پیته مبرر ﴿فهرموی﴾: هر شتیکی خوتن برتیته و (بِسْمِ اللَّهِ) له سهر گوترا، بیخو، به لام خوتن ریژه که ددانو نینوک نه بی.

که واته: نه گهر به دهست سهری په لدا، یان به گولله ی تفهنگ، یان به کیریکی نه بر سهری لی کرده وه، نه وه مردار نه بیو حه لال نیه.

﴿ناگاداری﴾: گوتنی (بِسْمِ اللَّهِ) له کاتی کوشتنه ودا سوننه ته و واجب نیه، واته: به بی (بِسْمِ اللَّهِ) کردن کوژلوه که هر حه لال، مه روه ها سوننه ته سهری لوه که بوو له قبیله بگریو

وَتَحِلُّ ذَكَاةُ كُلِّ مُسْلِمٍ وَكِتَابِيٍّ، وَلَا تَحِلُّ ذَبِيحَةُ مَجُوسِيٍّ وَلَا وَثَنِيٍّ، وَذَكَاةُ الْجَنِينِ
بِذَكَاةِ أُمِّهِ إِلَّا أَنْ يُوجَدَ حَيًّا فَيَذَكِّي، وَمَا قَطَعَ مِنْ حَيٍّ فَهُوَ مَيْتٌ إِلَّا الشَّعْرَ.

له سر ته نیشتی چه په دريژ بکړئو به دهستی چه په سرى بگړئو به دهستی پراسته سرى
بپرئى، هره ها سوننه ته کترده که ی زور تيزو برنده بن.

نينجا که (سورچک) و (قرتاکه) ی به ته لوی برين، با وزي لېښئو سرى لته کاته وه تا
کيانى دهر نه چئ.

(وَتَحِلُّ) حه لاله (ذکاةُ كُلِّ مُسْلِمٍ) ده ستکوژى گشت موسولماننک: جا پياو بئ، يان نافره ت
بن، يان مندال بن، يان شيت بن (وکتابى) هره ها حه لاله ده ستکوژى کافرى خاوه ن
کتاب: وه کو جوله که و ديان، خواى گوره فرموويه تى: ﴿وَوَطَّعَامُ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حِلٌّ
لَكُمْ﴾ ده ستکوژى خاوه ن کيتابه کان بز نيوه حه لاله. به لام به و مرجه ده ستکوژه که يان
حه لاله: که بزاندري باپره ی پيشوويان پيش گوړانى نايينه که و پيش په شبوونه وه ی
نايينه که، چوونه ته ناو نه و نايينه.

(وَلَا تَحِلُّ) به لام حه لال نيه (ذَبِيحَةُ مَجُوسِيٍّ) ده ستکوژى ناگر په رست (وَلَا وَثَنِيٍّ) هره ها
حه لال نيه: ده ستکوژى بت په رست و کافره کاني ترو نه و موسولمانه ی بووه ته کافر.
(وَذَكَاةُ الْجَنِينِ) کوشتنه وه ی بيچوى ناو زکى ناژه ل (بِذَكَاةِ أُمِّهِ) به سر برينى دايکه تى،
واته: نه گه ناژه له که سر برلو به کسر بيچوه که ی له ناو زکى دا مرد، بيچوه که ش حه لاله
﴿عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: ذَكَاةُ الْجَنِينِ ذَكَاةُ أُمِّهِ﴾ رواه احمد.
(إِلَّا أَنْ يُوجَدَ حَيًّا) مه گه بيچوه که له لوى سر برينى دايکى هر زيندو بن، نه و کاته
(فَيَذَكِّي) واجبه: نه و يش سر برئى، که واته: نه گه له لوى سر برينى دايکى نه مردو له
ناو زکى دا هر نه جولايه وه، نه بى به زووترين کات بيهيئنه دهره وه و سرى برين، نه گينا:
حه لال نابن.

(وَمَا قَطَعَ مِنْ حَيٍّ) هر پارچه يه که له ناژه لى زيندو، يان له بالنده ی زيندو برپرئى،
واته: لى بکړتته وه (فَهُوَ مَيْتٌ) نه و پارچه يه ش مرداره، چونکه لاشه که سر نه برلوه.
(إِلَّا الشَّعْرَ) ته نها په رو خورى و موو مردار نيه ﴿عَنْ أَبِي وَاقْدَانَ اللَّيْثِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ
الْمَدِينَةَ، وَهُمْ يَجْبُونَ أَسْمَةَ الْإِبِلِ وَيَقْطَعُونَ أَلْيَاتِ الْغَنَمِ، فَقَالَ مَا قَطَعَ مِنَ الْبَهِيمَةِ وَهِيَ
حَيَّةٌ فَهِيَ مَيْتَةٌ﴾ رواه ابوداود، پتفه مبه ر ﷺ هاته (مدينه) و خه لکى (مدينه) قه بزى ووشتر و
دونکى مه ريان لته کرده وه و نه يان خوارد، نه و يش فرمووى: هر پارچه يه که له ناژه لى
زيندو بکړتته وه، پارچه که مرداره.

﴿نَاكَادَارِي﴾: هر پارچه يه که له ماسى زيندو بکړتته وه: حه لاله، چونکه سر برينى
بز دانه ندرلوه.

(فَصَلِّ) وَكُلُّ حَيَوَانٍ اسْتَطَابَتْهُ الْعَرَبُ فَهُوَ حَلَالٌ إِلَّا مَا وَرَدَ الشَّرْعُ بِتَحْرِيمِهِ، وَكُلُّ حَيَوَانٍ اسْتَحَبَّتْهُ الْعَرَبُ فَهُوَ حَرَامٌ إِلَّا مَا وَرَدَ الشَّرْعُ بِإِبَاحَتِهِ، وَيَحْرُمُ مِنَ السَّبَاعِ مَا لَهُ نَابٌ قَوِيٌّ يَغْدُو بِهِ، وَيَحْرُمُ مِنَ الطُّيُورِ مَا لَهُ مَخْلَبٌ قَوِيٌّ يَجْرَحُ بِهِ، وَيَحِلُّ لِلْمُضْطَّرِّ فِي الْمَخْمَصَةِ أَنْ يَأْكُلَ مِنَ الْمَيْتَةِ الْمُحْرَمَةِ مَا يَسُدُّ بِهِ رَمَقَهُ.

﴿فصل: له باسی خوارده من حیوان حلال و حرام﴾

(وَكُلُّ حَيَوَانٍ) هر بالنده و هر نازده لیک (اسْتَطَابَتْهُ الْعَرَبُ) عه پرب به پاکی بزنان و دلیان بق خواردن بیچن (فَهُوَ حَلَالٌ) نه و گیانله به ره به حلال داده ندری، به و هرجه بی نه و عه پربانه ده و له مند بنو دانیشتوی شارو لادی بنو دلو دهرونیکی نیسلامیان هه بن (إِلَّا مَا وَرَدَ الشَّرْعُ بِتَحْرِيمِهِ) به لام نه وهی له شرعیته نیسلامدا به حرام دانراوه، هر هرپامه هر چند عه پربیش به پاکی دابنن (وَكُلُّ حَيَوَانٍ) وه هر بالنده و نازده لیک (اسْتَحَبَّتْهُ الْعَرَبُ) عه پرب به پیسی دابنن و دلیان بق خواردن نه چیچن (فَهُوَ حَرَامٌ) نه و گیانله به ره به حرام داده ندری (إِلَّا مَا وَرَدَ الشَّرْعُ بِإِبَاحَتِهِ) به لام نه وهی له شرعدا به حلال دانراوه هر حلاله هر چند عه پربیش به پیسی دابنن.

(وَيَحْرُمُ) هرپامه (مِنَ السَّبَاعِ) له چینی نازده (مَا لَهُ نَابٌ قَوِيٌّ) هر نرنده به کی ددانی توندوتیژی هه بی (يَغْدُو بِهِ) که به هوی ددانه کانی به سر نازده له کانی تردا زال بی: وه کو شیرو پلنگو وچ و سه گو پشیلو و فیلو به رازو... هتد.

(وَيَحْرُمُ مِنَ الطُّيُورِ) هرپامه له چینی بالنده (مَا لَهُ مَخْلَبٌ قَوِيٌّ) هر بالنده به کی نینوکی توندوتیژی هه بی (يَجْرَحُ بِهِ) که به هوی نینوکه کانی بریندار بکا، وه کو بازو هه لژ و کولاره و سیسارک و نه و جوره بالندانه ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: نَهَى النَّبِيُّ ﷺ عَنْ كُلِّ ذِي نَابٍ مِنَ السَّبَاعِ وَكُلِّ ذِي مَخْلَبٍ مِنَ الطُّيْرِ﴾ رواه مسلم، پیغمبر ﷺ قده غه ی کردوه: نازده لی ددان تیژو بالنده ی نینوک تیژ گوشتیان بخوری.

نیجا بزانه: زدرشت له شرعدا ناوی به حرام هاتوه و زدریش به حلال، به لام لیتره دا ماوهی دیارکردنیان نیه.

﴿بأسی مردار خواردن﴾

(وَيَحِلُّ) حلاله (لِلْمُضْطَّرِّ) بق که سیکی بیچاره (فِي الْمَخْمَصَةِ) له و کاته ی مه ترسی مردنی هه به له برسان (أَنْ يَأْكُلَ) به لکو واجبه: بخوا (مِنَ الْمَيْتَةِ الْمُحْرَمَةِ) له گوشتی مرداریوی هرپام (مَا يَسُدُّ بِهِ رَمَقَهُ) نه ندازه به کی وه ها بخوا: که گیانی خوی له مردن پن دهریاز بکا، نه ک زیاتر، به و هرجهش له سه فهری گونا هکاری نه بین و به هوی گونا هکاری تووشی برسیه تی نه بوین، خوی که ورده فرموویه تی: ﴿فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ﴾

وَلَنَا مَيْتَانِ حَلَالَانِ: أَلْسَمُكَ وَالْجَرَادُ، وَدَمَانِ حَلَالَانِ: أَلْكَبِدُ وَالطَّحَالُ.
(فَصْلٌ) وَالْأَضْحِيَّةُ سُنَّةٌ مُؤَكَّدَةٌ،

هر که سبک ناچار بود که ترسی مردن مردار بخوارد، به هوی گوناگونی و نوژمنکاری نیسلام تووشی برسی بیون نه بوین، با بیخوا گوناومی ناگاتی.

ثینجا بزانه: لهو حالیه دا جیاوازی نیه: له نیوان مرداری کر و هیستر و مه پ و بزنی و گورگ، به لام نه گهر به کینکی لهو مردار بیوانه دست کت، نابی سه گو به راز بخوا، وه نه گهر سه گی دست کت، نابی ناده میزادی مردوو بخوا، جا نه گهر هیچ مرداری کینکی دست نه کت، دروسته خوارده مهنی که سبکی تر بخوا، به و مرجه ی نه ویش وه کو وی ناچار نه بوین و توله ی خوارده مهنیه که یشی بداتی.

(وَلَنَا مَيْتَانِ حَلَالَانِ) نیمی موسولمان دو مردوومان بق حلالان: یه کهم: (أَلْسَمُكَ) ماسی، جا هر به خوی بمری، یان که سبکی تر بیکوئی، جا نه و که سه کافر بین، یان موسولمان بین، هر حاله.

ثینجا بزانه: هر نازه لیک تنها له ناو ناودا بزین، نه ویش وه کو ماسی حاله، به لام نه ووی له ناو ناو و له دهره ووی ناو نه زین: وه کو بقو قهرالو مار، نه وه حرامه. دووهم: (وَالْجَرَادُ) کلوی مردوش حاله بخوری.

(وَدَمَانِ حَلَالَانِ) هر ودها دوو خوینیش بق نیمه حلالان (أَلْكَبِدُ) یه کهم: جهرگ (وَالطَّحَالُ) دووهم: سبله، واته: پاته ره شه ﴿عَنْ ابْنِ عُمرَرَ حَبِيبَةَ عَنْهَا: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: أَحَلَّتْ لَنَا مَيْتَانِ وَدَمَانِ: أَلْسَمُكَ وَالْجَرَادُ وَالطَّحَالُ﴾ رواه أحمد وابن ماجه، پیغمبر ﷺ فرموی: دوو مردوو و دوو خوین بق نیمه حلالان: ماسی و کلو، جهرگو پاته ره شه.

﴿فَصْلٌ: لِه بَاسِي (أَضْحِيَّة) قُورِيَانِي﴾

قوربانی نه ویه: له جه زنی قورباندا نازه لیک به نیازی خوا به رستی سر بپرچی و بیگانه خیر. (وَالْأَضْحِيَّةُ) قوربانی کردن (سُنَّةٌ مُؤَكَّدَةٌ) سوننه تیکی زهد گوره یه: بق پیاو و نافرته ی بالغ ﴿عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ ابْنَةِ النَّبِيِّ ﷺ: مَاعَمَلَ آدَمِيٌّ مِنْ عَمَلٍ يَوْمَ النَّحْرِ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنَ إِهْرَاقِ الدَّمِ إِنَّهَا لَتَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِقُرُونِهَا وَأَشْعَارِهَا وَأَطْلَافِهَا وَإِنَّ الدَّمَ لَيَقَعُ مِنَ اللَّهِ بِمَكَانٍ قَبْلَ أَنْ يَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ﴾ رواه الترمذی، پیغمبر ﷺ فرموی: له جه زنی قورباندا هیچ کرده ویه کی ناده میزاد خوشه و بیستر نیه له لای خوی گوره له کوشتنه ووی قوربانی، بیگومان له بزنی قیامت قوربانی که دیته ترازوی چاکه کانی: به قوچه کانی ووه به مووه کانی ووه به سمه کانی ووه، خوینی قوربانی پیش نه ووی بزنیته سر زهوی، له لای خوا شوینی خوی نه گری.

وَيُجْزَىٰ فِيهَا: الْجَذَعُ مِنَ الضَّانِّ، وَالشَّيْءُ مِنَ الْمَغْزِ، وَالشَّيْءُ مِنَ الْإِبِلِ، وَالشَّيْءُ مِنَ الْبَقْرِ، وَتُجْزَىٰ الْبَدَنَةُ عَنِ سَبْعَةٍ، وَالْبَقْرَةُ عَنِ سَبْعَةٍ، وَالشَّاةُ عَنِ وَاحِدٍ. وَأَرْبَعٌ لَا تُجْزَىٰ فِي الضَّحَايَا: الْعَوْرَاءُ الْبَيْنُ عَوْرَهَا، وَالْعَرَجَاءُ الْبَيْنُ عَرَجُهَا، وَالْمَرِيضَةُ الْبَيْنُ مَرَضُهَا، وَالْعَجْفَاءُ الَّتِي ذَهَبَ مَخْهَا مِنَ الْهَزَالِ.

(وَيُجْزَىٰ فِيهَا) ئەو چۆرە ئاژەلانى دروستە-سىيە و نىرەيان-بكرتتە قورىانى، ئەمانەن: يەكەم: (الْجَذَعُ مِنَ الضَّانِّ) مەرى يەك سالى، يان زياتر. دووم: (وَالشَّيْءُ مِنَ الْمَغْزِ) بىزنى دوو سالى، يان زياتر. سىيەم: (وَالشَّيْءُ مِنَ الْإِبِلِ) ووشترى پىنج سالى، يان زياتر. چوارەم: (وَالشَّيْءُ مِنَ الْبَقْرِ) پەشە وولاغى دوو سالى، يان زياتر، جا مانگا بى، يان گاميش بى. واتە: جگە لەو چوار چۆرانە هىچ ئاژەلنىكى تر بە قورىانى ناچى، مەرەھا ئەگەر تەمەنىشان لە تەمەنى لىاركولو كەمتر بى، نابنە قورىانى.

(وَتُجْزَىٰ الْبَدَنَةُ عَنِ سَبْعَةٍ) دروستە بە حەفت كەسان يەك ووشتر بەكەنە قورىانى (وَالْبَقْرَةُ عَنِ سَبْعَةٍ) مەرەھا يەك پەشە وولاغيش دروستە حەفت كەس بىكەنە قورىانى ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: نَحَرْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ بِالْحُدَيْبِيَّةِ الْبَدَنَةَ عَنِ سَبْعَةٍ وَالْبَقْرَةَ عَنِ سَبْعَةٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ، (جابر) فەرەموى: لە (حودەبىيە) لەگەڵ پىغەمبەر ﷺ ووشترمان بۆ حەفت كەسان سەرىيە و مانگاش بۆ حەفت كەسان.

(وَالشَّاةُ عَنِ وَاحِدٍ) بىزنى مەرە-مەر يەكە-بۆ يەك كەس بە قورىانى ئەچىن ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا﴾: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَتَى بِكَبْشٍ أَقْرَنَ ثُمَّ ضَحَّى بِهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ، (عائشة) فەرەموى: بەرانتىكى شاخداريان بۆ پىغەمبەر ﷺ مەينا، ئەويش كرىيە قورىانى.

(وَأَرْبَعٌ لَا تُجْزَىٰ فِي الضَّحَايَا) چوار ئاژەل مەنە دروست نىە بكرتتە قورىانى: يەكەم: (الْعَوْرَاءُ الْبَيْنُ عَوْرَهَا) ئەو ئاژەلەى چاوتىكى كويز بى بە ئاشكرائى. دووم: (وَالْعَرَجَاءُ الْبَيْنُ عَرَجُهَا) ئەو ئاژەلەى بە ئاشكرائى بشەلى. سىيەم: (وَالْمَرِيضَةُ الْبَيْنُ مَرَضُهَا) ئەو ئاژەلەى بە ئاشكرائى نەخۆش بى. چوارەم: (وَالْعَجْفَاءُ الَّتِي ذَهَبَ مَخْهَا مِنَ الْهَزَالِ) ئەو ئاژەلەى لە بەر لاوازى مېشكى نەماين. كەواتە: ئاژەلى گىزىش نايبتە قورىانى ﴿عَنْ الْبَرَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: أَرْبَعٌ لَا تُجْزَىٰ فِي الْأَضْحَايِ: الْعَوْرَاءُ الْبَيْنُ عَوْرَهَا، وَالْمَرِيضَةُ الْبَيْنُ مَرَضُهَا، وَالْعَرَجَاءُ الْبَيْنُ عَرَجُهَا، وَالْعَجْفَاءُ الَّتِي لَا تُنْقَى ﷻ رَوَاهُ أَصْحَابُ السَّنَنِ، واتەى ديارە.

﴿نَاكَادَارِي﴾: ئەو ئاژەلەى ئەكرتتە قورىانى نابىن هىچ كەم و كورپەكى تىرىشى تىرەبى: كە بىبتە هۆى گوشت كەمى، كە وابوو: ئاژەلى ئاوس و ئاژەلى گروو-بە خروشت بە قورىانى ناچى، بەلام لە لای چەند زانايەك دروستە: ئاژەلى ئاوس بكرتتە قورىانى، بەو مەرچەى ئاوسىيەكەى كارى لە گۆشتەكەى نەكرىين.

وَيُجْزَى الْخَصِيُّ وَالْمَكْسُورُ الْقَرْنَ، وَلَا تُجْزَى الْمُقْطُوعَةُ الْأُذُنِ وَالذَّنْبُ،
وَوَقْتُ الذَّبْحِ مِنْ وَقْتِ صَلَاةِ الْعِيدِ إِلَى غُرُوبِ الشَّمْسِ مِنْ آخِرِ أَيَّامِ التَّشْرِيقِ.
وَيُسْتَحَبُّ عِنْدَ الذَّبْحِ خَمْسَةُ أَشْيَاءَ: التَّسْمِيَةُ، وَالصَّلَاةُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ، وَاسْتِقْبَالُ الْقِبْلَةِ،
وَالتَّكْبِيرُ، وَالِدُعَاءُ بِالْقَبُولِ. وَلَا يَأْكُلُ الْمُضْحَى شَيْئًا مِنَ الْأَضْحِيَّةِ الْمَنْذُورَةِ،

(وَيُجْزَى الْخَصِيُّ) نازله لی خه سیندراو به قوریانی نه چئی (وَالْمَكْسُورُ الْقَرْنَ) هه روهها
نازله لی قوچ شکاویش به قوریانی نه چئی.

(وَلَا تُجْزَى الْمُقْطُوعَةُ الْأُذُنِ) به لام نه نازده له ی که گوئی لی کرلوته وه، دروست نیه بکریته
قوریانی، هه رچه ند پارچه یه کی که میش بین، به لام نیام (أبوحنيفة) فرمویه تی: نه گه ره
سینه کی گوئی که متری لی کرابویه، دروسته بکریته قوریانی.

ثینجا بزانه: نه گه گوئی بچوک بو، یان قلیشرابویه هه چیشی لیته کرابویه، هه
دروسته بکریته قوریانی.

(وَالذَّنْبُ) هه روهها دروست نیه نازده لی کلک برلو، یان دونگ برلو، یان گوان برلو بکریته
قوریانی، هه رچه ند که میشی لی کرابیته وه به لام نه گه زوره یه دیدانه کانی نه مابن و
که متره که یان مابن، نه وه دروسته بکریته قوریانی.

(وَوَقْتُ الذَّبْحِ) کاتی کوشتنه وه ی قوریانی ده ست پی نه کا (مِنْ وَقْتِ صَلَاةِ الْعِيدِ) له کاتی
ته و او بونی نوژی جه ژنی قوریان، واته: له و کاته ی پوژ به نه ندازه ی رمیک به رز نه بیته وه
(إِلَى غُرُوبِ الشَّمْسِ) تا پوژ ناوا نه بی (مِنْ آخِرِ أَيَّامِ التَّشْرِيقِ) له سه یه مین سه ی پوژده که ی
دوای جه ژنی قوریان، واته: چوار پوژان ماوه ی هه یه ﴿عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعَمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: عَنِ
النَّبِيِّ ﷺ: فِي كُلِّ أَيَّامِ التَّشْرِيقِ ذَبْحٌ﴾ رواه ابن حبان، پیغه مبه رﷺ فرموی: هه رسیک
پوژده کانی دوای جه ژن پوژی سه رپرینن.

(وَيُسْتَحَبُّ عِنْدَ الذَّبْحِ) سوننه ته له کاتی سه رپرینی نازده ل (خَمْسَةَ أَشْيَاءَ) پینچ شت:
(التَّسْمِيَةُ) یه که م: (بِسْمِ اللَّهِ) ی کردن. (وَالصَّلَاةُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ) دووم: سه لوات لیدان له
سهه ر پیغه مبه رﷺ. (وَاسْتِقْبَالُ الْقِبْلَةِ) سه یه م: نازده له که هو له قیبله بکری.
(وَالتَّكْبِيرُ) چوارهم: سه ی جار بلئی (اللَّهُ أَكْبَرُ). (وَالدُعَاءُ بِالْقَبُولِ) پینجه م: دوعا بکاو بلئی:
خوایه لی م قبول بکه.

(وَلَا يَأْكُلُ الْمُضْحَى) دروست نیه نه و که سه ی قوریانی نه کا به خوی و منداله کانی بخون
(شَيْئًا) هه چ شتیك (مِنَ الْأَضْحِيَّةِ الْمَنْذُورَةِ) له و قوریانی هه که له سهه ر خوی نه زری کرپوه،
واته: گوئی بیته له سهه ر نه زدی قوریانی بکه م. یان گوئی بیته: له سهه رم بین نه م نازده له
بکه م قوریانی. که و ابو: نه بی پیسته و سهه ر پی یه که شی گشتی بکاته خیر.

وَيَأْكُلُ مِنَ الْأَضْحِيَةِ الْمُتَطَوِّعِ بِهَا، وَلَا يَبِيعُ مِنَ الْأَضْحِيَةِ شَيْئًا، وَيُطْعِمُ الْفُقَرَاءَ وَالْمَسَاكِينَ.
(فَصَلِّ) وَالْعَقِيقَةَ مُسْتَحَبَّةً، وَهِيَ الذَّبِيحَةُ عَنِ الْمَوْلُودِ يَوْمَ سَابِعِهِ،
وَيُذْبِحُ عَنِ الْغُلَامِ شَاتَانِ وَعَنِ الْجَارِيَةِ شَاةً، وَيُطْعِمُ الْفُقَرَاءَ وَالْمَسَاكِينَ.

(وَيَأْكُلُ) دروسته بخوا به خۆی و منداله کانی (مِنِ الْأَضْحِيَةِ الْمُتَطَوِّعِ بِهَا) له و قوربانیه ی که سوننه ته، جا باشر ئه وهیه: له جه رگی قوربانیه که بخواو ئه وی تریش گشتی بکاته خیر، وه ئه گهر زیتیش بخوا هر دروسته، به لام سوننه ته له سییه کیکی زیاتر نه خوا.

(وَلَا يَبِيعُ مِنَ الْأَضْحِيَةِ شَيْئًا) دروست نیه هیچ له قوربانیه که بفروشی، وه نابیی هیچ له قوربانیه که به ناوی کرئ بداته سه رپه که، که وابوو: ئه بی بیجووی قوربانیه که و پیسته و موه کانی و سه روپن به که ی: یان بکاته خیر، یان بق خۆی دابن.

(وَيُطْعِمُ الْفُقَرَاءَ وَالْمَسَاكِينَ) ئه بی قوربانی به ناوی خیر به تازی بدریته که داو هه ژارانی موسولمان، ههروه ها دروسته قوربانی سوننه ت بدریته دهوله مه ندان، به لام هی نه زکر او دروست نیه.

﴿پاشکۆ﴾: نیه تهینانی قوربانی واجبه، که وابوو: دروست نیه له جیاتی که سیکتری قوربانی بکا، تا ئیزنی ئه وه نه کرئ، ههروه ها قوربانی کردن بق مردوو دروست نیه نه گهر وه سیتی نه کردب، جا نه گهر وه سیتی کردبو قوربانی بق بکرئ، ئه وه ی قوربانی بق ئه کا، ئه بی نیه تی له جیاتی بینن و نابیی به خۆی ئی بخواو نابیی بیداته دهوله مه ندان.

﴿فَصَلِّ لَهُ بِالسِّيِّ عَقِيقَةً﴾ وَاتِهِ: هُوَ زَهْبَانَهُ مِنْدَالَ

(وَالْعَقِيقَةُ) هُوَ زَهْبَانَهُ مِنْدَالَ (مُسْتَحَبَّةٌ) زَهْر خَيْرُهُ (وَمِنْ) هُوَ زَهْبَانَهُ نَهْمِيه: (الذَّبِيحَةُ) كوشتنه وه ی نازه لیکه (عَنِ الْمَوْلُودِ) له خۆشی له دایکبوونی منداله که (يَوْمَ سَابِعِهِ) له پۆزی ههفته مینی له دایکبوونه که ی ﴿عَنِ سَمْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا﴾: ﴿عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ﴾: كُلُّ غُلَامٍ مُرْتَهَنٌ بِعَقِيقَتِهِ لُذْبُحُ عَنْهُ يَوْمَ سَابِعِهِ وَيُحْلَقُ وَيُسَمَّى﴾ رواه اصحاب السنن، پیغه مبه ر ﴿فَرَمَوِي: هَر مِنْدَالِكْ كَه لَه دایك ئه بی، قه دهغه نه کرئ له پۆزی قیامه ت تکا بق دایكو باوکی بکا، تا له پۆزی ههفته می له دایکبوونی دا هۆزه بانه ی بق نه کرئ، هه ره له پۆزی ههفته میشی سه ری ئه تاشری و ناوی ئه ته ندری.

(وَيُذْبِحُ عَنِ الْغُلَامِ) سوننه ته ئه وه هۆزه بانه ی بق کوپ نه کوژدیته وه (شَاتَانِ) دوو مه ر بن، یان دوو بز بن، وه کو بز بن وه مه ری قوربانی (وَعَنِ الْجَارِيَةِ) بق هۆزه بانه ی کیژ (شَاةً) یه ک مه ر، یان یه ک بز بن، وه کو هی قوربانی، به لام بق نیرینه ش ته نها مه ریک، یان بزنیك هه ر دروسته، ههروه ها گاجووتیک بق هه فته مندالان نه کریت هۆزه بانه.

(وَيُطْعِمُ الْفُقَرَاءَ وَالْمَسَاكِينَ) ئه وه هۆزه بانه یه سوننه ته بدریته هه ژارو که دایان، ههروه ها سوننه ته به کولایی بیاندریتن، به تازیش دروسته، به لام وا باشه: رانی پاسته ی نازه له که

.....
-همموی-بداته مامانکه، هروده ها له کاتی سهریپین بلی: (بِسْمِ اللّٰهِ)، ئینجا نیهتی
هۆزه بانه که بیتی بلی: ئه وه هۆزه بانه ی فلانه منداله یه.

جا بزانه: ئه و که سه ی هۆزه بانه ئه کا، ئه بی ئه و که سه بی: که به ختیوکردنی منداله که ی له
ئه ستویه: وه ک باوکو باپیره و دایکو. هتد، که وابوو: هۆزه بانه کردنی بیگانه دروست نیه.
هروده ها بزانه: ئه گهر ئه و منداله له پیش پۆزی حهفته مین، یان له نوای پۆزی حهفته مین
بمری، هۆزه بانه که ی هر سوننه ته، هروده ها ئه گهر هۆزه بانچه که توانای هه بوو، به لام
نوای خست، ئه وه تا منداله که بلوغي ئه بی، ماوه ی هۆزه بانه که هر ئه مینتی.

دیسان بزانه: مه به ست له سهرتاشین ئه وه یه: له نوای کوشتنه وه ی هۆزه بانه که سه ری
منداله که بتاشی و به گرانای مووه کانی زێر، یان زیو بکاته خیر، وه جیاوازی کیژو کوپ نیه.

هروده ها مه به ست له ناو لیتان ئه وه یه: له پۆزی حهفته مین ناویکی خوشی لیتندی ﴿عَنْ
أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: تَسَمُّوا بِأَسْمَاءِ الْأَنْبِيَاءِ وَأَحَبُّ الْأَسْمَاءِ إِلَى اللَّهِ عَبْدُ اللَّهِ
وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ﴾ رواه ابودلود، پیغه مبه ر ﷺ فهرموی: ناوی پیغه مبه ران له خوتان بنین،
وه خوشه ویستترین ناو له لای خوا ناوی (عبدالله) و (عبدالرحمن) ه.

هروده ها سوننه ته ده می منداله که شیرین بکری به خورما، یان به شتیکی تر، واته:
مروفتیکی خواپه رست ئه و کاره بکا، هروده ها بانگدانیش له گوئی منداله که دا سوننه ته
﴿عَنْ أَبِي رَافِعٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ أَذَّنَ فِي أُذُنِ الْحَسَنِ حِينَ وَكَلَّمَهُ فَاطِمَةُ﴾ رواه
الترمذي، پیغه مبه ر ﷺ بانگی دا له گوئی حه زه ته (حسن) کاتی له دایک بوو.
هه ندیک زانا فهرمویانه: سوننه ته بانگ له گوئی پرسته دا بی، ئیقامه تیش
له گوئی چه په دا بکا.

﴿سوننه لکردنی مندال﴾

ئینجا که منداله که خوی گرت، سوننه ته به ختیوکه ره که سوننه تی بکا، جا ئه گهر
به ختیوکه ره که ی سوننه تی نه کردبو، واجبه: که بلوغي بوو، خوی سوننه ت بکا،
سوننه تکردن ئه مه یه: ئه و چه رمه ی سه ری ئه ندای میزکردنی ئیرینه ی داپوشیوه
همموی لیکرته وه، ئه و پزپیته ی ئه که ویته سه ره وه ی کونی میزکردنی من بینه
نه ختیکی لیکرته وه. به لام له فهرمووده یه که دا هاتوه: سوننه تکردن له سه ر ئافره تان
واجب نیه، به لکو سوننه ته.

﴿پاشکۆ﴾: هۆزه بانه ی ئاژه لیش سوننه ته، واته: کاتی مه رو بزنو مانگا-چیله کان
ده ستیان به زان کرد، یه که م بیچوو به مه به ستی خواپه رستی بکوژیته وه و بیگاته خیر،
بۆ ئه وه ی خوای گه وره به ره که ت بخاته ئاژه له کانی.

(کتابُ السَّبْقِ وَالرَّمْيِ)

وَتَصِحُّ الْمُسَابَقَةُ عَلَى الدُّوَابِّ، وَالْمُنَاضَلَةُ بِالسَّهَامِ، إِذَا كَانَتْ الْمَسَافَةُ مَعْلُومَةً
وَصِفَةُ الْمُنَاضَلَةِ مَعْلُومَةً،

﴿(کتابُ السَّبْقِ) نَهْمُ پَهَرَتُووکه باسی گِرُوِي پيشبرکتي سوارچاکی نهکا﴾
﴿(وَالرَّمْيِ) وَهٔ باسی گِرُوِي چَهک هاويشتن نهکا﴾

(وَتَصِحُّ الْمُسَابَقَةُ) پيشبرکتي سوارچاکی دروسته و سوننه تيشه (عَلَى الدُّوَابِّ) به سوارِي
وولاغ: وهکو نهسپو ووشتره هيترو کهر.

ثينجا بزانه: شويِنِي لِتَغَارِدَانِ وَ شويِنِي لِتَوَهْسْتَانِ وَ وولاغه كان و ماله گِرُوِي له سه رکراوه که،
نه وانه گشتي واجبه ديارِي بکرتين ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا سَبْقَ إِلَّا فِي خُفٍّ
أَوْ نَصْلِ أَوْ حَافِرٍ﴾ رواه اصحاب السنن، پتفه مبه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَرَمُوِي: گِرُوِي كِرْدَنِي پيشبرکتي له
هيچ كاريكدا دروست نيه، تنها له سولري وولاغ و له تير هاويشتندا دروسته.

(وَالْمُنَاضَلَةُ) هه روه ها پيشبرکتي نامانجانهش دروسته، واته: نيشانه پيكاندن (بِالسَّهَامِ)
به تير هاويشتنو به هه چه كيتكي تر: كه له جهنگدا به كار بي ﴿عَنْ عُقْبَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ
النَّبِيُّ ﷺ فِي تَفْسِيرِ قَوْلِهِ تَعَالَى (وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ): أَلَا
إِنَّ الْقُوَّةَ الرَّمْيُ، ثَلَاثَ مَرَّاتٍ﴾ رواه مسلم، خواي گورده فرمويه تي: ناماده بكن بق
جهنگي كافرده كان هه تا تواناتان هه به له هيتزو له به خيتو كِرْدَنِي وولاغ، جا پتفه مبه رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهُ سَيِّ جَارِ فَرَمُوِي: مه به ست له و هيتزه: چَهک هاويشتنه.

که و ابو: هه نه و هه ديسه به لگه يه: كه مه شق كِرْدَنِ بَقِ فَيَرِيوُنِي چَهک و فَيَرِيوُنِي
شَقْفِيَرِيوِي هه موو جهنگا و ريه كي تر، واجبه له سه ر موسولمان.

(إِذَا كَانَتْ الْمَسَافَةُ مَعْلُومَةً) به و مه رجعي دوروي و نزيكي نامانجه كه و شويِنِي لِتَغَارِدَانِهْ كه
بزاندري (وَصِفَةُ الْمُنَاضَلَةِ مَعْلُومَةً) وه به و مه رجعي چوني هتي پيكاندني نامانجه كه ش
بزاندري، وه كو بلي: نه بي هه ريه كي كه له شه ش جارن سيبان لِتَبْدَا، هه روه ها ديارِي
بکرتي: كامه يان له پيشان ده ست پي ته كا.

ثينجا بزانه: گِرُوِي كِرْدَنِ له سه ر پيشبرکتي سواراني و تير هاويشتن دروسته و هه ر شتيكي
له گِرُوِيه كه وه ريگري حلاله، جا نه گه ريه كيكي بيگانه ماله كه بخاته نه ستوي خوي،
وهك بلي: هه ر كامه تان پيش كه وت، يان له نامانجه كه يدا، نه و نه ده ي نه ده من. نه وه
دروسته و نه بي شته كه بدا.

هه روه ها دروستيشه يه كي كه له و دوو كه سانه ي گِرُوِيه كه نه كن، ماله كه بخاته نه ستوي
خوي، به م جورده:

وَيُخْرِجُ الْعَوْضَ أَحَدَ الْمُتَسَابِقِينَ: حَتَّىٰ إِنَّهُ إِذَا سَبَقَ اسْتَرَدَّهُ، وَإِنْ سَبِقَ أَخَذَهُ صَاحِبُهُ، وَإِنْ أَخْرَجَاهُ مَعًا لَمْ يَجْزُ إِلَّا أَنْ يُدْخِلَا بَيْنَهُمَا مُحَلَّلًا: فَإِنْ سَبِقَ أَخَذَ الْعَوْضَ، وَإِنْ سَبِقَ لَمْ يَغْرَمْ.

(کتابُ الْأَيْمَانِ وَالنُّدُورِ)

لَا يَنْعَقِدُ الْيَمِينُ إِلَّا بِاللَّهِ تَعَالَىٰ أَوْ بِاسْمِ مِنْ أَسْمَائِهِ أَوْ صِفَةٍ مِنْ صِفَاتِ ذَاتِهِ،

(وَيُخْرِجُ الْعَوْضَ) ماله که دانه‌ی (أَحَدُ الْمُتَسَابِقِينَ) به کتیک له و دووانه‌ی پیش‌برک‌ی سوارانی، یان نامانجان‌ی نه‌کن (حَتَّىٰ إِنَّهُ إِذَا سَبَقَ) بۆ نه‌وه‌ی نه‌گه‌ر گزویه‌که‌ی برده‌وه، واته: پیش‌ نه‌وی‌تر که‌وت، یان نه‌و له نامانجه‌که‌ی‌دا (اسْتَرَدَّهُ) ماله‌که‌ی‌خوی‌وه ره‌برگرتیه‌وه (وَإِنْ سَبِقَ) به‌لام نه‌گه‌ر دؤرپاندی، واته: نه‌وی‌تر پیش‌وی که‌وت، یان له نامانجه‌که‌ی‌دا (أَخَذَهُ صَاحِبُهُ) نه‌و هاوپی‌پیش‌که‌وتوه، ماله‌که‌ی‌وی بۆ خوی‌نه‌باو لوی‌حاله‌ه.

(وَإِنْ أَخْرَجَاهُ مَعًا) به‌لام نه‌گه‌ر هه‌ردوکیان هه‌ندیک مالیان داناو هه‌ر به‌که‌به‌وی‌تری گوت: نه‌گه‌ر تو پیش‌که‌وتی، یان له نامانجه‌که‌ت دا، ماله‌که‌ی‌من بۆ تو (لَمْ يَجْزُ) نه‌و گزویه‌دروست‌نیه، چونکه‌نه‌بیته‌قومار، قوماریش‌هه‌رامه (إِلَّا أَنْ يُدْخِلَا بَيْنَهُمَا مُحَلَّلًا) مه‌گه‌ر به‌کتیکی سنی‌ه‌مین بیته‌نیوان‌خویان، تا گزویه‌که‌یان بۆ‌حلال‌بکا به‌م‌چوره:

(فَإِنْ سَبِقَ) نه‌گه‌ر سنی‌ه‌مه‌که‌پیش‌هه‌ردوکیان که‌وت (أَخَذَ الْعَوْضَ) ماله‌که‌ی‌هه‌ردوکیان بۆ‌خوی‌وه‌رنه‌گرئ، وه‌نه‌گه‌ر‌ته‌نها پیش‌به‌کتیکیان که‌وت‌له‌گه‌ل‌نه‌وی‌تریان وه‌ک‌یه‌ک‌بون، نه‌وه‌مالی‌نواکه‌وتوه‌که‌بۆ‌خویان به‌ش‌نه‌کن (وَإِنْ سَبِقَ) به‌لام نه‌گه‌ر‌نواکه‌وت‌و‌نه‌وانی‌تر هه‌ردوکیان به‌پیش‌نه‌وی‌که‌وتن (لَمْ يَغْرَمْ) هیچ‌ناداته‌دووه‌کانی‌تر، جا‌نه‌و‌دووانه‌ش نه‌گه‌ر هه‌ردوکیان وه‌ک‌یه‌ک‌بون، نه‌وه‌هه‌ر‌که‌سه‌یان مالی‌خوی‌بۆ‌خوی، وه‌نه‌گه‌ر به‌کتیکیان پیش‌نه‌وی‌تر که‌وت، نه‌وه‌ماله‌که‌ی‌خوی‌و‌هاوپی‌به‌که‌ی‌هه‌ردوکی‌بۆ‌خوی‌ته‌تی.

* * *

﴿کتابُ الْأَيْمَانِ﴾ نهم په‌رتووکه‌باسی سویند‌خواردن نه‌کا ﴿

﴿وَالنُّدُورِ﴾ وه‌باسی نه‌زرگردن نه‌کا ﴿

(لَا يَنْعَقِدُ الْيَمِينُ) سویند‌خواردن دانامه‌زئی، واته: هیچ‌سویندیک له‌شه‌ردا به‌سویند‌داناندرئ (إِلَّا بِاللَّهِ تَعَالَىٰ) ته‌نها نه‌و سوینده‌نه‌بی‌که‌به‌زاتی‌خوای‌گه‌وره‌بی، وه‌ک‌بلی: (والله) نهم‌کاره‌نه‌که‌م. (أَوْ بِاسْمِ مِنْ أَسْمَائِهِ) یان سوینده‌که‌به‌ناویکی‌تری‌له‌ناوه‌کانی‌خوای‌گه‌وره، وه‌ک‌بلی: به (رَبِّ الْعَالَمِينَ)، یان (به‌و‌که‌سه‌ی‌گیانی‌منی‌به‌ده‌سته) نهم‌کاره‌ناکه‌م. (أَوْ صِفَةٍ مِنْ صِفَاتِ ذَاتِهِ) یان سوینده‌که‌به‌سیفه‌تیکی‌خوای‌گه‌وره‌بی، وه‌ک‌بلی: (به‌گه‌وره‌بی‌خوا، یان به‌قورپان‌نهم‌کاره‌نه‌که‌م).

وَمَنْ حَلَفَ بِصَدَقَةِ مَالِهِ فَهُوَ مُخَيَّرٌ بَيْنَ الصَّدَقَةِ وَكَفَّارَةِ الْيَمِينِ، وَلَا شَيْءَ فِي لَفْوِ الْيَمِينِ،
وَمَنْ حَلَفَ أَنْ لَا يَفْعَلَ شَيْئًا فَأَمَرَ غَيْرَهُ فَفَعَلَهُ لَمْ يَحْنُ،

که و ابوو: سوئند خواردن به پیغمبر ﷺ و به مزگه و تو به سه ری با و کو به قه بری فلان، دانامه زری تو ناپه سنده، به لام به فرموده ی نیمامی (شافعی) دروست نیه و حرامه ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أَلَا إِنَّ اللَّهَ يَنْهَاكُمُ أَنْ تَحْلِفُوا بِأَبَائِكُمْ، فَمَنْ كَانَ حَالِفًا فَلْيَحْلِفْ بِاللَّهِ﴾ روه الشیخان، پیغمبر ﷺ فرمودی: ناگادار بن خوا قه ده غی کرده: سوئند به سه ری با و کتان بخون، هر که سیک بیه وی سوئند بخوا، تنها با به خوا سوئند بخوا.

(وَمَنْ حَلَفَ بِصَدَقَةِ مَالِهِ) هر که سیک سوئند بخوا به کرینه خیری مالی خوی، یان به خواپرستی به کی تر، وه که به شیوه ی تو پرستی و رقه کاری بلن: نه گه ر نه م کاره بکه م له سه رم بن بؤ خوا نه م بزته بکه مه خیر. یان بلن: نه گه جار نی تر هاتمه لات پڑووه کم له سه ربین (فَهُوَ) نه و سوئند خوره (مُخَيَّرٌ) سه ریشکه (بَيْنَ الصَّدَقَةِ) له نیوان خیر کرینه که، یان خواپرستی به که (وَكَفَّارَةِ الْيَمِينِ) وه له نیوان که ففاره تی سوئند، واته: یان با بزته که بکاته خیر، یان که ففاره تی سوئند بدا ﴿عَنْ عَقِبَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: كَفَّارَةُ التَّنْذِرِ كَفَّارَةُ يَمِينٍ﴾ روه مسلم، پیغمبر ﷺ فرمودی: که ففاره تی نه ز وه کو که ففاره تی سوئنده.

(وَلَا شَيْءَ) هیچ گونا هو هیچ که ففاره ت ناکه و یته سه ر سوئند خوره که (فِي لَفْوِ الْيَمِينِ) له سوئند خواردن ی سه ر زمان، واته: سوئنده که له دلوه نه بی، وه که له کاتی ده مه چه قه، یان تو پرستی بلن: (به ری و الله)، یان بلن: (نا و الله). خوی گه و ره فرموده تی: ﴿لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَدْتُمُ الْاَيْمَانَ﴾ خوی گه و ره لی تان ناگری به و جزره سوئندانه ی به سه ر زویان تاندا دی، به لام به سوئنده لی تان نه گری که به ناگاداری دل نه یخون.

﴿ناگاداری﴾: هر که سیک بلن: نه گه ر نه و کاره بکه م بیمه جوله که، یان بیمه فه له. یان بلن: به بی نیمانی بمرم نه و کاره ناکه م. یان بلن: زینام له گه ل دایکی خوم کر بی نه و کاره نه کرده. نه و جزره قسانه نابنه سوئندو که ففاره تی تن دا نیه، نینجا نه گه ر مه به سستی پاکانه ی خوی بی: که نه و کاره نه کا، یان نه یکروده، نه وه بی کافر نابن، به لام گونامی نه کاتی، که و ابوو: با بلن: (أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ). وه نه گه ر مه به سستی رازی بیون بی به و شتانه، نه وه به کسه ر کافر نه بی تو نه بی موسولمان بیته وه.

(وَمَنْ حَلَفَ) هر که سیک سوئندی خوارد (أَنْ لَا يَفْعَلَ شَيْئًا) کاری که نه کا، واته: گوتی (والله) نه م خانووه ت بی نافر وشم، یان ده رست بی نالیم. (فَأَمَرَ غَيْرَهُ) جا فرمانی به که سیک تر کرد کاره که بکا (فَفَعَلَهُ) نه ویش کاره که ی له جیاتی وی کرد (لَمْ يَحْنُ) سوئندی لی تان که و تو

وَمَنْ حَلَفَ عَلَىٰ فِعْلٍ أَمْرَيْنِ فَقَعَلَ أَحَدَهُمَا لَمْ يَحْتِثْ.
 وَكَفَّارَةُ الْيَمِينِ هُوَ مُخَيَّرٌ فِيهَا بَيْنَ ثَلَاثَةِ أَشْيَاءَ: عَتَقَ رَقَبَةً مُؤَمَّنَةً، أَوْ إِطْعَامَ عَشْرَةِ
 مَسَاكِينَ كُلِّ مَسْكِينٍ مُدًّا، أَوْ كَسْوَتَهُمْ ثَوْبًا ثَوْبًا، فَإِنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامَ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ.

که ففاره‌تی ناکه‌ویته سهر، به‌لام نه‌گهر له سویندخورده‌نه‌که‌دا مه‌به‌ستی نه‌وه بی: که نه به‌خوی نه که‌سیکی‌تر نه‌و کاره نه‌کا، نه‌وه سویندی لی‌ته‌که‌وی.

(وَمَنْ حَلَفَ) وه ههر که‌سیک سویند بخوا (عَلَىٰ فِعْلٍ أَمْرَيْنِ) له سهر نه‌کردنی نوو کار به به‌که‌وه، وه‌ک بلن: (والله) نه‌م هه‌روو که‌وایه‌ت پین‌نا‌فرۆشم. (فَقَعَلَ أَحَدَهُمَا) نه‌ویش ته‌نها به‌کتیکی کرد، واته: به‌ک که‌وای پین‌فرۆشت (لَمْ يَحْتِثْ) سویندی لی‌تاکه‌وی، به‌لام نه‌گهر مه‌به‌ستی نه‌وه بی ههر هیچیان نه‌کا: نه به‌ته‌هاو نه به‌به‌که‌وه، نه‌وه سویندی لی‌ته‌که‌وی.

﴿كَفَّارَةُ يِ سُوِينْد﴾

(وَكَفَّارَةُ الْيَمِينِ) که‌ففاره‌تی سویند-که‌خوا دایناوه بدرئ- نه‌گهر سویندخورده‌که به‌شیمان بۆوه، واته: سویندخورده‌که سویندی لی‌که‌وت (هُوَ مُخَيَّرٌ) نه‌و سویندخورده سه‌رپشکه (فِيهَا) له‌و که‌ففاره‌تدانه‌دا (بَيْنَ ثَلَاثَةِ أَشْيَاءَ) له‌ نیتوان کردنی سن شت:
 (عَتَقَ رَقَبَةً مُؤَمَّنَةً) به‌که‌م: یان‌نا‌زادکردنی کزیله‌کی موسولمان. (أَوْ إِطْعَامَ عَشْرَةِ مَسَاكِينَ) دووهم: یان‌خواردن بداته ده‌که‌دلو هه‌ژاران (كُلُّ مَسْكِينٍ مُدًّا) ههر هه‌ژاریک به‌ک مسته دانه‌ویله‌ی بدرئتی-ههر مستیک (٦٠٥) گرامه-نه‌بی دانه‌کش ده‌نکی ساخ بی، واته: نابیی نه‌و دانه‌ کرابیته‌ چیشته‌و نینجا بیاندرئتی. (أَوْ كَسْوَتَهُمْ) سسی‌یه‌م: یان‌به‌رگ بۆ نه‌و ده هه‌ژارانه‌ بکا (ثَوْبًا ثَوْبًا) ههر هه‌ژاریکی به‌ک جلی بداتن، جا کراسیک بی، یان‌ده‌رپن‌به‌ک بی، یان‌ژیرکراسیک بی، به‌لام گوره‌وی و پیللو دروست نینه.

(فَإِنْ لَمْ يَجِدْ) جا نه‌گهر هیچی له‌و سنیانه‌ ده‌ست نه‌که‌وت (فَصِيَامَ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ) واجبه:
 سن‌په‌ژان به‌نیه‌تی که‌ففاره‌تی سویند به‌په‌ژوو بین، هه‌روه‌ک خوای گه‌وره‌هه‌رموویه‌تی:
 ﴿لِكَفَّارَتِهِ إِطْعَامَ عَشْرَةِ مَسَاكِينَ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعَمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ كَسْوَتَهُمْ أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامَ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ ذَلِكَ كَفَّارَةُ أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ﴾ رافه‌ی دیاره.
 ﴿نَا‌گاداری﴾: له‌ لای ئیمامی (حنفی) دروسته: نرخ‌ی دانه‌ویله‌که، یان‌نرخ‌ی‌جله‌کان بدرئته ده‌هه‌ژاره‌کان، به‌لام ناگاداریه: که‌ففاره‌تی سویند له‌ لای ئیمامی (حنفی) نزیکه‌ی دوو کیلویه‌ بۆ ههر هه‌ژاریک.

﴿پاشکۆ﴾: سویندی مندالو شیتو زۆرلی‌کرو دانا‌مه‌زئی، وه ههر که‌سیک له‌بیری چوبو: که سویندی خواربووه‌ ئیشه‌که‌ی کرد، یان‌نیه‌زانی سویندی له‌سه‌ر نه‌و شته‌ خواربووه، یان‌ نه‌یزانی به‌لام به‌ زۆرلی‌کردن ئیشه‌که‌یان پین‌کرد، له‌و سنیانه‌دا له‌هیچیان سویندی لی‌تاکه‌وی و که‌ففاره‌تی ناکه‌ویته‌ سهر، که‌وابوو: سوینده‌که‌ی ههر به‌رده‌ولمه‌و له‌سه‌ری لاناچن.

(فَصَلِّ) وَالتَّذْرُ يُلْزَمُ فِي الْمُجَازَاةِ عَلَى مُبَاحِ وَطَاعَةِ كَقَوْلِهِ: إِنْ شَقَى اللَّهُ مَرِيضِي فَلِلَّهِ عَلَيَّ أَنْ أَصَلِّيَ، أَوْ أَصُومَ، أَوْ أَتَصَدَّقَ. وَيُلْزَمُهُ مِنْ ذَلِكَ مَا يَفْعُ عَلَيْهِ الْإِسْمُ، وَلَا تَذْرَ فِي مَعْصِيَةِ كَقَوْلِهِ: إِنْ قَتَلْتُ فَلَانًا فَلِلَّهِ عَلَيَّ كَذَا.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَاسِي نَهْزُكَرْدَن﴾

واته: واجب کردنی خوا پرستی که له ساری واجب نیه. ثینجا بزانه: نهز دوو جوړه: یه کهم: (ننر اللجاج) واته: نهزنی په کاری و توپه بی، وهک بلن: نهگر گفوتوگوت له گه ل بکه له سهرم نهزین به پښوو بېم. جا نه بی: یان پښووه که بگری، یان که ففاره تی سویندیک بدا، ههروهک له په پتووی سوینددا باسماں کرد.

جا نه مش بزانه: نهو جوړه نهزره مه کروه، چونکه وهکو سویند وایه ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَى عَنِ التَّذْرِ، وَقَالَ: إِنَّهُ لَا يَأْتِي بِخَيْرٍ وَإِنَّمَا يُسْتَخْرَجُ بِهِ مِنَ الْبَحْلِ﴾ رواه الشيخان، پیغه مبه رﷺ هه رموی: نهز مه کهن، چونکه نهز مه یچ چاکه تان بؤ ناهین، تهنا مال له دهستی په زیل دهر نه هین.

دووه م: (تَنَزَّرُ التَّبْرُ) واته: نهزنی چاکه کردن، نه م به شیان خیره، خوی گوره هه رموی ته: ﴿وَأَلْيُوفُوا لُذُورَهُمْ﴾ با نهز کردوی خویان جن به جن بکن.

(وَالنُّزْرُ) نهز کردنی چاکه (يُلْزَمُ) واجب نه بی له سهر نهز کردنه که (فِي الْمُجَازَاةِ) له پاداشتی بوونی شتیکی باش، یان لاجوونی شتیکی خراب (عَلَى مُبَاحِ) بهو مرجه بی نهز کردنه که حالال بیو (وَطَاعَةِ) نهز کردنه کهش خوا پرستی بی، واته: ثینجا له ساری واجب نه بی (كَقَوْلِهِ) وهک بلن: (إِنْ شَقَى اللَّهُ مَرِيضِي) نهگر خوا نه خورشه کهم چاک بکاته وه، یان بلن: نهگر خوا کوپکی پن به خشیم (فَلِلَّهِ عَلَيَّ أَنْ أَصَلِّيَ أَوْ أَصُومَ) له سهرم نهزین بؤ خوا به پښوو بېم، یان له سهرم واجب بن نویتک بؤ خوا بکه م (أَوْ أَتَصَدَّقَ) یان بلن: خیرتکم له سهرین بیکه م (وَيُلْزَمُهُ) نهگر مرلزده کی هاته جن، له ساری واجب نه بی (مِنْ ذَلِكَ) لهو شتانه ی له سهره خوی نهز کردنه (مَا يَفْعُ عَلَيْهِ الْإِسْمُ) نه ندازه یه کی وهها: که ناری شته کی لی، واته: به لای که می نه بی دوو په کعت نویتکا، یان پښتک به پښوو بین، وه شتیکی که میش بکاته خیر.

﴿نَاكَادَارِي﴾: نهگر له گه ل نهز کردنه که—نه ندازه یه کی دیاری کردبو، وهک بلن: له سهرم بین نه م مه په، یان ده دینار بکه مه خیر، یان مانگیک به پښوو بېم. نه وه به گویره ی گوتنی خوی له ساری واجب نه بین.

(وَلَا تَذْرَ فِي مَعْصِيَةٍ) نهز دروست نیه لهو شتانه ی که گونا من (كَقَوْلِهِ) وهک به ناحق بلن: (إِنْ قَتَلْتُ فَلَانًا) نهگر فلانکه سم کوشت (فَلِلَّهِ عَلَيَّ كَذَا) له سهرم بین نه م شته بکه م، یان بلن: له سهرم نهز بین فلانکه س بکوژم، یان زینا بکه م ﴿عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ ﷺ﴾:

وَلَا يَلْزَمُ النَّذْرُ عَلَى تَرْكِ مُبَاحٍ كَقَوْلِهِ: لَا أَكُلُ لَحْمًا، وَلَا أَشْرَبُ لَبَنًا، وَمَا أَشْبَهَ ذَلِكَ.
 قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا وَفَاءَ لِنَذْرِ فِي مَعْصِيَةٍ وَلَا فِيمَا لَا يَمْلِكُ الْعَبْدُ ﴿رواه الشيخان،
 پیغمبر ﷺ فرمودی: جن به جن کردنی نه زری گونا نه دروست نیه و نه زکردنی شتیک که
 می خوری نه بنی دروست نیه.

﴿ناگاداری﴾: نه زری چاکه دانامه زری و واجب نه بنی، هرچاند به شتیکی تریشی
 نه به سستی، وه که به کسر بلتی: له سرم نه زین به پڑوو بجم، یان بلتی: له سرم
 نه زری بین قوربانی بکم.

﴿وَلَا يَلْزَمُ النَّذْرُ﴾ نه زری دانامه زری (عَلَى تَرْكِ مُبَاحٍ) له سر کردن و نه کردنی شتی حلال: که
 په یوه ندی به خواپه رستی وه نه بنی (كَقَوْلِهِ) وه که بلتی: (لَا أَكُلُ لَحْمًا) له سرم نه زین
 گوشت ناخوم (وَلَا أَشْرَبُ لَبَنًا) شیر ناخوم وه (وَمَا أَشْبَهَ ذَلِكَ) وه هرچی له و شتی وه
 بنی، وه که بلتی: له سرم نه زین نه خوم، یان نه م تری به نه خوم ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ
 عَنْهُمَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ رَأَى رَجُلًا قَانِمًا فِي الشَّمْسِ، فَقَالُوا: إِنَّهُ نَذَرَ أَنْ يَقُومَ وَلَا يَقْعُدَ وَلَا يَسْتَظِلَّ
 وَلَا يَتَكَلَّمَ وَيَصُومَ، فَقَالَ: مَرَّةً فَلْيَتَكَلَّمْ وَيَسْتَظِلَّ وَيَقْعُدَ وَيُسِمِّ صَوْمَهُ﴾ رواه الشيخان،
 پیغمبر ﷺ پیاویکی بینی له بهر پڑ به پیوه پاره ستاوه، گوتیان: نه م نه زری کردوه: که
 به پڑوو بی و دانه نیشی و نه چیت به سر سیتی و گفتوگو نه کا، پیغمبر ﷺ فرمودی: با
 دابنیشی و بچیت به سر سیتی و گفتوگو بکا و پڑوو که شی ته لو بکا.

﴿پاشکو﴾: نه زکردنی مالی بق که سیتی دیار کولو دروسته به و هرجه ای گوناکاری نه بنی،
 وه که بلتی: نه م خانووه نه زری فلانکه س کرد، یان بلتی: نه زری نه م مزگوته بنی. که و ابوو:
 خانووه که نه بیته ملکی نه زری و کراوه که په شیمان بوونه وه ش دروست نیه، به لام نه زکردنی
 (عبادة)، واته: په رستن-جگه له خوا-بق هیچ که سیتی تر دروست نیه.

ثیفجا بزانه: نه کهر نه زره که مرد، واجبه: پیش به شکردنی میرات نه و نه زره ای بق
 جن به جن بکری، هر وه ما نه کهر نه زره که ته نها خواپه رستی بوو، میرانگره کان بزری
 جن به جن نه کن ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ عَنْهُمَا: اسْتَفْتَى سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ النَّبِيَّ ﷺ: فِي نَذْرِ
 كَانَ عَلَى امِّهِ تَوَلَّيْتُ قَبْلَ أَنْ تَقْضِيَهُ؟ فَقَالَ: إِقْضِهِ عَنْهَا﴾ رواه الشيخان، (سعد) پرسیری
 له پیغمبر ﷺ کرد: ده رباره ای دایکی که نه زری له سر بووه و مردوه؟ پیغمبر ﷺ
 فرمودی: تو بزری بکه.

ثیفجا بزانه: هر خیر کردنی که نه زری کردی - دروست نیه بیدانه ده وله مه ندان،
 جیاوازی نه زری زیندوان و مردوان نیه، هر وه ها دروست نیه: نه به خوری نه و نه
 که سانه ای هرکی به ختیو کردنیانی له سر نه وه، له م نه زره کراوه بخون.

* * *

(کتابُ الْأَقْضِيَّةِ وَالشَّهَادَاتِ)

وَلَا يَجُوزُ أَنْ يَلِيَ الْقَضَاءَ إِلَّا مَنْ اسْتَكْمَلَتْ فِيهِ خَمْسَ عَشْرَةَ خَصْلَةً: الْإِسْلَامُ، وَالْبُلُوغُ، وَالْعَقْلُ، وَالْحُرِّيَّةُ، وَالذُّكُورَةُ، وَالْعَدَالَةُ، وَمَعْرِفَةُ أَحْكَامِ الْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ،

﴿كِتَابُ الْأَقْضِيَّةِ﴾ نَهَمُ بِهَرْتُووَكِه بَاسِي بِرَانْدَنَهَوِي كَيْشَهِي نِيَوَان خَه تَك نَه كَا ﴿

﴿وَالشَّهَادَاتِ﴾ وَه بَاسِي شَايَه دِي دَان نَه كَا ﴿

(قازی) نهو که سه یه: کیتشه ی نیتوان دوو که س، یان زیاتر نه بیتریتته وهو بریار دهرنه کا به گویره ی شهریه ته نیسلام. خوی گوره فه رموییه تی: ﴿وَأَنْ أَحْكَمَ بَيْنَهُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ﴾ داد له نیتوان خه لکدا بکهو بریار بده به گویره ی نهو یاسایه ی خوا ناروییه تی. واته: (قورپان) و (حه دیس).

نیجنا بزانه: هه بوونی (قازی) (فَرَضُ الْكِفَايَةِ) یه، وه نه بی (قازی) دهسته لاتیکی وه های بدریتتی که بتوانی ماف یق خاوهن ماف وه ریگریو تاوانبار سزا بدا، که وابوو: نه گهر شویتیک (قازی) ی لته بو، واجبه: دانیشتونانی نهو شویتنه یق خویان پیاویکی زاناو دادپه روهر بکه نه (قازی) و بریاره کانی جن به جن بکه ن ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كَيْفَ تَقْدَسُ أُمَّةٌ لَا يُؤْخَذُ مِنْ شَدِيدِهِمْ لِضَعْفِهِمْ﴾ رواه ابن حبان، پیغه مبه ر رضي الله عنه فه رموی: چون پاک نه بیته وه که لیتیکی وه ها: که مای بی هیزه که یان له به هیزه که یان وه رنه گیری.

(وَلَا يَجُوزُ) دروست نیه: (أَنْ يَلِيَ الْقَضَاءَ) بیته (قازی) (إِلَّا مَنْ اسْتَكْمَلَتْ فِيهِ) ته نها نهو که سه نه بی که تی دا کز بیته وه (خَمْسَ عَشْرَةَ خَصْلَةً) پانزه سیفه ت:

یه کم: (الْإِسْلَامُ) موسولمان بی، خوی گوره فه رموییه تی: ﴿وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا﴾ خوی گوره هیچ ریگایه کی نه لوه کافره کان فرمان به سر موسولماناندا بکه ن. به لام نیمامی (حنفی) فه رموییه تی: دروسته کافر بکریته (قازی) بق کافره کان.

دووم: (وَالْبُلُوغُ) بلوغی بو بی و مندال نه بی. سی یه م: (وَالْعَقْلُ) عه قلی هه بی. چوارهم: (وَالْحُرِّيَّةُ) نازاد بی. پینجهم: (وَالذُّكُورَةُ) پیاو بی نافرته نه بی. ﴿عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَنْ يُفْلِحَ قَوْمٌ وَلَوْ أَمَرَهُمْ امْرَأَةٌ﴾ رواه البخاری، پیغه مبه ر رضي الله عنه فه رموی: نهو که له به خته وهر نابی: که کاروباریان بده نه دهست نافرته.

شه شهم: (وَالْعَدَالَةُ) دادپه روهر بی، که وابوو: دروست نیه (فاسق) بیته (قازی)، چونکه گومان لیکروه. هه فته م: (وَمَعْرِفَةُ أَحْكَامِ الْكِتَابِ) له بریاره کانی قورپانی پیروز شاره زا بی. (وَالسُّنَّةُ) وه له بریاره کانی هه دیسی پیغه مبه ر رضي الله عنه شاره زا بی، واته: بزانی کامه نایه ت و کامه هه دیس بریاره کانی گشتی یه و کامه یان تاییه تی یه، کامه یان بیکار بووه و کامه یان به کاره، نایا کامه هه دیس به هیزه و کامه یان بی هیزه.

وَمَعْرِفَةُ الْإِجْمَاعِ، وَمَعْرِفَةُ الْإِخْتِلَافِ، وَمَعْرِفَةُ طُرُقِ الْإِجْتِهَادِ، وَمَعْرِفَةُ طَرَفِ مَنْ لِسَانِ الْعَرَبِ، وَمَعْرِفَةُ تَفْسِيرِ كِتَابِ اللَّهِ تَعَالَى، وَأَنْ يَكُونَ سَمِيعًا، وَأَنْ يَكُونَ بَصِيرًا، وَأَنْ يَكُونَ كَاتِبًا، وَأَنْ يَكُونَ مُسْتَقِظًا. وَيُسْتَحَبُّ أَنْ يَجْلِسَ فِي وَسْطِ الْبَلَدِ فِي مَوْضِعٍ بَارِزٍ لِلنَّاسِ،

هه شتمه: (وَمَعْرِفَةُ الْإِجْمَاعِ) بزانی: زانایانی نیسلام له سر کامه بریار به کده نکه و (وَمَعْرِفَةُ الْإِخْتِلَافِ) هه روه ما له کامه بریاردا جیاوازن. نویهم: (وَمَعْرِفَةُ طُرُقِ الْإِجْتِهَادِ) ریگه ی (إِجْتِهَادِ)، واته: ریگای وه ریگرتنی بریاره کانی خوار پیغه مبه رﷺ له قورئان و هه دیس بزانی، نهو ریگایه به زانیی (أصول الفقه) نه دوزریتته وه. دهیمه: (وَمَعْرِفَةُ طَرَفِ مَنْ لِسَانِ الْعَرَبِ) به گویره ی پیویست ریزمانی عه ره بی بزانی: وه (نحو، صرف، بلاغه)، وه نه بی واته ی عه ره بیش تی بگا.

یانزهم: (وَمَعْرِفَةُ تَفْسِيرِ كِتَابِ اللَّهِ تَعَالَى) مانای قورئانی پیروز بزانی به گویره ی پیویست. دوانزهم: (وَأَنْ يَكُونَ سَمِيعًا) بیسهر بی و که ره نه بی. سیفنزهم: (وَأَنْ يَكُونَ بَصِيرًا) بینه ر بی و کویر نه بی. چواردهم: (وَأَنْ يَكُونَ كَاتِبًا) نووسه ر بی، واته: بزانی بنووسن. پانزهم: (وَأَنْ يَكُونَ مُسْتَقِظًا) هه شیارو چاپوک بی، نه وه ک فیلی لی بکری.

﴿ناگاداری﴾: نه گه ر (قازی) نهو مه رجانه ی لی هانته جن، با به (إجتهد) ی خوی بریاره کانی شرعی له قورئان و هه دیس وه ریگری و داد له نیوان خه لکدا بکا، به لام هه ر که سیک نه گه یشتبوه پله ی (إجتهد) - جا (قازی) بی، یان که سیک تر- واجبه: به گویره ی به کیک له م چوار (مذهب) هه ره فتار بکا: (حنفی، مالکی، شافعی، حنبلی)؟ چونکه زانایانی نهو چوار مه زه به به پوختی بریاره کانی شهرعیان له قورئان و هه دیس مه لی نجاوه وه له ناو کتیبه کانی خویاندا تواریان کردوه، خوی گه وره فه رموویه تی: ﴿فَأَسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾ نیهو پرسیار له زانایانی قورئان بکن، نه گه ر نازانن.

که وایوو: دروست نیه هه ر که سیک قورئانی خویندو چند هه دیس یک شاره زا بوو، بچیته مهیدانی (فتوا) و بریاریکی شرعی دهر بکا، تا له به کیک له و چوار مه زه به زانست وه ره نگری. جا بزانه: - جگه له و چوارانه - مه زه بی تریش هه نه، به لام زانایانی نیسلام به تی کرایسی هه ر له و چوار مه زه بانه دلنایان دهر پیروه، چونکه جیگای باوه پزو، بق نه وه ی په رته ولزه یی پوونه دا، نه وه ش به کاریکی باش دا نه ندری، چونکه (عبدالله بن مسعود) ﷺ فه رموویه تی: ﴿مَارَأَةَ الْمُؤْمِنُونَ حَسَنًا فَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ حَسَنٌ﴾ رواه الإمام مالك، هه ر شتیک زانایانی نایینی نیسلام به باشی بزانی، له لای خودا به باش دانه ندری.

(وَيُسْتَحَبُّ) سوننه ته (أَنْ يَجْلِسَ فِي وَسْطِ الْبَلَدِ) (قازی) له ناوه ندی شار دابنیشی (فِي مَوْضِعٍ) له شوینیکی وه ما (بَارِزٍ لِلنَّاسِ) که دیار بی و گشت که س پی ی بزانی

وَلَا حَاجِبَ لَهُ، وَلَا يَقَعُدُ لِلْقَضَاءِ فِي الْمَسْجِدِ، وَيَسْوَى بَيْنَ الْخَصْمَيْنِ فِي ثَلَاثَةِ أَشْيَاءَ: فِي الْمَجْلِسِ وَاللَّفْظِ وَاللَّحْظِ. وَلَا يَجُوزُ أَنْ يَقْبَلَ الْهَدِيَّةَ مِنْ أَهْلِ عَمَلِهِ، وَيَجْتَنِبُ الْقَضَاءَ فِي عَشْرَةِ مَوَاضِعَ: عِنْدَ الْقَضْبِ، وَالْجُوعِ، وَالْعَطَشِ، وَشِدَّةِ الشُّهُوَةِ، وَالْحُزْنِ، وَالْفَرَحِ الْمُفْرِطِ، وَعِنْدَ الْمَرَضِ، وَمُدَافَعَةِ الْأَخْبَثِينَ، وَعِنْدَ النَّعَاسِ،

(وَلَا حَاجِبَ لَهُ) نَابِي (قَازِي) دەرگه وانتيکی وا دابني: که خه لکی قه دهغه بکا له هاتوچو کړيني لای قازی ﴿عَنْ مُعَاذٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: مَنْ وَلِيَ مِنْ أُمُورِ الْمُسْلِمِينَ شَيْئًا فَاحْتَجَبَ عَنْ أَوْلَى الضَّعْفِ وَالْحَاجَةِ احْتَجَبَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ﴿رواه الإمام أحمد، پیغه مبرر﴾ فرموی: هر که سیک کاریکی موسولمانانی کهوته دهست، نه ویش خوی نه شاردهوه له بی هیزو خاوهن مافان، خوی گوره له بزئی قیامت خوی لته شاریتتهوه.

به لام دانانی پاسه وانو دەرگه وانتيکی وهما: که خه لکی ریک بغه نو بانگیان بکه ن، سوننه ته.

(وَلَا يَقَعُدُ لِلْقَضَاءِ فِي الْمَسْجِدِ) نَابِي (قَازِي) بُو دادرکن له ناو مزگوت دابنيشني (وَيَسْوَى بَيْنَ الْخَصْمَيْنِ) نَبِي (قَازِي) يه کساني بکا له نيوان دواکارو دواو ليکرودا (فِي ثَلَاثَةِ أَشْيَاءَ) له سي شتدا: (فِي الْمَجْلِسِ) يه کهم: له دانيشگادا، واته: هر دووکیان وهک يهک دابنيشيني، نهک يهک دابنيشني و نهوي تر به پيوهين، يان يهکيک له تهنيشت خوي بيو نهوي تر له سر زهوي. (وَاللَّفْظِ) دووهم: له گفتوگودا، واته: گوي له هر دووکیان بگري وهکو يهک. (وَاللَّحْظِ) سي يهه: وهکو يهک تهماشايان بکا. هر وهها نبي به يه که وه بچنه ژوردهوه، سه لام له هر دووکیان وهر يگريته وه و توره يي و پوو خوشي له که ل هر دووکیان به يهک نه ندازه بين.

(وَلَا يَجُوزُ دَرُوسَتِ نِيهِ، وَاتِه: حه رهامه: (أَنْ يَقْبَلَ الْهَدِيَّةَ) (قَازِي) ديارى وهر يگري (مِنْ أَهْلِ عَمَلِهِ) له و که سانه ي کاريان پي يه يه، جا دياريه که بُو نه وه بين: که بپيار به ناهق بدا، يان بپيار به هق نهدا، يان بُو نه وه نه بين، به لام پيش بيته (قَازِي) ديارى بُو نه هيتنا ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: لَقَنَّ النَّبِيَّ ﷺ الرَّأْسِيَّ وَالْمُرْتَشِيَّ ﴿رواه أصحاب السنن، پیغه مبرر﴾ له عنته ي له به رتيلخورو له به رتيلدهر کړده. جا فاگاداريه: ميواندري و کار بُو کړدن وهک به رتيل حه رهامه.

(وَيَجْتَنِبُ الْقَضَاءَ) نَبِي (قَازِي) خوي بپاريزي له بپيار دهر کړدن (فِي عَشْرَةِ مَوَاضِعَ) له ده کاتدا: (عِنْدَ الْقَضْبِ) له کاتي توره يي (وَالْجُوعِ) له کاتي برسيه تي (وَالْعَطَشِ) له کاتي تينوهه تي (وَشِدَّةِ الشُّهُوَةِ) له کاتي دهمار هه لسان بُو جيما عکړدن (وَالْحُزْنِ) له کاتي دلته نگی (وَالْفَرَحِ الْمُفْرِطِ) وه له کاتي دلخوشي له نه ندازه به دهر (وَعِنْدَ الْمَرَضِ) له کاتي نه خوشي (وَمُدَافَعَةِ الْأَخْبَثِينَ) له کاتي پارگرتني ميزو پيسايي (وَعِنْدَ النَّعَاسِ) له کاتي بوردان

وَشِدَّةَ الْحَرِّ وَالْبَرْدِ. وَلَا يُسْأَلُ الْمُدْعَى عَلَيْهِ إِلَّا بَعْدَ كَمَالِ الدَّعْوَى، وَلَا يُحْلَفُهُ إِلَّا بَعْدَ سُؤَالِ الْمُدْعَى، وَلَا يُلْقَنُ خَصْمًا حُجَّةً، وَلَا يُفْهَمُهُ كَلَامًا، وَلَا يَتَعَنَّتُ بِالشُّهَدَاءِ، وَلَا يُقْبَلُ الشَّهَادَةُ إِلَّا مِمَّنْ ثَبَّتَ عِدَالَتَهُ، وَلَا تُقْبَلُ شَهَادَةُ عَدُوٍّ عَلَى عَدُوِّهِ،

(وَشِدَّةَ الْحَرِّ وَالْبَرْدِ) له کاتی گه رماو سه رمای به میتر. مهروه ما له کاتی ماندوو بیون و له کاتی ترسان. واته: له و هموو کاته نه دا هیج بریاریک نه دا.

﴿ چۆنیه تی دادگردن ﴾

(وَلَا يُسْأَلُ الْمُدْعَى عَلَيْهِ) نابئ (قازی) هیج پرسیاریک له دوالیکرلو بکا (إِلَّا بَعْدَ كَمَالِ الدَّعْوَى) تا دواکار کزایی به داوایه کی دینی، نینجا به دوالیکرلو که نه لئ: وه لای می تم دواکاره بده وه. جا نه گهر دوالیکرلو دانی به مانی دواکاردا هیئا، نه وه مافه که ناشکرا نه بین و نه بی بیداته وه، په شیمانویونه وه ش سودی نیه ﴿عَنْ عَلِيٍّ كَرَّمَ اللهُ وَجْهَهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِذَا تَقَاضَى إِلَيْكَ رَجُلَانِ فَلَا تَقْضِ لِلأَوَّلِ حَتَّى تَسْمَعَ كَلَامَ الآخَرِ﴾ رواه الترمذی، پیغه مبر ﷺ فرمویه نیمامی (علی): کاتی دوو که س دینه لات بق دادگردن، بریار بق به که میان مه ده تا وه لای دووه میس نه بیسی.

جا نه گهر دوالیکرلو که دانی به مانی دواکاره که دا نه هیئا، (قازی) بقی هه په بلئته دواکاره که: نایا شاهیدت هه په؟ جا نه گهر کزایی: شاهیدم هه په به لام نه مه وی سویندم بق بخوا، نه وه دروسته، که وابوو: (وَلَا يُحْلَفُهُ) نابئ (قازی) دوالیکرلو که سویند بدا (إِلَّا بَعْدَ سُؤَالِ الْمُدْعَى) تا دواکاره که پی نئ: سویندی بده، نینجا سویندی نه دا، جا له مه ودوا باسی براندنه وهی کیشه ی نئوان دواکارو دوالیکرلو نه که بین، إن شاء الله تعالی.

(وَلَا يُلْقَنُ خَصْمًا حُجَّةً) دروست نیه (قازی) هیج به لگه یه که نه به دواکارو نه به دوالیکرلو بلئ (وَلَا يُفْهَمُهُ كَلَامًا) وه دروست نیه چۆنیه تی گفنگوگوشیان پی بلئ، به لکو نه بی بی ده نگ بین، جا نه گهر لییان تن نه که بیشت، لییان نوویاره نه کاته وه.

﴿ باسی شایه دی ﴾

(وَلَا يَتَعَنَّتُ بِالشُّهَدَاءِ) نابئ (قازی) دلی شاهیده کان بشکینئ، وه ک بلئ: نه وه بق شایه دی نه ده ی؟ یان بلئ: تو ناترسی نه و شاهیدی په نه ده ی؟.

(وَلَا يُقْبَلُ الشَّهَادَةُ) نابئ (قازی) شاهیدی له هموو که سیک وه ریگری (إِلَّا مِمَّنْ ثَبَّتَ عِدَالَتَهُ) ته نها له و که سه نه بی: که دادپه روه ری له لای وی ناشکرا بووه، مهروه ک باسی نه که بین.

(وَلَا تُقْبَلُ شَهَادَةُ عَدُوٍّ عَلَى عَدُوِّهِ) شاهیدی نوژمن له نژی نوژمنی خوی وه رناگری، مه به ست به نوژمن نه و که سه یه: که رقی له وی تر بیته وه و پی خوی بین مه رده م تووشی به لا بین و پی ناخوش بین سودی پی بگا ﴿عَنْ ابْنِ عُمرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا تُقْبَلُ

وَلَا شَهَادَةَ وَالِدٍ لَوْلَاكَ، وَلَا وُلْدٍ لَوْلَاكَ، وَلَا يُقْبَلُ كِتَابُ قَاضٍ إِلَى قَاضٍ آخَرَ فِي الْأَحْكَامِ
 شَهَادَةَ ذِي عَمْرٍ عَلَى أَخِيهِ ﴿رواه ابو دلود، پیغمبر ﷺ فرمودی: شاهیدی خاوهن بقو
 قین له دل له دژی برای خوی وهرناگیری.

به لام شاهیدی نوژمن له سودی نوژمن وهرنه گیری، چونکه هیچ گومانی لتناگری،
 هروره ها نه گهر نوژمنایه تی به هوی نایین بی: وه ک شاهیدی موسولمان له دژی کافر،
 نه مهش هر وهرنه گیری.

(وَلَا شَهَادَةَ وَالِدٍ) هروره ها شاهیدی باوکو باپیره و دایکو داپیره وهرناگیری (لَوْلَاكَ) بقو
 کورو کیژو نه وه یه کانین (وَلَا وَالِدٍ) هروره ها شاهیدی کورو کیژو نه وه یه کان وهرناگیری
 (لَوْلَاكَ) بقو باوکو باپیره و دایکو داپیره، چونکه گومانی سود پیگه یاندنیان لتنه کری،
 که و ابو: شاهیدی گشتیان له دژی به کتری وهرنه گیری:

﴿عَنْ عَلِيٍّ كَرَّمَ اللهُ رَحْمَتَهُ: أَنَّهُ خَاصَمَ يَهُودِيًّا فِي دِرْعٍ لَهُ فَأَتَى بِإِبْنِهِ الْحَسَنَ وَبِمَوْلَاهُ قَتِيرَ إِلَى
 الْقَاضِي شَرِيحٍ لِيَشْهَدَا لَهُ، فَرَدَّ الْقَاضِي شَهَادَةَ الْحَسَنِ لِأَجْلِ الْبُتُوَّةِ وَقَضَى بِالِدِرْعِ
 لِلْيَهُودِيِّ﴾ رواه ابونعیم، نیمامی (علی) - خواله دانی بن له سهر ززی یه ک له گه ل جوله که یه ک
 بووه کیشه یان، نه ویش حه زه تی (حسن) ی کوری خوی له گه ل (قنبر) ی خزمه تکاری بقو
 شاهیدی هینانه دادگای (قازی) شوپه یح، به لام (قازی) شاهیدی که ی حه زه تی (حسن) ی
 وهرنه گرت له بهر بابو کورایه تی و، ززی یه که ی دایه وه ده ست جوله که که، نینجا
 جوله که که گوتی: (والله) نیمامی (علی) راست نه کاو ززی یه که می خویه تی و من بردومه، جا
 مادام نئیوه نه وها دادپه روه زن، وا من موسولمان بوم.

نینجا بزانه: جگه له دایکو باوکو به سه روه ترو، کورو کیژو به ره و خوارتر، شاهیدی
 گشت خزمه کانی تر بقو به کتری وهرنه گیری.

﴿ناگاداری﴾: نه بی شامید داوی شاهیدی لتبگری، نینجا شاهیدی بدا، به لام
 نه گهر که سینک مافیکی له ده ست نه چوو و نه یئه زانی کن شاهیدی تی؟ واجبه: ناگاداری
 بکاته وه و بلتی: من شاهیدی توّم. بقو نه وه ی داوی شاهیدی دانی لتبکا، هروره ها له و
 کارانه ی مافی خودان: وه کو نو یژو زه کاتو... هتد، یان مافیکی خودایان تن دایه:
 وه کو ته لاقو سزای تاوانه کان، واجبه له کاتی پیویست شامید خوی ناشکرا بکاو
 شاهیدی بدا، بی دوالی کردن.

نینجا بزانه: دروسته شامید کری هاتو چوو نه رکی ریگه له و که سه وهریگری: که
 نه چی شاهیدی بقو بدا.

(وَلَا يُقْبَلُ كِتَابُ قَاضٍ) نووسراوی هیچ (قازی) یه ک وهرناگیری (إِلَى قَاضٍ آخَرَ) که بقو
 (قازی) یه کی تر نووسیویه (فِي الْأَحْكَامِ) ده رباره ی بپیاره کان، واته: نابنی بپیاره کانی

إِلَّا بَعْدَ شَهَادَةِ شَاهِدَيْنِ يَشْهَدَانِ بِمَا فِيهِ.
 (فَصَلِّ) وَيَقْتَرِ الْقَاسِمُ إِلَى سَبْعَةِ شَرَائِطَ: الْإِسْلَامِ، وَالْبُلُوغِ، وَالْعَقْلِ، وَالْحُرِّيَّةِ،
 وَالذُّكُورِيَّةِ، وَالْعَدَالَةَ، وَالْحِسَابَ. فَإِنْ تَرَاضَى الشَّرِيكَانِ بِمَنْ يَقْسِمُ بَيْنَهُمَا لَمْ يَقْتَرِ إِلَى
 ذَلِكَ، وَإِنْ كَانَ فِي الْقِسْمَةِ تَقْوِيمٌ لَمْ يَقْتَصِرْ فِيهِ عَلَى أَقَلِّ مِنَ اثْنَيْنِ، وَإِذَا دَعَا أَحَدُ
 الشَّرِيكَيْنِ شَرِيكَهُ إِلَى قِسْمَةٍ مَا لِأَضْرَرٍ فِيهِ لَزِمَ الْآخَرَ إِجَابَتُهُ.

جی به جی بکا (إِلَّا بَعْدَ شَهَادَةِ شَاهِدَيْنِ) تا دوو شاهید ناماده دهبزو (يَشْهَدَانِ بِمَا فِيهِ) بی
 نهوهی شاهیدی بدهن بهو بریارهی له ناو نهو نووسراوه دایه، وه نه بی نهو دوو شاهیدهش
 له لای (قازی) به که یتره وه هاتین.

﴿ فَصَلِّ: لَهُ بِأَسَى بِهِ شَكَرْتَنِي مَالِي هَاوِيَهْش ﴾

(وَيَقْتَرِ الْقَاسِمُ) نهو که سه ی له لای (قازی) داندراوه بی دابه شکردن، پیویستی هیه (إِلَى
 سَبْعَةِ شَرَائِطَ) که هفت مهرجی لی بیته جی: (الْإِسْلَامُ) نیسلام بی. (وَالْبُلُوغُ) بلوغی بوین.
 (وَالْعَقْلُ) عه قلی هه بی. (وَالْحُرِّيَّةُ) نازاد بی. (وَالذُّكُورَةُ) پیاو بی. (وَالْعَدَالَةُ) داد پهروه
 بی. (وَالْحِسَابُ) ژماره زان بی.

(فَإِنْ تَرَاضَى الشَّرِيكَانِ) جا نه گهر هه روو هاویه شه کان پازی بون (بِمَنْ يَقْسِمُ بَيْنَهُمَا) به
 که سیک که شته که یان بی بهش بکا، واته: نه یانویست بچنه لای (قازی) و له دهره وه بی
 خویان پیک هاتن (لَمْ يَقْتَرِ إِلَى ذَلِكَ) به شکره که پیویست به گشت مهرجه کان ناکا، به لکو
 ته نها پیویسته: شیت نه بی تو مندال نه بی، به لام نه گهر یه کیک له هاویه شه کان یه تیم بوو،
 یان شیت بوو، نه بی به شکره که هر هفت مهرجه کانی لی بیته جی، هرچه ند نه شچنه
 لای (قازی).

(وَإِنْ كَانَ فِي الْقِسْمَةِ تَقْوِيمٌ) نه گهر لهو به شکردنه دا شتی وا هه بوو: که نرخ ی بی دانه ندرا،
 نهو کاته (لَمْ يَقْتَصِرْ فِيهِ عَلَى أَقَلِّ مِنَ اثْنَيْنِ) بروسه نیه له دوو به شکر که متر به شی
 بکن، چونکه نرخ دانان وه کو شاهیدی وایه، به لام نه گهر هه به شکردن بوو-نرخ دانان
 نه بو-یه که س به سه.

(وَإِذَا دَعَا أَحَدَ الشَّرِيكَيْنِ شَرِيكَهُ) جا نه گهر یه کیک له هاویه شه کان دلوی له هاویه شه که یتر
 کرد (إِلَى قِسْمَةٍ مَا لِأَضْرَرٍ فِيهِ) که ماله هاویه شه که ی له که لی بهش بکاو زیانیش لهو
 به شکردنه نه بو، واته: له سود نه نه که وت، وه ک بلن: وهره با نه م زهوی به، یان نه م گهنه
 بهش بکه یین (لَزِمَ الْآخَرَ إِجَابَتُهُ) واجبه نهوی تر وه لامی بداته وهو بلن: باشه.

جا بزانه: نهو شته ی ناگونجن بهش بکری: وه کو یه ک تو تو موبیل، یان یه ک تفهنگ، یان
 یه ک وولاغ، واجبه بی خویان به توبه ت سودی لهو ریگن، یان به کری ی بدهن و کری یه که
 بهش بکن، یان نه بی بیغروشن.

(فَصَلِّ) وَإِذَا كَانَ مَعَ الْمُدْعَى بَيْتَةٌ سَمِعَهَا الْحَاكِمُ وَحَكَمَ لَهُ بِهَا، وَإِنْ لَمْ تَكُنْ بَيْتَةً
فَالْقَوْلُ قَوْلُ الْمُدْعَى عَلَيْهِ بِيَمِينِهِ،

جا بق نهوهی بزاین کام بهش بدریقه کامه یان؟ پشکه یان بق نهکین، واته:
ناوی هاوبه شهکان نه نووسینو نه یخه ینه ناو شتیک، جا به کیکی بین لایه ن ناویک دهرنه هینتی بق
به شی یه که م، ناویکی تریش دهرنه هینتی بق به شی دووه م، جا به م جوره هر که سیک ناوی بق
به شیک دهرچوو، به شه که ی نه بریتتی، نینجا نه بی گشتیان بلین: به م به شکردنه رازی بوین.

﴿ناگاداری﴾: نه گهر یه کیک له میراتگره کان به شه میراتیکی هاوبه شی له که سیک
وه رگرته وه، نه وه گشت میراتگره کانی تر له گه لی نه بنه هاوبه ش، واته: به تنها نابیته هی
خوی، به لام نه گهر هاوبه شیه که به هوی میرات نه بو، نه وه هر که سه یان ده توانی به شی
خوی تنها بق خوی وه ریگریته وه نه وانی تر له گه لی نابنه هاوبه ش.

جا بزانه: دروست نیه هیچ هاوبه شیک به شه که ی خوی له ماله هاوبه شه که - بیا، تا به ش
نه کری، یان هاوبه شه که ی تر نیزنی نه دا، یان یاخی نه بی له به شکردن، به و مرجه ش
به شه کان هاووینته ی به کتر بن.

﴿فَصَلِّ: له باسی داواکردن و، براندنه وهی کیشه ی داواکارو داوالیکراو﴾

(پیناسه): داواکار نه و که سه یه: وا بیته بهرچاو که داوا یه که ی راست نیه و نه گهر نه و
بی دهنگ بی، وازی لی بهیندری. وه داوا لیکراو نه و که سه یه: وا بیته بهرچاو که
وه لامه که ی راسته، به لام نه گهر بی دهنگ بی، وازی لی تا هیندری. بق وینه: نه گهر نازاد
بلن: نه وزاد بق ده دینار قهررداری منی. نه وه نازاد به داواکار دانه ندری، چونکه
داوا یه که ی وا بیته بهرچاو که راست نیه و نه گهر نه و وازی لی بهیندری، وازی لی ته هیندری.

(وَإِذَا كَانَ مَعَ الْمُدْعَى بَيْتَةٌ) هر کاتیک داواکاره که شامیدی مه بوو بق داواکاره که ی
(سَمِعَهَا الْحَاكِمُ) واجبه (قازی) شامیدی که یان گوئی بداتی (وَحَكَمَ لَهُ) وه بریار بدا مافه که
هی داواکاره که یه (بها) به هوی نه و شامیدی یه.

جا بزانه: جیاوازی نیه له داواکردنی مالی دا: له نیوان دوو شامیدو له نیوان یه ک
شامیدی له گه ل سویندی داواکار ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَضَى بِسَمِينِ
وَشَاهِدٍ﴾ رواه مسلم، پیغه مبه رﷺ به هوی یه ک شامیدو سویندی داواکار بریاری دا مافه که
بدریقه داواکار.

نینجا بزانه: واجبه له نوای شامیدی دانی شامیده که - داواکاره که له سوینده که ی دا
بلن: شامیده که م راست نه کاو نه و شته مانی منه.

(وَإِنْ لَمْ تَكُنْ بَيْتَةً) جا نه گهر داواکاره که هیچ شامیدی نه بو (فَالْقَوْلُ) نه و سه یه ی
وه رنه گبری (قَوْلُ الْمُدْعَى عَلَيْهِ) سه ی داوالیکراوه که یه (بِیَمِينِهِ) به هوی سویند خولردنی: که

فَإِنْ كَلَلَ عَنِ الْيَمِينِ رُدَّتْ عَلَى الْمُدْعَى فَيُخْلَفُ فَيَسْتَحِقُّ.

داواکاره که راست ناکاو هیچ مان له سر نیه، واته: به گویره ی وه لامه که ی سویند نه خوا
﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أَلْيَنَةُ عَلَى الْمُدْعَى وَالْيَمِينُ عَلَى مَنْ أَنْكَرَ﴾ رواه
البيهقي، پیغمبر ﷺ فرموی: شامید له سر داواکاره و سویند له سر داواکاره.

ثیفجا بزانه: نه و سوینده ی داواکاره که نه یخوا تنها له م ده مه دا کیشه که
نه برینیتته وه، نه گهر به درق بوو ماله که ی پن حه لال نابن، که و ابوو: نه گهر له دوی
سویند خوار دنه که - داواکاره که شامیدی هیئا، ماله که ی نه بیتته وه می خوی.

(فَإِنْ نَكَلَ عَنِ الْيَمِينِ) جا نه گهر داواکاره که سویندی نه خوار بوو گوتی: سویند ناخوم
(رُدَّتْ) نه و سوینده نه گهر پیندرینتته وه (عَلَى الْمُدْعَى) بو سر داواکاره که، واته: (قازی)
پئی نه لن: تر سویند بخو که نه و شته مان تویه ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ
رَدَّ الْيَمِينَ عَلَى طَالِبِ الْحَقِّ﴾ رواه الدارقطني وصححه الحاكم، پیغمبر ﷺ سویندی
که پانده وه بو سر داواکار.

که و ابوو: (فَيُخْلَفُ) داواکاره که نه و سوینده گهر پاندرایه نه خوا (فَيَسْتَحِقُّ) جا به م
سوینده شته داواکاره که نه بیتته می خوی.

﴿ناگاداری﴾ یه که م: نه و سوینده گهر پاندرایه - که داواکاره که نه یخوا - وه کو
دانپیدا هیئانی داواکاره که یه، که و ابوو: نه گهر داواکاره که سوینده گهر پاندرایه که ی
خوارد، مافه که ی نه درینتته و نه گهر له مه و دوا داواکاره که شامیدیش بیتتی بن سووده و لی
وه رناگری، مهروه ها نه گهر داواکاریش سوینده گهر پاندرایه که نه خوا، مان نه سووتی و نابن
جاریکی تر دوا ی نه و مافه بکا، مه گهر شامیدی ده ست بکه وئی، له و کاته بوی دروسته
به م شامیده دوا یه کی تر تومار بکا.

دووم: هر که سیک مان مالی له سر که سیک تر بوو: وه ک فرزو کری ی کار کری و
مالی زه و تکرلو و نه و جوړه شتانه، جا بوی نه نه گونجا مافه که ی خوی به هوی دانگا
وه ریگریته وه، نه وه بوی دروسته: به نهینی، یان به هر شیوه یه کی تر - که تووشی نازلوه
نه بی - به نه ندازه ی مافه که ی خوی وه ریگریته وه، جا نه گهر له نه ندازه ی مافی خوی زیاتری
هاته ده ست، نه بی به هر فیلک بی، زنده یه که بگرینیتته وه بو خاوه نه که ی ﴿عَنْ عَائِشَةَ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: إِنَّ امْرَأَةَ أَبِي سُفْيَانَ قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ أَبَا سُفْيَانَ لَا يُعْطِينِي مَا يَكْفِينِي
وَوَلَدِي إِلَّا مَا أَخَذْتُ مِنْ مَالِهِ بِغَيْرِ عِلْمِهِ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: خُذِي مَا يَكْفِيكَ وَوَلَدَكَ
بِالْمَعْرُوفِ﴾ رواه الشيخان، زنی (نه بوسوفیان) گوتیه پیغمبر ﷺ: (نه بوسوفیان) به تهلوی
نه رکی به ختو کری خوم منداله که م نادتن مه گهر بن ناگادری وی شتیک له ماله که ی به م،
پیغمبر ﷺ فرموی: به نه ندازه ی مان خوتو منداله که ت له مالی (نه بوسوفیان) به.

وَإِذَا تَدَاعَى شَيْئًا فِي يَدِ أَحَدِهِمَا فَالْقَوْلُ قَوْلُ صَاحِبِ الْيَدِ بِيَمِينِهِ، وَإِنْ كَانَ فِي يَدَيْهِمَا تَحَالُفًا وَجَعَلَ بَيْنَهُمَا،

سوی یهم: نهو شتهی کیشهی له سهره: نهگره بووه هی داواکاره که، نهبی داوالیکراوه که نه رکی هینانی بده، نهگر نا: نهبی داواکاره که نه رکی هینان و بردنه وهی بده.

﴿بِاسِي لَهُ كَارِكُهُ وَتَنِي شَاهِدٌ﴾

(وَإِذَا تَدَاعَى شَيْئًا) هر کاتیک دوو کهس داوای شتیکیان کرد (فِي يَدِ أَحَدِهِمَا) نهو شتهش تنها له دهستی به کیکیاندا بوو، بهلام هیچیان شاهیدیان نهبو (فَالْقَوْلُ) نهو قسه یه بی به راست دانه ندری (قَوْلُ صَاحِبِ الْيَدِ) قسهی خاوهن دهسته که یه (بِيَمِينِهِ) بهو مهرجهی سویند بخوا: که هی خویه تی، چونکه خاوهن دهستی نیشانه یه کی به هیزه بو راستی.

جا نهگر تنها به کیکیان شاهیدی مه بوو، نهوه نه دریتته خاوهن شاهیده که، بهلام نهگر هردوکیان وهکو به کتر شاهیدیان مه بوو، نهوه شاهیدی خاوهن دهست وهرنه گیری، مهرچند تنها یه ک شاهیدیش بی، بو نهوهی سویندی له گه ل بخوا، شاهیده کانی نهوی تر له کار نه که ون ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: إِخْتَصَمَ رَجُلَانِ فِي نَاقَةٍ وَأَقَامَا بَيْنَهُمَا فَقَضَىٰ بِهَا النَّبِيُّ ﷺ لِلَّذِي هِيَ فِي يَدِهِ﴾ رواه البيهقي والشافعي، دوو کهس له سهر ووشتریک بووه کیشه یان، هردوکیش شاهیدیان مه بوو، جا پیغه مبه ر ﷺ بریاری دا: ووشره که هی نهو کهسه یه: که ووشره که ی له ژیر دهستی دایه.

(وَإِنْ كَانَ فِي يَدَيْهِمَا) وه نهگر شته که له ژیر دهستی هردوکیاندا بوو، یان له دهستی هیچیاندا نهبو و هردوکیان نه یانگوت: هی منه. هیچ شاهیدیش نهبو (تَحَالُفًا) نهبی هردوکیان سویند بخون: که هی خویه تی (وَجَعَلَ بَيْنَهُمَا) نینجا شته که نه دریتته هردوکیان به نیوهی ﴿عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَجُلَيْنِ إِخْتَصَمَا فِي دَابَّةٍ وَلَيْسَ لِوَاحِدٍ مِنْهُمَا بَيِّنَةٌ، فَقَضَىٰ بِهَا النَّبِيُّ ﷺ بَيْنَهُمَا نَصْفَيْنِ﴾ رواه النسائي، دوو پیاو له سهر وولاغیک بووه کیشه یان و هیچ شاهیدیان نهبو، جا پیغه مبه ر ﷺ بریاری دا: هر یه که نیوه یان مه بی. مهروه ها نهگر هردوکیان وه ک یه ک شاهیدیان مه بی، هر بویان نه بیته نیوه.

جا بزانه: نهگر دوو کهس داوای شتیکیان کرد، که له دهست که سیکی تردا بوو، هردو داواکاره کهش شاهیدیان مه بوو، نهوه شاهیدی هردوکیان له کار نه که ون، که و ابوو: بو هر یه کیک لهو دووانه سویندیک نه خوا: که هیچ مافی نه، بهلام نهگر بو یه کیکیان دانی پی دا بینتی، نه بیته هی نهو.

﴿ناگاداری﴾: خاوهن دهستی لهو کاته دا به نیشانه ی راستی دانه ندری: که نه زاندری نهو کهسه به ریگایه کی ناشهرعی دهستی که وترته سهر نهو شته، نه گینا: هر خاوهنی پیشوو به خاوهن دهست دانه ندری.

وَمَنْ حَلَفَ عَلَىٰ فِعْلٍ نَفْسِهِ حَلَفَ عَلَىٰ الْبَيْتِ وَالْقَطْعِ، وَمَنْ حَلَفَ عَلَىٰ فِعْلٍ غَيْرِهِ: فَإِنْ كَانَ إِثْبَاتًا حَلَفَ عَلَىٰ الْبَيْتِ وَالْقَطْعِ، وَإِنْ كَانَ نَفْيًا حَلَفَ عَلَىٰ نَفْسِ الْعِلْمِ.

هروه‌ها بزانه: -له شاهیدی‌دا- نوو پیاو، یان پیاویکو نوو نافرته له پیشترن له پیاویکو سویندخوردن، به لام له خاوهن دهستی‌دا به پیچه‌وانه‌یه، واته: پیاویکو سویندخوردن خاوهن دهست، له پیشتره له نوو پیاو.

هروه‌ها نهو شاهیده‌ی زیاتر زانستی له لایه، نهو له ویتر له پیشتره، وهك بلی: من ناگام لیو نه‌مړو نه‌م‌په‌ی له تو کړی به سه‌د دینار.

﴿بایسی سویندخوردن﴾

(وَمَنْ حَلَفَ عَلَىٰ فِعْلٍ نَفْسِهِ) هر که سیک له سهر کرده‌وی خوی سویند بخوا (حَلَفَ عَلَى الْبَيْتِ وَالْقَطْعِ) نه‌بی به شیوه‌ی بین‌گومانی سویند بخوا، جا ه‌بوون بی، وهك بلی: (والله من ثمم کاره‌م کرده). یان نه‌بوون بی، وهك بلی: (والله من ثمم کاره‌م نه‌کرده).

﴿ناگاداری﴾: کرده‌وی نازده‌له‌کانی‌خوی وهك می خوی وایه، که‌ابوو: نه‌بی بلی: (والله نازده‌لکه‌م نهو کاره‌ی نه‌کرده).

(وَمَنْ حَلَفَ عَلَىٰ فِعْلٍ غَيْرِهِ) هر که سیک سویند له سهر کرداری که‌سیکی‌تر بخوا (فَإِنْ كَانَ إِثْبَاتًا) نه‌گه‌ر نهو کرداره ه‌بوون بوو (حَلَفَ عَلَى الْبَيْتِ وَالْقَطْعِ) سویند له سهر بین‌گومانی نه‌خوا، واته: نه‌لی: (والله فلان نهو کاره‌ی کرد).

(وَإِنْ كَانَ نَفْيًا) به‌لام نه‌گه‌ر کاره‌که نه‌بوون بوو (حَلَفَ عَلَى نَفْسِ الْعِلْمِ) سویند له سهر نه‌زانین نه‌خوا، واته: نه‌لی: (والله نه‌م‌زانیه‌وه فلان نهو کاره‌ی کردی).

﴿پاشکو﴾: له دادگادا سویندی به پیچه‌په‌ناو سویندی به درو، له گوناه‌دا په‌کسانن ﴿عَنْ أَبِي أَمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: مَنْ اقْتَطَعَ حَقَّ امْرِئٍ مُسْلِمٍ يَمِينِهِ فَقَدْ أَوْجَبَ اللَّهُ لَهُ النَّارَ وَحَرَّمَ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَإِنْ كَانَ قَضِيًّا مِنْ أَرَاكٍ ﴿رواه مسلم، پیغه‌مبه‌ر ﷺ﴾ فرموی: هر که سیک به هوی سویندی‌خوی مانی موسولمانیک بیچرینتی، خوی گه‌وره نه‌بیاته نوزده‌خو به‌هشتی لی‌قه‌ده‌غه نه‌کا، هرچند مافه‌که‌ش شوپکه دلسیواکیک بی.

هروه‌ها بزانه: بپیری (قازی) ته‌نہا کیشه‌ی دونیای پی نه‌پریته‌وه، به‌لام بی قیامت‌ه‌پامی پی حلال‌نابینو حلالی پی‌ه‌پام‌نابین ﴿عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِمَّا أَنَا بَشَرٌ وَإِنَّكُمْ تَخْتَصِمُونَ إِلَيَّ فَلَعَلَّ بَعْضَكُمْ أَنْ يَكُونَ أَحَبَّ مِنْ بَعْضٍ بِحُجَّتِهِ فَأَقْضِي لَهُ عَلَىٰ نَحْوِ مَا أَسْمَعُ، فَمَنْ قَطَعْتَ لَهُ مِنْ أَخِيهِ شَيْئًا فَلَا يَأْخُذُهُ فَإِنَّمَا أَقْطَعُ لَهُ قِطْعَةً مِنَ النَّارِ ﴿رواه الشيخان، پیغه‌مبه‌ر ﷺ﴾ فرموی: منیش وهك نیوه ناده‌میزادم، وه نیوه کیشه‌ی خوتان دیننه لای من، جا پیاوی وایه به‌لکه‌و زویانی به‌هیزتره، منیش

(فَصَلِّ) وَلَا تُقْبَلُ الشَّهَادَةُ إِلَّا مِنْ اجْتَمَعَتْ فِيهِ خَمْسُ خِصَالٍ: الْإِسْلَامُ، وَالْبُلُوغُ، وَالْعَقْلُ، وَالْحُرِّيَّةُ، وَالْعَدَالَةُ.

چیم بیته بهر گوئی، وها بریار نه دم، جا هر په کیک بریارم بؤدا مانئ توئی تر هی نه وه له راستیشدا هی نه بو، باوهری نه گری، چونکه بهم بریاره م پارچه ناگریکی دوزه خی بق بریار نه دم. واته: بهم بریاره لئی چه لال نایی. هر وه ما بزانه: نه گهر دواکاره که، یان دوا لیکاره که مندال بوو، یان شیت بوو، دروست نیه سویند بدری، چونکه سویندی شیت و مندال دانامه زئی.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَأْسِي شَاطِئِ دِيْدَانٍ﴾

واته: ناشکر اکر دنی نه وه واله ی له لایه تی، بق نه وه ی خاوه ن ماف بگاته مان خوی. خوی گوره فرموویه تی: ﴿وَأَقِيمُوا الشَّهَادَةَ لِلَّهِ﴾ شایه دی بدن له بهر خاتری خوا. که و ابو: شاردنه وه ی شایه دی گونا مه، خوی گوره فرموویه تی: ﴿وَلَا تَكْفُرُوا الشَّهَادَةَ﴾ شایه دی مه شارنه وه.

هر وه ما شایه دی دانی به دروش گونا مه ﴿عَنْ خُرَيْمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: قَالَ عُدِلَتْ شَهَادَةُ الزُّورِ بِالْإِشْرَاقِ بِاللَّهِ، ثَلَاثَ مَرَّاتٍ﴾ رواه الترمذی، پیغه مبه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فرمووی: شایه دی به درق وه ک هاویه ش دانان بق خودا وایه، سی جار وای فرموو.

(وَلَا تُقْبَلُ الشَّهَادَةُ) شایه دی له هیچ که سبک وهر ناگری، واته: کاری پی ناگری (إِلَّا مِنْ) ته نها له و که سه نه یی (اجْتَمَعَتْ فِيهِ) که تی ی دا کو بیته وه (خَمْسُ خِصَالٍ) پینج مه رج: یه که م: (الْإِسْلَامُ) موسولمان بین، خوی گوره فرموویه تی: ﴿وَأَشْهَدُوا ذَوِي عَدْلٍ مِنْكُمْ﴾ دوو که سی دادپه روه ره له خوتان- واته: له موسولمانان- بکه نه شامید.

که و ابو: شامیدی کافر وهر ناگری، به لام نیمامی (حنفی) نه فرموئی: شامیدی کافر له دزی کافر وهر نه گری.

دووم: (وَالْبُلُوغُ) بلوغی بوئی، خوی گوره فرموویه تی: ﴿وَأَسْتَشْهَدُوا شَهِيدَيْنِ مِنْ رِجَالِكُمْ﴾ دوو پیاو بق شامیدی بگرن. به لام نیمام (مالک) فرموویه تی: شامیدی دانی مندالان له دزی یه کتری له و جه نگو شکه ستانه ی له نیوانی اندا پوو نه دا، پیش لیکیا بوونه وه یان وهر نه گری.

سییم: (وَالْعَقْلُ) عقلی هی. چوارم: (وَالْحُرِّيَّةُ) نازدین. پینجم: (وَالْعَدَالَةُ) دادپه روه بین. چونکه خوی گوره فرموویه تی: ﴿ذَوِي عَدْلٍ مِنْكُمْ﴾ که و ابو: شامیدی له فاسق وهر ناگری، به لام چه ند زانایه ک نه و فرمووده یان مه لبراروه: نه گهر دادپه روه ی نه ماو فاسقی بلاو بؤوه- له بهر ناچاری- شامیدی له فاسقی که م گونا هتر وهر نه گری.

وَلِلْعَدَالَةِ خُمْسَةٌ شَرَائِطٌ: أَنْ يَكُونَ مُجْتَنِبًا لِلْكَبَائِرِ، غَيْرَ مُصِرٍّ عَلَى الْقَلِيلِ مِنَ الصَّغَائِرِ، سَلِيمَ السَّرِيرَةِ، مَأْمُونَ الْقَضَبِ، مُحَافِظًا عَلَى مُرُوءَةٍ مِثْلِهِ. (فَصْلٌ) وَالْحُقُوقُ ضَرْبَانِ: حَقُّ اللَّهِ تَعَالَى، وَحَقُّ الْإِنْسَانِ، فَأَمَّا حُقُوقُ الْإِنْسَانِ فَثَلَاثَةٌ أَضْرَبُ: ضَرْبٌ لَا يَقْبَلُ فِيهِ إِلَّا شَاهِدَانِ ذَكَرَانَ وَهُوَ مَا لَا يَقْضَدُ مِنْهُ الْمَالُ وَمَا يَطَّلَعُ عَلَيْهِ الرَّجَالُ،

(وَلِلْعَدَالَةِ خُمْسَةٌ شَرَائِطٌ) داد په روړی پینج مهرجی هه نه: (أَنْ يَكُونَ مُجْتَنِبًا لِلْكَبَائِرِ) یه کهم: خوی له گشت گونا مه گوره کان بپاریزی. (غَيْرَ مُصِرٍّ عَلَى الْقَلِيلِ مِنَ الصَّغَائِرِ) دووم: نابین سووړ بین له سهر که میک له گونا مه بچو که کان.

(يُنْفِسه)؛ هر تاوانیک بیته نیشانه ی که م بایه خی به ناین: جا له لونیادا سزای بڼ داندراین، یان هره شه ی قیامه تی له سهر هاتین، یان له عنه ت، یان غه زه بی خوا، نه وانه گشتی به گونا مه گوره دانه ندرین، (ابن عباس) نه فرموی: ژماره یان له هفتا گونا مه نزیکره.

که و ابو: هر که سیک گونا مه یکی گوره ی هه بین، شاهیدی ی لټوهرناگیری، تا توبه نه کاو سالتیک به سهر توبه کردنی دا نه پوا، هه روه ما نه گه ر گونا مه بچو کی هه بون و خوا په رسته ی که ی به سهر گونا مه کاندا زال نه بو، دیسان هر به شاهید ناچن.

(سَلِيمَ السَّرِيرَةِ) سسی یه م: بیرو باوه پی بین گه رد بین و ناینی نیسلام به به رنامه ی ژبان دابین و جنیو به سه حابه ی پیغه مبه ر علیه السلام نه دلو بانگه وازی نه کا بڼ کومه لیککی نژ به نیسلام.

(مَأْمُونَ الْقَضَبِ) چوارم: لټی دنیا بین که له کاتی توره یی دا درق نا کاو شایه دی به درق نادا. (مُحَافِظًا عَلَى مُرُوءَةٍ مِثْلِهِ) پینجه م: پیاوه تی و په ووشتی هاووینه کانی خوی بپاریزی، واته: له بهر چاوی خه لک ژنی خوی ماچ نه کاو، به رده وام گالتو و قسه ی پچو پوچ نه کاو، گورانی نه لټو هه لټه رکڼ نه کا.

﴿ فَصْلٌ: لِه بَاسِي ژْمَارِهِ يَبْوِيست لِه شاهیدی دان ﴾

(وَالْحُقُوقُ) نه و مافانه ی شاهیدیان پښ نه سږی (ضَرْبَانِ) دوو جوړن (حَقُّ اللَّهِ تَعَالَى) یه که میان: مانی خواجه. (وَحَقُّ الْإِنْسَانِ) دوو همیان: مانی ناده میزاده:

(فَأَمَّا حُقُوقُ الْإِنْسَانِ) جا مانی ناده میزادان (فَثَلَاثَةٌ أَضْرَبُ) سسی جوړن: (ضَرْبٌ) جوړی یه که م: (لَا يَقْبَلُ فِيهِ) هیچ جوړه شاهیدی کی بڼ وهرناگیری (إِلَّا شَاهِدَانِ

ذَكَرَانَ) تنها شاهیدی ی دوو پیاو نه بین، واته: له و جوړه مافدا شاهیدی ی نافره ت و سویند خواردن وهرناگیری (وَهُوَ مَا لَا يَقْضَدُ مِنْهُ الْمَالُ) نه مه شیان نه و جوړه مافه یه: که

هیچ مالی لونیای تن دا مه به ست نه بین: وه کو کوشتنی به قه سدی و بوختانکردن و نه و جوړه شتانه (وَمَا يَطَّلَعُ عَلَيْهِ الرَّجَالُ) هه روه ما نه و جوړه مافانه ی که پیاو پښ ناگادارن:

وه کو نیسلامیون و ماره برینو ته لاندان و مردن و وه کیلایه تی و سهره سستی و که فاله ت و هاویه شی و نه و جوړه شتانه ﴿ قَالَ الزُّهْرِيُّ: مَضَتْ السُّنَّةُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ لَا تَجُوزُ

وَضَرَبَ يُقْبَلُ فِيهِ شَاهِدَانِ أَوْ رَجُلٌ وَأَمْرَأَتَانِ أَوْ شَاهِدٌ وَيَمِينُ الْمُدْعَى وَهُوَ مَا كَانَ الْقَصْدُ مِنْهُ الْمَالُ، وَضَرَبَ يُقْبَلُ فِيهِ رَجُلٌ وَأَمْرَأَتَانِ أَوْ أَرْبَعُ نِسْوَةٍ وَهُوَ مَا لَا يَطْلُعُ عَلَيْهِ الرَّجَالُ. وَأَمَّا حُقُوقُ اللَّهِ تَعَالَى: فَلَا تُقْبَلُ فِيهَا النِّسَاءُ، وَهِيَ ثَلَاثَةٌ أَضْرَبُ: ضَرَبٌ لَا يُقْبَلُ فِيهِ أَقْسَلُ مِنْ أَرْبَعَةٍ وَهُوَ الزَّانَا، وَضَرَبٌ يُقْبَلُ فِيهِ إِثْنَانِ وَهُوَ مَا سِوَى الزَّانَا مِنَ الْحُدُودِ،

شَهَادَةُ النِّسَاءِ فِي الْحُدُودِ وَلَا فِي النِّكَاحِ وَلَا فِي الطَّلَاقِ ﴿رواه الإمام مالك، له پیغمبره وه عليه السلام تا نیتسا و ماتوه: که شاهیدی نافرمتان بؤ سزای تاوانه کانو ماره بپینو ته لاقدان وهرناگیرئ.

(وَضَرَبٌ) جَوْرِي دُووَهْم: (يُقْبَلُ فِيهِ شَاهِدَانِ) شاهیدی دو پیاوی تئدا وهرنه گیرئ (أَوْ رَجُلٌ وَأَمْرَأَتَانِ) یان شاهیدی پیاویک و دو نافرمتی تئدا وهرنه گیرئ (أَوْ شَاهِدٌ وَيَمِينُ الْمُدْعَى) یان شاهیدی پیاویک و سویندی دلاواکاری تئدا وهرنه گیرئ (وَهُوَ مَا كَانَ الْقَصْدُ مِنْهُ الْمَالُ) نهوش نهو جوره مافهیه که مه بهست له وی دا مال بئ: وه کو کوشتنی به مه له و قهرزو کرینو فروشتنو به کریدان و وه قفسو پیکهاتنو و هسیتو زه و تکردن و گهردهن نازادکردن و نهو جوره شتانه، خوی گوره فهرموویه تی: ﴿وَاسْتَشْهَدُوا شَهِيدَيْنِ مِنْ رِجَالِكُمْ فَإِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ وَأَمْرَأَتَانِ﴾ دو پیاو له خوتان بکهنه شاهید، جا نهگر دو پیاو نهبون، پیاویک دو نافرمت بکهنه شاهید.

(وَضَرَبٌ) جَوْرِي سِیْیَهْم: (يُقْبَلُ فِيهِ رَجُلٌ وَأَمْرَأَتَانِ) شاهیدی پیاویک و دو نافرمتی تئدا وهرنه گیرئ (أَوْ أَرْبَعُ نِسْوَةٍ) یان شاهیدی چوار نافرمتی تئدا وهرنه گیرئ، واته: سویند خواردن له و مافه دا کاری پئناکریئ (وَهُوَ مَا لَا يَطْلُعُ عَلَيْهِ الرَّجَالُ) نهوش نهو جوره مافهیه که به زدی پیاو لی تاگادار نین: وه کو حه یزو کچیتنی و مندالبون و شیردانی مندالو تاوسبون و نهو جوره شتانه ﴿قَالَ الزُّهْرِيُّ: مَضَتْ السَّنَةُ: بَأَنَّهُ تَجُوزُ شَهَادَةُ النِّسَاءِ فِيمَا لَا يَطْلُعُ عَلَيْهِ غَيْرُهُنَّ مِنْ وِلَادَةِ النِّسَاءِ وَعِيُوبِهِنَّ﴾ رواه ابن ابی شیبه، له پیغمبره وه عليه السلام و ماتوه: که شاهیدی نافرمتان لهو جوره شتانه دا دروسته، که به زدی هر نهوان پئ تاگادارن: وه کو مندالبون و کم وکوپه کانی ژیر بهرگ.

(وَأَمَّا حُقُوقُ اللَّهِ تَعَالَى) هرچی مافی خوی گوره بئ (فَلَا تُقْبَلُ فِيهَا النِّسَاءُ) شاهیدی نافرمتان و سویند خواردن تئدا وهرناگیرئ (وَهِيَ ثَلَاثَةٌ أَضْرَبُ) مافی خوی گوره سئ جؤدن: (ضَرَبٌ لَا يُقْبَلُ فِيهِ أَقْسَلُ مِنْ أَرْبَعَةٍ) جَوْرِي یه کهم: له چوار پیاو که متر به شاهید وهرناگیرئ (وَهُوَ الزَّانَا) نهو جوره مافه زیناکردنه، واته: نهبی هر چواریان بلتین: (أَشْهَدُ بِاللَّهِ بِهَ جَاوِي خَوْمَانِ دَيْتَمَانَ مَيْنَهَ كَيْ خَوْيِ بَرْدَبُوهِ نَاوِ مَيْنَهَ كَيْ).

(وَضَرَبٌ) جَوْرِي دُووَهْم: (يُقْبَلُ فِيهِ إِثْنَانِ) شاهیدی دو پیاوی تئدا وهرنه گیرئ (وَهُوَ مَا سِوَى الزَّانَا) نهو جوره شتانه مافانهیه که زینا نینه (مِنَ الْحُدُودِ) له سزای

وَضَرَبَ يُقْبَلُ فِيهِ وَاحِدٌ وَهُوَ هَلَالُ رَمَضَانَ. وَلَا تُقْبَلُ شَهَادَةُ الْأَعْمَى إِلَّا فِي خَمْسَةِ مَوَاضِعَ: الْمَوْتِ، وَالنَّسَبِ، وَالْمَلِكِ الْمَطْلُوقِ، وَالتَّرْجَمَةِ، وَمَا شَهِدَ بِهِ قَبْلَ الْعَمَى، وَعَلَى الْمَضْبُوطِ. وَلَا تُقْبَلُ شَهَادَةُ جَارٍ لِنَفْسِهِ نَفْعًا وَلَا دَافِعٍ عَنْهَا ضَرًّا.

تاوانه کانی تر: وه کو مهی خواربند وه کافر یون و پئی گریو دزیو نهو جوره شتانه. (وَضَرَبَ) جوری سئی یه: (يُقْبَلُ فِيهِ وَاحِدٌ) یه ک پیاو به تنها به شامید وهرته گریئ (وَهُوَ هَلَالُ رَمَضَانَ) نهو جوره مافهش دیتنی مانگی یه کشه وهی په مه زانه.

شینجا بزانه: شامیدی یه ک پیاو بق ناشکرابوونی مانگ تنها دهریاره ی به رتوویون وهرته گریئ، نه ک دهریاره ی شتیکی تر، جا له بهر نهوه زور له زانایان نه م فرموده بیان به هیز کردوه: که شامیدی یه ک پیاو بق مانگی (رَجَبِ) و (شَعْبَانَ) و (شَوَّالِ) و (ذِي الْحِجَّةِ) وهرته گریئ: دهریاره ی رتوو و نیهرامو عالفه و دهستانی عه رده.

(وَلَا تُقْبَلُ شَهَادَةُ الْأَعْمَى) شامیدی مروتی کویر وهرناگریئ (إِلَّا فِي خَمْسَةِ مَوَاضِعَ) تنها له پینج شویتدا نه بیئ (الْمَوْتِ) یه که م: شامیدی دان به مردنی که سیک. (وَالنَّسَبِ) دووم: شامیدی دان به نه زادی که سیک، واته: بلئ: فلان کویری فلانکه سه. (وَالْمَلِكِ الْمَطْلُوقِ) سئی یه م: شامیدی دان به ملکایه تی به بیئ نه وهی چونی ته تی بلئ، چونکه نهو سنیانه به دهنگو باسی بلاویوه وه نه زاندرینو په یوه نندیان به دیتنه وه نیه.

(وَالتَّرْجَمَةِ) هره وه له گورینی زمانیک بق زمانیک تر باوه به کویر نه کریئ، چونکه په یوه ندی به چاوه وه نیه. (وَمَا شَهِدَ بِهِ قَبْلَ الْعَمَى) چوارم: نهو شته ی پیش کویریون دیتوویه تی دروسته به کویریوی شامیدی دهریاره بدا. (وَعَلَى الْمَضْبُوطِ) پینجهم: شامیدی دان له سر نهو که سه ی به دهستی خوی گرتویه تی، واته: بلئ: نه م نهو قسه یه ی کرد.

(وَلَا تُقْبَلُ) وهرناگریئ (شَهَادَةُ جَارٍ لِنَفْسِهِ نَفْعًا) شامیدی که سیک، که به هی شامیدیه که ی سود به خوی بگ یه نی (وَلَا دَافِعٍ عَنْهَا ضَرًّا) هره وه شامیدی نهو که سه ش وهرناگریئ که به شامیدیه که ی خوی زیانیک له سر خوی لابتا، پیغه مبه رتوو فرموده تی: ﴿لَا تَجُوزُ شَهَادَةُ ذِي الظَّنِّ وَلَا ذِي الْحِنَّةِ﴾ رواه الحاكم علی شرط مسلم، شامیدی گومان لیکرو و نوژمن وهرناگریئ. هره وه شامیدی نهو که سه ش وهرناگریئ که زور به هه له دا نه چن و شتی له بیر چوته وه.

﴿ باسی زمان شامیدی ﴾

واته: شامیدی دان له جیاتی که سیک تر. بزانه: زمان شامیدی به و مهرجانه دروسته: یه که م: زمان شامیده که شامیدیه که وهرگری به م شتوه یه: شامیده که پیئ بلئ: (تو شامید به: که من شامید بق فلان شته). بیان بلئ: (شامیدی له سر

(کتابُ العتق)

وَيَصِحُّ الْعَتَقُ مِنْ كُلِّ مَالِكٍ جَائِزٍ التَّصَرُّفِ فِي مَلِكِهِ، وَيَقَعُ بِصَرِيحِ الْعَتَقِ، وَالْكَنْيَاةِ مَعَ التَّبَةِ، شاهیدیه‌گی من بلسه). یان گوئی لی بی: که شاهیده‌که له لای دابور شاهیدی نه‌دا، یان گوئی لی بی هویه‌که بلی، وهك بلی: (من شاهیدم نهو شته هی فلانه له فلانی کرپوه). دووم: زمانشاهیده‌که ناوی شاهیده‌که و چونیته‌تی وه رگرتنی شاهیده‌که بلی. سنی‌یه‌م: ژماره‌ی زمانشاهیده‌کان به لای‌که‌می نوو پیاو بن، جا نه‌گر نوو پیاو بینه زمانشاهیدی نوو پیاو‌تر، یان هی پیاو‌تک نوو نافرته، نهوه دروسته. چوارهم: نابی زمانشاهیدی له سزای نهو تاوانانه بی: که مای خوی گوره‌نه، به‌لام له‌وانه‌ی مای ناده‌میزادن دروسته.

پینجهم: ناماده‌کردنی شاهیده‌که نه‌گونجی: له بهر مردنی، یان له بهر نه‌خوشی، یان له بهر دوری، به‌لام نه‌گر له بهر هویه‌کی‌تر شاهیده‌که وه‌رنه‌گیرا، زمانشاهیدیش وه‌رناگیری.

* * *

﴿ كِتَابُ الْعَتَقِ: نُهْم پَهْرَتُوْكَه بَاسِ نَازَادِ كَرْدَنِ كَوِيلَه نُهْكَآ ﴾

(پیناسه): کویله بهو ناده‌میزاده نه‌گوئی: که له ژیر ملکایته‌تی ناده‌میزادیکی تردایه، واته: به‌خوی هیچ ده‌سته‌لاتی به‌سرخوی‌دا نیه. جا نه‌وش بیته‌وه یادی خوت: که نهو نافرته و مندالاتی له جه‌نگی کافرته‌کان به‌دیل نه‌گیرین، نه‌بنه کویله و، نافرته‌کان بییان نه‌گوئی: (جاریه)، شهرعی نیسلام حرّامی کردوه بکوژین، جا موسولمان بی، یان نا، هه‌روه‌ها بزانه: نازادکردنی کویله خیری زوره، به‌لام نه‌گر کویله‌که موسولمان بی، خیری زیاتره ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَيُّمَا امْرِئٍ مُسْلِمٍ أَعْتَقَ امْرَأً مُسْلِمًا اسْتَقْدَّ اللَّهُ بِكُلِّ عَضْوَمَةٍ عَضْوَمَتُهُ مِنَ النَّارِ﴾ رواه الشيخان، پینهم به‌رموی: هه‌ر موسولمانیک کویله‌یه‌کی موسولمان نازاد بکا، خوی گوره به‌هوی هه‌ر نه‌ندامیکی کویله‌که، نه‌ندامیکی وی نازاد نه‌کا له ناگری دوزه‌خ.

(وَيَصِحُّ الْعَتَقُ) نازادکردنی کویله دروسته (مِنْ كُلِّ مَالِكٍ) له هه‌ر خاوه‌ن ملکیکی (جائزِ التَّصَرُّفِ) که دروست بی به خوی ده‌ستکاری بکا (فِي مَلِكِهِ) له ملک و مالی خوی، واته: هیچ کهس ناتوانی کویله‌ی که‌سیکی‌تر نازاد بکا به بی‌نین، هه‌روه‌ها مندالو شیت و نهو که‌سه‌ی حیجری له‌سه‌ر داندراره‌وه نهو که‌سه‌ی به‌ناهق زوری لیکروه، نه‌وانه‌ش هیچیان کویله نازاد کردنیان دروست نیه (وَيَقَعُ) کویله نازاد نه‌کرئی (بِصَرِيحِ الْعَتَقِ) که به‌گوته‌یه‌کی ناشکرا بلی: وا نازادم کرد، یان وا نازادم کردی (وَالْكَنْيَاةِ) هه‌روه‌ها به‌گوته‌ی ناشکراش نازاد نه‌بی (مَعَ التَّبَةِ) که نیازی ناو دلی وایی: نازادی بکا، وهك بلی: من هیچی‌تر گوره‌ی تو نیم، یان بلی: وازم له تو هینا.

وَإِذَا أَعْتَقَ بَعْضَ عَبْدٍ عَتَقَ عَلَيْهِ جَمِيعَهُ، وَإِنْ أَعْتَقَ شَرِكاً لَهُ فِي عَبْدٍ وَهُوَ مُوسِرٌ
سَرَى الْعِنُقُ إِلَى بَاقِيهِ وَكَانَ عَلَيْهِ قِيمَةٌ نَصِيبِ شَرِيكِهِ، وَمَنْ مَلَكَ وَاحِداً مِنْ وَالِدَيْهِ
أَوْ مَوْلُودِيهِ عَتَقَ عَلَيْهِ.

(وَإِذَا أَعْتَقَ بَعْضَ عَبْدٍ) هر کانی به کتیک به شتیکی کویله ی خوی نازاد کرد، وه ک بلی: وا
دهستیکی توّم نازاد کرد، یان بلی: وا نیوه ی توّم نازاد کرد (عَتَقَ عَلَيْهِ جَمِيعَهُ) کویله که
همو له شی نازاد نه بن، نه که تهنها دهست و تهنها نیوه که ﴿عَنْ سَمُرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا﴾: أَنْ رَجُلًا
أَعْتَقَ شَقِصًا فِي مَمْلُوكٍ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: هُوَ كُلُّهُ فَلَيْسَ لِلَّهِ شَرِيكٌ ﴿﴾ رواه احمد، پیاویک
به شتیکی له کویله به کی خوی نازاد کرد، نینجا پیغه مبه ر ﷺ فرموی: نه و کویله به گشتی
نازاده، خوی گه وره هاوبه شی نیه له م کویله دا.

(وَإِنْ أَعْتَقَ شَرِكاً لَهُ فِي عَبْدٍ) هر وه ها نه گه ر به شه که ی خوی نازاد بکا له و کویله به ی که
هاوبه شه له نیوان وی و به کتیک تر (وَهُوَ مُوسِرٌ) نه و نازاد که ره ش دهیتوانی نرخی
به شه که ی هاوبه شه که ی بدا (سَرَى الْعِنُقُ إِلَى بَاقِيهِ) نه و نازاد کردنه ی وی نه چپته
به شه که ی هاوبه شه که ی، واته: کویله که گشتی نازاد نه بن و (وَكَانَ عَلَيْهِ قِيمَةٌ نَصِيبِ
شَرِيكِهِ) نه بی نازاد که ره که تولی به شی هاوبه شه که شی بدا به گویره ی نرخی نه و پرژه،
به لام نه گه ر نازاد که ره که هژار بو، واته: توانای نرخی به شی هاوبه شه که ی نه بو بیدا،
نه وه تهنها به شه که ی خوی نازاد نه بن و به شه که ی تر هر به کویله بی نه میتته وه، جا
نه و جرّه کویله پی نی نه گوتری: (مُبْعُضٌ)، واته: به سکر او ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا﴾: عَنِ
النَّبِيِّ ﷺ: مَنْ أَعْتَقَ شَرِكاً لَهُ فِي عَبْدٍ فَكَانَ لَهُ مَالٌ يَبْلُغُ ثَمَنَ الْعَبْدِ قَوْمَ عَلَيْهِ قِيمَةٌ عَسَدَلٍ
فَأَعْطِيَ شُرَكَائَهُ حَصَصَهُمْ وَعَتَقَ عَلَيْهِ الْعَبْدُ وَالْأُ: فَقَدْ عَتَقَ مِنْهُ مَا عَتَقَ ﴿﴾ رواه الشیخان،
پیغه مبه ر ﷺ فرموی: هر که سیک به شه که ی خوی له کویله به کی هاوبه ش نازاد بکاو به
نه ندازه ی کویله که ش مالی هه بن، به دادپه روه ری کویله که ی له سه ر نه قرسیندری و نرخی
به شه کانی تر نه درپته هاوبه شه کانی و کویله که گشتی نازاد نه بن، به لام نه گه ر هیچی
نه بو، نه وه تهنها به شه که ی خوی نازاد نه بن.

(وَمَنْ مَلَكَ وَاحِداً مِنْ وَالِدَيْهِ) هر که سیک باوک و باپیره و دایکو داپیره ی بکه و پته ناو ملک
خوی، واته: بیانگری، یان به شیوه ی میرانگرتن دهستی بکه وی (أَوْ مَوْلُودِيهِ) یان کوپو
کیزه کانی خوی، یان نه وه به کانی بکه و پته ژیر ملک خوی، به و شیوه ی باسما ن کرد
(عَتَقَ عَلَيْهِ) به کسه ر نازاد نه بن، هر چه ند نازادیشیان نه کا، که واته: ناگو نجی دایکو
باوک و داپیره و باپیره و کیژو کوپو نه وه ببن به کویله ی خوی، به لام خوشکو برلو مامو
خال و برزاز ماموزا نه بن به کویله ی خوی.

(فَصَلِّ) وَالْوَلَاءَ مِنْ حُقُوقِ الْعَتَقِ، وَحُكْمُهُ حُكْمُ التَّغْصِيبِ عِنْدَ عَدَمِهِ، وَيَتَّقِلُ الْوَلَاءُ عَنِ الْمُعْتَقِ إِلَى الذُّكُورِ مِنْ عَصْبَتِهِ، وَتَرْتِيبُ الْعَصَبَاتِ فِي الْوَلَاءِ كَتَرْتِيبِهِمْ فِي الْإِرْثِ، وَلَا يَجُوزُ بَيْعُ الْوَلَاءِ وَلَا هَبُّهُ. (فَصَلِّ) وَمَنْ قَالَ لِعَبْدِهِ: إِذَا مِتُّ فَأَنْتَ حُرٌّ، فَهُوَ مُدَبَّرٌ يَعْتَقُ بَعْدَ وِفَاتِهِ مِنْ ثَلَاثَةِ أَجْزَاءٍ وَيَجُوزُ لَهُ أَنْ يَبِيعَهُ فِي حَالِ حَيَاتِهِ وَيَبْطُلُ تَذْبِيرُهُ،

﴿فصل: له باسی (ولاء) خزمایه تی نازادکردن﴾

واته: نه و خزمایه تی بهی به هوی نازادکردنی کویله پهیدا نه بی. (وَالْوَلَاءُ) خزمایه تی نازادکردن (مِنْ حُقُوقِ الْعَتَقِ) په کیکه له مافه کانی کویله نازادکردن، چونکه به هوی نه و نازادکردنه پهیدا نه بی (وَحُكْمُهُ) بریاری نه و خزمایه تی به (حُكْمُ التَّغْصِيبِ) وه کو بریاری خزمایه تی له پشتن وایه (عِنْدَ عَدَمِهِ) له و کاته ی خزمی له پشتن نه میتن، واته: بهم خزمایه تی به میرات وهر نه گریو، زن ماره نه بریو، خوینی کوژلو وه نه گریو، ههروهک باسما ن کردن. (وَيَتَّقِلُ الْوَلَاءَ) مانی نه و خزمایه تی به نوازو ریته وه (عَنِ الْمُعْتَقِ) له نازادک ره که وه - جا پیاو بی، یان نافرته بی - له نوای مردنی (إِلَى الذُّكُورِ مِنْ عَصْبَتِهِ) بقو خزمه نیرینه کانی، واته: له نوای مردنی نازادک ره که مانی نه و خزمایه تی به به میرات نه بیته هی خزمه نیرینه کانی خوی.

(وَتَرْتِيبُ الْعَصَبَاتِ) ریزی نه و خزمه نیرینه (فِي الْوَلَاءِ) له خزمایه تی نازادکردندا (كَتَرْتِيبِهِمْ فِي الْإِرْثِ) وهک ریزی خزمه کانه له وه رگرتنی میراتدا که باسما ن کرد (وَلَا يَجُوزُ بَيْعُ الْوَلَاءِ) دروست نیه فرورشتنی خزمایه تی نازادکردن (وَلَا هَبُّهُ) ههروه ما به خشینیشی دروست نیه ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: الْوَلَاءُ لِحِمَّةٍ كَلْحِمَةِ النَّسَبِ لَا يَبَاعُ وَلَا يُوْهَبُ﴾ رواه الشافعی وغیره، پیغه مبر ﷺ فه رموی: خزمایه تی نازادکردن تیکه لیبوونیکه وه کو تیکه لیبوونی خزمایه تی له پشتن، نافرورشری و نابه خشری.

﴿فصل: له باسی (مدبر) کویله ی چاوه پروانکراو﴾

(وَمَنْ قَالَ لِعَبْدِهِ) هه که سیک به کویله که ی خوی بلن: (إِذَا مِتُّ فَأَنْتَ حُرٌّ) هه کاتیک من مردم تو نازادی (فَهُوَ) نه و کویله به (مُدَبَّرٌ) پنی نه گوتری: (مُدَبَّرٌ)، واته: چاوه پروانکراو: نایا نازاد نه بی، یان نا؟ (يَعْتَقُ بَعْدَ وِفَاتِهِ) نه و کویله له نوای مردنی گه وره که ی خوی نازاد نه بی، به و هه رجعی هه ر له ژیر ملکایه تی ویدا مابن (مِنْ ثَلَاثِ مَالِهِ) وه نازادبوونیشی له سییه کی مالی نه ژمیرری، که واته: نه که ر جگه له و کویله به هیچی تری نه بوو بدریته خاوه ن قهرزه کان، نه وه قهرزه کان بهم کویله به نه دریتنه وه.

(وَيَجُوزُ لَهُ) دروسته بقو گه وره که (أَنْ يَبِيعَهُ) نه و کویله چاوه پروانکراوه بفروشن (فِي حَالِ حَيَاتِهِ) نا به خوی زیندووه (وَيَبْطُلُ تَذْبِيرُهُ) جا چاوه پروانکردنه که ی تیک نه چنو، به هوی

وَحُكْمُ الْمُدَبِّرِ فِي حَالِ حَيَاةِ السَّيِّدِ حُكْمُ الْعَبْدِ الْقَنِ. (فصل) وَالْكِتَابَةُ مُسْتَحَبَّةٌ إِذَا سَأَلَهَا الْعَبْدُ، وَكَانَ مَأْمُونًا مُكْتَسِبًا، وَلَا تَصِحُّ إِلَّا بِمَالٍ مَعْلُومٍ، وَيَكُونُ مُؤَجَّلًا إِلَى أَجَلٍ مَعْلُومٍ: أَقْلُهُ لِحُجْمَانٍ، وَهِيَ مِنْ جِهَةِ السَّيِّدِ لِأَزِمَةٍ، وَمِنْ جِهَةِ الْمَكَاتِبِ جَائِزَةٌ، فَلَهُ تَعْجِيزُ نَفْسِهِ وَفَسْخُهَا مَتَى شَاءَ،

مردنی وی نازاد نابین ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: أَنَّ رَجُلًا أَتَقَّقَ غُلَامًا لَهُ عَنْ ذُبُرٍ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ مَالٌ غَيْرُهُ فَبَاعَهُ النَّبِيُّ ﷺ ﴿رواه الشيخان، پیاویک کویله به کی خوی نازاد کرد به چاوه پروانی مردن، هیچ مالی تریشی نه بوو، پیغه مبه ر ﷺ کویله که سی وی فروشت. (وَحُكْمُ الْعَبْدِ) هه موو ده ستکاری به کی کویله سی چاوه پروانکرو (فِي حَالِ حَيَاةِ السَّيِّدِ) له و ماوه به سی گوره که سی زیندوو (حُكْمُ الْعَبْدِ الْقَنِ) وه کو ده ستکاری نه و کویله به که باسی نازادکردنی له گه ل نه کرابین.

﴿فصل: له باسی (کتابه) نووسراو پیدان﴾

وه کو گوره که بلیته کویله که سی خوی هر کاتی نه وهنده پاره بهت بق هینام به وهنده ماوه به، تو نازادی. جا نه و جوړه کویله به پی سی نه گو ترئی: (مکاتب)، واته: نووسراو پیدرو. (وَالْكِتَابَةُ) نووسراو پیدانی کویله (مُسْتَحَبَّةٌ) خیره (إِذَا سَأَلَهَا الْعَبْدُ) هر کاتیک کویله که بق خوی داوا بکا (وَكَانَ مَأْمُونًا) به و مرجه سی کویله که نه مین بیو مالی به فیرق نه دا (مُكْتَسِبًا) توانای کارکردنیشی هه بین، خوی گوره نه رموویه تی: ﴿وَالَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الْكِتَابَ مِمَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ فَكَاتِبُوهُمْ إِنْ عَلِمْتُمْ فِيهِمْ خَيْرًا﴾ نه و کویلانی داوای نووسراو پیدانتان لیته که کن، نووسراویان بده تی نه گه ر بزانتن کاریان بین نه کرئی.

(وَلَا تَصِحُّ) نووسراو پیدان دروست نیه (إِلَّا بِمَالٍ مَعْلُومٍ) نه نها به مالیکی زاندرلو نه بین، واته: نه بی خوی و کویله که بزانتن: ماله که چهنده و چونه و چی به؟ (وَيَكُونُ مُؤَجَّلًا) وه نه بی هینانی نه و ماله دوا بخری (إِلَى أَجَلٍ مَعْلُومٍ) بق ماوه به کی زاندرلو، واته: دروست نیه ده موده ست داوای هینانی نه و ماله بکا (أَقْلُهُ) که مترین ماوه بق هینانی نه و ماله (تَحْمَانٍ) دوو کاته، واته: دروست نیه له به ک کاتدا گشتی لوه ریگری.

(وَهِيَ) نه و نووسراو پیدانه (مِنْ جِهَةِ السَّيِّدِ) له رویی گوره که وه (لِأَزِمَةٍ) له ملی نه چه سپی، واته: دروست نیه په شیمان ببیته وه، جا هر کاتیک کویله که ماله که سی هینا، نازاد نه بین (وَمِنْ جِهَةِ الْمَكَاتِبِ) به لام له رویی کویله نووسراو پیدراوه که وه (جَائِزَةٌ) نه چه سپاوه (فَلَهُ تَعْجِيزُ نَفْسِهِ) که واته: کویله که بقی دروسته خوی بی ده ستلات بکا، واته: بلی: من توانام نیه نه و ماله بده مو، نه یدا (وَفَسْخُهَا مَتَى شَاءَ) هه روه ها بقیسی دروسته نووسراو پیدانه که هه لبوه شینیتته وه هر کاتی پی سی خوش بین.

﴿فناگاداری﴾: نه گه ر کویله که بق ماوه سی دیارکراو ماله که سی پی نه هات، گوره که ش نه توانی هه لبوه شینیتته وه.

وَلَمَّا كَتَبَ التَّصْرُفُ فِيمَا فِي يَدِهِ مِنَ الْمَالِ، وَيَجِبُ عَلَى السَّيِّدِ أَنْ يَضَعَ مِنْ مَالِ الْكِتَابَةِ، مَا يَسْتَعِينُ بِهِ عَلَى أَدَاءِ نُجُومِ الْكِتَابَةِ، وَلَا يَغْتَقُ إِلَّا بِأَدَاءِ جَمِيعِ الْمَالِ. (فَصْلٌ) وَإِذَا أَصَابَ السَّيِّدُ أُمَّتَهُ فَوَضَعَتْ مَا تَبَيَّنَ فِيهِ شَيْءٌ مِنْ خَلْقِ آدَمِيٍّ حَرْمٌ عَلَيْهِ يَبْعُهَا وَرَهْنُهَا وَهَبْتُهَا، وَجَازَ لَهُ التَّصْرُفُ فِيهَا بِالِاسْتِخْدَامِ وَالْوَطْءِ،

(وَلَمَّا كَتَبَ) نووسراو پیندراوه که بزوی مهیه (التصريف فيما في يده من المال) به همووه شیوهیه که دستکاری نوو ماله بکا که له بهر دهستی دایه و به خوی وه دهستی هیتاوه (ويجب على السيد) واجبه: له سره گورهی کزوله که (ان يضع عنه) که نه خختیک بارگرانی لابدا له سره کزوله که (من مال الكتابة) له و ماله ی که دیارکراوه بیهینن (ما يستعين به) نه ندازهیه کی وای له سره لابدا: که بییته پالپشت (على أداء نجوم الكتابة) بۆ ته سلیمکردنی گشت به شه کانی تری ماله که، واته: له و ماله ی له سره ی پیک هاتوون، واجبه: یان نه خختیکی لی خوش بین، یان به خوی نه خختیک مالی بداتن بۆ نه وهی زوو ماله که ته ولو بکا، خوای گوره فه رموویه تی: ﴿وَأَتَوْهُمْ مِنْ مَالِ اللَّهِ الَّذِي آتَاكُمْ﴾ له و ماله ی خوا داویه تیه نیوه، نه خختیک بده نه کزوله نووسراو پیندراوه کان.

(وَلَا يَغْتَقُ) نه و کزوله نووسراو پیندراوه نازاد نابن (إلا بأداء جميع المال) تا گشت نه و ماله ی له سره ی پیک هاتوون نه یدا ﴿عَنْ عمرو بن شعيب عن أبيه عن جده﴾: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: الْمُكَاتَبُ عَبْدٌ مَا بَقِيَ عَلَيْهِ مِنْ مَكَاتِبِهِ دَرَاهِمٌ ﴿رواه أبو داود، پیغه مبه رﷺ﴾ فه رموویه تی: نووسراو پیندراو هر کزوله یه تا دیره مهیتی له سره مابن.

﴿نَاكَادَارِي﴾: نه گره گوره که له و ماوه یه دا مرد، کزوله که ماله که نه داته میرانگره کانی گوره که و، نازاد نه بین.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِي (أُمُّ الْوَالِدِ) دَايَكِي مَنْدَالٍ﴾

واته: نه و کزوله من به ی پنی نه گوتری: دایکی مندال. (وَإِذَا أَصَابَ السَّيِّدُ أُمَّتَهُ) هر کاتی گوره جیماعی له گه ل (جاریه) که ی خوی کردو تاوس بوو (فَوَضَعَتْ مَا) جا نه و (جاریه) تاوسه پارچه گوشتیکی وای دانا (تَبَيَّنَ فِيهِ) که تی یدا دیاربوو (شَيْءٌ مِنْ خَلْقِ آدَمِيٍّ) وینه ی ناده میزادیک، واته: نه گره (جاریه) که مندالکی ته وای بین، یان پارچه گوشتیکی وای لی بیته دهره وه: که وینه ی ناده میزادی لی تروس کرابن، نه وه نه بیته (أُمُّ الْوَالِدِ)، واته: دایکی مندال، که وابوو: (حَرْمٌ عَلَيْهِ يَبْعُهَا) چه پامه گوره که نه و (جاریه) یه بفروشی (وَرَهْنُهَا) وه چه پامه به بارمته ی دابنن (وَهَبْتُهَا) وه چه پامه بیبه خشن (وَجَازَ لَهُ التَّصْرُفُ فِيهَا) وه گوره که بزوی دروسته: دستکاری نه و دایکی مندال بکا (بِالِاسْتِخْدَامِ) به و شیوهیه ی خزمته ی خوی پنی بکا و (وَالْوَطْءِ) جیماعیشی له گه ل بکا.

وَإِذَا مَاتَ السُّيْدُ عَتَقَتْ مِنْ رَأْسِ مَالِهِ قَبْلَ الدُّيُونِ وَالْوَصَايَا،
 وَوَلَدُهَا مِنْ غَيْرِهِ بِمَنْزِلَتِهَا، وَمَنْ أَصَابَ أُمَّةً غَيْرَهُ بِنِكَاحٍ فَأَلْوَلَدُ مِنْهَا
 مَمْلُوكٌ لِسَيِّدِهَا، وَإِنْ أَصَابَهَا بِشِبْهِهِ فَوَلَدُهُ مِنْهَا حُرٌّ نَسِيبٌ وَعَلَيْهِ قِيمَتُهُ لِلسُّيِّدِ،
 وَإِنْ مَلَكَ الْأُمَّةَ الْمُطْلَقَةَ بَعْدَ ذَلِكَ لَمْ يَصِرْ أُمَّ وَوَلَدُ لَهَا بِالْوَطْءِ فِي النِّكَاحِ،

(وَإِذَا مَاتَ السُّيْدُ) جا هر کاتن گه وره که ی مرد (عَتَقَتْ) نهو دایکه ی منداله یه کسه ر نازاد نه بین
 (مِنْ رَأْسِ مَالِهِ) له سه رمایه ی ماله که وه (قَبْلَ الدُّيُونِ) پیش نه وه ی قه رزه کانی مرید وه که
 بدرینه وه (وَالْوَصَايَا) پیش نه وه ی وه سیته کانی جی به جی بکرتن، پیغه مبه ر ﷺ نه رموی:
 ﴿إِنَّمَا إِمْرَأَةٌ وَلَدَتْ مِنْ سَيِّدِهَا فَهِيَ مُعْتَقَةٌ عَنْ ذُبُرِ مَنْهَا﴾ رواه احمد و صححه الحاکم، هر
 نافرته تیک مندالتیکی له گه وره که ی خوی بیی، له نوای مرینی گه وره که ی نازاد نه بین.

ئینجا بزانه: مندالی نهو (جاریه) یه که له گه وره ی خوی نه بین، به نازادی نه بین، نه ک به
 کویله یی، چونکه به هوی نازادی ی نهو منداله، دایکه که ی نازاد نه بین، به لام (وَوَلَدُهَا مِنْ
 غَيْرِهِ) منداله کانی تری نهو (جاریه) دایکه ی منداله یه: که له پیاوئیکی ترن جگه له گه وره ی
 خوی (بِمَنْزِلَتِهَا) نهوانیش هر وه کو خوی کویله ن، به لام نابن بفرق شرین و نابن بیه خشرین و
 هر کاتیک گه وره که مرد، نهوانیش وه کو دایکیان نازاد نه بین، بهو مارجهی نهو مندالاته له
 نوای بوونی به دایکی مندال بوین، جا به حه لالی بوین، یان به هه پامی.

(وَمَنْ أَصَابَ أُمَّةً غَيْرَهُ بِنِكَاحٍ) هر که سیک جیماع له گه ل (جاریه) ی که سیک تر بکا، به
 ماره کراوی، واته: (جاریه) ی که سیک تری له خوی ماره کردو ناوسی کرد (فَأَلْوَلَدُ مِنْهَا)
 نهو منداله ی لهو (جاریه) ماره کراوه نه بین (مَمْلُوكٌ) نهویش نه بیته کویله (لِسَيِّدِهَا) بۆ
 گه وره ی (جاریه) که، واته: به نازادی نابن و ناشیته کویله ی باوکی خوی.

(وَإِنْ أَصَابَهَا بِشِبْهِهِ) به لام نه گه ر به هه ل جیماع له گه ل (جاریه) ی که سیک تر بکا، واته:
 به ژنی خوی تیکه یشتبو (فَوَلَدُهُ مِنْهَا) نهو منداله ی لهو (جاریه) یه نه بین (حُرٌّ) به نازادی
 نه بین، چونکه به هه ل دایکی ناوس کراوه (نَسِيبٌ) نه بیته کویله ی باوکی خوی، واته: کویله
 نهو پیاووه یه که به هه ل جیماعه که ی کردوه، که وابوو: (وَعَلَيْهِ قِيمَتُهُ) نه بی باوکه
 به هه ل داچوه که نرخه که ی وی بژمیری (لِلسُّيِّدِ) بۆ گه وره ی (جاریه) یه که؟ چونکه
 کویله یه کی زهره ر لی داوه.

(وَإِنْ مَلَكَ الْأُمَّةَ الْمُطْلَقَةَ) نه گه ر (جاریه) یه ته لاقدرلوه که ی خوی که وه ملکی خوی (بَعْدَ ذَلِكَ)
 له نوای مندالبوونی به ماره کردن، واته: (جاریه) ی که سیک تری له خو ماره کردبو و
 جیماعی له گه ل کردبو و ناوسی کردبو و مندالتیکی کویله ی لی بوو، ئینجا ته لاقی دا، ئینجا
 چوو نهو (جاریه) یه یی کوی (لَمْ تَصِرْ أُمَّ وَوَلَدٌ) نهو (جاریه) یه نه بوته دایکی مندال (لَهُ)
 بۆ نهو پیاووه (بِالْوَطْءِ) به هوی نهو جیماعه ی که مندالی لی په یدا بووه (فِي النِّكَاحِ)

وَصَارَتْ أُمَّ وَكَلْدَ لَهْ بِالْوَطْءِ بِالشُّبْهَةِ عَلَى أَحَدِ الْقَوْلَيْنِ.

له ماره كردنه كه ی پابردودا، چونكه لهو كاتى دا گه وده ی (جاریه) كه نه بووه، به لكو میردی بووه، منداله كه شی به كزیله یی بووه (وَصَارَتْ أُمَّ وَكَلْدَ) به لام نهو (جاریه) یه نه بیته دایكى مندال (لَهْ بِالْوَطْءِ بِالشُّبْهَةِ) بۆ نهو پیاوه ی كه به هه له جیماعی له گه ل كریبو (عَلَى أَحَدِ الْقَوْلَيْنِ) له فهرمووده یه كى نیمامی (شافعی) دا، به لام له فهرمووده ی به هیتر: نه مه شیان هه نابیته دایكى مندال؟ چونكه به هه له جیماعی كریبو هه ی خویشی نه بوه... كوتایى هات:

له شهوی شه مهه (۲۷) ی بیست و هه فتی مانگی ره مه زان سالی (۱۴۱۳) هه زارو چوار سه دو سیزده ی كۆچی، به ناوات گه یشتهمو نامیلکه ی (غایة الاختصاص) م وه رگێپلو پوونم كرده وه به زمانی شیرنی كوردی، ئینجا خودایه لیت نه پارێمه وه: كه منی تاوانبارو بیچاره: (عبدالله عبدالعزیز هه رته لی)، به نده ی به ندرکراو به داوی گونا هباری، ئازاد بکه ی وه ك نهو كه سانه ی له مانگی ره مه زان ئازادیان نه كه ی. وَصَلَّى اللهُ وَسَلَّمَ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ، آمِينَ.

هه وایر - كوردستان

- ۲۷ ی ره مه زان ۱۴۱۳ ی كۆچی.
- ۲۹ ی ره شه مه ۲۶۹۲ ی كوردی.
- ۲۰ ی نازاری ۱۹۹۳ ی زایینی.

ده ریا ره ی شه ریه ته ی نیسلام:

- ۱- خوی گه وده ده فهرموئ: ﴿لَوْلَا نَفْرٌ مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ لَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ﴾ (التوبة: ۱۲۲)، واته: ده بووا له هه هوزیکى موسولمانان كومه لیک رایه رییان بۆ (جهاد) كریبو كومه لیکیش بۆ خویندن، تاكو له (شه ریه ته ی نیسلام) تریگن.
- ۲- پیغه مبه ری خو شه و بیست ﷺ ده فهرموئ: ﴿مَنْ يُرِدِ اللهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ﴾ رواه البخاري و مسلم، واته: هه كه سیک خوی گه وده بیه وئ چا كه ی بداتن، له (شه ریه ته ی نیسلام) تری نه گه یتن.
- ۳- نیمام (عمر بن الخطاب) ده فهرموئ: ﴿تَفَقَّهُوا قَبْلَ أَنْ تَسُودُوا، لَمَنْ سَوَدَ قَوْمُهُ عَلَى لَفِّهِ كَانَ حَيَاةً لَهُ وَلَهُمْ﴾ رواه الدارمي، واته: له (شه ریه ته ی نیسلام) تریگن پیش نه وه ی بكرینه گه وده، چونكه هه كه سیک (شهر) بزانتو گه له كه ی خوی بیكانه گه وده، نه بیته هوی ژیا نیکى خو ش بۆ خوی بۆ نه وان.
- ۴- نیمام (الأعمش) ده فهرموئ: ﴿بِمَنْعِشْرِ الْفُقَهَاءِ التَّمُّ الْأَطْيَاءِ وَكُنْ الْعَبَادَةَ﴾ رواه الصيمري، واته: نه ی چینی (شهر عزنان) ئیوه پزیشکن، ئییه (حه دیس گێپوه وش) ده رمانناسی ده رمانخانه یین.
- ۵- نیمام (الشافعی) ده فهرموئ: ﴿مَنْ حَفِظَ الْفِقْهَ عَظَمَتْ قِيَمَتُهُ وَمَنْ تَعَلَّمَ الْخَبِيثَ قَوَّبَتْ حُجَّتَهُ﴾ رواه ابن حجر الهيثمي، واته: هه كه سیک له (شه ریه ته ی نیسلام) شاره زا بین، نرخی به رز نه بیته وه، هه كه سیک (حه دیس) فیتر بین، به لکه ی به هیز ده یین.
- ۶- نیمامی (البخاري) ده فهرموئ: ﴿هُوَ أَيْ الْفَقْهَ - نَمْرَةُ الْخَبِيثِ، وَكَيْسَ ثَوَابِ الْفَقِيهِ دُونَ ثَوَابِ الْمُحْسِنِ﴾ رواه القسطلاني، واته: (شه ریه ته ی نیسلام) به ره مه ی حه دیسه، پانلشی (شهر عزنان) كه متری نیه له پانلشی (حه دیس گێپوه).

ناومرؤکی رۆژی پرشنگذار

لا پهره	بابهت	لا پهره	بابهت
۴۹	مه رجه کانی نوێژ.....	۳	پیتشه کی دانەر.....
۵۱	بوونه کرینه قبیله.....	۷	پیتشه کی (أبی شجاع).....
۵۲	نوێژکردن له ناو توکتو مزیل.....	۸	پیتسه سی (فقه).....
۵۲	چۆنیهتی و پوکنه کانی نوێژ.....	۹	پهرتووکی پانگکردنهوه.....
۵۴	(تھییات) و نوعای پاش (تھییات).....	۹	بهریاره کانی شه ریمه تی نیسلام.....
۵۵	بانگو نیقامهت.....	۱۰	باسی جۆره کانی ناو.....
۵۶	هونووت.....	۱۲	ته ندازهی (قلتین).....
۵۷	(میثات) سوخته ته کانی ناو نوێژ.....	۱۳	پاککردنهوهی بیستهی مردار.....
۶۱	زیکرو نوعای پاش نوێژ.....	۱۴	تاپو کهلوپه لی چیشته.....
۶۳	جیاوازی ئافرهت و پیاو له نوێژدا.....	۱۴	سیواک کردن.....
۶۵	ئه و شتانهی نوێژ به تال نه کەن.....	۱۶	ده ستنوێژ.....
۶۷	ژماره ی ره کمه ته کانی نوێژه کان.....	۱۹	تارهت کردن.....
۶۸	نوێژکردن به دانیشتنه وه.....	۱۹	چۆنیهتی چوونه ئاوده ستخانه.....
۶۹	سوجه دی (سهو).....	۲۱	هۆیه کانی بزده ستنوێژی.....
۷۱	سوجه دی (تالۆ) و (شکی).....	۲۲	به چی (غسل) واجب نه یی؟.....
۷۲	نوێژی سوخته له پینچ کاتدا هه رانه.....	۲۴	چۆنیهتی (غسل) کردن.....
۷۳	نوێژی به جهامهت.....	۲۵	(غسل)ی سوخته.....
۷۸	نوێژی (قصر) و (جمع).....	۲۷	مه سعی (خف).....
۸۰	کوکردنه وهی نوو نوێژ بۆ نه خوش.....	۲۸	باسی (تیمم).....
۸۰	نوێژی جومه.....	۳۲	پیسسی و لابردنی پیسی.....
۸۵	نوێژی جهژنه کان.....	۳۵	جهیزو نیفاس.....
۸۷	نوێژی رهزگه بران و مانگه بران.....	۳۷	خوینچه که ی ئافره تان.....
۸۸	نوێژی باران نه بارین.....	۳۹	به جهیزو نیفاس و جه نابهت چی هه رانه.....
۹۱	نوێژی کانی ترس.....	۴۲	پهرتووکی نوێژ.....
۹۲	جلو به رگو، خاویتی..... باسی مردوو!	۴۲	کات و ناوی نوێژه کان.....
۹۴	شکردن، کلن، نوێژ، ناشتن.....	۴۵	به روه رده کردنی مندالان.....
۱۰۴	پهرتووکی زه کات.....	۴۵	نوێژه کانی سوخته.....
۱۰۷	زه کاتی مالی گشتی و زه وتکارو.....	۴۷	و قتر.....
۱۰۸	زه کاتی ووشتر.....	۴۷	شه و نوێژ.....
		۴۸	چیشته نوێژ و ته رابووح.....

ناوهرۆکی رۆژی پرشنگدار

لا پهڕه	بابهت	لا پهڕه	بابهت
١٤١	واجبه کانی حه ج:	١٠٩	زه کاتی ره شه وولاخ.....
٠	میقاته کان، (مزله)، (منی)، په جمی شه یتان	١٠٩	زه کاتی مه رو بز.....
١٤٤	سوننه ته کانی حه ج.....	١١٠	زه کاتی بیجروی نازه ل.....
١٤٦	ئه و شتانه ی له ئیمرامدا حه رامن.....	١١١	زه کاتی مالی تیکه لار.....
١٥٠	خوینو فییدی حه ج.....	١١٢	زه کاتی زه رو زه و پاره.....
١٥٤	زیاره تی گه ری پینه مبه ر <small>ﷺ</small>	١١٣	زه کاتی میوه و دانه و ئله.....
١٥٥	په رتووکی گرین و فروشان.....	١١٥	زه کاتی بازگانی.....
١٥٦	مه رجه کانی فرو شرارو.....	١١٦	زه کاتی کانگه و گه نجینه.....
١٥٧	مه رجه کانی کهرارو فرو شیار.....	١١٦	ئیه تی زه کاتو پیشخستنی زه کات.....
١٥٧	یاسی ریبیا.....	١١٧	سه رفیتره ی په مه ران.....
١٥٨	شتی فرو شرارو پیش وهرگرتنی.....	١١٩	ئه و هه شت کسانه ی زه کات وهرنه گرن.....
١٦٠	په شیمان بوونه وه ی کهرارو فرو شیار.....	١٢٣	په رتووکی رۆژوو.....
١٦١	فرو شتنی میوه.....	١٢٣	مه رجه کانی واجیبوونی پێژوو.....
١٦٢	یاسی (سلم).....	١٢٥	ئه و شتانه ی پێژوو به تال نه کن.....
١٦٤	یاسی (ره ن).....	١٢٧	سوننه ته کانی پێژوو.....
١٦٦	یاسی قه رز.....	١٢٨	ئه و پێژوانه ی حه رامن.....
١٦٦	(حجر) قه ده شه کردنی شه ش که س.....	١٢٩	که هه فاره تی جیما عکردن.....
١٦٨	(وای) سه ره رشتکاره ی مندال.....		(فدیة) ی مرده و ئه و کسانه ی دروسته به پێژوو
١٦٨	مال تیکه لکردن له گه ل (یتیم).....	١٣٠	نه بن: پیر، نه خوش، ئاوس، پێوار.....
١٦٩	یاسی (صلح) پێکهاتن.....	١٣٢	رۆژوه ی سوننه ت.....
١٧٠	ته نککردنی رێگه و کولان.....	١٣٣	ئیمتکافو (ایلةالقدس).....
١٧١	یاسی (حواله).....	١٣٥	په رتووکی حه ج و هومره.....
١٧٢	زامینی و که هاله ت.....	١٣٦	حه جی مرده و په ککه وتوو.....
١٧٣	(شراکه): هاویه شی.....	١٣٧	روکنه کانی حه ج:
١٧٥	وه کیلایه تی.....	١٣٧	ئیه رام.....
١٧٧	(اقرار) دان پێدا مێنان.....	١٣٨	هه ره فه.....
١٧٩	(عاریه) خواستن.....	١٣٨	ته واف.....
١٨٠	(غصب) زه وتکردن.....	١٤٠	سه فار مه روه، سه رتاشین.....
١٨١	توبه کردن له حه رام.....	١٤٠	روکنه کانی عومره.....

ناوېړوکی ټوليز پېژندګار

لا پېړه	بېبته	لا پېړه	بېبته
۲۲۳	ماره يې، و، نيوه ماره يې.....	۱۸۲	باسی (شفعة).....
۲۲۵	متعة ي ته لاق.....	۱۸۴	قراض) بازګانی به پاره ي خه لګ.....
۲۲۶	زيافه تي بووک ګواستنه وه.....	۱۸۶	مساقاة) باغه وانی و نيوه باغي.....
۲۲۶	تقې به تي شه وي له نيوان ښه کاندای.....	۱۸۷	اجارة) به کړي دان و کړنګاری.....
۲۲۸	لاملي کړني ژني (ناضرة).....	۱۸۹	جمالة) قونته رات.....
۲۲۹	مان ښ له سهر ميړد.....	۱۸۹	سه پانی و نيوه تر کړدن.....
۲۲۹	خلع) ته لاق دان به مال.....	۰	(احياء الموات) ناوه دان کړنه وه ي زهوي ي
۲۳۰	ښ ته لاق دان.....	۱۹۰	بين خاوه ن.....
۲۳۲	ته لاق ي (سني) و (بدعي).....	۱۹۲	پوشانه) حرامه.....
۲۳۳	ژماره و چا کړنه وه ي ته لاق.....	۱۹۲	وقف).....
۲۳۵	رجعة) ګه راننه وه ي ته لاق لرو.....	۱۹۳	وقف ي مزګه و تو ګرېستان.....
۲۳۶	ماره به جاش.....	۱۹۴	هبة) ديار ي و به خشين، خير.....
۲۳۷	ثافره تي (رجعية) و (ياثن).....	۱۹۵	کښه ي ښ و ميړد له سهر خشلي ښي.....
۲۳۷	(ايلاء) سوښن خوړدن که جيماع نه کا.....	۱۹۵	(لقطة) مه لګرته وه ي ګومبو.....
۲۳۸	ظهار) بلن: تر وه کړ دايکي مني.....	۱۹۹	مندالي ميړد لرو.....
۲۴۰	(لعان) له غنه تکرني ښ و ميړد.....	۲۰۰	(وديعة) شتي سپارډراو.....
	عده) چاوه پوان کړني ژني ميړد لرو و ژني	۲۰۱	ملکي مړوني و ښو و بين ميرانګر.....
۲۴۲	ته لاق لرو.....	۲۰۲	په رټووکي ميرات.....
۲۴۴	مندالي بيښي و ناوسکړدن به ده ست.....	۲۰۲	ميرانګره کان، ميرات نه کړتن.....
۲۴۵	ثافره تي ميړد و ښو.....	۲۰۵	به شه ميراته کاني ديار کړاو.....
۲۴۶	مان ښو ثافره تي له (عده) دايه.....	۲۰۷	بين به شکر دن له ميرات.....
۲۴۷	(استراء) دلنيايي ثافره تي کړيله.....	۲۰۹	وه سيټ کړدن، سهر وه سيټ.....
۲۴۸	(رضاع) شير خوړونې منډال.....	۲۱۱	په رټووکي ښ مارو کړدن.....
۲۵۰	به خټو کړدن دايکو باوکو منډال.....	۲۱۲	ته ماشا کړدن ثافره تي بيګانه.....
۲۵۱	به خټو کړدن ښ و، ماره يې نه دان.....	۲۱۴	پوکنه کاني ښ ماره کړدن.....
۲۵۴	(حضانة) به خټو کړدن منډالي ساوا.....	۲۱۶	ګلتو کړي ماره پيرن.....
۲۵۵	په رټووکي تاوانه کړل.....	۲۱۷	(ولي) ښ ښه کور، شير بايي.....
۲۵۶	جوړه کاني کوشتن و خوښ داني کوشتن.....	۲۱۹	ماره پيرني کچ و بيوه ښ.....
۲۵۸	مه رجه کاني کوشتن له ترله.....	۲۲۰	هاروچه شني له ماره پيرندا.....
۲۵۹	ترله ي نه ندانه کاني مړل.....	۲۲۰	ښو ثافره تانه ي له پيا و حرامن.....
۲۶۰	مان ترله ي کوشتن ښ ميرانګره کانه.....	۲۲۲	ناته و او ي ښ و ميړد.....

ناوېرېوکی رېژي پر شنگدار

لا پېره	بابه	لا پېره	بابه
۲۹۴	کړچکړين.....	۲۶۱	نه ندازه ی خوینتی مړوئی کوژیرو.....
۲۹۴	په رېټووکي سه رېرېږين و نيچېرېوواني.....	۲۶۳	خوینتی نه ندامه کانی مړو.....
۲۹۵	سه رېرېږيني نازه لو بالنده.....	۲۶۴	تړلې کړيې له باريرولو.....
۲۹۶	نيچېرېووکي شتن به چه.....	۲۶۵	(قصامة) سویندی ناشکر کړيني کوشتن.....
۲۹۷	مه رجه کانی سه رېرېږينو سه رېرې.....	۲۶۶	کړبه و، (کفاره) ی کوشتن.....
۲۹۹	مردار خواردين، چه پامو حلال.....	۲۶۸	په رېټووکي سزای تاوانه گان.....
۳۰۰	پلېسي شورپانې.....	۲۶۸	سزای (زینا) کړدن.....
۳۰۳	(عقیقة) هژده بانې مندال برون.....	۲۷۰	(تعزيز) ته مېن کړدن له گونامه.....
۳۰۴	سوننه تکريني مندال.....	۲۷۱	سزای بوختان پې کړدن.....
۳۰۵	گرؤی سوارانو ناما نجانله.....	۲۷۲	سزای مه ی خوارينه وه.....
۳۰۶	سویند خواردين و (کفاره) ی سویند.....	۲۷۴	سزای زږی کړدن.....
۳۰۹	(نذر) کړدن.....	۲۷۵	سزای رېگرو نازلوه چی.....
۳۱۱	په رېټووکي (هزای) و دانگا.....	۲۷۶	سزای زږداری هیزشکر.....
۳۱۴	چونیه تی دادکړدن.....	۲۷۷	تړلې زیان لیدنی نازه ل.....
۳۱۶	به شکريني مالي هلوپه ش.....	۲۷۸	(بیغاة و) (خوارج).....
۳۱۷	دواکار، دوا لیکرو، دوا کړدن.....	۲۷۹	سزای (مُرتد) کافر یوو.....
۳۱۸	نزین ه وې مالی خلی.....	۲۸۱	سزای نویننه که رو زه کاتنه ده ر.....
۳۱۹	له کارکوتنی شاهید.....	۲۸۲	په رېټووکي (جهاد).....
۳۲۰	چونیه تی سویند خواردين.....	۲۸۳	تړناغه کانی (جهاد).....
۳۲۱	مه رجه کانی شاهید.....	۲۸۴	مه رجه کانی واجب یونی (جهاد).....
۳۲۲	ژماره ی پېویست بق شاهیدی دان.....	۲۸۵	به خسر کړيني کافره گان.....
۳۲۴	زمان شاهیدی.....	۲۸۷	نیسلامه تی مندال.....
۳۲۵	په رېټووکي کړيله نازا کړدن.....	۲۸۷	(دار الإسلام) و (دار الکفر).....
۳۲۷	(الولاء) خزمایه تی نازا کړيني کړيله.....	۲۸۸	تالانی کافران و موسولمانان.....
۳۲۷	(منجن) کړيله ی چاره پوهان کړاو.....	۲۹۰	(نفل) به خشیشی نیعام، (غلول).....
۳۲۸	(مکاتب) کړيله ی نووسراو پیدرو.....	۲۹۰	(فیء و) (خمس الخمس).....
۳۲۹	(أم الولد) دایکی مندال.....	۲۹۱	(جزیه) سه رانه ی کافره گان.....
۳۳۱	کرتایی.....	۲۹۳	گومرگ.....
.	۲۹۴	(هدنة) وه ستاندنی چه ننگ.....

Printed by

DAR EL-MAREFAH
Publishing & Distribution

التنفيد الطباعي

دار المعرفة
للطباعة والتوزيع

Tel: 8342031, 8388326, Fax: 8326114, Beirut-Lebanon
<http://www.dar-el-m.com>

E-mail: info@dar-el-m.com